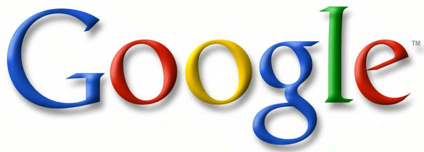
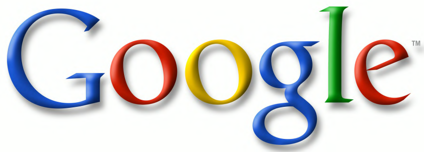
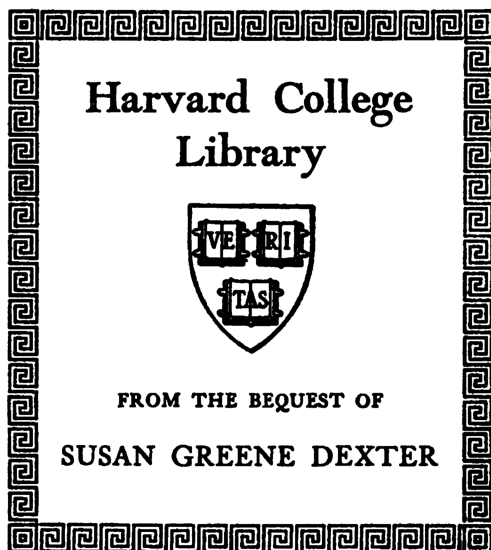

Harvard College
Library
VE RI
TAS
FROM THE BEQUEST OF
SUSAN GREENE DEXTER

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1891

VIJFDE JAAR.

GENT

A. SIFFER

Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

HOOGPOORT, 52 & 54.

1891

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1891

VIJFDE JAAR.

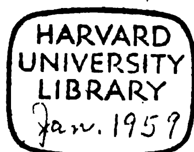
GENT

A. SIFFER

Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie.

HOOGPOORT, 52 & 54.

1891

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
Jan. 1959

JANUARI

Louwe- of Sneeuwmaand.

☾ L. K. Zaterdag 3. — ● N. M. Zaterdag 10. — ☽ E. K. Zaterdag 17. — ◎ V. M. Zondag 25.

1	Dond.	*Besnijdenis van Jezus.* ss Euphrosina, Osmund
2	Vrijd.	ss Adelhard, Concordius, Aspaas, Macarius
3	Zaterd.	ss Genoveva, Cirijn, Florens, Salvator
4	Zond.	ss Pharahilde, Benedicta, Rigobert, Titus
5	Maand.	ss Telesphoor, Edward, Amata, Januaria
6	Dinsd.	*HH. 3 Koningen :* Balthazar, Kasper, Melchior
7	Woensd.	ss Hillo, Wittekind, Reimond, Polyant
8	Dond.	ss Goedele, Luciaan, Erard, Palladius
9	Vrijd.	ss Paschasia, Basilissa, Epictetes, Jelijn
10	Zaterd.	ss Agatho, Abdus, Domitiaan, Gundisalf
11	Zond.	ss Hyginus, Honorata, Hortensius, Theodos.
12	Maand.	ss Arcadius, Valentiniana, Cesaria, Probus
13	Dinsd.	ss Godfried, Leontius, Veronica, Remeeuws
14	Woensd.	ss Hilarius van Poitiers, Felix (van Nola)
15	Dond.	ss Pauwel (1e eremijt), Maurus
16	Vrijd.	ss Marcellijn, Berard, Adelwijn, Priscilla
17	Zaterd.	ss Antoon, Emilia, Leonilla
18	Zond.	*H. Naam Jezus.* ss Pietersstoel te Rome, Prisca,
19	Maand.	ss Knuut, Maria van Bethanië, Dagobert
20	Dinsd.	ss Fabiaan, Sebastiaan, Celidonia
21	Woensd.	ss Agniete, Meinraad, Fructuosus, Epiphanes
22	Dond.	ss Vincent, Anastaas, Walter, Meinhard
23	Vrijd.	*Trouw van Maria.* ss Emerentia, Hildefons
24	Zaterd.	ss Timotheus, Babylas, Philo, Metellus
25	Zond.	*Septuagesima.* ss Pauwels' bek., Apollonius
26	Maand.	ss Polycarp, Paula, Alfons, Xenophon, Rodolf
27	Dinsd.	ss Jan Guldenmond, Vitaliaan, Engelbert
28	Woensd.	ss Juliaan, Karel (de Groote), Cyril, Reinout
29	Dond.	ss Frans van Sales; Valerius
30	Vrijd.	ss Martina, Adelgonde, Bathilde, Felix (paus)
31	Zaterd.	ss Petrus-Nolasc., Marcella, Eudoxia

FEBRUARI.

Sprokkel- of Regenmaand.

☾ L. K. Maandag 2. — ● N. M. Maandag 9. — ☽ E. K. Zondag 15. — ◯ V. M. Maandag 23.

1 Zond.	*Sexagesima.* ss Ignaas, Sigebert, Eubert
2 Maand.	*O. L. V. Lichtmis.* ss Heracliet, Adelbald
3 Dinsd.	ss Blasius, Berlinde, Celsa, Azarias
4 Woensd.	ss Joanna, Andreas-Cors., Rembert (v. Thorhout)
5 Dond.	ss Agatha, Adele, Bertolf, Bertrada
6 Vrijd.	ss Amand, Dorothea, Vedast
7 Zaterd.	ss Romuald, Gonzalf, Theodoor, Rijkhart
8 Zond.	*Quinquagesima.* ss Joannes van Matha, Werner
9 Maand.	ss Apollonia, Ansbert, Nicephoor, Hippias.
10 Dinsd.	*Vastenavond.* ss Willem, Scholastica, Paschaas
11 Woensd.	*Aschdag.* ss Desideer, Adolf, Ceciliaan
12 Dond.	ss Eulalia, Meletius, Claudiaan
13 Vrijd.	ss Gijsbrecht, Lucijn, Catharina
14 Zaterd.	ss Valentijn, Poliaan, Abraham
15 Zond.	*Quadragesima.* ss Faustijn, Jovita, Melis
16 Maand.	ss Juliana, Maxima, Secundus, Isaias
17 Dinsd.	ss Silvijn, Mariana, Chrysant
18 Woensd.	ss Simeon, Constantia, Zephyrina, Claudius
19 Dond.	ss Gabinius, Beatus, Tullius
20 Vrijd.	ss Eleutherius, Eucherius
21 Zaterd.	ss Pepijn, Vitalina, Gombert, Verulus
22 Zond.	*Reminiscere.* ss Pieters' stoel te Ant., Margareta
23 Maand.	ss Petrus-Damiaan, Leonora
24 Dinsd.	ss Mathijs (apostel), Marcellina
25 Woensd.	ss Walburgis, Gothard, Adelm
26 Doud.	ss Alexander, Porphyrius, Leonius
27 Vrijd.	ss Leander, Gelaas, Honorina
28 Zaterd.	ss Romaan, Basilia, Ermina, Veneria

MAART.

Lente- of Dorremaand.

☾ L. K. Dinsdag 3. — ● N. M. Dinsdag 10. — ☽ E. K. Dinsdag 17. — ○ V. M. Woensdag 25.

1 Zond.	*Oculi.* ss Albijn, Rogier, Sigismond, Photijn
2 Maand.	ss Karel (de Goede), Absolon, Simplicius
3 Dinsd.	ss Kunegonde, Camilla, Emerit
4 Woensd.	ss Casimir, Lucius, Archelaus, Æneas
5 Dond.	ss Theophiel, Oliva, Theophania
6 Vrijd.	ss Coleta, Fridolijn, Vibiaan
7 Zaterd.	ss Thomas (van Aquine), Victorina, Perpetua
8 Zond.	*Lætare.* ss Joannes van God, Philemon, Herenia
9 Maand.	ss Francisca-Obl., Reinhard, Gregoor
10 Dinsd.	de HH. 40 Martelaren te Sebaste
11 Woensd.	ss Heraclius, Constantijn, Firmiaan
12 Dond.	ss Gregoor (de Groote), Rosina, Nestor
13 Vrijd.	ss Euphrasia, Dionysia, Patricia, Romana
14 Zaterd.	ss Mathilde, Alfried, Frontina, Arnout, Liebert
15 Zond.	*Passiezondag.* ss Longijn, Nicander, Walter
16 Maand.	ss Eusebia, Heribert, Castor, Cyriacus
17 Dinsd.	ss Patricius, Jozef van Arimathea
18 Woensd.	ss Gabriël (aartsengel), Ingenua
19 Dond.	ss Jozef, Jozefina, Amant, Sibilla
20 Vrijd.	*O. L. V. VII Weeën.* ss Ambroos, Joachim
21 Zaterd.	ss Benedictus (1e abt), Amator, Angelica
22 Zond.	*Palmenzondag.* ss Catharina (van Zweden), Eelko
23 Maand.	ss Victoriaan, Fidelis
24 Dinsd.	ss Aldemar, Artemon, Romulus, Bernulf
25 Woensd.	ss Einhard, Pelagius
26 Dond.	*Witte Donderdag.* ss Emmanuël, Ludger
27 Vrijd.	*Goede Vrijdag.* ss Lazarus, Augusta, Ernst
28 Zaterd.	ss Sixtus III, Malchus
29 Zond.	Paschen. ss Bertold, Jonas, Ludolf
30 Maand.	ss Quirijn, Regulus, Liberata
31 Dinsd.	ss Cornelia, Benjamin, Menander, Amos

APRIL.

Ooster- of Grasmaand.

☾ L. K. Donderdag 2. — ● N. M. Woensdag 8. — ☽ E. K. Donderdag 16. — ☉ V. M. Vrijdag 24.

1 Woensd.	ss Hugo, Alexandra, Emma, Walderijk
2 Dond.	s Frans van Paula
3 Vrijd.	ss Rijkhard, Alexandrina, Tyro
4 Zaterd.	ss Isidoor (van Sevil.), Quintiliaan, Hilzebert
5 Zond.	*Quasimodo*. ss Vincent (Ferr.), Silvia, Eva
6 Maand.	ss Sixtus I, Celestijn, Faustina, Willem (abt)
7 Dinsd.	ss Herman-Jozef, Clotarius
8 Woensd.	ss Perpetuus, Walter, Dionijs
9 Dond.	ss Waldetrude, Hugo
10 Vrijd.	ss Macarius (biss.), Ezechiël
11 Zaterd.	ss Leo (de Groote), Eliza, Godebesta, Isaaï
12 Zond.	*Misericordia*, ss Julius, Boudewijn
13 Maand.	ss Hermengildis, Justijn (de Wijsgeer)
14 Dinsd.	ss Tiburtijn, Valeriaan
15 Woensd.	ss Petrus-Gonzales, Octavia, Abbo
16 Dond.	s Joachim (van Senen)
17 Vrijd.	ss Aniceet, Rudolf, Isidora
18 Zaterd.	ss Idesbald, Perfectus
19 Zond.	*Jubilate*. Bescherming H. Jozef. s Bernaard
20 Maand.	ss Hildegonde, Floribert, Oda, Theotiem
21 Dinsd.	ss Anselm, Benanus-Simeon, Silvius
22 Woensd.	ss Soter, Cajus, Leonidas
23 Dond.	ss Joris, Geeraard (van Toul.), Leontia, Achilles
24 Vrijd.	ss Fidelis (van Sigmaringe), Valeria
25 Zaterd.	ss Erminus, Aniaan, Heribald, Moreus
26 Zond.	*Cantate*. ss Marcellijn, Felicia, Cletus, Blanca
27 Maand.	ss Angela, Anastaas, Hieronymus, Liberalis
28 Dinsd.	ss Marcus (ev-), Vitalis, Prudens
29 Woensd.	ss Petrus (mart.). Libert, Gondebert
30 Dond.	ss Catharina (van Senen), Emiliaan, Rosemond

MEI.

Bloei- of Wonnemaand.

☾ L. K. Zaterd. 2. — ● N. M. Zaterd. 9. — ☽ E. K. Zaterd. 16. — ☺ V. M. Zaterdag 23. — ☾ L. K. Zaterdag 30.

1	Vrijd.	ss Philip, Jacob, Florina, Blandijn
2	Zaterd.	ss Athanaas (de Groote), Patientia, Walbrecht
3	Zond.	*Vocem*. H.-Kruisvinding. ss Juvenaal, Antonia
4	Maand.	ss Monica, Floriaan, Silvaan, Pacificus
5	Dinsd.	ss Pius V, Angelus, Irene
6	Woensd.	ss Jan in de olie,, Victoriana, Judith
7	Dond.	O.-H.-Hemelv., ss Stanislaas, Justiniaan,
8	Vrijd.	ss Michiels-openb., Ita, Iduberge
9	Zaterd.	ss Macarius verh., Gerontius, Gregoor (biss.)
10	Zond.	*Exaudi*. ss Antoon (van Flor.), Job
11	Maand.	ss Eleonora, Mamertus, Achilles, Anthiem
12	Dinsd.	ss Nereus, Renaat, Achilleus, Pancraas.
13	Woensd.	ss Servaas, Dominica, Natalis, Agrippa
14	Dond.	ss Pacomius, Paschalis, Stephania, Erembert
15	Vrijd.	ss Dimphna, Gerebern, Sidronius
16	Zaterd.	ss Ubald, Hippolita
17	Zond.	**Sinksen.** ss Paschalis-Baylon, Gijzelbrecht, Fabius
18	Maand.	ss Felix van Cant., Venantius, Hippolyta, Erik
19	Dinsd.	ss Ivo, Petr.-Cel., Dunstan
20	Woensd.	ss Bernardijn (van Senen), Godwald
21	Dond.	ss Idisberga, Constantina, Laurentia, Antiochus
22	Vrijd.	ss Melis, Julia, Gabriëlla, Adam, Rita
23	Zaterd.	ss Desideer, Emilia, Wijbert, Adela, Hermelinde
24	Zond.	*H. Drievuldigheid*. O. L. V. Hulp der Christenen
25	Maand.	ss Urbaan, Maria-Magd. (van Pazzi), Aurelius
26	Dinsd.	ss Philip-Neri, Theodora, Berngaar
27	Woensd.	ss Joannes (paus), Oliverius.
28	Dond.	*H. Sacramentsdag*. s Germanus (van Parijs)
29	Vrijd.	ss Maximijn, Theodosia, Bonna
30	Zaterd.	ss Ferdinand, Felix (paus)
31	Zond.	ss Petronilla, Amelia, Roeland

JUNI.

Zomer-, Wede- of Braakmaand.

● N. M. Zaterdag 6. — ☽ E. K. Zondag 14. — ○ V. M. Maandag 22. — ☾ L. K. Zondag 28.

1	Maand.	ss Pamphiel, Octaaf, Dieboud, Nina
2	Dinsd.	ss Eugeen, Raas, Valentina, Blandina
3	Woensd.	ss Clothilde, Adelbert
4	Dond.	ss Antonia, Bonifacia, Saturnina, Martialis
5	Vrijd.	H. Hart van Jezus. ss Bonifaas, Franco
6	Zaterd.	ss Norbrecht, Paulina, Delphina, Aldrik
7	Zond.	ss Robrecht, Landolf, Godschalk
8	Maand.	ss Medard, Gildard, Wilhelmina, Calliopa
9	Dinsd.	ss Pelagia, Columbus
10	Woensd.	ss Margriete van Sch., Landrik, Maurijn
11	Dond.	ss Barnabas, Amabilis, Roselina, Adelheid
12	Vrijd.	ss Joannes (van Sahagun), Basilides, Odolf
13	Zaterd.	ss Antoon (van Padua). Landoald, Roderik
14	Zond.	ss Baselis (de Groote), Quintiaan
15	Maand.	ss Modest, Vitus, Landelijn, Hilariaan
16	Dinsd.	s Luitgarde
17	Woensd.	ss Alena, Reinier, Isaurus, Ismaël
18	Dond.	ss Marcus, Marcelliaan, Fortunaat, Geerland
19	Vrijd.	ss Gervaas, Protaas, Raso, Odo, Alena
20	Zaterd.	ss Florentina, Ida, Benigna
21	Zond.	ss Aloys van Gonzaga, Reimund, Demetria
22	Maand.	ss Paulijn van N., Everhard, Albaan, Annibal
23	Dinsd.	ss Ediltrude, Agrippina, Maria van Oignies
24	Woensd.	ss Jan (de Dooper), Iewan, Diedolf
25	Dond.	ss Elooi's verheffing, Prosper, Bertha, Willem
26	Vrijd.	ss Joannes en Paulus, Maxentius, Deodaat
27	Zaterd.	ss Liebwin, Ladislaas, Stephania
28	Zond.	ss Ireneus, Plutarchus
29	Maand.	*ss Pieter en Pauwel,* Beata, Alexia, Aletha
30	Dinsd.	Gedachtenis van s. Pauwel. ss Emiliana, Lucina

JULI.

Hooimaand.

● N. M. Maandag 6. — ☽ E. K. Dinsdag 14. — ○ V. M. Dinsdag 21. — ☾ L. K. Dinsdag 28.

1	Woensd.	ss Rombout, Guthago, Esther, Regina
2	Dond.	Maria-Visit., ss Otto, Marcia
3	Vrijd.	ss Heliodoor, Anatool, Abel, Eulogius
4	Zaterd.	ss Ulrik, Flaviaan
5	Zond.	ss Cyrillus en Methodius, Leontina, Zenaïs
6	Maand.	ss Godelieve, Isaïas, Goard, Tranquillijn
7	Dinsd.	ss Wibo, Odo, Edelberge, Nicostrates, Illidius
8	Woensd.	ss Landrada, Elizabeth (van Portugaal), Kiliaan
9	Dond.	HH. 19 Martelaren van Gorcum, s Anatolia
10	Vrijd.	ss Amelberge, Rufina, Secunda, de 7 Gebroeders
11	Zaterd.	ss Pius, Benedictus' verheff., Hildolf, Sabijn
12	Zond.	ss Joannes-Gualbert, Jason, Nabor, Felix (mart.)
13	Maand.	ss Anacleet, Hendrik-Dionijs, Mildrada
14	Dinsd.	ss Bonaventura, Izabella van Portugaal, Vincent
15	Woensd.	ss Hendrik, Bernhard van Baden, Zosima
16	Dond.	O. L. V. (van Carmel.), s Reinhild
17	Vrijd.	ss Alexis, Arnout, Odilia
18	Zaterd.	H. Sacrament van mirakel
19	Zond.	ss Vincent van Paulo, Arsenius, Justa, Aurelia
20	Maand.	ss Margriete, Hieronymus-Æm. Ontkommere
21	Dinsd.	ss Daneel, Praxedes, Fastrada, Victor
22	Woensd.	ss Maria-Magdalena, Wandregisil, Platos
23	Dond.	ss Liboor, Apollinaris, Paschier, Romula
24	Vrijd.	ss Christina, Nicetas, Aquilina, Aglibert
25	Zaterd.	ss Jacob de Meerd., Clodesinda, Christoffel
26	Zond.	ss Anna, Noëlla, Exuperia, Olympius
27	Maand.	ss Pantaleo, de 7 Slapers gebroed., Constantijn
28	Dinsd.	ss Nazarius, Innocentius, Victor, Hildebrand
29	Woensd.	ss Martha, Seraphina, Beatrijs, Callinicus, Odolf
30	Dond.	ss Abdo, Sennen, Rufijn, Donatilla, Ursijn
31	Vrijd.	ss Ignaas (van Loyola), Germaan (van Auxerre)

AUGUSTUS.

Oogst- of Bouwmaand.

● N. M. Dinsdag 4. — ☽ E. K. Woensdag 12. — ⊕ V. M. Woensdag 19. — ☾ L. K. Woensdag 26.

1 Zaterd.	*S. Pieters banden.* ss Eleazar, Bavo's verheffing
2 Zond.	Aflaat Portiunc., O. L. V. der Eng., s Gustaaf
3 Maand.	ss Stephanus' vinding, Nicodemus, Gamaliël
4 Dinsd.	ss Domien, Aristarch, Tertulliaan
5 Woensd.	O. L. V. ter Sneeuw. ss Cassianus, Oswald
6 Dond.	Transfiguratie Christi. ss Sixtus II, Pastor
7 Vrijd.	ss Cajetaan, Donaas, Albrecht
8 Zaterd.	ss Cyriacus, Joannes (de Aalm.), Hormisdas
9 Zond.	ss Justijn (van Alex.), Veriaan, Secundiaan
10 Maand.	ss Laurens, Asteria, Sara, Myron
11 Dinsd.	ss Suzanna, Philomena, Goorik, Tiburs
12 Woensd.	ss Clara, Hilaria, Porchaar, Florimond
13 Dond.	ss Hippoliet, Concordia, Radegonde
14 Vrijd.	ss Athanasia, Eusebius, Marcellus
15 Zaterd.	**Maria-Hemelvaart.** s Napoleon
16 Zond.	ss Rochus, Hyacinth, Arnout, Arsacius
17 Maand.	ss Bertrand van Cominge, Rogaat
18 Dinsd.	ss Heleno, Agapiet, Clara (van Monte-Falco)
19 Woensd.	ss Julius, Magnus, Lodewijk, Flores (v. Antw.)
20 Dond.	ss Bernhard, Samuël, Christoffel
21 Vrijd.	ss Joanna van Chantal, Privaat, Euprepius
22 Zaterd.	ss Joachim (vader van O. L. V.), Philibert
23 Zond.	ss Philip Benitius, Lupus, Sidoon, Zacheus
24 Maand.	ss Bartholomeus, Georgius-Limniota, Talionus
25 Dinsd.	ss Lodewijk, Genesius, Hunegonda, Hermes
26 Woensd.	ss Zephirijn, Adriaan, Ebbo, Abund
27 Dond.	ss Euthala, Cesar, Jozef (van Calasanct.)
28 Vrijd.	ss Augustijn, Hermes, Bibiaan
29 Zaterd.	ss Jans onthoofding, Sabina, Verona
30 Zond.	ss Roza van Lima, Fiacrius, Stentor, Felix (mart.
31 Maand.	ss Izabella, Reimond-Nonnaat, Amaat

SEPTEMBER.

Herfst-, Evene- of Pietmaand.

● N. M. Donderdag 3. — ☽ E. K. Vrijdag 11. — ○ V. M. Vrijdag 18. — ☾ L. K. Donderdag 24.

1	Dinsd.	ss Gillis, Gedeon, Nivard, Ammon, Melis
2	Woensd.	ss Steven (van Hongarië), Boleslaas, Agricola
3	Dond.	ss Remakel, Seraphia, Erasma, Agulf, Thecla
4	Vrijd.	ss Rosalia, Candida, Hirmingarde, Mozes
5	Zaterd.	s Laurens-Justiniaan
6	Zond.	HH. Engelen-Bewaarders, ss Onesiphoor, Humbert,
7	Maand.	ss Regina, Hilduard, Clodoald, Willebrord
8	Dinsd.	*O.-L.-V.-Geboorte.* ss Adriaan, Corbiniaan
9	Woensd.	ss Omaars, Dorotheus, Stratonus, Dionijs
10	Dond.	ss Nicolaas (van Tolentijn), Pulcheria, Daviet
11	Vrijd.	ss Vinciana, Patiens, Protus, Theodora
12	Zaterd.	s Guido (van Anderlecht)
13	Zond.	*H. N. van Maria.* ss Amaat, Flederijk, Maurilius
14	Maand.	H. Kruisverheffing. ss Maternus, Rosula
15	Dinsd	ss Nicomedes, Carolina
16	Woensd.	ss Cornelis, Cypriaan, Euphemia, Eudita
17	Dond.	ss Lambrecht, Hildegaard, Frans (stigm.)
18	Vrijd.	ss Sophia, Thomas (van Villa-Nova), Esther
19	Zaterd.	ss Januarius en gezellen
20	Zond.	O. L. V. der VII Weeën. ss Eustaas, Philippa
21	Maand.	ss Mattheeuws (apostel en ev.), Gerolf, Maura
22	Dinsd.	ss Maurits en 10,000 mart.
23	Woensd.	ss Thecla, Linus, Polyxena, Soxius, Xantippa
24	Dond.	O. L. V. der Slaven, ss Godevaart, Domina
25	Vrijd.	ss Firmijn, Cleophas, Scipio, Herculaan
26	Zaterd.	ss Justina, Eusebius, Albaan
27	Zond.	ss Cosmas, Damiaan, Hildetrude, Epicharis
28	Maand.	ss Wenceslaas, Chariton, Cyraan, Exuperius
29	Dinsd.	ss Michiel (aartsengel), Quiriacus, Euphonia
30	Woensd.	ss Jeroom, Honorius, Karloman

OCTOBER.

Wijn-, Rozel- of Zaaimand.

● N. M. Zaterdag 3. — ☽ E. K. Zaterdag 10. — ☺ V. M. Zaterdag 17. — ☾ L. K. Zaterdag 24.

1	Dond.	ss Bavo, Remeeuws, Piatus, Ananias, Domlin
2	Vrijd.	ss Gerijn, Luudgar, Thomas van Herefort
3	Zaterd.	ss Geeraard (van Brogne)
4	Zond.	H. Rozenkrans. ss Frans (van Assisi), Petronius
5	Maand.	ss Placidus, Flavia, Flaviana, Galla
6	Dinsd.	ss Bruno, Ægidia, Fidea, Castus
7	Woensd.	ss August, Sergius, Marcus (paus)
8	Dond.	ss Brigitta, Albertina, Thaïs, Demetrius
9	Vrijd.	ss Gijzelen, Denijs, Rusticus, Gunther
10	Zaterd.	s Frans (van Borgia)
11	Zond.	Moederschap van Maria. ss Gommar, Zenaïda,
12	Maand.	ss Maximiliaan, Wilfried, Harlinde
13	Dinsd.	ss Edward, Gerald
14	Woensd.	ss Donatiaan, Callistus, Fortunata, Buchard
15	Dond.	ss Teresia, Longina, Debora, Agileus
16	Vrijd.	ss Seraphijn, Gallus, Balderik, Armogast
17	Zaterd.	ss Hedwig, Oseus
18	Zond.	Zuiverheid van Maria, ss Lucas ev., Justus, Triph.
19	Maand.	ss Petrus van Alcantara, Ptolomaeus, Vredeswinde
20	Dinsd.	ss Caprasius, Wendelijn
21	Woensd.	ss Ursula en de XIm maagden, Hilarion, Oscar
22	Dond.	ss Cordula, Philip (van Heracleë), Elodia
23	Vrijd.	ss Joannes-Capistranus, Severijn, Servandus
24	Zaterd.	ss Raphaël (aartsengel), Evergist, Magloor
25	Zond.	ss Crispijn, Crispiniaan, Marciaan, Daria
26	Maand.	ss Evarist, Bernward, Rogatiaan
27	Dinsd.	ss Florentijn, Frumens, Elesbaan
28	Woensd.	ss Simoen, Judas-Thaddeeus, Anastasia, Faro
29	Dond.	ss Narcis, Gaudens, Ermelinde, Maximiliaan
30	Vrijd.	ss Germaan (van Capua), Zenobia, Aurelia
31	Zaterd.	ss Quintijn, Lucilla, Wolfgang

NOVEMBER.

Slacht- of Loefmaand.

● N. M. Zondag 1. — ☽ E. K. Maandag 9. — 🌕 V. M. Maandag 16. -- ☾ L. K. Maandag 23.

1	Zond.	**Allerheiligen.** ss Cesar, Benignus
2	Maand.	*Allerzielendag.* ss Theodoor, Tobias
3	Dinsd.	ss Huibrecht, Malachias, Pyrmijn, Sylvia
4	Woensd.	ss Karel (Borromeus), Modesta, Emerik
5	Dond.	ss Zacharias, Epistemis, Odrada, Malachytas
6	Vrijd.	ss Leonaard, Winok, Atticus
7	Zaterd.	O. L. V. van Bijstand, s Willebrord
8	Zond.	de 4 Gekroonde broeders, s Govaart
9	Maand.	ss Theodoor (Tiro), Mathurijn, Estella
10	Dinsd.	ss Andreas (Avellinus), Triphon
11	Woensd.	ss Marten, Theodoor (Studites)
12	Dond.	*S. Lieven*, patroon van Gent, s Cunibert
13	Vrijd.	ss Didacus, Stanislaas (Kostka), Brixius (Zebina)
14	Zaterd.	ss Veneranda, Jocundus, Victorina
15	Zond.	*Kerkwijding.* ss Leopold, Maclovius, Machuit,
16	Maand.	ss Edmond (van Kantelb.), Eucherius, Otmar
17	Dinsd.	ss Zacheus, Alpheus, Gregoor-Thaumaturg
18	Woensd.	ss Odo, Basilica, Hesychius, Hilda
19	Dond.	ss Elizabeth van Hongarië, Pontiaan, Abdias
20	Vrijd.	ss Felix (van Valois), Agapius, Bernward
21	Zaterd.	Maria-Presentatie. ss Columbaan, Gelaas
22	Zond.	ss Cecilia, Alphonsina, Appias
23	Maand.	ss Clemens, Adela (van Diest), Lucretia, Trudo
24	Dinsd.	ss Joannes (van 't Kruis), Flora, Firmina
25	Woensd.	ss Catharina, Erasmus, Jucunda
26	Dond.	ss Petrus (Alex.) Koenraad, Silvester (van Osimo)
27	Vrijd.	ss Maximus, Virgilius, Siegfried, Nicon
28	Zaterd.	ss Mansuetus, Amedeus, Josaphat, Oda
29	Zond.	*Advent.* ss Saturnijn, Radboud, Philomeen
30	Maand.	ss Andries, Zosiem, Castul, Troiaan

DECEMBER.

Joel-, Winter- of Kerstmaand.

● N. M. Dinsdag 1. — ☽ E. K. Dinsdag 8. — ☺ V. M. Dinsdag 15. — ☾ L. K. Woensdag 23. — ● N. M. Donderdag 31.

1	Dinsd.	ss Elooi, Agerius, Olympiades, Proculus
2	Woensd.	ss Bibiana, Natalia, Guldwald, Adria
3	Dond.	ss Frans (Xaverius), Salemo, Hilaria
4	Vrijd.	ss Barbara, Petrus (Chrysologus), Hortensia
5	Zaterd.	ss Sabbas, Crispina, Dalmatius, Pelinus
6	Zond.	ss Nicolaas, Petrus, Pascalis, Dionysia, Leontia
7	Maand.	ss Ambroos, Phara, Eutropius, Geneboud
8	Dinsd.	*Maria's Onbevlekte Ontvangenis.* s Thiboud
9	Woensd.	ss Leocadia, Philotheus, Gorgonia, Bassiaan
10	Dond.	ss Melchiades, Fulgens, Eulalia
11	Vrijd.	ss Damaas, Basiliaan, Eutychius
12	Zaterd.	ss Constantijn, Waldemir, Heraclius, Justijn
13	Zond.	ss Joost, Lucia, Othilia, Autbert, Lucretia
14	Maand.	ss Nicaas, Eutropia, Dioscorus, Volkwin
15	Dinsd.	ss Candidus, Philothea, Thalia, Gatiaan
16	Woensd.	ss Eusebius, Adelheid, Albina, Everhard
17	Dond.	ss Begga, Wivina, Olympiada, Yolenda
18	Vrijd.	Verwachting der Geboorte Christi. s Gratiaan
19	Zaterd.	ss Nemesius, Fausta, Winiboud, Noë, Gregoor
20	Zond.	ss Philogoon, Ammiaan, Dominiek (van Sylos)
21	Maand.	ss Thomas (Didymus), Glycerius, Severijn
22	Dinsd.	ss Florus, Virginia, Flaviaan, Zeno
23	Woensd.	ss Victoria, Servulus, Cleomenes
24	Dond.	ss Gregoor (van Spoleta), Irmina, Delphina
25	Vrijd.	Kerstdag. ss Eugenia, Anastasia, Adalsende
26	Zaterd.	ss Steven, diak. en 1e martel., Theophanes
27	Zond.	ss Joannes (apostel en evangelist), Nicerata
28	Maand.	*HH. Onnoozele Kinderen.* s Theophila
29	Dinsd.	ss Thomas (van Kantelb.), Polydoor, Crescens
30	Woensd.	ss David, Regner, Sabijn, Anysia
31	Dond.	ss Silvester, Melania, Columba, Potentiaan

INSTELLING

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

MINISTERIE VAN LANDBOUW, NIJVERHEID EN OPENBARE WERKEN.

Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Willende een nieuw bewijs geven Onzer bezorgdheid voor de belangen der Nederlandsche letteren;

Overwegende dat niets meer van aard is om dezer ontwikkeling te bevorderen dan de inrichting van een bestendig letterkundig genootschap;

Op de voordracht van Onzen Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Er wordt te Gent, onder de benaming van Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, een genootschap ingericht van letterkundigen en geleerden, dat de studie en de beoefening der Nederlandsche taal- en letterkunde tot voorwerp zijner werkzaamheden zal hebben.

Art. 2. De Koning is de Beschermheer dezer Academie.

Art. 3. De Academie bestaat uit : 1° werkende leden; 2° inlandsche en uitheemsche eereleden; 3° inlandsche briefwisselende leden.

De titel van eerelid kan vergund worden :

A. Aan werkende leden, welke door hunnen ouderdom of door andere oorzaken zich in de onmogelijkheid zouden bevinden aan de werkzaamheden der Academie te blijven deelnemen, of welke, na hunne benoeming, zouden ophouden in België gehuisvest te zijn.

B. Aan buitenlandsche geleerden, die zich hebben doen kennen door belangrijke werken.

Art. 4. Er zijn vijf-en-twintig werkende leden; twintig dezer leden moeten Belgen zijn en in België gehuisvest; de vijf andere kunnen worden gekozen onder Noordnederlandsche letterkundigen en geleerden, in België woonachtig.

Art. 5. De achttien eerste benoemingen van werkende leden zullen worden gedaan door Ons. De verdere benoemingen van werkende leden, de benoemingen der eereleden en die der briefwisselende leden worden door de werkende leden gedaan en aan de Koninklijke goedkeuring onderworpen.

Art. 6. De werkende leden vereenigen zich maandelijks in geslotene zittingen, eenmaal 's jaars in openbare vergadering.

De eereleden en de briefwisselende leden kunnen aan de beraadslagingen over wetenschappelijke zaken deelnemen met stemrecht.

Art. 7. De benoemingen voor openstaande plaatsen worden gedaan in de maandelijksche zitting volgende op die, waarin kennis werd genomen van het openvallen dier plaatsen.

Art. 8. Het bureel der Academie bestaat uit eenen Bestuurder, eenen Onder-Bestuurder en eenen Bestendigen Secretaris, allen gekozen onder de werkende leden.

Art. 9. Het eerste bureel der Academie zal benoemd worden door Ons.

Art. 10. Te beginnen met het tweede jaar van haar bestaan, zal de Academie jaarlijks haren Bestuurder en haren Onder-Bestuurder benoemen.

Art. 11. De Bestuurder en de Onder-Bestuurder kunnen niet onmiddellijk in dezelfde hoedanigheid herkozen worden.

De benoemingen van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder worden aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Art. 12. De Bestuurder heeft het algemeen beheer der Academie; hij zit alle vergaderingen voor en maakt van rechtswege deel aller commissiën; hij doet beraadslagen over de verschillige punten, welke in de bevoegdheid vallen van de Academie; hij zamelt

de stemmen in, door de leden uitgebracht, en spreekt de beslissingen uit, welke met meerderheid van stemmen genomen zijn.

In geval van ontstentenis wordt hij door den Onder-Bestuurder vervangen.

Art. 13. De eerste benoeming uitgezonderd, wordt de Bestendige Secretaris benoemd door den Koning, op eene dubbele lijst van voorstelling, opgemaakt door de Academie, bij geheime stemming en bij volstrekte meerderheid der stemmen, in eene zitting, waar ten minste de twee derden der werkende leden aanwezig zijn.

Art. 14. De Bestendige Secretaris houdt het boek der beraadslagingen : hij onderteekent met den Bestuurder de genomen beslissingen; hij levert de bewijsschriften van goedkeuring en andere getuigschriften af; hij ontvangt de brieven en de memoriën aan de Academie gezonden.

Hij is gelast met de briefwisseling en met de bewaring der archieven en der bibliotheek.

Hij is daarenboven gelast met den rekendienst der Academie.

Art. 15. Wanneer, door ziekte of eenig ander wettig beletsel, de Bestendige Secretaris zich in de onmogelijkheid bevindt de zittingen bij te wonen, kan hij, naar eigen keuze, zich doen vervangen door een werkend lid.

Art. 16. De Academie stelt haar reglement van

inwendige orde vast, dat aan de Koninklijke goedkeuring moet worden onderworpen.

Er kunnen aan dit reglement geene wijzigingen worden gebracht dan op het voorstel van ten minste vijf leden, met de toestemming van de twee derden der werkende leden der Academie. Die wijzigingen moeten aan de goedkeuring van den Koning worden onderworpen.

De voorstellen tot wijzigingen van het reglement moeten op de dagorde en in de bijeenroepingsbrieven worden aangekondigd.

Art. 17. Aanwezigheidspenningen en schadeloosstelling voor reis- en verblijfkosten, waarvan het bedrag door Ons zal worden bepaald, kunnen aan de leden worden toegekend.

Art, 18. Onze Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 8n Juli 1886.
LEOPOLD.

Van 's Konings wege :
De Minister van Landbouw, Nijverheid
en Openbare Werken,

Ridder DE MOREAU.

WETTEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1.

De werkzaamheden der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bevatten al de vakken der Nederlandsche taal- en letterkunde.

2.

De Academie bestaat uit : 1° vijf-en-twintig werkende leden; 2° hoogstens vijf-en-twintig buitenlandsche eereleden; 3° hoogstens tien inlandsche briefwisselende leden; 4° inlandsche eereleden, die vroeger werkende leden geweest zijn.

3.

De kiezingen voor werkende leden geschieden in de maandelijksche zitting, na die, waarin kennis genomen is van het openvallen der plaatsen.

Eere- en briefwisselende leden worden gekozen ééns in het jaar, in de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering.

Zittingen.

4.

De Academie vergadert in gewone zitting éénmaal ter maand, en houdt jaarlijks eene openbare vergadering in de maand December, na de gewone zitting dier maand.

5.

De uitnoodiging tot het bijwonen der zittingen wordt omtrent acht dagen te voren verzonden. Zij meldt de voornaamste onderwerpen, die op de zitting te verhandelen zijn.

6.

De eere- en briefwisselende leden hebben het recht de vergaderingen bij te wonen, behalve wanneer de Academie geheime zitting houdt. Zij kunnen aan de beraadslagingen over wetenschappelijke zaken deel nemen met stemrecht.

7.

Aan de geheime zittingen nemen geene andere dan werkende leden deel.

De geheime zitting is verplichtend, telkens als de Academie vergadert tot :

1° het voorstellen en kiezen tot de openstaande plaatsen in de Academie of in de Commissiën;

2° het beraadslagen over wijzigingen, toe te brengen aan de Wetten;

3° het opstellen der prijsvragen;

4° het beoordeelen der ingezonden stukken.

Worden evenwel tot de geheime zitting, voorzien bij 4°, toegelaten, de eere- en briefwisselende leden, die van den keurraad deel maken.

8.

De zitting begint stipt op het uur, bij den uitnoodigingsbrief aangeduid, welk ook het getal zij der aanwezige leden.

De zitting vangt aan met de lezing des verslags over de vorige zitting en met de mededeeling der ontvangen brieven.

Het is verboden, gedurende die lezing, den Secretaris in de rede te vallen.

9.

Bij afwezigheid van den Bestuurder wordt zijne plaats waargenomen door den Onder-Bestuurder.

Bij afwezigheid van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder leidt het oudstbenoemde der aanwezige werkende leden, naar de volgorde der lijst van het *Jaarboek*, de zitting.

10.

De Bestuurder leest de dagorde, onmiddellijk na de lezing en vaststelling des verslags.

De dagorde, wat betreft de ingezondene verhandelingen, wordt geregeld volgens de dagteekening van ontvangst bij den Bestendigen Secretaris.

Alléén afgewerkte en op de dagorde vermelde stukken worden in de zitting voorgelezen.

De dagorde wordt door het Bestuur vastgesteld. Een voorstel, door minstens vijf leden schriftelijk aan het Bestuur gedaan, veertien dagen vóór de zitting, wordt op de dagorde gebracht.

11.

De voorlezingen, in de openbare zitting te houden, worden in de voorgaande gewone zitting aan de Academie onderworpen.

12.

In de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering wordt gestemd over het al of niet bekronen der ingezondene werken.

13.

De werkende en briefwisselende leden zullen, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aanbieden.

Elk jaar, in de maand October, zal de Bestendige Secretaris deze verplichting schriftelijk aan de werkende en briefwisselende leden herinneren.

Bestendige en tijdelijke Commissiën.

14.

Eene bestendige Commissie van tien leden is gelast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken, en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

15.

De leden dezer Commissie worden onder de werkende leden benoemd.

In geval van openstaande plaatsen worden de nieuwe leden gekozen door de Academie, op eene dubbele lijst van candidaten, door de Commissie voorgesteld.

16.

Deze Commissie kiest in haar midden eenen Voorzitter en eenen Secretaris.

17.

Deze Commissie is gelast met het aanleggen eener verzameling van boeken betreffende gemelde studiën.

18.

Eene vergoeding van twintig frank het vel druks wordt toegekend aan de leden, die gelast worden met de critische uitgave van Middelnederlandsche werken.

19.

Al de uitgaven, van welken aard ook, door de Commissie te doen, moeten vooraf aan het Bestuur onderworpen en door de Academie goedgekeurd worden.

20.

De Academie benoemt verder in haar midden zoo vele bestendige of tijdelijke Commissiën als de aard van hare werkzaamheden zal vorderen.

Kiezingen.

21.

Elke kiezing wordt in de uitnoodiging vermeld, met aanduiding van het uur, waarop zij zal geschieden, en van 't getal der openstaande plaatsen.

22.

Bij de kiezing wordt volstrekte meerderheid van stemmen vereischt. Evenwel, indien, na twee proeven, geen der candidaten die meerderheid verkrijgt, gaat

men over tot eene herstemming tusschen de twee candidaten, die het hoogste getal stemmen bekomen hebben.

Bij gelijkheid van stemmen in deze laatste proef is de oudste candidaat gekozen.

23.

Wanneer verscheidene plaatsen open staan, wordt voor elke plaats afzonderlijk gestemd.

24.

Elk jaar, in de maand October, stelt de Academie het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast. Zij benoemt eene Commissie van drie werkende leden die, gezamenlijk met het Bestuur, voor elke dezer plaatsen twee candidaten voorstelt.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden, en in de Novemberzitting besproken.

25.

In die zitting mogen, op voorstel van werkende leden en onder goedkeuring der Academie, andere candidaten op de lijst gebracht worden.

26.

De voorgaande bepalingen zijn niet toepasselijk op de benoeming der eerste 10 briefwisselende leden, der eerste 25 eereleden en der eerste 10 leden van de bestendige Commissie.

27.

De leden der Voorstellingscommissie mogen geene twee achtereenvolgende jaren gekozen worden.

28.

De Bestuurder en de Onderbestuurder worden gekozen in de zitting der maand November. Zij treden den eersten Januari in bediening.

Geen van beiden mag in dezelfde hoedanigheid onmiddellijk herkozen, noch de Bestuurder tot Onderbestuurder benoemd worden.

Wedstrijden.

29.

De Academie schrijft jaarlijks wedstrijden uit over onderwerpen betreffende Nederlandsche taal- en letterkunde. Vaderlandsche geschied- en oudheidkunde, schoone kunsten en boekenkennis zijn onder Nederlandsche taal- en letterkunde begrepen.

30.

De prijsvragen worden twee jaar op voorhand vastgesteld.

In de zitting van Januari benoemt de Academie eene Commissie van vijf leden om tien prijsvragen

voor te stellen. In de zitting van Februari doet de Commissie verslag. De Academie kiest eenige der voorgestelde prijsvragen, en bepaalt daarbij de waarde der toe te kennen prijzen.

31.

De antwoorden moeten vóór den 1en Augustus ingezonden zijn.

In de zitting dezer maand worden de keurraden benoemd. De leden, die eene prijsvraag opgegeven hebben, maken van rechtswege deel van den keurraad, en bieden er schriftelijk een omstandig verslag over aan, hetwelk, met de verslagen der andere keurders, in de zitting van November gelezen wordt.

Op deze verslagen, die gedrukt en aan de werkende leden gezonden worden, stemt men in December. Het al of niet bekronen wordt beslist bij meerderheid van stemmen der aanwezige werkende leden.

De prijswerken blijven ter inzage van de leden tot den dag, op welken de brieven der inzenders geopend worden.

32.

Voor de wedstrijden worden enkel handschriftelijke en niet te voren uitgegeven stukken aanvaard.

33.

De mededingers zetten op hun handschrift hunnen naam niet, maar alleen een teeken of eene ken-

spreuk, herhaald op den omslag van eenen gesloten brief, inhoudende hunnen naam en hunne woonplaats.

Zij, die zich, op welke wijze ook, bekend maken, en zij, wier verhandelingen na den voorgeschreven dag aan den Bestendigen Secretaris besteld zijn, blijven uit den wedstrijd gesloten.

34.

De werkende leden mogen aan de Academische wedstrijden geen deel nemen.

35.

De verhandelingen, ten wedstrijde bestemd, moeten in de Nederlandsche taal geschreven, binnen het bepaalde tijdvak aan den Bestendigen Secretaris gezonden worden.

Drukwerken.

36.

De drukwerken der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bestaan uit :

1° de *Verslagen en Mededeelingen* ;
2° het *Jaarboek*;
3° de *Verhandelingen en Bijdragen* ;
4° de *Bekroonde Verhandelingen* ;

5° De uitgaven door de Academie aangenomen, op voorstel der verschillende Commissiën.

37.

De *Verslagen en Mededeelingen* worden na elke zitting gedrukt, en minstens acht dagen vóór de eerstvolgende zitting aan de leden gezonden.

Het *Jaarboek* verschijnt in de maand Januari.

38.

De *Verslagen en Mededeelingen* vermelden de gedane mededeelingen en de gelezene verhandelingen, 't en zij de meerderheid der aanwezige leden beslisse, dat deze niet gedrukt, of dat ze in de *Verhandelingen en Bijdragen* zullen opgenomen worden.

39.

De Bestendige Secretaris is gemachtigd tot eene volgende aflevering der *Verslagen en Mededeelingen* de onleesbare verhandelingen uit te stellen, alsook de stukken, waarvan het zetten of het op steen brengen de uitgave vertragen mocht.

40.

Het Bestuur beslist welke verhandelingen het eerst zullen gedrukt worden. Daarbij wordt gelet :

1° op het tijdstip van de aanvaarding des werks door de Academie;

2° op de kosten der uitgave.

41.

Verhandelingen, aan de Academie ter uitgave medegedeeld, worden onderworpen aan de beoordeeling eener Commissie van drie leden.

De verslagen der beoordeelaars over de verhandelingen der werkende leden worden niet gedrukt. Evenwel, indien ze, buiten de ontleding, bijzonderheden behelzen die voor taal- of letterkunde van belang zijn, kan er een uittreksel in de *Verslagen en Mededeelingen* van opgenomen worden.

Het verslag over de verhandelingen van andere leden of geleerden wordt in de *Verslagen en Mededeelingen* gedrukt.

42.

De Bestendige Secretaris mag de verhandelingen, die voor den druk aangenomen zijn, aan de schrijvers ter noodige verbetering terugbestellen. Zijn echter deze schriften aanmerkelijk gewijzigd of vermeerderd, dan is hij verplicht ze opnieuw aan 't onderzoek der beoordeelaars te onderwerpen.

43.

In geen geval mag men den schrijver het handschrift der bekroonde verhandeling teruggeven.

De wijzigingen, gebracht in werken, die eenen

prijs of eene eerevolle melding bekwamen, en die het drukken waardig gekeurd zijn, zullen als aanteekeningen onder aan de bladzijde of als bijvoegsels achter de verhandelingen gedrukt worden.

44.

Indien verhandelingen van werkende leden voor den druk niet aangenomen zijn, dan mogen zij door de schrijvers teruggeëischt worden.

De handschriften der verhandelingen, ten wedstrijde ingezonden, en der schriften, door eere- of briefwisselende leden medegedeeld, en waarover een verslag bestaat, blijven eigendom der Academie. Echter kunnen de schrijvers, op hunne kosten, afschrift hunner werken ontvangen.

45.

Behoort eene verhandeling met platen toegelicht te worden, dan zal de schrijver den Bestendigen Secretaris daarvan kennis geven. Over het drukken der verhandeling en der platen wordt afzonderlijk gestemd.

46.

Geeft plaatwerk aanleiding tot buitengewone kosten, of is 't noodig dat eene verhandeling voorzien zij van verscheidene platen, dan wordt de uitgave verdaagd, en de Bestendige Secretaris maakt tegen de eerstvolgende zitting het bestek op der kosten, die het plaatwerk zal veroorzaken.

47.

De opstellers der schriften, gedrukt in de *Verslagen en Mededeelingen*, hebben recht op vijftig afdrukken van hun werk, met bijzonder bladmerk.

Honderd afdrukken worden gegeven aan den schrijver van een werk, dat in de *Verhandelingen* opgenomen is.

Verder hebben de schrijvers recht op een grooter getal, mits den drukker daarvoor eene vergoeding te geven van 4 centiemen het vel.

Voor zetkosten en buitengewone titelbladen betaalt men 3 fr. het honderd; druk, als voor de schrijvers-exemplaren, 4 centiemen het vel.

Ongedrukte omslag, de honderd exemplaren,	fr.	1,50
Gedrukte » » » »	»	3,00
Innaaien, met platen, min dan 5 vellen	»	3,00
» » » meer » » »	»	4,00

48.

De Academie heeft haren drukker, die van den Bestendigen Secretaris de uit te geven werken ontvangt, maar zonder oorlof van dezen niet afdrukt.

49.

Het heen- en terugzenden der proefbladen geschiedt door bemiddeling van den Bestendigen Secretaris.

50.

De kosten van groote wijzigingen tijdens het proefverbeteren zijn ten laste van hen, die ze veroorzaakt hebben.

51.

De uitgaven der Academie worden getrokken op minstens 300 afdrukken en aan al de in België wonende leden gezonden. De buitenlandsche leden hebben recht op déze uitgaven, mits zij in België iemand aanduiden, die gelast zij hun de werken te zenden.

Geldmiddelen.

52.

De geldmiddelen der Academie worden beheerd door eene Commissie van rekendienst, bestaande uit het Bestuur en drie leden, die in Januari gekozen worden. Die Commissie is gelast in Januari de begrooting van het ingetreden dienstjaar te maken en aan de goedkeuring der Academie te onderwerpen.

53.

Het Bestuur is gelast alles, wat de drukwerken aangaat, te regelen.

54.

De rekeningen van elk dienstjaar worden door de Commissie van rekendienst in de zitting der maand December opgemaakt, en aan de Academie voorgelegd.

Boekenverzameling. — Handvesten.

55.

De boekenverzameling staat onder toezicht van het Bestuur. De bewaring der boeken en handvesten is toevertrouwd aan den Bestendigen Secretaris.

56.

De geschriften, titels en papieren aangaande de Academie blijven altijd in handen van den Bestendigen Secretaris. De lijst daarvan wordt op het einde des jaars opgemaakt, en door den Bestuurder onderteekend.

57.

De boeken, die de Academie toebehooren, worden met het merk der Academie op het titelblad, en, bij het inbinden, op den rug gestempeld.

Nieuwaangeboden boeken worden in de zitting der Academie ter tafel gebracht, en niet vroeger in leening gegeven.

58.

Elke uitleening van boeken, der Academie behoorende, geschiedt tegen onderteekend ontvangbewijs van den vrager.

59.

De boeken en andere stukken worden voor niet langer dan ééne maand uitgeleend. Zijn, in den loop van dien tijd, de uitgeleende boeken niet gevraagd door andere leden, dan kunnen ze voor eene tweede maand aan hetzelfde lid te leen gegeven worden.

60.

Het Bestuur mag te allen tijde de uitgeleende boeken terugeischen.

61.

De dagteekening van het uitleenen en terugsturen der boeken en de naam des vragers worden in een bijzonder register aangeteekend. Daarbij wordt vermeld, in welken staat de boeken teruggegeven zijn.

62.

Hij, die een boek of ander stuk, aan de Academie toebehoorende, beschadigt of verliest, is verplicht het op zijne kosten te vervangen.

Plechtgewaad der Academie.

63.

Donkerblauwe frak. Op den kraag, mouwopslagen en in de lenden gestikte purperzijden palm- en lauwertakken, tusschen gouden boorden.

Gouden knoopen met den Belgischen Leeuw in het midden, op een schild, bekroond door de koninklijke kroon en omringd door de woorden : **Koninklijke Vlaamsche Academie.**

Broek van gelijke kleur als de frak, met gouden streek op den naad.

Witte vest met gouden knoopen. Klakhoed. Degen.

Bijzondere bepalingen.

64.

De Academie kan, indien zij het noodig acht, onder goedkeuring des Staatsbestuurs, een of meer harer leden gelasten met eene letterkundige of eene wetenschappelijke zending. Wordt daartoe besloten, dan ontvangen die leden van de Academie de noodige inlichtingen betreffende hunne zending.

65.

Bovenstaande bepalingen zijn de inrichtende Wetten der Koninklijke Vlaamsche Academie. Deze Wetten kunnen niet gewijzigd worden, 't en zij in eene vergadering, op voorstel van minstens vijf werkende leden bijeengeroepen, en met de toestemming van twee derden der aanwezig zijnde werkende leden. De voorstellen tot wijziging der Wetten moeten op de dagorde vermeld worden.

Elke wijziging wordt aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Gezien en goedgekeurd om gevoegd te worden bij Ons Besluit van 15 Maart 1887, Nr 445.

(Onderteekend :) LEOPOLD.

Van 's Konings wege,
de Minister van Landbouw, Nijverheid
en Openbare Werken,

(Onderteekend :) Ridder DE MOREAU.

Voor gelijkvormig afschrift, de Secretaris-generaal van het Departement van Landbouw, Nijverheid en openbare Werken,

BELLEFROID.

Vrijdom van Briefport.

BESTUUR VAN DEN
POST EN DEN TELEGRAAPH.

POST.

Vrijdom en tegen-teekening.

Nr 126/113.

BIJZONDER BEVEL.

Den 22 November 1886.

Ingevolge een ministerieël besluit mogen, vrij van briefport, in het koninkrijk verzonden worden de dienst-correspondentiën, onder banden door den Bestuurder en den Bestendigen Secretaris der *Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde* met de leden dezer instelling gewisseld.

De tegenwoordige bepaling zal overgeschreven worden op de tabellen, gevoegd bij het Koninklijk besluit van den 30 October 1854.

De Algemeene Bestuurder,
GIFE.

N. B. — Opdat de brieven, drukproeven, boeken enz. vrijstelling genieten van port, moeten zij *onder kruisband* verzonden worden aan het adres van den Bestuurder of van den Bestendigen Secretaris, en voorzien met de handteekening van het Werkend, Briefwisselend of Eerelid, als verzender. Daarenboven moet het verzondene *aan het postbureel worden afgegeven.* Vrijstelling van port bestaat niet voor papieren *onder omslag*, of *eenvoudig in de postbus geworpen.*

Driejaarlijksche prijskamp voor tooneelletterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk Besluit van 10ⁿ Juli 1858, dat eenen driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur instelt, en namelijk artikel 4, luidende als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst door de Klas van Letteren der Academie van België opgemaakt »;

Gezien Ons Besluit van 8ⁿ Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene academie inricht van letterkundigen en geleerden, die de studie en het beoefenen der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Acadamie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van candidaten voor de Jury van den driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur deel maakt van hare werkzaamheden;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 4 van voormeld Koninklijk Besluit van 10n Juli is gewijzigd als volgt :

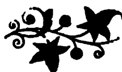
« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst *door de Koninklijke Vlaamsche Academie opgemaakt.* »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 2 October 1888.
LEOPOLD.

Vanwege den Koning :
De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,

J. DEVOLDER.

Vijfjaarlijksche wedstrijd voor Vlaamsche letterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk besluit van 6 Juli 1851, dat vijf vijfjaarlijksche prijzen instelt van 5,000 franken ieder, voor de beste werken, welke door Belgische schrijvers zijn uitgegeven en kunnen gerangschikt worden in eene der volgende reeksen :

1° Zede- en Staatkundige wetenschappen;
2° Fransche letterkunde;
3° *Vlaamsche letterkunde*;
4° Natuur- en wiskunde, en
5° Natuurwetenschappen;

En namelijk het artikel 2 van dit Besluit, luidende als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten voor de drie eerste reeksen : door de klas der Letteren, en voor de twee andere reeksen door de klas der Wetenschappen van de Koninklijke Academie van België. »

Herzien Ons Besluit van 30n December 1882, regelende de vijfjaarlijksche en tienjaarlijksche prijskampen, welke door de Regeering ingesteld zijn;

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene academie inricht van letterkun-

digen en geleerden, die de studie en het beoefenen der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van candidaten voor de jury van den vijfjaarlijkschen prijs van Vlaamsche letterkunde deelmaakt van de werkzaamheden dezer instelling;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 2 van voormeld Koninklijk Besluit van 6ⁿ Juli 1851 is gewijzigd als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten : voor de twee eerste reeksen door de klas der Letteren, voor de twee laatste reeksen door de klas der Wetenschappen der Koninklijke Academie van België en voor de derde reeks, *Vlaamsche letterkunde*, door de Koninklijke Vlaamsche Academie. »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 14ⁿ October 1889.

LEOPOLD.

Van 's Konings wege :
De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,
J. DEVOLDER.

Bestendige Commissiën.

Bestendige Commissie, gelast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

Voorzitter : de heer Willems (P.)
Secretaris : » Gailliard.
Leden : de heeren Alberdingk Thijm,
jhr. de Pauw,
Génard,
Gezelle,
Roersch,
Stallaert,
van der Haeghen,
van Droogenbroeck.

De Commissie vergadert op onbepaalde tijdstippen.

Bestendige Commissie, gelast met de studie der Vaderlandsche geschiedenis en der Vlaamsche kunst; met de uitgave der algemeene levensbeschrijving der in België geboren Nederlandsche schrijvers, der algemeene Vlaamsche Bibliographie en van oude Vlaamsche geschiedschrijvers.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

Voorzitter : de heer Mathot,
Ondervoorzitter : » jhr. de Pauw,
Secretaris : » de Potter.
Leden : de heeren Alberdingk Thijm,
Broeckaert,
de Flou,
Génard,
Schuermans,
Sermon,
van Even.

De zittingen hebben plaats in de maanden *Januari*, *April*, *Juli* en *October*, op den dag der maandelijksche vergadering van de Academie.

Bestendige Commissie, gelast met de studie van al hetgeen in verband staat met de beoefening en de belangen der huidige taal- en letterkunde, met inbegrip van de Nederlandsche tooneelletterkunde; met de uitgave van verzamelingen Kunst- en Vakwoorden, met inbegrip van Nederlandsche, zoo oudere als nieuwere, rechtstermen; van eene Bloemlezing uit de werken onzer XVIIe en XVIIIe eeuwsche schrijvers, bij voorkeur uit den schat der Volksliederen uit gemelde tijdvakken, en van eene bijzondere verzameling der voorname tooneelwerken van Nederlandsche schrijvers sedert het begin der XVIe eeuw.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

Voorzitter : de heer Obrie,
Ondervoorzitter : » de Vos,
Secretaris : » Coopman.
Leden : de heeren Claeys,
Daems,
Hansen,
Hiel,
Micheels,
Prayon,
Snieders.

De zittingen der Commissie zijn vastgesteld op den dag der maandelijksche vergadering van de Academie in de maanden *Februari*, *Mei*, *Augustus* en *November*.

Commissie van Rekendienst.

De Commissie van Rekendienst voor 1891 bestaat uit de leden van het bestuur : de heeren Snieders, Micheels en de Potter, en de heeren de Pauw, Mathot en Obrie.

WERKZAAMHEDEN DER ACADEMIE

VOORGESCHREVEN

door de Wetten en door Koninklijke besluiten.

Januari.

De in November gekozen bestuurder en Onder-Bestuurder treden den 1 Januari in bediening.

Benoeming van drie leden, welke met het Bestuur de Commissie van rekendienst vormen.

Benoeming eener Commissie van vijf leden om tien prijsvragen voor te stellen.

Uitgave van het *Jaarboek*.

Februari.

De Commissie van rekendienst onderwerpt aan de goedkeuring der Academie de begrooting van het ingetreden dienstjaar.

De Commissie, gelast met de voorstelling der prijsvragen, doet verslag daarover.

De Academie stelt de prijsvragen vast en bepaalt de waarde der toe te kennen belooningen.

Augustus.

Benoeming der keurraden voor de prijsvragen, welke vóór den 1 dezer maand moeten ingezonden zijn.

October.

De Bestendige Secretaris herinnert, schriftelijk, aan de werkende en briefwisselende leden hunne verplichting om, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aan te bieden.

De Academie stelt het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast.

Benoeming eener Commissie van drie werkende leden die, samen met het Bestuur, voor elke openstaande plaats twee candidaten voorstellen.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden.

November.

Kiezing van den Bestuurder en Onder-Bestuurder.

Bespreking over de voorgestelde candidaten als eere- en briefwisselende leden.

Lezing van de verslagen der keurders over de stukken, voor de wedstrijden ingezonden.

Om de drie jaren : Samenstelling eener dubbele voorstellingslijst van vijf leden, uit welke het Staatsbestuur de jury benoemt voor den driejaarlijkschen wedstrijd van Vlaamsche tooneelliteratuur.

Om de vijf jaren : Samenstelling eener dubbele voorstellingslijst van zeven leden, uit welke het Staatsbestuur de jury benoemt voor den vijfjaarlijkschen wedstrijd van Vlaamsche letterkunde.

December.

Stemming over de verslagen van de keurders der prijskampen.

Kiezing der eere- en briefwisselende leden.

De commissie van rekendienst maakt de rekening op van het afgeloopen dienstjaar en legt die aan de Academie voor.

Lezing der stukken, voor te dragen in de plechtige openbare vergadering.

Openbare zitting der Academie; afkondiging van den uitslag der kiezingen; uitreiking der in de wedstrijden behaalde prijzen.

Vergaderplaats der Academie.

De Academie is gevestigd in een gebouw, afhangende van het aloude Damman-steen, op den hoek der Koningstraat en der Vlasmarkt.

LIJST VAN DE LEDEN DER ACADEMIE.

Z. M. de Koning, Beschermheer.

WERKENDE LEDEN

benoemd bij Koninklijk besluit van 8 Juli 1886.

de Heeren :

Claeys (Dr Hendrik), te Gent;
de Laet (Dr Jan), te Antwerpen;
de Pauw (jhr Mr Napoleon) ✠, te Gent;
de Potter (Frans) ✠, *Bestendige Secretaris*, te Gent;
Gailliard (Edward), te Brugge;
Génard (Pieter) ✠, te Antwerpen;
Gezelle (Dr Guido) ✠, te Kortrijk;
Hiel (Emmanuël) ✠, te Schaarbeek;
Roersch (Dr Lodewijk) ✠, te Luik;
Snieders (Dr August) ✠, te Antwerpen;
van der Haeghen (Dr Ferdinand) ✠, te Gent;
Willems (Dr Pieter) ✠, te Leuven.

Gekozen den 27 October 1886. Goedkeurend Koninklijk besluit van 14 November daarna.

de Heeren :

Alberdingk Thijm (Dr P.-Paul), te Leuven.
Daems (S.), te Tongerloo;
Hansen (Dr C.-J.), te Antwerpen;
Mathot (Lodewijk), te Antwerpen;
Micheels (Jan), te Gent;
Obrie (Dr Julius), te Gent;
van Droogenbroeck (Jan) ✠, te Brussel.

Gekozen den 15 December 1886. Goedkeurend Koninklijk besluit van 20 December daaropvolgend.

de Heeren :

Coopman (Theophiel), te Schaarbeek;
de Vos (Dr Amand), te Gent;
Stallaert (Karel), te Everberg.

Gekozen den 16 Augustus 1888. Goedkeurend Koninklijk besluit van 25 Augustus daaropvolgend.

de Heer :

Broeckaert (J.-B.), te Dendermonde;

Gekozen den 24 December 1888. Goedkeurend Koninklijk besluit van 7 Januari 1889.

de Heer :

van Even (Edward) ✠, archivaris der stad Leuven.

Gekozen den 26 Juni 1889. Goedkeurend koninklijk besluit van 6 Juli 1889.

de Heer :

Schuermans (L.-W.), te Wilsele.

BRIEFWISSELENDE LEDEN,

gekozen den 16 November 1887. Goedkeurend Koninklijk besluit van 13 December daaropvolgend.

de Heeren :

Bols (Jan), letterkundige, te Alsemberg;
de Flou (Karel), letterkundige, te Brugge;
Haerynck (Hippoliet), leeraar aan het Kon. Athenaeum, te Brussel;
Prayon-van Zuylen van Nyevelt (Mr Alfons-Marie-Napoleon), letterkundige, te Gent;
Sermon (Hendrik), leeraar, te Antwerpen;
Willems (Frans), letterkundige, te Antwerpen.

Gekozen den 24 December 1888. Goedkeurend Koninklijk besluit van 7 Januari 1889.

de Heeren :

Claes (Des.), leeraar aan het Koninklijk Athenaeum, te Namen;
Janssens (Alfons) ✠, letterkundige, te St.-Nicolaas.

Gekozen den 29 December 1889. Goedkeurend Koninklijk besluit van 7 Januari 1890.

de Heeren :

de Ghelder (jhr. Karel), letterkundige te Koekelare;
de la Montagne (Victor), » Antwerpen.

BUITENLANDSCHE EERELEDEN,

gekozen den 16 November 1887. Goedkeurend Koninklijk besluit van 13 December daaropvolgend.

de Heeren :

Arnold (Theodoor-J.-L.), beambte aan de Bibliotheek der Hoogeschool, te Gent;
Beets (Dr Nicolaas) ✠, rustend hoogleeraar, te Utrecht;
Bohl (Mr Joan), letterkundige, te Haarlem;
Cosyn (Dr P.-J.), taal- en letterkundige, te Leiden;
de Backer (Lodewijk), letter- en geschiedkundige, te Noord-Peene (Frankrijk); in den winter te Cannes, departement des Alpes Maritimes;
de Vries (Dr Mathijs) ✠. hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Leiden;
Everts (Dr W.), bestuurder der scholen, te Rolduk;
Franck (Dr J.), hoogleeraar, te Bonn;
Groth (Dr Klaus), hoogleeraar, te Kiel;
Habets (Jozef), rijksarchivaris in Nederlandsch Limburg, te Maastricht;
Heyne (Dr Moritz), hoogleeraar, te Goettingen :
Kern (Dr J.-H.-C.), hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Leiden;
Kluyver (Dr A.). taal- en letterkundige, te Leiden;
Moltzer (Dr Henri-Ernest), hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Utrecht;
Schaepman (Dr H.-J.-A.-M.), letterkundige, te 's-Gravenhage;
te Winkel (Dr J.), leeraar aan het Gymnasium, te Groningen;
Verdam (Dr J.), hoogleeraar aan de Vrije Hoogeschool, te Amsterdam;
Weale (W.-H.-James), letter- en geschiedkundige, te Londen;
Wenker (Dr Georg.), bewaarder van de Bibliotheek de Kon. Hoogeschool, te Marburg;
Winkler (Dr Johan), taal- en letterkundige, te Haarlem.

Gekozen den 24 December 1888. Goedkeurend Koninklijk besluit van 29 Januari 1889.

de Heer :

Scherpenseel (J.), te Brussel.

Gekozen den 29 December 1890. Goekeurend Koninklijk besluit van 22 Januari 1891.

de Heeren :

Nuyens (Dr Willem-Joan), geschiedschrijver te Westwoud.
Brouwers (Joan-Willem), letterkundige te Nieuwer-Amstel.
Bonvarlet (Alexander), voorzitter van het *Comité flamand de France*, te Duinkerke.

JAARLIJKSCHE WEDSTRIJDEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

1887.

Gouden eerepenning aan den heer P.-H. van Moerkerken, leeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde aan 's Rijks hoogere Burgerschool te Utrecht, voor zijne verhandeling over *De verbinding der volzinnen in het Gotisch.*

Vereerende melding aan den heer Dr. L. Simons, leeraar aan het Koninklijk Athenaeum te Leuven, en aan de heeren Prosper de Pelsmaeker, van Denderleeuw, en Theodoor Stille, van Maastricht, beide studenten aan de Hoogeschool te Leuven, voor hunne te zamen bewerkte verhandeling over hetzelfde onderwerp.

Gouden eerepenning aan den heer Louis D. Petit, bewaarder der drukwerken aan de bibliotheek van 's Rijks Hoogeschool te Leiden, voor zijne *Middelnederlandsche Bibliographie.*

Eerste vereerende melding aan den heer Jan Broeckaert, briefwisselend lid der Academie, te Wetteren, voor zijn werk over hetzelfde onderwerp.

Tweede vereerende melding aan den heer P.-H.-F. Bakker, bestuurder eener openbare lagere school, te Haarlem.

Gouden eerepenning aan de heeren Jan Broeckaert, voornoemd, en Jan Craynest, leeraar aan St.-Lodewijksgesticht te Brugge, voor hunne Lijst van *Onnederlandsche of Bastaardwoorden, met de evenveel beduidende echt Nederlandsche woorden.*

1888.

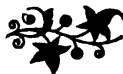
Gouden eerepenning aan Mr. Alf.-M.-N. Prayon, letterkundige te Gent, voor zijne *Geschiedkundige en critische verhandeling over de drie Taalwetten van België.*

1889.

Gouden eerepenning aan den heer Hippoliet Meert, leeraar aan het stedelijk college te Ieperen, voor zijne verhandeling over *het Voornaamwoord Du.*

1890.

Gouden eerepenning aan den heer Felix Leviticus, te Amsterdam, voor zijne verhandeling over de *Klank- en Vormleer van het Middelnederlandsch dialect der St.-Servatiuslegende van* HEINRIJK VAN VELDEKE.

Woonplaats van de Werkende Leden der Academie.

de Heeren :

Alberdingk Thijm (P.-Paul), te Loven (Kessel-Loo);

Broeckaert (J.-B.), Dijkstraat, 48, te Dendermonde;

Claeys (H.), Catalognestraat, te Gent;

Coopman (Th.), de Robianostraat, 27, te Schaarbeek;

Daems (S.), abdij van Tongerloo;

de Laet (J.), Stoofstraat, 11, te Antwerpen;

de Pauw (N.), Lange-Violettenstraat, 287, te Gent;

de Potter (Fr.), Godshuizendreef, 29, te Gent;

de Vos (Am.), Coupure, 233, te Gent;

Gailliard (Edw.), Prinsenhof, 4, te Brugge;

Génard (P.), Van Leriusstraat, 37, te Antwerpen;

Gezelle (G.), Handboogstraat, 19, te Kortrijk;

Hansen (C.-J.), Leeuw-van-Vlaanderenstraat, 1, te Antwerpen;

Hiel (Emm.), Ste-Maria-Koningstraat, 303, te Schaarbeek;

Mathot (L.), Jezusstraat, 19, te Antwerpen;

Micheels (J.), Visscherij, 50, te Gent;

Obrie (J.), Ketelvest, 13, te Gent;

Roersch (L.), Chestretstraat, 5, te Luik;

Schuermans (L.-W.), Dorpsplaats, te Wilsele;

Snieders (A.), Van Leriusstraat, 24, te Antwerpen;

Stallaert (K.), te Everberg (bij Kortenberg);

van der Haeghen (Ferd.), St.-Denijs-Westrem (Maalte);

van Droogenbroeck (J.-A.), Daillystraat, 131, te Brussel;

van Even (Edward), Stopselsstraat, 6, te Loven;

Willems (P.), Brusselsche straat, 192, te Loven.

Woonplaats van de Briefwisselende Leden der Academie.

de Heeren :

Bols (Jan), Dorpsplaats, te Alsemberg;

Claes (D.), Lelièvre-straat, 20, te Salzinnes (Namen);

de Flou (Karel), Oude-Gentweg, 26bis, te Brugge;

Haerynck (Hippoliet), Zonder-Zorgstraat, 124, te Elsene;

Janssens (Alfons), Zamanstraat, 39, te Sint-Nicolaas;

Prayon- van Zuylen van Nijvelt (Alfons-M.-N.), Dierentuin-dreef, 22, te Gent;

Sermon (Hendrik), Melkmarkt, 22, te Antwerpen;

Willems (Frans), Minderbroedersstraat, 2, te Antwerpen.

Lijst der Bestuurders van de Academie.

de Heeren :

Willems (P.), 1886-1887

de Pauw (Jhr. N.). 1888

de Laet (J.), 1889

Hiel (Emm.), 1890.

Snieders (Aug.), 1891.

Lijst der Onderbestuurders.

de Heeren :

de Pauw (Jhr. N.), 1887

de Laet (J.), 1888

Hiel (Emm.), 1889

Snieders (Aug.), 1890.

Micheels (J.), 1891.

Afgestorven Leden

DER

ACADEMIE.

1887. Delcroix (D.), werkend lid.

1888. Snieders (Dr. R.), buitenlandsch eerelid.

» Nolet de Brauwere van Steeland (Dr. J.), werkend lid.

» Delgeur (Dr. Lod.), buitenlandsch eerelid.

» Dodd (G.-J.), werkend lid.

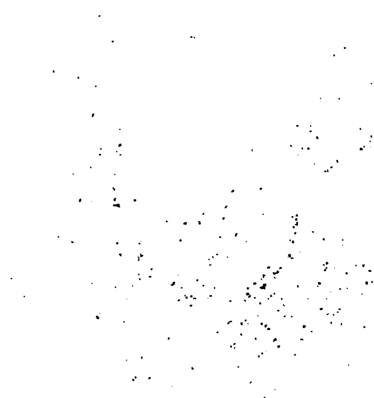
1889. Stroobant (Eug.), werkend lid.

» Alberdingk Thijm (Dr. Jozef-Alb.), buitenlandsch eerelid.

1890. de Coussemaker (Ign.), buitenlandsch eerelid.

» ten Kate (J.-J.-L.) » »

» Campbell (M.-F.-A.-G.) » »

JOSEPHUS ALBERTUS ALBERDINGK THIJM

SCHETS VAN

ZIJN

DENKEN EN DICHTEN.

Gaarne voldoe ik aan den wensch der « Koninklijke Vlaamsche Academie », door het schetsen des levens van mijnen geliefden broeder, z. g. Josephus Alberdingk Thijm, den 17ⁿ Maart 1889 aan zijne verwanten en vrienden ontvallen.

Het spreekt van zelf dat het doel der Academie niet is een volledig beeld van het werken en streven des overledenen te ontvangen.

Het veld, door hem bearbeid, is zoo uitgebreid, zijne schriften zijn zoo veelvuldig, dat hier zelfs aan geen overzicht kan worden gedacht.

Van het oogenblik af dat hij ons verliet, tot op heden, is daarenboven zulk eene groote reeks van levensbijzonderheden in 't licht gegeven en herhaald, dat het gemakkelijk valt zich een beeld van den persoon des schrijvers te vormen, zonder dat dit hier uitvoerig worde geschetst.

Wij zullen ons daarom tot zulke trekken bepalen die ons schijnen in den kring eener Belgische Academie de meeste belangstelling te kunnen wekken, ofwel tot heden niet algemeen bekend zijn

Wij herhalen hierbij om te beginnen de woorden, welke onze dichter ter gelegenheid van den dood der heeren Nolet de Brauwere en Vosmaer, kort voor zijn eigen afscheid, in de *Dietsche Warande* (1) schreef : « Voor de datums, [de eeretitels] en de lijst der boeken... zie men de dagbladen. » (2) Ook wij willen daarop verwijzen, doch zonder de strengste onthouding te plegen.

Nu meent men verder vrij algemeen dat heden

(1) Jaargang 1888, bl. 669.

(2) Kort na den 17[n] Maart 1889 verschenen levensschetsen in *De Tijd*, *Het Huisgezin*, *Het Centrum*, *De Post*, *De katholieke Nederlander*, *Het Handelsblad van Amsterdam*, *De Peel- en Kempenbode*, *De Amsterdammer* (*Weekblad*, een geheel nummer), *Het Tooneel*, *De katholieke Illustratie* (een geheel nummer), *De Wetenschappelijke Nederlander*, enz. Men vond weldra artikelen in buitenlandsche bladen, als het *Journal de Bruxelles*, *Handelsblad van Antwerpen*, *La jeune fille*, *Kölnische Zeitung*, *Kölnische Volkszeitung*, *Germania*, *Deutsche Reischszeitung*, *Deutscher Hausschatz*.

Uitgebreidere artikelen komen voor in : *Dietsche Warande*, *Katholiek*, *Studiën op godsd., wetensch. en letterk. gebied*, *Haagsche stemmen*, *De Gids*, *Maandschrift van het broederschap v. O. L. V. van het H. Hart*, *Volksalmanak voor Ned. Katholieken van* 1890, *Studiën en kritieken door van Hoogstraten*, ord. praed. 1890, *De katholieke Gids*, enz. Zie ook Van der Duys, *J. A. Alberdingk Thijm*, Amsterdam, Ternooy-Apèl 1889. en vergelijk *Onze hedendaagsche letterkundigen*, uitgeg. door J. ten Brink, *Onze Wachter*, 1876, D. I en II.

Eene volledige lijst der werken van den overledene vindt men in het *Biographisch woordenboek* van Huberts, Elberts en van den Branden, alsmede in de nieuwe uitgave van J. G. Frederiks en F. Jos. van den Branden. Men zie ook de levensbeschrijvingen der afgestorvene leden van de Maatschappij van Ned. letterkunde te Leiden, 1891.

nog geen volledige levensloop des dichters kán worden geschetst, omdat die nog niet op perspectivischen afstand kan worden gezien, waardoor het mogelijk wierd de harmonische eenheid daarvan op te vatten — met andere woorden, dat Jozef Alberdingk Thijm ons nog te zeer van nabij bekend is, om (onze menschelijke vooroordeelen in aanmerking genomen) onafhankelijk over den schrijver en mensch te oordeelen, en dat, van den anderen kant, niemand volledig genoeg met zijne levensbaan en denkwijze vertrouwd is, om het beeld in zijn geheel te kunnen schilderen.

Josephus Albertus Alberdingk Thijm schreef eens : « Nederland bezit een heirleger van personen, die nooit redeneeren, zich nooit moeielijk maken, zich nooit verdedigen, noch u aanvallen, volstrekt geen kans zien te bewijzen dat gij met hunne handelingen, op grond van het voorbeeld aller eeuwen, te wraken, ongelijk hebt — maar die de eeuwen eenvoudig laten aanpraten, (die) glimlachen, u den rug toekeeren en voortgaan. Wel verre dat « hoort en wederhoort » bij hen gelden zou — hebben zij tot leus : « Hoort in 't geheel niet — maar volgt uw luim en... handelt : *après nous le déluge!* »

Voorzeker zulke « toehoorders » zijn allerminst in staat eene volledige en onpartijdige levens-

beschrijving op te stellen. Evenmin zij, die door den overledene bedoeld worden in het gedicht, voorkomende in van Vlotens *Dicht en Ondicht* (D. II, bl. 571) :

« Ik werd, ultramontaansche klant,
Begroet met slijk en steenen. »

Doch namen die Stephanophoben sedert dien tijd niet elken dag af?

Ongetwijfeld! En wat meer is, wij zijn door de in het jaar 1844 uitgegeven *Viooltjes en grover gebloemte*, en door de nu onlangs uit zijne nalatenschap verschenen twee bundels *Klimop en Rozen*, zelfs in staat gesteld de geheime wenschen van Jozef's hart, als zoon, als broeder, als bruidegom, als echtgenoot, als vader nauwkeurig na te gaan en te schilderen.

Doch voor alles is het noodig 's mans hoofdwerken te lezen, om hem als dichter en criticus te leeren schatten. Eenige dagen daarmede doorgebracht, maar met oprechte onvooringenomenheid doorgebracht, geven een duidelijker begrip van zijn streven, dan de langste verhandeling. Men vergelijke hierbij, wat *Echo eener stemme over het graf*, onderteekend « Alberdingk Thijm » eenige maanden na het verscheiden des dichters aan eenen medewerker van den *Nederlandschen Spectator* toegeroepen heeft (1). Daar klinkt de goede raad : met een oprecht gemoed de werken des overledenen te lezen, alvorens men

(1) *Dietsche Warande*, 1889, bl. 453, vlgg.

het waagt te oordeelen, gelijk zekere kunstcriticus in genoemd blad dit heeft gedaan, toen de stoffelijke overblijfsels ter nauwernood ten grave waren gedragen. Voorzeker Josephus zag dit uit den hooge met een medelijdend « lodder oogh » aan, want een zijner leuzen, tot aan het einde zijns levens uitgesproken, was : « De menschen zijn toch zoo kwaad nog niet, » maar verblind, onnoozel, dom.

Wat er ook van zij, wij hebben gemeend ons in deze bladzijden bij slechts eenige punten uit het Leven te moeten bepalen, en wel bij zijne dichtkunst en zijne kunsttheorie, uitgedrukt in de woorden *Denken en Dichten*, hier boven gesteld, en zonder zelfs in eene eigenlijke beoordeeling van Alberdingk Thijms denkbeelden over het schoon in de kunst en aldus over het schoon in 't algemeen te treden. De schriften mogen uitsluitend zelven spreken om ons den dichter te doen kennen. (1)

Er is van alle zijden herhaald, doch niet overal met klaarheid bewezen, dat Josephus geheel

(1) De oudste zoon des dichters, J. C. Alberdingk Thijm, S. J. belooft ons een volledig leven zijns vaders, waarvan jaarlijks een gedeelte in den *Volksalmanak voor Nederlandsche katholieken* zal verschijnen. In die opstellen zal de dichter zooveel mogelijk « zelf-sprekend » worden opgevoerd. Zie *Volksalm.* Jg. 1890, bl. 259, vlgg.

Onder het afdrukken dezer bladen meldt de *Volksalmanak* voor 1891, op bl. VI : « De voortzetting der Levensschets (is) in de pen gebleven », enz.

en al een « ridderlijke dichter » of een « dichterlijke ridder » was.

Toen Parzifal, in de eenzaamheid opgevoed, naar zijn verlangen, door zijne moeder Herzeleid de wereld ingezonden, voor de eerste maal eenen van top tot teen gewapenden, rijdenden ridder gewaar werd, knielde hij bewonderend neder, meenende eene hemelsche verschijning te aanschouwen. Die ridder scheen hem het ideaal van kracht en onschuld.

Een moderne Parzifal zou in Jozef Alberdingk Thijm zulk een' ridder hebben gezien.

Onverschrokken te paard op zijne beginselen, eene lans brekend voor de hoogste idealen, diepen eerbied koesterend voor vrouwelijke schoonheid, maar met den reinen Wolfram von Eschenbach uitroepend :

« Doch nimmer möcht' ich diesen Bronnen trüben....
Berühren nicht den Quell' mit frev'lem Muth ;
In Anbetung möcht' ich mich opfernd üben,
Vergiessen froh mein letztes Herzensblut — »

dat zijn trekken van zijn karakter zonder vrees noch blaam, en « zonder achterdocht », zooals de titel luidt van mijn eerste aan den overledene gewijd artikel in *Den Amsterdammer* (*Weekblad* van den 24n Maart 1889).

Hij gordde, als de aartsengel Michaël, in naam van den Heer der heirscharen, het zwaard aan, om, gedekt door het kruisschild, den kwaden wil, den wansmaak of de onkunde van den vorst der duisternis tegen te treden. Maar in de eerste plaats

trof hem van den hellekoning de afzichtelijkheid,

« Die dekt met damp en mist zijn gruwelijk gelaat »

gelijk Vondel zegt.

Moest de logica soms bij de schoonheidsdrift of den goeden smaak achter staan? Ten minste wordt aan den dichter en taalkundige door Math. de Vries (*Woordenlijst, Inleiding*) verweten, dat hij terugschrikt voor de gevolgtrekkingen uit eigen stelsel, in de studie, getiteld *Over de spelling der bastaardwoorden*, ten jare 1843 verkondigd.

Dat stelsel bestaat hoofdzakelijk hierin : alle woorden van vreemde afkomst, doch die men beschouwen kan eigene woorden der Nederlandsche taal geworden te zijn (*kolom*, *kapitein*, *advokaat*, *sjerp*, *type*, *genie* enz.), naar de uitspraak der Nederlandsche letters te schrijven. Doch wegens den oorsprong des woords en om den wille der vormschoonheid, voor het oog, moet in sommige gevallen die spellingswijze toch gemeden worden.

« De goede smaak », zeide hij, behoort daarbij geëerbiedigd te worden (bl. 30), daarom schrijve men wel *sjerp* en *ansjovis*, maar niet *zjenie* en *sjocolaad*, noch *maschiene*, noch *odekolonje*, wat, volgens de Vries, door het stelsel (bl. XLVII) vereischt wordt.

Deze verhandeling over de bastaardwoorden, alsmede de algemeene spelregelen (*De Nederduitsche spelling in haar beginsel, haar wetten en eischen beschouwd*, Utrecht, 1849, 196 bl.), oorspronkelijk in het tijdschrift *Algemeen letterlievend Maandschrift* verschenen, zijn de uitgebreidste schriften over

taalkunde, door mijnen broeder in 't licht gegeven.

In laatstgenoemde verhandeling trekt hij, op het voetspoor van Willem Bilderdijk, bijzonder te velde tegen de « volstrekte eenparigheid » van spelling, om de persoonlijke, zelfstandige schrijfwijze te verdedigen.

Hij opent zijne verhandeling, op recht Bilderdijkschen toon, aldus :

« Onder de knutselarijen, waarmeê de degelijke, maar toch vaak beuzelende, de deftige, maar soms kinderlijk vermaakbare Hollander, zich nevens de liefhebberij der Etymologie.... onledig hield, komt eene eerste plaats toe, aan de « Spelkonst ». Van het eerste begin der Rederijkers, dwars door de taalverbastering heen van de vijftiende en 't begin der zestiende eeuw, beurtelings door vlaamsche en hollandsche plakmeesters gekastijd, werd de jammerlijk gehavende Orthografie slachtoffer, waar Pontus de Heuiter, waar Coornhert en Spieghel, waar ieder ander tijdvak zijn klatergoud vlaggetjen aan stak, overgebracht in de handen van Hooft en zijn genoten. Die vrienden, levenslustig als ze waren, dansten er soms een rondetjen om...

Hooft zette echter een nieuw vokaal-systeem door... Maar al volgde Hooft zijn eigen hoofd, — niet alzoo zijn volk... Intusschen brak de eeuw der beuzelarij bij uitnemendheid,... der dorre letterpluizerij, der koude gemoederen en warme pantoffels langzamerhand aan... »

Dan doorloopt de schrijver al schertsend de geschiedenis van de spelling in de achttiende eeuw, om eindelijk Siegenbeek en diens genooten neder te slaan, welke de telgen waren dier « kunstpeuteraars », waarop Huydecoper, Lambert ten Kate en eenige anderen eene uitzondering maakten.

« Kunstpeuteraars!... » Ja, de taal was voor

den dichter eene « kunst », eene « schoone kunst » eene uiting van de eeuwige schoonheid — van God' — in de stof (Hoe menigmaal heeft hij mij, reeds voor veertig jaren, in onze wekelijksche ochtendbijeenkomsten, die gedachte niet ontwikkeld!).

De mensch is zelfstandig — individueel — geschapen. Elk spreke naar zijn gemoed, en schrijve naar zijne overtuiging! Eigen geest spreke uit elk woord, uit elke letter!

De eenparigheid is verfoeielijk als de centralisatie van eenen dwingeland.

« Het volk zal zich wel redden (bl. 19)! .... Geef het een klein lexiconnetje — goed. Doch, de taal te bekrimpen omdat anders het gemeene volk die niet zou kunnen leeren, schijnt ons eene ongerijmdheid toe, die alleen in het hoofd van eenen kouden, karigen, even ondichterlijken als onwetenschappelijken suffer kan opkomen..... »

« Wij spreken nog niet eens van onze belgische broeders. Ik verzeker u dat mijne gendtsche (sic!) vrienden, met hunne *y*, Prof. Bormans met zijne *ij* zoo goed verstaan, of hij ook *y* schreef — en omgekeerd!... »

Kortom, Josephus Alberdingk Thijm zag in de verscheidenheid der spelling zoowel het leven, de kleur van een kunstgewrocht, als in den stijl. Een en ander moet den mensch, moet het leven afspiegelen.

« Maar de brave burgers » zeide hij, in eene aankondiging van het *Woordenboek der nederlandsche taal*, in 1864, « hebben in 't begin dezer eeuw (op taalgebied) den brutuskop zoowel als het gepruikte en gesteekte hoofd, eerbiedig gebogen, en den scepter der firma Siegenbeck en Weiland deemoedig gekust ».

Zoo verre de hoofdwerken over taalkunde,

waaraan zich later nog menige kleinere verhandeling sloot.

Verreweg de meeste schriften van Josephus Alberdingk Thijm zijn, gelijk bekend is, meer tafereelen, welke, in Nederlandsche « Jaarboekjes » — *Aurora*, *Muzenalmanak* enz. — verschijnende, gelijk fijne, treffelijke *dissolving views*, weldra door andere werden nageijld, vervangen, overtroffen, dan lijvige boekdeelen, die door hun sleepend, stoffelijk bestaan, na verloop van weinige jaren, tot verminderden prijs worden verkocht. Eene uitzondering op den regel vinden wij toch nog van een lijviger boekdeel, waarin de nijvere opsporingen des geleerden zich paarden aan de geniale vindingskracht des dichters.

Er waren nu sedert bovenaangehaalde studiën over taal-eigenaardigheden reeds een groot aantal jaren verloopen, toen mijn broeder den laatst aangehaalden volzin in *Den Gids* nederschreef.

De dichter had zich langzamerhand bijzonder aangetrokken gevoeld tot de poëzie der kerkelijke oudheden, en in 1855 het tijdschrift *De Dietsche Warande* gesticht, aan die oudheden, zoowel als aan de letteren en aan nieuwere kunst gewijd. Het groote doel van het tijdschrift ligt recht beknopt uitgedrukt in de woorden « voor æsthetische beschaving », sedert 1876 op den titel prijkende.

Uit de studie der instellingen van den eeredienst der katholieke Kerk sproot in 1858 eene uitvoerige verhandeling voort over kerkbouw. De

titel daarvan luidt : *De heilige Linie. Proeve over de oostwaardsche richtîng van kerk en autaar, als hoofdbeginsel der kerkelijke bouwkunst,* (1) met de kenspreuk aan Ezechiël (XLIII, 4) ontleend : « Des Heeren Majesteit is in den tempel gegaan, door den weg der poort die oostwaards zag. »

Het hoofddenkbeeld dezes werks is aan te toonen dat de richting der kerkgebouwen van het oosten naar het westen, gelijk die eeuwen lang in de christelijke wereld heeft bestaan, ten eerste op oudere overleveringen berust, en ten tweede de eenige is, welke met de liturgie, met het symbolisme van den katholieken kerkdienst overeenstemt.

Toen men, tijdens de zoogenaamde *Renaissance*, in sommige landen, van omtrent 1400 af, met de studiën der voorafgaande eeuwen des Christendoms ook de beteekenis der kerkplechtigheden begon te vergeten, en deze ging aanzien als een edel maar vrij willekeurig spel, verzuimde men al meer en meer het handhaven der liturgische voorschriften in kerkmuziek, in beeldhouw-, schilder- en bouwkunst.

Toen vervolgens, door de uitbreiding der steden en den bouw van aaneenliggende huizen, de kerken zich menigmaal naar het rechte-lijnen-stelsel der straten moesten schikken, maakten de bouwmeesters en hunne lastgevers zich geen gewetensbezwaar

---

(1) Amsterdam. C. L. van Langenhuysen, 220 blz.

eruit de overleveringen aan een' kant te schuiven, en te laten wijken voor een meer « practisch » streven.

In bovengenoemd werk was Alberdingk Thijm weder « dichter in den besten zin van het woord »; (1) hij schreef een « gedicht, stralende van eene grootsche heerlijke idee » (2). Dit gedicht was evenwel niet aan een spel der verbeeldingskracht ontsprongen, maar op historische gegevens gebouwd en met « Bollandistische taaiheid » aaneen geregen.

Zoo kan dan ook een dergelijk werk op geenerlei wijze een « gedicht » worden genoemd in den zin van verhalen als *Geertruide van Oosten* (1853), *Mejufvrouw Leclerc* (1854), of, vroeger nog, het humoristisch-realistische *Aansprekers oproer te Amsterdam* (1844), of het fijngevoelde verhaal *De organist van den Dom* (1843) (3), waarvan Dr. Willem Cramer, Alberdingks oudste lettervriend, en wiens leerling hij zich noemde, beweerde, dat er slechts rhythmus en rijmen aan ontbraken, om het ten volle te genieten; of het verhaal *Eduard*. Dit werd in 1844 door den dichter geschreven, om, gelijk ik uit zijnen eigenen mond vernam, Dr. Cramer te logenstraffen en het bewijs te leveren dat de dichter geen versmaat behoefde om een schilderachtig

---

(1) G. Jonckbloet, S. J., in *Studiën op godsd., wetens. en lett. gebied*. 1889. bl. 295.

(2) *Onze Wachter*, 1876. D. II, bl. 120.

(3) Herdrukt in 1849 in den bundel *Palet en Harp*.

poëtisch verhaal te schrijven; want... mijn broeder was een *debater*, gelijk G. Jonckbloet (bl. 316) zegt; hij was het met veder en woord. (1)

Ondertusschen werd Cramers gedachte over 's dichters wijze van werken meer dan eens bevestigd; want zelfs diens eigenlijke historiestudiën (wij zonderen de bladzijden over den giftbrief van Karel den Eenvoudige uit) waren meer de vrucht der verbeeldingskracht dan die der schoolgeleerdheid.

Het genie schept, en gaat niet met *archivalische* strengheid en geduld van schrede tot schrede het bewijs leveren dat zijne mededeelingen op authentieke stukken berusten.

Niet dat het aan Jozef in zijne *Portretten van Joost van den Vondel* (2), of in zijne *Joanna Koerten*, *Twee Pieters*, *Gerard Lairesse*, *Jacob de Wit* (3) en andere tafereelen uit de zeventiende eeuw, aan studie der gebeurtenissen zou ontbroken hebben... doch, niet geheel en al stemmen zijne werken tegen den wensch van Schiller, waar deze schrijft : « Die Geschichte ist nur ein Magazin für meine Phantaisie, und die Gegenstände müssen sich gefallen lassen, was sie unter meinen Händen werden. » (4)

---

(1) Over Dr. W. Cramer zie men, bij voorbeeld, Jan Sterck in *De Katholieke Illustratie*, 1888/1889 n° 48.

(2) Zie b. v. de uitg. van 1876. Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, kl. f°.

(3) *Verspreide verhalen in proza*. Uitg. ib. 1879-1884 en vlgg.

(4) An Caroline von Beulwitz, am 10 Dec. 1788.

Hoffmeister, in *Schiller's Leben* (1), verzoekt den lezer zich wel te herinneren dat genoemde dichter eigenlijk slechts om zich zelven te vormen, en om eene ondervinding op te doen, die hij door het leven niet had gewonnen, zich met geschiedschrijven bezig hield.

Welnu, Schiller heeft, ondanks vele dwalingen in sommige punten zijner geschiedenis van den opstand in de zestiende eeuw, door zijne *Phantaisie* beter de waarheid getroffen dan anderen (vaak door vooroordeel gebonden) die na lange studie betrappen.

Dat is het voorrecht van eenen genialen kop.

Wanneer Dr. Cramer nu betreurt dat *De Organist* niet in versvorm is geschreven, bedoelt de criticus, welke bijv. *De geboorte der Kunst* zoo hoog bewonderde (2), hiermede, dat de schrijver, meer dichter, dan *conterfeiter* der natuur, meer van de *romantische* dan van de *classische* soort, meer idealist dan realist, meer bewonderaar van schoone lijnen dan van anatomische juistheid der menschelijke figuur, en meer geneigd was de menschen « voor zoo kwaad niet » te houden, dan hen *a priori* van listen en valschheid, of zoo niet, dan ten minste van verborgen doel en eigenbaat, en wat de Franschman noemt handelen *par ricochet* te verdenken.

---

(1) II, 200,

(2) Zie mijn artikel : *Zonder Achterdocht*, in den *Amsterdammer* (*Weekblad*) van den 24ⁿ Maart, 1889.

Dr. Cramer bedoelt, zeg ik, dat de ideale vorm van het vers als 't ware datgene vergoed zou hebben, wat er aan scherpte van karakterschildering aan 't verhaal mocht ontbreken. Het vaandel van het vers ontploken over zulke aantrekkelijke lading, zoo meende hij voorzeker, is niet noodig om haar te dekken, maar haar beter te doen waardeeren...

Doch zie, de dichter gaf later onder den titel : *Legenden en Fantaiziën*, *Adelart*, *De dronk van St Geerte*, *Een Legende van Stolzeneck*, verder *Het Gerecht der minne* en andere romantische verhalen, in dichtmaat. Hij scheen toch te gevoelen dat hij in zulken vorm zijn ideaal wat nader kon komen.

't Is zoo; dichterlijke waarheid en historische waarheid vloeiden bij hem menigmaal ineen. Doch zij sluiten elkander daarom niet uit.

De *Romance* of *Ballade*, zegt Bilderdijk, « laat

« Enkel waarheid toe; doch zoo ze een dichter ziet! »

Zoo zag Jozef Alberdingk Thijm de waarheid als *vates*, gedrongen door natuurlijke drift en aanleg.

Hij had een' afkeer van de studie der menschelijke zwakheden; eenen roofridder schilderde hij niet met vleesch en been; een' *Don Abondio* schetsen zou nooit zijne zaak geweest zijn.

Bezong hij Karel den Grooten — hij zag den Frankischen vorst steeds omgeven van zijne paladijnen, de kroon op het hoofd, den scepter ter hand, gelijk een standbeeld in eene kerknis.

Ik zie, zegt hij :

« ... al de wereldgrooten deemoedig voor u staan!
Daar (ten Valkhof) drukt de achtkante kroon met gouden [purpersteenen
Uw godgewijde slapen. »

Of de dichter zag Karel in de school :

... « In 't needrig kloosterpand,
En wijst de zwarte letters den kindren aan den wand;
En reikt, een traan in de oogen, den loon uit en de blaam. »

De dichter had dan ook groote moeite aan de gebreken van eenen anderen machtigen vorst, Philips II van Spanje, te gelooven.

Door edele idealen had Josephus ook eenen afkeer van de hedendaagsche staatkunde; men zou hem een' slechten dienst hebben bewezen, met hem (zooals 't eens dreigde) te Amersfoort tot lid der tweede Kamer te kiezen; ofschoon hij met groot redenaarstalent begiftigd was en practische dialectica wel verstond.

Hij zag in Napoleon III een' man der toekomst, die met het verleden niet zocht te breken, en in Victor Emanuël eenen verachtelijken vorst, dewijl hij een deel van het land « zijner vaderen » aan den Franschman had afgestaan. Hij weende bij het gedicht, waarin Coppée keizer Frederik, koning van Pruisen, den vader des nu heerschenden keizers Willem II, als edelmoedige daad, den afstand van Elzas-Lotharingen aan Frankrijk aanried.

Of Lodewijk XIV met recht of onrecht aan de poort van Straatsburg : « Hic Gallia Germanis clausa » (1) had laten verkondigen, werd niet overwogen. 's Konings ridderlijke galanterie, zijne deftige omgeving, zijne bescherming aan begaafde dichters verleend, blonk over alles heen. De zwier, waarmede de koning Mlle de la Vallière door de straten van Parijs geleidde, trok den galanten dichter aan; ja zelfs Lodewijks koninklijke paruik, die Jozef terugvond in sommige oude gevels van Amsterdam, werd door den dichter bewonderd, al bedekten die lokken ook het gallicaansch verraad en de zedelooze intrigen, die in 's vorsten hersenen werden gesponnen.

Zoo zegt een zeker criticus (2) dan terecht : « Joseph Alberdingk Thijm is altijd een weinig meer dichter dan zielkundige.... Verg van hem niet dat hij u gestalten scheppe uit zijn eigen ziele, menschen uit vleesch en bloed..... Het is niet te ontkennen : zijn *Vondel*, zijn *Stalpaert*, zijn *Oom Braamcamp* hebben meer vleesch en voller bloed, en zoo ook meer leven dan zijn *Ewouts* en zijn *Josinaas* (3); de lichamen dezer idealen, of, wil men, ideeën, zijn te ijl. »

Zoo kan men dan ook twee tijdperken in

---

(1) Vrij : « Tot hiertoe en niet verder mogen de Duitschers komen ».

(2) E. L. C. in *Onze Wachter*, 1876, II, bl. 121.

(3) Uit *De Klok van Delft*, Utrecht, 1846.

de dichterlijke loopbaan mijns broeders onderscheiden. In het eerste zoekt hij vormen voor zijne idealen; het proza (al ontkende hij het oók) was hem te streng, te positief; want de ongebonden stijl oefent in zekeren zin grooteren dwang uit op het denken dan de versvorm; in het tweede blijft hem wel eene dichterlijke vlucht, maar de onderwerpen, welke zich aan zijn geest voordoen, meest tot de zeventiende eeuw behoorende, dwingen hem tot grootere natuurlijkheid. Ook houdt hij langzamerhand op in rhythmus en gerijmd te schrijven. Het is de poëzie der realistische snijkamer van Rembrandt en der gasthuisregenten (met het huidzieke jongetje) van Ferdinand Bol die zich onwillekeurig mengt in de tafereelen der zeventiende eeuw, zooals hij ze gaarne zou zien, en welken hij voor den zonmicroscoop zijner verbeelding een plaatsje wil veroveren.

Er straalt van nu af aan meer natuurijke waar heid uit zijne beelden, doch daarom toch

« Waarheid... gelijk ze een dichter ziet. »

Het leven en de werken van Vondel en diens omgeving werden voortaan het middenpunt van zijne gedachten en phantaisie. In elk weefsel eens menschelijken geestes die, op eene of andere wijze, zijn medegevoel opwekte, vond hij nog steeds eenen gouden draad, dien hij trok en rekte en weder rekte, alsof hij daaraan de dubbele lengte wilde geven. Hij toonde zich hierin eenen waar-

digen nakomeling van zijn « meer dan bet-oud-overgrootvader, Willem Jansen Thijm, die, volgens zijn verhaal, reeds in de helft der zeventiende eeuw zijn « goutdraet-Treckerye » te Amsterdam (1) heeft gedreven.

Josephus' nauwkeurige kennis der stad Amsterdam in de 17e eeuw deed hem elke persoonlijkheid, daaraan ontleend, onmiddellijk in eene omgeving verschijnen, die menige schilder hem zou hebben benijd. Hij stelde met zekere graagte den patricischen handelsstand dier dagen in het licht; al schreef hij ook in (1849) monarchistischen geest, tegen Victor Hugo's *Les rois s'en vont*, in zijn gedicht *Het koningschap* : « Nog gaan de koningen niet onder! » Het aristocratisme van de aloude burgergeslachten der Huydecopers, Backers, enz. behaagde hem door zijne fierheid. Immers onze voorouders behoorden ook tot den handelsstand! Uit dien stand waren vele Nederlandsche dichters gesproten. Vondel zelf was toch de kleinzoon van eenen hoedenstoffeerder, en zelf aanvankelijk koopman!

De dichter was in hetzelfde geval, en in de laatste jaren zijns levens bracht hij nog openlijke hulde aan de vlijt, de eerlijkheid des koopmans, in een aandoenlijk opstel bij den dood van zijnen kantoorbediende van Raven (2), wiens trouwe mede-

---

(1) *Katholieke Illustratie*, 1888-1889, n° 15, bl. 1. *Notre Dame de la Forêt*, door J. A. Alberdingk Thijm.
(2) *De Wetenschappelijke Nederlander*. April, 1889.

hulp hij bij den dienst van eene onmisbare « tweede » orkestviool vergeleek.

Daar de stad Amsterdam hem lief was met haren handel en wandel, en hare letterkundige geschiedenis der zeventiende eeuw hem eindelijk in ziel en zin was overgegaan, waren zijne tafereelen uit Vondels leven (het eerst gedrukt in den vijf-en-twintig jaargangen tellende *Almanak voor Nederlandsche katholieken*) steeds aantrekkelijk van locale kleur en leerrijk en aandoenlijk als zangen, waarbij de glimlach van voldoening door den traan henen blinkt, gelijk Homerus zou zeggen.

Hierboven is reeds opgemaakt, dat mijn broeder geen geboren staatkundige was. Nimmer is een uitvoerig opstel van zijne hand, hetzij over hoogere staatkunde, hetzij over politiek van den dag, verschenen. Hij was (gelijk ieder weet) een der voorvechters van de rechten der katholieken, die zoo bitter geleden hadden, sedert de Rijksdag van Augsburg, in 1559 het « Cujus regio illius et religio (1) » had uitgesproken. Want immers ook Willem van Oranje had daarvan in 1578 gebruik gemaakt, toen die uitspraak als 't ware door het uitzonderings-art. IIII der Pacificatie van Gent bevestigd was. Jozef zag de overblijfselen van den vervolgingstijd om zich heen in den armoedigen toestand van den katholieken cultus, waarvoor « Onze Lieve Heer op

(1) « Zoo Heer, zoo leer, » of « Wien het land behoort, dien behoort ook de inrichting van het geloof ».

zolder » (1) zijn woon moest opslaan. Dit prikkelde hem tot wederstand, tot aanval soms, doch zelden op politiek, meest altijd op kunsthistorisch gebied.

En schonk hij ook zijne medewerking aan het dagblad *De Tijd*, door zijnen vriend Mgr Smits toenmaals geredigeerd, het was uitsluitend om er artikelen van letterkundigen aard, en met zijnen naam onderteekend, in te schrijven.

Hij oordeelde aldus : « De staatkunde, of politiek, bevat alleen zekere regelen voor de vormen, waarnaar de mensch in de maatschappij zich te voegen heeft; zij betreft niet anders dan het *uiterlijk* leven des menschen.... Anderen mogen daarvoor zorgen. »

« De kunst, daarentegen, het schoonheidsbegrip, behoort tot het innerlijk leven des menschen. » In een kunstwerk openbaart zich de goddelijke schoonheid, in zoover het den mensch gegeven is iets daarvan te bevroeden en uit te drukken. Vooral in de kunst van het christendom doordrongen verheft de kunstenaar het stoffelijke en geeft daaraan eene hoogere beteekenis. Zulke kunst spreekt een eeuwig « Naar hooger » *Sursum corda* uit; terwijl de kunst der oudheid veel meer streeft de goden van den Olympus tot den mensch af te trekken,

---

(1) Zoo luidt de bijnaam van een der huizen, waarvan het bovengedeelte tot katholiek kerkgebouw (*Het Haantje*) diende en nu tot een Museum van oudheden is ingericht.

en op die wijze eene soort van pantheïsme te doen ontstaan, waardoor de aardsche genietingen wel veredeld worden, doch steeds aardsch blijven, zonder de ziel hooger op te richten.

Aan welke eeuw een kunstwerk zij ontsproten, aan welk tijdperk het bijzonder herinnert is, in zekeren zin, onverschillig, mits het kunstwerk (bijzonder wat bouw- en beeldhouwkunst betreft) de drager zij der herinnering aan de eeuwigheid, en, in de tweede plaats, wat verder den vorm en de uitvoering aangaat, organisch samengesteld, gegroeid, gelijk een boom verschijne, en geene alleen aangeplakte versierselen of niets steunende deelen vertoone, om een schijnbaar samenhangend geheel te vormen.

« 't Idee — het woord — een perk der kunstgeschiedenisse,
Herkenbaar uitgedrukt voor zintuig en gewisse
In erts bezield met levensvlam ». (1)

Dát heeft de kunstenaar, de beeldhouwer tot stand te brengen! Dat *Idee* is evenwel niet uitsluitelijk aan de werken van die beeldhouw- of bouwkunst verbonden, welke het meest aan de eeuwen van vóor 1500 herinneren.

Toen ik op zekeren keer (in mijne doctors-dissertatie) het woord *Goth* door *goed* had verklaard en de gevolgtrekking maakte dat « *gothische kunst*

(1) *Het Standbeeld van Rembrandt,* v. 10-12.

dus *goede kunst* » bij uitnemendheid was, schiep mijn broeder daarin een zeker behagen; maar toch (het moge velen ongelooflijk, ja sofistisch schijnen), hem was de gothische bouwkunst, hoewel met natuurlijken groei uit voorafgaande bouwstijlen opgegaan, geenszins de alleen « zaligmakende » stijl, en hij deed reeds in het jaar 1858 (1), door zijn artikel : « Willen wij alleen de gothiek? » voorgevoelen, dat diegenen gelijk hebben welke hem steeds een' *eclecticus* hebben genoemd, en diegenen onrecht, welke hem in zake van kunst van eenzijdigheid hebben beschuldigd. — Dat zij zoo. Men moest dan toch wel eene of andere beschuldiging opstellen om den « klant » te treffen. Maar waartegen hij optrok, waren (en wie zou er heden niet in mededoen?) de onzinnige, platte lijsten, de friezen en architraven, welke boven de voorgevels uit, in de lucht zwevend, door velerlei verborgen stangen zich tegen storm en regen moeten staande houden en huiveringwekkende profielen vertoonen. Daar tegen trok hij op, en tegen gebouwen, welke in hun grondplan hunne bestemming of vorm volstrekt niet deden voorgevoelen en den omtrek van eene laars, eene taart of een erger misbaksel, aan de hand deden (2).

---

(1) *Dietsche Warande*, bl. 171.

(2) *Dietsche Warande*, 1855, bl. 279, vlg. 469 vlgg. en het aldaar aangehaalde artikel van Dr. Aug. Reichensperger, uit het *Organ für christliche Kunst*.

Kortom — hij was geenszins de man om, het koste wat het wil (en om geloofsbeginselen misschien? gelijk men soms *bêtement* beweerde) den bouwstijl van 1150 tot 1450 in zwang, weder als alleen recht hebbende te verdedigen, en deed dit allerminst in het laatste tijdperk zijns levens.

Zoo sprak hij ook vaak : « Och het verschil tusschen de Fransche beeldhouwkunst der 13e en die der 17e eeuw bestaat toch eigenlijk hoofdzakelijk in den aard der versiering; » hetgeen iedereen niet toegeven zal, doch eene meening was, gevloeid uit de voortgezette studie der zeventiende eeuw, waarvan hij den oogst tot in zijne laatste uren verzamelde, bij de bewerking eener nieuwe uitgave van Vondels werken, bitterlijk door zijnen dood afgebroken.

Behalve dit werk had de dichter nog het voornemen een volledig overzicht te geven van zijne begrippen van schoonheidsleer, van esthetica. Hij zou dit onderwerp niet van, wat men meest noemt, een algemeen wijsgeerig standpunt, maar veeleer uit een practisch oogpunt hebben behandeld.

Eene poging om zekere denkbeelden over vorm- en kleurschoonheid meer algemeen te maken, moet loffelijk worden genoemd; want, och, hoe velen zijn er, zelfs onder de zoogenaamde « bevoegden », die alle kunst niet hooger aanzien dan een edel spel, en haar dikwijls zelfs dien eerenaam (?) niet gunnen; luidjes, die geen begrip hebben van de eenheid tusschen schoonheid en *goed*heid (deugdelijkheid), die allerminst het beginsel

kunnen vatten dat schoone zaken kunnen ontdekt worden door het oog, opgenomen worden door het oor, en kunnen spreken tot de verbeelding; doch niet weten dat de (absolute) schoonheid der zaken daardoor toch nog niet kan worden verstaan; omdat de (absolute) schoonheid eene bovennatuurlijke eigenschap is, welke alleen door den geest des menschen kan worden doordrongen of erkend (1).

Hoe talrijk zijn de kunstenaars zelfs, die zich geene rekenschap ervan kunnen geven dat eigenlijk alle ding, alle wezen geheel of betrekkelijk schoon is, ja zelfs het zoogenaamd afzichtelijkste dier; dat de volkomen leelijkheid alleen gedacht kan worden als eene ontkenning van iets bestaands... zooals de esthetici menigmaal beweren.

Het ware merkwaardig de leer van diegenen, welke oordeelen dat (absolute) leelijkheid eigenlijk alleen als onding kan worden gedacht, te vergelijken bij de meening veler kunstenares der jongere schilderschool, die verkondigen dat werkelijk alles in de natuur betrekkelijk schoon, en waard is afgebeeld te worden. De dichter had eenen afkeer van deze laatste bewering en was veeleer geneigd het absoluut leelijke als negatie te beschouwen, ofschoon hij van den anderen kant meende, dat een wezen, waarvan de (uiterlijke) « schoonheid » vervallen, verdwenen was, het recht op esthetische bewondering had verloren.

---

(1) Zie daarover b. v. J. Jungmann, *Aesthetik*, bl. 34.

Of de dichter in zijn werk over esthetica tot eene algemeene beschouwing der stelsels van schoonheidsleer zou zijn opgeklommen, kan niet gezegd worden; maar in elk geval zou bijzonder de gedachte zijn ontwikkeld (want ik ken en deel daaromtrent geheel zijne denkbeelden) dat waar de stof, de elementen der natuur beginnen door menschenhand of ander werktuig bearbeid te worden, een « kunstwerk » en de schoonheid daarvan begint te ontstaan, hetzij woorden of andere klanken, hetzij steen, wol of hout, hetzij gebarenspel het middel tot eene kunstuiting zij.

Men heeft hem verweten dat hij de bewondering voor het kunstschoon zoo hoog opvoerde, dat de onervaren jongeling in gevaar komt daardoor gewichtigere beginselen (van godsdienstigen aard) te miskennen. Want, zegt men, een organisch voortbrengsel der natuur (een insect b. v.) is schooner dan het schoonste kunstgewrocht, daar dit het leven mist.

Vooreerst was het verre van den dichter de vereering der kunst in de plaats te willen stellen van die van den godsdienst of haren *cultus*, al heeft hij ook niet altijd de ethische waarde van een kunstwerk geproefd, na daarvan de esthetische waarde te hebben geschat.

't Is wel mogelijk dat in deze vraag aan Alberdingk Thijm het autodidactisme (als 'k het zoo noemen mag) een weinig in den weg stond, ofschoon wij van den anderen kant aan die eigenvorming

veel frischheid van opvatting en uitdrukking (gelijk onder anderen ook bij Conscience het geval was) te danken hebben — eene eigenschap die sommige leemten over het hoofd doen zien.

Hoewel grootendeels eigen schepper zijner kunsttheorie, neigden zijne begrippen van schoonheid (zonder dat hij zich daarvan bewust was) tot de theorie over van Lessing en van de meer moderne Nüsslein, Lemcke enz., die de plastische schoonheid zoo opvatten, als bestond zij alleen in iets lichamelijks, gelijk kleur en vorm (1). Niet altijd erkent men uit Jozefs beschouwingen, vooral van het laatste tijdperk zijns levens, dat de schoonheid ook der tastbare zaken eene bovennatuurlijke eigenschap is, al meende hij dit ook uit te drukken, en al zou hij zelf voor eene andere opvatting zijner denkbeelden teruggeschrikt zijn (2).

Wij kunnen deze gedachte hier niet verder beschouwen, of wij zouden de werken des dichters geregeld moeten doorloopen. Wij zouden misschien hier en daar op tegenspraak stooten, wanneer wij zijne kunstbeschouwingen aan andere zijner theorieën en aan de wijsbegeerte gingen toetsen.

Zooveel is ondertusschen zeker : de dichter maakte een onderscheid tusschen het schoone in de bewerktuigde natuur, waarvan zooeven gesproken werd, en het kunstschoon door den adel des

---

(1) *Laocoon*, XXXI, uitg. 1805, bl. 253, vlg.
(2) Zie *Dietsche Warande*, 1858, 173.

menschelijken geestes, welke aan verf en lijn, aan toon en gebaar eene hoogere beteekenis mededeelt, in 't leven geroepen. Hij was hier overeenstemmeud met den H. Augustinus, die zegt : « Het dierenrijk bezit slechts de laagste schoonheid; » (1) met dezen kerkvader, welke den lof der hoogste bovenzinnelijke schoonheid prees, toen hij uitriep : « O schoonheid, o schoonheid, te laat heb ik u erkend! »

Het is deze schoonheid, welke voor den dichter afstraalde in de Kunst.

Gelijk de ideale kleuren, waarmede de zoogenaamde romantiek (bijv. die van Iffland en diens geestverwanten) den mensch placht te schilderen (en die Josephus zijn leven lang op zijn dichterpalet temperde) uit een gemoed vonkelden even rein als het prisma, dat de lichtstralen breekt — gelijk een hem eigene, als ik het zoo noemen mag *arcadische* idealiteit hem een afkeer inboezemde van de kronkelpaden der staatslieden, of, als men 't liever hoort, van het noodlot dat de alledaagsche staatkunde schijnt te beheerschen — evenzoo kwam hem de kunst in al hare uitingen zoo verheven, zoo aan God en eeuwigheid grenzend voor, dat de verborgen knagende slakken, welke soms aan de vruchten van den menschelijken geest en vaardigheid kleven, onopgemerkt bleven.

Het was den lezer soms alsof de dichter in

---

(1) J. Jungmann, t. a. p. 138.

elken donzig bedauwden druiventros de gezegende vrucht van het Beloofde land zag, en niet bemerkte dat menigmaal achter de aaneengegroeide bessen eene vinnige spin schuilt. De verrottende bolster van de noot daarentegen hadde hem licht den weg tot den geurigen inhoud doen vergeten.

Hij verontwaardigde zich bij het denkbeeld « hoe het koude cijfer de wereld beheerscht, » zonder zich rekenschap ervan te geven dat de Voorzienigheid alles naar maat en gewicht heeft geschapen, en dat de hoogste Orde geen beter zinnebeeld heeft dan juist dat misbruikte teeken van « winst en verlies » : het cijfer, door H. Augustinus zoo diepzinnig verklaard; het cijfer, door den weder op andere wijze idealistischen Martinus van der Hoeven, mijnen wel betreurden, edelen leeraar, in eenen brief aan onzen dichter als de uitdrukking van het Wezen des Scheppers geschilderd.

Wat er ook van zij — geeft zijne slechts aphoristisch uitgesproken schoonheidstheorie ook aanleiding tot miskenning van zijne bedoeling, die steeds in overeenstemming was met de leer en de geschiedenis van Christendom en Kerk, — hadde hij ook over het onzijdig schoolonderwijs idealen, welke door de ondervinding konden worden weggevaagd — zooveel is zeker dat hij, tot aan het einde zijns levens, aan zich zelven en zijne overtuiging getrouw bleef, doch dat deze veeleer in zijne gedichten, als het *Voorgeborchte*, *Het standbeeld van Rembrandt*, enz, dan in zijne kunstcritiek

en vooral zijne tooneelcritiek der laatste jaren, moet gezocht worden.

En vraagt men nu : Wat is de vrucht, die zijn 50jarig werken heeft opgeleverd?

Men zie slechts om zich heen!

Is vooreerst, door de studie van het verleden der katholieken in de Vereenigde provinciën, en vooral te Amsterdam, het gevoel van rechtschapenheid bij andersdenkenden niet ontwaakt, om aan de lang verdrukten meer recht te laten wedervaren?

Is door de herstelling der bisschoppelijke hiërarchie, waartoe ook hij zijne veder leende, niet meer orde en vastheid in de maatschappij van de kinderen des geloofs ontstaan? Is, onder den invloed van zijne dichtstudiën, gepaard aan de taalkennis (in vereeniging met de Vries, Jonckbloet en vele anderen) niet de eerbied voor de beschaving dier eeuwen toegenomen, welke aan onze groote omwenteling in de 16e eeuw is voorafgegaan?

Heeft hij, nevens zijne geheele oorspronkelijke werken, niet, door de bearbeiding der *Karolingische verhalen* (1851 en 1873), *de Gedichten uit verschillende tijdperken* (1850 en 1852, 2 deelen) enz. enz. de liefde en dankbaarheid voor het tijdperk bevorderd dier wezenlijk algemeene, populaire, democratische kunst?

Heeft hij, door zijne kunstcritiek, vooral in *Den Spektator* (met Dr. Cramer, S.-J. van den Bergh enz.) en vervolgens in de oudste deelen der *Dietsche Warande*, niet machtig medegewerkt tot loutering

van smaak en gevoel bij de onverschillige rijkaarts, die :

... « Strak (maar koud van ziel) een kunstwerk tegengapend,
Slechts zoeken naar iets fijns, iets warms, iets breeds, iets scheefs,
En 't hoofdhaar tellen van den koningskop van Geefs? » (1)

Heeft hij in later jaren, door de aaneengeschakelde studie van het oude Amsterdam, de liefde zijner stad- en landgenooten voor de beste zeden der voorouders niet weder wakker geschud?

Heeft hij door de studie bijzonder van Vondel's leven en omgeving niet grooten dienst aan de ware verheven poëzie bewezen?

Was het, zonder hem, mogelijk geworden aan dien « ultramontaanschen » dichter een standbeeld te doen oprichten, aan welks onthulling de geheele bevolking zonder onderscheid van godsdienst of stand edelmoedig deelnam?

Was het niet onder Josephus' invloed almede dat de *Leeuwendalers* te Amsterdam werden opgevoerd, het stuk wat bij vroeger eeuwfeest van den

---

(1) *Het kunstkweekend Nederland, Rijm-epistel aan Lucas Peregrijn, te Munchen,* een ironisch lofdicht op de kunstliefde der vermogende Amsterdammers. toen de restaurateur Gräffner, op 't Rokin, de eerste en eenige was, die het bronzen model van het standbeeld van de Ruyter, door Royer, den Mechelaar gebeeldhouwd (*Dietsche Warande,* 1889, bl. 701, vlgg.) had aangekocht om in zijn eetzaal op eenen kachel te prijken. Het gedicht is gedrukt in 1844 en in 1853, en later in den bundel *Het Voorgeborchte en andere gedichten.*

a) Zie bovengenoemd artikei : « Zonder Achterdocht », in het Weekblad *De Amsterdammer,* van 24n Maart, 1889.

vrede te Munster niet kon worden gespeeld, wegens de eer, die daarin aan het zuidelijk *Leeuwendal* wordt gedaan!

Werkte hij dus ook niet mede tot de goede verstandhouding tusschen Noord en Zuid-Nederland, zoo noodzakelijk tot den bloei der kunst, der wetenschap, bij volkeren van zelfden stam en taal?

Werkte zijn ijver voor de Nederlandsche taalcongressen, waaraan hij met voortdurenden ijver deelnam, ook niet boeiend op de samenwerking en de wederzijdsche erkenning der verdienste van personen, slechts door de riviermonden van elkaar gescheiden?

En wat vervolgens de belangen van beeldende kunst en letteren in België, in 't bijzonder, betreft — heeft hij in de *Dietsche Warande* niet artikel op artikel geleverd, om de ontwikkeling der Nederlandsche tale in België aan te prijzen en de verdienste der Zuidnederlandsche dichters in 't licht te stellen? Behoorden ook de meesten hunner — zonder aanzien van politische richting — niet tot zijne goede vrienden?

Men doorbladere de jaargangen van genoemd tijdschrift van 1855 af, waarin mannen als Angillis, Blommaert, Bormans, Dautzenberg, Pr. van Duyse, van Even, Génard, Heremans, Julius de St. Genois, Snellaert, Stallaert enz. als medewerkers optreden, om zich te overtuigen hoe zijn hart, alweder gelijk zijn « meester » Bilderdijk (verg. diens loflied op Brugge en diens *Vaderlandsche geschiedenis*) voor

de aloude Zuidnederlandsche beschaving klopte.

Hoezeer hij de oude Vlaamsche schilderschool niet alleen, maar ook de aloude taal van Maerlant schatte, bewees hij in zijne belangstelling voor de bijzondere sprake van het tijdschrift *Rond den Heerd*.

Wel verre van elken schrijver te dwingen, te spellen en op te stellen gelijk hij zelf deed, zag hij, gelijk hierboven is verhaald, in de veelvuldigheid van schrijtwijze leven, natuur, beweging.

Laat ons een voorbeeld van het buitenland daarbij aanhalen. Glorierijk is, in Spanje, de taal van Kastilië. Aan meesterstukken is zij rijk. De Kastiliaansche letteren alleen zijn toereikend voor den roem eens grooten volks. Maar Spanje heeft daarneven nog lettervruchten van Baskischen, Galicischen, Asturischen en Catalanischen oorsprong, die aan de verscheidenheid der letteren baten, zonder de eenheid te storen (1).

Wil de Galiciër evenwel aan de kusten der Middellandsche Zee, zoowel als aan die van den oceaan, verstaan worden, dan schrijve hij de meest verbreide tale, die van Kastilië.

Geringer dan het onderscheid der Spaansche tongvallen is dat van taal en stijl tusschen de schrijvers van Brabant, Holland, Limburg, Vlaanderen.

---

(1) Verg. Joh. Fastenrath, *Catalanische Troubadoure der Gegenwart*, Leipzig, Reissner, 1890.

« Het Vlaamsch en het Noordnederlandsch », zoo schreef de dichter, in eene aankondiging van het *Woordenboek der Nederlandsch taal*, « maken samen het *Nederlandsch* uit. »

De keuze eener gewestelijke taal, of die der meer algemeene spraak richte zich naar de lezers, voor welke men wil optreden.

Mijn broeder heeft eindelijk, door zijnen eerbied voor de lessen van Willem Bilderdijk, door zijne warme vriendschap voor Isaac da Costa, J. J. L. ten Kate en vele andere dichters en geleerden, omdat

> « Eén doel hen leidt : de roem van d'eigen Vorst des levens ;
> Omdat één zelfde liefde één zelfden hoogmoed wraakt, »

(aldus spreekt hij Da Costa toe), zoo ook door zijne innige verstandhouding met de bewoners van Vlaamsch-België, wier vroolijk, goedhartig karakter hij hoogschatte, bewezen, dat in het rijk der kunsten vele woningen zijn, waarin de eene meer begenadigd dan de andere zich nederzet, maar allen elkaâr broederlijk de hand reiken.

Uit deze gezindheid blijkt opnieuw zijn ridderlijk, open hart, en hierdoor worden wij onwillekeurig tot ons punt van uitgang teruggevoerd : Jozef Alberdingk Thijm was een ridderlijke dichter, een dichterlijke ridder, « zonder achterdocht », zonder vrees of blaam. Zijn leven en streven, zijn denken en dichten, zijne voortreffelijkheden en de tegenstrijdigheden tusschen zijne gedichten en zijne

kritiek zullen beter op hunne waarde geschat worden, naarmate men meer binnendringt in zijne werken, welke menigmaal al te weinig gelezen zijn, ook door hen, die den dichter zonder vooringenomenheid willen beoordeelen.

Requiscat in pace! Hij ruste in vrede, en zegene hem de Heer voor zijn werkzaam leven, waarin hij het hem geschonken talent niet onder de korenmaat heeft gesteld, maar, met de kenspreuk « Nil nisi per Christum » op de blanke banier, steeds heeft voortgestreefd om zijne gaven dienstbaar te maken aan de handhaving van hetgeen hij voor recht en waarheid hield (1).

PAUL ALBERDINGK THIJM.

Leuven, November 1890.

---

(1) De volledige lijst der werken van Josephus Alberdingk Thijm zal, zonder twijfel (gelijk dit met andere letterkundigen geschiedt) aan de levensschets in de ***Werken der maatschappij voor Nederlandsche letterkunde***, te Leiden, worden toegevoegd. Wij verwijzen daarheen. Men zie voorloopig : GOM. MES, *De katholieke Pers van Nederland*, 1852-1857 en het hierboven staande op bl. 70 n. 2.

BEKNOPTE LEVENSBESCHRIJVING

VAN

JAN-JACOB-LODEWIJK TEN KATE.

Den 26en December 1889 vloog door de Nederlanden de mare dat de dichter-predikant Ten Kate te Amsterdam overleden was. Dien dag verloor Nederlands hoofdstad een harer edelste ingezetenen en ontviel onzer gemeenschappelijke letterkunde de geniale zanger, die sedert jaren een harer schitterendste sieraden mocht genoemd worden. Daar de gevierde aflijvige tot de Koninklijke Vlaamsche Academie als buitenlandsch eerelid behoorde, heeft het genootschap beslist dat het *Jaarboek* zijne levensbeschrijving zal bevatten en den ondergeteekende de eervolle taak opgedragen deze te leveren.

Jan-Jacob-Lodewijk Ten Kate werd den 23en December 1819 te 's Gravenhage geboren. Zijn vader was beambte bij het Ministerie van Marine en mocht onder zijne voorzaten dien Lambert Ten Kate tellen, wiens vermaard werk : *Aanleyding tot de kennisse van het verheven deel der Nederduitsche Sprake* als grondslag tot de wetenschappelijke studie onzer taal beschouwd wordt. De knaap had het gevoel voor het schoone en daarbij eenen bijzonderen aanleg voor de dichtkunst van zijne

ouders geërfd, want al schreef zijn vader ook geene verzen, toch las hij er gaarne en muntte uit in het voordragen — *reciteeren* zegt men in Holland — van dichtstukken, en vond zijne moeder buiten hare dagelijksche bezigheden ook wel een uurtje, dat in stille afzondering aan de poëzie gewijd werd.

Het midden, waarin de aanstaande dichter opgroeide, was dus uitnemend geschikt tot de ontwikkeling zijner kostbare gaven; in dit opzicht was hij beter bedeeld dan Chateaubriand, Lamartine, V. Hugo, Gœthe en vooral Byron. Vooraleer hij kon lezen, was zijn oor reeds door menig meesterstuk gestreeld, zijn gevoelig hartje geroerd geworden. Op de schoolbanken onderscheidde hij zich door een buitengewoon begripsvermogen en eene wonderbare vlugheid in het aanleeren van vreemde talen. Zijne leeslust was onverzadelijk : niet alleen verdiepte hij zich in de verhalen van Walter Scott en de zangen van Macphersons Ossian, maar durfde zelfs Bilderdijks werken aan, een doorslaand bewijs voor de rijpheid van zijnen geest en zijne voor een kind verbazende taalkennis.

Nochtans zou hij niet lang ongestoord zijne neigingen mogen volgen : op zijn dertiende jaar plaatste zijn vader hem bij eenen koopman met het doel hem voor den handel op te leiden, doch hij liet hem nog de avondschool van zijn bekwamen onderwijzer bezoeken om zich in het Italiaansch boekhouden te oefenen. Ofschoon hij zich vlijtig op

zijn vak toelegde, kon hij toch niet beletten dat, wanneer hij op zijne kantoorkruk zat en cijfers boekte, de welluidende taal der poëzie door zijn brein ruischte. Ook schreef hij op veertienjarigen leeftijd een vers, « Het Roosjen, Parabel » dat in een heden vergeten tijdschrift : *De Boekzaal der geleerde Wereld* opgenomen werd en bevoegde mannen de gegronde hoop deed koesteren dat de jonge Ten Kate bestemd was om eerlang eene voorname plaats onder Nederlands letterkundigen te bekleeden.

Toen hij zijn vijftiende jaar bereikt had, werd hij door de firma, bij welke hij op het kantoor was, tot boekhouder bevorderd. Ofschoon nauwelijks de kinderschoenen ontwassen, bewees hij dat hij voor de hem opgelegde taak volkomen berekend was; hij kweet zich zoo nauwgezet van zijne plichten, dat het hoofd der firma er geen bezwaar in vond dat zijn klerk verzen maakte en hem zelfs, na eenige daarvan gelezen te hebben — het komt wel meer voor dat Nederlandsche kooplieden in de fraaie letteren belang stellen — als blijk zijner voldoening een zilveren uurwerk schonk.

In 1836 kwam te 's Gravenhage zijn eerste dichtbundel van de pers; die eerstelingen werden door de kunstrechters zoo gunstig beoordeeld, dat het genootschap : *Oefening kweekt kennis*, hetwelk een paar jaren vroeger in de hofstad door S-J. van den Bergh en W-J. van Zeggelen gesticht was, den jongeling onder zijne werkende

leden opnam. Aan die letter- en kunstminnende vereeniging, welke allengskens hare leden tot een vrij aanzienlijk getal aangroeien zag, is Ten Kate tot het einde zijns levens getrouw gebleven. Daar las hij, telkens, vóor een uitgelezen gehoor, vele zijner schoonste geestesvruchten en toonde zich tevens als *improvisator* eenen waardigen mededinger van Willem De Clercq.

Waren het de uitbundige toejuichingen, waarop hij in dien kring door mannen, onder welke de meeste reeds hunne sporen op het gebied der letteren verdiend hadden, onthaald werd, of hoorde hij in zijn binnenste eene stem, aan wier verlokkend gezuis hij niet bij machte was langer weêrstand te bieden? Misschien wel het eene en het andere. Zeker is het dat het hem op den duur in zijne betrekking minder begon mêe te gaan; hij wilde, gelijk de personen met welke hij verkeerde, eene hoogere wetenschappelijke ontwikkeling bereiken, al moest hij ook het vooruitzicht op welstand, dat de handel hem voorspiegelde, opgeven. Vooral tot de godgeleerdheid voelde zich de dichter aangetrokken; hij wenschte predikant te worden, waarschijnlijk omdat de Zieners van Israël eenen diepen indruk op zijn ontvankelijk gemoed gemaakt en het verlangen bij hem opgewekt hadden zijne begaafdheden op een grooter tooneel te doen gelden. De hoofdzaak was zijne ouders tot die verandering op zijne pas begonnen loopbaan over te halen en tot dat einde nam hij een der werkzaamste leden

van « *Oefening kweekt kennis* », Heldring genoemd, in den arm. Deze was leeraar op het platte land en verzuimde nooit, wanneer hij naar den Haag kwam, bij de familie Ten Kate even aan te loopen, zoodat hij daar geen vreemde was en wel mocht hopen in zijne onderneming ten gunste van zijn jongen vriend te slagen. Dat geschiedde ook en zoodra zijn opvolger op het kantoor in dienst getreden was, vertrok Ten Kate naar de stille dorpspastorie om daar onder de leiding des leeraars de vereischte voorbereidende studiën te doen. Dat hij met dezelfde vlugheid Grieksch en Latijn leerde als hij zich vroeger eenige moderne talen eigen gemaakt had, zal wel niemand verwonderen; doch die kennis alleen was niet voldoende : hij moest ook in de wiskunde een examen afleggen en van die wetenschap had de predikant waarschijnlijk niet veel vergeten, zoodat hij zich alleen behelpen moest. Wij kunnen ons licht voorstellen hoe de jongeling, in wiens boezem de kiemen van zoo vele verrukkelijke, melodievolle zangen lagen, die eens door zijne keurige welsprekendheid geheele scharen aan zijne lippen zou boeien, te moede was, wanneer hij uit de hoogere sferen der verbeelding tot de nuchtere werkelijkheid moest nederdalen, Homerus en Virgilius, Tasso en Milton wegleggen en zich aan het worteltrekken, het berekenen van wortelgrootheden, het meten van driehoeken zetten. Zijn toestand moet nagenoeg dezelfde geweest zijn als die, waarin Macaulay te Cambridge verkeerde,

toen hij naar een *fellowship* dong (1) en op dat bed van Procrustes, gelijk Victor Hugo zegt (2), uitgerekt werd. Maar willen is kunnen; een jaar later was hij gereed en vertrok naar Utrecht, waar hij de proef in alle vakken met eenen bevredigenden uitslag doorstond.

In 1838 liet hij zich onder de Academieburgers, gelijk men toen zeide, opschrijven. Vóor zijn vertrek naar de Hoogeschool had hij nog een paar bundels gedichten uitgegeven, zoodat hij, gelijk weleer Bilderdijk te Leiden, bij zijne aankomst

---

(1) *The life and letters of Lord Macaulay by his nephew* G. O. Trevelyan. I. 105. Een *fellowship* is omtrent hetgeen wij eene *beurs* noemen.

(1) *Les Contemplations*. De verzen van den grooten Franschen dichter, waarin hij de voorstanders van sinus en cosinus, tangens en cotangens enz., geestig over den hekel haalt, mogen hier volgen :

« Après l'abbé Tuet, je maudissais Bezout,
Car outre les pensums où l'esprit se dissout,
J'étais alors en proie à la Mathématique.
Temps sombre! enfant ému du frisson poétique,
Pauvre oiseau qui heurtais du crâne mes barreaux;
On me livrait tout vif aux chiffres, noirs bourreaux;
On me faisait de force ingurgiter l'algèbre ;
On me liait au fond d'un Boisbertrand funèbre ;
On me tordait depuis les ailes jusqu'au bec,
Sur l'affreux chevalet des X et des Y;
Hélas! on me fourrait sous les os maxillaires
Le théorème orné de tous ses corollaires;
Et je me débattais, lugubre patient,
Du diviseur prêtant main-forte au quotient.
De là mes cris. »

door leeraars en studenten met hoogachting bejegend werd.

In de eerste jaren had Ten Kate zooveel werk met zijne propaedeutische en theologische studiën, dat hij verplicht was voorloopig van zijne geliefde kunst af te zien; hij moest het bij eenige bijdragen tot den Studentenalmanak laten.

In 1842 bood zich eene ongezochte gelegenheid aan om weer naar de dichtpen te grijpen. Winkler Prins, die op het Athenæum Illustre te Amsterdam gestudeerd had en naar Friesland als predikant beroepen was, misschien wel door de *Némésis* (1) van Barthélemy verlokt, had het ontwerp opgevat een tijdschrift geheel in rijm in de wereld te zenden. Ten einde medewerkers te krijgen reisde hij naar Utrecht en sprak daar met Ten Kate, die zich liet overhalen om hem ter zijde te staan. Hun doel was, zegt Dr J. Ten Brink, verwaande persoonlijkheden te kielhalen, nu eens de romantiek, dan weder de melk- en waterpoëzij, eindelijk de recensenten af te ranselen. De eerste aflevering van het nieuwe tijdschrift verscheen den 1 December 1842 bij Van Paddenburg en Co. te Utrecht; de stichter, die aan

---

(1) Van dit weekblad in gespierde, kernachtige verzen, dat regelmatig van den 10en April 1831 tot den 1en April 1832 aan de abonnenten rondgezonden werd, is bij de gebroeders Garnier te Parijs, in 1870, eene nieuwe uitgave met aanteekeningen bezorgd.

Noordsche mythologie deed, had het, met toestemming der redactie, *Braga* gedoopt. Ten Kate, zoo drukt zich Jonckbloet uit, was de geestigste zoowel als de ijverigste redacteur. Braga was geen critiseerend tijdschrift, maar men gebruikte daarin met den gloed der jeugd en met ongemeen veel talent het wapen van scherts, ironie en parodie om datgene te geeselen of te persifleeren wat men als onkruid op den akker beschouwde. Soeperigheid, bombast, zinledigheid vonden geene genade, maar werden met veel verve aan de kaak gesteld.

Die dichterlijke mengelingen maakten spoedig eenen buitengewonen opgang; de geheele letterkundige wereld geraakte in rep en roer, de meesten stonden verbaasd over de driestheid, waarmede de schrijvers geijkte grootheden aanvielen en menige afgod dier dagen van zijn voetstuk afgebonsd werd. De belangstelling was des te grooter omdat de redactie goedgevonden had zich in het floers der anonymiteit te hullen, waardoor de nieuwsgierigheid der lezers niet weinig geprikkeld werd. De ontroering, welke Braga verwekte, heeft wel eenige overeenkomst, natuurlijk *mutatis mutandis*, met de opschudding, die de brieven van Junius (1) eens in Engeland te weeg brachten.

---

(1) Die brieven, welke van 1769 tot 1772 in een blad van Londen, *The Public Advertiser*, verschenen, waren de welsprekende uitdrukking van de algemeene ongerustheid, waarin Engeland te dien tijde verkeerde. De schrijver spaarde niemand, zelfs niet koning George III. Zij werden

De onderneming was dus glad van stapel geloopen; wel werd de nieuweling hevig aangevallen, wel werden hatelijke gissingen omtrent de schrijvers geopperd, doch daaraan stoorden deze zich niet, zij lieten zich door geen geschreeuw uit het veld slaan, rustig gingen zij met hunnen arbeid voort. De eerste jaargang, naar het algemeen gevoelen de geestigste, de pittigste, is bijna geheel van Ten Kate's hand; voor den tweeden liet hij de zorg voor kopij aan anderen over en met Januari 1844 verzaakte hij voor goed aan zijne medewerking (1).

Waarom trad de dichter zoo spoedig uit een strijdperk, waarin hij onbetwistbaar zijne meerderheid getoond en frissche lauweren geplukt had? Denkelijk omdat de studie der godgeleerdheid eenen

---

later door den uitgever van het blad in twee boekdeelen vereenigd en tot heden meer malen herdrukt. Wie ze ook moge opgesteld hebben — Macaulay is na een grondig onderzoek tot de gevolgtrekking gekomen dat het Francis was — hij zal immer met de beste prozaïsten van Engeland in éénen adem genoemd worden.

(1) Winkler Prins, de eenige nog levende medewerker, heeft vóór eenige jaren eene nieuwe, met aanteekeningen voorziene uitgave van Braga laten drukken onder den titel : *Braga, Dichterlijke Mengelingen, uitgegeven door een dichtlievend gezelschap onder de nooit gebruikte zinspreuk* : *UTILE DULCI*. Nieuwe uitgave met inleiding en toelichting van A. Winkler Prins. 1883. Alleszins lezenswaard zijn ook de *Braga-Studiën* door A.-J. Servaas van Rooijen, eerst in het *Nederlandsch Museum*, daarna in 1876 ook afzonderlijk te Arnhem bij J. Minkman verschenen.

ganschen omkeer in zijne denkwijze en levensbeschouwing gebracht had : op het spoor van Bilderdijk en Da Costa, zijne meesters in de dichtkunst, was hij een rechtzinnig belijder der Nederlandsche hervormde kerkleer geworden. In Mei 1844 werd Ten Kate tot proponent bevorderd en een jaar later als predikant naar het eiland Marken beroepen. De plichten, welke de kerkdienst den leeraar eener gemeente oplegt, het voortzetten zijner theologische studiën, daarbij zijne ingenomenheid met meeste rwerken uit den vreemde, namen zijnen tijd dermate in aanspraak, dat hij zijne lier aan de wilgen liet hangen en bij zijne talrijke lezers de vrees deed ontstaan dat de dichter in den predikant opgegaan was. Dat stilzwijgen zou evenwel niet lang duren; — kon het wel anders bij dien geboren kunstenaar? — weldra streelden wederom de zoete klanken zijner luit het Nederlandsche volk en zou de dood alleen zijn speeltuig verbrijzelen.

Slechts korten tijd verbleef de dichter in zijne zoo eigenaardige standplaats; na twee jaren verhuisde hij naar Almkerk en verliet in 1850 dien voor hem vrij onaanzienlijken werkkring om een beroep naar Middelburg te aanvaarden. Tien jaren stond hij in de hoofdplaats van Zeeland, waar hij zijne vrije uren aan het vertolken van Tasso's *Gerusalemme liberata* besteedde. Eindelijk betrok hij de laatste pleisterplaats op zijne aardsche loopbaan : in April 1860 werd hij te Amsterdam bevestigd.

De verwisseling van het stille Middelburg met het bedrijvige, woelige Amsterdam veroorzaakte geene verandering in de werkzaamheden van Ten Kate : den ernst van den Evangeliedienaar aan de geestdrift des dichters parende, daarbij met eene aangename, zangerige stem, een waardig en tevens innemend voorkomen bedeeld, kon het niet anders of hij moest de geloovigen aan zijne lippen boeien en volle kerken trekken. Als burger genoot hij niet minder aanzien dan als predikant : bezadigd in zijnen handel en wandel, verdraagzaam jegens andersdenkenden, behulpzaam waar ongelukkigen troost en bijstand noodig hadden, wars van alle politiek geknoei en geharrewar, had hij geene andere leus dan vrede en eendracht onder zijne medemenschen te stichten.

Zoo sleet hij zijn leven in de hoofdstad, door allen, die hem kenden, om zijne deugden bemind en hooggeschat, om de vruchten van zijnen geest, welke hij met kwistige hand rondstrooide, door alwie dichterlijke ingevingen, in welluidende, beeldrijke verzen gekleed, wist te waardeeren, geprezen en bewonderd. Daarvan getuigde de dankbare hulde, welke den edelen grijsaard op zijn zeventigsten verjaardag, den 23en December 1889, door vorst en volk, niet het minst door zijne vrienden en medeburgers gebracht werd. Het was hem evenwel niet vergund, gelijk Tollens en Beets, zich ten volle in die welverdiende vereering te mogen verheugen : eene onverbiddelijke ziekte had zijn

gestel gesloopt, slechts met eene laatste krachtinspanning kon hij zeer kort, met eenige hartelijke woorden, op de gelukwenschen der bezoekers antwoorden. Drie dagen later was hij de eeuwigheid ingegaan. Het laatste vers van zijne hand, op verzoek der redactie van « Eigen Haard » geschreven, is bijzonder aandoenlijk; het voorgevoel van zijn naderend einde wordt daarin met weemoedige trekken uitgedrukt. Ik laat het hier volgen.

Hoe velen zijn weg, die ik teêr heb bemind!
'k Ben eenzaam — maar toch niet alléén,
Want daaglijks vertroost mij een blijvende vrind :
« Geduld nog een weinig! Gij zijt toch Gods kind,
« Ik leide u naar 't Vaderhuis heen! »

Den voorlaatsten dag van het jaar werd het stoffelijk omhulsel van den dichter door eene talrijke schare vrienden en vereerders naar zijne laatste rustplaats geleid en naast dat zijner echtgenoote bijgezet. Menige traan werd bij het graf van den dierbaren overledene gestort, menig hartroerend woord aan zijne nagedachtenis gewijd. « Om Ten Kate te roemen — zoo sprak een zijner ambtgenooten, Ds. Laurillard — heeft men niet veel woorden noodig, want, eigenlijk, wie maar Ten Kate noemt is reeds woordenrijk, is reeds welsprekend. Die Ten Kate noemt, zegt : « hij was een meester van de Nederlandsche taal en daardoor een meester in ons gemoed »; die Ten Kate noemt, zegt : « hij was een zanger »; die Ten Kate noemt, zegt : « hij was een apostel »;

die Ten Kate noemt, zegt : « hij was een profeet »; die Ten Kate noemt, zegt : « hij was een Evangeliebode, sprekend omdat hij geloofde, bezield en bezielend », en die Ten Kate noemt, zegt ook : « hij was een goede vriend, een trouwe broeder, een liefhebbend vader ».

Om Ten Kate's dichtwerken eenigszins breedvoerig en met orde te kunnen beoordeelen, moeten wij wachten totdat de nieuwe uitgaaf (1), aan welke de dichter de laatste weken zijns levens besteed heeft, volledig vóór ons liggen zal; dan zullen de geschiedschrijvers onzer letterkunde met volle kennis van zaken en met eenen meer onbevangen blik, want het is nog al moeilijk over levenden altijd met onpartigheid te spreken, de plaats kunnen aanduiden, welke dien meesterzanger in de reeks van Neêrlands grootste geesten van rechtswege toekomt. Hetgeen hem evenwel niemand met reden zal betwisten is zijne onbeperkte heerschappij over de taal; al hare hulpmiddelen lagen in zijn bereik; welluidende, zoetvloeiende, streelende klanken kwamen zonder inspanning uit

(1) Die uitgaaf, met recht *goedkoop* genoemd, wordt door A.-W. Sijthoff te Leiden bezorgd. Zij gaat regelmatig voort en is reeds tot over de dertig afleveringen gevorderd. De verdeeling naar de verschillende soorten van gedichten maakt het overzicht gemakkelijk. Mocht deze uitgaaf, bij onze Zuid-Nederlandsche schrijvers vooral, vele lezers vinden : het voorwendsel dat de boeken in Noord-Nederland te duur zijn, heeft hier geene reden van bestaan.

zijne pen; op hem kan toegepast worden hetgeen Da Costa van Bilderdijk zegt, namelijk dat vele zijner verzen de medewerking van den componist niet behoeven om geheel muzikaal te zijn; hij wist het Nederlandsch zangerig te maken gelijk het Italiaansch. In dit opzicht, gelooft Jonckbloet, dat geen onzer hedendaagsche dichters hem overtreft, zelfs niet gelijk komt.

Van zijne oorspronkelijke gedichten werd wel somtijds vooruitgezet dat zij minder door verrassende, stoute, aangrijpende, diepe denkbeelden dan door eenen onberispelijken, betooverenden vorm den lezer of hoorder boeien en dat toch een fraai kleed, hoe noodzakelijk ook, de poëzie zelve niet uitmaakt. Inderdaad, Ten Kate maakte geene aanspraak op de hooge vlucht, de overweldigende, geniale zeggingskracht van eenen Vondel, eenen Bilderdijk; hij was geen arend, die met eenen forschen vleugelslag naar het zwerk opstijgt, eerder een leeuwerik, die zich al wiegelende en zingende door het ruim beweegt, doch de aarde niet uit het oog verliest, waarop de menschen leven, welke naar zijne zilverachtige klanken luisteren. Vooral wanneer hij afgetrokkene, van natuur dorre onderwerpen behandelt, vertoont zich zijne begaafdheid in haren vollen glans; niet gelijk een geharnast ridder rukt hij met getrokken zwaard ongodisten en vrijdenkers te lijve, evenmin oppert hij bezwaren tegen den geest der eeuw; zijne aanminnelijke inborst is zijn richtsnoer, zijne overtuiging ver-

werkt hij met zulke virtuositeit, dat ook diegenen, welke tot een andere denkwijze behooren, zich door zijn verlokkend gekweel vaak laten bekoren en hem hunne bewondering niet onthouden. Met dien weg in te slaan bevredigde hij de geestelijke behoeften van een zeer groot gedeelte zijner landgenooten en daarin moet dan ook de sleutel zijner zelfs niet door Tollens geëvenaarde populariteit gezocht worden.

Onder Ten Kate's zangen van eigen vinding bekleedt *De Schepping* zonder tegenspraak de eerste plaats.

Toen dit heerlijk lied verscheen, steeg een kreet van bewondering en verbazing door geheel Nederland op. Wel trachtte Busken Huet eene aftonende noot in dat concert van algemeene lofklanken te werpen met bekend te maken, dat de dichter het plan van zijn werk onveranderd van den bekenden Schotschen geoloog Hugh Miller (1), overgenomen had. Doch deze mededeeling bleef zonder weerklank, in alle beschaafde kringen oogstte Ten Kate voortdurend eenen uitbundigen bijval. Al was hij ook in zijne poging om de Mozaïsche oorkonde

---

(1) Hugh Miller, geboren te Cromarty in 1802, bracht het door vlijt en wilskracht van metselaar tot natuurkundige en stilist van den eersten rang. De Engelsche letterkunde telt onder hare wetenschappelijke beoefenaars niet vele welke stukken als *The Mozaic vision of creation* geschreven hebben. In eene vlaag van waanzin beging hij in 1856 zelfmoord.

met de nasporingen der wetenschap in overeenstemming te brengen niet geslaagd — kon dat wel anders? — als dichter, als kunstenaar had hij zich eene onvergankelijke eerezuil gesticht, eene hoogte bereikt, waarvan nog niemand hem verdrongen heeft. Wie kan onverschillig blijven bij het lezen of liever het aanschouwen der natuurtafereelen, welke hij hier opgehangen heeft en waarover al de schitterende kleuren van zijn rijk palet verspreid zijn? Wie voelt zich niet tot in zijn binnenste verwarmd en ontroerd door de liefelijke, als van eene harp vloeiende accoorden, waarin de zanger die verschijnselen vóor onze oogen voert, welke den mensch verkwikken en opbeuren, al mogen zij ook bijwijlen rampen voortbrengen. Hoe statig en indrukwekkend is b. v. de aanhef van de beschrijving der wolken?

Zijt gegroet, verhoogde nevels!
rustloos rondgewenteld zwerk!
Vliegend teeken van vooruitgang
in het groote Scheppingswerk!
Hoe veelvormig, toch driesoortig
wandelt gij de ruimte rond;
't Allerhoogst — in kleine vlokken,
boden van den morgenstond,
Even als een lammrenkudde
in heur witgewolde vacht,
Weidend bij des hemels zenith
in uw donzen zilverpracht!
enz.

Luchtig, speelsch en dartel is de daarop volgende beschrijving van den wind :

Daar ontwaakt het zuiderluchtjen,
't Lentezuchtjen,
Dat de zwachteltjens ontwindt
Uwer rozen
Onder 't kozen
Met de lokken van uw kind.
Dáár begint de Westerkoelte,
Die de zwoelte
Van uw zomerdag verfrischt,
Die nog heden
Als in Eden
't Gloeiend zweet van 't voorhoofd wischt.

enz.

Schilderachtig bij uitnemendheid en vooral treffend door de vergelijking aan het slot is de beschrijving van het ontstaan der hagelkorrels :

Weêr een ander gerucht
Gaat op eens door de lucht.
Achter 't aschgrauwe gaas
Van de wolk, die daar zwelt,
Ruischt een knettrend geraas,
Of een stroom met geweld
Over rotsklippen holt,
En brokklend gesteent' in zijn wateren rolt!
Daar dalen
De stralen,
Niet gloeiend, maar grijs,
Geen flikkerend vuur nu, maar hagelend ijs!

Hoe botsen, hoe springen,
Met groeiend getal,
De korrels, die haastig elkander verdringen
In raatlenden val!
Soms glasfijn als gruizlen,
Straks, vriezende aan één, tot een kogel vergaârd,
Der bombe gelijk, die de muren doet duizlen,
Als 't moorden een kunst wordt, der menschheid onwaard!

Niet minder schoon, misschien nog aanschouwelijker is de beschrijving der sneeuw, welke ik niet kan nalaten af te schrijven :

« Gij WORDT niet voor de oogen : gij ZIJT er! Men ziet u,
Maar eensklaps, voltooid!
In vedertjes daalt gij,
Tot starren vereend;
Als zonnetjes straalt gij,
Als edelgesteent',
Met vonklende naalden en ruiten en streepen,
Als blinkende prismaas, zeshoekig geslepen,
Zoo klaar of ge uw licht aan u-zelf hebt ontleend!

Nu smelt ge, onnaspeurlijk, in 't woelende water —
Maar later! Maar later!
Dan weeft gij des winters uw maagdelijke sprei
Om akker en wei;
Dan koestert gij 't koren,
Dat slaapt in de voren;
En bakert het zaad,
In schijndoode kiemen onzichtbaar herboren,
Tot, vroeg in de lente, uw verrijzings-uur slaat! »
enz.

De bijval, welken Ten Kate met *De Schepping* alom verworven had, spoorde hem aan nog eens zijne krachten aan een ander gewrocht van dien aard te beproeven en hij schreef *De Planeeten.* Dit dichtwerk evenaart het vorige niet en dat is licht te begrijpen; nochtans bevat het plaatsen, welke zich van zelf in het geheugen prenten. Bekijkt maar eens het volgende tafereel van den morgenstond :

Hoe zoet te luistren
Naar d'uchtendstond!
Een murmlend fluistren
Gaat heimlijk rond.
De koeltjes suizen,
De takken ruischen,
En tikklend spat
In zware drupplen
De dauw van 't blad,
En biggelt op 't mos, waar de krekels huppelen
En 't bietjen, al momlend, de reis hervat!
En half nog droomend
Door 't zandbed stroomend,
Ontwaakt de vliet,
En zingt andante
Heur morgenlied,
Terwijl vast de pluimige waterplante
In 't golfje zich baadt
En wiegt op de maat.
En uit de zode,
Die ritslend bewoog,
Stijgt de uchtendbode,
De leeuwrik, omhoog,
En fluit zijn zangen
Met blij geschal,
En blijft tusschen hemel en aarde hangen,
Onwis wie van beide hij kiezen zal!
En nu ook herleven, op berg, in dal,
De vooglenheiren
En kwinkeleeren
En schudden de wiek
Als strooiden ze al zacht met de donzen veeren
De lucht vol muziek!
En lustig loeien
In 't klaverveld
De grazende runders, de blanke koeien,
Wie de uier zwelt;
Terwijl roept snuivend,
De manen wuivend,
Het ros overluid,
Daar 't hinnikt en stampvoet, zijn vrijheid uit.

Dat Ten Kate ook, wanneer hij lust daartoe kreeg, met dezelfde bekoorlijke penseeltrekken nederiger tooneelen kon schilderen, bewijst menig allerliefstes stukje van zijne hand, gelijk *Lijsjen bij haar Spinnewiel*, *Vollendammer Vrijaadje*, het laatste in de volkstaal. Een echt juweeltje onder die tafereeltjes is de volgende, in onze letterkunde weergalooze beschrijving der lente :

Vriendlijke Lent', die de blâren weeft,
En, met de blâren, de jeugdige jaren,
'tJonge hartjen ons hergeeft!
Welkom in de groene weide,
Met uw zegenend geleide,
Met uw gouden zonnestraal,
Met al uw geuren en klanken en kleuren,
Met uw welluidend boschkoraal,
Lente! Welkom, duizendmaal!

Moeder Natuur, nog sluimerlauw,
Wascht, bij 't ontwaken, de rozige kaken
In den koelen morgendauw.
Al heur kindren roept ze wakker,
In den boomgaard, op den akker,
Op de heuvlen, in den hof;
't Wemelt in 't water met vroolijk geklater,
't Ruischt in de wolken, 't zweeft in 't stof —
Alles, alles zingt u lof!

Vriendlijke Lent', die de blâren weeft,
En, met de blâren, de jeugdige jaren,
t Jonge hartjen ons hergeeft!
Welkom met uw zoete weelden,
Met uw bonte tooverbeelden,
Uit een lang vervlogen tijd!
Zie, hoe ze wenken tot lieflijk herdenken,
Over 't gebloemde mostapijt,
Ons verlokkend wijd en zijd!

De oudjes in 't groen zitten hand aan hand:
Dankbaar bewogen, met tranen in de oogen,
Groeten zij de lustwarand.
Hier, waar de eik zijn breede takken
Zoo vertrouwlijk neer doet zakken,
Zaten ze eens vóor veertig jaar;
Wat ze toen zwoeren in zalig ontroeren,
— Starren, gij zaagt het zalig paar! —
Heilig hielden zij 't elkaar.

Vriendlijke Lent' die de blâren weeft,
En, met de blâren, de jeugdige jaren,
't Jonge hartjen ons hergeeft!
Welkom in de groene weide,
Met uw zegenend geleide,
Welkom in 't frissche dal,
Met al uw geuren en klanken en kleuren,
Met uw geneugten zonder tal,
Met uwe droomen bovenal!

Geen dichter, Bilderdijk niet uitgezonderd, heeft zoovele meesterwerken uit den vreemde op Nederlandschen bodem overgebracht als Ten Kate. Bij die bewerkingen stelde hij zich minder tot doel het oorspronkelijk stuk woord voor woord weer te geven, gelijk dat wel in Duitschland, doch gewoonlijk ten nadeele der poëzie geschiedt, dan den buitenlandschen kunstbroeder bij zijne landgenooten in te leiden en hem met diens beste eigenschappen, altijd in eene uiterst keurige taal, in het helderste daglicht te stellen. Zoo schonk hij ons onder anderen van Byron den *Giaour* en *Parisina* — de vertolking van het laatste staat volgens mijne bescheiden meening beneden die van N. Beets — van Schiller de *Maria Stuart, het Lied van de*

Klok, *de Vrouw* enz., de twee laatste woordelijk, maar met al den glans en den gloed, die deze onovertroffen verzen kenmerken, in ons Nederlandsch overgegoten; van Tegner de *Frithiofssaga*; Oehlenschlaegers *Correggio*; Andersens *Sprookjes en Verhalen*, waarvoor de Deensche dichter hem zelf te Amsterdam ging bedanken; *De Zondvloed* van Alfred de Vigny; brokken uit Edg. Quinet's *Création*, uit Lamartine's *Jocelyn*; Hugo's voornaamste lierdichten; Dante's *Inferno*; het eerste gedeelte van Goethe's *Faust*; Lafontaine's fabelen; Milton's *Paradise lost* en Tasso's *Gerusalemme liberata*.

Het was zeker een waagstuk voor eenen Nederlander een gedicht, dat in eene bij uitnemendheid muzikale taal geschreven is, in zijne Noordsche klanken te willen weergeven. Ten Kate zag dat ook in en verzweeg het niet in de opdracht van zijn werk aan koning Willem III, waarin hij zeide :

« Wel kan mijn Noordsche harp, die ruwer klinkt,
De stem niet dier Toscaansche luit hergeven,
Wanneer ze in 't myrtenbosch, waar 't maanlicht blinkt,
In klanken kweelt, uit malsch fluweel geweven;
Maar als de toongalm stijgt, het staal rinkinkt,
De heuvlen Sions in den krijgsstorm beven,
Dan streeft geen taal Oud-Hollands taal ter zij :
Dan zingt zij met des donders melodij! »

De uitkomst heeft bewezen dat hij voor die taak ten volle berekend was; zijne vertolking of liever dichterlijke navolging van eene der schoonste

ruchten uit Italië's weligen grond gesproten, werd ten hoogste gewaardeerd en geprezen. Tot in het vaderland des ongelukkigen zangers van *Goffredo* werd zijn Nederlandsche tolk toegejuicht : koning Victor-Emmanuel zond hem eene ridderorde en gelastte zijnen Minister, graaf Cavour bij dit geschenk eenen brief van dankbetuiging te voegen. Dit blijk van vorstelijke gunst werd in de tweede uitgave in het Italiaansch afgedrukt, hetgeen Busken Huet den dichter als eene smet, als een bewijs van ijdeltuitigheid aanwreef, doch waarmede de aanzienlijksten in den lande hem hartelijk gelukwenschten.

De dichter-predikant Ten Kate behoorde tot die menschen — zij zijn niet bijzonder talrijk — welke het geluk hebben hun ideaal op deze wereld te mogen verwezenlijken : bij zijn eerste optreden als eene veelbelovende aanwinst voor de Nederlandsche letteren begroet, stelde hij die hooge verwachting niet te leur; als leeraar genoot hij eenen bijval, welke slechts weinige uitverkorenen te beurt valt; als burger werd hij door alle standen der samenleving om zijne uitstekende hoedanigheden eenparig hooggeschat. Als een priester van het ware, schoone en goede heeft hij op de aarde rondgewandeld, zijne medemenschen door zijn voorbeeld stichtende, hen door zijne leer in den strijd om het bestaan voorgaande, hen door zijne zangen verkwikkende en opbeurende.

J. MICHEELS.

Gent, December 1890.

INGENAAS-H.-J.-L. DE COUSSEMAKER,

WIJLENEER BUITENLANDSCH EERELID
DER
KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE VOOR TAAL- & LETTERKUNDE.

Als men te « *Gosvalde* » (van ambtswegen *Godewaerdsvelde*) de stoomwagens verlaat, en op Franschen bodem den voet zet, zoo ondervindt men dadelijk dat men buiten de grenzen van Belgenland, ja, maar niet buiten de grenzen van Vlaanderen gekomen is.

De weerd, die u, in de naaste herberg, een glas bier schinkt, en die meent dat hij met eenen « *Frensch* » of « *Welsch* » sprekenden « *Belgiquenare* » te doen heeft, zal u begroeten met : « *V'là M'sieur!* » Maar als hij, ommeziende, zijne jongens toespreekt, dan is het van : « *Toe, mannetje, lopt in d'n keuken, bij moed'r!* »

De Fransche heeren die daar bij die tafel van hunne zaken aan 't handelen zijn, en Fransch kouten, houden schielijk op; zij bezien u, en, is 't dat gij lijze hoort, zoo zult gij vernemen dat ze, in « *'t Vlemsche* », hunne geheime, altijd beminde moedertale, malkaar stillekens vragen wie of wat gij wel zijn zoudt.

De wagenaar, die u in zijnen « *kerrewagen* » naar Belle voert, is een echte boerejongen; ge

zoudt zeggen een uit het Noorden van Brugge. Ge'n kunt niet laten hem in 't Vlaamsch toe te spreken; hij antwoordt u beleefd in 't Vlaamsch, en dat met een slag van vertrouwelijkheid die niet te miskennen en is; terwijl hij voorbijgangers, die hem in 't Fransch den weg vragen, in 't Fransch kort bescheed doet.

Maar hij kout geerne met u, omdat gij Vlaamsch kout : dat is trouwens zijne eigene moedertale; Fransch heeft hij ten dwange en op schole geleerd.

Vraagt gij uwen voerman hoe die herberg heet, die gij te wege voorbij rijdt, « *In den strooien hane* », zal hij antwoorden, ofschoon er op het « *bard* », met duidelijke staven, te lezen staat :

Au coq en paille, débit de boissons.

Stapt gij af en ziet gij nader toe, zoo ondervindt gij dat het bard, onder de nieuwe verflage en onder het Fransch opschrift, de leesbaarste sporen draagt van :

In den strooien haene, verkoopt men drank.

't Loopt een meiske voorbij, en ge vraagt :

— « *Waar gaat gij naartoe?* »

Eerst verbaasdheid... en geene antwoorde.

— « Gaat gij naar huis? »

— « *Nin'-k*! »

— « Waar gaat gij dan? »

— « *Hûzewaerds*! »

Een schooljongen houdt zijnen rechteren wijsvinger vast, met zijne slinkere hand :

— « Wat hebt gij aan uwen vinger dan? »

— « *'k Hen-d'n effiikt.* »

— « Waarmeê? »

— « *Mei eddorn!* »

De jongen heeft, met eenen doorn, in zijnen vinger gestekt.

Op uwen *goeden dag* zult gij hier en daar oude lieden, meest vrouwen, « *g'n dei!* » hooren antwoorden, alsof het Friezen waren.

Op dat oud heiligdomken, langs den « *Kizzelweg* », staat er :

Doet af uwen hoed
en leest eenen Weest-gegroet.

Terwijl 't op het nieuwere capelleken is van

N. D. de la Salette, P. p. N.

Ware 't niet van de paalsteenen, die van ijzer zijn, en díe noodzakelijk Fransch spreken, 't zou u beginnen dunken dat ge in 't herte van *ons* West-Vlaanderen reist, zoodanig ziet er al dat van menschen gemaakt is Vlaamsch uit. Strooien daken, leemen wanden van okerachtigen plakweeg, truwels vóór de herbergen, en reezen om 't peerd aan te binden, wagens, karren, sleden en ploegs, onze-lieve-Vrouwkes aan de linde, voor 't hofgat, alles gelijk in Vlaanderen.

In de kerken leest gij Vlaamsch op de oude grafsteenen, Vlaamsch op de offerblokken; daar hangen, in 't Fransch gelijk in 't Vlaamsch, versch

gedrukte berichten uit wegens « *huwelijken om Godts wille* », die wij « *kostelooze* » huwelijken zouden heeten, enz.

De tale, en dezer uitsprake, is hetgene den bezoeker van Fransch-Vlaanderen meest van al bevreemdt. Het landsvolk spreekt daar eene oudere tale als wij, die schoolvlamingen zijn, en die « *keizersvlemsch* » spreken; zij spreken « *keuninksvlemsch* », en dat hebben zij, niet in scholen, in boeken en bij der ooge, maar bij der oore en van moeder « *elleerd* ».

Zoo hoort gij in Fransch-Vlaanderen nog « *hûs* » (Fr. *housse*) voor *huis*; « *mûl* » (Fr. *moule*) voor *muil*, *muilezel*; « *niat* » voor *niet*; « *driû* » Fr. *driou*) voor *drie*; « *niû* » (Fr. *niou*) voor *nieuw*, enz.

De Fransche Vlamingen zeggen « *teeken* » voor *teekenen*, « *reken* » voor *rekenen*, « *zwertenen* » voor *zwarten*, « *wittenen* » voor *witten*, « *kortenen* » voor *korten*, « *vortenen* » voor *vorten*, enz.

In Fransch-Vlaanderen is *slecht* land nog immer *plat*, *effen* land; *eggulden* is een *frank*; de *hinneveste* is het Hollandsche *hennekleed*, of het *lijkkleed*; *ebbomneute* (eene boomnote) is eene *okkernote*, of *walnote*; *evvinkepot haal'n* is een *vinkennest rooven*; *je 'noe je nie verongemekken* is *ge'n moet u niet... dérangéeren*; *varre wei* is *verre weg*; eenen mensch *wijen* is iemand *begraven*; 't hangt *land* a'je schoen is uwe voeten

zijn met *aarde* bevuild; *schamel* menschen zijn *arme* liên; *restuut*, *restegen* is *rechtuit*, *rechtegen*; het *zeel* of het *zeeuw* is 't *scheutelhuis*; *borieren* is *boeren*, boerenneringe drijven; de deure *bouten* is de deure *grendelen*; *emmanshoofd* is *een mans... persoon*; *smoorrei* is *stuifregen*; *esscheie* is *eene vlage*; *verkest je me nie* is *verkendet gij mij niet*; *lulk* is *leelijk*; *reedbaar* is *redelijk*; eiers *gâren* is eiers *rapen*, omtrent den Paaschtijd; *he* was *stijf errampt* is *hij* was *erg gekwetst*; *echte* is *achte*; *zeistiene* is *zestiene*; *en 't je blieft* is *als 't u belieft*; iemand *beschinken* is iemand... *tractéeren*; ze klappen da *vrij vlemsch* is ze spreken daar *schoon vlaamsch*.

Zelfs de vreemde woorden, die de Fransche Vlamingen bezigen, dragen den stempel van hunnen eigenen aard. Bij eene vlage regen bood mij een brave boer zijnen *partelowie* (*parapluie*); *crême-bouillie* heeten ze *krimmoli*; en *catechiséeren* is in Fransch-Vlaanderen *kerkezeden* geworden.

Als 't « *vooizinge* » is, zoo en achten het, ja, de Fransche stemverbeiders beneden hunne weerdigheid niet tot op de leemen gevels van de Vlaamsche boeren uit Fransch-Vlaanderen gedrukte brieven te laten plakken, luidende, b. v., korts vóór den 22n September 1889, als volgt :

« Beminden medevaderlanders, als gy my de eer doet van my uwe patriotieken stemmingen te geven gy zult my helpen d'opportunisten buiten steken... Ik zal altyd blyven den getrouw

dienaer, en den yverig voorstander van de werklieden, van de liberteyd van 't religie, gelyk alles de andere liberteyden. De werklieden van Vrankrijk heeft noodig aen ruste en betrouwen : gy alle te zaemen,... vereenigd'u... en gaet naer de stimming als roepen : Leve Vrankrijk! Leve Vaderland! Leve het nationael governement! Leve den Generael Boulanger! – Charles Lalou Lidmaet van het nationael komitee. »

Een van dat goede, brave, ten grooten deele nog onveranderde volk van Fransch-Vlaanderen, of van Vlaamsch-Vrankrijk — een oprechte Vlaming, van herte en zin, van ziel en bloed; een die dat volk in zijne eigene onverkunstenaarde moedertale toesprak, en geern hoorde spreken; een die met den geweldigsten ijver het wezen, de geschiedenisse, de gevaarten, de ellenden, de zeden, de gebruiken van dat volk opspeurde, vereerd en bekend maakte; een die Vlaanderen, heel Vlaanderen lief had, verdedigde en groot achtte, was de man, wiens eervolle naam aan het hoofd van dit schrijven staat, te weten zaliger *Ingenaes-Hendrik-Justin-Lodewijk de Coussemaker*.

Ingenaas-H.-J.-L. de Coussemaker wierd geboren te Belle (in 't Fransch *Bailleul*) op den 17^n Maarte 't jaar 1842. Hij was de zoon van *Justin-Joseph de Coussemaker* en van *Marie-Adele-Charlotte van Merris*. De namen van de vaderlijke en moederlijke voorouders van Ingenaes staan eervol bekend in de geschiedenisboeken van

Belle, tot in de jaren 1500. *Edmond de Coussemaker*, een nabestaande van Ingenaes, was lid van het Fransch *Institut*, algemeen raad van het Noorden van Frankrijk, Rechter bij het Hof te Rijsel, ridder van het *Légion d'honneur*, van de Leopoldsorde, van Sint Gregoris den groote, en stichter van het *Comité Flamand de France*.

Dit Vlaamsch genootschap wierd ingericht te Duinkerke op den 10ⁿ Maart 't jaar 1853.

Ingenaas de Coussemaker was dan elf jaar oud, had alreê zijne moeder verloren en zou, zeven jaar later, ook zijnen vader verliezen, heer Justin, die bij hem van jongs af den drift verwekt had naar de wetenschap van al 't gene den Franschen Vlamingen dierbaar is.

Wat de *Flamands de France* bedoelen, en waartoe Ingenaes de Coussemaker zijne beste krachten en zijne dappere werkzaamheid besteedde, zal blijken uit de toesprake van den hoogweerden heer kanonik De Haisnes, tot de leden van het *Comité*, vergaderd te Hazebrouck op den 20 November 1888.

De zeer geleerde heer De Haisnes sprak als volgt :... « Le Comité Flamand de France a été créé dans un double but : d'abord, étudier la langue et la littérature des Flamands de France et recueillir les documents et les ouvrages écrits en langue flamande; en second lieu, rechercher et publier, pour la Flandre Maritime, l'ensemble de renseignements concernant l'histoire, les arts et les sciences, le droit féodal, les seigneuries et les coutumes, les saints et

les dévotions, les traditions et les légendes, les associations et les confréries, les mœurs et les usages.

« C'est vers le premier de ces deux buts, vers la langue et la littérature flamandes, que se portèrent d'abord plus spécialement les recherches et les travaux du Comité. Les premiers volumes des Annales et du Bulletin présentent, au sujet des poésies et de la langue des Flamands de France, divers travaux qui offrent de l'importance et de l'intérêt. En tête des noms cités dans les pages qui suivent doit figurer celui de M. Edmond de Coussemaker ; car, s'il fut, comme nous venons de le dire, le fondateur et l'âme du Comité, il en fut aussi le plus sérieux collaborateur, la plume la plus féconde. Sur les soixante-dix travaux qu'il a publiés dans les Annales et le Bulletin, plusieurs concernent la langue et la littérature : tels sont les *Chants historiques de la Flandre*, *la Délimitation du Flamand et du Français dans le nord de la France*, *les Instructions et les Recherches sur le dialecte de la Flandre maritime*, et surtout la *Bibliographie des Flamands de France*, œuvre d'érudition où se trouvent les indications les plus précises sur un grand nombre d'ouvrages, témoignages incontestables du mouvement littéraire qui s'est produit dans la Flandre Maritime. Dans le même ordre d'idées, nous devons signaler les publications d'un autre membre fondateur du Comité, M. l'abbé Carnel; outre des mémoires sur les *Chambres de Rhétorique dans le nord de la France*

et sur le *Mouvement flamand en Belgique et en Hollande*. il a fourni aux Annales et au Bulletin, avec une traduction et des chants notés, les *Mystères* inédits qui se représentaient encore dans les églises de la Flandre, il y a quarante à cinquante ans, peintures pleines de naïveté et de poésie, retracées avec le talent, j'allais dire avec le pinceau, le plus charmant. M. Ricour et M. de Baecker ont fait connaître aussi de vieilles poésies et d'anciens ouvrages, et plus tard, M. Wyckaert, le doyen d'Hondschoote, composa pour le Comité une ode animée du souffle le plus religieux et le plus patriotique. Quelques autres mémoires ont un caractère technique : par exemple, l'*Origine et l'orthographe des noms de famille des Flamands de France* de M. de Baecker, et les *Noms de baptême avec leurs contractifs et leurs diminutifs dans la Flandre maritime*, de M. Thélu.

« Et non-seulement le Comité s'est occupé des ouvrages en langue flamande écrits ou imprimés dans le nord de la France, il a formé en outre une collection de plusieurs milliers de manuscrits souvent originaux, de plaquettes rarissimes, de livres presque introuvables, trésor précieux dont le catalogue paraîtra bientôt et fournira les renseignements les plus importants pour celui qui écrira, ce que nous appelons de tous nous vœux, l'histoire de la littérature flamande dans le nord de la France.

« Mais les recherches sur une langue et une littérature populaires, qui ont eu leur De Swaen sans

produire un Vondel, sont nécessairement, pour une région peu étendue, circonscrites en des bornes assez étroites. Aussi, les travaux historiques, que les statuts du Comité mettent au second rang en énumérant toutefois avec complaisance toutes les matières qu'ils embrassent, ne tardèrent pas à occuper la place la plus importante dans les publications du Comité. Déjà largement représentés par MM. Raymond de Bertrand, Carlier, Delaroière et Derode dans les trois premiers volumes, il remplirent en grande partie ceux qui parurent de 1858 à 1876. M. Edmond de Coussemaker y fit paraître ses *Documents sur les abbayes de Bourbourg, Watten et Ravensberg et sur Diverses maisons religieuses et hospitalières*, ses *Sources du Droit public et du Droit coutumier*, ses *Fiefs et Dénombrements dans la Flandre maritime*, et bien d'autres mémoires dont il serait trop long d'énumérer seulement les titres. M. Bonvarlet, imitant l'exemple de celui dont il venait plus tard occuper si dignement le fauteuil, publia, dans la même série de volumes, ses recherches sur les *Grands Baillis de la ville et châtellenie de Bergues*, son *Histoire de Pitgam* et l'*Epigraphie de la Flandre maritime*, vaste recueil du plus haut intérêt qui suffirait, seul, pour faire la réputation d'un érudit. Parmi bien d'autres qui fournirent encore, aux volumes dont nous parlons, des mémoires sur diverses questions historiques, nous signalerons l'excellent M. David, qui connaissait si bien la situation de la Flandre en 1789 et à l'époque

de la Révolution ; M. Desplanque, notre savant prédécesseur aux archives du Nord, ravi trop tôt à la science, et M. Ignace de Coussemaker qui préluda, par les *Inscriptions de l'église Saint-Vaast à Bailleul* et plusieurs autres communications, aux travaux qui sont insérés dans la série des volumes qui commence après 1876, date où le Comité fut gravement éprouvé par la perte de son fondateur.

« Il trouva un autre M. Edmond de Coussemaker dans son nouveau président, M. Bonvarlet. Les volumes publiés depuis 1877 ne sont pas moins riches que les précédents en documents historiques. M. Bonvarlet y a publié le *Livre du bailli de l'église de Dunkerque; Notice sur M. l'abbé Blanckaert, doyen de Wormhout*; les *Notes et Documents sur les maisons hospitalières de la Flandre maritime*; l'*Histoire de Capelle-Brouck*; les *Documents pour servir à l'histoire politique, administrative et financière de la Flandre maritime* et d'autres travaux. Les deux vice-présidents, M. Ignace de Coussemaker et M. l'abbé Van Costenoble, ont rivalisé de zèle : l'histoire de Bailleul par les documents, *Carillon de Beffroi*, *Comptes de l'église Saint-Vaast*, *Commanderie de Saint-Antoine*, *Priviléges, bans et coutumes de la ville*, voilà les publications que M. de Coussemaker a fait paraître dans les Annales et le Bulletin, sans préjudice de plusieurs autres ouvrages considérables. M. Van Costenoble s'est fait l'historien du clergé de la Flandre et l'annaliste de la paroisse de Flêtre

en des travaux consciencieux où il a parlé des généalogies de la famille de Wignacourt et de celle des Mac-Mahon. En même temps, M. l'abbé Flahault faisait paraître, dans les Annales, sur divers sanctuaires, les premières de ces savantes et pieuses notices qui feront de lui l'hagiographe des dévotions populaires de la Flandre maritime; le doyen des érudits du nord de la France, M. Dancoisne, voulait bien faire publier dans les Annales, les *Médailles religieuses de Merville;* dans la solitude de Sainte-Marie-du-Mont, le F. Dom Eugène écrivait, d'après les documents réunis par son père, l'un de nos savants collègues, l'*Histoire de l'abbaye cistericenne de Beaupré;* M. Théry a publié un travail sur les Sœurs Grises d'Hazebrouck, commencement de l'histoire de cette localité; et notre zélé trésorier, aujourd'hui devenu notre secrétaire, a donné, par plusieurs communications, un avant-goût des sérieux travaux qu'il a entrepris sur l'histoire du droit en Flandre et sur divers personnages illustres de cette région.

« Formant vingt-trois volumes, dont dix-sept d'*Annales* et six de *Bulletin*, les mémoires dont nous venons de parler et un grand nombre d'autres travaux que nous regrettons de ne pouvoir mentionner, sont des témoignages irrécusables du mouvement, de la vie qui anime le Comité Flamand de France. Ils prouvent connaître que ce Comité, après s'être consacré plus spécialement, durant les premières années de son existence, à la littérature et

à la langue flamandes, s'est davantage occupé plus tard de l'histoire de la Flandre Maritime, d'après les documents écrits en français ou en latin non moins que d'après ceux écrits en flamand, et qu'il a offert et offre encore aujourd'hui une hospitalité toujours aimable, nous le savons personnellement, aux travailleurs de la Flandre Maritime et de la Flandre Wallonne qui n'ont point l'inappréciable avantage de connaître la langue flamande.

« Un autre caractère qui se remarque dans les publications du Comité, c'est l'importance qu'il attache à l'histoire ecclésiastique de la région. Représentant la partie la plus religieuse d'un archevêché, qui compte parmi les diocèses de France les plus dévoués à l'Église, les membres du Comité Flamand se sont rappellé les paroles de l'apôtre : *Memento præpositorum vestrorum qui vobis locuti sunt verba fidei*, et ils se sont fait un devoir de rechercher les origines des abbayes, des couvents, des églises paroissiales et des dévotions populaires, l'histoire des évêques, des prêtres et des saints personnages de la Flandre, histoire qui confine par tant de points aux annales politiques et administratives de la région.

« Nous n'oublierons pas de rappeler une autre tendance caractéristique suffisamment proclamée d'ailleurs par le nom même de *Comité Flamand de France*, que porte notre association.

« La Flandre maritime a conservé, avec sa langue, son histoire spéciale comme la Bretagne, comme notre chère et malheureuse Alsace.

« Mais nous voyons dans ses Annales que, depuis plus de douze siècles, excepté pendant les 141 années de la domination espagnole, elle n'a pas cessé d'être une province de la France; et nous savons être fiers des gloires et des héros de la grande patrie, comme nous associer à ses malheurs, à ses souffrances. Notre association est volontiers en communication avec ses sœurs, les sociétés savantes de la Belgique : mais elle est Française; elle porte, avec bonheur et fierté, le nom de *Comité Flamand de France*.

« Nous serions heureux, si l'esquisse que nous venons de tracer pouvait contribuer à déterminer un certain nombre de nos compatriotes de la Flandre, membres du clergé ou laïques, a donner leur adhésion au Comité, à prendre part à ses travaux. Souscrire à ses publications, collaborer à son œuvre, c'est prouver que l'on a en soi, avec le goût des choses intellectuelles, l'amour de ce que la langue flamande appelle, avec un remarquable bonheur d'expression, *Moedertael en Vaderland*. »

Geen wonder, voelde onze jonge de Coussemaker groote neiginge om deel te nemen in de werkzaamheden van een genootschap, dat, onder Edmond de Coussemaker, zoo snel vooruitging en de goedkeuring verwierf van mannen gelijk *de Montalembert*, *Didron*, *Francisque Michel*, *Jacob Grimm*, *Reichensperger*, *Kervyn van Lettenhove*, *Conscience*, *Joseph-Alberdingk Thijm*, *Bormans*, *Blommaert*, *J. David*, *de Ram*, *Hermans*, *Hoffman van*

Fallersleben, de Glay, Mone, J. de St-Genois, Serrure, Snellaert en anderen.

In 1862, twintig jaar oud zijnde, wierd Ingenaes de Coussemaker aanveerd als werkend lid van het *Comité fl. de Fr.*, en in 1867 las hij, op de openbare vergadering van 't genootschap, zijn *Verslag over de geschiedenisse der stad Belle.* Zijne *Grafschriften in Sint Vedastus kerke te Belle, tot en met* 1790, wierden gedrukt in 't jaar 1870.

Van dit jaar voort tot korts vóór zijn overlijden leverde de Coussemaker aanhoudend bewijs zijner werkzaamheid als lid van 't Genootschap der Fransche Vlamingen; de *Verslagen*, de *Jaarboeken* van het *Comité*, benevens de bezondere uitgaven die de overledene, meest op eigen kosten, liet in druk gaan, zijn onverdelgbare gedenkteekenen van 's mans ijver en geleerdheid.

Hij schreef opvolgendlijk over de *Zondagscholen*, het *Jesuitencollege*, den *O.-L.-V.-dienst*, de *Handvesten*, de *Keuren*, de *Stadsrekeningen*, de *Kerkrekeningen*, het *Sint-Antheunisgesticht*, het *Wekkerspel*, de *Voorrechten, wetten* en *gebruiken*, de *Onuitgegevene oorkonden*, de *Wetheeren*, de *Ambachten*, het *Augustinessenklooster* der stad en der kasselrije van Belle;

over de geschiedenisse der *Abdije van Sint Jan ten Berge*, van de jaren 1400 tot 1700;

over de *Geplunderde kerken van het West-quartier*, en de *Herstellingen daarvan*, na de beroerten van de jaren 1500.

Hij gaf de handvesten uit van *Marchiennes*, van *Watten*, van het klooster *l'Abbiette* te Rijsel, van *Cisoing* en van *Borburg*.

Dit laatste werk was nog ongedrukt tijdens het afsterven van den schrijver.

Hij schreef *Bemerkingen over de stichtingsoorkonde van Sint-Pieters Collegiale te Cassel, en levensberichten der Proosten gezeider Collegiale*.

Het handschrift van dit werk berust onder de geschriften van het *Comité*, en zal door de zorgen der Fransche Vlamingen uitgegeven worden.

Tot de laatste dagen, de laatste uren zijns levens was de Coussemaker ijverig aan het bereiden van de uitgave der *Keure van Haesebrouck van 't jaar* 1336; en hij las een deel van dit werk op de laatste bijeenkomst van het *Comité*, die hij kon bijwonen.

De heer Edward Gailliard, ons dapper werkend medelid, zal die zeer merkweerdige keure uitgeven, met ophelderende aanmerkingen en een *glossarium*, die hij aan 't bereiden is.

In al deze werken, die onder andere ook de Vlaamsche taalgeleerdheid van den schrijver doen erkennen, vindt men kostelijke bijdragen die voor de wetenschap, de geschiedenisse, de wetten, de zeden, de tale aller Vlamingen, aller Nederlanders, aller Germanen van onschatbare weerde zijn.

Twee bezondere werken van de Coussemaker brengen hem tot binnen den eigenen kring der uitgaven onzer Koninklijke Vlaamsche Academie.

Het eerste is het herdrukken van een zeldzaam boekske van onzen Westvlaamschen schrijver Pieter Reynier: het heet :

Historie van 't ovde clooster, capelle ende bedevaert van den H. Anthonius eremyt, Eertijts op-gerecht neffens de Stadt van Belle in Vlaendre; ende nu onlancx verheuen door menigvuldighe Mirakelen aldaer geschiedt binnen de jaren 1626-27 *ende* 28.... *Door den eervv. Heere, Heer Pieter Reynier, Bacelier inde Godtheyt, Prior van Sint Ians binnen Ipren. T'Ypre, By Zegher van den Berghe, ghesworen Boeckdrucker in Maria Boodschap.* 1629. In 8°, 2 deelen van 134 en 198 bl., benevens goedkeuringen, tafels, « toe-schrijft » enz.

Het andere is een « handbouck » (*livre de raison* in 't Fransch), van eenen edelman uit Fransch-Vlaanderen, heer *Colaerdt van Pradeels* (1564-1637). Het Vlaamsch werk van dien heer, met verscheidene namaaksels van zijn schrift, eene Fransche vertaling en aanteekeningen door de Coussemaker, wierd uitgegeven in 't jaar 1886 te Rijsel, bij *Lefebvre-Ducrocq*, op 50 met der hand getalmerkte afdruksels; 't is een 8° van 2, XLVIII, 48 en 23 bladzijden.

Colaerdt van Pradeels was een tijdgenoot van Philips II; hij beschrijft onder andere de preken der Hugenoten, de aardbevingen van 1580, de pest van 1581, den brand van Hazebrouck, waar hij woonachtig was, enz.

Ingenaas de Coussemaker vergat eenigszins onder den last en 't vermaak van zijnen letterkundigen arbeid dat hij, moeder- en vaderloos van jongs af, na zestien maanden huwelijks, zijne geliefde wederhelft, vrouw *Marie-Felicie-Eugenie-Philippine-Joseph Bavière*, benevens de teedere en eenige vrucht van zijn huwelijk had verloren:

Naast God, naast zijnen nog levenden broeder, en diens afstammeling, wien of wat zou hij nu beminnen, of 't en zij Vlaanderen, geheel Vlaanderen, geheel ons en zijn Dietschsprekend Vaderland?

Dat deed hij inderdaad, en dat plag hij, bij zijne talrijke vrienden gulhertig, en in 't Vlaamsch liefst, te bekennen. Getuige daarvan zij het Brugsche tijdschrift *Biekorf*, dat in zijnen n° 3, 1890, bl. 64, drukt als volgt :

« Heer Ingenaas de Coussemaker sprak geerne en gemakkelijk de Volkstale der Fransche Vlamingen, en nooit en zullen wij vergeten 't gene hij, te zijnen huize, over tafel, rechte staande, uitsprak, op den vijfden in Oestmaand 1886, ter gelegenheid van de gewonelijke bijeenkomst der Fransche Vlamingen.

« *Mijnheeren*, zei hij na eene tamelijk lange aansprake, *'k zou'n hier willen de spreuke van Jan Breidel veranger'n en zegg'n egen al die hier zijn*, uit Belgenland en uit Frankrijk, *niet* Schild en Vriend *gelijk te Brugge, maar* Vlamingen en Vrienden, *gelijk te Belle.* »

Het genootschap der Fransche Vlamingen telt

de heeren *P. Alberdingk Thijm*, *Frans de Potter*, *Emmanuël Hiel*, *Karel Stallaert*, *Edward van Even*, en schrijver dezes, onder zijne leden; 't was recht dat een buitenlandsch eerelidschap, vanwege de Koninklijke Vlaamsche Academie, aan een der Fransche Vamingen wierd toegekend.

De heer Ingenaas de Coussemaker wierd in die hoedanigheid gekozen op den 16 November 1887, en die keuze wierd van 's Konings wegen goedgekeurd op den 13 December daaropvolgende.

Ingenaes de Coussemaker vergat, ja nu en dan, de bittere droefheden zijns levens, maar 't gene hij nog veel gemakkelijker plag te vergeten, was dat hij, schoon vol leven en gezondheid, van koper noch van staal gebouwd en was. Eilaas, noch vrouw noch kind en waren daar, om hem voorzichtige bezorgdheid in te boezemen, en hij arbeidde immer voort, nu te Parijs, dan te Brussel, dan te Gent, dan te Brugge, dan weer te Rijsel, te Bergen, te Duinkerke, te Hazebrouck, of het zij waar de Fransche Vlamingen hunne bijeenkomsten inrichtten. Altijd gereed was hij om werk te doen of om 't werk van noodzakelijk of anderszins afwezigen door het zijne te vervangen.

De dood zat hem ondertusschen op de hielen, en hij en bespeurde 't niet!

Wie zou hem verwittigen, wie zou zijnen ijver inbinden, wie zou zoo eene kostelijke gezondheid als de zijne helpen beveiligen?

Langen tijd arbeidde de Coussemaker, en suk-

kelde hij voort; hij alleen hoopte, al zijne vrienden treurden en voorzagen het ongelukkig noodgeval, dat zij nu beweenen.

Ingenaas de Coussemaker overleed te Belle, op woensdag den 15ⁿ in Louwe, 't jaar 1890, tijdelijk gesterkt en getroost door al de Rechten der Heilige R. K. Kerke, die hij, geheel zijn leven, als een kind zijne Moeder, trouw bemind, vereerd en gediend had.

Buiten 't gene van hem hier verhaald is, was Ingenaes de Coussemaker lid van *la Commission historique du département du Nord*, voor den omkring van *Hazebrouck*, 1872; *Conseiller municipal*, van Belle, 1867; *Adjoint au maire de Bailleul* en *Conseiller d'arrondissement* 1880; *Président de la Société d'agriculture de Bailleul*; *Kerkmeester* van Sint-Amandskerk, te Belle; en een van de beheerders van het *Landbouwgenootschap* (de Trappisten) op den Catsberg.

Op Maandag, den 20sten in Louwe, wierd het lijk van de Coussemaker plechtiglijk geuit en ter aarden besteld, in de tegenwoordigheid van eenen talrijken stoet van vereerende en treurende vrienden. De heer *Hié*, *maire* van Belle, de heer *Alexander Bonvarlet*, voorzitter van het Vlaamsch genootschap, nu zijn opvolger in de Koninklijke Vlaamsche Academie, en de heer *Hopsomer*, penningmeester van den Landbouwkring, spraken zielroerende woorden over zijn graf en wenschten hem Gods eeuwigen vrede.

Ten slotte zij hier geboekt hetgene, onder het handteeken van *Alexander Bonvarlet*, vermeld staat in het XVIII[ste] deel der jaarboeken of *Annales du comité flamand de France*, bl. 487.

« Grâce à l'initiative de M. Elie de Coussemaker, actuellement membre de notre Société, l'impression du cartulaire de l'abbaye de Bourbourg, si impatiemment attendu par les érudits, se poursuit avec activité et sera bientôt terminée; en outre, l'important travail du défunt sur le chapitre Saint-Pierre à Cassel a été remis au Comité et paraîtra dans le prochain volume des *Annales*. La bibliothèque, formée à l'aide de tant de démarches et de recherches, acquise au prix de si grands sacrifices, sera pieusement et fidèlement conservée. Remercions de tout cela Monsieur Elie de Coussemaker qui sait si bien honorer la mémoire de son frère. Si notre cher ami n'a point laissé d'héritiers directs, il n'est pas mort tout entier : il se survivra dans ses ouvrages, il revivra bientôt aussi en la personne d'un neveu qu'il traitait en fils et qui nous promet de devenir le digne continuateur de ses travaux. Le nom de de Coussemaker, ce nom mis en relief par deux générations successives de savants et d'érudits, et appelé à figurer perpétuellement, espérons-le, sur la liste des membres du Comité Flamand, pourra reprendre sur la première page de nos Annales la place d'honneur qu'il a cessé pour l'instant d'y occuper. Que le neveu bien-aimé d'Ignace, que le jeune Félix de Coussemaker veuille en accepter

l'augure et nous permettre de lui dire ici avec le poète :

Macte animo puer, tu Marcellus eris! »

GUIDO GEZELLE.

BOEKENVERZAMELING

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

Wetten betrekkelijk de verzameling en het uitleenen van boeken.

De Bestendige Secretaris is gelast met de bewaring der archieven en der bibliotheek. (*Artikel* 14, 2e §, *van het Koninklijk besluit betreffende de instelling der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

De boekenverzameling staat onder het toezicht van het bestuur. De bewaring der boeken en handvesten is toevertrouwd aan den Bestendigen Secretaris. (*Artikel* 55 *van de algemeene Wetten der Academie.*)

I.

De boeken der Koninklijke Vlaamsche Academie zijn ter beschikking van de werkende en briefwisselende Leden der Academie.

II.

Geen boek wordt in leen gegeven dan nadat het gebonden, en op het titelblad, alsmede op den rug, voorzien is van den stempel der Academie.
De uitleening geschiedt door tusschenkomst van den Bestendigen Secretaris.

Tijdschriften, of werken bij afleveringen uitgegeven, worden niet geleend dan nadat zij, bij jaargang of boekdeel, door band vereenigd zijn.

III.

De leener schrijft, duidelijk, den titel en het nummer van het gevraagde boek in een daartoe bestemd register op twee aan elkander gehechte aanvraagbewijzen. Het eene daarvan blijft in het register bewaard; het andere bekomt de leener, als ontvangstbewijs, bij de teruggave des boeks.

IV.

De leening geschiedt voor ten hoogste acht weken.

Na dezen tijd is de leener verplicht het boek aan den Bestendigen Secretaris terug te sturen, en eene nieuwe aanvraag te doen, indien hij begeert het boek nog langer te raadplegen.

V.

Niet meer dan vier deelen van een zelfde werk worden in leening gegeven.

De Bestendige Secretaris-Boekbewaarder beslist over de uitzonderingen.

VI.

De leener vervangt, op zijne kosten, de door hem beschadigde of verlorene boeken.

VII.

Al de uitgeleende boeken moeten den 1 December van elk jaar in de Bibliotheek teruggebracht zijn.

VIII.

Geen handschrift hoegenaamd wordt buiten het lokaal der Academie geraadpleegd. Aanteekeningen op boeken of handschriften, plooien van bladzijden en andere verminkingen zijn verboden.

IX.

De vrachtprijs, te betalen voor de boeken, welke de post niet verzendt, is ten laste van den leener.

Gezien en goedgekeurd door het Bestuur der Koninklijke Vlaamsche Academie.

De Bestuurder,
P. WILLEMS.

De Bestendige Secretaris,
FR. DE POTTER.

De Onderbestuurder,
N. DE PAUW.

Gent, Augustus 1887.

LIJST DER BOEKEN

TOEBEHOORENDE AAN DE

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

EERSTE AFDEELING.

I.

Nederlandsche Taal- en Letterkunde.
Inleiding.

5 ACKERSDIJCK (W.). Observations sur la langue flamande sous le rapport des provinces méridionales. Traduit du Hollandais, par J.-C.-E. baron van Ertborn. Antwerpen, 1821, 8°.

10 BILDERDIJK (WILLEM). Verhandeling over het verband van de dichtkunst en welsprekendheid met de wijsbegeerte. Nieuwe uitgave. Amsterdam, W. Messchert, 1836, 8°.

15 BOLS (JAN). Over de welluidenheid der Nederlandsche taal. Voordracht gehouden in het Genootschap « Met Tijd en Vlijt ». Loven, gebr. van Linthout, 1873, 8°.

16 — — Over volksspraak en boekentaal. Redevoering uitgesproken op de vergadering der Gilde van Sinte-Luitgaarde, te Brugge, den 1 Mei 1876. Brugge, Am. de Zuttere, 1875, 8°.

20 BUDDINGH (D.). Dietsche Taal en Poëzij, met betrekking tot de algemeene, kerkelijke en staatkundige gesteldheid des tijds, gedurende de middeleeuwen. Gorinchem, A. van der Mast, 1859, 8°.

21 — — Archief. Geschied- en letterkundig Mengelwerk, inhoudende : Jacob van Maerlant, een Zuid-Hollander, enz. Gorinchem, bij denzelfde, 1859, 8°.

25 (BURMAN, FRANS). Eenige Aenmerkingen, de Nederduitsche tael aengaende. Utrecht, 1757, 12°.

26 — — Eenige nieuwe Aenmerkingen, de Nederduitsche tael en verscheidene oudheden aengaende. Utrecht, W. Kroon, 1761, 8°.

30 CORNETTE (ARTHUR). Over het nut van de studie der Nederlandsche letterkunde voor den Vlaamschen onderwijzer. Voordracht. Tweede uitgave, vermeerderd met bibliographische aanteekeningen. Antwerpen, Mees en Cie, 1883, 8°.

35 DELFORTRIE (E.-J.). Mémoire sur les analogies des langues flamande, allemande et anglaise, ou étude comparée de ces idiômes, en réponse à la question suivante : Constater les analogies que présentent les langues flamande, allemande et anglaise, malgré les modifications qu'elles ont subies, et rétablir la signification des mots tombés en désuétude dans l'un de ces idiômes par celle qu'ils ont conservés dans un autre. Brussel, M. Hayez, 1858, 4°.

40 DE SIMPEL (DAVID). Beredeneerde ontleding van de voornaamste grondregelen der Dicht-, Rede-, Tooneel- en Uitgalmkunst, gevolgd van de Nederlandsche prosodia. Ieperen, J.-B. Smaelen-Moerman, 1825, twee deelen 8°. (*Saamgebonden*).

45 Proeve van oudheid-, taal- en dichtkunst, door het genootschap : *Dulces ante omnia Musae*. Utrecht, A. van Paddenburg en J. van Schoonhoven en Cie, 1775, 8°.

(Bijzonderste stukken : Betoog der nuttigheid en noodzakelijkheid van de beoefening onzer Moedertaal.

Verscheidenheid der tongvallen.

De oorsprong onzer Moedertaal.

Overeenkomst der Hebreeuwsche en der Nederduitsche taal.

Over de Spelling.

Over de spreekwijs : « Komen te doen », « Komen zien » enz.

Over de St.-Antonis-Verkens.

Gedichten.)

46 — — Tweede proeve. Utrecht, A. van Paddenburg en J.-M. van Vloten 1782, 8°.

(Bijzonderste stukken : Taalkundige aanmerkingen (over Middelnederl. woorden, rijm enz.)
Over *geene* en *gene*.
Over *eene* en *ene*.
Over het vermijden van basterd- en het invoeren van verouderde woorden.
Oorzaak van het onderscheid tusschen *nog*, adhuc, en *noch*, necque.
Ophelderingen van sommige woorden, welke bij KILIAAN niet gevonden worden.
Geschiedenis der Rederijkkamers der stad en Meijerij van 's-Hertogenbosch.
Gedichten.)

50 LEBROCQUY (P.). Analogies linguistiques. Du flamand dans ses rapports avec les autres idiomes d'origine teutonique. Brussel, A. van Dale, 1845, 8°.

55 SCHRANT. Redevoering over het beoefenenswaardige der Nederlandsche tale, zoo om haar zelve, als om hare voortbrengselen. Gent, J.-N. Houdin, 1818, 8°.

60 VAN ALPHEN (HIERONYMUS). Digtkundige Verhandelingen. Utrecht, P.-W. van der Veer, 1782, 8°.
(*Bevat* : Inleidende verhandeling. Verhandeling over het aangeborene in de poëzij.)

65 VAN DER VOORT (M.-J.-F.). Coup d'œil sur la langue et la littérature flamande en Belgique, considérée comme langue et littérature nationale. Antwerpen, gebr. de Wever, 1837, 8°.

70 VAN KAMPEN (N.-G.). Redevoering over den geest der Nederlandsche letterkunde, vergeleken met die van andere volken. Haarlem, erven Fr. Bohn, 1830, 8°.

II.

Geschiedenis der Nederlandsche Taal- en Letterkunde.

75 ALBERDINGK THIJM (P.-P.-M.). Spiegel van Nederlandsche letteren, bijzonder bestemd voor Belgische scholen. Loven, Karel Fonteyn, 1877-1878, twee deelen 8°.

I-II. De geschiedenis der Letterkunde.
III. Lettervruchten in gebonden en ongebonden stijl.

80 BETHUNE (JAN). Vlaamsche letterkunde in de laatste tien jaren. (Getrokken uit het *Belfort*). Gent, 1888, 8°.

85 CLAES (D.). De Nederlandsche letterkunde in België sedert het begin der XIX° eeuw. 1879. (*Overdruk.*) 8°.

90 DE BACKER (LOUIS). Rapport à Monsieur le Ministre de l'instruction publique et des cultes de France sur l'histoire et l'état des lettres en Belgique et dans les Pays-Bas. 1re partie. Langue néerlandaise. Paris, Aug. Aubry, 1862, 8°.

95 DE BAST (M.-J.). Recherches historiques et littéraires sur la langue celtique, gauloise et tudesque, Gent, J.-N. Houdin, 1815, 4°.

100 DE 'S GRAVENWEERT (J.). Essai sur l'histoire de la littérature néerlandaise. Amsterdam, Spin, 1830, 8°.

103 DE GROOT (D.). Nederlandsche Letterkunde. De voornaamste schrijvers der vier laatste eeuwen, door *D. de Groot, L. Leopold en R. Rijkens*. Zesde, gewijzigde druk, bewerkt door *L. Leopold*, Groningen, J.-B. Wolters, 1887, twee deelen, 8°.

105 DE VRIES (JEROMINO). Proeve eener geschiedenis der Nederduitsche Dichtkunde. Tweede druk. Amsterdam, P. Meijer Warnars, 1835-1836, 4 deelen, 12°.

110 EVERTS (W.). Geschiedenis der Nederlandsche letteren. Een handboek voor gymnasiën en hoogere burgerscholen. Met eene verklarende woordenlijst. Derde, herziene druk Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1885, 8°.

115 HOFDIJK (W.-J.). Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde. Zevende druk. 's-Gravenhage, Joh. Ykema, 1866, 8°.

120 LEJEUNE (J.-C.). Letterkundig overzigt en proeven van de Nederlandsche Volkszangen. 's-Gravenhage, J. Immerzeel, 1828, 8°.

121 — — Bouwstoffen voor de Nederlandsche Letterkunde en hare geschiedenis; verzameld, en onder afdeelingen gerangschikt. 's-Gravenhage, J. Immerzeel jr, 1829, 8°.

125 JONCKBLOET (W.-J.). Geschiedenis der Nederlandsche letterkunde. Derde, geheel omgewerkte uitgave. Groningen, J.-B. Wolters, 1885, 6 deelen, 8°.
Eerste deel : Middeleeuwen.
Tweede deel : Middeleeuwen en XVIe eeuw.
Derde en vierde deel : XVIIe eeuw.
Vijfde en zesde deel : XVIIIe en XIXe eeuw.

130 PENON (GEORG.). Bijdragen tot de geschiedenis der Nederlandsche letterkunde. Groningen, J.-B. Wolters, 1880-1884, 3 deelen 8° (*saamgebonden*).

135 SCHOTEL (G.-D.-J.) Letter- en oudheidkundige avondstonden. Dordrecht, Blussé en Van Braam, 1841, in-8°.
(Joost de Menyn. — Margaretha Godewijck. — Verhaal van 't Heylig Hout, opgesteld door *Pieter van Schoonhoven*.)

140 SIEGENBEEK (M.). Kort begrip eener geschiedenis der Nederlandsche Dichtkunde en Welsprekendheid. Hs. 4°.

141 — — Beknopte geschiedenis der Nederlandsche letterkunde Haarlem, erven Fr. Bohn, 1826, 8°.

145 SNELLAERT (F.-A.). Schets eener geschiedenis der Nederlandsche letterkunde. Vierde, vermeerderde en verbeterde uitgave. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1881, 8°.

150 STECHER (J.). Histoire de la littérature néerlandaise en Belgique. Brussel, J. Lebègue en Cie, 1887, 8°.

155 TEN BRINK (J.). Geschiedenis der Nederlandsche letteren in de XIXe eeuw. In biographieën en bibliographiën, 1830-1880. Eerste deel. Amsterdam, Tj. van Holkema, 1888-1889 drie deelen.
I. De romantiek in Nederland. — Invloed van Engeland. — Invloed van Duitschland. — Invloed van Frankrijk. — Isaäc da Costa. — Jacob van Lennep. — J.-F. Oltmans. — C. van Koetsveld. — J.-P. Hasebroek. — Nic. Beets. — Anna Toussaint.
II. J.-J.-L. ten Kate. — Bern. ter Haar. — Everhard Potgieter. — J.-Alb. Alberdingk Thijm. — Willem Jacobz. Hofdijk. — Mark Prager Lindo. — Lod. Mulder. — Hendr.-J. Schimmel. — Carel Vosmaer. — Conr.-Busken Huet. — J.-J. Cremer.

III. Hendr. de Veer. — Gerard Keller. — P.-A. de Génestet. — Fr. Haverschmidt. — H.-J.-A. Schaepman. — Justus van Maurik. — Arnold Buning. — W.-P. Wolters. — A.-S. Wallis. — Novellisten uit « de Gids. » — Allard Pierson. — Marc. Emants. — Multatulli. — Melati van Java. — Andere lyrische dichters. — De Schoolmeester. — Vertolkingen. — Jacques Perk. — Het drama. — Jan ten Brink.

160 TE WINKEL (Dr. J.). Geschiedenis der Nederlandsche letterkunde. Haarlem. Erven J. Bohn, 1887, 3 deelen, 8°.

165 VAN CAPPELLE (J.-P.). Redevoering over de verdiensten der Amsterdammers, ten aanzien van den opbouw en de volmaking der Nederlandsche taal- en letterkunde... (Zonder naam van drukker of jaartal.) 4°.

170 VAN DUYSE (PRUDENS). Over Reinaert de Vos. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1882, 8°.

171 — — Cats' invloed op de Vlaamsche letterkunde. Brussel. Hayez. 8°.

175 VAN KAMPEN. Beknopte geschiedenis der letteren en wetenschappen in de Nederlanden, van de vroegste tijden af tot op het begin der XIXe eeuw. 's-Gravenhage, wed. J. Allart en Cie, 1821, drie deelen, 8°.

180 VISSCHER (L.-G.). Beknopte geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde. Utrecht, Dannenfelser en Doorman, 1851-1852, 2 deelen, 16°.

181 — — Iets over Jacob de Coster van Maerlant. Utrecht, L.-E. Bosch, 1838, 8°.

182 — — Over het vaderland van Maerlant en de zucht voor de Letteren bij de Hollandsche Edelen in de 13e en 14e eeuw. (*Overdruk*) 8°.

185 WILLEMS (JAN-FRANS). Verhandeling over de Nederduytsche Tael- en Letterkunde, opzigtelyk de zuidelyke provintiën der Nederlanden. Antwerpen, J. Schoesetters, 1819-1823, 2 deelen, 8°.

190 YPEIJ (A.). Beknopte Geschiedenis der Nederlandsche tale. Groningen, J. Oomkens, 1812, 2 deelen, 8°.

III.

Letterkundige Geschiedenis.

195 ARNOLD (TH.-J.-I). Mededeelingen betreffende de Bibliographie der Middelnederlandsche letterkunde. (Overgedrukt uit de (*Verslagen en Mededeelingen* der Kon. Vl. Academie.) 1889, 8°.

200 Bibliographie de Belgique. Journal officiel de la Librairie. 1875-1891. Brussel, H. Manceaux, gr. 8°.

203 BROECKAERT (Jan). Dendermondsche drukpers. Dendermonde F.-J. Ducaju, vader, 1890, gr. 8°.

205 Catalogus der Bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Eerste gedeelte : Handschriften. Leiden, E.-J. Brill, 1887, gr. -8°.

206 — — Tweede gedeelte. Drukwerken, 1e deel. (Taal- en Letterkunde.) Leiden, E.-J. Brill, 1885.

207 — Idem 2e deel, 1887. (Geschiedenis. — Rechts- en Staatswetenschappen. — Onderwijs. — Schoone kunsten.)

208 — — Alphabetische catalogus, bewerkt door *Louis D. Petit*. 1889.

212 Catalogue des livres de la bibliothèque de l'Académie royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique. *Première partie* : Sociétés, établissements, administrations publiques etc. Recueils périodiques. F. Hayez, 1881-1883, twee deelen, 8°.

Catalogue des livres de la Bibliothèque de l'Académie royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique. *Seconde partie* : Ouvrages non périodiques (Sciences). Lettres. Brussel, F. Hayez, 1887 4 deelen, in-8°.

— — Idem. Lettres. Brussel, F. Hayez, 1887, 8°.

— — Idem. Sciences morales et politiques. — Beaux-Arts. 1890, 8°,

215 (Catalogue de la) Bibliothèque de Mr le baron de Stassart, léguée à l'Académie royale de Belgique. Brussel. F. Hayez, 1863, 8°.

220 Catalogue des manuscrits de la bibliothèque royale des Ducs de Bourgogne. Brussel, gebr. Van Dooren, 1842-1857, 4 deelen, folio.
I. Résumé historique. — Inventaire n° 1 — 18,000.
II. Répertoire méthodique. Première partie.
III. (Première partie.) Idem. Bibliothèques. — Typographie. — Traités des études. — Compositions littéraires. — Correspondance. — Voyages. — Histoire : Écriture sainte. Histoire ethnique. — *Seconde partie* : Histoire des Pays-Bas.
IV. Répertoire onomastique des Ms. formant la 2e section de la Bibliothèque royale. *Première partie* : Ouvrages dont les auteurs sont connus.

225 Catalogue méthodique de la Bibliothèque publique de la ville de Bruges, par *P.-J. Laude*. Bruges, A. Bogaert, 1847, 8°.
Premier supplément, Daveluy, 1863. — Second supplément, Ed. Gailliard, 1882.

226 Catalogue méthodique, descriptif et analytique des Manuscrits de la Bibliothèque publique de Bruges, par *P.-J. Laude*. Brugge, Tanghe, 1859, 8°.

230 Catalogue méthodique de la Bibliothèque de Malines. Malines, E.-F. van Velsen, 1881, 8°.

235 Catalogue général de la bibliothèque publique de la ville de Termonde. Première partie. Dendermonde, D. Grootjans, 1883, 8°.

238 Catalogue des Manuscrits de la Bibliothèque de Saint-Omer. Lille, Ve Libert, (z. j.) 8°.

240 DIRKS (SERVAIS).) Histoire littéraire et bibliographique des Frères Mineurs de l'Observance de St. François en Belgique et dans les Pays-Bas. Antwerpen, van Os-de Wolf, 1885, 8°,

245 DOEDES (J. I.). Collectie van Rariora. Inzonderheid Godsdienst en Theologie. Utrecht. Kemink en Zoon, 1887, 8°.

250 FLAMENT (AUG.-JAN). Catalogus der Stadsbibliotheek van Maastricht, bewerkt vooral als « Bibliotheca Limburgensis ». Eerste deel. Maastricht, J. Germain en C°. 1889 8°.

255 HARTWIG (O.). Separatabdruck aus dem Centralblatt für Bibliothekswesen. Leipzig. Otto Harrassowitz, 1888, 8°.

258 NAGTGLAS. Catalogus der Bibliotheek van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. Middelburg, 1853, 8.

260 PETIT (LOUIS D.). Bibliographie der Middelnederlandsche Taal- en Letterkunde. Leiden, E.-J. Brill, 1888, 8°.

265 TORFS (LOD.) Tijdmatig register der periodische drukpers van Antwerpen. Nagezien, vermeerderd en uitgegeven door *C.-J. Hansen*. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1873, 8°.

270 VAN DER HAEGHEN (F.). Bibliographie gantoise. Recherches sur la vie et les travaux des imprimeurs de Gand. Gent, Eug. van der Haeghen, 1858-1869, 7 deelen, 8°.

275 VAN DER HAEGHEN (F.), ARNOLD (TH.-J.-I.) en VAN DEN BERGHE (R.). Bibliotheca belgica. Bibliographie générale des Pays-Bas. Gent, wed. van der Haeghen, 16..

280 VAN DER MEULEN (R.). Brinkman's Catalogus der boeken, plaat- en kaartwerken, die gedurende de jaren 1850-1882 in Nederland zijn uitgegeven of herdrukt; in alphabetische orde gerangschikt, met vermelding van den naam des uitgevers of eigenaars, het jaar van uitgave, het getal deelen, de platen en kaarten, het formaat en den prijs. Amsterdam, C.-L. Brinkman, 8°.

281 — — Idem voor 1883, 1884, 1885 en 1886, vier deelen, 12°.

283 VOISIN (AUG.). Recherches historiques et bibliographiques sur la Bibliothèque de l'Université de Gand. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1839, 8°.

IV.

Letterkundige studiën, schetsen en kritieken.

285 ALLARD. Vondel en de Paus. Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1869, 8°.

290 ALTORFFER (J.-C.). Op « Overduin ». Herinneringen van een Congreslid aan den zesden September 1872. Middelburg, J.-C. en W. Altorffer, 1872, 8°.

295 BARKÉN (HJALMAR). Fritz Reuter, Hans lif och dikt-ning. Upsala, Ed. Berling, 8° 1877.

300 BECHGER (A.). E.-J. Potgieter. Een Nederlandsch criticus. (Getrokken uit *het Belfort.*) Gent, 1888.

305 Bemerkingen (eenige) als antwoord op de critiek van Dr. J. Nolet de Brauwere van Steeland over « het Menschom Verlost ». Brugge, A. van Mullem, 1885, 8°.

310 BEETS (NICOLAAS). Verscheidenheden, meest op letterkundig gebied. 2° herziene uitgave. Haarlem, Erven F. Bohn, 1876, twee deelen, 12°.

311 — — Verpoozingen op letterkundig gebied. Arnhem, E. en M. Cohen, 1883, 12°.

315 BROUWERS (J.-W.). Iets nieuws over Vondel. Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1879, 8°.

320 BUELENS (J.-B.). Briefwisseling met J.-F. Willems, schryver van het werk : « Tael- en letterkundige Verhandeling opzigtelyk de zuydelyke provintiën der Nederlanden ». Antwerpen, Jansens-Van Merlen. 1821, 8°.

320[1] WILLEMS (J.-F.). Antwoord aan J.-B. Buelens, schrijver van een werk, getiteld : Briefwisseling tusschen J.-F. Willems, enz. Antwerpen, J.-S. Schoesetters, 1821, 8°.

323 BUSKEN HUET. Litterarische fantasiën en kritieken. Haarlem, H.-D. Tjeenk Willink, 8°, 1868-1889, 24 deelen 8°.

I. Joost van den Vondel. — Jacob Cats. — Hubert-Corneliszoon Poot. — Pieter van Woensel. — A.-C. Staring. — Isaac da Costa. — A. Boxman. — Lamb. de Visser.

II. Jacob van Lennep. — Helvetius van den Bergh. — C.-E. Koetsveld. — Mevr. Boosboom-Toussaint. — Nicolaas Beets. — J.-A. Alberdingk Thijm. — H.-J. Schimmel. — Multatuli.

III. De Lamartine. — Potgieter. — H. Murger. — P.-A. de Génestet. — Sainte-Beuve. — Meilhac en Halévy. — Mathilde Heine. — Groen van Prinsterer. — Prévost-Paradol. — Voltaire. — Bakhuizen van den Brink. — de Toekomst.

IV. Joh. Gutenberg. — Goldsmith. — Simon Gorter. — Dingelstedt. — Thackeray. Disraeli. — Ch. Dickens. — Gustave Droz. — Dumas fils. — Th. Gauthier. — Rabelais. — Eliz. Browning. — Bilderdijk. — Eene tooneelvoorstelling te Buitenzorg.
V. Maurits en Oldenbarnevelt. — Jan Pietersz. Coen. Willem Usselinckx. — P.-P. Rubens. — Rembrand. — Dagboek van Ds. Verbeet. — Daags na het feest (20 December 1799.)
VI. De Van Haren's. — Cornelis van Lennep en de zijnen. — Een borstbeeld van de Ruyter. — Tollens.
VII. B. ter Haar. — Bogaers. — Withuys. — Ten Kate en zijne « Schepping. » — Van Zeggelen. — S.-J. van den Bergh. — S.-E. Harthoorn. — D. Chantepie de la Saussaye. — Fanity Fair. — H. de Veer. — Laatste Nederlandsche Gedichten. — De Génestets uitvaart. — J. de Bosch Kemper. — P. Lindo. John Lothrop Motley.
VIII. Hebreeuwsche twijfelzucht. — Kinderboeken. — Uhland. — Sainte-Beuve. — George Eliot. — George Sand en Oct. Feuillet. — Johana Kinkel en Agnese Schebest.
IX. Ernest Renan en Edward Bulwer. — Karl Hase. — Victor Hugo. — « Alcestis. » — Louise von François. — Charles-Paul de Kock. — Sacher Masoch. — Louise Ackerman. — Wilhelmine von Hillern. — Gustave Droz. — De Dorpsvertelling.
X. Jacob Geel. — Jufvrouw Hasebroek. — P. Mijer. — Letterkundig Kongres van Parijs. — Drie voorwaarden van kunstgenot. — Nederlandsche Tijdschriften in 1878.
XI. François Valentijn. — Mevr. Bosboom-Toussaint, — Mevr. Elisa van Calcar. — Mevr. van Westhreene. — Mevr. M.-C. Frank. — Maleia. — Mr. William ten Hoet. — Dr. Jan ten Brink. — Justus van Maurik jr. — C. Terburch. — Mr. W. van der Vlugt.
XII. De Homerische gezangen. — Dante. — Shakespeare. — Milton.
XIII. E.-J. Potgieter (1860-1875.) — George Sand.
XIV. Mr. C. Vosmaer. — Dr. J.-J. van Oosterzee.

XXIII. Molière. — Nieuwe Russische letteren. — De nieuwe zwarte tijd. — Nieuwe Fransche letteren. — Alphonse Dadet. — Ern. Renan. — Jul. Stinde. — Nederland en Pruisen in 1787. — Paul Bourget. — Graaf Tolstoï. — Emile Zola. — J.-V. von Scheffel, (1826-1886).

XXIV. Bellamy. — De school van Bellamy. — Van der Palm en Bilderdijk. — De Patriotten en Simon Stijl. — Van Woensel en Loosje. — Feith en Kinker.

XXV. Bilderdijk. — Murger. — Iets over het leven, — Een schouwburgavond. — Emile Zola. — J.-A. Alberdingk Thijm. — G. Valette. — Henry Babusson. — Nieuwe Hollandsche letteren.

325 CLAES Dés.). K.-L. Ledeganck. Biographisch-Letterkundige studie. Antwerpen, 1876, 8°. (Uit *de Vlaamsche Kunstbode*.)

326 (CLAES, D) Conscience's meesterstuk : « Wat eene moeder lijden kan, » in de macht der Wandalen. Taal- en letterkundige studie. Gent, S. Leliaert, A. Siffer & C°, 1888. (Overgedrukt uit *het Belfort*.) 8°.

330 CLAEYS (H.). Verhuizen, door Hilda Ram. (Getrokken uit *het Belfort*.) Gent, 1888.

331 — — Keizer Karel en het Rijk der Nederlanden, door Julius de Geyter. Critisch overzicht. (*Idem*.) 1888.

332 — — Terugkeer tot Vondel. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°.

335 DAEMS (S.). Wie « Spoken » zag. (Getrokken uit *het Belfort*.) Gent, 1886.

336 — — Dr. J.-F.J. Heremans en diens scheppingen op taal- en letterkundig gebied. (Uit *de Wachter*.) 1882.

337 — — J.-A. van Droogenbroeck (Jan Ferguut). Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1887, 8°.

337 — — Kanunnik van Spilbeeck's werk : « de Abdij van Tongerloo. » (Uit *het Belfort*.) 1888.

338 — — Voorstel tot heruitgave van De Buck's « Troost en Medecijne-wynckel ». Gent, A. Siffer, 1890, 8°. (Overdruk uit de *Verslagen en Mededeelingen der Academie*.)

340 DE GROOT (J.-V.). Vondel, in zijne « Bespiegelingen. » Eene letterkundige studie. Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1879, 8°.

345 DE LAET (J.-A.). Palamedes. Een klinkdicht van Vondel Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1861, 8°.

350 DE LEPELEER (EUG.). Makamen en Gazelen. Proeven Oostersche poëzie door Jan Ferguut. (Getrokken uit *het Belfort*) Gent, S. Leliaert, A. Siffer et Cie, 1888, 8°.

351 — — Lars Dilling. schetsen (Idem). 1888.

355 DE PAUW (Jhr. N.). De Vlaamsche Academie der Artevelden-eeuw.. Redevoering gehouden in openbare zitting der Koninklijke Vlaamsche Academie den 29 December 1888. Gent, 1888. (Overgedrukt uit de *Verslagen en Mededeelingen* der Academie.) 8°.

360 DE VOS (AM.). De critiek en « Een Vlaamsche jongen, » door *Wazenaar*. Gent, I.-S. van Dooselaere, 1880, 12°.

361 — — Nog over critiek, door *Wazenaar*, Ibidem, idem.

362 — — Poets wederom p....toets. Na lezing van het artikel door prof. *Pol. de Mont*, geteekend Olympio in « Jong Vlaanderen ». Gent, F.-L. Dullé-Plus. 1882, 8°.

363 — — Eene herfstzottigheid onder de « Lentesotternijen ». Antwerpen, 8°.

364 — — Max Rooses tegen Wazenaar over den vijfjaarlijkschen prijskamp van Nederlandsche letterkunde. Brussel, D. van Doorslaer-Verbeken, 1886, 12°.

365 — — Wazenaar over het verslag der jury van den vijfjaarlijkschen prijskamp voor Nederlandsche Letterkunde. Ibidem, idem, 12°.

366 — — Prijskamp en Academie. Gent, J.-L. Dullé-Plus, 1887, 12°.

367 — — Het Verraad-van Hoorde. — Vervolg van « Prijskamp en Academie. » Gent, J.-L. Dullé-Plus, 1887, 12°.

368 — — Idem. Tweede vervolg op « Prijskamp en Academie ».

369 — — Keerzijde van Van Beers' « Rijzende blaren ». Lokeren, wed. de Smet-Themon, 1888, 12°.

370 DE VOS (Am.). Keerzijde van Van Beers' « Rijzende blaren ». Bijvoegsel (aan *Rcmo*). Ibidem, idem, 1888, 12°.

375 DIRKS (P. Servatius). Oud en Nieuw op het gebied der schoone letteren. (Getrokken uit *het Belfort*). Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°.

380 HAERYNCK (H.). Beoordeeling der « Histoire de la littérature néerlandaise en Belgique par Stecher ». Brussel, D. Van Doorslaer-Verbeken, 1887, 24°. (Overgedrukt uit *Flandria*).

381 — — Beoordeeling van Dr Jan te Winkel's Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde. (Overgedrukt uit *Flandria*). Schaarbeek, D. van Doorslaer-Verbeken, 1887, 8°.

385 HALBERTSMA (J.-H.). Beoordeeling van L.-J. Visscher's « Ferguut ». 1838. 8°. (Overgedrukt uit de *Algemeene Konst- en Letterbode*.)

387 HANSEN. Vondel. 1679-5 Februari 1879. Voordracht en gedicht. Antwerpen, Edm. Mertens, 1879, 8°.

390 (HENDRICKX. J.-Fr.) Dichter de Koninck, beoordeeld door Dr. Jan Nolet de Brauwere van Steeland. (Gent), 1875, 8°.

395 LOOTEN (Camille). Etude littéraire sur le poète néerlandais Vondel. Rijsel, gebr. Le Bigot, 1889. 8°.

400 MOLTZER (H.-E.). Studiën en schetsen van Nederlandsche Letterkunde. Haarlem. Erven F. Bohn, 1881, 8°.
I. De invloed der Renaissance op onze Letterkunde.
II. Broekhuizen.
III. Brederoo's « Liedtboek ».
IV. Starter's tooneelspelen.
V. Vondel's « Jefta ».

405 NYHOFF (D.-C.). Beroemde schrijvers. Utrecht. J.-L. Beyer, 1877.
Kingsley. — Gœthe. — Auerbach. — Ouida. — Alfred de Musset. — Richard Wagner. — Bulwer. — Tieck. — Schlegel. — De Duitsche romantiek van 1850-1870. — Heinrich Heine. — Henri Taine — George Sand.

410 ROERSCH (L.). Een onuitgegeven Nederlandsch gedicht

van Janus Dousa. (Overgedrukt uit de *Verslagen en Mededeelingen* der Kon. Vl. Acad.). Gent, 1887.

415 ROOSES (MAX). Schetsenboek. — Zuid-Nederlandsche schrijvers onzer eeuw : J.-Fr. Willems. — Ledeganck. — Theodoor van Ryswyck. — Conscience. — J. van Beers. — Frans de Cort. — J. Vuylsteke. — Em. Hiel. — Rosalie en Virginie Loveling. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1877, 12°.

416 — — Nieuw Schetsenboek : Het Nevelingen-Lied en de Heidenliederen der oude Edda. — Geuzen en Anti-Geuzenliederen der XVIe eeuw. — Pater Poirters. — Willem Ogier. — De Zuid-Nederlandsche Dichters van 1830 tot 1880. — Hendrik Conscience. Ibidem, idem, 1882, 12°.

417 — — Derde Schetsenboek : De jongste Richting in de Zuid-Nederlandsche letterkunde. — Jan van Ryswyck. — Taine. — Renier Snieders. — Pol de Mont. — Virginie Loveling. — A. Rodenbach. — Historische romans in Duitschland. Onze dichters : Wazenaar. — Hilda Ram. — L. de Koninck. — Jan van Beers. — Aug. Michiels. Gent, idem, 1885, 12°.

420 SANDBERG (HJALMAR). Giuseppe Giusti, Hans lif och diktning. Noorköping, M.-W. Wallberg en Cie, 1877, 8°.

425 SCHELTEMA (JACOBUS). Anna en Maria Tesselschade, de dochters van Roemer Visscher. Amsterdam. J.-W. Yntema en Cie 1808, 8°.

430 SEGERS (GUSTAAF). Joost van den Vondel. Verslag der Antwerpsche feesten ter gelegenheid der driehonderdste verjaring van Vondel's geboorte, benevens zeven studiën over het leven en de werken van Nederlands grootsten dichter. Antwerpen, H. en L. Kennes, 1888, 8°.

431 — — Joost van den Vondel. Studiën over het leven en de werken van Nederlands grootsten dichter. Antwerpen, H. en L. Kennes, 8°.

435 SIFFER (A.) en KERKHOFS (P.). Pater Servatius Dirks. Gent, 1889, 8°. (Getrokken uit *het Belfort*).

436 SIFFER (A.). Multatuli, Gent, Idem, 1890, 8°.

440 STALLAERT (K.). Verslag van den Jury gelast met de toewijzing van den vijfjaarlijkschen prijs der Vlaamsche

letterkunde voor het tijdvak van 1860 tot 1864. Brussel Deltombe, 1865, 8°.

445 STILLEMANS (A.). J. Vondel, et son poëme : les Mystères de l'Autel (Altaergeheimenissen). Etude historique et littéraire. Leuven, Van Linthout et Cie, 1860, gr.-8°.

447 TEN BRINK (JAN). Litterarische schetsen en kritieken. Leiden, A.-W. Sijthoff, 1880-1884, 14 deelen in-8°.

I. De Renaissance in Nederland. — Noord- en Zuid-Nederlandsche Letterbond. — De Bornier. — Virginie Loveling. — J.-J. Cremer. — De heldendaden van den vernuftigen Jonkheer de Ponthau. — Een standbeeld voor Spinoza.

II. Rosmade. — Tooneelmijmeringen. — Mail-Reizen. — Gustave Flaubert. — Vondel's « Leeuwendalers », — Fransche romans.

III. De Litteratuur der Reinaertsagen. — Marie de Fuldau. — Bilderdijk. — Dr A. Pierson. – Dr B. ter Haar. — Prof. J.-J. van Oosterzee. — De Vlamingen over Multatuli. — Lindo en Cremer. — Dr. J.-P. Heye. — Anna Rooze van J.-J. Cremer. — Mr. Jacob van Lennep.

IV. Haagsche kleinigheden. — Robert Hamerling. — Schetsen uit den oorlog van 1870 en 1871.

V. Henri Rochefort. — Gustave Flaubert. — Robert Hamerling. — De geschiedschrijvers der Fransche omwenteling. -- Fransche karikaturen. — Victor Hugo. — Théophile Gautier.

VI. Charles Dickens. Zijne eerste romans.

VII. Uit de letterkundige geschiedenis van den dag (1877-78). — Lindo. — Potgieter. — Paul Déroulède. — Marcellus Emants. — Mina Krüseman. — Louise Steffert. — Cremer. — Huet. — Frans de Cort. — Sardou. — Th. Werndly (Didymus).

VIII. Lord Edward Bulwer Lytton.

IX. Victor Hugo. — Jules Janin. — De Nederlandsche Taal- en Letterkundige Kongressen. — Henri Rochefort. — Frits Reuter. — Arsène Houssaye. -- Henri Havard. — Edmondo de Amicis.

X. Letterkundige Sprokkelingen. — George Sand. — Hamerling's « Aspasia. » — De jongste romantische

school in Frankrijk. — Schimmel's « Sinjeur Semeyns. » — De jongste dichtschool in Frankrijk. — Rosalie en Virginie Loveling. — Henry Havard.

XI. Nieuwe Haagsche kleinigheden. — (1875-1876) — E.-J. Potgieter. — H.-C. Andersen. — Jules Verne. — Victorien Sardou. — Alph. Daudet. — Robert Hamerling.

XII. Letterkundige Mozaïek. — In België na den oorlog van 1870-1871. — « L'année terrible » van Victor Hugo. — « Rabagas, » van Victorien Sardou. — Gustave Droz. — Annie Foore. — Dr. J.-C. Haeke van Mynden. — Bij den dood van lord Lytton. — Mr. P.-A.-S. van Limburg-Brouwer.

XIII. Letterkundige Mengelingen. — Klaasje Zevenster in China. — Victor Hugo en Mad. Drouet. — Marcellus Emants. — Sacher-Masoch. — De staart van Emile Zola en het duumviraat Vast-Ricouard. — Het Haagsche Tooneel. — Nieuw licht over Betje Wolff. — Het zeventiende letterkundig congres te Mechelen. — Amadis-romans.

XIV. Emile Zola.

450 VAN DROOGENBROECK (J.). Nederlandsche Letterkunde. Vijfjaarlijksche prijs. Zevende tijdvak (1880-1884). Verslag der jury. Brussel, drukkerij van den *Moniteur belge*, 1886, 8°.

455 VAN HOORDE (J.) Dr. Amand de Vos. Gent, J. Vuylsteke, 1887, 16°.

460 VAN VLOTEN (J.) — Jonckbloet's zoogenoemde Geschiedenis der Nederlandsche letterkunde, ten dienste van haar lezers getoetst en toegelicht. Arnhem, J. Rinkes jr., 1876, 8°.

461 — — Vondel's eenvoud. Feestelijke toespraak. Amsterdam, Gebr. Binger, 1862, in-gr.-8°.

465 VERSNAEYEN (K.). Jacob van Maerlant en zijne werken. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1861, in 8°.

478 VERSTRAETEN (A.-M.), S. J. Studiën over Vondel en zijn « Jozet in Dothan ». Gent, S. Leliaert, A. Siffer, en Cie, 1886, in-12°.

WILLEMS (J.-Fr.) *Zie* BUBLENS (J.-B.)

473 WINKLER (JOHAN.) Hebel end Halbertsma, end Roelofs Dykstra, 1890. 16°. (*Overdruk.*)

475 WORP (J.-A.). Jan Vos. Academisch proefschrift ter verkrijging van den graad van Doctor in de wijsbegeerte en letteren. Groningen, J. Wolters, 1879, in-8°.

V.

Levensschetsen van Nederlandsche Schrijvers.

520 ALBERDINGK THIJM (Jos.-A.). Mr. Isaac da Costa. Enkele trekken van 's dichters karakterbeeld. Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1860, 8°.

480 — — Levensbericht van Joost van den Vondel, eenmaal genaamd : « 's landts oudste poëet »; nog altijd : « 's lands grootste ». Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1879, 8°.

482 — — Portretten van Joost van den Vondel. Eene laatste aflevering tot het werk van Mr. Jac. van Lennep. Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1876, in gr.-8°.

485 ALBERDINGK THIJM (P.) Levensbericht van J.-C.-H. Nolet de Brauwere van Steeland. Leiden, E. Brill. 1889, 8°.

BACKHUYZEN VAN DEN BRINK (R.-C.) *Zie :* Heemskerk (J.).

490 BAUMGARTNER (ALEXANDER). Joost van den Vondel. Zijn leven en zijne werken. In het Nederlandsch overgebracht door A.-TH. H., met een brief aan den vertaler van Prof. J.-A. Alberdingk Thijm. Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1856, 8°.

495 BISSCHOP (W.). Justus van Effen, geschetst in zijn leven en werken. Bijdrage tot de geschiedenis der letterkunde in de 18e eeuw. Utrecht, C. van der Post, 1859, 8°.

500 BLOMMAERT (PH.) De Nederduitsche Schrijvers van Gent. Gent, I.-S. van Doosselaere, 1861, 8°.

505 BOUCHERY (JAN). Twee Vlaamsche Strijders : Jan-Frans Willems (1793-1846). F.-A. Snellaert (1809-1872). Tweede uitgaaf. Antwerpen, 1887, 8°.

510 BROUWERS (J.-W.) en PIETERS (H.-J.-H.). Neêrlands eerste Vondelsfeest voor het op te richten standbeeld,

gevierd te Roermond op 5 Februari 1862. Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1867, 4°. (Feestrede van Brouwers. Dichtstuk van Pieters.)

515 BULTYNCK (A.-V.). Verslag over de feestelijke betooging ter eere van Fr. de Potter en H. Claeys, op 22n November 1886. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°.

521 CHANTEPIE DE LA SAUSSAYE (D.). Rede gehouden ter gedachtenis van M. Isaac da Costa. Leiden, J.-H. Zitman, 1868, 8°.

525 DA COSTA (Is.). Herinneringen uit het leven en den omgang van Willem de Clercq. Amsterdam, H. Höveker, 1850, 8°.

530 DE ROEVER (N.). Vondel's woning in de Warmoesstraat, met « lendenen » en verdere geburen, opgehelderd met een plattegrond. Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1879, 8°.

535 Gedenkboek der Conscience-feesten, Brussel, 1881. (Feestviering. Opdrachten in dicht en proza.) Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1882, 4°.

540 Gedenkzuil aan J.-Fr. Willems toegewyd. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1848, 8°.

545 GÉNARD (P.). Aanteekening over de voorouders van Vondel. (Overgedrukt uit de *Verslagen en Mededeelingen* der Kon. Vl. Acad.). Gent, 1887.

550 GLEICHMAN (J.-G.). Het leven van Mr. A. Bogaers (1795-1870) op verlangen zijner dochter uit zijne nagelaten papieren geschetst. Amsterdam, Metzler en Basting, 1875, gr.-8°.

553 HANSEN (C.-J.) Hulde der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde aan Dr. Klaus Groth. 1819- 24 April 1889. (Overgedrukt uit de *Verslagen en Mededeelingen der Academie*). Gent, 1889.

555 HASEBROEK (J.-P.). Overzigt van het leven en de werken van Mr. Is. da Costa. (Overgedrukt uit *da Costa's kompleete Dichtwerken*.). gr.-8°.

522 HASEBROEK (J.-P.) en SCHWARTZ (C.). Ter nagedachtenis van Mr. Isaac da Costa. Amsterdam, H. de Hoogh, 1860, 8°.

560 HAVERMANS (XAVEER). Verslag over Stroobant's jubelfeest, 1846-1871. Gevolgd door de beknopte geschiedenis des *Wijngaards* in verband met de staatkundige gebeurtenissen, door *Frans Luyten*. Brussel, J.-H. Dehou, 1872, 8°.

565 HEEMSKERK (J.) en BAKHUIJZEN VAN DEN BRINK (R.-C.). Mr. G. de Clercq herdacht. Amsterdam, P.-N. van Kampen en Zoon, 1887, 8°.

570 KOENEN (H.-J.). Hieronymus van Alphen, als christen, als letterkundige en staatsman. Amsterdam. H. Höveker, 1844, 8°.

575 Leven (Het) van den beroemden Prins der Nederlandsche dichteren, Joost van den Vondel. Amsterdam, J.-B. Elwe, 8°.

580 Leven der Nederlandsche dichteren en dichteressen. Uitgegeven door het Genootschap, ter Spreuke voerende : *Kunst wordt door arbeid verkregen*. Leiden, C. van Hoogeveen jr, 1782, 2 deelen, 8° (*saamgebonden*).

Behelst : Leven van Philip van Marnix, door *Jan Prins*; van Sijbrand Feitama en Arnold Hoogvliet, door *Jan de Kruyff*.

585 Levensberichten der afgestorven Medeleden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden. Leiden, E.-J. Brill, 1888, 8°.

585[1] — — Ibidem, 1888, 8°.

585[2] — — Ibidem, 1889, 8°.

590 MOROY (R.) en VAN DEN WEGHE (J.). Het leven en de werken van kanunnik J.-B. David, hoogleeraar bij de Katholieke Hoogeschool. Lier, J. van In, 1882, 8°.

595 NELIS. Hendrik Conscience's Leven en Werken. Drie voordrachten. Brugge, A. de Zuttere, 1885, 8°.

600 NEPVEU (J.-I.-D.). Het leven van Mr. Hieronymus van Alphen. Utrecht, J. G. van Terveen en Zoon. 1839, 8°.

605 OLLEFEN (L.-V.). Het leven van Joost van den Vondel. Tweede druk. Vermeerderd en met aanteekeningen verrijkt. Amsterdam, J.-B. Elwe, 1783, 8°.

610 PLETTINCK (LEOPOLD). Studiën over het leven en de werken van Karel van Mander, dichter, kunstgeschiedschrijver en schilder, 1548-1606. Tweede verbeterde en

merkelijk vermeerderde uitgave. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°.

615 ROERSCH (L.). Levensschets van J.-F.-J. Heremans. Brussel, F. Hayez, 1886, 12°.

620 Schrijvers (Vlaamsche). Beknopte levensschetsen en portretten. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1886-1887, 12°.

625 SEVENS (Theodoor). Jan Palfijn's leven, werken en verdiensten, naar velerlei bronnen bewerkt. Kortrijk, E. Beyaert, 1887, 8°.

630 SIFFER (A.) en KERKHOFS (P.). Pater Servatius Dirks. (Getrokken uit *het Belfort*.) Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°.

635 TEN BRINK (Dr J.). Vondel bekroond door het dankbaar nageslacht. Eene herinnering aan de oprichting van het standbeeld en de Vondelsfeesten (1867). Arnhem, D.-A. Thieme, 1868, 8°.

VAN DEN WEGHE. *Zie :* MOROY.

638 VAN DER AA (A.-J.) Nieuw biographiesch, anthologiesch en kritiesch Woordenboek van Nederlandsche dichters, bijeen gebracht door... uitmakende tevens een vervolg op *Witsen Geysbeek's* Woordenboek der Nederlandsche dichters. Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1864, 8°, drie deelen.

640 VAN DUYSE (Prudens). Simon Stevin, naar Voorduin's bekroond werk, met eenige dichtstukken. Brugge, A. Bogaert, 1846, 8°.

645 — — Herinneringen aen het feest gevierd te Merckem, den 20 Augustus 1844, ter eere van den dichter Sidronius Hosschius. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1845, 8°.

646 — — Levensschets van David Lindanus. Dendermonde, 1850, 8°.

650 VAN HOORDE (J.). J.-B.-J. Hofman, van Kortrijk. Zijn leven en zijne werken. Gent, Eug. van der Haeghen, 1876, 8°.

523 VAN OOSTERZEE (J.-J.). Iets over da Costa. Tweede druk. Rotterdam, Verbruggen en van Duym, tweede druk. 1861, 8°.

655 VEEGENS (D.). Iets over Jan Vos. (*Overdruk*) 8°.

660 WILLEMS (FRANS). Mgr. P. Claessens, zijn leven en streven en zijne verdiensten als Vlaamsch letterkundige. (Getrokken uit het *Belfort.*) Gent, S. Leliaert, A. Siffer & Cie, 1888, 8°.

665 WITSEN GEYSBEEK (P.-G.). Biographisch anthologisch en critisch Woordenboek der Nederlandsche dichters. Amsterdam, C.-L. Schleyer, 1821, zes deelen 8°.
I. Abe-Bijn.
II. Cab-Gijz
III. Hae-Ipe.
IV. Jac-Nyv.
V. Ogi-Ver.
VI. Vic-Zyp.

VI.

Middelnederlandsche letterkunde. Inleiding. — Geschiedenis.

675 Bijdragen tot de oude letterkunde der Nederlanden, (uitgegeven) door *L.-G. Visscher.* Utrecht, L. Bosch, 1835, 8°.

680 BROECKAERT (JAN). Een woord over middelnederlandsche letterkunde. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°. (Getrokken uit *Het Belfort.*)

685 BROESE VAN GROENOU (H.) Nog iets over den Reinaert. Leiden, E.-J. Brill, 1879, 8°. (Overgedrukt uit de *Mededeelingen van de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde* te Leiden.)

690 CARBASIUS (N.). Over Jan van Heelu en zijn gedicht : de Slag van Woeringen. 8°. (*Uittreksel. Zonder naam van drukker en zonder jaartal.*)

695 CLIGNETT (JAC.-ARN.). Vertoog over het aantal der handschriften door Huydecoper gebruikt bij de uitgaaf der *Rijmkronijk* van Melis Stoke. 's-Gravenhage, A.-J. van Weelden, 1825, 8°.

700 DE PAUW (NAP.). Bijdragen tot de geschiedenis der Middelnederlandsche letterkunde in Vlaanderen. Gent, Ad. Hoste, 1879, 8°. (Overgedrukt uit het *Nederlandsch Museum.*)

701 — — Étude sur le poëme et les auteurs du roman du Renard : Reinaert de Vos. (Extrait de la *Biographie nationale*). Brussel, Bruylant-Christophe en Cie, 1883, 8°.

702 — — Over den Madoc van Willem, « die den Reinaert maecte ». (Uit de *Verslagen* der Kon. Vlaamsche Academie.) Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, in-8°.

707 DE VRIES (M.). Brief aan Dr W.-J.-A. Jonckbloet. Bijdrage tot de kritiek en verklaring van « Karel de Groote en zijne XII Pairs. » Leiden, D. du Mortier en zoon, 1845, in-8°.

712 GEZELLE (G.). Madoc. (Getrokken uit het *Belfort.*) Gent, 1887, in-8°.

945 HOFFMANN VON FALLERSLEBEN. Übersicht der mittelniederländsche Dichtung. Zweite Ausgabe. Hannover, C. Rümpler, in-8°. (I van 945 : *Horae belgicae*).

720 JONCKBLOET (W.-J.). Geschiedenis der middelnederlandsche dichtkunde. Amsterdam. P.-N. van Kampen, 1851, 3 deelen 8°.

721 — — De Burchgravinne van Vergi. Eene proeve van romantische dichtkunde in de XIVe eeuw. 's-Gravenhage, gebr. Giunta d'Albani, 1842, 8°.

725 KALFF (G.). Het lied in de middeleeuwen. Leiden, E.-J. Brill, 1884, 8°.

730 KLUIT (A.). Brief van den Leidschen Oud-Hoogleeraar aan Mr. H. van Wyn over eenige Handschriften van K. van Alkemade, bijzonderlijk over Klaas Kolijn. (*Overdruk uit Van Wyn's* « Huiszittend Leeven. ») in-8°.

735 MEIJER (G.-J.). Nalezingen op het leven van Jezus enz. Verslag van den roman van Walewein, en andere bijdragen tot de oude Nederlandsche letterkunde. Groningen, J. Oomkens, 1838, 8°.

740 MOLL (W.). De Boekerij van het St.-Barbaraklooster te Delft, in de tweede helft der XVe eeuw. Eene bijdrage tot de geschiedenis der middeleeuwsche letterkunde in Nederland. Amsterdam, G.-G. van der Post, 1857, 4°.

745 MONE (Fr.-Jos.). Übersicht der Niederländischen Volks-Literatur älterer Zeit. Tübingen. L.-J. Fues, 1838, 8°.

750 SERRURE (C.-A.). Letterkundige Geschiedenis van Vlaanderen. Eerste deel. Nederlandsche en Fransche letterkunde tijdens de XIIe, XIIIe en XIVe eeuwen. Gent, E. de Busscher, 1872, 8°.

755 SMITS (J.). Toevoegsel tot het geschiedkundig gedeelte van de voorlezing, door *N. Carbasius* over Jan van Heelu en zijn gedicht : « de Slag van Woeringen ». 8° (*Uittreksel.*)

760 SNELLAERT (F.-A.) Verhandeling over de Nederlandsche Dichtkunst sedert hare eerste opkomst tot aan de dood van Albert en Isabella. Bekroond door de Koninklijke Academie te Brussel. Brussel, M. Hayez, 1838, 4°.

765 SYMOENS (B.) Zur Kudrun. (Uit de *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache*, IX.)

770 TE WINKEL (Dr J.). Maerlant's werken, beschouwd als spiegel van de XIIIe eeuw. Leiden, E.-J. Brill, 1877, 8°.

771 — — De Borron's Joseph d'Arimathie en Merlin in Maerlant's vertaling. (Overgedrukt uit het *Tijdschrift voor Nederl. Taal- en Letterkunde*, 1881.)

775 VAN ROOIJEN (A.-J.-SERVAAS). Over de Reinaard, (9 bl.) in-8°. (*Overdruk.*)

780 VAN WYN (HENDRIK). Letter- en Geschiedkundige aanteekeningen op de Rijmkronijk van Jan van Heelu, betreffende den Slag van Woeringen, in het jaar 1288. Uitgegeven door *W.-J.-A. Jonckbloet* en *A.-W. Kroon*. 's-Gravenhage, A.-D. Schinkel, 1840, 4°.

(Als bijlage daarin : den Strijt ende Slach van Woeringen, in proza van de XVIIe eeuw, eerst uitgegeven te Brussel, bij Govaard Schoevaerts, 1646.)

782 VERWIJS (EELCO). Dr. Brill's uitgave van Sinte Brandane beoordeeld. (*Overdruk.*) 8°.

785 VISSCHER (L.-G.). Iets over Jacob de Coster van Maerlant. Utrecht, L.-E. Bosch, 1838, 8°.

786 — — Over het Vaderland van Maerlant en de Zucht voor de Letteren bij de Hollandsche Edelen in de XIIIe en XIVe eeuw. (*Overdruk.*)

790 WAGENAAR (J.). Toets van de egtheid der Rymchronyke, die, op den naam van Klaus Kolyn, uitgegeven is. (*Overdruk.*)

VII.

Middelnederlandsche en nieuwnederlándsche Versbouw. — Prosodia.

800 HESSELINK (Gerrit). Hollandsche dichtmaat een prosodie toegepast op het rythmus en metrum der ouden, zoo verre beiden in onze Hollandsche dichtkunde zouden kunnen worden ingevoerd Amsterdam, weduwe G. Warners en J.-W. Yntama en Cie, 1808, 8°.

801 — — Historie, Regels ende Bemerkingen wegens de Nederduytsche Rym-konst, waergenomen ende bemerkt inde beste ende vloeybaerste Rym-Dichters; opgesteld door eenen Liefhebber der zelve. Antwerpen, 1773, 8°.

806 KINKER (J.). Proeve eener Hollandsche Prosodia, over gegrond op, en door het gehoor getoetst aan de uitspraak onzer taal, door het beproefde gedeelte onzer natie, en toegepast op het rythmus en Metrum der ouden, in zoo verre beiden in onze Hollandsche dichtkunde zouden kunnen worden ingevoerd. Amsterdam, Joh. Allart, 1818, 8°.

810 VAN HELTEN (Dr. W.-L.). Over middelnederlandschen versbouw. Groningen, J.-B. Wolters, 1884, 8°.

815 VAN DROOGENBROECK (M.-J.-A.). Verhandeling over de toepassing van het Grieksch en Latijnsch metrum op de Nederlandsche poëzij. Bekroond door de Koninklijke Academie van België. Brussel, F. Hayez, 1886, 8°.

820 VAN DUYSE (Prudens). Verhandeling over den Nederlandschen versbouw. Twee deelen. 's-Gravenhage, M. Nyhoff, 1854, 8°.

825 VAN LOO (Th.). Vlaemsche Dichtkunst in vier zangen. In heldenverzen beschreven, en verrijkt met geschied- en letterkundige aenteekeningen, gevolgd door de Vlaemsche prosodia. Brugge, Noos, 1842, 8°.

VIII.

Middelnederlandsche Dichtwerken.

830 Aiol. Oude en nieuwe fragmenten van den Middelnederlandschen, Aiol. Met aanteekeningen uitgegeven door Dr. *J. Verdam*. Leiden, E.-J. Brill, 1883 8°.
Bediedenisse van der missen (die). Met ophelderende aanteekeningen uitgegeven door *A.-C. Oudemans*. 8°. (Uittreksel. Zonder naam van drukker en zonder jaartal.)

835 Beówulf. Mit ausführlichem Glossar herausgegeben von *Moritz Heyne*. Fünfte Auflage, besorgt von *Adolf Socin*. Paderborn en Munster, Ferdinand Schöningh, 1888, 8°.

840 Bloemlezing uit de Nederlandsche dichters der XIIIe eeuw, naar tijdsorde gerangschikt en biographisch toegelicht door Dr *J. van Vloten*. Arnhem, Rinkes, 1871, 8°.

845 BOEC (DE). Van Catone, een Dietsch leerdicht, uit het Latijn, naar een handschrift van het einde der XIIIe eeuw. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1846, 8°.
BLOMMAERT (Jhr. PH). *Zie :* Gedichten (oudvlaemsche), en : Theophilus.

850 BOENDALE (JAN), gezegd JAN DE CLERC. Der Leken Spieghel. Leerdicht van den jare 1330. Uitgegeven door Dr *M. de Vries*. Leiden, du Mortier en Zoon, 1844, 3 deelen 8° (*in twee deelen gebonden*).

851 — — De Brabantsche Yeesten of Rijmkronijk van Braband. Brussel, M. Hayez, 1839-1869, drie deelen, 4°.

852 BOENDALE (JAN) en VAN AKEN (HEIN). Nederlandsche gedichten uit de XIVe eeuw. Brussel, F. Hayez, 1869, in-8°.

853 — — Van der Wive Wonderlijcheit werdt u hier een deel gheseit. Een gedeeltelijk onuitgegeven hekeldicht, met inleiding door *K. Stallaert*. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1889, 8°. (Overgedrukt uit de *Dietsche Warande*.)

858 Boerden (Dit sijn X goede). Uitgegeven en toegelicht door Dr *Eelco Verwijs*. 's-Gravenhage, M. Nijhoff, 1861, 8°.

862 Borchgravinne (de) van Vergi. Middelnederlandsch gedicht uit het begin der 14e eeuw, opnieuw naar het handschrift uitgegeven door *S. Muller*. Leiden, E.-J. Brill, 1873, 8°.

866 Brandane (van sinte). Uitgegeven door Dr *W.-G. Brill*. Groningen, J. Wolters, 1871, in-8°. (*Bibliotheek van middelnederlandsche letterkunde.*)
Bruchstücke mittelniederländischer Gedichte, nebst Loverkens. Herausgegeben von *Hoffmann von Fallersleben*. Hannover, C. Rümpler, 1862, 8°. (XII van 945 : *Horae belgicae.*)
Caerl ende Elegast. Edidit et illustravit Hoffmanni Fallerslebensis. Leipzig, J.-A. Brockhaus, 1836, 8°. (IV van Nr 945 : *Horae Belgicae.*)

870 Cassamus (Roman van). Fragment. Uitgegeven door Dr *Eelco Verwijs*. Groningen, J. Wolters, 1868, 8°. (*Bibliotheek van Middelnederlandsche letterkunde.*)

875 Denkmäler altniederländischer Sprache und Litteratur. Nach ungedruckten Quellen, herausgegeben von *Eduard Kausler*. Tübingen, L. Friedrich Fues, 1840-1866. Drie deelen, 8°.

I. Reimchronik von Flandern.

II. De Rose.
Heymelichede der heymelicheit.
O Intemerata!
De bouc van Seden.
Catoen's Leeren.
Wapene Martin : — Deerste Martin. — Dander Martin. — Dit es de derde Martin. — Een disputacie tusschen S. Marien en ten Cruce.

III. Sproken *enz.*

880 DE WEVEL (GILLIS). Leven van Sinte Amand, Patroon der Nederlanden. Dichtstuk der XIVe eeuw. Gent, D.-J. van der Haeghen, 1842-1843, 8°. (*Uitgaven der Vlaamsche Bibliophilen.*)

885 Disticha Catonis (de), in het Middelnederlandsch. Uitgegeven door *Adr. Beets*. Groningen, J. Wolters, 1885, 8°. (*Bibliotheek van Middelnederlandsche letterkunde.*)

890 DUNGER (HERMANN). Die Sage vom trojanischen Kriege in dem Bearbeitungen des Mittelalters und ihren antiken Quellen. Leizig, F. Vogel, 1869, 8°.

895 Epische fragmenten (Middelnederlandsche). Uitgegeven door Dr *G. Kalff*. Groningen, J. Wolters. 1886, 8°. (*Bibliotheek van Middelnederlandsche letterkunde.*)

900 Esopet. Uitgegeven, met inleiding en woordenlijst, door Dr *Jan te Winkel*. Groningen, J. Wolters, 1881, 8°. (*Bibliotheek van Middelnederlandsche letterkunde*)

905 Ferguut. Uitgegeven door *L.-G. Visscher*. Utrecht, Natan, 1836, 8°.

906 — — Nieuwe uitgave van Dr *Eelco Verwijs*. Uit zijne nalatenschap uitgegeven en van een glossarium voorzien door Dr *J. Verdam*. Groningen, J. Wolters, 1882, 8°. (*Bibliotheek van Middelnederlandsche letterkunde.*)

908 Fragment van een gedicht betreffende de zamenkomst van keizer Frederik III met Karel van Bourgondie te Trier in 1472, door *J. Tideman*. (*Overdruk.*) 8°.

909 Fragment van Seghers' Parlement van Troyen, volgens een handschrift uitgegeven door *Gallée*. (*Overgedrukt uit het Tijdschrift voor Nederlandsche Taal- en Letterkunde*, I.)

910 Altniederländische Gedichte vom Schlusse des XIII. bis anfang des XV. Jahrhunderts. Zweiter Theil. Nach einer altniederländischen Handschrif, mit Anmerkungen herausgegeben (door *Edw. von Kausler*). Leipzig. L.-W. Reisland, 1866, 8°,

915 Gedichten (Oudvlaemsche) der XIIe, XIIIe en XIVe eeuwen. Uitgegeven door jhr. *Ph. Blommaert*. Gent, L. Hebbelynck, 1838-1851, drie deelen 8°.

917 Gedichten uit de verschillende tijdperken der Noord- en Zuid-Nederlandsche litteratuur. Verzameld, naar tijdsorde gerangschikt en toegelicht door *J.-A. Alberdingk Thijm* Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1850, twee deelen 8°.
Eerste bundel : XIIe-XVIe eeuw.
Tweede bundel : 1600-1655.

920 Geschiedzangen (Nederlandsche), naar tijdsorde gerang-

schikt en toegelicht door *J. van Vloten*. Amsterdam, K.-H. Schadd, 1864, twee deelen 12 (*saamgebonden*).

925 Grimbergsche (De) Oorlog. Riddergedicht uit de XIVe eeuw. Met inleiding van *Ph. Blommaert*. Twee deelen. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1854, 8°, XXVII — 264 en 376 bl., en 10 blz. met gekleurde wapenblazoenen. (*Uitgave der Vlaamsche Bibliophilen.*)

930 HADEWYCH. Werken van Zuster... I. Gedichten. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1875, 8°, 301 bl. (*Uitgave der Vlaamsche Bibliophilen.*)

935 Heemskinderen (De vier), onuitgegeven fragment der Middelnederlandsche vertaling van den roman, medegedeeld door Dr *W. Bisschop*. Leiden, E.-J. Brill, 1866, 8°.

940 HEINRIC. Roman van Heinric en Margriete van Limborch. Uitgegeven door *L.-Ph.-C. van den Bergh*. Leiden, L. & J. Luchtmans, 1846, twee deelen 8°.

945 Horae Belgicae. Studio atque opera *Hoffmann Fallerslebensis*. Leipzig, Breslau, Hannover, 1836-1862, 12 deelen 8°.

I. Ubersicht der mittelniederländische Dichtung. Zweite Ausgabe.

II. Holländische Volkslieder.

III-IV-V. Floris ende Blancefloer.

VI. Esmoreit enz. (*Zie* : Altniederländische Schaubuhne.)

VII. Glossarium Bernense.

VIII. Loverkens.

IX. Altniederländische Sprichwörter.

X. Niederländische geistliche Lieder.

XI. Antwerpener Liederbuch.

XII. Bruchstücke mittelniederländischer Gedichte, nebst Loverkens.

950 Karel den Grooten en zijne XII Pairs. Fragmenten, uitgegeven door Dr *W.-J.-A. Jonckbloet*. Leiden, D. du Mortier en Zoon, 1844, 8°.

955 KOLIJN (KLAAS). Rymchronyk, met letterkundige en historische aanteekeningen. 's-Gravenhage, P. de Hondt, 1745, folio.

Lantsloot ende die scone Sandrijn. — Renout van Montalbaen. Herausgegeben von *Hoffmann von Fallerslcben*. Breslau, Georg.-Philip Aderholz, 1837, 8°. (V van 945 : *Horae Belgicae.*)

960 Leven van Sinte Christina de Wonderbare, in oud-Dietsche rijmen, naer een perkementen hs. uit de XIV° of XV° eeuw, met inleiding, aenteekeningen en andere bijvoegsels voor de eerste mael uitgegeven door *J.-H. Bormans*. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1850, 8°.

965 Levene ons Heren (Van den). Naar een hs. der XV° eeuw, uitgegeven door *P.-J. Vermeulen*. Utrecht, van der Moude, 1843, 8°.

970 Leven (Het) van Jezus. Een Nederlandsch handschrift uit de XIII° eeuw. Met taalkundige aanmerkingen, nu het eerste uitgegeven door *G.-J. Meyer*. Groningen, J. Oomkens, 1835, 8°.

Liederen. Zie verder.

975 Lorreinen (Roman der), nieuw ontdekte gedeelten, uitgegeven door Dr *J.-C. Mathes*. Groningen, J. Wolters, 1876, 8°. (*Bibliotheek van middelnederlandsche letterkunde.*)

976 Lorreinen. Zwei fragmente des mittelnederländischen Romans der Lorreinen. Mitgetheilt von Prof. Dr *Hermann Fischer*. (*Uittreksel.*) 4°.

980 Madelghijs' kintsheit. Al de gekende fragmenten critisch uitgegeven en vergeleken met het Duitsche handschrift, door jhr. *N. de Pauw*. Gent, A. Siffer, 1889, 8°. (*Uitgave Kon. Vl. Academie.*)

981 (Malegis.) Die schöne Historie von dem Ritter Malegis, der das berümthe Ross Baiart gewann, und viel wonderbare und abenteuerliche Geschichten betrieb. (Nr 1 der *Deutsche Volksbücher nach den altesten Ausgaben hergestallt von Karl Simrock.*) Francfort a/M, (1865), Christian Winter, 12°.

985 Middelnederlandsche fragmenten, medegedeeld door *M. de Vries*.

(Overgedrukt uit het *Tijdschrift voor Nederl. Taal- en Letterk.*, III. — Behelst fragmenten van : den roman van Lorreinen, den roman van Limborch, het eerste boek van den Lancelot.)

990 Moriaen. Uitgegeven, met inleiding en woordenlijst, door Dr *Jan te Winkel*. Groningen, J. Wolters, 1878, 8°. (*Bibliotheek van middelnederlandsche letterkunde.*)

995 Natuurkunde van het geheel-al, gehouden voor het werk van zekeren *broeder Gheraert*. Een Nederduitsch oorspronkelijk leerdicht uit het laatst der XIIIe of het begin der XIVe eeuw. Uitgegeven door *J. Clarisse*. Leiden, S. en J. Luchtmans, 1847, 8°.

1000 Parthonopeus van Bloys. (Ouddietsche fragmenten). Uitgegeven door *J.-H. Bormans*. Brussel, F. Hayez, 1871, 8°.

1003 Een paar fragmenten van den Roman van Perchevael, uitgegeven door *J. van Veerdeghem*. Brussel, F. Hayez, 1890, 8°.

1005 PENNINC en PIETER VOSTAERT. Roman van Walewein. Uitgegeven door *W.-J.-A. Jonckbloet*. Leiden, D. du Mortier en Zoon, 1846, twee deelen, 8°.

1010 POTTER (DIRK). Der minnen loep. Uitgegeven door *P. Leendertz*, Wz. Leiden, B. du Mortier en Zoon, 1845, 8°.

1015 PRAET (JAN). Speghel der wijsheit of leeringhe der zalichede. Uitgegeven door *J.-H. Bormans*. Brussel, F. Hayez, 1872, 8°.

1020 Reinaert de Vos, episch fabelgedicht van de XIIe en XIIIe eeuw, met aenmerkingen en ophelderingen van *J.-F. Willems*. Gent, F. en E. Gyselynck, 1850, 8°.

1021 Reinaert de Vos, naer de oudste beryming, tot schoolgebruik en nuttige lezingen ingerigt, door *J.-F. Willems*. Tweede uitgave. Mechelen, E.-F. van Velsen, (z. d.), 12°.

1022 — — Tweede uitgave (*sic*), met houtsneden. Mechelen, E.-F. van Velsen, 1858, 12°.

1023 — — Idem. Vijfde uitgave. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1873, 12°.

1024 — — Idem. Zesde uitgave. Bewerkt en met eene inleiding en een woord over epischen versbouw, door *J. de Geyter*. Schiedam, H.-A.-M. Roelants, 1874, 16°.

1027 Reinhart Fuchs aus dem neunten und zwölften Jahrhundert. Herausgegeben und erlautert von *Franz Joseph*

Mone. Stuttgart und Tübingen, J.-G. Cotta'schen Buchhandlung, 1832, 8°.

1028 Van den Vos Reynaerde, uitgegeven door Dr *W.-L. van Helten*. Groningen, J.-B. Wolters, 1887, 8°. (*Bibliotheek van middelnederlandsche letterkunde*.)

1030 Reinout van Montalbaen, met inleiding en aanteekeningen door Dr *J.-C. Matthes*. Groningen, J.-B. Wolters, 1875, 8°.

1035 VAN HEELU (JAN). Rymkronyk betreffende den slag van Woeringen, van het jaer 1288. Uitgegeven met ophelderingen en aenteekeningen van *J.-Fr. Willems*. Brussel, M. Hayez, 1836, 4°.

1038 Seghelijn van Jherusalem. Naar het Berlijnsche handschrift en den ouden druk van wege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, uitgegeven door Dr *J. Verdam*. Leiden, E.-J. Brill, 1878, gr. 8°.

1043 (STOKE, MELIS). Hollandtsche Riim-kroniik, inhoudende de gheschiedenissen der Graven van Hollandt tot het jaer M.CCC.V, door eenen wiens naeme noch onbekent is voor 286 jaeren beschreven. Met een voorrede des Edelen E. jonkh. *Jan van der Does*.... Hier is noch bij gevoecht de moort van Graef Floris, ende Gherrit van Velsens wedervaren, zangs gewijs. Amsterdam, Barend Adriaansz, 1591, folio.

1044 — — Rijm-Kronijk, met historie-, oudheid- en taalkundige aanmerkingen, door *Balthazer Huydecoper*. Leiden, Joh. le Mair, 1782, 4°, 3 deelen.

1045 — — Rijmkronijk, uitgegeven door Dr *W.-J. Brill*. Utrecht, Kemink en zoon, 1885, 8°, twee deelen. (*Uitgegeven door het Hist. Genootschap te Utrecht*.)

1050 Tafereelen uit het leven van Jesus. Een handschrift van de XVe eeuw. Met inleiding van *C.-P. Serrure*. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1862, 4°, 16 bl. (*Uitgave der Vlaamsche Bibliophilen*.)

1055 Theophilus. Gedicht der XIVe eeuw, gevolgd door drie andere gedichten van hetzelfde tijdvak. Uitgegeven door jhr. *Ph. Blommaert*. Gent, D. Duvivier, 1836, 8°.

1056 — — Gedicht der XIVe eeuw, gevolgd door negen andere gedichten uit de middeleeuwen. Uitgegeven door jhr. *Phil. Blommaert*. Gent, L. Hebbelynck, 1858, gr. 8°.

1060 VAN AKEN (HEINRIC). Die Rose. Met de fragmenten der tweede vertaling, uitgegeven door Dr *Eelco Verwijs*. 's-Gravenhage, M. Nijhoff, 1868, 8°.

— — *Zie* : Boendale.

1065 VAN ASSENEDE (DIRK). Floris ende Blancefloer. Mit Einleitung, Anmerkungen und Glossar herausgegeben von *Hoffmann von Fallersleben*. Leipzig, J.-A. Brockhaus, 1836, 8°. (III van 945 : *Horae belgicae.*)

1070 — — Floris en Blancefloer. Met inleiding en aanteekeningen door Dr *H.-E. Moltzer*. Groningen, J. Wolters, 1879, 8°. (*Bibliotheek der middelnederlandsche letterkunde.*)

1075 VAN HILDEGAERSBERCH (WILLEM). Gedichten. Uitgegeven door Dr *W. Bisschop* en Dr *E. Verwijs*. 's-Gravenhage, M. Nyhoff, 1870, gr.-8°.

1076 — — Zelfde gedichten. (Hedendaagsch handschrift), folio.

1080 VAN MAERLANT (JACOB). Alexanders geesten. Uitgegeven met inleiding, varianten van hss., aanteekeningen en glossarium door *F.-A. Snellaert*. Brussel, M. Hayez, 1860-1861, twee deelen, 8°.

1081 — — Alexanders geesten. Opnieuw uitgegeven door Dr *Johannes Franck*. Groningen, J. Wolters, 1882, 8°.

1083 — — Drie boeken van den « Wapene Martijn, » in het Latijn vertaald door *Jan Bukelare*, voor de eerste maal, naar het eenig bekende handschrift, in het licht gegeven door *C.-P. Serrure*. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1855, 8°.

1084 VAN MAERLANT (JACOB). Vervolg op den Wapen Martijn, medegedeeld door *M. Siegenbeek*. Leiden, 1841, 8°

1086 — — Strophische gedichten. Uitgegeven en toegelicht door Dr *Eelco Verwijs*. Groningen, J. Wolters, 1880, 8°. (*Bibliotheek der middelnederlandsche letterkunde.*)

1087 — — (Troyen). Fragment van een oud Nederduitsch Rijmwerk, 1824, 8°.

1088 — — Episodes uit Maerlants « Historie van Troyen » naar het te Wissen gevonden handschrift. Bewerkt en uitgegeven door Dr *J. Verdam*. Groningen, J. Wolters, 1873, 8°.

1090 — — Dit is die Istory van Troyen, naar het vijftiend-

eeuwsche handschrift van Wessel van de Loe, met al de middelnederlandsche fragmenten diplomatisch uitgegeven door jhr. *N. de Pauw* en *E. Gailliard*. Gent, A. Sifier, 1889-1892, 4 deelen, 8°. (*Uitgave der Kon. Vlaamsche Academie.*)

1091 — — Der naturen bloeme. Met inleiding, varianten van hss., aanteekeningen en glossarium uitgegeven door *J.-H. Bormans*. Brussel, M. Hayez, 1857, 8°. Eerste deel.

1092 — — Naturen bloeme. Uitgegeven door Dr *Eelco Verwijs*. Groningen, J. Wolters, 1878, 2 deelen, 8°. (*Bibliotheek van middelnederlandsche letterkunde.*)

1093 — — Spiegel historiael of Rijmkronijk van Jacob van Maerlant, met aanteekeningen, door M. *Jacob-Arnout Clignett* en Mr. *Jan Steenwinkel*. Leiden, Frans de Does, 1784-1785-1812, drie deelen 8°.

1094 Aanteekeningen op het vierde deel van den Spiegel historiael van Jacob van Maerlant, door *J.-H. Halbertsma*. Deventer, J. de Lange, 1851, 8°.

1096 — — Spiegel historiael, met de fragmenten der later toegevoegde gedeelten, bewerkt door *Philip Utenbroeke* en *Lodewijk van Velthem*. Vanwege de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde te Leiden uitgegeven door Dr *M. de Vries* en Dr *E. Verwijs*. Leiden, Brill, 1863, 1e deel, 1e partie, VIII boeken, 4°. — 2e deel, 2e partie (fragmenten) en 3e partie, 6 boeken. — 3e deel, 3e partie (einde) en 4e partie.

1097 — — Spiegel historiael. Tweede partie (volledig) bewerkt door *Philip Utenbroeke*. Uitgegeven door *Ferdinand von Hellwald*, Dr *M. de Vries* en Dr *E. Verwijs*. Leiden, van Doesburg, 1879, 4.°

1098 — — Een fragment van Jacob van Maerlants Spiegel historiael. (1e partie, VIIIe Boek, cap. 34-42.) Uitgegeven door *K. de Flou*, 8°. (*Overdruk.*)

1099 — — Rijmbijbel. Met voorrede, varianten van hss., aanteekeningen en glossarium uitgegeven door *J. David*. Brussel, M. Hayez, 1858, 8°, drie deelen.

2000 — — Torec. Opnieuw naar het handschrift uitgegeven en van eene inleiding en woordenlijst voorzien. Leiden, E.-J. Brill, 1875, 8°.

2002 — — Kleine gedichten van Jacob van Maerlant, met inleiding, toelichting en bijlagen van *J. van Vloten*. Haarlem, W.-C. de Graaff, 1878, 8°.

2004 — — dBoec van den Houte. Uitgegeven door *J. Tideman*, namens de Vereeniging ter bevordering van de oude Nederlandsche Letterkunde. Leiden, D. du Mortier en Zoon, 1844, 8°.

2006 — — Leven van Sint Franciscus. Uitgegeven door *J. Tideman*. Leiden, D. du Mortier en Zoon, 1847-1848, 8°. (*Uitgave van de Vereeniging ter bevordering der oude Nederlandsche Letterkunde.*)

2007 — — De Heimelijkheid der Heimelijkheden. Dichtwerk toegekend aan Jacob van Maerlant, met eene inleiding en aanteekeningen van wege de maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, uitgegeven door *J. Clarisse*. Dordrecht, Blussé en Van Braam, 1838, 8°.

2010 VAN VELTHEM. Specimen e literis Neerlandicis, exhibens Ludovici de Velthem chronici, quod inscribitur Speculum historiale, librum III, denuo editum... atque annotatione illustratum a *G.-J.-A. Jonckbloet*. 's-Gravenhage, A.-D. Schinkel, 1840, 4°.

2012 Van den VII Vroeden van binnen Rome. Een dichtwerk der XIVe eeuw. Uitgegeven op last der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, door *K. Stallaert*. Gent, A. Siffer, 1889, 8°.

2014 Vrouwen (Der) heimelijkheid. Gent, C. Annoot-Braeckman. 2 d. 8°. (*Uitgave der Vlaamsche Bibliophilen.*)

2015 Vrouwen (Van) ende van minne. Middelnederlandsche gedichten uit de XIVe en XVe eeuw. Uitgegeven door Dr *Eelco Verwijs*. Groningen, J.-B. Wolters, 1871, 8°. (*Bibliotheek van middelnederlandsche letterkunde.*

WILLEMS (J.-Fr.). *Zie :* Liederen (Oudvlaemsche), en Reinaert de Vos.

2020 Ystorien bloeme (der). Dat is : de legende der heiligen, in Dietsche dichtmaat. Met ophelderende aanteekeningen voorzien door *A.-C. Oudemans*. Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1857, 8°.

IX.

Middelnederlandsche dramatische dichtwerken.

2025 Bliscap (De sevenste) van Maria. Mysteriespel der XVe eeuw, uitgegeven op last der Koninklijke Vlaamsche Academie, door *K. Stallaert*. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°.

2030 Middelnederlandsche dramatische poëzie. Ingeleid en toegelicht door *H.-E. Moltzer*. Groningen, J.-B. Wolters, 1875, 8°.

Esmoreit. — Lippijn. — De Hertog van Bruyswijc. — Lanseloet van Denemarken. — De Hexe. — Drie daghe Here. — De Truwanten. — Winter ende Somer. — Rubben. — Een cluyte van Playerwater. — Tafelspel voor Dry-Coninghen avond. — Nu noch. — Een man ende een wijf, tafelspel. — De eerste bliscap van Maria. — tSpel van den H. Sacramente van der Nyewervaert. — Paaschspel. (*Bibliotheek van middelnederlandsche letterkunde.*)

Schaubuhne (altniederländische). Herausgegeben van *Hoffmann von Fallersleben*. Breslau, 1838, 8°. (VI van 945, *Horae belgicae.*)

Esmoreit. — Lippijn. — Gloriant. — Die Buskenblaser. — De Hexe. — Drie daghe Here. -- De Truwanten. — Winter ende Somer. — Rubben. — Lantsloot.

2035 Der Sündenfall und Marienklage. Zwei niederdeutsche Schauspiele aus hs. der Wolfenbüttler Bibliothek herausgegeben von Dr *Otto Schönemann*. Hanover, C. Rumpler, 1855, 8°.

2038 Spel (Het) van de vijf vroeden ende van de vijf dwaze maagden. Gent, C. Annoot-Braeckman. 1846, 8°. (*Uitgave van de Vlaamsche Bibliophilen.*)

2040 Theophilus. Neuerdeutsches Schauspiel in zwei fortsetzungen aus einer Stockholmer und einer Helmstädter Handschrift, mit Anmerkungen von *Hoffman von Fallersleben*. Hanover, C Rümpler, 1854, 8°.

X.

Kritiek van Middelnederlandsche tekstuitgaven.

2045 DE VRIES (M.). Proeve van Middelnederlandsche Taalzuivering. Voorbereidende opmerkingen voor de aanstaande uitgave voor een middelnederlandsch Woordenboek. Haarlem, A.-C. Kruseman, 1856, 8°.

2046 — — Nog een proefje van Middelnederlandsche Taalzuivering. 8°. (*Overdruk.*)

2050 Feestbundel ter gelegenheid zijner veertigjarige ambtsbediening op den 28 November 1889, aangeboden aan Matthias de Vries, door zijne leerlingen. Utrecht, J.-L. Beijers, 1889, 8°.

(Behelst bijdragen over Middelnederl. en nieuwere taal- en letterkunde van H.-J. Eymael, J.-H. Gallée, W.-L. van Helten, G. Kalff, H. Kern, A. Kluyver, H.-E. Moltzer, J.-W. Muller, Th. Nolen, G. Penon, J.-J. Salverda de Grave, F.-A. Stoett, J. Verdam en J. te Winkel.)

2053 HALBERTSMA (J.-H.). Aanteekeningen op het I'/° deel van Maerlant's Spiegel historiael. Deventer, J. de Lange, 1851, 8°.

2055 VERDAM (Jacob). Tekstcritiek van middelnederlandsche schrijvers. Academisch proefschrift. Leiden, W.-T. Werst, 1872, 8°.

2060 VERWIJS (Eelco). De Rinclus. Amsterdam, 1876, 8°. (*Overdruk.*)

XI.

Middelnederlandsche Proza.

2065 Leven (Het) van Jezus. Een Nederlandsch handschrift uit de XIII° eeuw. Met taalkundige aanteekeningen uitgegeven door *G.-J. Meyer.* Groningen, J. Oomkens, 1835, 8°.

2070 Lijden (Dat) ende die Passie ons Heren Jhesu Christi.

Voor 't eerst uitgegeven door Dr *Alfred Holder*. Groningen, J.-B. Wolters, 1877, 8°. (*Bibliotheek van middelnederlandsche letterkunde.*)

2075 VON RICHTHOFEN (Dr. Karl). Friesische Rechtsquellen. Berlijn, 1840, 4°.

2080 VAN RUUSBROEC (Jan). Dat boec van den geesteleken Tabernacule. (XIVe eeuw). Met inleiding en glossarium van *J. David*, pr. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1858, 8°. Twee deelen. XL-283 en 249 bl. en eene buiten tekst gedrukte plaat. (*Uitgave der Vlaamsche Bibliophilen; dik papier.*)
Idem, gewoon papier.

2081 — — Dat boec vanden twaelf Dogheden. — Die Spieghel der ewegher Salicheit. — Van den kerstenen ghelove. Gent, idem, 1860, 8°. XVIII-292 bl. (Idem).

2082 — — Dat boec van VII trappen inden graet der gheestelíker minnen. — Dat boec van seven sloten. — Dat boec van den rike der ghelieven. — Dat boec vanden vier becoringhen. (*Voorrede van J. David.*) Ibidem, 1861, 8°.

2083 — — Dat boec van den twaelf beghinen. (*Voorrede van J. David.*) Ibidem, 1863, 8°.

2084 — — Die Chierheit der gheestelicker Brulocht. — Dat Hantvingherlijn, oft van den blickenden steene. — Dat boec der hoechster waerheit. (*Met een levensbericht over J. David door F.-A. Snellaert.*) Ibidem, 1868, 8°.

XII.

Oudnoordsche, Oudsaksische, Oud- en Middelhoogduitsche Letterkunde.

2090 Edda-Lieder (Die) von den Nibelungen, zum erstenmal verdeutscht und erklärt durch *Friedr.-Heinr. von der Hagen*. Breslau, J. Max, 1814, 16°.

2095 Gemeenschap tusschen de Gottische Spraeke en de Nederduytsche, vertoont I. Bij eenen Brief nopende deze Stoffe. II. Bij eene Lijste der Gottische Woorden, gelijkluydig met de onze, getrokken uyt het « Gothicum

Evangelium ». Bij de Voorbeelden der Gottische Declinatien en Conjugatien, nieulijks in haere Classes onderscheyden. Alles gerigt tot ophelderinge van den ouden Grond van 't Belgisch. Amsterdam, J. Rieuwertsz, 1710, kl.-4°.

2097 GOEMANS (Léon). Le Héliand, messiade saxonne du IXe siècle. Loven, 1890, 8°.

3000 Heliand oder das Lied vom Leben Jesu, fonst auch die altsächsische Evangelien-Harmonie. In der Urschrift mit nebenstehender Übersetzung, nebst Anmerkungen und einem Wortverzeichnisse von Dr. *J.-N. Köne*. Munster, 1850, 8°.

3003 MARTIN (Ernest). Zur Gralsage. Untersuchungen. Strassburg, K.-J. Trübner, 1880, 8°.

3004 MINOT (Laurence). Lieder, mit grammatisch-metrischer Einleitung von *Wilhelm Scholle*. Strassburg, K.-J. Trübner, 1884, 8°.

3005 Nibelungen Noth (Der), und die Klage. Nach den ältesten Uberlieferung, mit Bezeichnung des Unechten und mit den Abweichungen der gemeinen Lesart herausgegeben von *Karl Lachmann*. Dritte Ausgabe. Berlijn, G. Reimer, 1851. 8°.

3008 Nibelungen Lied (Der). Erneuet und erklärt durch *Friedr. Heinr. von der Hagen*. Zweite umgearbeitete Ausgabe. Francfort a/M. Fr. Varrentrapp, 1824. 8°.

3010 Nibelunge Liet (Der). Vollständigste Ausgabe nach dem durch Dr. *Holtzmann* als wirklich ältesten nachgewiesenen texte des Frhn. *v. Lassberg* unter Berücksichtigung der übrigen bis jetzt bekannten Lesarten, namentlich der Wallersteiner Handschrift zum Gebrauche für Schulen veranstaltet und mit Wörterbuche versehen von Dr. *Heinrich Nabert*. Hannover, C. Rümpler, 1855. 8°.

3015 WALLRAF (Ant.-Jos.). Altdeutsches historisch-diplomatisches Wörterbuch, worin die richtigen Verdeutschungen der veralteten, bisher in Druck noch nicht erschienenen deutschen Wörter, aus dem 12ten bis im 16ten Jahrhundert enthalten sind, als sehr wichtige Beiträge zum deutschen Glossarium. Keulen, J.-G. Schmitz. 8°.

XIII.

Gothische Taal- en Letterkunde.

3020 GALLÉE (J.-H.). Nog eenige ten opzichte van genus of flectie onzekere Gothische woorden. (Overgedrukt uit het *Tijdschrift voor Nederlandsche Taal- en Letterkunde.*)

3025 MALMENIUS (ANDREAS). Taalkundige Verhandeling over de overblijfsels der Getische taal. Uit het Latijn vertaald. 8°.

3030 VAN MOERKERKEN (P.-H.). Verhandeling over de verbinding der volzinnen in het Gothisch. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1888, 8°. (*Uitgave der Kon. Vl. Academie.*)

XIV.

Rederijkers. — Inleiding. — Geschiedenis.

3035 ANGILLIS (A.-ANG.). Geschiedenis der Rousselaersche Rederykkamer *de Zeegbare Herten.* Tielt, Horta-De Laere, 1854. 8°.

3040 BEVEL (P.-W.) 350jarig Jubelfeest der Rederijkkamer *de Goudbloem* van St.-Nicolaas. 1536-1886. St.-Nicolaas, G. Crombez, 1887. Gr. 8°.

3045 BLOMMAERT (PH.). Beknopte geschiedenis der kamers van Rhetorica te Gent. Gent, F. en E. Gyselynck, 1838. 8°.

3050 — — Beknopte geschiedenis der rederykkamer *De Fonteine.* Gent, gebr. Gyselynck, 1847. 8°.

3055 DE POTTER (FRANS). De Rederijkerskamer « Maria ter eere, » te Gent. Brussel, M. Hayez, 1872. 8°.

3060 DE POTTER (FR.) en BORRE (P.). Geschiedenis der Rederijkerskamer van Veurne, onder kenspreuk : « Arm in de beurs en van zinnen jong ». Gent, C. Annoot-Braeckman, 1870. 8°.

3065 DE VLAMINCK (ALFONS). Jaerboeken der aloude Kamer van Rhetorika *Het Roosjen*, onder kenspreuk : « Ghebloeyt int wilde, » te Thielt. Gent (C. Annoot-Braeckman), 1862, 8°.

3070 MOLTZER (HENRI-ERNEST). Geschiedenis van het wereldlijk tooneel in Nederland, gedurende de middeleeuwen. Leiden, gebr. van der Hoek, 1862, 8°.

3075 TEN BRINK (J.). Gerbrand Adriaensen Brederoo. Historiesch-aestetische studie van het Nederlandsche blijspel der XVII° eeuw. Utrecht, Post, Uiterweer en Cie, 1859, 8°.

3080 VAN DER STRAETEN (EDM.). Le théâtre villageois en Flandre. Histoire, littérature, musique, religion, politique, mœurs, d'après des documents entièrement inédits. 2° édition. Brussel, X. Havermans, 1881, twee deelen, 8°.

3085 VAN DUYSE (PRUDENS). Verhandeling over den drievoudigen invloed der Rederijkkameren, voorafgegaan door een overzicht harer geschiedenis. Brussel, M. Hayez, 8°.

3090 VAN ERTBORN (J.-C.-E.). Geschiedkundige aenteekeningen aengaende de Ste-Lucas gilde, en de Rederyk-Kamers van den Olyftak, de Violieren en de Goudbloem, te Antwerpen. Tweede druk. Antwerpen, Ancelle (zonder jaartal), 8°.

3095 VAN HASSELT (G.). Over de eerste vaderlandsche Klugtspelen. Utrecht, Samuël de Waal, 1780. 8°.

4000 VAN MELCKEBEKE (G.-J.-J.). Geschiedkundige aanteekeningen rakende de Sint-Jans-Gilde, bygenaemd *de Peoene*, onder zinspreuk : *In principio erat verbum*. Mechelen, H. Dierickx-Beke, zonen, 1862. 8°.

4005 WYBRANDS (C.-N.). Het Amsterdamsche tooneel van 1617 tot 1772. Utrecht, J.-L. Beyers, 1873. 8°.

XV.

Refereinen en spelen der Rederijkers van de XVIe en XVIIe eeuw.

4010 Antwoorden (Alle de) van verscheide Reden-Kamers, op de Vrage, voorgesteld van de vonge Reden-Kamer *Mey-Bloem*, onder 't Woord : « Met Lietd' volbragt ». De vraeg : wat is 't voor Ciersel dat een Christen past te dragen. Dat waerst en noodigst is, en best na Gods behagen? Regel : Die soo een Ciersel draegt, sal eeuwig zegenpralen. Knie-vraeg : waerom draegt 't Christendom dit ware Ciersel niet? Leiden, Jan en Hendrik van Damme, 1701, 4°.

4015 Antwoort op de Vraghe uytghegeven op de Brabandsche Reden-rijck Camer *'t Wit Lavender*, Uyt Levender Ionst, tot Amsterdam. Amsterdam, Paulus van Ravesteyn, 1613, 4°.

4020 Balladen (Politieke), Refereinen, Liederen en Spotgedichten der XVIe eeuw. Gent, C. Annoot-Braeckman, 8°. (*Uitgave der Vlaamsche Bibliophilen.*)

4022 Beclach (Het) van joncheer Jan van Hembyse. Dichtstuk der XVIe eeuw. Gent, D.-J. van der Haeghen-Hulin, 1839, 8°. (*Idem*).

4026 BIJNS (ANNA). Refereinen, naar de nalatenschap van Mr. *A. Bogaers*. Uitgegeven door Dr. *W.-L. van Helten*. Rotterdam, J.-H. Dunk, 1875, 8°.

4027 — — Nieuwe refereinen, benevens enkele andere rederijkersgedichten uit de XVIe eeuw. Uitgegeven door Dr *W.-J.-A Jonckbloet* en Dr *W.-L. van Helten*. Eerste stuk. Gent, C. Annoot-Braeckman, 8°.

4030 Const-thoonende Juweel bij de loflijke stadt Haerlem, ten versoecke van *Trou moet blijcken*. Waer inne duydelick verclaert ende verthoont wordt alles wat den mensche mach weten om den Armen te troosten, ende zijnen Naesten bij te staen. In twaelf Spelen van Sinne, soo veel Intreden, Refereynen ende Liedekens ghestelt in Reden-rijck, naer de voorgegevene Caerte van 't *Speel-Korenken*. Zwol, Zach. Heyns, 1607, 4°. (Met muziek).

HEINS (ZACHARIAS). *Zie* : Dichters der XVIIe eeuw.

4033 DE HERPENEER (PIETER). Een Factie ofte Spel, voer den Coninck Philippus onsen ghenadigste Lantsheere, met vele andere Edele Heeren, openbaerlijck van den Violieren binnen Antwerpen gespeelt den XXIII feb. M. D. LVI, tot verhueghinghe der ghemeynten, duer de blijde tijdinghe des Bestandts. Geordineert ende in dichte ghestelt door Peeter de Herpeneer, ende ter begheerten van vele Heeren, goede vrienden ende liefhebbers der const gedruct. (*Herdruk*. Antwerpen. 8°.

4035 HOUWAERT (J.-B.). Handel der Amoureusheyt, inhoudende verscheyden schoone Spelen van Zinnen van Æneas ende Dido, van Narcissus ende Echo, van Mars ende Venus en van Leander ende Hero. Poëtelijcken gheinventeert ende Rethorijckelijcken ghecomponeert door Johan Baptista Houwaert. Rotterdam, Jan van Waesberghe, 1621, 8°.

4038 LAMBRECHTS (J.). Rachel ofte Thoonneel van oprechte liefde, verthoonende door een Herders-Spel den arbeyt ende ghetrouwe Liefde vanden Aerdts-Vader Jacob. Brugge, W. van J. Clouwet, 1662, 4°.

4041 Leydsch Vlaemsch Orangien Lely-Hof (Het), verciert met veel verscheyden nieuwe Vruchten, tsaem ghestelt bij de broeders *in Liefden groeyende*. Leiden, Joris Abrahamsz. van der Marse, 1632, 4°.

4045 Nederlandsche kluchtspel (Het) van de 14^{e} tot de 18^{e} eeuw. 2^{e} vermeerderde druk. Uitgegeven door *J. van Vloten*. Haarlem, W. de Graaf, 1880-1887, 8°, drie deelen.
(1^{e} deel : XIV-XVIe eeuw.
2^{e} » : XVIIe eeuw, errste gedeelte.
3^{e} » : XVIIe eeuw, tweede gedeelte, en XVIIIe eeuw.)

4050 OGIER (W.). De seven Hooftsonden, speelghewijs vermakelijck ende leersaem voorgestelt. Antwerpen, wed. Huyssens, 1715, 12°.

4051 — — Belachelijck Misverstant, ofte Boere gek... Ibidem, idem, 1680, 12°.

4052 — — Don Ferdinand oft Spaenschen sterrekijker. Blijspel. Ibidem, J.-P. Robijns, 12°.

4054 Oorlof otte adieu van Jan van Imbiese. (*Uitgebreider en betere tekst dan het « Beclach van jonkheer Jan van Hembijse,* » n° 4022). — *Uittreksel uit de kroniek van Jan van den Vivere,* uitgegeven door *Fr. de Potter.* Gent, A. Siffer, 1885, 8°.

4056 Der Reden-rijckers stichtighe tsamenkomste, op t'ontsluyt der Vraghe : Wat tnoodichst' is om d'arme Weesen t'onderhouwen? Ghehouden binnen Schiedam anno 1603... vervattende zeven Spelen en noch eenighe andere wercken op den zelven zin ende reghel... Rotterdam, Jan van Waesberghe (z. d.) 8° (Met de muziek der liederen.)

4059 Refereinen en andere gedichten uit de XVI° eeuw, verzameld en afgeschreven door *Jan de Bruyne,* uitgegeven door *K. Ruelens.* Antwerpen J.-E. Buschmann, 1879-1881, drie deelen, XXV-206, 237 en 235 bl. (Uitgave der *Antwerpsche Bibliophilen.*)

4061 Schadt-kiste (De) der philosophen ende poëten, waer inne te vinden syn veel schoone leerlycke blasoenen, refereynen ende liedekens, gebracht ende gesonden op de Peoen-Camere binnen Mechelen. van d'omliggende steden in Brabant, Vlaenderen, Hollandt ende Zeelandt, geprononciert ende gesonghen op henlieder Feeste den 3 Mey van den Iaere 1620. Achtervolghens den eysch der Caerten, te voren bij henlieder wt gesonden. Mechelen, Hendrik Iaye, 1621, folio.

4064 Spelen van Sinne byden XIX. geconfirmeerden Cameren van Rethorijcken Binnen der Stede van Ghendt compererende verthoont. Volghende den Octroye vander K. Mayesteyt.... Schepenen der selver stede, ende Camere van Rhetorijcke vander heylige Drievuldicheyt, gheseyt *de Fonteynisten,* verleent. Ende der Charte wt ghesonden op de questie : welck den mensche stervende, meesten troost is? Die selve spelen beginnende bij ordre... den XII Junij int Iaer 1539. Ghedruct int jaer 1564... Men vintse te coope te Wesel... by my Hans de Braeker. 12°.

4065 Spelen van Sinne vol scoone moralisacien, wtleggingen ende bediedenissen op alle loeflijcke consten... Ghespeelt... binnen der stadt van Antwerpen op dLant Juweel by die veerthien cameren van Retorijcken...

den derden Augusti 1561. Antwerpen, W. Silvius, 1562. 8°.

4066 Spelen van Sinne, vol schoone allegatien, loflijcke leeringhen ende Schriftuerlijcke onderwijsinghen. Op de Vraghe :

Wie den meesten troost oyt quam te baten
Die schenen te zijn van Godt verlaten.

Ghespeelt ende vertoont binnen der Stadt Rotterdam by de neghen Kameren van Rethorijcken... den XX dach in Julio 1561. — Dryderley Refereynen ghepronunceert op te Rethcrijckfeest der *Blauwe Acoleyen* van Rotterdam, anno 1561. In 't vroede, op de Vraghe : wat meest geacht en schadelijcxst verkreghen is. In 't amoureus, op de Vraghe : waer in een amoureus hert den meesten troost schept... Rotterdam, Jan van Waesberghe, 1614. 12°.

4070 Vlaerdings Redenrijck-bergh, met middelen beplant, die noodigh zijn 't Gemeen, en voorderlijck het Landt. Amsterdam, Kornelis Franz., 1617. 4°.

4073 Vlissings Redens-Lust-Hof, beplant met seer schoone en bequame oeffeningen, Ghestelt op de Vrage... Wat oeffning is elck best, en noodigst voor 't gemeen? als oock een regel vast gestelt : Geluckigh is het Landt, daer sulcke Volkren woonen... beantwoordt met 63 verscheyden werken, op den 1 Julij 1641, uyt-gegeven by de Reden-Camer tot Vlissinge, *de Blaeu Acoleye*. Vlissingen, J.-J. Pick, 1642. 4°.

INHOUDSTAFEL.

Bladz.

Het vervolg van de Lijst der Boeken zal medegedeeld worden in het *Jaarboek* voor 1892.

UITGAVEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

Ie REEKS.

Fr.

1. **Verslagen en Mededeelingen** voor 1887, 350 blz. 4,
2. **Verslagen en Mededeelingen** voor 1888, 394 blz. 4,0
3. **Verslagen en Mededeelingen** voor 1889, 424 blz. 4,

IIe REEKS.

1. **Jaarboek** voor 1887 (Met portretten van Z. M. *Leopold II*, en van de heeren *Beernaert* en ridder *de Moreau*), 190 blz. 2,
2. **Jaarboek** voor 1888 (Met de lijst der boeken toebehoorende aan de Academie), 240 blz. 2,
3. **Jaarboek** voor 1889 (Met de levensschets en het portret van Dr *R. Snieders*), 148 blz. 1,
4. **Jaarboek** voor 1890 (Met de levensschetsen en portretten van Dr. *L. Delgeur* en *G. Dodd*), 172 blz. 2,

IIIe REEKS.

MIDDELNEDERLANDSCHE UITGAVEN.

1. **De Zevenste Bliscap van Maria.** Mysteriespel der XVe eeuw, uitgegeven door K. STALLAERT (1887), XXXII-116 blz. 2,
2. **Woordenlijst voor de Zevenste Bliscap van Maria**, opgesteld door K. STALLAERT (1888), 141 blz. 0,
3. **Woordenlijst op de Alexanders Geesten** van JACOB VAN MAERLANT, door L. ROERSCH, 1ste *aflevering* (1888), 68 blz. 1,
4. **Van de vij Vroeden van binnen Rome**, bezorgd door K. STALLAERT (1889), XX-182 blz. 3,
5. **Het Roermondsch dialect**, getoetst aan het Oud-Saksisch en Oud-Neder-Frankisch, door Dr L. SIMONS (1889), 162 blz. 1,2
6. **Madelghijs' kintsheit**, al de gekende fragmenten, bezorgd door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW (1889), 208 blz. (met facsimile's) 2,
7. **Dit is die Istory van Troyen**, bezorgd door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW en EDW. GAILLIARD, 1ste deel, (1889), 424 blz. (met facsimile's) . 7,
8. id. id. 4de deel, afl. I (1889), 64 blz. 1,0
9. id. id. 2e deel, (1890), 400 blz. 7,0
10. id. id. 4e deel, afl. II (1890), tot blz. 216. . . 2,

IVe REEKS.

BEKROONDE WERKEN.

1. **Bibliographie der Middelnederlandsche Taal- en letterkunde**, door L. PETIT (1888), XVI-300 blz. (*Uitverkocht.*)
2. **Verhandeling over de verbinding der volzinnen in het Gotisch**, door P.-H. VAN MOERKERKEN (1888), 104 blz. 1,
3. **Het voornaamwoord DU**, door H. MEERT (1890), IX-98 blz. 1,2

TER PERS.

(IIIe reeks.) **Dit is die Istory van Troyen**, bezorgd door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW en EDW. GAILLIARD, 3de deel, en 4de deel (afl. III).

(IVe reeks.) **Lijst der Bastaardwoorden, met de evenveel beduidende Nederlandsche woorden**, door J. BROECKAERT, J. CRAEYNEST en Dr. G. GEZELLE.

(Id.) **De Belgische Taalwetten** toegelicht door Mr. A. PRAYON-VAN ZUYLEN

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1892

ZESDE JAAR.

GENT
A. SIFFER
Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie
HOOGPOORT, 52 & 54.

1892

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1892

ZESDE JAAR.

GENT
A. SIFFER
Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie
HOOGPOORT, 52 & 54.

1892

JANUARI

Louw- of Sneeuwmaand.

☽ E. K. Donderdag 7. — ◉ Donderdag 14. — ☾ L. K. Vrijdag 22. — ● N. M. Vrijdag 29.

1	Vrijd.	*Besnijdenis van Jezus.* ss Euphrosina, Osmund
2	Zaterd.	ss Adelhard, Còncordius, Aspaas, Macarius
3	Zond.	ss Genoveva, Cirijn, Florens, Salvator
4	Maand.	ss Pharahilde, Benedicta, Rigobert, Titus
5	Dinsd.	ss Telesphoor, Edward, Amata, Januaria
6	Woensd.	*HH. 3 Koningen*: Balthazar, Kasper, Melchior
7	Dond.	ss Hillo, Wittekind, Reimond, Polyant
8	Vrijd.	ss Goedele, Luciaan, Erard, Palladius
9	Zaterd.	ss Paschasia, Basilissa, Epictetes, Jelijn
10	Zond.	ss Agatho, Abdus, Domitiaan, Gundisalf
11	Maand.	ss Hyginus, Honorata, Hortensius, Theodos.
12	Dinsd.	ss Arcadius, Valentiniana, Cesaria, Probus
13	Woensd.	ss Godfried, Leontius, Veronica, Remeeuws
14	Dond.	ss Hilarius van Poitiers, Felix (van Nola)
15	Vrijd.	ss Pauwel (1e eremijt), Maurus
16	Zaterd.	ss Marcellijn, Berard, Adelwijn, Priscilla
17	Zond.	*H. Naam Jezus.* ss Antoon, Emilia, Leonilla
18	Maand.	ss Pietersstoel te Rome, Prisca
19	Dinsd.	ss Knuut, Maria van Bethanië, Dagobert
20	Woensd.	ss Fabiaan, Sebastiaan, Celidonia
21	Dond.	ss Agniete, Meinraad, Fructuosus, Epiphanes
22	Vrijd.	ss Vincent, Anastaas, Walter, Meinhard
23	Zaterd.	*Trouw van Maria.* ss Emerentia, Hildefons
24	Zond.	ss Timotheus, Babylas, Philo, Metellus
25	Maand.	ss Pauwels' bekeer., Apollonius
26	Dinsd.	ss Polycarp, Paula, Alfons, Xenophon, Rodolf
27	Woensd.	ss Jan Guldenmond, Vitaliaan, Engelbert
28	Dond.	ss Juliaan, Karel (de Groote), Cyril, Reinout
29	Vrijd.	ss Frans van Sales, Valerius
20	Zaterd.	ss Martina, Adelgonde, Bathilde, Felix (paus)
31	Zond.	ss Petrus-Nolasc., Marcella, Eudoxia

FEBRUARI

Sprokkel- of Regenmaand.

☽ E. K. Vrijdag 5. — ⊕ V. M. Vrijdag 12. — ☾ L. K. Zondag 21. — ● N. M. Zondag 28.

1	Maand.	ss Ignaas, Sigebert, Eubert
2	Dinsd.	*O. L. V. Lichtmis.* ss Heracliet, Adelbald
3	Woensd.	ss Blasius, Berlinde, Celsa, Azarias
5	Dond.	ss Joanna, Andreas-Cors., Rembert (v. Torhout)
5	Vrijd.	ss Agatha, Adele, Bertolf, Bertrada
6	Zaterd.	ss Amand, Dorothea, Vedast
7	Zond.	ss Romuald, Gonzalf, Theodoor, Rijkhart
8	Maand.	ss Joonnes van Matha, Werner
9	Dinsd.	ss Apollonia, Ansbert, Nicephoor, Hippias
10	Woensd.	ss Willem, Scholastica, Paschaas
11	Dond.	ss Desideer, Adolf, Ceciliaan
12	Vrijd.	ss Eulalia, Meletius, Claudiaan
13	Zaterd.	ss Gijsbrecht, Lucijn, Catharina
14	Zond.	*Septuagesima.* ss Valentijn, Poliaan, Abraham
15	Maand.	ss Faustijn, Jovita, Melis
16	Dinsd.	ss Juliana, Maxima, Secundus, Isaïas
17	Woensd.	ss Silvijn, Mariana, Chrysant
18	Dond.	ss Simeon, Constantia, Zephyrina, Claudius
19	Vrijd.	ss Gabinius, Beatus, Tullius
20	Zaterd.	ss Eleutherius, Eucherius
21	Zond.	*Sexagesima.* ss Pepijn, Vitalina, Gombert
22	Maand.	ss Pieters' stoel te Ant., Margareta
23	Dinsd.	ss Petrus-Damiaan, Leonora
24	Woensd.	ss Mathijs (apostel), Marcellina
25	Dond.	ss Walburgis, Gothard, Adelm
26	Vrijd.	ss Alexander, Porphyrius, Leonius
27	Zaterd.	ss Leander, Gelaas, Honorina
28	Zond.	*Quinquagesima.* ss Romaan, Basilia, Ermina
29	Maand.	ss Oswald

MAART

Lente- of Dorremaand.

☽ F. K. Zaterdag 5. — ⊕ V. M. Zondag 13. — ☾ L. K. Maandag 21. — ● N. M. Maandag 28.

1	Dinsd.	*Vastenavond.* ss Albijn, Rogier, Sigismond
2	Woensd.	*Aschdag.* ss Karel (de Goede), Absolon
3	Dond.	ss Kunegonde, Camilla, Emerit
4	Vrijd.	ss Casimir, Lucius, Archelaus, Æneas
5	Zaterd.	ss Theophiel, Oliva, Theophania
6	Zond.	*Quadragesima.* ss Coleta, Fridolijn, Vibiaan
7	Maand.	ss Thomas (van Aquine), Victorina, Perpetua
8	Dinsd.	ss Joannes van God, Philemon, Herenia
9	Woensd.	ss Francisca-Obl., Reinhard, Gregoor
10	Dond.	de HH. 40 Martelaren te Sebaste
11	Vrijd.	ss Heraclius, Constantijn, Firmiaan
12	Zaterd.	ss Gregoor (de Groote), Rosina, Nestor
13	Zond.	*Reminiscere.* ss Euphrasia, Dionysia, Patricia
14	Maand.	ss Mathilde, Alfried, Frontina, Arnout, Liebert
15	Dinsd.	ss Longijn, Nicander, Walter
16	Woensd.	ss Eusebia, Heribert, Castor, Cyriacus
17	Dond.	ss Patricius, Jozef van Arimathea
18	Vrijd.	ss Gabriël (aartsengel), Ingenua
19	Zaterd.	ss Jozef, Jozefina, Amant, Sibilla
20	Zond.	*Oculi.* ss Ambroos, Joachim
21	Maand.	ss Benedictus (1e abt), Amator, Angelica
22	Dinsd.	ss Catharina (van Zweden), Eelko
23	Woensd.	ss Victoriaan, Fidelis
24	Dond.	ss Aldemar, Artemon, Romulus, Bernulf
25	Vrijd.	ss Einhard, Pelagius
26	Zaterd.	ss Emmanuël, Ludger
27	Zond.	*Lætare.* ss Lazarus, Augusta, Ernst
28	Maand.	ss Sixtus III, Malchus
29	Dinsd.	ss Bertold, Jonas, Ludolf
30	Woensd.	ss Quirijn, Regulus, Liberata
31	Dond.	ss Cornelia, Benjamin, Menander, Amos

APRIL

Paasch- of Grasmaand.

☽ E. K. Maandag 4. — ◎ V. M. Dinsdag 12. — ☾ L. K. Woensdag 20. — ● N. M. Dinsdag 26.

1	Vrijd.	ss Hugo, Alexandra, Emma, Walderijk
2	Zaterd.	s Frans van Paula
3	Zond.	*Passiezondag.* ss Rijkhard, Alexandrina, Tyro
4	Maand.	ss Isidoor (van Sevil.), Quintiliaan, Hilzebert
5	Dinsd.	ss Vincent (Ferr.), Silvia, Eva
6	Woensd.	ss Sixtus I, Celestijn, Faustina, Willem (abt)
7	Dond.	ss Herman-Jozef, Clotarius
8	Vrijd.	*O. L. V. VII Weeën.* ss Perpetuus, Walter
9	Zaterd.	ss Waldetrude, Hugo
10	Zond.	*Palmzondag.* ss Macarius (biss.), Ezechiël
11	Maand.	ss Leo (de Groote), Eliza, Godebesta, Isaaï
12	Dinsd.	ss Julius, Boudewijn
13	Woensd.	ss Hermengildis, Justijn (de Wijsgeer)
14	Dond.	*Witte Donderdag.* ss Tiburtijn, Valeriaan
15	Vrijd.	*Goede Vrijdag.* ss Petrus-Gonzales, Octavia
16	Zaterd.	s Joachim (van Senen)
17	Zond.	**Paschen.** ss Aniceet, Rudolf, Isidora
18	Maand.	ss Idesbald, Perfectus
19	Dinsd.	s Bernaard
20	Woensd.	ss Hildegonde, Floribert, Oda, Theotiem
21	Dond.	ss Anselm, Benanus-Simeon, Silvius
22	Vrijd.	ss Soter, Cajus, Leonidas
23	Zaterd.	ss Joris, Geeraard (van Toul.), Leontia, Achilles
24	Zond.	ss Fidelis (van Sigmaringe), Valeria
25	Maand.	ss Erminus, Aniaan, Heribald, Moreus
26	Dinsd.	ss Marcellijn, Felicia, Cletus, Blanca
27	Woensd.	ss Angela, Anastaas, Hieronymus, Liberalis
28	Dond.	ss Marcus (evang.), Vitalis, Prudens
29	Vrijd.	ss Petrus (mart.), Libert, Gondebert
30	Zaterd.	ss Catharina (van Senen), Emiliaan, Rozemond

MEI

Bloei- of Wonnemaand.

☽ E. K. Dinsdag 3. — ◯ V. M. Woensdag 11. — ☾ L. K. Donderdag 19. — ● N. M. Donderdag 28.

1 Zond.	ss Philip, Jacob, Florina, Blandijn
2 Maand.	ss Athanaas (de Groote), Patientia, Walbrecht
3 Dinsd.	ss Juvenaal, Antonia
4 Woensd.	ss Monica, Floriaan, Silvaan, Pacificus
5 Dond.	ss Pius V, Angelus, Irena
6 Vrijd.	ss Jan in de olie. Victoriana, Judith
7 Zaterd.	ss Stanislaas, Justiniaan
8 Zond.	Bescherming H. Jozef ss Michiels-openb., Ita
9 Maand.	ss Macarius verh., Gerontius, Gregoor (biss.)
10 Dinsd.	ss Antoon (van Flor.), Job
11 Woensd.	ss Eleonora. Mamertus. Achilles, Anthiem
12 Dond.	ss Nereus. Renaat. Achilleus, Pancraas
13 Vrijd.	ss Servaas, Dominica. Natalis. Agrippa
14 Zaterd.	ss Pacomius. Paschalis. Stephania, Erembert
15 Zond.	ss Dimphna, Gerebern. Sidronius
16 Maand.	ss Ubald. Hippolita
17 Dinsd	ss Paschalis-Baylon, Gijzelbrecht, Fabius
18 Woensd.	ss Felix van Cant., Venantius, Hippolyta, Erik
19 Dond.	ss Ivo, Petr.-Cel., Dunstan
20 Vrijd.	ss Bernardijn (van Senen). Godwald
21 Zaterd.	ss IJisberga, Constantina, Laurentia, Antiochus
22 Zond.	ss Melis, Julia, Gabriëlla, Adam, Rita
23 Maand.	H. Kruisvinding. ss Desideer, Emilia, Wijbert
24 Dinsd.	O. L. V. Hulp der Christenen
25 Woensd.	ss Urbaan, Maria-Magd. (van Pazzi), Aurelius
26 Dond.	O.-H. Hemelv., ss Philip-Neri, Theodora
27 Vrijd.	ss Joannes (paus), Oliverius
28 Zaterd.	s Germanus (van Parijs)
29 Zond.	ss Maximijn, Theodosia, Bonna
30 Maand.	ss Ferdinand, Felix (paus)
31 Dinsd.	ss Petronilla, Amelia, Roeland

JUNI

Zomer-, Wede- of Braakmaand.

☽ E. K. Donderdag 2. — ◉ V. M. Vrijdag 10. — ☾ L. K. Vrijdag 17. — ● N. M. Vrijdag 24.

1	Woensd.	ss Pamphiel, Octaaf, Dieboud, Nina
2	Dond.	ss Eugeen, Raas, Valentina, Blandina
3	Vrijd.	ss Clotilde, Adelbert
4	Zaterd.	ss Antonia, Bonifacia, Saturnina, Martialis
5	Zond.	**Sinksen.** ss Bonifaas, Franco
6	Maand.	ss Norbert, Paulina, Delphina, Aldrik
7	Dinsd.	ss Robrecht, Landolf, Godschalk
8	Woensd.	ss Medard, Gildard, Wilhelmina, Calliopa
9	Dond.	ss Pelagia, Columbus
10	Vrijd.	ss Margriete van Sch., Landrik, Maurijn
11	Zaterd.	ss Barnabas, Amabilis, Rozelina, Adelheid
12	Zond.	*H. Drievuldigheid.* s Joannes (van Sahagun)
13	Maand.	ss Antoon (van Padua), Landoald, Roderik
14	Dinsd.	ss Baselis (de Groote), Quintiaan
15	Woensd.	ss Modest, Vitus, Landelijn, Hilariaan
16	Dond.	*H. Sacramentsdag.* s Luitgarde
17	Vrijd.	ss Alena, Reinier, Isaurus, Ismaël
18	Zaterd.	ss Marcus, Marcelliaan, Fortunaat, Geerland
19	Zond.	ss Gervaas, Protaas, Raso, Odo, Alena
20	Maand.	ss Florentina, Ida, Benigna
21	Dinsd.	ss Aloïes van Gonzaga, Reimund, Demetria
22	Woensd.	ss Paulijn van N., Everhard, Albaan, Annibal
23	Dond.	ss Ediltrude, Agrippina, Maria van Oignies
24	Vrijd.	H. Hart van Jezus. ss Jan (de Dooper), Iewan
25	Zaterd.	ss Elooi's verheffing, Prosper, Bertha, Willem
26	Zond.	ss Joannes en Paulus, Maxentius, Deodaat
27	Maand.	ss Liebwin, Ladislaas, Stephania
28	Dinsd.	ss Ireneus, Plutarchus
29	Woensd.	*ss Pieter en Pauwel,* Beata, Alexia, Aletha
30	Dond.	Gedachtenis van s. Pauwel. ss Emiliana, Lucina

JULI

Hooimaand.

☽ E. K. Zaterdag 2. — ◉ V. M. Zondag 10. — ☾ L. K. Zondag 17. — ● N. M. Zaterdag 23. — ☽ E. K. Zondag 31.

1	Vrijd.	ss Rombout, Guthago, Esther, Regina
2	Zaterd.	Maria-Bezoeking. ss Otto, Marcia
3	Zond.	ss Heliodoor, Anatool, Abel, Eulogius
4	Maand.	ss Ulrik, Flaviaan
5	Dinsd.	ss Cyrillus en Methodius, Leontina, Zenaïs
6	Woensd.	ss Godelieve. Isaïas, Goard, Tranquillijn
7	Dond.	ss Wibo, Odo, Edelberga, Nicostrates, Illidius
8	Vrijd.	ss Landrada, Elizabeth (van Portugaal), Kiliaan
9	Zaterd.	HH. 19 Martelaren van Gorcum, s Anatolia
10	Zond.	ss Amelberga, Rufina, Secunda, de 7 Gebroeders
11	Maand.	ss Pius, Benedictus' verheff., Hildolf, Sabijn
12	Dinsd.	ss Joannes-Gualbert, Jason, Nabor, Felix (mart.)
13	Woensd.	ss Anacleet, Hendrik-Dionijs, Mildrada
14	Dond.	ss Bonaventura, Izabella van Portugaal, Vincent
15	Vrijd.	ss Hendrik, Bernhard van Baden, Zosima
16	Zaterd.	ss O. L. V. (van Carmel.), s Reinhild
17	Zond.	ss Alexis, Arnout, Odilia
18	Maand.	H. Sacrament van mirakel
19	Dinsd.	ss Vincent van Paulo, Arsenius, Justa, Aurelia
20	Woensd.	ss Margriete, Hieronymus-Æm. Ontkommere
21	Dond.	ss Daneel, Praxedes, Fastrada, Victor
22	Vrijd.	ss Maria-Magdalena. Wandregisil, Platos
23	Zaterd.	ss Liboor, Apollinaris, Paschier, Romula
24	Zond.	ss Christina, Nicetas, Aquilina, Aglibert
25	Maand.	ss Jacob de Meerd., Clodesinda, Christoffel
26	Dinsd.	ss Anna, Noëlla, Exuperia, Olympius
27	Woensd.	ss Pantaleo, de 7 Slapers gebroed., Constantijn
28	Dond.	ss Nazarius, Innocentius, Victor, Hildebrand
29	Vrijd.	ss Martha, Seraphina, Beatrijs, Callinicus, Odolf
30	Zaterd.	ss Abdo, Sennen, Rufijn, Donatilla, Ursijn
31	Zond.	ss Ignaas (van Loyola), Germaan (van Auxerre)

AUGUSTUS

Oogst- of Bouwmaand.

🌕 V. M. Maandag 8. — ☾ L. K. Maandag 15. — ● N. M. Maandag 22. — ☽ E. K. Dinsdag 30.

1	Maand.	*S. Pieters banden.* ss Eleazar, Bavo's verheffing
2	Dinsd.	Aflaat Pontiunc.,O. L. V. der Eng., s Gustaaf
3	Woensd.	ss Stephanus' vinding, Nicodemus, Gamaliël
4	Dond.	ss Domien, Aristarch. Tertulliaan
5	Vrijd.	O. L. V. ter Sneeuw. ss Cassianus, Oswald
6	Zaterd.	Transfiguratie Christi. ss Sixtus II, Pastor
7	Zond.	ss Cajetaan. Donaas. Albrecht
8	Maand.	ss Cyriacus, Joannes (de Aalm.), Hormisdas
9	Dinsd.	ss Justijn (van Alex.), Veriaan. Secundiaan
10	Woensd.	ss Laurens, Asteria. Sara. Myron
11	Dond.	ss Suzanna, Philomena, Goorik, Tiburs
12	Vrijd.	ss Clara, Hilaria. Porchaar. Florimond
13	Zaterd.	ss Hippoliet. Concordia, Radegonde
14	Zond.	ss Athanasia, Eusebius, Marcellus
15	Maand.	**Maria-Hemelvaart.** s Napoleon
16	Dinsd.	ss Rochus. Hyacinth Arnout, Arsacius
17	Woensd.	ss Bertrand van Cominge, Rogaat, Judith
18	Dond.	ss Heleno, Agapiet. Clara (van Monte-Falco)
19	Vrijd.	ss Julius, Magnus, Lodewijk, Flores (v. Antw.)
20	Zaterd.	ss Bernhard, Samuël, Christoffel
21	Zond.	ss Joanna van Chantal, Privaat, Euprepius
22	Maand.	ss Joachim (vader van O. L. V.), Philibert
23	Dinsd.	ss Philip Benitius, Lupus, Sidoon. Zacheus
24	Woensd.	ss Bartholomeus, Georgius-Limniota, Talionus
25	Dond.	ss Lodewijk, Genesius, Hunegonda, Hermes
26	Vrijd.	ss Zephirijn, Adriaan, Ebbo, Abund
27	Zaterd.	ss Euthala, Cesar, Jozef (van Calasanct.
28	Zond.	ss Augustijn, Hermes, Bibiaan
29	Maand.	ss Jans onthoofding, Sabina, Verona
30	Dinsd.	ss Roza van Lima, Fiacrius, Stentor, Felix (mart.)
31	Woensd.	ss Izabella, Reimond-Nonnaat, Amaat

SEPTEMBER

Herfst-, Evens- of Pietmaand.

🌕 V. M. Dinsdag 6. — ☾ L. K. Dinsdag 13. — ● N. M Woensdag 21. — ☽ E. K. Woensdag 28.

1	Dond.	ss Gillis, Gedeon, Nivard, Ammon, Melis
2	Vrijd.	ss Steven (van Hongarië), Bodeslaas, Agricola
3	Zaterd.	ss Remakel, Seraphia, Erasma, Agulf, Thecla
4	Zond.	ss Rozalia, Candida, Hirmingarde, Mozes
5	Maand.	s Laurens-Justiniaan
6	Dinsd.	HH. Engelen-Bewaarders, ss Onesiphoor
7	Woensd.	ss Regina, Hilduard, Clodoald, Willebrord
8	Dond.	*O.-L.-V.-Geboorte.* ss Adriaan, Corbiniaan
9	Vrijd.	ss Omaars, Dorotheus, Stratonus, Dionijs
10	Zaterd.	ss Nicolaas (van Tolentijn), Pulcheria, Daviet
11	Zond.	*H. N. van Maria.* ss Vinciana, Patiens, Protus
12	Maand.	s Guido (van Anderlecht)
13	Dinsd.	ss Amaat, Flederijk, Maurilius
14	Woensd.	H. Kruisverheffing. ss Maternus, Rosula
15	Dond.	ss Nicomedes, Carolina
16	Vrijd.	ss Cornelis, Cypriaan, Euphemia, Eudita
17	Zaterd.	ss Lambrecht, Hildegaard, Frans (stigm.)
18	Zond.	O. L. V. der VII Weeën. ss Sophia, Esther
19	Maand.	ss Januarius en gezellen
20	Dinsd.	ss Eustaas, Philippa
21	Woensd.	ss Mattheeuws (apostel en ev.), Gerolf, Maura
22	Dond.	ss Maurits en 10,000 mart.
23	Vrijd.	ss Thecla Linus, Polyxena, Soxius, Xantippa
24	Zaterd.	O. L. V. der Slaven, ss Godevaert, Domina
25	Zond.	ss Firmijn, Cleophas, Scipio, Herculaan
26	Maand.	ss Justina, Eusebius, Albaan
27	Dinsd.	ss Cosmas, Damiaan, Hildetrude, Epicharis
28	Woensd.	ss Wenceslaas, Chariton, Cyraan, Exuperius
29	Dond.	ss Michiel (aartsengel), Quiriacus, Euphonia
30	Vrijd.	ss Jeroom, Honorius, Karloman

OCTOBER

Wijn-, Rozel- of Zaaimaand.

☺ V. M. Donderdag 6. — ☾ L. K. Woensdag 12. — ● N. M. Donderdag 20. — ☽ E. K. Vrijdag 28.

1	Zaterd.	ss Bavo, Remeeuws, Piatus, Ananias, Domlin
2	Zond.	H. Rozenkrans. ss Gerijn, Luudgar
3	Maand.	s Geeraard (van Brogne)
4	Dinsd.	ss Frans (van Assisi), Petronius
5	Woensd.	ss Placidus, Flavia, Flaviana, Galla
6	Dond.	ss Bruno, Ægidia, Fides, Castus
7	Vrijd.	ss August, Sergius, Marcus (paus)
8	Zaterd.	ss Brigitta, Albertina, Thaïs, Demetrius
9	Zond.	ss Gijzelen, Denijs, Rusticus, Gunter
10	Maand.	s Frans (van Borgia)
11	Dinsd.	Moederschap van Maria. ss Gommar, Zenalda
12	Woensd.	ss Maximiliaan, Wilfried, Harlinde
13	Dond.	ss Edward, Gerald
14	Vrijd.	ss Donatiaan, Callistus, Fortunata, Buchard
15	Zaterd.	ss Teresia, Longina, Debora, Agileus
16	Zond.	ss Saraphijn, Gallus, Balderik, Armogast
17	Maand.	ss Hedwig, Oseus
18	Dinsd.	Zuiverheid van Maria. ss Lucas ev., Justus, Triph.
19	Woensd.	ss Petrus van Alcantara, Ptolomaeus. Vredeswinde
20	Dond.	ss Caprasius, Wendelijn
21	Vrijd.	ss Ursula en de XI^m maagden, Hilarion, Oscar
22	Zaterd.	ss Cordula, Philip (van Heracleë), Elodia
23	Zond.	ss Joannes-Capristanus, Severijn, Servandus
24	Maand.	ss Raphaël (aartsengel), Evergist, Magloor
25	Dinsd.	ss Crispijn, Crispiniaan, Marciaan, Daria
26	Woensd.	ss Evarist, Bernward, Rogatiaan
27	Dond.	ss Florentijn, Frumens, Elesbaan
28	Vrijd.	ss Simoen, Judas-Thaddeeus, Anastasia, Faro
29	Zaterd.	ss Narcis, Gaudens, Ermelinde, Maximiliaan
30	Zond.	ss Germaan (van Capua), Zenobia, Aurelia
31	Maand.	ss Quintijn, Lucilla, Wolfgang

NOVEMBER

Slacht- of Loofmaand.

☺ V. M. Vrijdag 4. — ☾ L. K. Vrijdag 11. — ● N. M. Zaterdag 19. — ☽ E. K. Zondag 27.

1	Dinsd.	**Allerheiligen.** ss Cesar, Benignus
2	Woensd.	*Allerzielendag.* ss Theodoor, Tobias
3	Dond.	ss Huibrecht, Malachias, Pyrmijn, Sylvia
4	Vrijd.	ss Karel (Borromeus), Modesta, Emerik
5	Zaterd.	ss Zacharias, Epistemis, Odrada, Malachytas
6	Zond.	ss Leonaard, Winok, Atticus
7	Maand.	O. L. V. van Bijstand. s Willebrord
8	Dinsd.	de 4 Gekroonde broeders, s Govaart
9	Woensd.	ss Theodoor (Tiro), Mathurijn, Estella
10	Dond.	ss Andreas (Avellinus), Triphon
11	Vrijd.	ss Marten, Theodoor (Studites)
12	Zaterd.	*S. Lieven,* patroon van Gent, s Cunibert
13	Zond.	ss Didacus, Stanislaas (Kostka), Brixius (Zebina)
14	Maand.	ss Veneranda, Jocundus, Victorina
15	Dinsd.	*Kerkwijding.* ss Leopold, Maclovius, Machuit
16	Woensd.	ss Edmond (van Kantelb.), Eucherius, Otmar
17	Dond.	ss Zacheus, Alpheus, Gregoor-Thaumaturg
18	Vrijd.	ss Odo, Basilica, Hesychius, Hilda
19	Zaterd.	ss Elizabeth van Hongarië, Pontiaan, Abdias
20	Zond.	ss Felix (van Valois), Agapius, Bernward
21	Maand.	Maria-Presentatie. ss Columbaan, Gelaas
22	Dinsd.	ss Cecilia, Alphonsina, Appias
23	Woensd.	ss Clemens, Adela (van Diest), Lucretia, Trudo
24	Dond.	ss Joannes (van 't Kruis), Flora, Firmina
25	Vrijd.	ss Catharina, Erasmus Jucunda
26	Zaterd.	ss Petrus (Alex.), Koenraad, Silvester (van Osimo)
27	Zond.	*Advent.* ss Maximus, Virgilius, Siegfried, Nicon
28	Maand.	ss Mansuetus, Amedeus, Josaphat, Oda
29	Dinsd.	ss Saturnijn, Radboud, Philomeen
30	Woensd.	ss Andries, Zoziem, Castul, Troiaan

1 Z
2 Z
3 M
4 D
5 W
6 D
7 Vi
8 Za
9 Z
10 M
11 D
12 V
13 I
14
15
16
17

INSTELLING

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

DECEMBER

Joel-, Winter- of Kerstmaand

V. M. Zondag 4. — L. K. Zondag 11. — N. M. Maandag 19. — E. K. Maandag 26.

1 Dond.	ss Elooi, Agerius, Olympiades, Proculus
2 Vrijd.	ss Bibiana, Natalia, Guldwald, Adria
3 Zaterd.	ss Frans (Xaverius), Salemo, Hilaria
4 Zond.	ss Barbara, Petrus (Chrysologus), Hortensia
5 Maand.	ss Sabbas, Crispina, Dalmatius, Pelinus
6 Dinsd.	ss Nicolaas, Petrus, Pascalis, Dionysia, Leontia
7 Woensd.	ss Ambroos, Phara, Eutrapius, Geneboud
8 Dond.	*Maria's Onbevlekte Ontvangenis.* s Thiboud
9 Vrijd.	ss Leocadia, Philotheus, Gorgonia, Bassiaan
10 Zaterd.	ss Melgiades, Fulgens, Eulalia
11 Zond.	ss Damaas, Basiliaan, Eutychius
12 Maand.	ss Constantijn, Waldemir, Heraclius, Justijn
13 Dinsd.	ss Joost, Lucia, Othilia, Autbert, Lucretia
14 Woensd.	ss Nicaas, Eutropia, Dioscorus, Volkwin
15 Dond.	ss Candidus, Philothe., Thalia, Gatiaan
16 Vrijd.	ss Eusebius, Adelheid, Albina, Everhard
17 Zaterd.	ss Begga, Wivina, Olympiada, Yolenda
18 Zond.	Verwachting der Geboorte Christi. s Gratiaan
19 Maand.	ss Nemesius, Fausta, Winiboud, Noë, Gregoor
20 Dinsd.	ss Philogoon, Ammiaan, Dominiek (van Sylos)
21 Woensd.	ss Thomas (Didymus), Glycerius, Severijn
22 Dond.	ss Florus, Virginia, Flaviaan, Zeno
23 Vrijd.	ss Victoria, Servulus, Cleomenes
24 Zaterd.	ss Gregoor (van Spoleta), Irmina, Delphina
25 Zond.	Kerstdag ss Eugenia, Anastasia, Adalsende
26 Maand.	ss Steven, diak. en 1e martel., Theophanes
27 Dinsd.	ss Joannes (apostel en evangelist), Nicerata
28 Woensd.	*HH. Onnoozele Kinderen.* s Theophila
29 Dond.	ss Thomas (van Kantelb.), Polydoor, Crescens
30 Vrijd.	ss David, Regner, Sabijn, Anysia
31 Zaterd.	ss Silvester, Melania, Columba, Potentiaan.

INSTELLING

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

MINISTERIE VAN LANDBOUW, NIJVERHEID EN OPENBARE WERKEN.

Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde

LEOPOLD II, Koning der Belgen.

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Willende een nieuw bewijs geven Onzer bezorgdheid voor de belangen der Nederlandsche letteren;

Overwegende dat niets meer van aard is om dezer ontwikkeling te bevorderen dan de inrichting van een bestendig letterkundig genootschap;

Op de voordracht van Onzen Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Er wordt te Gent, onder de benaming van Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, een genootschap ingericht van letterkundigen en geleerden, dat de studie en de beoefening der Nederlandsche taal- en letterkunde tot voorwerp zijner werkzaamheden zal hebben.

Art. 2. De Koning is de Beschermheer dezer Academie.

Art. 3. De Academie bestaat uit : 1° werkende leden; 2° inlandsche en uitheemsche eereleden; 3° inlandsche briefwisselende leden.

De titel van eerelid kan vergund worden :

A. Aan werkende leden, welke door hunnen ouderdom of door andere oorzaken zich in de onmogelijkheid zouden bevinden aan de werkzaamheden der Academie te blijven deelnemen, of welke, na hunne benoeming, zouden ophouden in België gehuisvest te zijn.

B. Aan buitenlandsche geleerden, die zich hebben doen kennen door belangrijke werken.

Art. 4 Er zijn vijf-en-twintig werkende leden; twintig dezer leden moeten Belgen zijn en in België gehuisvest; de vijf andere kunnen worden gekozen onder Noord-Nederlandsche letterkundigen en geleerden, in België woonachtig.

Art. 5. De achttien eerste benoemingen van werkende leden zullen worden gedaan door Ons. De verdere benoemingen van werkende leden, de benoemingen der eere- en die der briefwisselende leden worden door de werkende leden gedaan en aan de Koninklijke goedkeuring onderworpen.

Art. 6. De werkende leden vereenigen zich maandelijks in gesloten zittingen, eenmaal 's jaars in openbare vergadering.

De eereleden en de briefwisselende leden kunnen aan de beraadslagingen over wetenschappelijke zaken deelnemen met stemrecht.

Art. 7. De benoemingen voor openstaande plaatsen worden gedaan in de maandelijksche zitting volgende op die, waarin kennis werd genomen van het openvallen dier plaatsen.

Art. 8. Het bureel der Academie bestaat uit eenen Bestuurder, eenen Onder-Bestuurder en eenen Bestendigen Secretaris, allen gekozen onder de werkende leden.

Art. 9. Het eerste bureel der Academie zal benoemd worden door Ons.

Art. 10. Te beginnen met het tweede jaar van haar bestaan zal de Academie jaarlijks haren Bestuurder en haren Onder-Bestuurder benoemen.

Art. 11. De Bestuurder en de Onder-Bestuurder kunnen niet onmiddellijk in dezelfde hoedanigheid herkozen worden.

De benoemingen van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder worden aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Art. 12. De Bestuurder heeft het algemeen beheer der Academie; hij zit alle vergaderingen voor en maakt van rechtswege deel aller commissiën; hij doet beraadslagen over de verschillige punten, welke in de bevoegdheid vallen van de Academie; hij zamelt

de stemmen in, door de leden uitgebracht, en spreekt de beslissingen uit, welke met meerderheid van stemmen genomen zijn.

In geval van ontstentenis wordt hij door den Onder-Bestuurder vervangen.

Art. 13. De eerste benoeming uitgezonderd, wordt de Bestendige Secretaris benoemd door den Koning, op eene dubbele lijst van vóorstelling, opgemaakt door de Academie, bij geheime stemming en bij volstrekte meerderheid der stemmen, in eene zitting waar ten minste de twee derden der werkende leden aanwezig zijn.

Art. 14. De Bestendige Secretaris houdt het boek der beraadslagingen : hij onderteekent met den Bestuurder de genomen beslissingen; hij levert de bewijsschriften van goedkeuring en andere getuigschriften af; hij ontvangt de brieven en de memoriën aan de Academie gezonden.

Hij is gelast met de briefwisseling en met de bewaring der archieven en der bibliotheek.

Hij is daarenboven gelast met den rekendienst der Academie.

Art. 15. Wanneer, door ziekte of eenig ander wettig beletsel, de Bestendige Secretaris zich in de onmogelijkheid bevindt de zittingen bij te wonen, kan hij, naar eigen keuze, zich doen vervangen door een werkend lid.

Art. 16. De Academie stelt haar reglement van

inwendige orde vast, dat aan de Koninklijke goedkeuring moet worden onderworpen.

Er kunnen aan dit reglement geene wijzigingen worden gebracht dan op het voorstel van ten minste vijf leden, met de toestemming van de twee derden der werkende leden der Academie. Die wijzigingen moeten aan de goedkeuring van den Koning worden onderworpen.

De voorstellen tot wijziging van het reglement moeten op de dagorde en in de bijeenroepingsbrieven worden aangekondigd.

Art. 17. Aanwezigheidspenningen en schadeloosstelling voor reis- en verblijfkosten, waarvan het bedrag door Ons zal worden bepaald, knnnen aan de leden worden toegekend.

Art. 18. Onze Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 8n Juli 1886.

LEOPOLD.

Van 's Konings wege :
De Minister van Landbouw, Nijverheid
en Openbare Werken,

Ridder DE MOREAU.

WETTEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

WETTEN. (1)

I.

De werkzaamheden der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bevatten al de vakken der Nederlandsche taal- en letterkunde.

2.

De Academie bestaat uit : 1° vijf-en-twintig werkende leden; 2° hoogstens vijf-en-twintig buitenlandsche eereleden; 3° hoogstens tien inlandsche briefwisselende leden; 4° inlandsche eereleden, die vroeger werkende leden geweest zijn.

3.

De kiezingen voor werkende leden geschieden in de maandelijksche zitting na die, waarin kennis genomen is van het openvallen der plaatsen.

Eere- en briefwisselende leden worden gekozen ééns in het jaar, in de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering.

(1) Bekrachtigd bij koninklijk besluit van 15 Maart 1887; gewijzigd, voor het tijdstip der jaarlijksche vergadering en de hiermede in verband zijnde artikelen betrekkelijk de prijskampen en kiezingen, bij koninklijk besluit van 23 Maart 1891.

Zittingen.

4.

De Academie vergadert in gewone zitting éénmaal ter maand, en houdt jaarlijks eene openbare vergadering in Juni, na de gewone zitting dier maand.

5.

De uitnoodiging tot het bijwonen der zittingen wordt omtrent acht dagen te voren verzonden. Zij meldt de voornaamste onderwerpen, die op de zitting te verhandelen zijn.

6.

De eere- en briefwisselende leden hebben het recht de vergaderingen bij te wonen, behalve wanneer de Academie geheime zitting houdt. Zij kunnen aan de beraadslagingen over wetenschappelijke zaken deel nemen met stemrecht.

7.

Aan de geheime zittingen nemen geene andere dan werkende leden deel.

De geheime zitting is verplichtend, telkens als de Academie vergadert tot :

1° het voorstellen en kiezen tot de openstaande plaatsen in de Academie of in de Commissiën;

2° het beraadslagen over wijzigingen, toe te brengen aan de Wetten;

3° het opstellen der prijsvragen;

4° het beoordeelen der ingezondene stukken.

Worden evenwel tot de geheime zitting, voorzien bij 4°, toegelaten, de eere- en briefwisselende leden, die van den keurraad deel maken.

8.

De zitting begint stipt op het uur, bij den uitnoodigingsbrief aangeduid, welk ook het getal zij der aanwezige leden.

De zitting vangt aan met de lezing des verslags over de vorige zitting en met de mededeeling der ontvangen brieven.

Het is verboden, gedurende die lezing, den Secretaris in de rede te vallen.

9.

Bij afwezigheid van den Bestuurder wordt zijne plaats waargenomen door den Onder-Bestuurder.

Bij afwezigheid van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder leidt het oudstbenoemde der aanwezige werkende leden, naar de volgorde der lijst van het *Jaarboek*, de zitting.

10.

De Bestuurder leest de dagorde, onmiddellijk na de lezing en vaststelling des verslags.

De dagorde, wat betreft de ingezondene verhandelingen, wordt geregeld volgens de dagteekening van ontvangst bij den Bestendigen Secretaris.

Alléén afgewerkte en op de dagorde vermelde stukken worden in de zitting voorgelezen.

De dagorde wordt door het Bestuur vastgesteld. Een voorstel, door minstens vijf leden schriftelijk aan het Bestuur gedaan, veertien dagen vóór de zitting, wordt op de dagorde gebracht.

11.

De voorlezingen, in de openbare zitting te houden, worden in de voorgaande gewone zitting aan de Academie onderworpen.

12.

In de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering wordt gestemd over het al of niet bekronen der ingezondene werken.

13.

De werkende en briefwisselende leden zullen, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aanbieden.

Elk jaar, in de maand October, zal de bestendige Secretaris deze verplichting schriftelijk aan de werkende en briefwisselende leden herinneren.

Bestendige en tijdelijke Commissiën.

14.

Eene bestendige Commissie van tien leden is gelast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken, en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

15.

De leden dezer Commissie worden onder de werkende leden benoemd.

In geval van openstaande plaatsen worden de nieuwe leden gekozen door de Academie, op eene dubbele lijst van candidaten, door de Commissie voorgesteld.

16.

Deze Commissie kiest in haar midden eenen Voorzitter en eenen Secretaris.

17.

Deze Commissie is gelast met het aanleggen eener verzameling van boeken betreffende gemelde studiën.

18.

Eene vergoeding van twintig frank het vel druks wordt toegekend aan de leden, die gelast worden met de critische uitgave van Middelnederlandsche werken.

19.

Al de uitgaven, van welken aard ook, door de Commissie te doen, moeten vooraf aan het Bestuur onderworpen en door de Academie goedgekeurd worden.

20.

De Academie benoemt verder in haar midden zoo vele bestendige of tijdelijke Commissiën als de aard van hare werkzaamheden zal vorderen.

Kiezingen.

21.

Elke kiezing wordt in de uitnoodiging vermeld, met aanduiding van het uur, waarop zij zal geschieden, en van 't getal der openstaande plaatsen.

22.

Bij de kiezing wordt volstrekte meerderheid van stemmen vereischt. Evenwel, indien, na twee proeven, geen der candidaten die meerderheid verkrijgt, gaat

men over tot eene herstemming tusschen de twee candidaten, die het hoogste getal stemmen bekomen hebben.

Bij gelijkheid van stemmen in deze laatste proef is de oudste candidaat gekozen.

23.

Wanneer verscheidene plaatsen open staan, wordt voor elke plaats afzonderlijk gestemd.

24.

Elk jaar, in de maand April, stelt de Academie het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast. Zij benoemt eene commissie van drie werkende leden die, gezamenlijk met het Bestuur, voor elke dezer plaatsen twee candidaten voorstelt.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden, en in de Meizitting besproken.

De kiezing heeft plaats in de maand Juni.

25.

In die zitting mogen, op voorstel van werkende leden en onder goedkeuring der Academie, andere candidaten op de lijst gebracht worden.

26.

De voorgaande bepalingen zijn niet toepasselijk op de benoeming der eerste 10 briefwisselende leden, der eerste 25 eereleden en der eerste 10 leden van de bestendige Commissie.

27.

De leden der Voorstellingscommissie mogen geene twee achtereenvolgende jaren gekozen worden.

28.

De Bestuurder en de Onderbestuurder worden gekozen in de zitting der maand November. Zij treden den eersten Januari in bediening.

Geen van beiden mag in dezelfde hoedanigheid onmiddellijk herkozen, noch de Bestuurder tot Onderbestuurder benoemd worden.

Wedstrijden.

29.

De Academie schrijft jaarlijks wedstrijden uit over onderwerpen betreffende Nederlandsche taal- en letterkunde. Vaderlandsche geschied- en oudheidkunde, schoone kunsten en boekenkennis zijn onder Nederlandsche taal- en letterkunde begrepen.

30.

De prijsvragen worden twee jaar op voorhand vastgesteld.

In de zitting van Juli benoemt de Academie eene commissie van vijf leden om tien prijsvragen

voor te stellen. In de zitting van Augustus doet de commissie verslag. De Academie kiest eenige der voorgestelde prijsvragen, en bepaalt daarbij de waarde der toe te kennen prijzen.

31.

De antwoorden moeten vóór den 1[en] Februari ingezonden zijn.

In de zitting dezer maand worden de keurraden benoemd. De leden, die eene prijsvraag opgegeven hebben, maken van rechtswege deel van den keurraad, en bieden er schriftelijk een omstandig verslag over aan, hetwelk, met de verslagen der andere keurders, in de zitting van Mei gelezen wordt.

Op deze verslagen, die gedrukt en aan de werkende leden gezonden worden, stemt men in Juni. Het al of niet bekronen wordt beslist bij meerderheid van stemmen der aanwezige werkende leden.

De prijsvragen blijven ter inzage van de leden tot den dag, op welken de brieven der inzenders geopend worden.

32.

Voor de wedstrijden worden enkel handschriftelijke en niet te voren uitgegeven stukken aanvaard.

33.

De mededingers zetten op hun handschrift hunnen naam niet, maar alleen een teeken of eene ken-

spreuk, herhaald op den omslag van eenen gesloten brief, inhoudende hunnen naam en hunne woonplaats.

Zij, die zich, op welke wijze ook, bekend maken, en zij, wier verhandelingen na den voorgeschreven dag aan den Bestendigen Secretaris besteld zijn, blijven uit den wedstrijd gesloten.

34.

De werkende leden mogen aan de Academische wedstrijden geen deel nemen.

35.

De verhandelingen, ten wedstrijde bestemd, moeten in de Nederlandsche taal geschreven, binnen het bepaalde tijdvak aan den Bestendigen Secretaris gezonden worden.

Drukwerken.

36.

De drukwerken der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bestaan uit :

1° *de Verslagen en Mededeelingen*;
2° *het Jaarboek*;
3° *de Verhandelingen en Bijdragen*;
4° *de Bekroonde Verhandelingen*;

5° De uitgaven, door de Academie aangenomen, op voorstel der verschillende commissiën.

37.

De *Verslagen en Mededeelingen* worden na elke zitting gedrukt, en, minstens acht dagen vóór de eerstvolgende zitting, aan de leden gezonden.

Het *Jaarboek* verschijnt in de maand Januari.

38.

De *Verslagen en Mededeelingen* vermelden de gedane mededeelingen en de gelezene verhandelingen, 't en zij de meerderheid der aanwezige leden beslisse, dat deze niet gedrukt, of dat ze in de *Verhandelingen en bijdragen* zullen opgenomen worden.

39.

De Bestendige Secretaris is gemachtigd tot eene volgende aflevering der *Verslagen en Mededeelingen* de onleesbare verhandelingen uit te stellen, alsook de stukken, waarvan het zetten of het op steen brengen de uitgave vertragen mocht.

40.

Het Bestuur beslist welke verhandelingen het eerst zullen gedrukt worden. Daarbij wordt gelet :

1° op het tijdstip van de aanvaarding des werks door de Academie;

2° op de kosten der uitgave.

41.

Verhandelingen, aan de Academie ter uitgave medegedeeld, worden onderworpen aan de beoordeeling eener Commissie van drie leden.

De verslagen der beoordeelaars over de verhandelingen der werkende leden worden niet gedrukt. Evenwel, indien ze, buiten de ontleding, bijzonderheden behelzen die voor taal- of letterkunde van belang zijn, kan er een uittreksel in de *Verslagen en Mededeelingen* van opgenomen worden.

Het verslag over de verhandelingen van andere leden of geleerden wordt in de *Verslagen en Mededeelingen* gedrukt.

42.

De Bestendige Secretaris mag de verhandelingen, die voor den druk aangenomen zijn, aan de schrijvers ter noodige verbetering terugbestellen. Zijn echter deze schriften aanmerkelijk gewijzigd of vermeerderd, dan is hij verplicht ze opnieuw aan 't onderzoek der beoordeelaars te onderwerpen.

43.

In geen geval mag men den schrijver het handschrift der bekroonde verhandeling teruggeven.

De wijzigingen, gebracht in werken, die eenen

prijs of eene eerevolle melding bekwamen, en die het drukken waardig gekeurd zijn, zullen als aanteekeningen onder aan de bladzijde of als bijvoegsels achter de verhandelingen gedrukt worden.

44.

Indien verhandelingen van werkende leden voor den druk niet aangenomen zijn, dan mogen zij door de schrijvers teruggeeischt worden.

De handschriften der verhandelingen, ten wedstrijde ingezonden, en der schriften, door eere- of briefwisselende leden medegedeeld, en waarover een verslag bestaat, blijven eigendom der Academie. Echter kunnen de schrijvers, op hunne kosten, afschrift hunner werken ontvangen.

45.

Behoort eene verhandeling met platen toegelicht te worden, dan zal de schrijver den Bestendigen Secretaris daarvan kennis geven. Over het drukken der verhandeling en der platen wordt afzonderlijk gestemd.

46.

Geeft plaatwerk aanleiding tot buitengewone kosten, of is 't noodig dat eene verhandeling voorzien zij van verscheidene platen, dan wordt de uitgave verdaagd, en de Bestendige Secretaris maakt tegen de eerstvolgende zitting het bestek op der kosten, die het plaatwerk zal veroorzaken.

47.

De opstellers der schriften, gedrukt in de *Verslagen en Mededeelingen*, hebben recht op vijftig afdrukken van hun werk, met bijzonder bladmerk.

Honderd afdrukken worden gegeven aan den schrijver van een werk, dat in de *Verhandelingen* opgenomen is.

Verder hebben de schrijvers recht op een grooter getal, mits den drukker daarvoor eene vergoeding te geven van 4 centiemen het vel.

Voor zetkosten en buitengewone titelbladen betaalt men 3 fr. het honderd; druk, als voor de schrijvers-exemplaren, 4 centiemen het vel.

Ongedrukte omslag, de honderd exemplar.,	fr.	1,50
Gedrukte » » » »	»	3,00
Innaaien, met platen, min dan 5 vellen	»	3,00
» » » meer » » »	»	4,00

48.

De Academie heeft haren drukker, die van den Bestendigen Secretaris de uit te geven werken ontvangt, maar zonder oorlof van dezen niet afdrukt.

49.

Het heen- en terugzenden der proefbladen geschiedt door bemiddeling van den Bestendigen Secretaris.

50.

De kosten van groote wijzigingen tijdens het proefverbeteren zijn ten laste van hen, die ze veroorzaakt hebben.

51.

De uitgaven der Academie worden getrokken op minstens 300 afdrukken en aan al de in België wonende leden gezonden. De buitenlandsche leden hebben recht op deze uitgaven, mits zij in België iemand aanduiden, die gelast zij hun de werken te zenden.

Geldmiddelen.

52.

De geldmiddelen der Academie worden beheerd door eene Commissie van rekendienst, bestaande uit het Bestuur en drie leden, die in Januari gekozen worden. Die Commissie is gelast in Januari de begrooting van het ingetreden dienstjaar te maken en aan de goedkeuring der Academie te onderwerpen.

53.

Het Bestuur is gelast alles, wat de drukwerken aangaat, te regelen.

54.

De rekeningen van elk dienstjaar worden door de Commissie van rekendienst in de zitting der maand December opgemaakt, en aan de Academie voorgelegd.

Boekenverzameling. — Handvesten.

55.

De boekenverzameling staat onder toezicht van het Bestuur. De bewaring der boeken en handvesten is toevertrouwd aan den Bestendigen Secretaris.

56.

De geschriften, titels en papieren aangaande de Academie blijven altijd in handen van den Bestendigen Secretaris. De lijst daarvan wordt op het einde des jaars opgemaakt, en door den Bestuurder onderteekend.

57.

De boeken, die de Academie toebehooren, worden met het merk der Academie op het titelblad, en, bij het inbinden, op den rug gestempeld.

Nieuwaangeboden boeken worden in de zitting der Academie ter tafel gebracht, en niet vroeger in leening gegeven.

58.

Elke uitleening van boeken, der Academie behoorende, geschiedt tegen onderteekend ontvangbewijs van den vrager.

59.

De boeken en andere stukken worden voor niet langer dan ééne maand uitgeleend. Zijn, in den loop van dien tijd, de uitgeleende boeken niet gevraagd door andere leden, dan kunnen ze voor eene tweede maand aan hetzelfde lid te leen gegeven worden.

60.

Het bestuur mag te allen tijde de uitgeleende boeken terugeischen.

61.

De dagteekening van het uitleenen en terugsturen der boeken en de naam des vragers worden in een bijzonder register aangeteekend. Daarbij wordt vermeld, in welken staat de boeken teruggegeven zijn.

62.

Hij, die een boek of ander stuk, aan de Academie toebehoorende, beschadigt of verliest, is verplicht het op zijne kosten te vervangen.

Plechtgewaad der Academie.

63.

Donkerblauwe frak. Op den kraag, mouwopslagen en in de lenden, gestikte purperzijden palm- en lauwertakken, tusschen gouden boorden.

Gouden knoopen, met den Belgischen Leeuw in het midden, op een schild, bekroond door de koninklijke kroon en omringd door de woorden : **Koninklijke Vlaamsche Academie.**

Broek van gelijke kleur als de frak, met gouden streep op den naad.

Witte vest met gouden knoopen. Klakhoed. Degen.

Bijzondere bepalingen.

64.

De Academie kan, indien zij het noodig acht, onder goedkeuring des Staatsbestuurs, een of meer harer leden gelasten met eene letterkundige of eene wetenschappelijke zending. Wordt daartoe besloten, dan ontvangen die leden van de Academie de noodige inlichtingen betreffende hunne zending.

65.

Bovenstaande bepalingen zijn de inrichtende Wetten der Koninklijke Vlaamsche Academie. Deze Wetten kunnen niet gewijzigd worden, 't en zij in eene vergadering, op voorstel van minstens vijf werkende leden bijeengeroepen, en met de toestemming van twee derden der aanwezig zijnde werkende leden. De voorstellen tot wijziging der Wetten moeten op de dagorde vermeld worden.

Werkzaamheden der Academie voorgeschreven door de Wetten.

Januari.

De in November gekozen Bestuurder en Onder-Bestuurder treden den 1 Jauuari in bediening.

Benoeming van drie leden, welke met het Bestuur de commissie van rekendienst vormen.

Uitgave van het *Jaarboek*.

Februari.

De commissie van rekendienst onderwerpt aan de goedkeuring der Academie de begrooting van het ingetreden dienstjaar.

Benoeming der keurraden voor de prijswerken, welke vóór den 1 dezer maand moeten ingezonden zijn.

April.

De Academie stelt het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast.

Benoeming eener commissie van drie werkende leden die, samen met het Bestuur, voor elke openstaande plaats twee candidaten voorstellen.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden.

Mei.

Lezing van de verslagen over de beoordeelde prijswerken.

Bespreking der candidaten voor de openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden.

Juni.

Stemming over de verslagen betrekkelijk de prijskampen.

Kiezing der eere- en briefwisselende leden.

Openbare zitting der Academie. Afkondiging van den uitslag der kiezingen. Uitreiking der prijzen, in de wedstrijden behaald.

Juli.

Benoeming eener commissie van vijf leden om tien prijsvragen voor te stellen.

Augustus.

De commissie, gelast met de voorstelling der prijsvragen, doet verslag daarover.

De Academie stelt de prijsvragen vast en bepaalt de waarde der toe te kennen belooningen.

October.

De Bestendige Secretaris herinnert, schriftelijk, aan de werkende- en briefwisselende leden hunne verplichting om, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aan te bieden.

November.

Kiezing van den Bestuurder en Onderbestuurder voor het volgende jaar.

December.

De commissie van rekendienst maakt de rekening op van het afgeloopen dienstjaar en legt die aan de Academie voor.

Vrijdom van briefport.

BESTUUR VAN DEN
POST EN DEN TELEGRAAPH.

POST.

Vrijdom en tegen-teekening.

Nr 126/113.

BIJZONDER BEVEL.

Den 22 *November* 1886.

Ingevolge een ministeriëel besluit mogen, vrij van briefport, in het koninkrijk verzonden worden de dienst-correspondentiën, onder banden door den Bestuurder en den Bestendigen Secretaris der *Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde* met de leden dezer instelling gewisseld.

De tegenwoordige bepaling zal overgeschreven worden op de tabellen, gevoegd bij het Koninklijk besluit van den 30 October 1854.

De algemeene Bestuurder,
GIFE.

N. B. — Opdat de brieven, drukproeven, boeken enz. vrijstelling genieten van port, moeten zij ***onder kruisband*** verzonden worden aan het adres van den Bestuurder of van den Bestendigen Secretaris, en voorzien met de handteekening van het Werkend, Briefwisselend of Eerelid, als verzender. Daarenboven moet het verzondene ***aan het postbureel worden afgegeven.*** Vrijstelling van port bestaat niet voor papieren ***onder omslag***, of ***eenvoudig in de postbus geworpen.***

Bestendige Commissiën.

Bestendige Commissie, gelast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

Voorzitter : de heer Willems (P.)
Secretaris : » Gailliard.
Leden : de heeren Alberdingk Thijm,
S. Daems.
jhr. de Pauw,
Génard.
Gezelle,
Stallaert,
van der Haeghen,
van Droogenbroeck.

De Commissie vergadert op onbepaalde tijdstippen.

Bestendige Commissie, gelast met de studie der Vaderlandsche geschiedenis en der Vlaamsche kunst; met de uitgave der algemeene Levensbeschrijving der in België geboren Nederlandsche schrijvers, der algemeene Vlaamsche Bibliographie en van oude Vlaamsche geschiedschrijvers.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

Voorzitter : de heer Mathot,
Ondervoorzitter : » jhr. de Pauw,
Secretaris : » de Potter,
Leden : de heeren Alberdingk Thijm,
Bols,
Broeckaert,
de Flou,
Génard,
Sermon,
van Even.

De Commissie vergadert ten dage der maandelijksche vergadering van *Januari*, *April*, *Juli* en *October*.

(*Beslissing der Academie van* 21 *Augustus* 1889.)

Bestendige Commissie, gelast met de studie van al hetgeen in verband staat met de beoefening en de belangen der huidige taal- en letterkunde, met inbegrip van de Nederlandsche tooneelletterkunde; met de uitgave van verzamelingen Kunst- en Vakwoorden, met inbegrip van Nederlandsche, zoo oudere als nieuwere, rechtstermen; van eene Bloemlezing uit de werken onzer XVIIe en XVIIIe eeuwsche schrijvers, bij voorkeur uit den schat der Volksliederen uit gemelde tijdvakken en van eene bijzondere verzameling der voorname tooneelwerken van Nederlandsche schrijvers sedert het begin der XVIe eeuw.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

Voorzitter : de heer Obrie.
Ondervoorzitter : » de Vos,
Secretaris : » Coopman
Leden : de heeren Claeys,
Daems,
Hansen,
Hiel,
Micheels,
Prayon,
Snieders.

De zittingen der Commissie zijn vastgesteld op den dag der maandelijksche vergadering in *Februari*, *Mei*, *Augustus* en *November*.

(*Beslissing der Academie van* 21 *Augustus* 1889.)

Commissie van Rekendienst.

De Commissie van Rekendienst voor 1891 bestaat uit de leden van het bestuur : de heeren Snieders, Micheels en de Potter, en de heeren de Pauw, Mathot en Obrie.

Vergaderplaats der Academie.

De Academie is gevestigd in een gebouw, afhangende van het aloude Damman-steen, op den hoek der Koningstraat en der Vlasmarkt.

LIJST VAN DE LEDEN DER ACADEMIE.

Z. M. de Koning, Beschermheer.

WERKENDE LEDEN

benoemd bij Koninklijk besluit van 8 Juli 1886.

de Heeren :

Claeys (Dr Hendrik), te Gent;
de Pauw (jhr Mr Napoleon) ✠, te Gent;
de Potter (Frans) ✠, *Bestendige Secretaris*, te Gent;
Gailliard (Edward), te Brugge;
Génard (Pieter) ✠, te Antwerpen;
Gezelle (Dr Guido) ✠, te Kortrijk;
Hiel (Emmanuël) ✠, te Schaarbeek;
Snieders (Dr August) ✠, te Antwerpen;
van der Haeghen (Dr Ferdinand) ✠, te Gent;
Willems (Dr Pieter) ✠, te Loven.

Alberdingk Thijm (Dr P.-P.), te Loven.	*Gekozen den*	27 *Oct.*	1886.
Daems (S.), te Tongerloo;	»	»	»
Hansen (Dr C.-J.), te Antwerpen;	»	»	»
Mathot (Lodewijk), te Antwerpen;	»	»	»
Micheels (Jan), te Gent;	»	»	»
Obrie (Dr Julius), te Gent;	»	»	»
van Droogenbroeck (Jan) ✠, te Brussel.	»	»	»
Coopman (Theophiel), te Schaarbeek.	»	15 *Dec.*	1886.
de Vos (Dr Amand), te Gent;	»	»	»
Stallaert (Karel), te Everberg.	»	»	»
Broeckaert (J.-B.), te Dendermonde.	»	16 *Aug.*	1888.
van Even (E.) ✠, te Loven.	»	24 *Dec.*	1888.
Coremans (Edw.), te Antwerpen.	»	15 *Juli*	1891.
Sermon (Hendr.) »	»	21 *Oct.*	»
Bols (Jan), te Alsemberg	»	16 *Dec.*	»

BRIEFWISSELENDE LEDEN.

de Heeren :

de Flou (Karel), te Brugge. *Gekozen den* 16 *Nov.* 1887.
Haerynck (Hippoliet), te Brussel; » » »
Prayon-van Zuylen van Nyevelt (Mr A.), te Elsene. » »
Willems (Frans), te Antwerpen. » » »
Claes (Des.), te Namen. *Gekozen den* 24 *December* 1888.
Janssens (Alfons) ✠, te St.-Nicolaas. » » »
de Ghelder (Jhr. Karel), te Koekelare. *Gek. den* 29 *Dec.* 1889.
de la Montagne (Victor), te Antwerpen. » » »
. . . .
. . . .

BUITENLANDSCHE EERELEDEN,

gekozen den 16 November 1887.

de Heeren :

Arnold (Th.-J.-I.), beambte aan de Bibliotheek der Hoogeschool, te Gent;
Beets (Dr Nicolaas) ✠, rustend hoogleeraar, te Utrecht;
Bohl (Mr Joan), letterkundige, te Haarlem ;
Cosyn (Dr P.-J.), taal- en letterkundige, te Leiden;
de Backer (Lodewijk), letter- en geschiedkundige, te Noord-Peene (Frankrijk); in den winter te Cannes, departement des Alpes Maritimes;
de Vries (Dr Mathijs) ✠, hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Leiden;
Everts (Dr W.), bestuurder der scholen, te Rolduk;
Franck (Dr J.), hoogleeraar, te Bonn;
Groth (Dr Claus), hoogleeraar, te Kiel;
Habets (Jozef), rijksarchivaris in Nederlandsch Limburg, te Maastricht;
Heyne (Dr Moritz), hoogleeraar, te Goettingen;

Kern (Dr J.-H.-C.), hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Leiden;
Kluyver (Dr A.), taal- en letterkundige, te Leiden;
Moltzer (Dr Henri-Ernest), hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Utrecht;
Schaepman (Dr H.-J.-A.-M.), letterkundige, te 's Gravenhage;
te Winkel (Dr J.), leeraar aan het Gymnasium, te Groningen;
Verdam (Dr J.), hoogleeraar aan de Vrije Hoogeschool, te Amsterdam;
Weale (W.-H.-James), letter- en geschiedkundige, te Londen;
Wenker (Dr Georg.), bewaarder van de Bibliotheek der Kon. Hoogeschool, te Marburg;
Winkler (Dr Johan), taal- en letterkundige, te Haarlem.

Scherpenseel (J.), te Brussel. *Gekozen den* 24 *December* 1888.
Nuyens (Dr Will.-Jan-Fr.), te Westwoud. *Gek. den* 29 *Dec.* 1890.
Brouwers (Jan-Willem), te Nieuwer-Amstel. » »
Bonvarlet (Alexander), te Duinkerke. » »

. . . .

Woonplaats van de Werkende Leden der Academie.

de Heeren :

Alberdingk Thijm (P.-Paul), te Kessel-Loo;
Bols (Jan), Dorpsplaats, te Alsemberg;
Broeckaert (J.-B.), Dijkstraat, 48, te Dendermonde;
Claeys (H.), Catalognestraat, 16, te Gent;
Coopman (Th.), de Robianostraat, 27, te Schaarbeek;
Daems (S., abdij van Tongerloo;
de Pauw (jhr. N.), Lange-Violettenstraat, 279, te Gent;
de Potter (Fr.), Godshuizendreef, 29, te Gent;
de Vos (Am.), Coupure, 233, te Gent;
Gailliard (Edw.), Prinsenhof, 4, te Brugge;
Génard (P.), Van Leriusstraat, 37, te Antwerpen;
Gezelle (G.), Handboogstraat, 19, te Kortrijk;
Hansen (C.-J.), Leeuw-van-Vlaanderenstraat, 1, te Antwerpen;
Hiel (Emm.), Ste-Maria-Koningstraat, 303, te Schaarbeek;
Mathot (L.), Jezusstraat, 19, te Antwerpen;
Micheels (J.), Visscherij, 71, te Gent;
Obrie (J.), Ketelvest, 44, te Gent;
Sermon (Hendrik), Melkmarkt, 22, te Antwerpen;
Snieders (A.), Van Leriusstraat, 24, te Antwerpen;
Stallaert (K.), te Everberg (bij Kortenberg);
van der Haeghen (Ferd.), St.-Denijs-Westrem (Maalte);
van Droogenbroeck (J.-A.), Daillystraat, 131, te Brussel;
van Even (Edward), Stopselstraat, 6, te Loven;
Willems (P.), Brusselsche straat, 192, te Loven.

Woonplaats van de Briefwisselende Leden der Academie.

de Heeren :

Claes (D.), Lelièvre-straat, 20, te Salzinnes (Namen);
de Flou (Karel), Oude-Gentweg, 28, te Brugge;
Haerynck (Hippoliet), Zonder-Zorgstraat, 124, te Elsene;
Janssens (Alfons), Zamanstraat, 39, te Sint-Nicolaas;
Prayon- van Zuylen van Nijvelt (Alfons-M.-N.). Elsene.
Willems (Frans), Minderbroedersstraat, 2, te Antwerpen.
de Gheldere (jhr. K.), te Koekelare.
de la Montagne (Victor), Wijngaardstraat, 10, Antwerpen.

Afgestorven Leden

DER

ACADEMIE.

1887. Delcroix (D.), werkend lid.

1888. Snieders (R.), buitenlandsch eerelid.

» Nolet de Brauwere van Steeland (J.), werkend lid.

» Delgeur (Lod.), buitenlandsch eerelid.

» Dodd (G.-J.), werkend lid.

1889. Stroobant (Eug.), werkend lid.

» Alberdingk-Thijm (Jozef-Alb.), buitenlandsch eerelid.

1890. de Coussemaker (Ign.), buitenlandsch eerelid.

» ten Kate (J.-J.-L.), » »

» Campbell (M.-F.-A.-G.), » »

1891. de Laet (J.), werkend lid.

» Schuermans (L.-W.), » »

» Roersch (L.), » »

Lijst der Bestuurders van de Academie.

de Heeren :

Willems (P.), 1886-1887.
de Pauw (jhr. N.), 1888.
de Laet (J.), 1889.
Hiel (Emm.), 1890.
Snieders (Aug.), 1891.
Micheels (J.), 1892.

Lijst der Onderbestuurders.

de Heeren :

de Pauw (jhr. N.), 1887.
de Laet (J.), 1888,
Hiel (Emm.), 1889.
Snieders (Aug.), 1890.
Micheels (J.), 1891.
Génard (P.), 1892.

JAARLIJKSCHE WEDSTRIJDEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

1887.

Gouden eerepenning aan den heer P.-H. van Moerkerken, leeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde aan 's Rijks hoogere Burgerschool te Utrecht, voor zijne verhandeling over *De verbinding der volzinnen in het Gotisch.*

Vereerende melding aan den heer Dr. L. Simons, leeraar aan het Koninklijk Athenaeum te Leuven, en aan de heeren Prosper de Pelsmaeker, van Denderleeuw, en Theodoor Stille, van Maastricht, beide studenten aan de Hoogeschool te Loven, voor hunne te zamen bewerkte verhandeling over hetzelfde onderwerp.

Gouden eerepenning aan den heer Louis D. Petit, bewaarder der drukwerken aan de bibliotheek van 's Rijks Hoogeschool te Leiden, voor zijne *Middelnederlandsche Bibliographie.*

Eerste vereerende melding aan den heer Jan Broeckaert, briefwisselend lid der Academie, te Wetteren, voor zijn werk over hetzelfde onderwerp.

Tweede vereerende melding aan den heer P.-H.-F. Bakker, bestuurder eener openbare lagere school, te Haarlem.

Gouden eerepenning aan de heeren Jan Broeckaert, voornoemd, en Jan Craeynest, leeraar aan St.-Lodewijksgesticht te Brugge, voor hunne Lijst van *Onnederlandsche of Bastaardwoorden, met de evenveel beduidende echt Nederlandsche woorden.*

1888.

Gouden eerepenning aan Mr. Alf.-M.-N. Prayon, letterkundige te Gent, voor zijne *Geschiedkundige en critische verhandeling over de drie Taalwetten van België.*

1889.

Gouden eerepenning aan den heer Hippoliet Meert, leeraar aan het stedelijk college te Ieperen, voor zijne verhandeling over *het Voornaamwoord Du.*

1890.

Gouden eerepenning aan den heer Felix Leviticus, te Amsterdam, voor zijne verhandeling over de *Klank- en Vormleer van het Middelnederlandsch dialect der St.-Servatiuslegende van* HEINRIJK VAN VELDEKE.

Driejaarlijksche prijskamp voor tooneelletterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk Besluit van 10n Juli 1858, dat eenen driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur instelt, en namelijk artikel 4, luidende als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst door de Klas van Letteren der Academie van België opgemaakt » ;

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene academie inricht van letterkundigen en geleerden, die de studie en het beoefenen der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van candidaten voor de Jury van den driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur deel maakt van hare werkzaamheden;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 4 van voormeld Koninklijk Besluit van 10n Juli is gewijzigd als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst, *door de Koninklijke Vlaamsche Academie opgemaakt.* »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 2 October 1888.

LEOPOLD.

Van wege den Koning :
De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,
J. DEVOLDER.

Verordeningen voor den driejaarlijkschen wedstrijd van Nederlandsche tooneelletterkunde.

Art. 1. Er wordt een driejaarlijksche prijs uitgeloofd voor de samenstelling van een in het Vlaamsch geschreven tooneelwerk. De mededingers hebben volle vrijheid voor de keus des onderwerps, maar bij gelijke verdienste zal de prijs toegewezen worden aan het stuk, welks onderwerp aan de geschiedenis of aan de zeden van het land zal ontleend zijn.

Art. 2. Het stuk zal in het land moeten uit-

gegeven zijn (1), of, in handschrift, gezonden worden hetzij aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, hetzij aan de Koninklijke Vlaamsche Academie, vóór het einde van het driejaarlijksch tijdvak.

Art. 3. Vertaalde en naar vreemde of vaderlandsche werken geschikte tooneelstukken zullen buiten prijskamp blijven.

VLAAMSCHE TOONEELLETTERKUNDE.

Driejaarlijksche prijzen, sedert het begin van den prijskamp.

1° tijdvak,	1856-1858.	Prijs toegewezen	aan	H. van Peene (2).
2°	»	1859-1861.	»	»	B. Sleeckx.
3°	»	1862-1864.	»	»	F. van Geert.
4°	»	1865-1867.	»	»	A. van den Kerckhove.
5°	»	1868-1870.	»	»	J. van de Sande.
6°	»	1871-1873.	»	»	D. Delcroix.
7°	»	1874-1876.	»	»	D. Delcroix.
8°	»	1877-1879.	»	»	*niet toegewezen.*
9°	»	1880-1882.	»	»	Frans Gittens.
10°	»	1883-1885.	»	»	H.-B. Peeters.
11°	»	1886-1888.	»	»	H. Plancquaert.
12°	»	1889-1891.	»	»	. . . . . .

(1) Volgens Koninklijk Besluit van 26n Augustus 1881 worden ook tot den prijskamp aangenomen de stukken, door Belgen geschreven en in den vreemde gedrukt.

(2) De tooneelstukken werden, gedurende de tien eerste tijdvakken, beoordeeld door eenen keurraad, samengesteld uit Leden der Koninkl. Academie van Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten.

Te beginnen van het elfde tijdvak wordt de beoordeeling gedaan door Leden van de Koninkl. Vlaamsche Academie.

Vijfjaarlijksche wedstrijd voor Vlaamsche letterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk besluit van 6 Juli 1851, dat vijf vijfjaarlijksche prijzen instelt van 5,000 franken ieder, voor de beste werken, welke door Belgische schrijvers zijn uitgegeven en kunnen gerangschikt worden in eene der volgende reeksen :

1° Zede- en Staatkundige wetenschappen;

2° Fransche letterkunde;

3° *Vlaamsche letterkunde*;

4° Natuur- en wiskunde, en

5° Natuurwetenschappen;

En namelijk het artikel 2 van dit Besluit, luidende als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten voor de drie eerste reeksen : door de klas der Letteren, en voor de twee andere reeksen door de klas der Wetenschappen van de Koninklijke Academie van België. »

Herzien Ons Besluit van 30n December 1882, regelende de vijfjaarlijksche en tienjaarlijksche prijskampen, welke door de Regeering ingesteld zijn;

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene academie inricht van letterkundigen en geleerden, die de studie en het beoefenen

der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van candidaten voor de jury van den vijfjaarlijkschen prijs van Vlaamsche letterkunde deelmaakt van de werkzaamheden dezer instelling;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 2 van voormeld Koninklijk Besluit van 6n Juli 1851 is gewijzigd als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten : voor de twee eerste reeksen door de klas der Letteren, voor de twee laatste reeksen door de klas der Wetenschappen der Koninklijke Academie van België, en voor de derde reeks, *Vlaamsche letterkunde*, door de Koninklijke Vlaamsche Academie. »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 14n October 1889.

LEOPOLD.

Van 's Konings wege :
De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,
J. DEVOLDER.

Algemeene verordening voor den vijfjaarlijkschen prijskamp van Nederlandsche letterkunde.

Het programma van dezen wedstrijd is bepaald als volgt :

a) Dichtkunst (ter uitsluiting van de dramatische poëzie, voor welke een driejaarlijksche wedstrijd is ingericht).

b) Romans, novellen, en andere louter letterkundige voortbrengselen, als levensbeelden, zedeschetsen, verzamelingen van gedachten, opstellen van welsprekendheid.

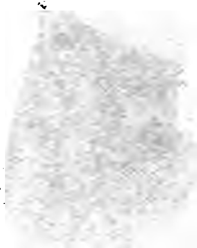
Vijfjaarlijksche prijzen voor Nederlandsche letterkunde, sedert de opening van den wedstrijd.

(*Beoordeeling, toevertrouwd aan Leden der Koninklijke Academie van Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten.*)

1e tijdvak.		1850-1854,	prijs toegekend aan	H. Conscience.
2e	»	1855-1859	»	Prud. van Duyse.
3e	»	1860-1864	»	wed. Courtmans.
4e	»	1865-1869	»	H. Conscience.
5e	»	1870-1874	»	Tony Bergmann.
6e	»	1875-1879	»	P. de Mont.
7e	»	1880-1884	»	J. van Beers.

(*Beoordeeling door eenen keurraad, samengesteld uit Leden der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

8e tijdvak.		1885-1889	»	Mathilda Ramboux.

JOHAN-ALFRIED DE LAET.

BESTUURDER DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE IN 1889

door DR. AUG. SNIEDERS.

Den 13 December 1815, in het zoo gedenkwaardige jaar toen de eerste en de groote stap gedaan werd op den weg naar België's onafhankelijkheid, werd Johan-Alfried de Laet geboren — hij, die twintig jaar later den kamp zou aanvangen, om den Vlaming die volledige zelfstandigheid te doen teruggeven, welke hij in de staatkundige stormen zag verloren gaan.

In de *Geschiedenis mijner Jeugd* vertelt Hendrik Conscience, op eene recht eigenaardige wijze, zijne eerste ontmoeting met den jongen Jan-Alfried, zijne kennismaking en hoe de vriendschapsband tusschen hen gelegd werd, en het blijft eene onomstootbare waarheid dat de Laet een onmeetlijken invloed op het literarische leven van onzen grooten novellist heeft uitgeoefend.

In mijne *Vijftig jaren geleden* (karakters en silhouetten) (1) heb ik het staalvast karakter van ons betreurd medelid naar waarheid geschetst. Ik

---

(1) Zie *Verslagen en mededeelingen* der Koninklijke Vlaamsche Academie, 1891.

wees op de meer grondige opleiding, die de Laet genoten had en de geestesontwikkeling, die hem kenmerkte, in vergelijking met vele zijner Vlaamsche bondgenooten, en die hem ook, zoo niet in letterkunde, dan toch in het maatschappelijke leven, eene hoogere plaats deden bereiken dan vele anderen mochten bezetten.

Overgroot was de invloed, die de Laet op allen uitoefende : zijn meer welvarende stand in de samenleving, zijn hooger onderwijs, zijne opleiding tot het vak van geneesheer, zijne uitgebreide en degelijke literarische kennissen in het Fransch, het penvoeren in dit of dat Fransch dagblad waren toestanden en eigenschappen, die hem, bij het ontwaken van ons Vlaamsch leven, eene aanzienlijke overmacht moesten doen toekennen.

Minder als letterkundige dan als Vlaamsch leider bekleedt hij eene schitterende plaats in onze geschiedenis, en hieraan heeft hij ook de schoonste jaren van zijn leven ten offer gebracht.

Het heilig dichtervuur broeide voorzeker in hem; doch hij heeft het niet aangewakkerd en gevoed, en zelfs verliepen er soms vele jaren dat hij der letterkunde niet gedachtig was, en de dichter in den dagbladschrijver of den wetgever opging.

Het eene en het andere gelijktijdig ontwikkelen, daartoe ontbrak bij de Laet de vereischte onverpoosde werkzaamheid.

Zijn leven van dagbladschrijver, zoo in de

Fransche als in Vlaamsche journalistiek, ving aan in 1844 en duurde schier voort tot op het tijdstip dat hij in 1863 plaats nam in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, waar hij 28 jaar, in naam zijner geboortestad, zetelde. Voorwaar, dat leven van 47 jaren, aan de volkszaak gewijd, zou voldoende moeten zijn om den stralenkrans der letterkunde te ontberen!

Deze echter mist ons achtbaar medelid niet, hoe gering zijn letterschat dan ook wezen moge. Het is hoofdzakelijk als letterkundige dat de Koninklijke Vlaamsche Academie hem hier wil verheerlijkt zien.

Uitgebreid was zijne literarische kennis, warm zijne verbeelding, helder en scherp zijn oordeel. Hij, gevormd door klassieke studiën, leende een gretig oor naar het romantism, dat in zijne jeugd met eene duizelingwekkende kracht opwelde. Had hij deze nieuwe school met dichterlijke begeestering begroet, dan toch keerde hij later, in zekeren zin, tot het classicism terug en werd een wezenlijk purist in stijl en taal.

Het eerste gedruischmakend optreden van Hendrik Conscience en Johan-Alfred de Laet dagteekent van 1839, toen, krachtens de zoogezegde XXIV artikelen, Limburg en Luxemburg aan Nederland werden teruggegeven.

Er heerschte te Brussel eene drukke opgewondenheid over den eisch der Mogendheden; doch in Antwerpen vond die beweging geenen weerklank.

In de *Geschiedenis mijner Jeugd* zegt Conscience :

« Nog altoos bestond binnen Antwerpen de Staatspartij, welker leden de omwenteling van 1830 slechts als een voorloopig en onwettelijk feit aanzagen; dezen erkenden de bestaande inrichting des lands niet en hoopten nog immer dat België eens geheel onder den staf des Konings van Holland zou terugkeeren. De aanhangers dezer gezindheid, wel verre van de beslissing der Mogendheden te betreuren, verblijdden zich integendeel in de verzwakking van het Koninkrijk, dat uit de gebeurtenissen van 1830 was ontstaan. Mij had het gevaar des vaderlands diep ontroerd en verontwaardigd; ik gevoelde schaamte voor mijne geboortestad, waar men stout genoeg was om openlijk den spot te drijven met degenen, die betuigden dat zij hun bloed wilden storten, veeleer dan het vaderland te zien aan stukken scheuren en dus zijne grondwet tot eene leugen te laten maken. »

Door plakbrieven beriep Conscience de 6 Februari 1839 eene volksvergadering in het *Théâtre des Variétés*, en sprak er eene zeer opgeschroefde redevoering uit. De geestdrift van den spreker ging tot de aanwezigen over, en het gewoel werd tot in de straat voortgezet.

De vredelievende burgerij was tegen den spreker hevig ingenomen; men leunde hem gezegden aan, die in waarheid nooit over zijne lippen waren gekomen. Ook vond men geen beter middel om den jongen redenaar te rechtvaardigen, dan de aanspraak in het licht te geven.

Zij verscheen in eene brochuur, met den titel *Aenspraek tot het Vlaemsche volk*, en in de Brusselsche *Emancipation* in het Fransch — hetgeen waarschijnlijk het werk van de Laet zal geweest zijn.

Als Conscience over die gebeurtenissen spreekt in de *Geschiedenis mijner Jeugd*, vermeldt hij den naam van de Laet niet; doch de *Aenspraek* werd door dezen, met zijnen naam vol uit, onderteekend. Hij nam dus stoutweg een deel der verantwoordelijkheid op zich en hierin herkent men den karaktertrek hem eigen : niet achteruitgaan voor eene opschudding. Zoo hebben wij hem trouwens altijd gekend; zoo was hij later in het onstuimige Schillersfeest, te Antwerpen gevierd, bij de aanvallen in de Kamer, in het tweegevecht met den minister van Oorlog baron Chazal.

Toen Conscience vijf-en-twintig jaar later, zijne herinneringen te boek stelde, bekende hij dat hij zich in gemelde aanspraak door den geestdrift had laten meeslepen. Het bleek weldra, zegt hij, « dat al het geschreeuw van vaderland « en onafhankelijkheid, al de bewegingen des legers « en al de woelige toebereidsels tot wederstand, « slechts ijdele woorden en nuttelooze machttoon- « derij was geweest ».

Was het dáárom dat hij den naam van de Laet wegliet en op zijne beurt de verantwoordelijkheid van dien « degensteek in het water » alléén dragen wilde? Ziedaar eene vraag, die moeilijk of liever niet kan worden beantwoord.

Wel ja, de beweging, ter gelegenheid der XXIV artikelen, was eene pralerij geweest, een tooneelspel dat eindigen moest zooals het geëindigd is; maar de redevoering van Conscience is altijd

een opmerkenswaardig feit in de geschiedenis, en het kloeke optreden, en de trouwe bescherming van de Laet een karaktertrek die hem vereert.

In 1842, gaf de Laet een zoogezegd historisch verhaal in het licht : *Het Huis van Wesenbeke*, dat jaren lang, en dikwijls zeer druk, besproken werd. De partijgeest heeft er zich van meester gemaakt, omdat men dacht hierin tegenstrijdigheden met de denkwijze van den staatkundige te ontdekken, en des te heviger waren de aanvallen, daar de Laet nooit een tweeden druk van zijn boek liet verschijnen.

Geen wonder! *Het Huis van Wesenbeke* was, onder literarisch en onder historisch oogpunt, de zwakke greep van een jong en onervaren man; de Laet schreef het boek toen hij nog geen Vlaamsch schrijven kon en jammerlijk met taal en zinbouw omsprong. Hij schreef het daarenboven op een tijdstip dat de geschiedenis nog niet klaar en duidelijk voor ons open lag, en men over het algemeen een verkeerd denkbeeld opvatte van den oproer in de 16e eeuw.

Onze Vlaamsche schrijvers, door het romantism onzer noorderburen geleid, hadden allen eene zeer uitbundige bewondering voor de geuzen en hunne stoute daden, en een diepen afkeer voor de vreemde overheersching. Deze vrij natuurlijke aandrift in jonge en geestdriftige harten, deed de vaderlands- en vrijheidsgezindheid onstuimig

boven drijven, niet zelden ten koste der waarheid.

De Spaansche inkwisitie, die schering en inslag was bij de novellen uit de 16e eeuw, heeft hier te lande nooit bestaan, en het is een mijner voldoeningen, dat ik, door de dagbladpolemiek, dit niet-bestaan in den geest van ons volk heb doen dringen. De hooge geestelijkheid zelve zou haar niet geduld hebben, na de invoering der bisschoppelijke hierarchie. De toestanden waren in de bestaande geschiedenis verwrongen, evenals ook het karakter van vele onzer smalle jonkers, die niet zelden *viveurs* waren, in stede van godsdienstige dweepers en geestdrijvers, zooals zij dikwijls, zeer oneigenaardig, tijdens het bestuur van Margaretha van Parma, werden voorgesteld.

Conscience schreef zijn lamlendig *Wonderjaar* en eenige schetsen uit den Spaanschen tijd; Th. van Ryswyck zong, in een krachtig lied, zijne *Watergeuzen* — deze al geestdriftiger dan gene : de Laet, altijd meer redenerend en tot het didactische genegen, waagde eene poging in den psychologischen roman, en hij verviel in een wezenlijken preek.

Over de warme, dichterlijke verbeelding van de Laet waait in dit werk een koele, zelfs een ijzige adem; de boeiende natuurbeschrijving wordt in het verhaal gemist; de karakters zijn los en wild geschetst, wel te verwonderen voor iemand gelijk de Laet, die een zoo scherpen, een zoo helderen oogslag in de harten wist te werpen.

Hadde hij eene tweede poging in dat vak gewaagd, dit is mijne innige overtuiging, hij zou iets degelijks hebben voortgebracht. Zijne latere schriften, als losse blaren achteloos aan den wind overgeleverd, hebben dit gevoelen onwrikbaar in mijnen geest gevestigd. Hoe jammer voor de letterkunde dat een later zoo vast, zoo schitterend en veelzijdig ontwikkeld talent het bij eene jongelingspoging gelaten heeft!

Toen de Laet zijne meesterschap over de Vlaamsche taal deed gelden en een grondig historicus was geworden, kortom, zooals de economist Proudhon van hem zegde, *un des hommes les plus lettrés du pays*, zag hij met eenen glimlach neer op die literarische jongelingszonde, en wendde geene poging aan om ze, onder welk opzicht dan ook, te rechtvaardigen. Het boek was voor geene herwerking geschikt : in grondslag, in opvatting en in uitvoering was het inderdaad zonder nadenken geschreven.

De dichter zegt het in zijne berijmde voorrede :

..... geschetst op weinig dagen,
Met zwakke hand en ongewend penseel.

Men zou zeggen dat de schrijver, reeds bij het nazien der drukproeven, de overtuiging opdeed dat zijn werk aan zijne verwachting niet beantwoordde. Ook eindigt de voorrede met eene samenspraak tusschen schrijver en lezer. De eerste zegt :

Doch 't boek, eilaes, in zeer gebrekkig... zeer ..
— Ja, is het zoo, waerom dan liet gy 't drukken?

luidt het onderbrekend antwoord van den lezer. Ja, waarom?

Och, waarschijnlijk omdat, niettegenstaande een grein scepticism over de innerlijke gehalte van hun werk, de ijdelheid bij de jonge dichters altijd eene groote rol speelt. Men heeft den moed niet een halven regel van zijn werk op te offeren. Slechts later, als de begoocheling gevallen en de geest gerijpt is, schrapt men niet één regel, maar schrapt men gansche boekdeelen weg.

de Laet erkende, met mannelijke krachtdadigheid, kort na de verschijning, de onleefbaarheid van zijn boek. Hij sneed met forsche hand die zwakke loot af, en de booze partijschap, die gretig op het verledene aast, zag in de veroordeeling van dit werk, eene kwalijk verborgen omkeer van denkbeelden.

Wij herinneren ons nog dat, bij een dezer politieke aanvallen, de Laet aan het dagblad *Le Précurseur* de toelating gaf, indien het hem lustte, *Het Huis van Wesenbeke* te herdrukken.

Het blad waagde 't echter niet.

Wat vreemds is er in gelegen dat men een werk begraven laat, erkend als valsch in den grondslag, geschreven zonder kennis, zonder ondervinding — kortom, eene vrucht die afgevallen is vóór dat ze door de middagzonne gerijpt werd.

Bij eenen herdruk zou in waarheid niemand

iets gewonnen hebben, noch de belletrie, noch de taal, noch de geschiedenis, kortom, noch het Vlaamsche land, noch de Laet zelf.

Onze dichter schreef eenige andere novellen, onder ander : *Eene bruiloft in de XVIe eeuw*, *Dokter van Droomenveldt* en *Het Lot*; doch ook deze zijn binnen de grenzen van het destijds bestaande tijdschrift *Het Taelverbond* gebleven. Waarom? Die vraag kunnen wij niet beantwoorden, tenzij met eene tweede vraag : hielden, na de verschijning, niet andere dan wel letterkundige belangen, den schrijver bezig?

Deze novellen dragen den stempel van oneindig meer vastheid in ontwerping, in degelijkheid van uitvoering dan het eerstgenoemde werk. In *Het Lot* vooral is de schrijver zijne taal volkomen meester, de gebeurtenissen zijn natuurlijk aangebracht, en haar samenloop doet de karakters voortreffelijk uitkomen. De denker gaat meer en meer hand aan hand met den dichter. Hij heeft zijne reden « waarom » hij schrijft : hij wil zijn volk leeren en stichten.

Het Lot bevat eene waarheidsvolle afschildering van het buitenleven en van de menschen, die zich daarin bewegen. Deze laatsten hebben niets conventionneels, niets overdreven dichterlijks in hunne neigingen; niets ziekelijks in hunne gevoelens. De hartstochten, die hier aan boeien liggen, zijn ginder, naar den geest des dorps, onbeteugeld.

De menschen, die voor onze oogen handelen

en wandelen zijn, voorwaar, van vleesch en bloed; ze zijn frisch, levendig en staan in vreugde en in lijden, in voorspoed en tegenslag met de voeten op den grond. 't Zijn, kortom, boeren en hierin vormt de verhaaltrant van de Laet een scherp contrast met dien, welken men doorgaans bij de voorstelling des dorpelings leverde.

Die goede natuurvolle schets mocht niet vergeten zijn! Zij is niet alleen opmerkenswaardig als karakterschildering, maar ook in taal en vorm. De figuren spreken niet de stads-, maar de dorpstaal, en wat meer is de goede, ronde en gezonde Kempische taal.

De taalvorscher komt te allen kante in die bladzijden te voorschijn, en het verhaal kan als een model van onzen spreektrant opgemerkt en nuttig aangewend worden bij het nasporen onzer idiotismen.

Met twee of drie goede vertalingen, onder andere, *De Schildburgers* van Ludwig Tieck en de lieve vertellingen van Perrault, verschenen onder den aangenomen naam van Jozef Colveniers (de Laet woonde destijds in de Colveniers-straat), wordt de periode van zijne verhalen in proza, jammer genoeg! gesloten.

De novellen moeten echter de vlag strijken voor zijne gedichten; doch ook deze, welke de Laet in 1883 liet herdrukken, zijn niet talrijk. Werkzaamheid was geene zijner eigenschappen : hem ontbrak de opgewektheid tot letterkundigen arbeid. Slechts in het dagbladschrijversleven, waar

de prikkel onmiddellijk is, legde hij een doorslaanden iever, en wat meer is, een onmiskenbaar talent aan den dag.

's Mans politieke schriften : brochuren, verslagen en redevoeringen in de Kamer, betreffende het Vlaamsche vraagpunt, zijn voorzeker de belangrijkste voortbrengsels zijner meesterlijke pen. Zij zijn in kloeke taal, in vasten stijl en met eene onverbiddelijke logica geschreven.

Hoe jammer dat de Laet de letterkundige critiek niet beoefend heeft! Hij was hiertoe de rechte man. In dit vak der literatuur hebben wij één enkel model van zijne hand en gedagteekend van 1861.

Toen Heremans zijne *Dichterhalle* uitgaf, nam deze hoogleeraar in dit werk Vondel's beroemd klinkdicht op, dat voorkomt in het ten jare 1652 herdrukte treurspel *Palamedes.*

de Laet, gewapend met zijne uitgebreide kennis en scherpen ontledingsgeest — hij was een grondig Vondelkenner — maakte den verzamelaar opmerkzaam dat er een andere en veel dichterlijker druk van dit klinkdicht, die van 1625, bestond, waaraan dan ook, volgens hem, de voorkeur in de *Dichterhalle* moest gegeven worden.

Met een meesterlijk gezag ontleedde de dichter de beide lezingen, bracht woorden en volzinnen met elkander in vergelijking, en bewees dat Vondel de kracht van zijn dichtstuk van 1625 aanzienlijk had verzwakt — eene denkwijze, die later door

den grooten Vondel-uitlegger, door Mr Jacob van Lennep, werd bevestigd.

De brief aan professor Heremans was in hoffelijke, in keurige bewoordingen geschreven en, wat nog hoffelijker was, vóórdat hij in druk verscheen, den verzamelaar toegezonden. Deze — 't was misschien alzoo onderling overeengekomen — zond de Laet's schrijven naar het tijdschrift *de Vlaemsche School*, met verzoek van opneming.

Hij trok zich zeer behendig uit den slag met te zeggen :

« In myne *Dichterhalle* heb ik dezen laetsten tekst (die van 1652) opgenomen, my echter voorstellende, in de aenteekeningen, die op het einde van myn werk zullen worden gevoegd, de varianten van den ouderen tekst van dit beroemde klinkdicht op te geven. »

Toen de Laet den verzamelaar den brief in handschrift toezond, leverde hij een groot bewijs van kieschheid; hij gaf eene les van eerlijkheid aan vele critiekers, die niet terecht wijzen, maar, zoo mogelijk, onbeschoft doodslaan. De ontleder eindigde zijne geestige critische studie met de woorden :

« De gansche Palamedes heeft in 1652 dezelfde *verbetering* ondergaen als het klinkdicht. Wordt er my tyd toe gegund, dan koom ik wel eens terug op die zonderlinge verandering. »

Jammer, hij deed het nooit : het was zijne eenige, zijne eerste en laatste critiek.

In 1883, zegden wij, gaf de Laet een herziene druk zijner *Gedichten* uit, aan vaderland,

godsdienst, huiselijk leven en kunst gewijd. Meesterlijke grepen, kernvolle versbouw, flinke en gezonde taal kenmerken vaak deze poëzie.

In 1838 reeds richtte hij zijnen lierzang *Aan de Dichters*, met den aanhef, die tot nu toe in den mond der Vlamingen ligt :

Onze oudren waren groot! — en wij? — wat zijn wij heden?
Een volk dat moedeloos, van vreemden voet vertreden
Zijn leeuwennek gedwee en siddrend nederbukt!

Het was een fragment dat in 1839 in het *Nederduitsch letterkundig Jaarboekje* van vader Rens werd opgenomen. In 1848 verscheen er een nieuwe en verbeterde druk van dit gedicht en de schrijver zegde :

« Dat dit stuk by zyn ontstaen een fragment was en het nu (1848) nog blyven moet, is myne schuld niet. De tyd laet, jammer genoeg! den Vlaming nog niet toe een zegelied aen te heffen. »

In de uitgaaf van 1883 voegde hij er bij :

« Dit werd geschreven over 35 jaar. Kan er heden nog van geen zegelied spraak zijn op 't gebied van Stam en Taalrecht, dan toch is er reeds zooveel gewonnen dat de Vlaming met vertrouwen de toekomst mag te gemoet zien.

« Met het oog op letterkunde, kunst en wetenschap beleven wij een blijder tijdperk.

« Onze schrijvers, hier te lande bekend en bemind, zien hunne werken in de groote europische talen overgezet; ettelijke zelfs zijn wereldberoemd. In de Toonkunde is er eene vlaamsche school tot stand gekomen, welke hier meer en meer veld wint en ook in Noord-Nederland, Duitschland

en Frankrijk wordt gehuldigd. Het meerendeel onzer geleerden schamen zich hunner moedertaal niet, waarvan de wetenschappelijke macht en juistheid niet meer betwist worden.

« Wat meer is, eene talrijke, verstandeijke, krachtvolle en vastberadene jongelinschap staat sinds lang de oudere kampers ter zijde en blijft borg voor de toekomst.

« Een zegelied? Nog niet. — Een klaaglied? Niet meer.

« *Het daghet in het Oosten!* »

Aan dit gedicht knoopen zich, in zekeren zin, de vaderlandsche gezangen vast, zooals *het Vaderland* en *België*. Het eerste draagt de dagteekening « 28 Februari 1848 ». Vier dagen vroeger was de omwenteling te Parijs losgebersten en de troon van Louis-Philippe in puin gevallen. Het kleine België, geleerd door de bittere en eeuwenlange ondervinding, hoorde andermaal de bedreiging van overrompeling zijner gewesten, en kloek zong de dichter, in antwoord op den ouden droom van Richelieu :

Komt! ontrolt den leeuwenstandaart!
Op! voor Vorst en Vaderland!
Komt! de vrijheid van den landaart
Wordt bedreigd met smaad en schand.
Op! staat op! bij krijgsgedommel
Komt! broeders, naar het veld!
Luistert! ginder slaat de trommel
Die ons reeds den zege meldt!
O Vaderland! o Vaderland!
Aan u mijn hart, aan u mijn hand!
O Vaderland! o Vaderland!
O heilig Vaderland!

Die strophen vloeiden uit het hart : de Laet was man om die woorden gestand te doen. Hij

had Vlaanderen lief en gevoelde diep wat al opofferingen zijn volk sedert eeuwen zich getroost had, om een onafhankelijk bestaan meester te worden.

Met recht mocht hij zingen :

Vrijheid! vrijheid! erf der Belgen,
Met der Vaadren bloed gekocht!

Die vrijheid mocht niet verloren worden, want met haar zou ook het Vlaamsch leven ten ondergaan. Geen vreemde overheersching meer! Vlaanderens bodem, zong de dichter,

Vlaandrens bodem duldt geen vreemden
Duldt geen vreemden dan in 't graf!

Aan dit gedicht verbindt zich eene staatkundige beschouwing over de gebeurtenissen van 1848, in hare betrekking tot België — eene beschouwing. die de Laet nog duidelijker als vaderlander, als politiek schrijver kennen doet, Ziehier hoe hij zich uitliet den 12 Maart van gemeld jaar, nadat de partijen bij het dreigende gevaar, dé handen verzoenend hadden ineengelegd :

« Welk ook zyn staetsvorm mocht zyn, wy hebben altyd ons vaderland vurig bemind; maer nooit, wy zeggen het met de diepste overtuiging, hebben wy met zooveel hoogmoed als heden den naem van Belg gevoerd. Wy juichen in ons gemoed over de weerdige houding onzer vaderlanders, wy juichen en danken God als na eene roemrijke overwinning!

« Deze overwinning is niet door bloedvergieten gekocht; zy is schooner: het is de zegeprael van orde tegen wanorde, van rede tegen drift, van wysheid tegen dwaesheid, van

eendracht tegen scheuring, van echte vryheid tegen vrymakery.

« Men bedriege er zich niet om : zulke zegeprael ofschoon zij minder gerucht maekt, is eene overwinning, die aen België, onder de andere volkeren van Europa, meer macht en invloed zal geven, dan ons beperkt grondgebied het schynt toe te laten. Voor ons zelven, als natie, zal zy insgelyks de schoonste, de heilrykste gevolgen hebben.

« Wie in onze gedachten, wie in onzen vaderlandschen hoogmoed uit eigen inspraak niet zou deelen, volge ons in de berekening van hetgene voor het Belgisch vaderland uit het weerdig gedrag onzer Staetsmannen en uit de manhaftige stemming onzes volks, gesproten is of spruiten zal.

« Nauwelyks hadden de omwenteling van 1830 en latere voorvallen het pleit der onafhankelykheid van België beslist, of er ontstonden in ons midden verschillende gezindheden, die door hunne hevige worstelingen tegen elkander het vaderland een aenzien gaven, als ware het uit alle vreemdsoortige mengelstoffen byeen geraept. De scheuringen werden dieper en dieper tot dat zy in de laetste tyden de beste geesten aen een vreedzaem voortbestaen van België deden twyfelen.

« De natuur, langs eenen anderen kant, heeft ons in Vlamingen en Walen gescheiden; men zag daerin eene oorzaek van zwakheid en men waende dat in groote omstandigheden de twee volksgedeelten van België eenen verschillenden weg zouden inslaen en aldus de scheuring of de inneming van België door den vreemden zouden vergemakkelyken. Daerenboven het was by velen onzer medeburgers en by de meeste andere volkeren, een vast geloof dat onze nationaliteit geheel van Frankrijks goeden wil afhing, en wy gedwee den nek zouden bukken, zoohaest men ons zou zeggen : « Gy zyt Franschmans, wy willen het. » Zoo verre was dit ongegrond geloof ingeworteld, dat zelfs in de Kamer de vurige en edele woorden van Mr. De Decker zelden weérklank vonden, als hy in diepgevoelde tael de hulp van ieder tot het versterken onzer nationaliteit inriep.

« Dit ongeloof aan ons volksbestaen had, zoo als wy zegden, zyne schynbare redenen in de zware worstelingen dat wy na 1830 hebben doorstaen, in den onverzoenbaren haat der partyen, in de verdeeldheid tusschen Walen en Vlamingen, in het gedacht dat wy ons nooit tegen den wil van

Frankryk zouden durven verzetten, zelfs niet om ons vaderland tegen eene schandelyke inzwelging te bevryden.

« Men bedroog zich : aan Belgiës nationaliteit ontbrak eene laetste beproeving; zy was als het goud, dat niet in het vuur geweest is en waervan men de weerde niet bepalen kan. God heeft nu toegelaten, dat onze nationaliteit, in aenzien van het opgeschudde Europa, op den toetssteen gebracht werd; deze proeve hebben wy met eere doorstaen en wy zelven zyn verwonderd geweest over den uitslag. Wy zelven hebben het hoofd met trotschheid in de hoogte geheven en met liefderyken galm geroepen : *Vaderland! Vaderland!* — alsof, ook voor ons oog, het raedsel van ons volksbestaen eerst van heden was opgelost geworden.

« Inderdaed, het is zoo : alle nationale banden, die gebroken of onherstelbaer verslapt schenen, zyn onder vaderlandsch gejuich vaster gesloten dan ooit. Koning en volk ministers en representanten, Vlamingen en Walen, allen hebben gehoord, dat boven alle belangen, boven alle wenschen, een heilig woord in hun hart berust; het woord *Vaderland;* geene liberalen, geene katholieken meer, geene Vlamingen, geene Walen meer — broeders, zonen van eenen vryen grond! Van nu af aen blyft alle vrees voor onze nationaliteit ter zyde : in vredestyd zullen de gezindheden misschien allengskens weder ontstaen; maer er moet een lang tydvak verloopen, vooraleer hare twisten weder zulke hevigheid bekomen — en, in alle geval, niemand vermag daerin nog een teeken van zwakheid te zien; België heeft aen de wereld getoond hoe op den dag des gevaers eene gansche natie hare twisten kan afleggen en opstaen voor 's lands verdediging als een enkel man.

« Wat Frankryk betreft, het mag zich beroemen over eene groote macht, dat is waer; maar nu ten minste zal niemand nog denken of zeggen, dat België gedwee en moedeloos den nek zal bukken voor het geweld des vreemdelings, van waer hy kome en hoe machtig hy ook zy! »

Die regelen zijn de trouwe weerspiegeling van den geestdriftigen en bewonderenswaardigen toestand, waarin België zich bevond in de hachelijke

dagen der Fransche omwenteling van 1848. Het oprecht vaderlandsch gemoed van den kloeken Vlaming ontvouwt zich in al zijne uitgestrektheid. Al de opmerkingen in deze bladzijden vervat, zijn waarheid, en men ziet dat de Laet zich geene begoocheling maakte over de herleving der nadeelige partijschap, in een min of meer verwijderd tijdstip.

Het artikel, manifest of hoe dit belangrijk schrift ook genoemd worde, bevatte eenige andere beschouwingen, die voor den Vlaming van het hoogste belang zijn. Laat ons nog eenige regelen overnemen uit dit, aan de meesten onzer onbekend, schrift.

« Een tweede voordeel dat voor ons uit de tegenwoordige omstandigheden gesproten is, bestaet daerin, dat wy eerst sedert nu eenen kostelyken schat hebben leeren kennen, dien wy om zoo te zeggen, zonder het te weten reeds achttien jaer lang bezitten. Wy waren zoodanig gewoon geworden in onze fransche dagbladen uittreksels uit Paryzer journalen te lezen, dat wy deel namen in den schreeuw naer meer vryheid, welken men sedert 1830 in Frankryk aenhief. Daerenboven de Franschen hadden ons zoo dood gezaegd met hun *pays de liberté*, dat wy zelven geloofden dat alle licht, alle vryheid uit Frankryk spruiten moest.... en ziet, Frankryk maekt eene bloedige omwenteling, het verbryzelt eenen beroemden troon en het geeft zich in eens alle de vryheden, welke het op zynen bodem mogelyk acht. Wy, Belgen, zien, na den storm, met verwondering op het nieuwe Frankryk en op ons eigen vaderland, en wy bevinden dat wy sedert achttien jaer meer vryheden genieten, dan onze geburen er zich nu met zulk schrikkelyk geweld hebben verschaft, zelfs vryheden die Frankryk niet aannemen durft, zoo als de vryheid van onderwys en de volle en onbeperkte vryheid van vereeniging!

« En wat de zoogezegde republiekaensche vryheden betreft, Frankryk moet er het gebruik nog van beproeven en zal er ongetwyfeld al spoedig palen aen stellen om zyne lichtzinnige bevolking in de baen der wettelykheid te houden. Ons, integendeel, zyn alle deze vryheden zoo natuurlyk, zoo verre in onze zeden gegroeid, dat wy zelven niet bemerkten dat wy ze bezaten, vóor dat een naburig volk op ons oud eigendom kwam roemen en er de wereld vol van schreeuwen, alsof het nieuwe uitvindingen waren. »

Waarheid, doch niet zelden eene miskende waarheid in België! Genoeg zij het ons in die regelen te toonen hoe hoog de Laet de onafhankelijkheid, de vrijheid en de innerlijke waarde van zijn land schatte; welken gouden raad hij de zijnen gaf tegen de verleiding van schijnvrijheid en geschied- en staatkundige onwaarheden, die al te lichtvaardig, vooral in oogenblikken van gisting en maatschappelijke verwarring, de volken begoochelen.

Omtrent het jaar 1849, toen een Waalsch vertegenwoordiger, de streving naar eendracht van 1848 vergetende, in de Belgische Kamer den Vlaming hoonde, sprong de Laet andermaal, zooals trouwens bij elke gelegenheid, in de bres, om zijnen miskenden landaard te wreken. Hij stelde in de destijds bloeiende maatschappij *voor Tael en Kunst*, van welke wij allen, Conscience aan 't hoofd, deelmaakten, een algemeen petitionnement voor ten gunste van het Vlaamsch.

Met geestdrift werd het ontwerp aangenomen en eene commissie benoemd om het adres op te stellen : zij bestond uit de heeren Jan de Laet,

Dr. Matthyssens en P. Génard. Het adres, zoo krachtig als voorzichtig, vloeide uit de pen van de Laet en kenmerkt andermaal een verheven staatkundigen geest, heldere en practische denkbeelden, onbeperkte gehechtheid aan den Vlaamschen stam, aan zijne taal en zeden. Het is, kortom, een schrift dat in die dagen eene wezenlijke wakkerschudding was van het Vlaamsche volk.

Hoe kan ons jong Vlaanderen vandaag al die ernstige werking zijner voorgangers en hoofdmannen vergeten!

Doch wij keeren tot 's mans gedichten terug.

De dichter wist ook den zachten, den milden toon aan te slaan, zonnige tafereelen te tooveren. Hij schreef streelende strophen, die in zijn huiselijk leven, in zijn hartelijken omgang ontsproten zijn. « Daal niet » zegt hij, in een lieflijk vers tot een meisje, dat zich op de beoefening der dichtkunst wilde toeleggen,

Daal niet van uw' rozentroon,
Meisje, gij wier gulle blikken
Ieders hart met bloemenstrikken
Binden kunnen aan uw schoon!
Daal niet van uw' rozentroon
Gij, de liefste van de lieven,
Ruil uw kroon van madelieven
Nooit toch voor een lauwerkroon.

En nu ontleedt hij den zanger in zijn leven en streven, in zijn heden en toekomst. Deze ziet en gevoelt fijner, dieper, verhevener dan de

gewone mensch; doch van dáár ook dat hij meer lijdt en vinniger getroffen wordt door de ontgoochelingen, die zich stap voor stap aan 's menschen leven verbinden; die zoo onverpoosd ontstaan als de golven der zee, welke rusteloos aanspoelen. Tusschen die ontgoochelingen rijst alweer het beeld op van het miskende Vlaanderen, en met ontroering zingt de dichter van zijnen zanger :

Het is zijn Vaderland, dat hij niet mag veroveren!
De Geest met 't vurig zweerd staat voor zijn wenschenwoon!

De geest met het vlammende zwaard is de verfransching, die in Vlaanderen overheerscht — eene verraderlijke verschijning, die overal in de gedichten opdaagt en vaak de doorbrekende zonnestralen verduistert.

In stede van alles, evenals de dichter, te willen onderzoeken, doorgronden en herscheppen, op gevaar af van door den folterstroom der vertwijfeling verzwonden te worden, raadt hij het voorwerp zijner zangen aan eenvoudig en kinderlijk naïef van harte te blijven :

Geniet bij 't lachend blauw der hemelen,
Geniet bij 't murmlen van den vliet,
Geniet bij 't stille maanlichtwemelen;
Maar zoek der schepping oorzaak niet.

En verder :

Waarom een dorren lauwer hechten
Op 't blanke voorhoofd, hel en schoon?
Een bloemensnoer in blonde vlechten,
O Meisjen! is uw gloriekroon!

Zeer schoone regelen bevat het dichtstuk *Aan eene Zangster*. Evenals de dichterlijke drossaard van Muiden zijnen geest verkwikte in de zoete liederen van Maria Tesselschade en Franciska Duarte, evenzoo vond onze Vlaamsche dichter opbeuring in den zang eener ons onbekende. Het gedicht meldt het jaar 1838, doch het werd, naar taal en vorm te oordeelen, bij het herdrukken gewijzigd.

Zangerinne, Gij kunt tooveren,
Gij kunt boeien met uw stem;
Gij kunt elke ziel veroveren
Met uw nadruk, met uw klem;
Gij kunt elke drift ontsteken
Die den boezem zwellen doet;
Gij kunt elk gevoel doen spreken,
Droefheid, Vreugde, Vrees en Moed;
Gij kunt zielen van hieronder
Voeren tot in Godes woon!
En wat kost U zoo een wonder?
Alles! — Niets! — een enkelen toon!

De klinkdichten in den bundel zijn Vlaanderen's groote mannen toegewijd; zij dragen voor opschriften : *Daniël Seghers*, « de keurige bespieder der natuur » ; *Rubens*, « de zonnestraal na 't onweer van den beeldenstorm », die den tempel weer glans en leven gaf; *Mattheus van Bree*, de kunstleeraar, *Jan van Eyck*, « de eenzame dweeper buiten het hofleven van Burgonjes vorst » ; *Quinten Massys*, de kunstrijke Antwerpsche smid — en dit laatste is een zijner sierlijkste sonetten.

In 1874 bezong de dichter in een lied, *het leven is liefde*, den blijden bruiloftsdag van zijnen zoon

Frederik (1), een lied, waarin de denker hand aan hand gaat met den dichter. Frissche en kloeke beelden rijzen op uit het feestgewoel, groote levensvraagteekens woelen in het brein om, denkbeelden van leed en vreugde, glimlach en tranen treden hervoor van de wieg tot aan het graf, doch... het *het leven is liefde*, of zou het ten minste moeten zijn, indien de mensch zijne hooge roeping hier beneden wilde verstaan.

Evenzoo is de dichter denker in zijn *Diva Pax*, aan Ledeganck toegewijd, waarin hij *het Woud*, *het Meer*, *de Berg*, en *de Heide* bezingt. Hier toont de Laet zich dichter in den verheven zin des woords.

Elk dezer natuurtafereelen wordt door den zanger bezield met eenen rijkdom van beelden, die u soms, door de kortheid van den zin, ontschieten, doch die, bij eene tweede en derde lezing, schitterend voor het oog van den geest oprijzen.

Beurtelings is er rust en woeling in het woud, op het meer, op den berg; zonnestralen, schaduwen, stormen en stemmen wisselen elkander af; zij ontzetten den dichter, zooals de kalme rust en de verborgen liefde, die rondom hem heerschen, hem betooveren.

Het bosch heeft geheimen, die de mensch niet doorgrondt; het meer verborgenheden, die het in

(1) Vroeger een der voornaamste advokaten onzer balie, thans griffier der provincie Antwerpen.

zijn maagdelijken schoot verholen houdt; de berg omhult zijne kruin met wolken, waarin de Hoogere Macht als omsluierd blijft : in- en uitwendig is er leven, werking, streving in elk dezer tafereelen, en dat leven verraadt strijden en lijden, zelfs dáár waar de onnadenkende mensch niets vindt dan rust en dood.

De heide begroet de dichter het liefst :

Grenspaal van leven en lust,
Grenspaal van leven en leed,
Heide, die vlak als het Meer,
Heimvol als 't sombere Woud,
Bar en woest als de Bergkruin,
Menschen noch dieren en lokt,
Schatten noch rijkdommen teelt.

Dáár houdt alle leven op; de vlakte is aan een kerkhof gelijk; de nachtvogel, die in zijne eenzame vlucht den eenzamen pijnboom bezoekt, stoort de onverstoorbare stilte niet; bij dage doorsnijdt geen ploegkouter den bodem en, verre van het dorstige zand kabbelt het levendmakende water :

Laat de onverzaadbre mensch
Haken naar schatten van goud,
Nooit buit zijn rooflust op u
Die goud noch schatten verheelt.
God was mild toch voor u!
Gaf Hij eens leven aan 't Woud,
't Leven aan Berg en aan Meer,
Schonk Hij hun al wat hij schiep,
Toen Hij in 't ijdele ruim
Hemel en Aard' deed ontstaan,
U deelt Hij mede, u alleen
't Heilige kleinood der Rust,
Die Hij den zevenden dag,
Hij, de Allerhoogste genoot.

Frissche natuurschilderingen, in breede, zielvolle penseelstrepen gemaald, kenmerken *Diva Pax*.

Zoo zingt de dichter, onder ander, in *het Woud* :

Lachende omringen uw' zoom
Kleurige, geurige bloemen,
Die gulle en rijke natuur
Mild, ongeteld voor u strooit;
't Dichte gebladert' beschut
Zingende, minnende vogels;
't Zorgende moederken broeit;
Rondom het nesteken heen
Vliegt de ongeduldige vader,
Kozend en dartelend om.

In *het Meer* penseelt de dichter :

Schoon, majesteitvolle Meer,
Prachtig is 't oppergewaad
U van d'Algever gejond.
Nimmer zal koningentooi,
Nimmer zal vorstensieraad,
Waard zijn als rijkdom en praal
D'effenen rok van smaragd,
Kwistig met perels doorzaaid,
Dien u de zonne borduurt.

In het dichtstuk *de Berg* beschrijft hij de flanken van den hoogen sphynx, wiens top met blanke wolken omkroond is.

't Loof waar de wijndruif aan 't gloeit
Gordt nog uw lenden, terwijl
Hooger, Germaniëns eik,
Teeken van vrijheid en macht,
Stormen en eeuwen trotseert.

Hooger, nog hooger verdwijnt
't Groene gewaad dat U siert;
Bar en verwoest is de rots,
Bar en verwoest en verzengd.
Drukt dan een eeuwige vloek
't Zegel der onmacht erop?

In denzelfden vorm schreef de dichter, in 1860, een vers *Aan Pius IX*. In elken regel is de denker zichtbaar; elke regel zou eene bladzij bespiegelingen aan de pen kunnen ontlokken. De Opperpriester wordt door de stormen der omwenteling bestookt en moet bezwijken. Deze natie zint op 's Pauzen Staten, gene op het handelsmonopool, en Satan gilt juichend : « Mij is de wereld! »

Vader der Vrijheid,
Wachter des lichts,
Waar is uw leger?
Waar is uw borstweer?
Duizende en duizende
Harten die gloeien,
Monden die bidden,
Dat is uw leger. —
Hooger nog vindt ge,
Vader, uw borstweer :
Menschen bezwijken,
God is onwrikbaar.

De macht der menschen moge beslissen dat het zevenheuvelige Rome zal verdwijnen en kluisters de handen des Vaders zullen omklemmen; maar met betrouwen zingt de dichter :

God, uit uw kluisters,
Heilige Vader
Smeedt uwe driekroon!

de Laet was dichter. Hebben zijne tijdgenooten hem niet altijd naar waarde begrepen, latere geslachten zullen hem hunne hoogschatting niet ontzeggen en betreuren dat hij zoo luttel heeft voortgebracht: want dagbladschrijversroem wordt uitgewischt gelijk de voetindruk in het mulle zand door den golfslag of den zeewind, en van parlementaire glorie blijft in ons land weinig meer over dan een nagalm, die weldra is weggestorven.

Dat begreep onze vriend.

Eens toen wij samen terugkeerden van eene zitting der Koninklijke Vlaamsche Academie, woelde in zijnen geest de liefde tot het letterkundige leven krachtig naar boven. Hij drukte zijne spijt uit dat hij zich andermaal herkiesbaar voor de Kamer had gesteld.

« En dan? » onderbrak ik hem.

« Dan zou ik, wat mij nog van het leven overschiet, ten dienste der literatuur hebben gesteld. »

Vreesde hij misschien, in dat oogenblik, niet genoegzaam te hebben gewerkt op den Vlaamschen akker? Dacht hij dat zijn naam door het nageslacht zou vergeten worden?...

Voorwaar, hij is een dergenen, wiens naam nooit zal worden uitgewischt!

Tijdens de Academie van Schoone Kunsten van Antwerpen onder het bestuur stond van baron Gustaaf Wappers, werd de Laet gelast den zoo gebrekkig saamgestelden catalogus van het Museum door een critisch-historischen te vervangen.

Voor dat belangrijke werk was hij het hoofd en de pen bij uitnemendheid.

Op vasten grond werd dit boek aangelegd, na over het plan verscheidene befaamde kunstkenners te hebben geraadpleegd, onder ander Gustaaf Waagen, bestuurder van het Museum te Berlijn, professor Hotho, Mündler en Passavant.

Ons geacht medelid maakte voor dien catalogus gebruik van *de Liggeren*, die, tot omtrent dien tijd, in vergetelheid waren geraakt.

Vele jaren arbeidde de Laet aan dit belangrijke werk. Het verscheen in 1849 en bevatte 292 bladz., opgekropt met nieuwe bevindingen, die een helder licht over de geschiedenis onzer kunstenaars en hunne werken werpen.

Ook werd de verschijning van dit boek, in den kring der geleerden, met eene klimmende belangstelling begroet en gaf aanleiding tot verdere studiën. Th. Van Lerius, een rechtsgeleerde, die gansch zijn leven belangeloos aan de kunstgeschiedenis heeft gewijd, besprak het in eene uitgebreide verhandeling, en talrijke belangwekkende aanteekeningen werden geleverd door ridder Leo de Burbure en ons geacht medelid, P. Génard, welke laatste tusschen onze groote geschiedvorschers eene schitterende plaats bezet.

De eerste uitgaaf van de Laet's catalogus was weldra uitgeput, en de schrijver noodigde nu de drie laatstgenoemden uit met hem een nieuwen druk van het werk te bereiden. Dit geleerde

viertal heeft de eer een blijvend gedenkteeken onzer kunstgeschiedenis te hebben tot stand gebracht.

de Laet woonde destijds in de Schuttershofstraat, en het was te zijnen huize dat de uitgaaf werd voorbereid. De werkzaamheden werden echter onderbroken door zijn vertrek naar Brussel, waar hij met de hoofdredactie der *Emancipation* werd belast.

Tot beheerder der Academie van Schoone Kunsten benoemd, riep ridder de Burbure de commissie, onder zijn voorzitterschap, in een der lokalen van de Academie bijeen en onafgebroken werd de aangevangen onderneming voortgezet.

de Laet verbeterde voortdurend de proeven der aanteekeningen tot bladz. 109. De eerste en vaak meesterlijke beschrijving der schilderijen, uit zijne pen gevloeid, bleef grootendeels behouden. Zoo kwam de uitgaaf van 1857 van dit standerdwerk in de wereld. Het werd herhaalde malen, op duizenden exemplaren, herdrukt en het is voor ons een genoegen de namen van een viertal vrienden met eere te herdenken, die door het jongere geslacht te veel vergeten worden.

Als echtgenoot en vader was de Laet een man van hart. Zijne echtgenoote droeg hij eene eindelooze vereering toe; maar ook, die liefdevolle gade had met hem al de wederwaardigheden des levens kloekmoedig gedragen, en wist immer kalmte in den storm, zonneschijn na de sombere dagen te doen ontstaan. Zij was eene zachtzin-

nige, lieftallige en beschaafde vrouw, die wist hoe zij met « haren Jan » moest omgaan. Toen zij de rust was ingetreden, vond de Laet zich langen tijd « pijnlijk alleen ».

Voor zijne moeder, die nog leefde toen de Laet reeds een man was met grijzende haren, koesterde hij eene recht kinderlijke vereering, wij zouden schier zeggen, de vereering voor eene heilige, voor den schutsengel van zijnen huiskring. Voor zijne vrienden was hij hoû ende trouw, doch vaak onverzetbaar in zijne denkwijze, en altijd stout doordrijvend als het den vijand gold, om dezen tot in zijne laatste verschansing te bestrijden.

Bitter heeft de vijandschap rondom hem gewoed, en geen wonder! Hij kende geen wijken, wij zegden het reeds, en zijne tegenkanters liepen des te meer storm tegen hem, omdat zij de overtuiging hadden dat hij een « man » was — een man van talent, een man van karakter, een man die dan ook te vreezen was. Het volk beminde hem, hield van zijne kloeke inborst, en wat de tegenpartij ook zegde, het gaf hem 28 jaren lang, in de kiezingen, bewijs op bewijs van vertrouwen en verkleefdheid. Volk en de Laet bleven één tot aan het graf van den leider.

de Laet's redevoering bij de onthulling van Conscience's grafgedenkteeken, en die bij het aftreden als bestuurder onzer Academie, waren de jongste vruchten zijner pen. Toen hij deze laatste rede

schreef, was hij reeds zeer ziek en verlangde dat ik, in zijnen naam, zijnen groet en dank aan het geleerde korps zou overbrengen. Dat deed ik, niet zonder ontroering, in de plechtige zitting van 1889-90, innig overtuigd, al verbloemde ik het dan ook, dat zijn zetel voortaan door hem niet meer zou bezet worden.

In de plechtige zitting van 1891 tot bestuurder aangesteld, bracht ik den ouden vriend en strijdmakker mijne warme hulde in mijne redevoering, *Vijftig jaren geleden* (karakters en silhouetten). Hij leefde toen nog, doch gekluisterd aan zijnen stoel, en stierf den 22 April van gemeld jaar in 76 jarigen ouderdom. De jongeren gaven hem den schoonen eerenaam van « vader de Laet », dien hij in waarheid van de Vlamingen wel verdiend heeft.

Zijne begrafenis was eene der schoonste betoogingen, die ooit Antwerpen zien mocht. Als lid der Kamer van Volksvertegenwoordigers, en in den loop van den zittijd overleden, kwam de voorzitter van dit hooge korps, de heer de Lantsheere, met de daartoe benoemde commissie en begeleid door een detachement gidsen in groot tenue, de laatste plechtigheid bijwonen.

De gouverneur der provincie de heer baron Osy van Zegwaart, de Staatsminister de heer Victor Jacobs, de minister van binnenlandsche zaken de heer de Burlet, de heeren Senators Emile van Put, graaf de Pret-Roose van Calesberg, graaf Le Grelle,

en Karel della Faille de Leverghem, de heeren leden der Kamer Coremans, Alfred Guyot, Eug. Meeus, De Decker, De Winter-Lauwers, Van den Bemden, Van Wambeke, Helleputte, Anspach, Slingeneyer, Eeman, Verwilghen, Leo Visart, Halflants, Lefebvre en vele anderen; de heeren leden der Provinciale Deputatie, vele leden van den Provincialen Raad, met den heer Van Cauwenberg, voorzitter, aan het hoofd, letterkundigen, leeraren, kunstenaars in alle vakken, en verder eene ontelbare menigte uit alle standen, kwamen hulde bewijzen aan den Vlaming, aan den dichter, aan den dagbladschrijver, aan den wetgever.

Onze Academie was vertegenwoordigd door haren eersten bestuurder, den bestendigen secretaris den heer de Potter, Dr Amand de Vos, Emmanuël Hiel, P. Génard, van Droogenbroeck, L. Mathot, kanunnik Daems, werkende en de heeren Sermon, F. Willems en jhr. de Gheldere, briefwisselende leden.

De voorzitter der Kamer, de heer de Lantsheere, sprak in het sterfhuis, eene treffende Vlaamsche lijkrede uit en verheerlijkte onzen vriend als man van karakter, als onvermoeiden strijder, als braaf en edel hart :

« Geene zaak, zegde hij, kwam in de Kamer voor, in verband met de belangen van Antwerpen, of hij besprak ze met de grondigste kennis. En als het de Vlaamsche taal gold... dan, tot het laatste uur, die hij in ons midden doorbracht, rees hij op, de oude kamper, de voorvechter der vroegere

dagen; dan vonkelden zijne oogen, dan vond hij kracht en stem weder om de rechten der zijnen te verdedigen en aan de oude en geliefde voorstellen der verzoekschriften van 1840, der grievencommissie van 1856, en van zijn eigen meesterlijk verslag van 1866, nieuwen voortgang bij te zetten, om nieuwe aanhangers aan te werven. »

De Staatsminister, de heer Victor Jacobs, vereerde zijnen vriend en ambtgenoot insgelijks in eigen tale. Hij zegde onder andere :

« De werkzaamheid van Jan de Laet was niet beperkt tot de Antwerpsche belangen. De hardnekkigheid, die hij aan den dag legde in het uitroeien der Vlaamsche grieven, verwierf hem de toejuichingen van velen, de achting van allen. Hem viel de eer te beurt zijnen naam te hechten aan de wet van den 22 Mei 1878, over het gebruik der Vlaamsche taal in bestuurlijke zaken, die door de beide Kamers met eenparige stemmen gestemd werd (1). Nooit za het Vlaamsche volk het verslag vergeten door Jan de Laet, als Kamerlid ingediend over de Vlaamsche kwestie, merkweerdig boek zoo wel door de uitdrukking als door de grondigheid der gedachten. »

En van zijn moedig en edel karakter gewagend, zegde de Staatsminister op diep ontroerden en overtuigden toon :

---

(1) *De Nederduitsche Bond* en *het Vlaamsche volk* deden eenen gedenkpenning slaan, ter eere van den moedigen volksvertegenwoordiger. Op de voorzijde prijkt het welgelijkend borstbeeld van de Laet, op de andere leest men : *Vlaamsch in het bestuur. Wet de Laet voorgedragen* 6 *April* 1876, *gestemd den* 8 *Mei* 1878, *bekrachtigd door 't Senaat* 16 *Mei, en goedgekeurd* 22 *Mei* 1878. *Antwerpen.*

« Noch de familierampen, noch de tegenspoeden die zijne fortuin troffen, noch de aanvallen der ziekte, noch de van het politiek leven onafscheidbare aanrandingen verzwakten zijnen moed. Daarna zoo als te voren wijdde hij het grootste gedeelte van zijnen tijd aan de openbare zaak; daarna zooals te voren stond hij zijne bloedverwanten en vrienden bij, zonder zich eens af te vragen of hij zelf, den dag daarna, datgene niet zou noodig hebben, wat hij aan anderen schonk. Doe wel en laat gebeuren wat wil, zoo klonk zijne leus. »

Als bestuurder der Academie herhaalde ik zijne eigene woorden, waarmee ik deze schets van zijn leven besluit :

« Hij zag de Academie, welker ontstaan door David, Willems, Conscience en Snellaert, van vóór vijftig jaar betracht, onder koninklijke bescherming geboren worden; hij zag haar opgroeien en den levenskamp strijden, zich weldra vast en onwankelbaar vestigen en toen de Laet in 1889 als bestuurder der Academie aftrad, mocht hij met fierheid zeggen :

« Nu is de tijd van strijd en miskenning voorbij.

« Binnen- en buitenland heeft haar aan het werk gezien,
« en ingezetenen evenals vreemdelingen bekennen volmondig
« dat zij hare nationale zending stipt is trouw gebleven, dat zij
« een Vlaamsch, letterkundig en wetenschappelijk lichaam is
« en voorts vreemd blijft aan de twisten der verschillende Staats-
« partijen, die het land verdeelen. »

« De vestiging der Academie was zijn laatste werk, hij had krachtig bijgedragen om den droom zijner bondgenooten na 1830 te verwezenlijken; zijn streven was bekroond en hij had recht op de rust, die hij zich slechts, hiertoe gedwongen, gunde. » (1)

Zoo voerden wij den grijzen kamper, het door

---

(1) Zie de *Verslagen en Mededeelingen* der Koninklijke Vlaamsche Academie, 1891.

ons geacht medelid, naar het kerkhof van Deurne; bij het voortstappen naar zijne groeve, hebben wij, in het diepst van ons ontroerd gemoed, de bede herhaald : « DAT HIJ IN VREDE RUSTE! »

LEVENSBERICHT

VAN

CHRISTIAAN, LODEWIJK ROERSCH,

WERKEND LID DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

Wanneer wij onverwachts vernemen dat de dood ons iemand ontrukt heeft, met wien wij gemeenzaam omgingen, dien wij om zijne onbetwiste verdiensten, zijne goede, beminnelijke hoedanigheden steeds eene innige hoogachting toedroegen, dan worden wij tot in het diepste van ons gemoed geschokt, dan overvalt ons eene grievende smart en wij voelen dat het gemis aan zijnen omgang eene leemte in ons bestaan teweegbrengt. Dat ondervond ik, toen ik op donderdag, den 29en October, bij mijne tehuiskomst vernam dat Lodewijk Roersch daags te voren plotseling te Luik overleden was. Sedert onze kennismaking op de schoolbanken — het is bijna eene halve eeuw geleden — hebben wij, door de wisselvalligheden des levens heen, steeds vriendschappelijke betrekkingen onderhouden, niet het minst in de laatste jaren, wanneer wij elkander maandelijks weerzagen. Om die reden heb ik de droevige taak op mij genomen hem eene laatste, welverdiende hulde te brengen met zijne eervolle loopbaan naar mijn vermogen te schetsen.

Lodewijk, Christiaan Roersch werd te Maastricht, den 30^{en} Mei 1831, geboren. Zijne familie was uit Dusseldorp afkomstig en had zich daar de algemeene achting der ingezetenen verworven, zoodat van haar gezegd werd : « Der Roerschen Art ist solche gute Art. » Zijn vader was apotheker, een dier mannen van den ouden stempel, die zich strenge plichtbetrachting tot het hoofddoel huns levens stellen, en in hunnen handel en wandel hun gezin en anderen tot voorbeeld dienen; hij was, gelijk zij daar genoemd worden, een stemmig burger.

Zijne moeder, Catharina Martens, was de zuster van M. Martens, die lange jaren als hoogleeraar in de natuurwetenschappen een sieraad der Leuvensche Hoogeschool was en wiens zoon nog in dat gesticht dezelfde betrekking bekleedt.

Na de noodige voorbereidende kennis in eene lagere school opgedaan te hebben, kwam L. R. in 1843 op het Athenaeum. Hij was een vroolijke, levenslustige jongen, steeds opgeruimd en gaarne aan onze spelen deelnemende, doch tevens vlijtig en met eenen meer dan gewonen leerlust bezield. Ons programma was sedert de voortreffelijke inrichting van het onderwijs in de Zuidelijke provinciën van het Koninkrijk der Nederlanden omtrent hetzelfde gebleven, zoodat de oude talen en letteren den eersten rang bekleedden. Zoo werden van de derde klasse af de Grieksche schrijvers — wij lazen daar Homerus en Plutarchus — in het Latijn overgebracht en in de

twee hoogste klassen de *Antiquitates Romanae*, de *Historia litteraria Graecorum et Romanorum* en de *Praecepta Rhetorica* in dezelfde taal onderwezen. De moderne talen waren daarom niet uitgesloten; het Fransch vooral werd grondig aangeleerd, wij werden zelfs met de meesterstukken der Fransche en ook der Duitsche letterkunde bekend gemaakt. Ook waren wij niet verlegen, wanneer wij later, naar België getrokken, ons van die taal moesten bedienen.

De gebeurtenissen van 1848 — wij zaten toen in de 2de klasse — lieten ons niet onverschillig; dat was geheel natuurlijk, wij bewoonden eene vesting van den eersten rang en deze werd tegen eenen mogelijken inval der Fransche legers in staat van verdediging gesteld. De dagbladen waren destijds weinig talrijk en daarbij wegens het toen bestaande zegelrecht zeer duur; slechts weinigen onder ons waren in de gelegenheid een te kunnen lezen en zoo te vernemen wat in ons land en elders voorviel. Tot die bevoorrechte makkers behoorde L. R.; met die dienstvaardigheid, welke hem tot zijn einde bijgebleven is, vertelde hij mij vóór en na de lessen wat er zoo al gebeurd was en welke wending de staatkunde der groote mogendheden scheen te volgen. Vooral werd onze jeugdige geestdrift opgewekt door het vreedzaam streven en de edele zelfopoffering van Lamartine, welke in die woelige dagen, met geen ander wapen dan zijne welsprekendheid, op eene teugellooze bevolking de schoonste zegepraal behaal-

de, die een Staatsman verlangen kan. Van zijne gedichten hadden wij enkele in de lessen over Fransche letterkunde hooren voorlezen en zijne *Histoire des Girondins* was in eenen Brusselschen nadruk tot ons gekomen; maar dat alles was niets, vergeleken bij zijne gloeiende toespraken en zijn heerlijk manifest aan de vorsten van Europa. Wij wisten niet dat de groote dichter als geschiedschrijver menige, door afgunst en partijzucht te breed uitgemeten onnauwkeurigheid begaan had; daaraan zouden wij ons overigens weinig gestoord hebben : de aantrekkelijkheid van dat merkwaardig boek bestond voor ons in den prachtigen stijl, een nagalm van Livius en Cicero, de wijsgeerige bespiegelingen en de keurige portretten, als door het penseel van eenen Rembrandt geschilderd.

Gedurende de twee laatste jaren onzer studiën op het Athenæum gingen wij des zomers eenmaal per week, want wij hadden niet veel vrijen tijd, met nog een paar medeleerlingen naar buiten. Het doel dier uitstapjes was onderlinge oefening; wij hadden de verplichting aangegaan ieder op zijne beurt een opstel mee te brengen, dat voorgelezen en daarna beoordeeld werd. De schrijver mocht zijn onderwerp en de taal, waarin hij het voordroeg, zelf kiezen; tot opzoekingen en nasporingen hadden wij geene gelegenheid; daarom traden wij niet buiten den kring onzer dagelijksche werkzaamheden, waarin wij overigens stof genoeg konden vinden. L. R. was een dergenen, die zich met de meeste nauw-

gezetheid van hunne taak kweten; hij was altijd in de weer om in onze bijeenkomsten eenen weldadigen geest op te wekken en gaande te houden. Zoo herinner ik mij nog hoe hij ons eens — het was in de laatste dagen van het schooljaar — op eene letterkundige ontleding van den *Oedipus Rex*, dien wij in de klasse met den Rector, wijlen H. Kerzmann, gelezen hadden, onthaalde en de aangrijpende, tragische zijde van dat meesterwerk der oudheid deed uitschijnen.

Onze gezellige, nuttige, leerzame vergaderingen zouden weldra voor goed ophouden; het tijdstip naderde, waarop wij van elkander moesten scheiden.

Sedert de stichting van het Athenæum bestond het gebruik dat de leerling, die in de Rhetorica den eersten prijs in het Latijn behaalde, bij de plechtige uitdeeling der prijzen eene toespraak in die taal mocht houden. Een nieuw aangestelde leeraar in de wiskunde, overtuigd dat zijn vak oneindig meer voor de ontwikkeling en veredeling van het menschdom beteekent dan de talen en letteren van Griekenland en Rome, had bewerkt dat voortaan die onderscheiding niet meer uitsluitend aan den primus in het Latijn, maar aan den leerling, die in al de vakken te zamen gerekend het hoogste cijfer behaalde, zou toegekend worden. Ten gevolge van die schikking werd L. R. omdat hij met de formulen der rechtlijnige driehoeksmeting beter vertrouwd was dan zijn mededinger, in 1849 tot primus uitgeroepen en hield hij eene *Oratio*

de Vita et Scriptis Virgilii. Die mededinger heeft hem dat nooit kwalijk genomen, alles was eerlijk toegegaan, de omstandigheden alleen hadden hem begunstigd.

Datzelfde jaar hadden de Belgische Wetgevende Kamers eene nieuwe wet op het hooger onderwijs gestemd en naar het voorbeeld van Nederland, waar een Staatsexamen ingevoerd was, eene dergelijke proef onder de benaming van *Examen d'élève universitaire* voorgeschreven. In het begin van October legde L. R. te Luik dit examen met den besten uitslag af en vertrok eenige dagen later naar Leuven, waar hij zich als student in de wijsbegeerte en letteren liet inschrijven. In dien tijd werd de katholieke Hoogeschool door de meeste Maastrichtenaars en andere jongelingen uit Nederlandsch Limburg bij voorkeur bezocht, omdat jaarlijks eenige beurzen, uit aloude legaten voortkomende, aan leerlingen dier inrichting verleend werden. Die gunst was evenwel tot twee jaren beperkt en daar het onmogelijk was en het heden nog is, gedurende dit kort tijdsbestek eenen doctorstitel, in welke faculteit ook, te verkrijgen, konden slechts diegenen, wier ouders eenigszins bemiddeld waren, daarvan gebruik maken. Eene andere reden, waarom wij ons naar België begaven, was dat wij allen tusschen de jaren 1830 en 1839 geboren waren en derhalve, krachtens de wet, het recht hadden om bij onze meerderjarigheid de Belgische nationaliteit te verkiezen, hetgeen ons zeer te stade

kwam, daar wij wegens de onverholen, slechts met wapenvertoon in bedwang gehouden ingenomenheid onzer stadgenooten met de Omwenteling van 1830, *toen* in Nederland niet best gezien waren.

Te Leuven telde L. R. onder de vlijtigste bezoekers der bibliotheek; hij had zijnen weg gevonden, zijn besluit stond vast; voortaan zou hij zich enkel op klassieke philologie in den breedsten zin van het woord toeleggen, nl. het navorschen der Grieksche en Latijnsche spraakvormen, de tekstcritiek en het uitleggen der oude schrijvers, de staatkundige geschiedenis der Grieken en Romeinen, hunne instellingen, hunne gebruiken en gewoonten in het openbaar en het bijzonder leven. Nochtans had hij de dierbare taal der vaderen niet vaarwel gezegd : de Maatschappij « Met Tijd en Vlijt », welke onder de kundige leiding van J.-B. David zeer veel voor de studie der Nederlandsche taal gedaan en zich in dat wel begrepen vaderlandsch streven onder zijne opvolgers voortdurend onderscheiden heeft, had hem onder hare leden aanvaard. In 1851 hield hij er eene lezing over het Nederlansch tooneel in de Middeleeuwen. Waarom handelde hij niet liever over het tooneel in lateren tijd, toen de werken van Calderon, Lope de Vega, Corneille en anderen te Amsterdam vertoond werden of toen Brederoo en Langendijk het volk naar den schouwburg lokten? Van waar die voorliefde voor de geschriften uit een grijs verleden? Zeker had hij die neiging niet

uit onze bijeenkomsten te Maastricht medegenomen, want daar kwamen buiten de Grieken en Romeinen, slechts Nederlandsche en andere schrijvers van de nieuwere tijden in aanmerking. Die zienswijze heeft hij nooit opgegeven, want lange jaren nadien trad hij nog te Luik op met eene voordracht over eenen bundel oude Vlaamsche gedichten, op last der Koninklijke Academie van België door F. Snellaert uitgegeven. Blijkbaar had bij hem de kunst, het gevoel voor het schoone de plaats voor de eigenlijke taalkunde ingeruimd.

Hoogst waarschijnlijk was die verandering in de richting van zijnen aanleg door den invloed van een der Leuvensche leeraars in de oude talen bevorderd geworden : had hij op het Athenæum te Maastricht, in de hoogste klasse, de werken der Grieken en Romeinen als toonbeelden van goeden smaak, als de volmaaktste uitdrukking van het menschelijk vernuft hooren roemen en zich daarvan kunnen overtuigen, op de Hoogeschool zag hij de lessen in Latijn en Grieksch tot eene woordelijke vertaling in het Fransch, hier en daar met wat tekstcritiek afgewisseld, herleid en hij sloot zich bij die methode, welke heden nog algemeen in zwang is, aan (1).

---

(1) In een onzer meest verspreide tijdschriften : *Dicht- en Kunsthalle* heb ik vóór eenige jaren de noodlottige, geestverdoovende strekking dier leerwijze doen uitschijnen met te verhalen hoe een der voorgangers van L. R. eene der schoonste plaatsen van Tacitus, nl. den moord van

Ware het mij vergund geweest, hetgeen ik een paar maal te vergeefs gehoopt heb, zijn ambtgenoot te worden, dan zou ik er wellicht in geslaagd zijn bij hem meer belangstelling voor de esthetische zijde in geschriften, die hij voor zijne leerlingen verklaarde, op te wekken, want ongevoelig in dit opzicht was hij geenszins, het kwam er slechts op aan zijne belangstelling te prikkelen. Zoo herinner ik mij dat ik eens op eenen fraaien morgen in Augustus, terwijl ik bij mijne familie te Luik op bezoek was, bij hem aanliep en hem op zijne kamer vond, bezig met zijn aandeel in de beoordeeling van den algemeenen prijskamp van het middelbaar onderwijs te onderzoeken. Alras waren die papieren aan kant gelegd en had zijne gulle hartelijkheid het gesprek aan het vlotten gebracht.

Al pratende snuffelde ik in zijne bibliotheek en haalde er de proza vertaling van Virgilius door Vondel uit. Hij bekende mij dat hij er wel in gelezen, doch ze nooit aan het Latijn getoetst had. Wel nu, zei ik, neem eens de *Georgica* en volg op den tekst.

Toen las ik de episode aan het slot van het eerste boek en drukte op de bekende plaats : « Te weten, de tijd zal komen, dat d'ackerman, in die gewesten den acker omploegende, schichten vinde, die ruw en van roest opgegeten zijn; of het zware egge op holle helmen stoote, en zich

---

Agrippina, uitlegde en daarbij getoond hoe zulke kunstwerken zouden moeten ontleed en besproken worden om de schrijvers der oudheid door de jeugd te doen lezen en hoogschatten.

verwondere over het grof gebeente, uit de graven opgegraven ». (1) Wat dunkt u hiervan? vroeg ik. « Zeer schoon, » antwoordde hij, « de vertaling is geheel juist en daarbij vloeiend en sierlijk. » Daarna gingen wij tot de Aenëis over en lazen het geheele vierde boek, dat meesterstuk der Latijnsche dichtkunst, van het eerste vers tot het laatste. Bijzonder werd hij getroffen door de nauwkeurigheid der vertolking bij de beschrijving van de toebereidselen tot de jacht en het schitterend gevolg van Dido, dat vóór het paleis te wachten staat, waarvan bij Tasso en Ariosto meer dan één weergalm voorkomt. Eenige plaatsen, onder andere, het schilderachtige : « Daer staet de klepper, kostelijck met eenen gouden toom en scharlaken behangsel uitgestreken (2), en speelt, al brieschende van moedigheit, op het montstuck, dat het schuimt, » (3) boeiden ten hoogste zijne aandacht; hij was het met mij eens dat geleerdheid alleen niet volstaat om dichters gelijk Homerus en Virgilius te genieten en hunne kunst door anderen te doen bewonderen en dat degene, die

---

(1) Scilicet et tempus veniet quo finibus illis
Agricola, incurvo terram molitus aratro,
Exesa inveniet scabra rubigine pila,
Aut gravibus rastris galeas pulsabit inanes
Grandiaque effossis mirabitur ossa sepulchis.

(2) Uitgedost.

(3) . . . . . . Ostroque insignis et auro
Stat sonipes ac fraena ferox spumantia mandit.

zich daaraan zet, al is hij ook geen Vondel, toch iets meer dan een gewoon prozaïsch mensch moet zijn, zoo niet doet hij beter met daarvan af te zien en die taak aan anderen over te laten. Ik had het oude vuur der eerste jeugd nog eens bij hem opgerakeld en nam afscheid van hem, betreurende dat het mij niet vergund was meer zulke genotvolle stonden in zijn gezelschap door te brengen.

Na deze korte uitweiding hervat ik den draad van mijn verhaal.

Op het einde van zijn eerste studiejaar legde hij met groote onderscheiding het examen van candidaat in de wijsbegeerte en letteren af. Hij begon daarop de leergangen voor het doctoraat te volgen, doch moest na verloop van één jaar de Hoogeschool verlaten, want den 15en September 1851 werd hij tot leeraar der 4de klasse bij het koninklijk Athenæum te Brugge aangesteld. Te recht zag hij in dat hij zijne studiën voleindigen moest; daarom werkte hij naarstig voort en haalde den 19en Augustus 1853 met groote onderscheiding den graad van doctor in de wijsbegeerte en letteren. Tot 1861 bleef hij in de 4de klasse, dan werd hij tot de 3de klasse bevorderd en, volgens de toen bestaande verordeningen, met een gedeelte der lessen in de 2de klasse gelast.

Gedurende zijn verblijf te Brugge schijnt hij zich niet met de Vlaamsche belangen ingelaten te hebben, waarschijnlijk omdat zich daartoe geene gelegenheid voordeed, want later heeft hij te Luik

immer zijne ingenomenheid met de pogingen der studeerende jeugd tot oefening in de Nederlandsche taal met raad en daad getoond. Immers in dien tijd was de verfransching van dat juweel der Nederlanden in haren vollen bloei; eerst na zijn vertrek zijn daar wakkere mannen vooruitgetreden, welke vastberaden de zware taak op zich geladen hebben die heillooze strekking te bestrijden en ook gedeeltelijk in hunne edele onderneming geslaagd zijn. Toch verloor hij de dierbare moedertaal niet uit het oog en maakte ruim gebruik van de goed voorziene stedelijke bibliotheek, waar de gewezen generaal en keurige geschiedschrijver W. Knoop in zijne jonge jaren zijne eerste kennis met onze letterkunde gemaakt heeft. Ook verrijkte hij zijne eigene verzameling met Nederlandsche werken — zijn naam staat op de lijst der inschrijvers op de uitgave der volledige dichtwerken van Bilderdijk door I. da Costa — en dat hij in die boeken gelezen had, bewees hij mij, toen ik eens op eene openbare zitting der Koninklijke Vlaamsche Academie een opstel over de fraaie letteren voorgedragen en onzen grooten dichter vermeld en geprezen had.

De zucht om een te huis, een *home* te hebben, waar de man na zijne dagelijksche bezigheden uitrusten en die kalmte, dien zielevrede putten kan, welke daar buiten niet te vinden is, bracht hem op het denkbeeld naar eene levensgezellin om te zien. Zijne keus viel op de zuster van zijnen collega en vriend E. Feys, heden rustend leeraar, met welke hij den

11den April 1860 in het huwelijk trad. In die echtverbintenis heeft L. R. al het geluk gesmaakt, dat een welgeaard man op deze wereld verlangen mag; eene liefderijke, verkleefde gade, eene voorbeeldige moeder, eene vrouw, die zijn werken en streven ten volle wist te schatten en alle hindernissen uit zijnen weg ruimde om hem toe te laten zich uitsluitend aan zijne geliefkoosde studiën te wijden. Eene gehuwde dochter en drie volwassen zonen — één dochterje ontviel hun in de eerste jaren van zijn verblijf te Luik — blijven over om de bedrukte, treurende weduwe in haar pijnlijk, onherstelbaar verlies te troosten en op te beuren.

Terwijl hij te Brugge werkzaam was, viel meermalen bij Athenaea in grootere steden eene plaats open, welke hij hadde kunnen krijgen. Hij verkoos evenwel in de hoofdplaats van West-Vlaanderen te blijven en te wachten, want daar zijn vak de belangstelling en bescherming der overheden nooit onthouden wordt, was het zeker dat hij vroeg of laat tot eene hoogere betrekking zou opklimmen. En dat geschiedde ook : den 12en October 1865 werd hij tot *Maître de Conférences* bij de hoogere Normaalschool voor de humaniora te Luik benoemd. Van daar tot het hoogleeraarschap was de afstand niet groot, te meer omdat hij zijne bekwaamheid in de oude talen en hetgeen daarmede in betrekking staat, dagelijks kon toonen. Zijne benoeming tot gewoon hoogleeraar verscheen den 27en September 1872, waarbij bepaald werd dat hij aan de Normaalschool, waar hij veel goed stichtte, verbonden zou blijven.

Van toen af kwam het eene eerebewijs na het andere : een jaar vroeger was hij tot ridder in de Leopoldsorde benoemd geworden; in 1874 riep de regeering hem in den *Conseil de perfectionnement*, waar hij weleens ten bate van het Nederlandsch sprak, doch, gelijk hij mij nog niet lang geleden zeide, weinig of niets verkreeg, omdat hij nagenoeg alleen stond. In 1876 schonken zijne ambtgenooten hem een bijzonder blijk van vertrouwen met hem tot Secretaris van den Academischen raad aan den Minister voor te stellen. In 1882 nam de *Académie royale de Belgique* hem onder hare correspondenten op en benoemde hem den 7 Mei 1887 tot werkend lid. In 1885 werd hij tot officier in de Leopoldsorde bevorderd en bij de oprichting der Koninklijke Vlaamsche Academie, in 1886, behoorde hij tot de eerste leden van dat lichaam.

In 1888 werd hij om zijne lange, trouwe diensten met het eereteeken der 1ste klasse begiftigd, eene onderscheiding, welke zijne vrienden, leerlingen en gewezen leerlingen te baat namen om zijn portret in steendruk te laten vervaardigen. Dit bewijs van innige hoogachting, een werk van den Gentschen kunstenaar Fl. van Loo, werd hem den 2en Juni 1888 in zijne gastvrije woning, te midden der zijnen, ten aanwezen van ambtgenooten en vrienden door de studenten overhandigd.

De Luiksche dagbladen gaven van dit feest bericht in bewoordingen, zeer vleiend voor den

gevierden leeraar. Eenige zinsneden uit het *Journal de Liége* van den 4^en^ Juni 1888 mogen hier volgen.

« Werd die openbare hulde niet vroeger aan den uitstekenden leeraar bewezen, dan moet dat grootendeels, gelijk verleden Zaterdag gezegd werd, aan zijne zedigheid en eigenaardige handelwijze om goed te stichten geweten worden. »

« Zijne welwillendheid jegens de leerlingen, zijne zelfopoffering schenen allen toe eenigszins de natuurlijke en verplichte uiting zijner inborst te zijn ».

Na de verschillende toespraken, ook eene door den Voorzitter van den Vlaamschen Studentenkring « Onze Taal », waarvan L. R. eerelid was, vermeld te hebben, gaat schrijver aldus voort :

« Op al die toespraken en bewijzen van oprechte hoogachting antwoordde prof. Roersch, zichtbaar ontroerd, op eene zeer gepaste en aandoenlijke wijze, terwijl hij de eenen en de anderen hartelijk dankte en zijne lange loopbaan uit het oogpunt van het zoo edel geestesgenot, dat zij hem met het opleiden van zoovele leergierige jongelingen verstrekt had, beschouwde. Hij eindigde met eene zinspeling op den sierlijk geschreven gelukwensch der Vlaamsche Maatschappij « Onze Taal », de groote verstandelijke en stoffelijke voordeelen prijzende, welke België uit het gelijktijdig gebruik van twee talen trekken kan ».

Een paar maanden later, den 2^en^ October 1888 verhief het landsbestuur hem tot den hoogsten

rang, die een lid van het leeraarskorps te beurt vallen kan : het Rectoraat werd hem voor het tijdperk 1888-1891 opgedragen. Die benoeming verwekte in de Luiksche samenleving eene nog al hevige opschudding, waarvan de weerklank in de dagbladen van dien tijd, zelfs in eenige van Brussel, te vinden is; daarom mag ik die aangelegenheid niet ongerept laten en moet ze, al zij het nog zoo beknopt, behandelen. Nochtans verklaar ik, zijn aandenken ter eere, luidop dat L. R. zich in dat netelig geval als een eerlijk man, in de volle beteekenis van het woord, gedragen heeft : gelijk in 1849 te Maastricht en later nog meermalen zijn de gebeurtenissen hem ook hier bijzonder gunstig geweest.

De toedracht der zaak, gelijk ik ze uit zijn eigen mond vernomen heb, was eenvoudig deze : bij het hernieuwen van het Rectoraat, waarbij de faculteit van wijsbegeerte en letteren aan de beurt was, werd zijn ambtgenoot J. Delboeuf door de openbare meening binnen en buiten de Hoogeschool als de gewenschte candidaat aangeduid. Een veelzijdig ontwikkeld man, bij den grooten hoop als een geestig *causeur*, bij meer ontwikkelden als een begaafd en welsprekend redenaar, in de geleerde wereld als een stoute, onversaagde denker, die alle vraagstukken aandurft, bekend, daarbij een geboren Luikenaar en, hetgeen in de hoofdplaats van het Walenland geenszins misstaat, een der hardnekkigste, hartstochtelijkste tegenstrevers en bestrij-

ders der Vlamingen, scheen niemand hem die hooge waardigheid te kunnen betwisten. Alleen de Minister weigerde vlakaf zijne benoeming te teekenen en toen nu L. R., voorziende welke storm boven zijn hoofd zou uitbarsten, den wensch uitdrukte niet in aanmerking te komen, besloot de regeering het mandaat van den aftredenden Rector voor drie jaren te verlengen. Doch deze, — prof. Wasseige van de faculteit der geneeskunde — die in eenen ziekelijken toestand verkeerde en ook eenige maanden later overleed, wilde daar niet van hooren, zoodat L. R. niets overbleef dan zich aan de beschikking der hoogere overheid te onderwerpen en de lastige taak moedig te aanvaarden.

Nauwelijks had men hem aan het werk gezien of de verbittering der eerste dagen bedaarde, de vooroordeelen verdwenen; door zijn wijs beleid en zijne aangeboren zachtmoedigheid en gemoedelijkheid gelukte het hem elke tegenkanting te ontwapenen. Zijn gewichtig ambt legde hem nieuwe en zware verplichtingen op : hij moest zijne gewone werkzaamheden, onder anderen het woordenboek op Jacob van Maerlants *Alexander*, waarvan de eerste, jammer de eenige verschenen aflevering, zijne uitgebreide kennis onzer taal in hare kinderjaren ten volle bewijst, laten liggen om de hem toevertrouwde belangen der Hoogeschool te kunnen behartigen. En die zorgen eischten eene afmattende krachtinspanning vooral van hem, die nooit den voet buiten zijnen werkkring gezet had. Door zijn toedoen werd bij

de Luiksche Hoogeschool een leergang in het strafrecht en de strafrechtspleging, door middel der Nederlandsche taal te geven, ingericht en dat vak, op zijne aanbeveling, aan een onzer bekwaamste rechtsgeleerden, dien hij in de Vlaamsche Academie had leeren kennen, opgedragen. Door zijn rusteloos aandringen bij de landsregeering tot het verkrijgen der benoodigde gelden om de in aanbouw zijnde lokalen voor het onderwijs der natuur- en geneeskundige wetenschappen en de daarmede in verband staande vakken te voltooien, heeft hij zich in de Luiksche *Alma mater* eene onvergankelijke eerezuil gesticht; dat hebben, na zijn heengaan, bevoegde getuigen volmondig uitgeroepen.

Intusschen naderde het einde van zijn Rectoraat en verheugde hij zich in het vooruitzicht den avond zijns levens in eene welverdiende, betrekkelijke rust te mogen doorbrengen. Waarom zou hij die hoop niet gekoesterd hebben? Van zijne eerste jaren af had het geluk hem toegelachen, geen tegenspoed zijne wenschen verijdeld. Waar anderen, niet minder ervaren in hun vak, even zoo onbesproken in hunnen levenswandel, hun ideaal in rook zien vervliegen, omdat of wel een onverwacht toeval een struikelblok op hunnen weg werpt, ook wel een lage onderkruiper hun den voet licht, waren zijne kundigheden steeds erkend, gewaardeerd en beloond geworden en gunsten en voordeelen hem als van zelf toegevloeid. Daarbij mocht zijn huiselijk geluk benijdenswaard heeten;

eene gezellige, fraaie woning, die hij zijn eigen haard mocht noemen, eene echtgenoote, wier voortreffelijke eigenschappen ik reeds vermeld heb, en kinderen, die in liefde en verkleefdheid jegens hunnen vader wedijverden. Wat kon hij meer verlangen? Mocht hij niet zonder bekommering den ouden dag te gemoet zien, te meer omdat zijn lichaamsgestel geene uiterlijke teekenen van verzwakking of afgeleefdheid bespeuren liet? En toch zou zijn laatste uur weldra slaan, toch zou binnen eenige dagen de voorbeeldige huisvader, de alom hooggeachte leeraar plotseling, als door eenen bliksemslag, weggerukt worden.

Op woensdag den 28en October laatstleden was de Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs naar Luik gereisd om de verschillende, bij de Hoogeschool behoorende Instituten, te bezoeken. Als Prorector moest L. R. den Heer de Burlet vergezellen ten einde hem des noods bij gevraagde inlichtingen te woord te staan. Op eene zoo uitstekende wijze kweet hij zich van dien plicht, dat, zeide prof. Galopin, zijn opvolger, al degenen, die hem de bijzonderheden, betreffende het laboratorium voor toegepaste werktuigkunde hebben hooren ontwikkelen, met de eenvoudigheid en duidelijkheid zijner uitleggingen hoogst ingenomen waren. Er bleef nog ééne inrichting, namelijk die voor de studie der dierkunde te bezichtigen; deze bevindt zich op den rechter oever der Maas, tegenover het Academiegebouw.

Ten einde eenen omweg met de rijtuigen te vermijden, begeeft zich het gezelschap over eene dichtbij gelegen brug, waarover niet mag gereden worden, langzaam, al wandelende daarheen. Nauwelijks is de helft van den weg afgelegd of L. R. voelt zich eensklaps onpasselijk; de bodem ontzinkt aan zijne voeten, de doodskleur verspreidt zich over zijn gelaat; hij zal neerstorten, maar een collega, een geneeskundige, vat hem in zijne armen. Met moeite geraakt hij, door gedienstige handen gesteund, aan de overzijde van den stroom; daar gaat spoedig een huis open om den lijder op te nemen en te kunnen verplegen, doch te vergeefs!... hij was de eeuwigheid ingegaan.

Een zijner vrienden moest de treurige zending aanvaarden zijne nabestaanden die verpletterende ramp te gaan mededeelen en met hen de noodige schikkingen beramen om den dierbaren doode naar huis te brengen. Men verbeelde zich de ontsteltenis, het geschrei en gejammer, dat die akelige tijding moet verwekt hebben; waar men hem opgeruimd en tevreden over den afloop van het bezoek des Ministers terugverwachtte, daar zou hij zielloos over den drempel binnengedragen worden. De benauwdheid van den doodstrijd was hem, wel is waar, bespaard gebleven; zonder merkbare smart had hij het leven verlaten : eene bloedophooping in de hersenen had, naar het schijnt, spoedig alle gevoel bij hem uitgedoofd. Toch moet het hem in dien laatsten stond, in dien laatsten oogop-

slag, vóór het geheel verliezen van het bewustzijn, pijnlijk aangedaan hebben zijne geliefden niet bij zich te zien om met eenen blik, eenen handdruk voor eeuwig van hen afscheid te nemen; met eene lichte wijziging zijn de woorden van Tacitus, het einde van Agricola verhalende : « Novissima in luce desideravere aliquid oculi ejus » ook op L. R. toepasselijk.

De teraardebestelling, welke den 31en October geschiedde, werd niet alleen door hoogleeraren en studenten, maar ook door de voornaamste leden der verschillende regeeringscolleges en de hoofden der rechterlijke macht bijgewoond. Ook uit zijne geboorteplaats waren nog al talrijke vrienden en kennissen overgekomen om hem de laatste eer te bewijzen. Naar het bestaande gebruik waren de stoffelijke overblijfselen van den Prorector naar de promotiezaal der Hoogeschool overgebracht; daar werden de verschillende lijkreden gehouden. In kiesche bewoordingen brachten de sprekers hulde aan zijne menigvuldige verdiensten, aan zijne uitgebreide kennis, aan zijne minzame inborst, aan zijne onbegrensde bezorgdheid voor de hem toevertrouwde belangen, aan zijne nauwgezette plichtbetrachting.

Zoo zeide de Rector onder anderen : « Wat zal ik over den mensch zeggen? Gij weet allen dat hij goed, innig goed was, dat zijne goedheid, minzaam en zachtmoedig, uit kordaatheid en welwillendheid voortsproot. Plichtbetrachting was het richtsnoer

van zijn leven, zijne eenvoudigheid was bewonderenswaardig, zijne zedigheid innemend. Bij hem geene uitstalling van geleerdheid; hij verborg zelfs zijne kennis, hij liet ze slechts bedeesd en steelswijze blijken. »

De deken der faculteit van wijsbegeerte en letteren, prof. Francotte, schetste zijnen aanleg als volgt :

« Op de aanzienlijke lijst zijner werken komen eenige voor, waarin hij zich, zonder dat hij het wist, zelf geteekend heeft. Het zijn die levensberichten, welke hij in de *Biographie nationale* aan de oude philologen, aan de humanisten uit het verleden gewijd heeft; met welke zucht naar nauwkeurigheid, met welke angstvalligheid om de minste voorvallen te boeken, heeft hij hunne werkzame loopbaan geschetst! hij gaf niet enkel toe aan de gewoonten van zijnen geest, hij stond onder, ik weet niet welke geheime aantrekkingskracht, waardoor hij in die mannen voorgangers, bijna voorouders terugvond. Gelijk zij, had hij voor de klassieke oudheid eene vurige en overtuigde genegenheid opgevat. Voor hem waren de geschriften der klassieken geene doode werken, maar altijd levende boeken, die immer tot de opleiding van het menschdom moeten dienen. Over die werken, over hunne schrijvers, over hunnen tijd, over de beschaving, waarvan zij de getuigen zijn, wilde hij alles weten; geene bijzonderheid was voor hem onbeduidend, iedere geestesinspanning werd door het doel veredeld.

« De oudheid in dier voege te kennen dat hij, in de volle beteekenis van het woord, mocht zeggen, dat hij ze bezat, ziet daar de taak, welke hij zich gesteld had; met haar te kiezen had hij zijne krachten niet overschat; begaafd met het kloek en volhardend geduld der humanisten der vervlogen eeuwen, had hij de klassieken gelezen en herlezen; onder de talrijke commentaren, waartoe zij stof verleend hebben, kende hij al wat wetenswaard mag genoemd worden ».

Op den rand van het graf werd hem het laatste vaarwel door een zijner gewezen leerlingen, prof. R. de Block, toegeroepen. « Roersch », zeide hij diep ontroerd, « was algemeen bemind; voor zijne leerlingen was hij niet alleen een bewonderenswaardige en geëerbiedigde meester, voor alle was hij een vader, die op eene milde wijze èn zijne grondige kennis èn zijne kostbare ondervinding ten dienste van hen stelde, welke verlangden te leeren en zich voor hunne loopbaan bekwaam te maken ».

Zijn geboorteland vergat hem niet : het Maastrichtsch dagblad « *Le Courrier de la Meuse, Journal du Limbourg* » nam verscheidene artikels, aan zijne nagedachtenis gewijd, uit de dagbladen van Luik over en deelde ook de lijkrede van den Rector in haar geheel mede. In « *De Tijd* » van Amsterdam verscheen een opstel, uit Luik opgezonden, onder den titel : « Een verlies voor de wetenschap », dat door den « *Limburger Koerier* » van Heerlen overgenomen werd en waaruit ik de volgende zinsneden overschrijf.

« Iedereen hier ter stede is door dezen plotselingen dood getroffen. Het is dan ook onder de droevigste gewaarwordingen dat de Minister van de professoren afscheid nam, na hen verzocht te hebben zijne betuigingen van rouwbeklag aan de familie van den overledene te willen overbrengen. »

..... « Hij was een uitmuntend Hellenist, daarbij een leeraar, die de zeldzame gave bezat, zelfs in de donkerste quaesties klaar en helder licht te ontsteken. Verscheidene werken, die klassiek mogen genoemd worden, zijn van zijne hand afkomstig. Het meest bekende daaronder is eene Grieksche Spraakkunst, door hem in vereeniging met zijnen collega Thomas te Gent uitgegeven. »

Ook de « *Nieuwe Rotterdamsche Courant* » betreurde het afsterven van den geleerden man, die het oude Nederland steeds genegen bleef, al had hij ook de Belgische nationaliteit verkozen.

De geschriften van L. R. strekken zich over het geheele gebied der oudheid uit en zijn grootendeels in de *Revue de l'Instruction publique en Belgique*, een tijdschrift, dat hij te Brugge stichtte, verspreid. Bij voorkomende gelegenheden plaatste hij daarin ook wel een opstel over Nederlandsche werken, b. v. over *De Brabantsche Yeesten*, uitgegeven door Bormans, over eene verzameling *Nederlandsche Gedichten uit de XIVe eeuw*, bezorgd door F. Snellaert, waarin hij zijne bevoegdheid om over onze oude letteren mee te kunnen spreken overtuigend bewezen heeft. Aan de *Hand-*

leiding bij het onderwijs der Nederlandsche taal door Kern, aan het *Geschiedkundig Overzicht der Nederduitsche Taal en Letterkunde* door E. Van Driessche, aan de *Bijdrage tot de kennis van den regeeringsvorm van Maastricht* door Suringar en aan de *Geschiedenis van het tegenwoordig bisdom Roermond* door J. Habets wijdde hij insgelijks eenige degelijke opstellen. In het Nederlandsch laat hij weinig na, doch dat zou hij zeker ingehaald hebben, ware het hem vergund geweest langer in ons midden te mogen voortwerken; dat had hij mij nog eenige weken vóór zijn tragisch uiteinde stellig beloofd en hij was een man, die woord hield. De jaargang 1873 van het tijdschrift *De Toekomst* bevat een artikel van zijne hand over « *De uitkomsten van de wetenschap der Taalkunde door Muller, uit het Hoogduitsch door Penon;* voor het Jaarboek van 1886 der *Académie royale de Belgique* » schreef hij eene levensschets van J.-F.-J. Heremans; in *Noord en Zuid* — I, 4, 1878 — staat eene verhandeling van hem over *Sterke en Zwakke Buiging, Sterke en Zwakke Vervoeging.*

Bij de jaarlijksche wedstrijden, door de Koninklijke Vlaamsche Academie uitgeschreven, was L. R. steeds als van zelf aangeduid om de ingekomen antwoorden op de vragen over Germaansche taalkunde te beoordeelen. Zijne verslagen over die stukken waren doorgaans zoo volledig, zoo grondig beredeneerd, dat de overige leden van den keur-

raad weinig of niets daarop aan te merken vonden en zich gereedelijk bij zijne zienswijze aansloten.

Aangenaam verraste hij ons op de zitting van den 7en September 1887 met een onuitgegeven Nederlandsch gedicht van Janus Dousa, dat hij in de bibliotheek van het Vatikaan uit stofferige papieren opgedolven en met eene doorwrochte inleiding over dien merkwaardigen man en eeniger zijner tijdgenooten van beteekenis aantrekkelijker gemaakt had, Met zijn *Woordenboek op Alexanders Geesten* van Jacob van Maerlant, waarvan de eerste, helaas! de eenige aflevering in 1888 verscheen en met zooveel bijval onthaald werd dat de scherpe Argusoogen der critiek, anders onmeedoogend voor de middeleeuwsche uitgaven der Vlaamsche Academie, er niets in te laken vonden, zou hij onder de voornaamste Nederlandsche taalkundigen plaats genomen hebben.

Onder zijne opstellen in bovengemeld tijdschrift bevinden zich eenige, die wel verdienen in een boekdeel verzameld te worden om aan de vergetelheid te ontsnappen. Zulke zijn : *Critique de l'histoire de Jules César par Napoléon III*, die onvoltooide *Oratio pro domo* door den man van den 2den December, een werk, waarvan Sainte-Beuve, een Senator van het keizerrijk nochtans, gezegd heeft dat de eenige waarde in de bijdragen der geleerde medewerkers bestaat. *Etude sur le chant séculaire d'Horace; Sur le récit de la conspiration de Catilina par Salluste; Des insti-*

tutions religieuses chez les Romains; Sur l'étendue des bibliothèques dans l'Antiquité; Sur le discours de Cyrus mourant dans le Cato major de Cicéron et la Cyropédie de Xénophon; Idées d'Homère sur la vie future; De la symphonie dans la musique ancienne; Sur le mot prononcé par César au passage du Rubicon, etc.

In den « Bulletin du bibliophile belge, » Bruxelles 1862, gaf hij : *Rythmi veteres de vita monastica*, corrigés et complétés d'après un Ms. de la bibliothèque publique de Bruges; de *Patria Belgica* door E. Van Bemmel bevat in het 3de deel zijne *Histoire de la Philologie en Belgique*, welke hem veel tijd gekost had, omdat de bronnen daartoe niet gemakkelijk op te sporen waren. Dit werk was eene voorbereiding tot de zes en twintig nauwkeurige levensberichten van geleerde landgenooten op het gebied der philologie, waarmede hij voor de *Biographie nationale* gelast was en waarvan de vijf laatste nog in druk zijn.

Voor de *Académie Royale de Belgique* schreef hij menig opstel hetzij over ingezonden verhandelingen, hetzij wanneer het de verdeeling der legalen gold, waarover die vereeniging ten voordeele der schrijvers, wier werken in aanmerking genomen worden, de beschikking heeft. Nooit weigerde hij dienst te bewijzen, waar zijne medewerking ingeroepen werd en, — dat getuigde zijn ambtgenoot J. Stecher — het hem toevertrouwde werk was in goede handen; stipt op het bepaalde

uur was hij klaar en niet zelden stond de vergadering over zijne degelijke mededeelingen verbaasd.

Ook het onderwijs heeft hem een paar nuttige uitgaven en werken te danken. Zoo bewerkte hij voor den uitgever Dessain te Luik de volgende Latijnsche schrijvers :

« *Cornelii Nepotis de viris illustribus quae supersunt* ». 1861. 2de uitgave 1884.

« *C. J. Caesaris de bello Gallico commentarii libri VII, cum libro octavo A. Hirtii.* » Texte revu et annoté, précédé d'une introduction sur les commentaires de la guerre des Gaules et sur l'organisation militaire des Romains. 1864.

« *Discours choisis de Cicéron avec introduction et notes. — Oratio pro A. Lic. Archia et pro rege Dejotaro* » 1867.

Die uitgaven werden in de schoolwereld goed onthaald en zijn nog voortdurend in de handen onzer jonge humanisten. Niet minder bijval viel zijne Grieksche spraakleer : « *Eléments de Grammaire greque en collaboration avec Paul Thomas* ». Gand 1885. 2me édition. Gand 1891 te beurt : eene geleerde vereeniging : « Société pour le progrès des études philologiques » vereerde hem in zitting van den 7en April 1888, voor dit boek, alsmede voor de hooger vermelde levensbeschrijvingen van philologen, met een gouden gedenkpenning. In 1886 hadden de schrijvers daarmede reeds een der prijzen uit het legaat De Keyn behaald.

Zijne Fransche spraakleer : « *Etéments de Grammaire française à l'usage de l'enseignement moyen en collaboration avec J. Delboeuf* ». Liége. Désoer 1885. 3me édition 1889, werd bij koninklijk besluit van den 20en Augustus 1886 de van regeeringswege voor de beste handleiding van dien aard uitgeloofde belooning toegekend. Over dat schoolboek schreef L. Struman in het paedagogisch blad : « *Ecole communale Huy* 1885 » : « Ce livre est infiniment supérieur à toutes les grammaires publiées jusqu'à ce jour ».

L'Avenir, van Brussel, een tijdschrift voor onderwijs, letterkunde en wetenschappen bevat in het nummer van den 12en Juli 1885 eene grondige beoordeeling dier spraakkunst door J. Raskop, heden prefect van het Athenaeum te Gent. Na eene nauwkeurige ontleding, met hier en daar eenige door eene lange ondervinding ingegeven aanmerkingen gegeven te hebben, besluit schrijver zijn opstel met de volgende woorden : « Cette grammaire est d'une lecture agréable et facile; en 146 pages largement imprimées, elle donne toutes les règles nécessaires : c'est une espèce de compendium fort simple, pas rebutant, pas volumineux et complet; un manuel à recommander à tous les points de vue. »

Een Duitsch tijdschrift : *Archiv für das Studium der neueren Sprachen* gaf eene zeer vleiende beoordeeling, welk het *Journal de Liége* met eenige woorden tot inleiding in vertaling overnam. « Nous

nous faisons un plaisir », zei het Luiksch blad, « de traduire cet article qui montre de quelle façon flatteuse le travail de nos savants est apprécié à l'étranger par des juges dont nul ne contestera la compétence. »

Ook Fransche geleerden spraken met lof over die handleiding tot het aanleeren hunner taal. De *Revue de l'enseignement secondaire et de l'enseignement supérieur* van April 1887 gaf eene recensie, geteekend Henri Goelzer, waaruit ik eenige zinsneden overschrijf: « Nous croyons devoir signaler d'une manière toute spéciale à l'attention de nos lecteurs les chapitres qui traitent des termes de la proposition. Cette partie si considérable et si difficile de la grammaire est exposée avec une clarté et une méthode qu'on ne saurait assez louer. Ce n'est pas un mince mérite d'avoir réussi là où la plupart des traités élémentaires ne présentent qu'embarras et confusion. »

Een ander bevoegd man, Ch. Joret, hoogleeraar bij de faculteit der letteren te Aix schreef in de « *Revue critique d'histoire et de littérature* » van den 22n Augustus : « Rien d'essentiel n'est oublié dans ce livre de 143 pages et tout y est présenté avec une méthode, une clarté d'exposition qui en assure le succès. »

Ten slotte vinde nog een uittreksel uit de « *Revue critique* » van Parijs hier eene plaats. « Ce manuel se distingue des ouvrages du même genre par une méthode sûre, autant que novatrice.

Rien n'y rappelle la routine traditionnelle et l'on y reconnaît partout que, si les auteurs ont puisé aux meilleures sources, ils ont tenu à rester originaux. C'est dans les définitions, toujours si claires et si neuves et surtout dans la syntaxe que se manifeste la supériorité de cette Grammaire sur la plupart de celles qui l'ont précédée; on y retrouve cet esprit philosophique — il ne pouvait manquer dans une œuvre signée de son nom — qui a conquis à M. J. Delbœuf une si juste renommée; lui et M. L. Roersch ont voulu être à la fois clairs et précis, exacts et simples; ils y ont entièrement réussi. »

Met denzelfden medewerker beantwoordde hij de vraag, door Lord Dalhousie, lid van het Engelsch Hooger Huis, aan de leeraars in Hebreeuwsch en Grieksch bij de voornaamste Hoogescholen van Europa en America gesteld, namelijk of volgens het Grieksch taaleigen vers 31, kap. V in den brief van St. Paulus aan die van Ephesus in dien zin moet opgevat worden dat de bloedverwanten eener vrouw, door haar huwelijk, één vleesch met haren gemaal worden en dat na haren dood blijven. Die edelman had het inzicht de bepaling der wet, waarbij het, naar aanleiding van dien tekst, een man verboden is met de zuster zijner overleden vrouw te huwen, te doen afschaffen. Onze landgenooten, hierin met hunne collega's, onder anderen met C. Cobet overeenstemmende, waren van gevoelen dat die meening niet op de

woorden van den Apostel kan gegrond worden. De antwoorden, onder welke de meeste alleszins lezenswaard zijn, werden verzameld en in een boekdeel uitgegeven (1).

Er blijft mij nog over zijne rectorale redevoeringen bij het hernemen der leergangen uitgesproken, te vermelden. Ik zeg « redevoeringen » omdat het de gewoonte is; « verhandelingen » is eigenlijk de passende benaming, want naar welsprekendheid of rhetoriscben stijl zou men te vergeefs in dergelijke opstellen zoeken. Hetgeen die stukken van L. R. hoofdzakelijk onderscheidt is eene volledige vertrouwdheid met het onderwerp, eene eenvoudige, heldere voordracht : het kwam er bij hem minder op aan de hoorders en lezers door kunstig gebouwde volzinnen, keurige uitdrukkingen en verrassende wendingen te treffen dan wel door zijne wetenschap op hun verstand te werken. In 1889 sprak hij « Over den tegenwoordigen toestand der navorschingen op het gebied der Grieksch-Latijnsche oudheid », een onderwerp, waarover in ons land niemand met meer gezag kon vooruitkomen. Zijne redevoering

---

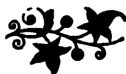
(1) De titel van dit boek luidt : *Opinions of the Hebrew and Greek professors of the European Universities, of Bible revisers, and of other eminent scholars and commentators on the scriptural aspect of the question regarding the legalization of Marriage with a deceased wife's sister.* Edited by T. Paynter Allen. London : Marriage Law Reform Association. 22. Parliament street. S. W. 1884.

in 1890 was geheel gewijd aan de nieuwe wet op het hooger onderwijs, waarbij de Normaalscholen van Luik en Gent afgeschaft werden, een maatregel, waarmede hij geenszins instemde, en in 1891 betrad hij het spreekgestoelte met eene verhandeling over « De grondwet van Athene tot de vestiging der democratie of volksregeering » naar aanleiding van een in het *British Museum* gevonden geschrift van Aristoteles over die aangelegenheid. In dit laatste stuk vooral straalt zijne onbetwistbare bedrevenheid ten volle door.

Hiermede acht ik mijne taak afgeweven : ik heb getracht het beeld te schetsen van eenen man, die velen dierbaar was, wiens zeldzame bekwaamheden ook buiten onze nauwe grenzen hooggeschat en bewonderd werden, die door zijne verdraagzaamheid en dienstvaardigheid uitmuntte, wiens levensdraad in de volle ontwikkeling zijner begaafdheden afgesneden werd. Lodewijk Roersch, ons gewezen medelid, ruste in vrede, zijn aandenken zal in onze vereeniging steeds levendig blijven.

J. MICHEELS.

Gent, 28en *December* 1891.

BOEKENVERZAMELING

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

Wetten betrekkelijk de verzameling en het uitleenen van boeken.

De Bestendige Secretaris is gelast met de bewaring der archieven en der bibliotheek. (*Artikel* 14, 2e §, *van het Koninklijk besluit betreffende de instelling der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

De boekenverzameling staat onder het toezicht van het bestuur. De bewaring der boeken en handvesten is toevertrouwd aan den Bestendigen Secretaris. *(Artikel* 55 *van de algemeene Wetten der Academie.)*

I.

De boeken der Koninklijke Vlaamsche Academie zijn ter beschikking van de werkende en briefwisselende Leden der Academie.

II.

Geen boek wordt in leen gegeven dan nadat het gebonden, en op het titelblad, alsmede op den rug, voorzien is van den stempel der Academie.

De uitleening geschiedt door tusschenkomst van den Bestendigen Secretaris.

Tijdschriften, of werken bij afleveringen uitgegeven, worden niet geleend dan nadat zij, bij jaargang of boekdeel, door band vereenigd zijn.

III.

De leener schrijft, duidelijk, den titel en het nummer van het gevraagde boek in een daartoe bestemd register op twee aan elkander gehechte aanvraagbewijzen. Het eene daarvan blijft in het register bewaard; het andere bekomt de leener, als ontvangstbewijs, bij de teruggave des boeks.

IV.

De leening geschiedt voor ten hoogste acht weken.

Na dezen tijd is de leener verplicht het boek aan den Bestendigen Secretaris terug te sturen, en eene nieuwe aanvraag te doen, indien hij begeert het boek nog langer te raadplegen.

V.

Niet meer dan vier deelen van een zelfde werk worden in leening gegeven.

De Bestendige Secretaris-Boekbewaarder beslist over de uitzonderingen.

VI.

De leener vervangt, op zijne kosten, de door hem beschadigde of verlorene boeken.

VII.

Al de uitgeleende boeken moeten den 1 December van elk jaar in de Bibliotheek teruggebracht zijn.

VIII.

Geen handschrift hoegenaamd wordt buiten het lokaal der Academie geraadpleegd. Aanteekeningen op boeken of handschriften, plooien van bladzijden en andere verminkingen zijn verboden.

IX.

De vrachtprijs, te betalen voor de boeken, welke de post niet verzendt, is ten laste van den leener.

Gezien en goedgekeurd door het Bestuur der Koninklijke Vlaamsche Academie.

De Bestuurder,
P. WILLEMS.

De Bestendige Secretaris,
FR. DE POTTER.

De Onderbestuurder,
N. DE PAUW.

Gent, Augustus 1887.

LIJST DER BOEKEN

TOEBEHOORENDE AAN DE

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

(*Eerste vervolg.*)

XV.

Proza. — XVIe eeuw.

4078 HOOFT (P.-Cz.). Brieven. Nieuwe, vermeerderde en naar den oorspronkelijken text herziene uitgave, met toelichting, aanteekeningen, en bijlagen. Leiden, E.-J. Brill, 1855-1857, 4 deelen in-12°.

VAN VAERNEWYCK (Mark). (*Zie verder* : Plaatselijke geschiedenis.)

XVI.

Dichtwerken van de XVIIe eeuw.

4083 BIDLOO (Gerard). Mengel-Poëzij. Leiden, Joh.-Arn. Langerak, 1719, kl. in-4°.

4088 Boeck (Den) der gheestelijcke sanghen. Bedeelt in drij deelen : den blijden Requiem, den droeven Alleluia ende gheluckighe uytvaert van een Salighe Ziele. Gent, F. d'Erckel, 1674, in-12°.

4094 BRAND (G.). Poëzy. Amsterdam, Willem Barents, 1725, in-4°.

4095 BRANDT (Kasper-Johannes). Poëzy. Amsterdam, wed. B. Visscher, 1725, in-4°.

BURMAN (PIETER). *Zie* : Smits (Dirk).

5000 CAMPHUYZEN (D.-R.) Stichtelijke rijmen, om te lezen of te singen : 19e druk. Amsterdam, J. van der Deyster en Cie, 1682, in-24.

5003 CATS (JACOB). Alle de wercken van den heer Jacob Cats, ridder, stadthouder van Leenen, Groot-Zegelbewaerder der Ed. Heeren Staten van Hollandt en West-Vrieslandt, Oudt Raedtspensionaris van Hollandt etc. Dordrecht, J. Savry, 1659, 2 deelen in-4°.

I. Emblemata, of Zinne-beelden. — Maeghde-plicht. — Zelf-strijdt. — Tooneel der Manlijcke achtbaerheyt. — Houwelijck. — Herders Klachten. — Maeghde-klachten. — Spiegel van den Ouden en Nieuwen Tijdt. — Proefsteen van den Trouringh. — Het geestelijck Houwelijck van Godes Sone. — Ouderdom en Buyten-leven. — Hofgedachten. — Mengelingen. — Aspasia. Blyeyndent spel. — Afbeeldinge des Huwelijcx onder de gedaente van een fuyck. — Invallende gedachten op voorvallende saken, — Doodt-kiste voor de Levendige. — t'Samen-spraeck tusschen de Ziel en 't Lichaam.

II. Gedachten op slapeloose nachten. — Twee en tachtig-jarig Leven. Leiden, Jan van der Deyster, 1732. in-4°.

5004 — — Gedichten, die in zijn werk niet gevonden worden, als mede alle de Lof- en Rouw-gedichten, en grafschriften van J. Cats. Leiden, H. van der Deyster, 1767, in-4°.

5010 DE BIE (CORNELIS). Faems Weer-galm der Neder-duytsche Poësie, uyt sijnen tijdts over-schot vrijmoedelijck voorgestelt op de domme waen-sucht des wereldts, ghenoempt Werelts sots-cap, vol zedige Moraliteiten en Sinne-beelden. Mechelen, Jan Jaye, 1670, in-12°.

5015 DE CLERCK (CLAUDE). Gedichten. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1869, in-8°. (*Uitgave der Vlaamsche Bibliophilen.*)

5020 DE DECKER (JEREMIAS). Alle de Rym-oeffeningen.... uitgegeven door M. Brouërius van Nidek. Amsterdam, H. Stockink en Cie, 1726, twee deelen in-4°, (*saamgebonden*).

5025 DE SWAEN (MICHIEL). Het leven en de dood van onsen Saligmaker Jesus Christus. Brugge, J. van Praet, 1767, 2 deelen in-8°.

5030 HEINS (DANIEL). Nederduytsche Poëmata. Bij een vergadert ende uitgegeven door P. S(criverius). Amsterdam, Will. Janssen, 1616, in-4°.

5031 — — Hymnus oft Lof-sanck van Bacchus, waer in 'tgebruyck ende misbruyck vande wijn beschreven wort. Ibid., in-4°.

5032 — — Lof-sanck van Jesus Christus, den eenigen ende eewigen sone Godes... Ibidem, idem, 1616, in-4°.

5034 HEINS (ZACHARIAS). Emblemata. Emblèmes Chrestiennes et Morales. Sinne-Beelden, streckende tot Christelicke Bedenkinghe ende Leere der Zedicheyt. Rotterdam, Pieter van Waesberghe, 1625, in-4°.

5035 — — Sinne-Spel van de Drij Hoof-deuchden... Ibidem, idem, 1625, in-4°.

5036 — — Deuchden-schole ofte Spieghel der jonge-dochteren. Waer inne verthoont wort het verscheel ende d'uytkomste van de deuchdige, zedige ende wankelbare wulpsche Dochters, Speelsche-wijse in Rijm gestelt. Ibidem 1625, in-4°.

5039 HOOFT (P.-G.). Gedichten. Eerste volledige uitgave, gedeeltelijk naar des dichters eigen handschrift, met aanteekeningen van *P. Leendertz. Wz.* Amsterdam, P.-N. van Kampen, 1871, 2 deelen in-8°.

5042 HUYGENS (CONSTANTIJN). Koren-Bloemen. Nederlandsche gedichten. Tweede druk, vermeerderd tot XXVII boeken. Twee deelen (*saamgebonden*). Amsterdam, Joh. van Ravesteyn, 1672, in-4°.

5043 — — Hofwyck. Uitgegeven door *H.-J. Eymael.* Kulemborg, 1888, in-8°.

5044 — — De gedichten van ... Naar zijn handschrift uitgegeven door Dr. J.-A. WORP. Groningen, J.-B. Wolters, 1892.

5048 LAMBRECHTS (J.). Bethlehem, vertoonende den H. Kerstnacht, met alles wat bedenckelijck is daer in te zijn geschiet, Brugge, Joost van der Meulen, 1685, in-4°.

5049 LAMBRECHTS (J). Goe-Weke, vertoonende de komste, het Hey ligh wonderbaerlijck Leven, grauwelijck Lijden, ende gheduerighe vervolghinghe, de bitter Passie ende pijnelijcke Doodt van den eenighen ghebooren Sone Godts... Jesu Christi... Brugge, Joos van der Meulen, 1678, in-4°.

5050 — — Lof-sangen op eenige van de meeste Feestdagen der Alder-heyligste Maget ende Moeder Godts Maria. Brugge, P. Follet, 1780, in-gr.-8°.

5053 Nachtegael (Zeeuwsche) ende des selfs dryderley gesang, geheel anders in der waerheyt verthoont, als de selve voor desen bij sommighe uyt enckel misverstant verkeerdelijck is gheoordeelt. Door verscheyden treffelijcke Zeeuwsche Poëten... Hier is noch bij-ghevought een Poëtisch werck, ghenoemt Tafereel van Sinne-mal. Middelburg, J.-P. van de Venne, 1623, in-4°.

5055 ROEMER VISSCHERS (Anna). Gedichten uitgegeven door *Nicolaas Beets*. Utrecht, J.-L. Beyers, 1881, twee deelen in-4°, (*saamgebonden*).

5058 Uytvaert (Den blyden) der Philosophie, gehouden in het Couvent der ..... etc. tot Ghendt. Op den 14 Mey 1686. (*Zonder aanduiding van plaats of drukker*.) in-32°.

5060 VAN DEN VONDEL (Joost). De werken van Vondel, in verband gebracht met zijn leven en voorzien van verklaring en aanteekeningen door Mr. *J. van Lennep*. Met platen en afbeeldingen. Amsterdam, H. Binger en Zonen, 1855-1869, 12 deelen in-gr.-8°.

5061 — — De werken van J. van den Vondel, uitgegeven door Mr. *J. van Lennep*. Herzien en bijgewerkt door *J.-H.-W. Unger*. Gent, S. Leliaert, A. Siffer & Cie, (z. d.) 24 deelen in-16°.

(*Voornaamste stukken van ieder, tot heden verschenen, deel* :)

I. 1605-1616. Het Pascha. — Den gulden Winckel. — De Vaderen.

II. 1617. Vorstelijke Warande der Dieren.

III. 1618-1620. Hierusalem verwoest. — Heerlyckheyd van Salomon. — Helden Gods.

IV. 1621-1625. Hecuba. — Palamades.
V. 1626-1629. Hyppolytus of Rampsalighe Kuyschheyd. — Rommel-Pot van 't Hanekot.
VI. 1630-1636. Josef of Sofompaneas.
VII. 1637-1639. Gysbreght van Aamstel. — Elektra. — Maeghden.
VIII. 1639-1640. Gebroeders. — Joseph in Dothan. — Joseph in Egypten.
IX. 1641-1642. Peter en Pauwels. — Heldinnebrieven.
X. 1642-1643. Brieven der H. Maeghden. — Grotius Testament.
XI. 1645. Altaergeheimenissen.
XII. 1646. Publius Virgilius Maroos werken
XIII. 1646. » » » »
XIV. 1646-1647. Maria Stuart. — De Leeuwendalers.
XV. 1648-1651. Salomon.
XVI. 1652-1653. Horatius' Lierzangen.
XVII. 1654-1655. Lucifer. — Inwijdinge van 't stadhuis t'Amsterdam.
XVIII. 1656-1657. Salmoneus. — Koning Davids Harpzangen.
XIX. 1657. Koning Davids Harpzangen.
XX. 1657-1660. Harpzangen. — Jephta.
XXI. 1660. Koning Edipus. — Koning David in ballingschap. — Koning David herstelt.
XXII. 1660. Publius Virgilius Maroos wercken in Nederduitsch dicht vertaelt.
XXIII. 1660. Id. Id.

5062 — — Vondel's dichtjuweelen, met eene levens- en karakterschets door *F.-J. Poelhekke*, en met eene voorrede van *G.-J. Drabbe*. Leiden, J.-W. van Leeuwen, 1876, in-8°.

5063 — — Q. Horatius Flaccus. Lierzangen, en dichtkunst, in het rijmeloos vertaelt door J. van den Vondel. Amsterdam, Lod. Spillebout, 1654, in-32°.

5064 — — Publius Virgilius Maroos wercken, vertaelt door Joost van den Vondel. Amsterdam, Jacob Lescaille, 1646, in-4°.

5068 VAN DER GOES (Antonides). De IJstroom. Begreepen in vier boeken. Amsterdam, P. Arentz, 1671, in-4°.

5070 VAN DE VENNE (ADRIAAN). Tafereel van Sinne-Mal : waer in verscheyden verthooninghen werden aenghewesen met Poëtische vermaeckelijcke ende Leersame Sinne-Dichten, en Sang-Liedekens. Middelburg, J.-P. van de Venne, 1623, in-4°.

VAN MANDER (K.). *Zie* : Verzameling van oude liederen.

5072 VAN OVERBEKE (ARNOUT). Rym-Wercken. 9° druk. Amsterdam, Jan ten Hoorn, 1709, in-16°.

5076 VAN ZEVECOTE (JACOB). Gedichten. Gent, L. Hebbelynck, 1840. in-8°.

5080 VOS (JAN). Alle de gedichten. Verzamelt en uitgegeven door *J.-L.* Amsterdam, Jacob Lescaille, 1662, in-4°.

XVI.

Dichtwerken van de XVIII° eeuw.

5085 (BELLAMY, J.) Vaderlandsche gezangen van *Zelandus*. 1782 en 1783. (Utrecht, J.-M. van Vloten), in-8°.
In denzelfden band :
Zelandus bij den dood van Johan Derk, Baron van der Capellen tot den Pol, gestorven op den 6 Junij 1784. Utrecht, A. Menzs Jansz., 1785, in-8°.

5090 Bloemlezing uit de Nederlandsche dichters der XVIII° eeuw. Naar tijdsorde gerangschikt en biographisch toegelicht door Dr. *J. van Vloten*. Arnhem, Is. Nijhoff en Zoon, 1871. in-8°.

5095 CAUDRON (GUILLIAM). Leven der groote Catharina van Alexandrien, gelaurierde Maegd en Martelaresse, gezongen door den hoogdravende rijmvloeienden Guilliam Caudron, gelaurierden Poëet ende Catharinist. Eerste druk. Aalst, Judocus d'Herdt, 1771, in-8°.

6000 CONDÉ (J.-D.) Den lijdenden ende stervenden Christus. Van nieuws overzien, van vele drukfeylen gezuyvert, vermeerdert ende verciert door *A.-J. C(uvelier)*. Duinkerke, Balthazar Weins, 1743, in-12°.

6005 CROON (PIETER), kanunnik. Almanach voor heden en morgen, ende daer op vermaekelijke uyt-leggingen

met geestelijke bemerkingen : voor een Nieuw-jaer vereert aen een ieder. Antwerpen. J. de Roveroy. (Zonder jaartal) in-12°.

6010 DE HAES (Frans). Stichtelijke gedichten. Rotterdam, Nicolaas Smithof, 1746, in-4°.

6015 FEITAMA (Sybrand). Nagelaten Dichtwerken. Amsterdam, Pieter Meyer, 1764, in-4°.

6020 — — Henrik de Groote. Uit de Fransche heldenvaerzen van *de Voltaire* in Nederduitsche dichtmaet overgebracht. Amsterdam, A. Slaats, T. Bliek en P. Meyer, 1753, kl.-in-4°.

6025 HOOGVLIET (Arnold). Abraham de Aertsvader, in XII boeken. Vierde druk. Rotterdam, Jan-Daniel Beman, 1744, in-4°.

6026 — — Mengeldichten. Delft, Pieter van der Kloot, 1738, in-4°.

6027 — — Vervolg der Mengeldichten. Rotterdam, Phil. en Jac. Losel, 1753, in-4°.

6028 — — Bruiloftgedichten. Rotterdam, Phil. en Jac. Losel. 1753, in-4°.

6031 HUYDECOPER (B.) Hekeldichten, brieven en dichtkunst van Q. Horatius Flaccus, in Nederduitsche vaerzen overgebragt door ... Amsterdam, 1737, in-4°.

6033 LABARE (J.) De konst der Poëzije in Nederduytsche verssen. Brugge, J.-B. Verhulst, 1721, in-4°.

6038 LE FRANCQ VAN BERCKHEY. Gedichten. Amsterdam, J. de Kruiff, 1776, in-8°.

6043 LOOSJES (A.) M. A. de Ruyter, in X boeken. Haerlem, A. Loosjes, 1784, in-4°.

6048 NIEUWLAND (Pieter). Gedichten. Amsterdam P. den Hengst, 1788, in-8°.

— — Lijkrede op Pieter Nieuwland, door *Jan Hendrik van Swinden*. Amsterdam, P. den Hengst, 1795, in-8°.

6052 OUDAEN (Joachim). Poëzij. (Gevolgd door) : Het leven van Joachim Oudaen. Drie deelen in-16°.

6053 — — Gedichten, noit voor dezen in 't licht gezien. Uitgegeven door *H.-K. Poot*. Delft, Reinier Boitet, 1724, in-12°.

6054 — — J. Oudaen's Aanmerkingen over Horatius' Dichtkunst, op onze tijden en zeden gepast door *A. Pels.* Amsterdam, Geeraard Onder de Linden, 1713, in-12°.

6055 — — Tooneelpoëzij. Amsterdam, wed. van B. Visscher, 1712, in-12°.

6059 OVIDIUS' Metamorphosis, oft de XV Boecken van sijne Herscheppinge, met tusschen-gevoeghde Zede-leeringen. In Rijm ghestelt door *J. V. M. N. A.* Doornik, 1722, in-12°.

6062 PATER (LUCAS). Poëzij. Amsterdam, P. Meyer, 1774, in-4°.

6066 PAUWELS (J.-A.) Het nuttig en genoeglijk Tijdverdrijf, of Geestelijke Punt-Dichten, bestaende uyt : 1. Kortbondige Lofredens der Heyligen. 2. Hertroerige Zedenlessen ter Deugd. 3. Boertige Zin-greepen tot vermaek. Vijf deelen. Antwerpen, J.-P. de Cort, 1802-1807, in-16°.

6070 QUICKE (JAN). Het leven van den weergaloozen en onvermoeyelijken dichter Joost van den Vondel, verdeelt in drij gezangen. — Benevens eene redenvoering over de Natuer-Kunde, en de Werking der negen Zang-Godessen, doormengt met veel Poëtische Vercieringen op sijn handel en gedrag. Brugge, Corn. de Moor, 1789, in-kl.-4°.

6074 ROTGANS (LUCAS). Poëzij van verscheide Mengelstoffen. Tweede druk. Amsterdam, Ant. Schoonenburg, 1735, in-4°.

6075 — — Huwelijkszangen op verscheide gelegentheden Ibid. idem, in-4°.

6078 SCHERMER (LUCAS). Poëzij. Haarlem, W. van Kessel, 1725, in-8°.

6082 SMITS (DIRK). De Rottestroom, Rotterdam, Ph. Losel en Cie, 1750, in-4°.

6083 — — Israëls Baälfegorsdienst. Ibidem, idem, 1753.

6084 — — Intreëreden van Pieter Burman, den jongen, over de poëtische verrukking. In Nederduitsche vaerzen nagevolgt door *Dirk Smits*. Ibidem, idem, 1753.

6085 — — Gedichten. Ibidem, idem, 1740, in-4°.

6086 — — Nagelaten gedichten. Ibidem, Jacob Burgvliet, 1758, 2 deelen in-4°.

6090 STALLAERT (KAREL-FRANS). Dichterlijke nalatenschap van Jan-Frans Stallaert. Merchtem, A. Dieudonné-Vercauteren, 1868, in-8°.

TASSO (TORQUATUS). *Zie* : Wellekens.

6034 Treur-gezangen over de Dood der Doorlugtigste en Aldergrootmagtigste, apostelyke keyzerinne, Maria-Theresia, koninginne van Hongaryen en Bohemen, Aerts-Hertoginne van Oostenryk, gravin van Vlaenderen etc., door verscheyde Kunstgenoten van het vlaenderlands Hoofd-Konstgenootschap des Heylig Geest..... Brugge, Corn. de Moor, 1781, in-4°.

6099 VAN ALPHEN (HIERONYMUS). Dichtwerken, volledig verzameld en met een levensbericht van den Dichter verrijkt door Mr. *J.-I.-D. Nepveu.* Tweede druk. Utrecht, J.-G. van Terveen en zoon, 1857, 2 deelen 8°.

7003 VAN DER WILP (SARA-MARIA). Gedichten. Amsterdam, P. Meyer, 1772, in-4°.
Bijgevoegd : Oprecht verhael wegens het portraitteeren van mejuffrouw Sara-Maria van der Wilp, door Marinkelle... ter zijner verdediging.

7008 VAN HAREN (Onno Zwier). De Geusen. In vier en twintig zangen. Zwolle. Simon Clement, 1782, in-8°.

6035 VAN MALE (J.-P.) Ontleding ende verdeding vande Edele ende Reden-rijcke Konste der Poëzye : Waer bij haeren Ouderdom onder de Nederlanders, gebruyck ende misbruyck, word aen-gewezen : te zamen met De aenmerckelijkste Bezonderheden der Reden-rijcke ende goddelijcke Hooft-gilde (gezeyt) van den H. Geest binnen Brugge. Brugge, J.-B. Verhulst, 1724, in-4°.

7013 VAN WINTER (NICOLAAS-SIMON). De Amstelstroom. In 6 zangen. Amsterdam, Pieter Meyer, 1755, in-4°.

7014 — — De Jaergetijden, in vier zangen. Amsterdam, bij denzelfde, 1769, in-4°.

7020 WELLEKENS (J.-B.) Amintas. Herderspel van *Torquatus Tasso...* Beneven eene verhandeling van het Herderdicht. Amsterdam, J. Oosterwijk en H. van de Gaete, 1715, in-gr.-8°.

7021 — — Bruiloftgedichten. Amsterdam, Gerrit Bos, in-4°.

ZELANDUS. *Zie* : *Bellamy.*

XVII.

Proza. — XVIIe en XVIIIe eeuw.

7026 Bloemlezing uit de Nederlandsche prozaschrijvers der XVIIe eeuw. Naar tijdsorde gerangschikt en biographisch toegelicht door Dr. *J. van Vloten*. Arnhem, Rinkes, 1870, in-8°.

7027 Bloemlezing uit de Nederlandsche prozaschrijvers der XVIIIe eeuw. Naar tijdsorde gerangschikt en biographisch toegelicht door Dr. *J. van Vloten*. Arnhem, Rinkens, 1871, in-8°.

7032 POIRTERS (ADRIANUS). Het Masker vande Wereldt afgetrocken. X^e druk. Antwerpen, wed. J. Cnobbaert, in-12°.

7033 — — Heiligh hof vanden keyzer Theodosius, verciert met Sinnebeelden, Rijmdichten en Sedeleeringen. Ieper, 1696, in-12°.

— — Het Duyfken in de steen-rotse, dat is : eene-medelydende siele op die bittere passie Jesu-Christi mediterende. Amsterdam. Melchert Janssen, 1657, in-12°.

7040 WATERSCHOOT (DANEEL). De wijze zotheyd, fonteyne der Blijdschappen, Moeder der Vermaekelijkheden, Koninginne van Vrolijken Aerdt enz. Overgestelt na 't Fransch door *L. Garon*, en nu in de Nederlandsche Taele door *Daniël Waterschoot*, Antwerpen, J.-B. Carstiaenssens, 1775, in-12°.

XVIII.

Verzameling van oude liederen.

7045 BÄUMKER (WILHELM). Das katholische deutsche Kirchenlied in seinen Singweisen, von den frühesten Zeiten bis gegen Ende des siebzehnten Jahrhunderts. Freiburg, Herdersche Verlagshandlung, 1886, in-8°. Twee deelen.

7046 — — Niederländische geistliche Lieder nebst ihren Singweisen, aus Handschriften des XV. Jahrhunderts. Leipzig, Breitkopf en Härtel, 1888, in-8°.

7050 Chants populaires flamands, avec les airs notés, et poésies populaires diverses, recueillis à Bruges par *Ad. Lootens* et *J.-M. Feys*. Brugge, Desclée-de Brouwer en Cie, 1879, in-8°.

7055 Geschiedzangen (Nederlandsche), naer tijdsorde gerangschikt en toegelicht door *J. van Vloten*. Eerste bundel, 863-1572. Tweede bundel, 1572-1609. Amsterdam, K.-H. Schadd, 1864, in-12°.

7060 Kers-nacht ende de naervolgende dagen tot Onse Lieve Vrouw Lichtmis, inhoudende veel schoone Kers-Liedekens, met meer ander. Antwerpen, Fr. Vinck.

7065 LE JEUNE (J.-E.-W.). Letterkundig overzicht en proeven van de Nederlandsche volkszangen sedert de XVe eeuw. 's Gravenhage, gebroeders Giunta d'Albani, 1828, in-8°.

Lieder (Niederländische geistliche) des XV. Jahrhunderts. Herausgegeben von *Hoffmann von Fallesleben*. Hannover, C. Rümpler, 1854, 8°. (X van N^r^ *Horae belgicae.*)

Liederbuch (Antwerpener), vom Jahre 1544. Herausgegeben von *Hoffmann von Fallersleben*. Hannover, C. Rümpler, 1855, 8°. (XI van N^r^ *Horae belgicae.*)

7070 Liederen (Oude Nederlandsche); melodieën uit de Souterliedekens, uitgegeven met inleiding, aanteekeningen en klavierbegeleiding door *Fl. van Duyse*. Twee deelen. Gent, C. Annoot-Braeckman, opvolger Ad. Hoste, 1887, in-8°.
(Uitgave der *Vlaamsche Bibliophilen.*)

7075 Liederen (oude Vlaemsche), ten deele met de melodiën, uitgegeven door *J.-F. Willems*. Gent, E. en F. Gyselynck, 1846, in-gr.-8°.

7080 Liede-boek (' Groot Hoorns, Enkhuyser, Alckmaerder en Purmerender), verciert met veel mooye Bruylofts-Liedekens en Gesangen. Amsterdam, Gijsbert de Groot, 1746, in-32°.

7085 Oude Vlaemsche liederen en andere gedichten der XIVe en XVe eeuwen. Gent, Annoot-Braeckman, in-8°.
(Uitgave der *Vlaamsche Bibliophilen.*)

7090 Prieel der gheestelycker melodijën. (Met muziek.) Antwerpen, Verdussen, 1614, in-12°.

7095 VAN MANDER (KAREL). De gulden Harpe, inhoudende al de Liedekens, die voor desen bij K. V. M. gemaeckt, ende in verscheyden Boecxkens uyt-ghegaen zijn, nu hier in tot Boeck versamelt, op den A. B. C. ende bij hem selfs gecorrigeert. Vermeerdert met 't Broodt-Huys, verscheyden Liedekens ende Ghedichten, die inde voorgaende niet gevonden en worden. Haarlem, H.-P. van Wesbusch, 1627, in-24.

Volkslieder (Holländische), gesammelt und erlaütert von Dr *Heinrich Hoffmann*. Breslau, Grass, Barth en Comp- 1833. 8°. (G van Nr 185 *Horae Belgicae*.)

XIX.

Dichtwerken van de XIXe eeuw.

8000 ANTHEUNIS (G.). Uit het hart. Liederen en gedichten. Dendermonde, De Schepper-Philips, 1874, in-12°.

8005 BAUWENS (Js.) Iwainslied. (Uit *Iwain van Aalst*). Muziek van Gust. Pape, Gent, H. Rousseeuw, 1886,

8010 BEETS (NICOLAAS). Dichtwerken, 1830-1884. Vier deelen in-12°. Leiden, A.-W. Sythoff, 1885.

8015 BELPAIRE (M.-E.). Uit het Leven. Antwerpen, van Os-de Wolf, 1887, in-8°.

BERGMANS. Zie COURTMANS (vrouw).

8020 BILDERDIJK (WILLEM). Dichtwerken (Volledige uitgave). Haarlem, A.-C. Kruseman, 1856, 16 deelen in-8°.

I. Romancen en Balladen. Vertellingen en fabelen.
II. Schotsche zangen. Epopeeën en verhalen.
III. Kallimachus Lofzangen en Bijschriften. De Muis- en Kikvorschkrijg. Proeve eener navolging van Ovidius's Gedaanteverwisselingen. Dramatische poëzij.
IV. Dramatische poëzij. Idyllen. Dichterlijke brieven. Tyrtéus krijgszangen. Treurzang van Ib Doreid. Dichtstukken van Boëtius. Vertoogen van Salomo.
V. Gewijde poëzij.
VI. Gewijde poëzij. Leerdichten
VII. Leerdichten. Perzius' Hekeldichten. Spieghel's Hartspiegel. Spreuken en Voorbeelden.
VIII. Oden. Vaderlandsche en politieke zangen.

IX. Vaderlandsche en politieke zangen. Minne- en Huwelijksliederen.
X. Minne- en Huwelijksliederen. Gelegenheidsverzen.
XI. Gelegenheidsverzen.
XII. Dichterlijke zelfbeschrijving. Mengelen.
XIII-XIV. Mengelingen.
XV. Voorredenen. Algemeene inhoud. Bilderdijk herdacht, door *Is. da Costa.*
XVI. De mensch en de dichter Willem Bilderdijk, door *Is. da Costa.*

8022 BILDERDIJK (KATHARINA-WILHELMINA). Dichtwerken. Haarlem, A.-C. Kruseman, 1858-1860, drie deelen in-8°.
I. Treurspelen. — Rodrigo de Goth.
II. Rodrigo de Goth (*vervolg*). — Verhalen en romancen. — Gedichten voor kinderen. — Stichtelijke poëzij.
III. Vaderlandsche poëzij. — Gelegenheidsverzen. — Mengelingen.

8025 BLIECK (F-J.). Mengelpoëzij. Kortrijk, Jaspin, 1839-1863; drie deelen in-8°.

8026 — — Lentetuiltje. Wervik, Van Suyt, 1874, in-8°. — Mengelpoëzij. Bijvoegsel aan het 3e deel. Idem, 1874, in-8°.

8030 BLOMMAERT (PH.) Liederik de Buck, in drie zangen. Gent, Snoeck-Ducaju en Zoon, 1834, in-8°.

8035 BOGAERS. Gezamenlijke dichtwerken, uitgegeven door *Dr Nicolaas Beets.* Haarlem, A.-C. Kruseman, 1871. Twee deelen in-8°.

8040 BOHL (JOHN). Canzonen. Amsterdam, van der Meulen, 1883, in-gr.-8°.

8041 — — De goddelijke Komedie, door DANTE ALIGHIERI, vertaald door Mr. *John Bohl.* Eerste lied : de Hel. Tweede lied : het Vagevuur. Derde lied : het Paradijs. Amsterdam, Brinkman en van der Meulen, 3 deelen in-8°.

8045 BORGER (E.-A.) Dichterlijke nalatenschap. Zesde vermeerderde druk. Schiedam, H. Roelants, 1868, in-16°.

8049 Brief van de letter G aan de letter H. Nagalm van het tweede Nederlandsch letterkundig Kongres. Amsterdam, M. Schoonveld en Zoon, 1850, in-8°.

8053 BROUWERS (J.-W.). Joost van den Vondel. Dichtwerk, met Levensbeschrijvende, Karakterschetsende en

Letterkundige Aanteekeningen. Roermond, J.-J. Romen, 1861, in-kl.-4°.

8058 BROUWERS (J.), z. Lierdicht aan den weledelen heere Alfons van den Peereboom (38 September 1883). Ieperen, Ch. de Weerdt, 1884, in-8°.

8060 BULTYNCK (A.-V.). Stemmen des gevoels. Liederen en gedichten. Antwerpen, J. Schuermans, 1878, in-8°.

8064 Bundel uitgegeven door de koninklijke maatschappij van Vaderlandsche Taal- en Letterkunde, te Brugge, onder de zinspreuk : *Eendragt en Vaderlandsliefde*, voor het jaar 1822. Brugge, Bogaert-Verhaeghe, in-8°.

8065 Bundel uitgegeven door de koninklijke maatschappij van Vaderlandsche Taal- en Letterkunde, te Brugge, onder de zinspreuk : *Eendragt en Vaderlandsliefde*, voor het jaar 1825 en 1826. Brugge, Bogaert-Dumortier, in-8°.

8066 Bundel ofte Verzaemelinge der Dicht-werken en tooneel-uytgalmingen, die mede-gedongen hebben in den dry-voudigen en luisterlyken prys-kamp, in dicht- tooneel- en schryfkunde. Veurne, P. Ryckeboer, 1824, in-8°.

8070 BUYST (Leonard). Willem Sanger. Tafereelen uit het leven eens dichters. Brussel, wed. J.-H. de Gou, 1882, in-16°.

8071 — — Licht en schaduw, gedichten. Ibid., Michiel de Gou, 1888, in-16°.

8072 — — Lijdensbeelden. Brussel, J.-G. de Gou, 1879, in-16.

8078 CALLANT (Alexis). Een kransje gedichten voor onze kleinen. Gent, I. van der Poorten, 1890, in-12°.

8081 CAPPELLE (Jan). Mengeldichten, in vrije en ledige ueren geschreven. Brussel, 1856. (*Handschrift.*)

8082 — — Waterloo, Heldhaftig dichtstuk in drie zangen, 1828. (*Handschrift.*)

8085 CLAES (Désiré). De Herschepping. Dichttafereelen uit de Limburgsche Kempen. Tienen, P.-J. Stevens, 1864, gr.-8°.

8086 — — De ijzeren Spoorbaan in de Kempen, een tegenhanger van de Gerschepping. Tienen, P.-J. Stevens, 1866, in-gr.-8°.

8087 CLAES (Désiré). Joost van Craesbeeck, kunstschilder der XVIIe eeuw. Gasselt, Ceysens, 1871, in-8°.

8088 — — Den weledelen Geere Lodewijk Galflants ... op het plechtig jubelfeest van zijn vijf en twintig jarig voorzitterschap in de Conferentie van St. Vincentius te Tienen. Tienen, G. van Goebroeck, 1886. in-gr.-8°.

8089 — — Gedichten. Tienen, N. Theelen-Michiels, 1885, in-8°.

8090 — — Roozen en doornen. Tienen, G. van Goebroeck, 1862, in-8°.

8095 CLAEYS (H.). Gemengde gedichten. St.-Nicolaas, Ch. Strybol-Vercruyssen, 1878, in-8°.

8096 — — Offerus. Legende. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1888, in-8°.

8097 — — Tot gedachtenis van Mgr. Lambrecht, XXIIIe bisschop van Gent. A. Siffer, 1889, in-8°.

8098 — — Kantate, geschreven om uitgevoerd te worden bij de onthulling van het standbeeld van pater de Smet, op 23 September 1878. St.-Nicolaas, J. Edom, 1878, 8°.

9012 COOPMAN (Theophiel). Lenteliederen. Dendermonde, De Schepper-Philips, 1876, in-16°.

9017 COURTMANS (vrouw), geboren Berchmans. Gedichten. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1890. in-16°.

9019 Cronicke van der Scole van Groeninghen. (Zonder naam van drukker of jaartal), in-12°.

9022 DA COSTA. Compleete dichtwerken. Leiden, A.-W. Sijthoff, twee deelen in-12°.

9025 DAEMS (Servatius). Deugd en Vreugd. Liederbundel voor brave zangers. Herenthals, V.-J. du Moulin, (z. j.), in-16°. (*Nr 13 der 14 exemplaren van den eersten, niet voltooiden druk.*)

9026 — — Idem. Tweede uitgave. Herenthals, V.-J. du Moulin, 1877, in-12°.

9027 — — Dit sijn suverlike Liedekens. Tungherlo, in de boecprinterije der abdij. Zonder jaartal, 32 bl. in-16°.

9028 — — Gedichten. Brugge. Desclée, de Brouwer en Cie, 1879, in-8°.

9029 DAEMS (SERVATIUS). Luit en Fluit. Dichtbundel. Roeselare, de Seyn-Verhougstraete, 1884, in-8°.

9030 — — Gedichten. Ninove, wed. G. Jacoby en zonen, 1889, in-8°.

9031 — — De zielensmokkelaar. Roeselare, de Seyn-Verhougstraete, (3. p.)

9032 — — De Paus. Oratoria. Herenthals, V.-J. du Moulin, 1871, in-8°.

9033 — — Lijkkrans van den eerwaarden heer Alexander-Jozef Geudens, bij de grafzuil, zijner nagedachtenis opgericht den 24 Mei 1871, in-8°.

9034 — — « Dimitte illis ». Den eerw. heere Fr. Clemens (Edouard). Tyck, opgedragen bij zijne eerste plechtige Misse... Antwerpen, van Os-de Wolf, 1881, in-8°.

9035 — — De priester Christi. Dramatisch gedicht. Antwerpen L. Beerts, in-8°.

9036 — — Het Misoffer. Den eerw. pater Fr. Amandus (Eugenius) Tyck, opgedragen bij zijne plechtige eerste Mis. Antwerpen, van Os-de Wolf, 1884, in 8°.

9037 — — Het lied der Linden. Gedicht bij het gouden jubelfeest der herstellingen van Tongerloo's abdij den 2 Juli 1890. Tongerloo, drukkerij der abdij, 1890, 8°.

DANTE (ALIGHIERI). Zie BOHL (J.)

9043 DAVID (L.-J.). Lentebloemen. Gent, Th. en D. Hemelsoet, 1847, in-8°.

9047 DE BO (L.-L.). Gedichten. Brugge, Gailliard en Cie. 1874, in-8°.

9050 DE BORCHGRAVE (P.-J.). Gedichten. Uitgegeven door zijnen kleinzoon I. de Borchgrave. Gent, I.-S. van Doosselaere, 1861, in-8°.

9055 DE CORT (FRANS). Liederen. Groningen, J.-B. Wolters. 1868, in-8°.

9058 — — Zingzang. Brussel, J. Nys, 1866, in-8°.

9062 DE GÉNESTET (P.-A.). Dichtwerken. Zevende druk. Rotterdam, 1886, in-16°.

9066 DE GEYTER (J.). Drie menschen van in de wieg tot in het graf. Een epos uit onzen tijd. Eerste en tweede boek. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1864, in-8°.

9070 DE GHELDERE (KAREL). Landliederen. Gedichten. Brugge, Ed. Gailliard, 1883, in-8°.

9071 — — Op het kerkhof te Poperinghe, bij de plechtige wijding van het gedenkteeken De Bo. Brugge, F. de Haene-Wante, in-8°.

9076 DE KONINCK (L.). Galerij van Vlaamsche tafereelen, opgehangen rond de wieg van P.-P. Rubens. Turnhout, Splichal-Roosen, 1878, in-8°.

9077 — — Verspreide gedichten. Turnhout, Splichal-Roosen, 1880, in-8°.

9078 — — Kerk en Paus. Jubelzang op het gouden priesterschap van Zijne Heiligheid Leo XIII. Turnhout, Splichal-Roosen, 1887, in-8°.

9079 — — Franciscus. Oratorium in drie deelen. Mechelen, D. Ryckmans-Van Deuren, 1888, in-8°.

9085 DE LAET (JOHAN-ALFRIED). Gedichten. Tweede uitgave, Antwerpen, P. Kockx, (A. de Decker), 1883, in-gr.-8°.

9090 DE LEPELEER (EUG.). Dr. W. Weber's Dreizehnlinden in het Vlaamsch overgedicht. St.-Nicolaas, G. de Puysselaer, 1889, in-8°.

9094 DE MONT (POL.). Gedichten. Tweede druk Gent, Ad. Hoste, 1884, in-8°.

10000 DENYS (P.-P.). Door de wereld! Gedichten. Ieperen, K. de Weerdt, 1887, in-8°.

10002 DE POTTER (FRANS). Gedichten. Gent, A. Siffer, 1889, in-8°.

10005 DE QUÉKER (K.-H.). Kaf en koorn, verzameld uit CXXIII dichtaren. Brussel, N. de Bremaeker-Wauts, 1888, in-8°.

10009 DE TIÈRE (NESTOR). Gedichten. Hasselt, W. Klock, 1891, in-16°.

10014 DE VOS (AM.). Langs ruwe paden. Poëzie. Gent, I.-S. van Doosselaere, 1881, in-12°.

10015 — — In de natuur. Dichtwerk. Ibidem, in-12°.

10020 DE VREESE (L.-I.). Dwalende lichtjes. Gent, L. de Busscher, 1890, in-16°.

10024 D'HULSTER (LEO). Lettervruchten, uitgegeven door *Prudens van Duyse*. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1845, in-8°.

10027 Dichters (Onze) 1830-1888. Eene halve eeuw Vlaamsche Poëzie. Naar tijdsorde gerangschikt, met biographische en bibliographische aanteekeningen, eene bloemlezing, en eene inleiding, door *Th. Coopman* en *V.-A. de la Montagne*. Tweede uitgave. Roeselare, De Seyn-Verhoogstraete, 1881, in-gr.-8°.

10030 Dichtstukken bekroond door het Kon. Genootschap van Taal- en Dichtkunde te Antwerpen, den 23 September 1821. Antwerpen, Ancelle, in-8°

10031 Dichtwerken (Bekroonde) op het afsterven van *J.-B.-J. Hofman*, dicht- en tooneelminnaer. Kortrijk, Jaspin broeders en zusters, 1836, in-8°. — Behelst stukken van *Ant. Delacroix*, *Maria Doolaghe*, *Fr. Rens*, *Pr. van Duyse*.

10032 Dichtstukken, (Bekroonde) in den letterkundigen kampstrijd, uitgeschreven door den *Vlaamschen Broederbond* te Brugge, ter verheerlijking van Breydel en de Coninck. Brugge, J. Fockenier en zoon, 1884, in gr.-8°. (Bevat gedichten van *Albrecht Rodenbach*, *H. Ledeganck*, *Th. Sevens*.)

10033 Heldendichten (Bekroonde) en zedenverhalen van den letterkundigen kampstrijd, uitgeschreven in 1852 door de Lovensche rederijkkamer : *Het Kerssouwken*. Leuven, C.-F. Fonteyn, 1855, in-8°. (Bevat stukken van *Aug. van Acker*, *Pieter Geiregat*, *Eug. Stroobant*, *J. Staes*, *W. de Vlaming*, *Fr. de Vos*.)

10034 Nae-prysdingende, (Dichtwerken) behelzende de vastneminge, het verblyf te Fontainebleau, de slaeking en der intrede van Z. H. Pius VII binnen Roomen, voorgesteld door de Maetschappy van Rhetorica, gezegd Kersouwieren. Oudenaarde, wed. D.-J. Bevernaege, 1816. in-8°.

10035 Stukken (Bekroonde) door de Antwerpsche Rederijkkamer de Olijftak, ter gelegenheid van de plechtige inhuldiging van het standbeeld van P.-P. Rubens den 15 Augustus 1840. Antwerpen, Joz.-M. Jacobs & zoon, 1840, in-gr.-8°.

10040 DOOLAEGHE (MARIA). Gedichten, 's-Gravenhage, gebr. Belinfante, 1876-1878, drie deelen in-8°.

I. Madelieven en Avondlamp.
II. Najaarsvruchten en Winterbloemen.
III. Nieuwste gedichten.

10041 — — Jongste dichtbundel. Met het portret van de schrijfster op tachtigjarigen ouderdom. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, in-8°.

10944 DUVILLERS (C.). Lofspraek der Polders. Gent, C.-J. van Ryckegem, 1839, in-8°.

10045 — — Louis van Wyneghem, of den student te wege. Zedelijk blijspel in vijf bedrijven (en in verzen). Ibid., id. 1840, in-8.

10046 — — De fransquiljonnade, of dichtproef op de verbasterde Belgen, de fransquiljons en Cie. Gent, idem, 1842, in-8°.

10047 — — Uitboezeming op het graf van Louisa-Maria, prinses van Orléans, koningin der Belgen. Gent, wede A.-I. van der Schelden, 1850, in-8°.

10048 — — Liefdadigheid en vergelding, of : den Armen aen de begoede menschen, in verscheidene dichtstukjes, aenbevolen. Ibidem, Snoeck-Ducaju en Zoon, in-8°.

10050 FEITH (RIJNVIS). Dicht- en prozawerken. Rotterdam. J. Immerzeel, 1824, in-12°. Elf deelen.

I. Levensbericht van R. Feith. — Over de verbreiding der Evangelieleer over den aardbodem. — Dagboek mijner goede werken.
II. Brieven over verschillende onderwerpen.
III. Brieven » » »
IV. » » » »
V. Julia. — Ferdinand en Constantia.
VI. Verhandeling over het Heldendicht.
VII. Thersa. — Lady Gray. Treurspelen.
VIII. Ines de Castro, treurspel.
IX. Proeve van eenige gezangen.
X. De ouderdom.
XI. Het graf.

10051 — — Oden en Gedichten. Zwolle, H. As. zoon Doyer, 1824, in-12°. 2 deelen.

10052 FEITH (RIJNVIS). Fanny. Een fragment. Amsterdam, G. Beyerlinck, 1826, in-12°.

10053 — — Verlustiging van mijnen ouderdom. — De Eenzaamheid en de Wereld. Haarlem, Erven Frans Bohn, 1826, in-12°.

10054 — — Verhandelingen. Haarlem, Erven Frans Bohn 1826, 12°.

10055 — en KANTELAAR (J.) Bijdragen ter bevordering van schoone kunsten en wetenschappen. Rotterdam. (Behelst: Iets over het treurspel. — Engelen en duivelen in dichtstukken. — Corregio. — Waarde van het rijm (naar DENIS). Immerzeel, 1825 2 deelen, 12°.

10060 GEZELLE (GUIDO). Driemaal XXIII Kleengedichtjes, mitsgaders een deel rijmreken, nageldeuntjes, spakerlingen en diergelijk gestrooi. Roeselare, Jul. de Meester, 1881, in-24°.

10061 — — Dichtoefeningen. — Kerkhofbloemen. — 't Kindeke van de dood. — XXXVI zielgedichtjes. Leuven, Karel Fonteyn, 1878, in-12°.

10062 — — Gedichten, gezangen en gebeden. — Liederen, eer-dichten et reliqua. Leuven, K. Fonteyn, 1879-1880, in-12°.

10063 — — Kerkhofblommen. Vijfde merkelijk vermeerderde uitgave. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1888, in-8°.

10064 — — The song of Hiawatha, naar LONGFELLOW (H.-W.). Overgedicht in 't Vlaamsch door *Guido Gezelle*, Kortrijk. Eug. Beyaert, 1886, in-8°.

GRESSET. Zie : VAN DUYSE (Prudens).

10067 Handschriften, (Kleine dichterlijke) verzameld door *P.-J. Uylembroek*. Amsterdam, Schalekamp en van de Grampel, 1823-1827, zes deelen in-12°.

10070 HANSEN (C.-J.). Vlaanderen gered! Heldenvers..... aan August Michiels. Antwerpen, Mees en Cie 1881, in-8°.

10075 HIEL (EMANUËL). Historische gezangen en vaderlandsche liederen. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1885, in-12°.

10076 — — Twee lofzangen. Stichting van het Gemeentehuis

te Schaarbeek, en Breidel en de Coninc. (Overgedrukt uit de *Verslagen der Academie*, 1887.)

10077 — — Dendermonde. Symfonisch gedicht. Brussel, van Doorslaer-Verbeken, 1888, in-8°.

10082 HOFMAN (J.-B.-J.). Nederlandsche dichtstukjes. Kortrijk, Beyaert-Feys, 1829, in-8°.

10083 — — Lauwertaksken geplant op het graf van de god- en deugdlievende jouffrouw Justina Goethals, ... Kortrijk, 1830, in-16°.

945 HOFFMANN VON FALLERSLEBEN. Loverkens. Altniederländische Lieder. Göttingen, 1852, in-8°. (VIII van *Horae belgicae.*)

Homeros. *Zie* : VOSMAER.

Hugo (Victor). *Zie* : STROOBANT.

10088 JANSSENS (A.-J.-M.). Gedichten. St.-Nicolaas, G. de Puysselaer-Laenen, en Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie. 1887, in-12°.

10094 KINKER (J.). Gedichten. Amsterdam, Jan van der Hey, 1829, in-8°. 3 deelen.

10099 (LEBROCQUY, P.). De dulle Griete. Vlaemsche liedekens op den tijd, door eenen waren volksvriend. Gent, F.-C. Backeljau, 1839. in-12°.

11003 LEDEGANCK (K.). Volledige dichtwerken, in chronologische orde verzameld, vermeerderd met eenige onuitgegeven of in vroegere uitgaven niet opgenomen gedichten. Voorzien van aanteekeningen, levensbericht en opgave van varianten. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, z. j., in-gr.-8°.

Longfellow. *Zie* : GEZELLE.

11007 LOOTS (Cornelis). De Hollandsche taal. Amsterdam, Jacob Ruys, 1814, in-8°.

11008 — — Dichtstuk ter gelegelenheid van het tweede eeuwgetijde der Beurs van Amsterdam. Amsterdam, 1813, in-8°. (*Met portret van den dichter.*)

11012 LOVELING (Rosalie en Virginie). Gedichten. Tweede, vermeerderde druk. Groningen, J.-B. Wolters, 1877, in-12°.

11016 MERCELIS (LODEWIJK). De Kempische harp. Dichtbundel, Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1889, in-8°.

11019 MESSCHERT (WILLEM). De gouden bruiloft. Met een voorberigt van H. Tollens. Haarlem, A.-C. Kruseman, 1848, in-gr.-8°.

11020 — — De watersnood. Dichtstuk. Amsterdam. M. Westerman, 1820, 8°.

11021 — — Nagelaten gedichten. Verzameld en uitgegeven door *H. Tollens*. Haarlem, A.-C. Kruseman, 1849, in-8°.

MILTON (JOHN). *Zie* : TEN KATE.

11026 MOYSON (EMIEL). Liedjes en andere verzen, met een handschrift en het portret des dichters. Antwerpen, L. de Cort, 1870, in-16°.

10066 Nae-prijsdingende dicht-werken, behelsende de vastneminge, het verblijf te Fontainebleau, de slaeking en de intrede van zijne Heyligheyd Pius VII, binnen Roomen. Voorgesteld door de Maetschappij van Rhetorica, gezegd Kersouwieren, binnen de stad Audenaerde. Oudenaarde, wed. D.-J. Bevernage, 1816, in-8°.

11032 Nederlandsche gedichten met taal- en letterkundige aanteekeningen van wijlen hoogleeraar *J.-B. David*, uitgegeven door *P. Willems*. Loven, gebroeders van Linthout, 1869, in-8°.

11035 NOLET DE BRAUWERE VAN STEELAND (Dr J.). Volledige werken. Gedichten. Amsterdam, J.-L.-F. Hassels, 3 deelen in-8°.

11036 — — Proza. Twee deelen. Ib. id.

11037 — — Poëzij en proza. Ibidem, idem, 2 deelen in-8°.

11038 Oefeningen, (Godsdienstige) aen de beste Nederduitsche schrijvers ontleend door Dr *J. Nolet de Brauwere van Steeland*. Antwerpen, J.-P. van Dieren, 1846, 12°.

11040 Prys-versen, behelzende : den Mensch, door Adams val, gebragt in slaeverny; gerukt, door 's Heylands dood, uyt Satans heerschappy. Wakken, 1806. — Gent, F.-J. Bogaert-de Clercq, in-8°.

11044 (RAMBOUX MATHILDE). Een klaverken uit 's levens akker. Drie idyllen door *Hilda Ram*. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1884, in-16°.

11045 — — Bloemen en bladeren. Gedichten van Hilda Ram. Antwerpen, Van Os-de Wolf, 1886, in-8°.

11046 — — Verhuizen. Landgedicht in drie zangen. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1888, in-8°.

11047 — — Gedichten. Gent, A. Siffer, 1889, in-8°.

Scolen van Groeninghen. *Zie* : Cronike.

11052 RENS (Frans). Gedichten. Gent, D.-J. van der Haeghen-Hulin, 1839, in-8°.

11054 SAUWEN (Arnold). Gedichten. Antwerpen, L. de la Montagne, 1890, 16°.

11055 SCHAEPMAN (H.-J.-A.). Aya Sofia. Utrecht, W^{e} van Boekhoven, 1887, in-12°.

11056 — — Vondel. Een gedicht. Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 1867, in-8°.

11062 SEVENS (Theodoor). Zonnerbloemen. Nieuwe gedichten. 1878-1886. Kortrijk, E. Beyaert, 1886, in-12°.

11066 SPANDAW (H.-A.). De Vrouwen. In vier zangen. Amsterdam, A. Breeman en Cie, 1819, in-8°.

11070 STARING (A.-C.-W.). Gedichten. Met eene inleiding, uitgegeven door *Nicolaas Beets*. Volksuitgave, 4° druk. Zutphen, W.-J. Thieme, 1862, in-12°.

11073 STIPS (A.-J.). Mengeldichten, nagelaten door ..... Uitgegeven door *P. Visschers*, pr. Loven, van Linthout en van den Zande, 1837, in-16°, 120 bl.

11076 STROOBANT (Eugeen). Mijne eerste vlerken. Turnhout, Glénisson en van Genechten, 1842, in-8°.

11077 — — Een winteravond in de Kempen. Drie berijmde volkslegenden. Antwerpen, K. Oberts, 1844, in-8°.

11078 — — Balladen van Victor Hugo. Vertaald door ..... Antwerpen, J.-P. van Dieren en Cie, 1845, in-8°.

11079 — — Gedichten. Gent, I.-S. van Doosselaere, 1855, in-12°.

11082 TEN KATE (J.-J.-L.). Het verloren Paradijs, door John Milton. Heldendicht in twaalf zangen, in Nederduitsche

verzen overgebracht door *Jan-Jacob Loaewijk ten Kate.* Leiden, Alb.-Willem Sijthoff, in-4°.

11085 TER HAER (Bernaard). Dichtwerken. Volledige uitgave, naar tijdsorde gerangschikt en opnieuw herzien. Leiden, A.-W. Sijthoff, twee deelen in-12°.

I. De St.-Paulusrots. — Joannes en Theagenes. — De zelfopoffering. — Lyrische poëzie. — Gewijde poëzie. — Elvire.

II. Mengeldichten. — Feest- en Vreugdeklanken. — Reisherinneringen. — Uit de kinderwereld. — Zangen des tijds. — Vertaalde poëzie. — Wintersprokkelingen. — Laatste gedichten. — Toegift.

11090 TOLLENS. Gezamenlijke dichtwerken. Leeuwarden, H. Suringar, 1879, in-8°.

11094 TRAETS (David). De waarheid aan het Vlaamsche volk, door een Vlaming. Gent (Stepman), 1887, in-16°.

VAN ACKERE (vrouwe). *Zie* : DOOLAEGE (Maria).

11098 VAN ARENBERGH (Frans). Gedichten... byeenverzameld en met levensberigt en eenige noten uitgegeven door *L.-W. Schuermans*, pr. Loven, van Linthout en Cie, 1861, in-16°.

12000 VAN BEERS (Jan). Gedichten. Gent, Annoot-Braeckman, twee deelen in-8°.

12003 VAN DE LINDE (Gerrit). Gedichten van den Schoolmeester. Uitgegeven door Mr. J. van Lennep. Vierde druk. Amsterdam, gebr. Kraey, 1863, in-12°.

12007 VAN DROOGENBROECK (Jan). Dit zijn zonnestralen. Gedichten voor onze jeugd. Vijfde uitgaaf. Brussel, gebr. Callewaert, 1883, in-8°.

12008 — — Makamen en ghazelen. Proeven Oosterscher poëzie, door *Jan Ferguut.* Tweede druk, met het portret van den dichter. Roeselare, de Seyn-Verhougstraete, 1887, in-kl.-4°.

12009 — — Spreuken en sproken, gedichten en gedachten den zangers en kloosterlingen der Oosterlingen afgeluisterd en nagefluisterd door Jan Ferguut. Ibid., id. 1892, in-gr.-8°.

12014 VAN DUYSE (PRUDENS). Gedichten. 's Gravenhage, C.-A. Spin, 1831, in-8°.

12015 — — Godfried of de godsdienst op 't veld, in vijf zangen. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1842, in-12°.

12016 — — Groentje. In vier zangen, met andere luimige gedichten van *Gresset*. Antwerpen, K. Oberts, 1843, in-16.

12017 VAN DUYSE (PRUDENS). Nathalia (Elegieën). Gent, C. Annoot-Braeckman, 1842, in-16°.

12018 — — Het klaverblad. Romancen, Legenden, Sagen. Brussel, C.-J.-A. Greuse, 1848, in-16°.

12019 — — Vaderlandsche poëzij. Gent, L. Hebbelynck, 1840, 3 deelen in-12°.

12020 — — De Gentsche vaderbeul. Romance. Gent, D.-J. van der Haeghen-Hulin, 1837, in-8°.

12021 — — De erbermelicke wee-clachte van Simon Stevin te Brugghe. Nieuport, 1846, in-12°.

12022 — — Samenspraek tusschen Martens, van Aelst, en Erasmus, van Rotterdam, op den 6 July 1856. Gent, Eug. van der Haeghen, in-8°.

12023 — — De Koningin der Belgen. Twee gedichten. Gent, gebr. de Busscher, 1851, in-8°.

12024 — — De zang des Germaenschen slaefs, oud makker van Ambiorix, op een festijn binnen Rome. Antwerpen, J.-E. Buschman, 1848, in-8°.

12025 — — Aen den kunstschilder J. van den Abeele, bij zijne terugkomst uit Rome binnen zijne vaderstad. Verwelkomsgroet, voorgelezen ter vergadering van de Maetschappij der Fraeie-Kunsten te Gend, den 2 Februari 1837. Gent, D.-J. van der Haeghen-Hulin, in-8°.

12026 — — De invloed der ijzerenwegen op de nijverheid en volksbeschaving. Lierzang, opgedragen aen de stad Gent, ter gelegenheid van de opening des ijzerenwegs van Dendermonde op Gent, den 23 September 1837. Gent, D.-J. van der Haeghen-Hulin, in-12°.

12027 — — Palmtak voor Nicolaes van den Abeele, luitenant der burgerwacht, slachtoffer zijner menschenmin.... Gent, D.-J. van der Haeghen-Hulin, in-8°.

12028 VAN DUYSE (Prudens). Aen de Koninglijke Maetschappij van Ste Cecilia, van Mechelen, bij hare terugkomst in België van hare kunstreis in Holland, ten behoeve der overstroomd en ondernomen. Ibidem, idem, in-8°.

12029 — — Fiere Margaretha. Legende. (Antwerpen), 1844, in-8°.

12030 — — Waterloo en Sebastopol. Lierzang, 1857, in-8°.

12031 — — Het liefdadig estaminet. Gent, 1858.

12032 — — De wanorde en omwenteling op den Vlaemschen Zangberg, in vier zangen, met eeuwigdurende aanteekeningen. Gent, P.-J. de Goesin-Verhaeghe, 1830, in-8°.

12033 — — Jubelkrans voor den wel eerwaerden en geleerden heer Leo de Cruenaere, vijf en twintigjarigen pastor der parochiale kerk van H. Kerst, te Gent. Gent, Snoeck-Ducaju en zoon, 1840, in-4°.

12034 — — Nagelaten gedichten. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1882-1885, tien deelen in-8°.
1e deel : Lyriek.
2e deel : Reinaerd de Vos.
3e deel : Dichtverhalen.
4e deel : Luim.
5e deel : Liedekens en Kindergedichtjes.
6e en 7e deel : Verscheidenheden.
8e en 9e deel : Vertalingen en navolgingen.
10e deel : Rijminvallen.

12035 — — Bloemlezing uit Prudens van Duyse's gedichten tijdens zijn leven verschenen. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1889, in-8°.

12042 VAN HASSELT (Andr.). Het gulden boekske. Gedichtjes voor kinderen. Derde druk. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete. (z. d.) in-12°.

12044 VAN LENNEP (Jacob). Nederlandsche legenden. Leiden, A.-W. Sijthoff, 2 deelen in-12°.

12045 — — Mengelpoëzij. Ibid., id., 2 deelen in-12°.

12047 VAN OYE (Eugeen). Morgenschemer. Gedichten. 1856-1870. Brugge, C. Lambrecht, 1874, in-12°.

12052 VAN RYSWYCK (Jan). Dicht- en prozawerken. Uitge-

geven door *Jan van Ryswyck*, Jansz., met eene levensschets door *Max Rooses*. Antwerpen, L. Janssens, 1885, in-8°.

12054 VAN RYSWYCK (Theodoor). Volledige werken. Voor de eerste maal in den oorspronkelijken tekst en volgens tijdsorde gerangschikt, opnieuw uitgegeven, met ophelderingen en een levensbericht van den dichter door *J. Staes*. Antwerpen, L. Janssens, 1884, 3 deelen in-8°.

I. Eigenaerdige verhalen. — Eppenstein. — Het tooneelgezelschap of de gefopte graef. — Poëtische luimen. — Dichterlyke bespiegeling op het Onze-Vader.

II. Rubens en Van Dyck of de reis naer Italje. — Balladen. — Zamenspraek tusschen Rubens en eenen burger dezer stad. — Ode by het openen der yzeren spoorbaen tusschen Antwerpen en Keulen. — Hulde aen de nagedachtenis van koning Willem den Eerste. — Godgewyde gezangen. — Een woord aen het volk. — Ode by de eerste verjaring der opening van de yzeren spoorbaen tusschen Antwerpen en Keulen. — By het beschouwen der beeltenis van baron Chassé. — Politieke refereinen. — Twee onbekroonde dichtstukken. — Volksliedjes.

III. Verspreide gedichten — Theodoor van Ryswyck, zijn leven in verband met zijnen tijd. — Bijlagen. — Kopie van echte stukken nopens Th. van Ryswyck en zijne familie.

12056 VERHULST (C.). Mijmeringen. Poëzij. Antwerpen, wed. Kennes en Gerrits, 1859, in-12°.

12057 — — Echo's der gedachten. Levenspoëzij. Utrecht, C. van der Post, jr., 1859, in-8°.

12059 VERVIER (C.-A.). Letteroefening. Gent, L. Hebbelynck, 1840, in-8°.

12060 — — Gedichten. Gent, Aug. de Schepper-Philips, 1874, in-8°.

12064 VERWYS (Eelco). Van eenen manne, die gherne cnollen vercoopt, ene goede boerde. 's Hage, M. Nyhoff, 1878, in-12°.

12066 Verzameling der bezonderste dicht-werken op het voorwerp : de Beschouwing van 't slagveld van Waterloo (1815) en de Menschlievendheid der Belgen, voorgesteld door de maetschappij der Verzaemde kunstminnaeren binnen Rousselaere in 1816. Kortrijk, Beyaert-Feys, in-8°.

12067 Verzaemeling der nae-prijsdingende dicht-werken op het voorwerp :

« Schets dan met uw penseel ons af Napoleon » enz.

Ander voorwerp :

« Wij wenschen ook te zien Paus Pius afgemaeld,
Door de onweerstaenbare magt des dwingelands gevangen » voorgesteld door de maetschappij van Welspreek-kunde, gezeyd Kersouwieren, binnen de stad Oudenaerden. Gent, A.-B. Steven, 1814, in-8°.

12068 Verzaemeling van Letter- en Dichtkunst, afgelezen op de Reden Zaele der Konstminnende Rooze binnen Rumbeke, op den 21 Thermidor jaer XI. Kortrijk, R. Gambart, 1803, in-8°.

12069 Verzameling der voornaemste dichtstukken, die naer prijs gedongen hebben in den drievoudigen letterstrijd van dicht-, tooneel- en schrijfkunst, uitgeschreven door de Maetschappij van Rhetorica, onder kenzin : « Geen kunst zonder nijd » binnen de stad Deynze, op den vijftienden Julij 1827. Tielt, L.-F. Michiels, (1827), in-8°.

12070 Verzaemelinge der dicht-werken en tooneel-uytgalmingen, die mede-gedongen hebben in den dryvoudigen en luisterlyken prys-kamp, in dicht- en schryf-kunde, aengeboden door de Koninklyke Maetschappy van Tael- en Dichtkunde, te Veurne. Veurne, P. Ryckeboer, 1824, 8°.

12071 Verzameling der zangstukken bekroond door de Koninklyke Maetschappy van fraeie konsten en letterkunde te Gent, den 18 van Weimaend 1816. Gent, P.-J. de Goesin-Verhaeghe, in-8°.

12074 VOSMAER (C.). De Ilias, van Homeros, vertaald door ..... Leiden, A.-W. Sijthoff, 1880, in-gr.-8°.

12079 VUYLSTEKE (Julius). Verzamelde gedichten. Tweede uitgave. Arnhemsche Drukkers- en Uitgevers-Maatschappij, 1887, in-12°.

WEBER (Dr. F.-W.). *Zie* : DE LEPELEER.

12082 WELVAERTS (TH.-ION.). Hulde aan den eerw. heer Victor Glénisson, ter gelegenheid zijner plechtige mis... Turnhout, Glénisson en Zonen, 1885, in-8°.

12083 — — Aan den hoogachtbaren heer Jacobus-Eduardus Glénisson, door zijne Heiligheid paus Leo XIII tot pauselijken ridder van den H. Gregorius den Groote verheven. Idem, 1879, in-8°.

12084 — — Legende van de drie balsemvaten. Loven, K. Peeters, 1885, in-8°.

12085 — — De Herder. Loven, K. Peeters, 1885, in-8°.

12088 WILLEMS (FRANS). Gœthe's Herman en Dorothea. Gedicht in negen zangen, vertaald door..... Antwerpen. J.-W. Marchand en Cie, 1868, in-12°.

12089 — — De Heiland. Dichterlijke bespiegelingen op Jezus leven, leer en lijden. Tweede uitgaaf. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1871, in-8°.

12092 WILLEMS (JAN-FRANS), Nalatenschap van J.-F. Willems. Dicht- en Tooneelstukken, met inleiding, bijdragen en oanteekeningen van Mr PRUDENS VAN DUYSE. Gent, gebroeders De Busscher, 1856, in-8°.

Zie : XXII. Bloemlezingen, verzamelwerken.

XX.

Nieuwe liederen met muziek.

12098 BAUWENS (Is.). Iwein van Aalst. Muziek van *Gust. Pape*. Gent, H. Rousseeuw-Arijs, 1886, in-4°.

13000 CLAES (DÉSIRÉ). Voor Thonissen, hoezee! Feestlied. Muziek van den dichter. Namen, Wesmael-Charlier, in-4°.

13002 DAEMS (S.). Zoetste der vrouwen. Muziek van mrs. *Norton*. Averbode, C. Complet, 1891, in-8°.

13005 — — Voor de Koningin van hemel en aarde. Muziek van B. Raes. Averbode, C. Complet, 1890, in-8°.

13007 HIEL (EMANUEL). Heilgroet aan den hoogachtbaren heer Polydoor de Keyzer, lord mayor van Londen, in zijne vaderstad Dendermonde. Brussel, D. van Doorslaer-Verbeken, 1888, in-8°.

XXI.

Proza. — Romans, verhalen, schetsen. XIXe eeuw.

ALBERDINGK THIJM (Catharina). *Zie* : STRATENUS (Louise),

13012 AMPIEN. De deserteur. Lotgevallen onder de Atjehers van een uit het Neêrl.-Indisch leger gedeserteerden Belg. Hardewijk, L. Wedding, 1887, in-12.

13014 BAUWENS (Isid.). Iwein van Aalst, geschiedkundig verhaal, Aalst. Emiel Vernimmen, 1886, 8°.

13016 BEETS (Nicolaas). Camera obscura, van Hildebrand. Veertiende druk. Haarlem, de Erven F. Bohn, 1882, in-8°.

BELPAIRE (M.-E.). *Zie* : 7075.

13018 BERCHMANS (Maria), vrouwe (Courtmans). Volledige (proza)werken. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1883-1887, 21 deelen in-12°.

I. Verseheurde bladen. — Eens is genoeg. — 't Was te ver gekomen. — Tijding uit Amerika.

II. Livina. — Tante Sidonie. — Vader Joos. — In den winter.

III. De zwarte hoeve. — Moeder en Zoon. — Vijftien duizend franken.

IV. Rozeken Pot. — De zoon van den molenaar. — De gezegende akker.

V. De zaakwaarnemer. — De koewachter. — Mijne oude tante.

VI. Het plan van Heintje Barbier. — De Bondgenoot. — De bloem van Kleit. — Er in of er uit.

VII. Anna de Bloemmaagd. — Griselda.

VIII. De wees van het Rozenhof. — De firma.

IX. Bertha Baldwin. — Moeders spaarpot. — Schoone Celia.

X. Nieuwe liederen met muziek.

X. Moeder Daneel. — Tegen wil en dank. — De schuldbrief.

XI. Het geschenk van den jager. — De vrouw van den zaakwaarnemer. — De verbroken eed.

XII. Christina van Oosterwei.
XIII. De zoon van den mosselman. — Het landhuisje.
XIV. Zoo zijn er veel. — De winkeldochter van juffrouw Smit. — De Blauwkous. — Doorgehakt.
XV. Nicolette.
XVI. De hut van tante Klara.
XVII. De hoogmoedige.
XVIII. Karel Klepperman. — Vrijheid boven alles. — Eerste en laatste liefde.
XIX. Het rad der Fortuin. — Billijke pachtverhooging.
XX. Uit liefde getrouwd, enz.
XXI. Roza van den Boschkant.

13019 BERGMAN (Tony). Ernest Staes, advocaat. Schetsen en beelden. Vijfde uitgave. Arnhem, gebr. E. en M. Cohen, 1887, in-12°.

BOSBOOM-TOUSSAINT. Zie Toussaint.

13022 BULTYNCK (A.). Vlaamsche beelden, verhalen en schetsen. Gent, A. van Overbeke, 1888, in-16°.

13024 BUYST (Leonard). Mina Lievens, verhaal in twaalf tafereelen. Brussel, Mich. de Hou, 1886, in-16°.

13028 CADDELL (C.-M.). Agnes de blinde, of de kleine bruid van het heilig Sacrament. Naar het Engelsch door *S. Daems*. Tweede druk. 's Hertogenbosch, Mosmans, 1866, in-12°.

13030 CONSCIENCE (Hendrik). Volledige werken. Brussel, A.-N. Lebègue en Cie, 1884-1887, in-8°, 6 deelen.
I. De Leeuw van Vlaanderen. — De arme edelman. — Hoe men schilder wordt. — De plaag der dorpen. — De gierigaard. — De omwenteling van 1830. — Moeder Job. — Houten Clara. — De jonge dokter. — Moederliefde. — Rikke-Tikke-Tak. — Siska van Roosemael.
II. De loteling. — Het ijzeren graf. — Het geluk van rijk te zijn. — Wat eene moeder lijden kan. — Baas Ganzendonck. — Bavo en Lieveken. — Eene O te veel. — Geschiedenis van graaf Hugo van Craenhove. — De ziekte der verbeelding. — Avondstonden. — De geldduivel. — Menschenbloed. — Lambrecht Hensmans. — Een goed hart. — De twee vrienden.

III. Jacob van Artevelde. — Batavia. — De uitvinding des Duivels. — Geld en adel. — De gekkenwereld. — De oom van Felix Roobeek. De schat van Felix Roobeek.
IV. Bella Stock. — De burgers van Darlingen. — De koopman van Antwerpen. — Hlodwig en Clothildis. — Koning Oriand. — De minnezanger. — Schandevrees. — Redevoeringen. — Zeemanshuisgezin. — De Baanwachter.
V. De Kerels van Vlaanderen. — Een slachtoffer der moederliefde. — Simon Turchi. — Het Goudland. — De burgemeester van Luik. — De kwaal des tijds. — Eene verwarde zaak.
VI. Everaard t'Serclaes. — De keus des harten. — Mengelingen. — Valentijn. — Het wassen beeld. — Gerechtigheid van hertog Karel. — Eene welopgevoede dochter. — Het wonderjaar. — Geschiedenis van België. — Levenslust. — De dichter en zijn droombeeld. — De Boerenkrijg. — Eenige bladzijden nit het boek der Natuur.

13031 — — Phantazij. Antwerpen, L.-J. de Cort, 1837, in-8°.

13032 — — De duivel uit het Slangenbosch. Nagelaten dorpsverhaal, voltooid door mevr. *Antheunis-Conscience.* Brussel, J. Lebègue en Cie, 1889, in-12°.

13034 CREMER (J.-J.). Romantische werken. Leiden, P. van Santen, 1877-1881, 14 deelen in-8°.
I. Eerste Over-Betuwsche novellen. — Een reisgezelschap.
II. Kees Springer. — Arme Samuël en andere vertellingen.
III. Kleine vertellingen. — Fabriekskind en werkman.
IV. De lelie van 's Gravenhage. — Tooneelstukken.
V. Daniël Sils.
VI-VII. Anna Rooze.
VIII-IX. Dokter Helmond en zijn vrouw.
X. Hanna de freule.
XI. Tooneelspelers.
XII. Over-Betuwsche novellen.
XIII. Vertellingen en schriften.
XIV. Het orgel. — Gedichtjes. — Gelegenheidstukken.

13038 (DAEMS. SERVATIUS). De kruiwagens, beschouwd in hun verleden, hun tegenwoordig en hun toekomend lot, door *Peeter Klein*. Tweede uitgave. Antwerpen, van Os-de Wolf, 1882, in-12°.

Zie : CADDELL (C.-M.).

13039 — — Arme lijderes! Antwerpen, van Os-de Wolf, 1881, in-32°.

13040 — — Idem. Tweede druk. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, in-12°.

13044 DE VEER. Trou-Ringh voor 't jonge Holland. 5e druk. Leiden, J.-C. van Doesburgh, 12°.

13048 (DE VOS, AM.). Een Vlaamsche jongen, door *Wazenaar*. Tweede, omgewerkte, zeer merkelijk vermeerderde uitgaaf. Gent, I.-S. van Doosselaere, 1881, in-12°.

13051 DIXIMUS (VERA), Betzy of Antwerpen in 1830. Brussel, D. van Doorslaer, 1886, in-12°.

13054 D'HONDT (GUSTAAF). Novellen en schetsen. Amsterdam, 1891, in-8°.

13056 (DOUWES DEKKER). Max Havelaar of de koffieveilingen der Nederlandsche Handelsmaatschappij, door *Multatuli*. Vierde druk. Eerste, door den auteur herziene uitgaaf. Amsterdam, G.-L. Funke. 1875, in-8°.

13058 ECREVISSE. De Bokkenrijders in het land van Valkenberg. Antwerpen, L. Janssens, 1884, in-12°.

13059 — — De gebroeders de Witt. — De meikoningin van Geleen. Limburgsche zedenschets onder het Fransch beheer. Ibidem, 1885, in-12°.

13060 — — De kanker der steden. In-8°.

13061 — — De stiefzoon. Ibidem, idem, 1888. Drie deelen.

13062 — — De Teuten. Eene zedenschets uit de XVIIIe eeuw. met een voorwoord van *J.-A. de Laet*. Antwerpen, L. Janssens, 1889, in-12°.

13064 GEIREGAT (PIETER). Volksverhalen : De duivenmelkers — De lotelingen onder Napoleon. — Een zonderling huwelijk. — De strijd om het bestaan. — Te veel aan het geld gehecht. — De slavernij. — De gazette. Gent, I.-S. van Doosselaere, 1888, in-8°.

13072 GEZELLE (Guido). Van den kleinen hertog. Tielt, J.-D. Minnaert, 1877, in-8°.

Zie : NEALE.

13075 GOETHE. Herman en Dorothea. Nederlandsche vertolking, door *J. Brouwers*. Ieperen, K. de Weerdt, 1885, in-16°.

13078 Historie van Tiel Uilenspiegel. Zijn zonderling en vermakelijk leven, met al zijne grappen, kluchten en boeverijen. Brussel, A. Loosfelt, (z. d.) in-16°.

13080 HASEBROEK (J.-P.). Waarheid en droomen, door *Jonathan*. Derde druk. Haarlem, Erven J. Bohn, 1846, in-8°.

Klein (Peeter). *Zie* : DAEMS (S.).

13084 LINDO (Mark-Prager). Volledige werken. Schiedam, H. Roelants, 1882, 5 deelen in-8°.

I. Levensschets. — Brieven en uitboezemingen. — Losse schetsen in en om Parijs. — Familie van ons. — Bede om hulp.
II. Clementine. — Le saltimbanque. — Uittreksels uit het dagboek van Janus Snor.
III-IV. Uit den Nederlandschen Spectator.
V. Verspreide stukken.

13087 LOVELING (Rosalie en Virginie). Novellen. Tweede druk. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1887, in-8°.

13092 MATHOT (Lod.). In de Kievit, en Een koning in de Kempen. Twee oorspronkelijke verhalen. Antwerpen, H. Sermon. 1880. in-12°.

13095 MISTHÉ. De lage tweewieler. Militaire schetsen. (Vertaald door luitenant *Ch. de Bock*.) La Bicyclette. Croquis militaires. Brussel, 1890, in-8°.

Multatuli. *Zie* : DOUWES DEKKER.

13099 Neale (J.-M.). De dolaards in Egypten. Naar het Engelsch door *Guido Gezelle*. Vierde uitgave, van veel misdruk nauwkeuriglijk gezuiverd. Roeselare, Jul. de Meester, 1879, in-8°.

NOLET DE BRAUWERE VAN STEELAND (J.) Proza. Amsterdam, J.-L. Hassels, 1873, 2 deelen in-8°.

14002 Ossian's Fingal, uit *Macphersons* proza vertaald, door *H. Sermon*. Antwerpen, H. Sermon, 1886, in-8°. (Overgedrukt uit de *Nederlandsche Dicht- en Kunsthalle*.)

14005 PERK (BETSY). De wees van Averillo. Arnhem, P. Gouda-Quint, 1888, in-8°.

14009 (PRAYON, A.-M.-N.). « Zwarte oogjes, hartediefjes. » Bekroonde novelle van *Alfred Terlaenen*. Gent, J.-L. Dullé-Plus, 1872, in-12°.

REMO. *Zie* : WATTEZ.

SCHWARTZ (C.). *Zie* : HASEBROEK (J.-P.).

14012 SLEECKX (D.). (Verzamelde) Werken. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1877-1885, zeventien deelen in-8°.

I. Verhalen en novellen. — In 't Schippers-kwartier. Tafereelen uit het Vlaamsche volksleven.

II-III. De straten van Antwerpen, kronieken en legenden.

IV. Dirk Meyer. Eene geschiedenis van den Waterkant.

V. Dramatische werken. I. De kraankinders, drama. Jan Steen uit vrijen, blijspel. — Berthilda, drama. — Neel de Loods, tooneelspel.

VI. Dramatische werken. — Grétry, tooneelspel. — De suikeroom, tooneelspel. — Meester en knecht, drama. — Zoo de ouden zongen, zoo piepen de jongen, spreekwoord.

VII. Dramatische werken. Zannekin, drama. — De Alleenloopers, blijspel. — Het Spook, blijspel. — De genaamde P., blijspel. — Guldentop, blijspel. — De Visschers van Blankenberg, blijspel.

VIII. Dramatische werken. — Oude en nieuwe adel, tooneelspel. — Basilio en Quiteria, blijspel. — De Wraak van den jood, tooneelspel. — Matroos, soldaat en sjouwerman, blijspel. — Het erfdeel, blijspel. — De keizer en de schoenlappers, blijspel. — De vrouw met den baard, kluchtspel.

IX. In alle standen. — Ontmoetingen.

X. Hildegonde. Een verhaal van het einde der XVe eeuw.

XI. Op 't Eksterlaar. Herinneringen van afgestorven en van nog levende vrienden.

XII. In de vacantie.
XIII-XIV. Literatuur en kunst. Twee deelen.
XIV. Tybaerts en Cie, en andere verhalen.
XV. De plannen van Peerjan. — Neef en Nicht, en andere verhalen.
XVI. De Scheepstimmerlieden, en andere verhalen.
XVII. De plannen van Peerjan. Neef en nicht, en andere verhalen.

SMITS (oude Heer). *Zie* : LINDO (MARK-PRAGER).

14016 SNIEDERS (A.). Geïllustreerde werken. Gent, A. Siffer, en Van Os-de Wolf, Antwerpen, z. j. in-gr.-8°.

I. De arme schoolmeester. — Oranje in de Kempen. — Antwerpen in brand. — Waar is de vader? — Verborgen geluk. — Fortuinzoekers.
II. De orgeldraaier. — De speelduivel. — Het bloemengraf. — De gasthuisnon. — Het Zusterke der armen.
III. De Sans-culotten in België : Op den Toren. — De Voetbranders. — Naar Cayenne. — In 't vervallen huis. — Op de bruiloft.
IV. Anne Dieu-le-veut. — De wolfjager. — Villa Pladella. — Gevallen ster. — De kraaien zullen 't uitbrengen. — Op de punt van den degen.

14017 — — Op de bruiloft. — De heer van 't kasteel. Antwerpen, J.-P. van Dieren en Cie, 1877, in-8°.

14018 — — Avond en morgen. Ibid. id., 1877, in-8°.

14019 — — Maria-Stuart. — Het Janklaassenspel. Ibid. id., 1878, in-8°.

14020 — — Klokketonen. — Herinneringen uit vroeger dagen. Ibid. id., 1878, in-8°.

14021 — — Oud speelgoed. Ibid. id., 1878, in-8°.

14022 — — De dorpspastoor. Ibid. id., in-8°.

14023 — — De landverrader » » »

14024 — — Arme Julia » » »

14025 — — Juffer Klepperman » » »

14026 — — De verstooteling » » »

14027 SNIEDERS (A.). Waar is de vader? — De dorpspastoor. Ibid. id. 1876, in-8°.

14028 — — Verborgen geluk. Ibid. id., 1877, in-8°.

14029 — — Alleen in de wereld. Een verhaal uit onze dagen. Antwerpen, J. de Coker en G. van 't Velt, 1880, in-8°.

14030 — — Zoo werd hij rijk. Turnhout, Splichal-Roosen, 1882, in-8°.

14031 — — De nachtraven. Een verhaal uit onze dagen. Antwerpen, H. Claeys, 1855, in-8°.

14032 — — Fata morgana. Beelden uit het leven, Antwerpen, Van Os-De Wolf, 1887, in-8°.

14033 — — Onze boeren. Tooneelen uit den burgeroorlog van 1798. Antwerpen, bij denzelfde, 1879, in-8°.

14040 SNIEDERS (J.-Renier). Volledige werken. Turnhout, Splichal-Roosen, 18 deelen in-16°.

I. Het kind met den Helm.
II. De hut van Wartje Nulph. Uit de kruistochten van Maurits van Nassau.
III. De gouden Willem. Verhaal uit de Kempen.
IV. Het wonder van St. Hubert.
V. Uit mijn dagboek.
VI. Uit het studentenleven.
VII. Novellen uit de acht zaligheden.
VIII. Bij de boeren. (Zedeschets uit de Brabantsche Kempen.)
IX. Beelden uit mijn dagboek.
X. Uit de Kempen.
XI. Op de grenzen.
XII. Dorpsverhalen.
XIII-XIV. Op de pijnbank.
XV-XVI. Amanda.
XVII. De lelie van 't gehucht.
XVIII-XIX. Narda.
XX. De meesterknecht.
XXI-XXII. Zonder God.

14041 — — De Geuzen in de Kempen. Turnhout, Brepols en Dierick, Zoon, 1875, twee deelen in-8°.

14042 SNIEDERS (J.-Renier). De goochelaar. Uit het bestaan der vrijdenkers onzer eeuw. Gent, H. van der Schelden, 1878, twee deelen in-8°.

14043 — — De scheerslijper. Uit de kerkvervolging in de laatste dagen der voorgaande eeuw. Turnhout, Splichal-Roosen, 1881, twee deelen in-8°.

14044 — — Zonder God. Turnhout, Splichal-Roosen, 1885, in-8°.

14046 STALLAERT (K.-J.). Het eerste Dietsche charter in Braband. 2e uitgave. Brussel, D. van Doorslaer-Verbeken, 1888, in-12°. (Overgedrukt uit *Flandria.*)

STIJNS. *Zie :* TEIRLINCK.

14048 STRATENUS (Louise) en ALBERDINGK THIJM (Cath.). Dwaallichtjes. Een bundel novellen. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1878, in-8°.

14052 TEIRLINCK-STIJNS. Frans Steen. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1878, in-8°.

14053 — — Baas Colder. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1879, in-12°.

14056 TERLAENEN (Alfred). *Zie* : PRAYON (A.-M.-N.).

14059 TOUSSAINT, vrouwe BOSBOOM. Romantische werken. Arnhem, E. en M. Cogen 4 deelen in-gr.-8°.

I. Het Huis Lauernesse. De graaf van Devonshire. Engelschen te Rome.
II. Gideon Florens. Episode uit Lucester's bestuur in Nederland.
III. De Delftsche wonderdoctor.
IV. Langs een omweg.

14062 VAN DER GUCHT (S.). De groote Bende van Jan de Lichte. Aalst, J. van Branteghem, 1888, in-8°.

14066 VAN DER HORST (J.-J.). Oud en nieuw. Nederlandsche legenden, Leiden, J.-W. van Leeuwen, 1887, in-8°.

14069 VAN KOETSVELD. Schetsen uit de Pastorij te Mastland. Ernst en luim uit het leven van den Nederlandschen dorpsleeraar. Achtste druk. Schoonhoven, S.-E. van Nooten en Zoon, 1884, in-8°.

14072 VAN LENNEP (J.). Een bedrukte vader. (Verhaal uit het leven van Vondel). — Overdruk uit *Holland*, Almanak voor 1855.) In-8°.

— — Romantische werken. Leiden, A.-W. Sijthoff, 1886-1887, in-12°, elf deelen.

I. De Pleegzoon.
II. Ferdinand Huyck.
III. De Roos van Dekama.
IV. Elisabeth Musch.
V. Novellen.
VI. Onze voorouders. (I) Alwart. — Brinio. — Chariëtto. — De Saksische weezen.
VII. (II) De Friezen te Rome. — De koornknaap. — De Hunenborg. — De gestoorde bruiloft. — Ulrich de Zanger. — De Friesche bouwmeester.
VIII. (III) De bedevaartgangers. — De reisgenooten.
IX-XI. De lotgevallen van Klaasje Zevenster. I.

14076 VAN NESTE (M.). Verhalen en novellen. Eerste reeks. Tweede uitgaaf. Ieperen, K. de Weerdt, 1890, in-8°.

14077 — — Kinderlooze moeder. Een verhaal. Tweede uitgaaf. Ieperen, K. de Weerdt, 1890, in-8°.

14082 VERMANDERE (René). Schetsen en novellen. Antwerpen, Jan Bouchery, 1891, in-8°.

14086 VERSTRAETEN (A.-M.), S. J. Een dorpspastoor ten tijde der ongelukswet. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1886, in-8°.

14089 WATTEZ (OMER). Meer' licht. Eerste illuminatie-vlammetjes van oortjeskaarsen aangestoken door Remo. Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1883, in-16°.

WAZENAAR. *Zie* : DE VOS (AM.).

XXI.

Nederlandsch Tooneel. XIXe eeuw.

14095 BAUWENS (Is.) Iwein van Aalst, Melodrama in drie bedrijven. Leuven, K. Peeters, 1888, in-8°.

14096 BENEDIX (RODERICH). De Jaloerschen. Blijspel in één

bedrijf, uit hat Nederduitsch vertaald door *Eug. Stroobant*. Brussel. 1852, in-16°.

14097 BENEDIX (Roderich). De barrikadenmakers, het Hoogduitsch vrij gevolgd en zang door *Eug. Stroobant*. Brussel, J.-H. Dehou, 1850, in-16°.

15000 DAEMS (S.). De vierde Bladzij en Schere-sliep! (Uitgalmingsstukken met zang). Roeselare, De Seyn-Verhourstraete, 1888, in-16°.

Zie : WISEMAN.

15003 DELCROIX (D.). Philippine van Vlaunderen. Acht tafefereelen uit de geschiedenis van 't vaderland. Leiden, A.-W. Sijthoff, 1875, in-8°.

15004 — — en DODD (G.-J.). De familietwist. Drama in vier bedrijven en een voorspel. Gent, I.-S. van Doosselaar, 1861, in-12°.

15006 GRILLPARZER. Sapho. Treurspel in vijf bedrijven, vertaald door *J.-L. Haller*. Antwerpen L. dela Montagne, 1890, in-8°.

15008 HENDRICKX. De laatste dag der eerste wereld. Heldenspel in vijf bedrijven. Antwerpen, Aug. Jans, 1847, in-8°.

15009 HENDRICKX. Don Juan. Dramatischgedic ht. Antwerpen, Kennes en Gerrits, 1855, in-12°.

15010 PLANCQUAERT (Hector). De dood van Karel den Goede, graaf van Vlaanderen. Drama in vijf bedrijven. Gent, A. Sifter, 1889, in-8°.

15016 RODENBACH (Alb.). Gudrun. Spel in vijf bedrijven. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1882, in-8°.

15020 ROELANTS en STROOBANT. De Belgen in 1848. Volksdrama met zang, in één bedrijf. Brussel, J.-H. Dehou, 1852, in-16°.

SLEECKX. *Zie* N° 14012 (VII en VIII).

15024 STROOBANT (Eug.). De bloedvlek. Drama in drie bedrijven. Uit het Fransch vertaald. Brussel, C.-A. Greuse, 1847, in-32°.

15025 STROOBANT (Eug.). De tooneelliefhebbers, of de prijskamp van uiterlijke welsprekendheid. Blijspel met zang in één bedrijf. Brussel, J.-H. Dehou, 1849, in-16°.

15026 — — Rue des Pierres, N° 60. (Een vlaemsch stuk met eenen franschen titel) in één bedrijf. Ibidem, idem, 1852.

15027 — — Raed en daed. Blijspel met zang in één bedrijf. Ibidem, idem, 1852.

15028 — — De veldwachter. Blijspel met zang in één bedrijf. Ibidem, idem, 1853.

15029 — — Een knecht voor twee meesters. Kluchtig zangspel in één bedrijf, voor 't Vlaamsch tooneel geschikt door *Eug. Stroobant.* Ibid., idem, 1864, in-16°.

15030 — — Anna, of de molenaer van Oud-Turnhout. Vervlaemscht tooneelspel met zang, in één bedrijf. Ibid., idem, 1849, in-12°.

15031 — — De huisraed van Lisa. Vervlaamscht blijspel met zang in één bedrijf. Ibid., idem, 1853, in-12°.

15032 — — Arme Jaek. Tooneelspel met zang in een bedrijf. Naar het Fransch door *E. Stroobant.* Brussel, Horta-De Laere, 1851, in-16°.

(Zie Benedix, Cogniard. Roelants en Willems (S.).

15037 VAN GOETHEM (Em.) en VAN HOORDE (Joz.). Victor's nichtje. Blijspel met zang in twee bedrijven Gent, Eug. van der Haeghen, 1874, in-12°.

15042 VAN LENNEP (J.). Treur- en blijspelen. Vier deelen. Leiden, Wᵉ Sythoff, in-16°.

I. Marino Faliëro.
Fiesko, of de samenzwering te Genua.
De staatsman bij toeval.
Het dorp aan de grenzen.
Hulde aan van Speyk.
Het dorp over de grenzen.
De roem van twintig eeuwen.
Stoffel en zijn broers.

II. — — Een Amsterdamsche jongen, of het buskruitverraad in 1622.

Lastige lieden.
Het verheugd Amsterdam.
Filoktetes op het eiland Lemnos.

III. — — Een Amsterdamsche winteravond in 1632.
Haarlems verlossing.
Saffo.
Herald de Onversaagde.

IV. — — Een droom van Californië.
De betooverde viool en het bloemen-oproer.
Romeo en Julia.
Otello, de moor van Venetië.
Vrouwe van Waardenburg.

15046 VAN PEENE (Hendrik). Volledige werken. Gent, Snoeck-Ducaju en Zoon, (zonder datum), 60 deeltjes in-16°.

1. Keizer Karel en de Berchemsche boer, blijspel.
2. Azoo 'ne klont, id.
3. De wolf in het Hageland, id.
4. Adam en Eva, id.
5. Everaard en Suzanna, of het boetende landmeisje, drama.
4. Vader Cats, of een uurtje van het buitenleven. blijspel.
7. Een man te trouwen, id.
8. 99 beesten en één boer, id.
9. Mathias de beeldstormer, drama.
10. Hotsebotse, blijspel.

15047 11. De weerwolf, id.
12. Tamboer Janssens, id.
13. Twee hanen en één henne, id.
14. Siska van Roosemael, id.
15. De paraplue van P. Kramers.
16. Baes Kimpe, drama.
17. De viool van den duivel, blijspel.
18. Ogarita of de wilde vrouw.

15048 19. Thyl Uilenspiegel, of de gefopte bruidegoms, id.
20. Brigitta, of de twee Vondelingen, id.
21. Het portret, tooneëlspel.
22. De slotmaker van Wijneghem, drama.
23. Klaas Kapoen, of de roeping van eenen straatjongen, blijspel

24. Fortunatus Beurze, id.
25. De duivel op 't dorp, id.
26. De treffelijke lieden, id.
27. Vander Sniek, of de lotgevallen van een kapitein der Burgerwacht, kluchtspel.
28. De gek van s' Gravenhage, drama.
29. De twee echtscheidingen, blijspel.
30. Wit en zwart, id.
15049 31. 's Avonds in de mane, id.
32. Willem van Dampierre, drama.
33. De dragonder van Latour, gelegenheidstafereel.
34. De profeet, kluchtig zangspel.
35. Een tiger van Bengalen, blijspel.
36. De Violier, id.
37. Franke Mie, id.
38. De zoon van den gehangene, tooneelspel.
39. Roste Pier, id.
40. Jellen en Mietje, blijspel.
15050 41. Theobald en Justine, id.
42. Vondel, tooneelspel.
43. De menschenhater en de zandkoer, id.
44. De wereld binnen duizend jaar, id.
45. De postiljon van Maria-Theresia, id.
46. De Belgische vrijschutter, id.
47. De molenaarster van Laken, id.
48. Het likteeken, drama.
49. Het tappershuis van Lustucru, blijspel.
50. Roosje zonder doornen, drama.
15051 51. De schoolmeester, blijspel.
52. Het belfort of de koop van Vlaanderen, romantisch tooneelspel.
53. Geen rook zonder vuur, blijspel.
54. Jan de Vierde, historisch drama.
55. De wandelaar der Joden, parodie.
56. De hoed van den horlogiemaker, blijspel.
57. Katharina, drama.
58. De arme edelman, tooneelspel.
59. Tony, of de aanklagende eendvogel, blijspel.
60. Jacob van Artevelde, drama.
15052 61. Karline, operette.
De wachter verliest, blijspel.

De boerenkermis, of het Zomerlief. operette.
De vrouw die haren man doet herbakken, kluchtspel.
Een domme vent, blijspel.

15055 VAN RYSWYCK (LAMBERT). Kommandant Rollier. Eene episode uit den Boerenkrijg. Drama in vier bedrijven. Gent, A. Siffer, 1889, in-8°.

15059 VAN WESTERVOORT (FLORIS). Wouter en Dooreken. Minnespel in éen bedrijf. Antwerpen, L. Janssens, 1888, in-8°.

15060 — — Graaf Koenraad von Zolre. Drama in drij bedrijven. Antwerpen, L. de la Montagne, 1888, in-8°.

15061 — — Harald en Hilda. Minnedrama in één bedrijf. Ibidem, id., 1888, in-8°.

15062 — — Nou! Minnespel in een bedrijf. Antwerpen, B.-J. Mees, 1886, in-8°.

15063 — — Door 't spleetje van de brievenbus. Minnespel in een bedrijf. Ibid. id. 1885, in-8°.

15064 — — Margareta, gravin van Vlaanderen en Henegouwen. Treurspel in vijf bedrijven. Ibid. id. 1886, in-8°.

15065 — — Hannes en Klaartje. Minnespel in een bedrijf. Antwerpen, L. Janssens, 1887, in-8°.

15066 — — De brandwacht en zijn liefje. Minnespel in een een bedrijf. Zutphen, Thieme, 1887, in-16°.

15070 VERSCHUEREN (J.). Een schrikkelijk geheim. Drama in zes tafereelen en een voorspel in twee tafereelen, naar den roman « de Zestiende Mei ». St.-Nicolaas, G. Crombez, 1888, in-16°.

15075 VERWATERMEULEN (HENDRIK). Teleurgestelde hoogmoed. Blijspel in drij bedrijven. Brugge, L. François-Simoens, 1885, kl.-in-8°.

INHOUDSTAFEL.

(1) Het portret van wijlen Christiaan-Lodewijk Roersch zal gegeven worden met het Jaarboek voor 1893.

UITGAVEN DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE AC...

Ie REEKS.

1. **Verslagen en Mededeelingen** voor 1887, 350 blz. . . . .
2. **Verslagen en Mededeelingen** voor 1888, 394 blz. . . . .
3. **Verslagen en Mededeelingen** voor 1889, 424 blz. . . . .
4. **Verslagen en Mededeelingen** voor 1890, 418 blz. . . . .
5. **Verslagen en Mededeelingen** voor 1891, 490 blz. . . . .

IIe REEKS.

1. **Jaarboek** voor 1887 (Met portretten van Z. M. *Leopold II*, en ... de heeren *Beernaert* en ridder *de Moreau*), 190 blz. . . . . . .
2. **Jaarboek** voor 1888 (Met de lijst der boeken toebehoorende aan ... Academie), 240 blz. . . . .
3. **Jaarboek** voor 1889 (Met de levensschets en het portret van ... *R. Snieders*), 148 blz. . . . .
4. **Jaarboek** voor 1890 (Met de levensschetsen en portretten van ... *L. Delgeur* en *G. Dodd*), 172 blz. . . . .
5. **Jaarboek** voor 1891 (Met de levensbeschrijvingen van *Jozef-Albertus Alberdingk Thijm* (met portret), van *Jan-Jacob-Lodewijk ten Kate* en van *Ignaas-J.-L. de Coussemaeker*), 202 blz. . . .
6. **Jaarboek** voor 1892 (inhoudende de levensbeschrijvingen van *J.-A. de Laet* (met portret) en van *L. Roersch*) . . . .

IIIe REEKS.

MIDDELNEDERLANDSCHE UITGAVEN.

1. **De Zevenste Bliscap van Maria.** Mysteriespel der XVe eeuw, uitgegeven door K. STALLAERT (1887), XXXII-116 blz. . . . . .
2. **Woordenlijst voor de Zevenste Bliscap van Maria,** opgesteld door K. STALLAERT (1888), 141 blz. . . . .
3. **Woordenlijst op de Alexanders Geesten** van JACOB VAN MAERLANT, door L. ROERSCH, 1ste *aflevering* (1888), 68 blz. . . . .
4. **Van de vij Vroeden van binnen Rome,** bezorgd door K. STALLAERT (1889), XX-182 blz. . . . .
5. **Het Roermondsch dialect,** getoetst aan het Oud-Saksisch en Oud-Neder-Frankisch, door Dr L. SIMONS (1889), 162 blz. . . . . . .
6. **Madelghijs' kintsheit,** al de gekende fragmenten, bezorgd door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW (1889), 208 blz. (met facsimile's) . . . .
7. **Dit is die Istory van Troyen,** bezorgd door Jhr. Mr. NAP. DE PAUW en EDW. GAILLIARD, 1ste deel, (1889), 424 blz. (met facsimile's)
8. id. id. 4de deel, afl. I (1889), 64 blz. . . .
9. id. id. 2e deel, (1890), 400 blz. . . . . . .
10. id. id. 4e deel, afl. II (1890), tot blz. 216. .
11. id. id. 3e deel, (1891), 366 blz. . . . . . .

IVe REEKS.

BEKROONDE WERKEN.

1. **Bibliographie der Middelnederlandsche Taal- en letterkunde,** door L. PETIT (1888), XVI-300 blz. (*Uitverkocht.*)
2. **Verhandeling over de verbinding der volzinnen in het Gotisch,** door P.-H. VAN MOERKERKEN (1888), 104 blz. . . . .
3. **Het voornaamwoord DU,** door H. MEERT (1890), IX-98 blz. . . .

TER PERS.

(IIIe reeks.) **Dit is die Istory van Troyen,** bezorgd door Jhr. Mr. N. ... PAUW en EDW. GAILLIARD, 4de deel (afl. III).

(Id.) **Middelnederlandsche Fragmenten. Gedichten,** uitgegeven door N. DE PAUW.

(IVe reeks.) **Lijst der Bastaardwoorden, met de evenveel beduidende ... landsche woorden,** door J. BROECKAERT, J. CRAEYNEST en Dr. G. ...

(Id.) **De Belgische Taalwetten** toegelicht door Mr. A. PRAYON-VAN ...

Prudens van Duyse, door J. MICHEELS.

Vlaamsche Bibliographie (1830-1890), door FR. DE POTTER.

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1893

ZEVENDE JAAR.

GENT
A. SIFFER
Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

1893

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1893

ZEVENDE JAAR.

GENT

A. SIFFER

Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie

SINT-BAAFSPLAATS

1893

JANUARI

Louw- of Sneeuwmaand.

☉ V. M. Maandag 2. — ☾ L. K. Maandag 9. — ● N. M. Woensdag 18. — ☽ E. K. Woensdag 25.

1	Zond.	*Besnijdenis van Jezus*, ss. Euphrosina, Osmund
2	Maand.	ss Adelhard, Concordius, Aspaas, Macarius
3	Dinsd.	ss Genoveva, Cirijn, Florens, Salvator
4	Woensd.	ss Pharahilde, Benedicta, Rigobert, Titus
5	Dond.	ss Telesphoor, Edward, Amats, Januaria
6	Vrijd.	ss *HH.* 3 *Koningen :* Balthazar, Kasper, Melchior
7	Zaterd.	ss Hillo, Wittekind, Reimond, Polyant
8	Zond.	ss Goedele, Luciaan, Erard, Palladius
9	Maand.	ss Paschasia, Basilissa, Epictetes, Jelijn
10	Dinsd.	ss Agatho, Abdus, Domitiaan, Gundisalf
11	Woensd.	ss Hyginus, Honorata, Hortensius, Theodos
12	Dond.	ss Arcadius, Valentiniana, Cesaria, Probus
13	Vrijd.	ss Godfried, Leontius, Veronica, Remeeuws
14	Zaterd.	ss Hilarius van Poitiers, Felix (van Nola)
15	Zond.	*H. Naam Jezus.* ss Pauwel (1e eremijt), Maurus
16	Maand.	ss Marcellijn, Berard, Adelwijn, Priscilla
17	Dinsd.	ss Antoon, Emilia, Leonilla
18	Woensd.	ss Pieters' stoel te Rome, Prisca
19	Dond.	ss Knuut, Maria van Bethanië, Dagobert
20	Vrijd.	ss Fabiaan, Sebastiaan, Celidonia
21	Zaterd.	ss Agniete, Meinraad, Fructuosus, Epiphanes
22	Zond.	ss Vincent, Anastaas, Walter, Meinhard
23	Maand.	ss *Trouw van Maria.* ss. Emerentia, Hildefons
24	Dinsd.	ss Timotheus, Babylas, Philo, Metellus
25	Woensd.	ss Pauwels' bekeering, Apollonius
26	Dond.	ss Polycarp, Paula, Alfons, Xenophon, Rodolf
27	Vrijd.	ss Jan Guldenmond, Vitaliaan, Engelbert
28	Zaterd.	ss Juliaan, Karel (de Groote), Cyril, Reinout
29	Zond.	*Septuagesima.* ss Frans van Sales, Valerius
30	Maand.	ss Martina, Adelgonde, Bathilde, Felix (paus)
31	Dinsd.	ss Petrus-Nolasc., Marcella, Eudoxia

FEBRUARI

Sprokkel- of Regenmaand.

V. M. Woensdag 1. — L. K. Woensdag 8. — N. M. Donderdag 16. — E. K. Donderdag 23.

1 Woensd.	ss Ignaas, Sigebert, Eubert
2 Dond.	*O. L. V. Lichtmis.* ss Heracliet, Adelbald
3 Vrijd.	ss Blasius, Berlinde, Celsa, Azarias
4 Zaterd.	ss Joanna, Andreas-Cors., Rembert (v. Torhout)
5 Zond.	*Sexagesima.* ss Agatha, Adele, Bertolf, Bertrada
6 Maand.	ss Amand, Dorothea, Vedast
7 Dinsd.	ss Romuald, Gonzalf, Theodoor, Rijkhart
8 Woensd.	ss Joannes van Matha, Werner
9 Dond.	ss Apollonia, Ansbert, Nicephoor, Hippias
10 Vrijd.	ss Willem, Scholastica, Paschaas
11 Zaterd.	ss Desideer, Adolf, Ceciliaan
12 Zond.	*Quinquagesima.* ss Eulalia, Meletius, Claudiaan
13 Maand.	ss Gijsbrecht, Lucijn, Catharina
14 Dinsd.	*Vastenavond.* ss Valentijn, Poliaan, Abraham
15 Woensd.	*Aschdag.* ss Faustijn, Jovita, Melis
16 Dond.	ss Juliana, Maxima, Secundus, Isaïas
17 Vrijd.	ss Silvijn, Mariana, Chrysant
18 Zaterd.	ss Simeon, Constantia, Zephyrina, Claudius
19 Zond.	*Quadragesima.* ss Gabinius, Beatus, Tullius
20 Maand.	ss Eleutherius, Eucherius
21 Dinsd.	ss Pepijn, Vitalina, Gombert
22 Woensd.	ss Pieters' stoel te Ant., Margareta
23 Dond.	ss Petrus-Damiaan, Leonora
24 Vrijd.	ss Mathijs (apostel), Marcellina
25 Zaterd.	ss Walburgis, Gothard, Adelm
26 Zond.	*Reminiscere.* ss Alexander, Porphyrius, Leonius
27 Maand.	ss Leander, Gelaas, Honorina
28 Dinsd.	ss Romaan, Basilia, Ermina

MAART

Lente- of Dorremaand.

V. M. Donderdag 2. — L. K. Vrijdag 10. — N. M. Zaterdag 18. — E. K. Vrijdag 24.

1	Woensd.	ss Albijn, Rogier, Sigismond
2	Dond.	ss Karel (de Goede), Absolon
3	Vrijd.	ss Kunegonde, Camilla, Emerit
4	Zaterd.	ss Casimir, Lucius, Archelaus, Æneas
5	Zond.	*Oculi.* ss Theophiel, Oliva, Theophania
6	Maand.	ss Coleta, Fridolijn, Vibiaan
7	Dinsd.	ss Thomas (van Aquine), Victorina, Perpetua
8	Woensd.	Joannes van God, Philemon, Herenia
9	Dond.	ss Francisca-Obl., Reinhard, Gregoor
10	Vrijd.	de HH. 40 Martelaren te Sebaste
11	Zaterd.	ss Heraclius, Constantijn, Firmiaan
12	Zond.	*Lætare.* ss Gregoor (de Groote), Rosina, Nestor
13	Maand.	ss Euphrasia, Dionysia, Patricia
14	Dinsd.	ss Mathilde, Alfried, Frontina, Arnout, Liebert
15	Woensd.	ss Longijn, Nicander, Walter
16	Dond.	ss Eusebia, Heribert, Castor, Cyriacus
17	Vrijd.	ss Patricius, Jozef van Arimathea
18	Zaterd.	ss Gabriël (aartsengel), Ingenua
19	Zond.	*Passiezondag.* ss Jozef, Jozefina, Amant, Sibilla
20	Maand.	ss Ambroos, Joachim
21	Dinsd.	ss Benedictus (1e abt), Amator, Angelica
22	Woensd.	ss Catharina (van Zweden), Eelko
23	Dond.	ss Victoriaan, Fidelis
24	Vrijd.	*O. L. V. van VII Weeën.* ss Aldemar, Aretemon
25	Zaterd.	ss Einhard, Pelagius
26	Zond.	*Palmzondag.* ss Emmanuël, Ludger
27	Maand.	ss Lazarus, Augusta, Ernst
28	Dinsd.	ss Sixtus III, Malchus
29	Woensd.	ss Bertold, Jonas, Ludolf
30	Dond.	*Witte Donderdag.* ss Quirijn, Regulus, Liberata
31	Vrijd.	*Goede Vrijdag.* ss Cornelia, Benjamin, Menander

APRIL

Ooster- of Grasmaand.

Ⓥ V. M. Zaterdag 1. — ☾ L. K. Zondag 9. — ● N. M. Zondag 16. — ☽ E. K. Zondag 23. — Ⓥ V. M. Zondag 30.

1	Zaterd.	ss Hugo, Alexandra, Emma, Walderijk
2	Zond.	**Paschen.** s Frans van Paula
3	Maand.	ss Rijkhard, Alexandrina, Tyro
4	Dinsd.	ss Isidoor (van Sevil.), Quintiliaan, Hilzebert
5	Woensd.	ss Vincent (Ferr.), Silvia, Eva
6	Dond.	ss Sixtus I, Celestijn, Faustina, Willem (abt)
7	Vrijd.	ss Herman-Jozef, Clotarius
8	Zaterd.	ss Perpetuus, Walter
9	Zond.	ss Waldetrude, Hugo
10	Maand.	ss Macarius (biss.), Ezechiël
11	Dinsd.	ss Leo (de Groote), Eliza, Godebesta, Isaaï
12	Woensd.	ss Julius, Boudewijn
13	Dond.	ss Hermengildis, Justijn (de Wijsgeer)
14	Vrijd.	ss Tiburtijn, Valeriaan
15	Zaterd.	ss Petrus-Gonzales, Octavia
16	Zond.	s Joachim (van Senen)
17	Maand.	ss Aniceet, Rudolf, Isidora
18	Dinsd.	ss Idesbald, Perfectus
19	Woensd.	s Bernaard
20	Dond.	ss Hildegonde, Floribert, Oda, Theotiem
21	Vrijd.	ss Anselm, Benanus-Simeon, Silvius
22	Zaterd.	ss Soter, Cajus, Leonidas
23	Zond.	ss Joris, Geeraard (van Toul.), Leontia, Achilles
24	Maand.	ss Fidelis (van Sigmaringe), Valeria
25	Dinsd.	ss Erminus, Aniaan, Heribald, Moreus
26	Woensd.	ss Marcellijn, Felicia, Cletus, Blanca
27	Dond.	ss Angela, Anastaas, Hieronymus, Liberalis
28	Vrijd.	ss Marcus (evang.), Vitalis, Prudens
29	Zaterd.	ss Petrus (mart.), Libert, Gondebert
30	Zond.	ss Catharina (van Senen), Emiliaan, Rozemond

MEI

Bloei- of Wonnemaand.

☾ L. K. Dinsdag 9. — ● N. M. Maandag 15. — ☽ E. K. Maandag 22. — ⊕ V. M. Dinsdag 30.

1	Maand.	ss Philip, Jacob, Florina, Blandijn
2	Dinsd.	ss Athanaas (de Groote), Patientia, Walbrecht
3	Woensd.	ss Juvenaal, Antonia
4	Dond.	ss Monica, Floriaan, Silvaan, Pacificus
5	Vrijd.	ss Pius V, Angelus, Irena
6	Zaterd.	ss Jan in de olie, Victoriana, Judith
7	Zond.	ss Stanislaas, Justiniaan
8	Maand.	Bescherming H. Jozef. ss Michiels-openb., Ita
9	Dinsd.	ss Macarius verh., Gerontius, Gregoor (biss.)
10	Woensd.	ss Antoon (van Flor.), Job
11	Dond.	**O.-H. Hemelv.**, ss Eleonora, Mamertus, Achilles
12	Vrijd.	ss Nereus, Renaat, Achilleus, Pancraas
13	Zaterd.	ss Servaas, Dominica, Natalis, Agrippa
14	Zond.	ss Pacomius, Paschalis, Stephania, Erembert
15	Maand.	ss Dimphna, Gerebern, Sidronius
16	Dinsd.	ss Ubald, Hippolita
17	Woensd.	ss Paschalis-Baylon, Gijzelbrecht, Fabius
18	Dond.	ss Felix van Cant., Venantius, Hippolyta, Erik
19	Vrijd.	ss Ivo, Petr.-Cel., Dunstan
20	Zaterd.	ss Bernardijn (van Senen), Godwald
21	Zond.	**Sinksen.** ss Idisberga, Constantina, Laurentia
22	Maand.	ss Melis, Julia, Gabriëlla, Adam, Rita
23	Dinsd.	H. Kruisvinding, ss Desideer, Emilia, Wijbert
24	Woensd.	O. L. V. Hulp der Christenen
25	Dond.	ss Urbaan, Maria-Magd. (van Pazzi), Aurelius
26	Vrijd.	ss Philip-Neri, Theodoor
27	Zaterd.	ss Joannes (paus), Oliverius
28	Zond.	*H. Drievuldigheid.* s Germanus (van Parijs)
29	Maand.	ss Maximijn, Theodosia, Bonna
30	Dinsd.	ss Ferdinand, Felix (paus)
31	Woensd.	ss Petronilla, Amelia, Roeland

JUNI

Somer-, Weide- of Braakmaand.

☾ L. K. Woensdag 7. — ● N. M. Woensdag 14. — ☽ E. K. Woensdag 21. — ◯ V. M. Donderdag 29.

1 Dond.	*H. Sacramentsdag.* ss Pamphiel, Octaaf, Dieboud
2 Vrijd.	ss Eugeen, Raas, Valentina, Blandina
3 Zaterd.	ss Clotilde, Adelbert
4 Zond.	ss Antonie, Bonifacia, Saturnina, Martialis
5 Maand.	ss Bonifaas, Franco
6 Dinsd.	ss Norbert, Paulina, Delphina, Aldrik
7 Woensd.	ss Robrecht, Landolf, Godschalk
8 Dond.	ss Medard, Gildard, Wilhelmina, Calliopa
9 Vrijd.	H. Hart van Jezus. ss Pelagia, Columbus
10 Zaterd.	ss Margriete van Sch., Landrik, Maurijn
11 Zond.	ss Barnabas, Amabilis, Rozelina, Adelheid
12 Maand.	s Joannes (van Sahagun), Basilides
13 Dinsd.	ss Antoon (van Padua), Landoald, Roderik
14 Woensd.	ss Baselis (de Groote), Quintiaan
15 Dond.	ss Modest, Vitus, Landelijn, Hilariaan
16 Vrijd.	s Luitgarde
17 Zaterd.	ss Alena, Reinier, Isaurus, Ismaël
18 Zond.	ss Marcus, Marcelliaan, Fortunaat, Geerland
19 Maand.	ss Gervaas, Protaas, Raso, Odo, Alena
20 Dinsd.	ss Florentina, Ida, Benigna
21 Woensd.	ss Aloïes van Gonzaga, Reimund, Demetria
22 Dond.	ss Paulijn van N., Everhard, Albaan, Annibal
23 Vrijd.	ss Ediltrude, Agrippina, Maria van Oignies
24 Zaterd.	ss Jan (de Dooper), Iewan
25 Zond.	ss Elooi's verheffing, Prosper, Bertha, Willem
26 Maand.	ss Joannes en Paulus, Maxentius, Deodaat
27 Dinsd.	ss Liebwin, Ladislaas, Stephania
28 Woensd.	ss Ireneus, Plutarchus
29 Dond.	*ss Pieter en Pauwel*, Beata, Alexia, Aletha
30 Vrijd.	Gedachtenis van s. Pauwel. ss Emiliana, Lucina

JULI

Hooimaand.

☾ L. K. Donderdag 6. — ● N. M. Donderdag 13. — ☽ E. K. Donderdag 20. — ○ V. M. Vrijdag 28.

1	Zaterd.	ss Rombout, Guthago, Esther, Regina
2	Zond.	Maria-Bezoeking. ss Otto, Marcia
3	Maand.	ss Heliodoor, Anatool, Abel, Eulogius
4	Dinsd.	ss Ulrik, Flaviaan
5	Woensd.	ss Cyrillus en Methodius, Leontina, Zenaïs
6	Dond.	ss Godelieve, Isaïas, Goard, Tranquillijn
7	Vrijd.	ss Wibo, Odo, Edelberga, Nicostrates, Illidius
8	Zaterd.	ss Landrada, Elizabeth (van Portugaal), Kiliaan
9	Zond.	HH. 19 Martelaren van Gorcum. s Anatolia
10	Maand.	ss Amelberga, Rufina, Secunda, de 7 Gebroeders
11	Dinsd.	ss Pius, Benedictus' verheff., Hildof, Sabijn
12	Woensd.	ss Joannes-Gualbert. Jason, Nabor, Felix (mart.)
13	Dond.	ss Anacleet, Hendrik-Dionijs, Mildrada
14	Vrijd.	ss Bonaventura, Izabella van Portugaal, Vincent
15	Zaterd.	ss Hendrik, Bernhard van Baden, Zosima
16	Zond.	O. L. V. (van Carmel.). s Reinhild
17	Maand.	ss Alexis, Arnout, Odilia
18	Dinsd.	H. Sacrament van mirakel
19	Woensd.	ss Vincent van Paulo, Arsenius, Justa, Aurelia
20	Dond.	ss Margriete, Hieronymus-Æm., Ontkommere
21	Vrijd.	ss Daneel, Praxedes, Fastrada, Victor
22	Zaterd.	ss Maria-Magdalena, Wandregisil, Platos
23	Zond.	ss Liboor, Apollinaris, Paschier, Romula
24	Maand.	ss Christina, Nicetas, Aquilina, Aglibert
25	Dinsd.	ss Jacob de Meerd., Clodesinda, Christoffel
26	Woensd.	ss Anna, Noëlla, Exuperia, Olympius
27	Dond.	ss Pantaleo, de 7 Slapers gebroed., Constantijn
28	Vrijd.	ss Nazarius, Innocentius, Victor, Hildebrand
29	Zaterd.	ss Martha, Seraphina, Beatrijs, Callinicus, Odolf
30	Zond.	ss Abdo, Sennen, Rufijn, Donatilla, Ursijn
31	Maand.	ss Ignaas (van Loyola), Germaan (van Auxerre)

AUGUSTUS

Oogst- of Bouwmaand.

☾ L. K. Zaterdag 5. — ● N. M. Vrijdag 11. — ☽ E. K. Zaterdag 19. — ☺ V. M. Zondag 27.

1	Dinsd.	*S. Pieters' banden*. ss Eleazar, Bavo's verheffing
2	Woensd.	Aflaat Portiunc., O. L. V. der Eng., s Gustaaf
3	Dond.	ss Stephanus' vinding, Nicodemus, Gamaliël
4	Vrijd.	ss Domien, Aristarch, Tertulliaan
5	Zaterd.	O. L. V. ter Sneeuw. ss Cassianus, Oswald
6	Zond.	Transfiguratie Christi. ss Sixtus II, Pastor
7	Maand.	ss Cajetaan, Donaas, Albrecht
8	Dinsd.	ss Cyriacus, Joannes (de Aalm.), Hormisdas
9	Woensd.	ss Justijn (van Alex.), Veriaan, Secundiaan
10	Dond.	ss Laurens, Asteria, Sara, Myron
11	Vrijd.	ss Suzanna, Philomena, Goorik, Tiburs
12	Zaterd.	ss Clara, Hilaria, Porchaar, Florimond
13	Zond.	ss Hippoliet, Concordia, Radegonde
14	Maand.	ss Athanasia, Eusebius, Marcellus
15	Dinsd.	**Maria-Hemelvaart.** s Napoleon
16	Woensd.	ss Rochus, Hyacinth, Arnout, Arsacius
17	Dond.	ss Bertrand van Cominge, Rogaat, Judith
18	Vrijd.	ss Helena, Agapiet, Clara (van Monte-Falco)
19	Zaterd.	ss Julius, Magnus, Lodewijk, Flores (v. Antw.)
20	Zond.	ss Bernhard, Samuël, Christoffel
21	Maand.	ss Joanna van Chantal, Privaat, Euprepius
22	Dinsd.	ss Joachim (vader van O. L. V.), Philibert
23	Woensd.	ss Philip Benitius, Lupus, Sidoon, Zacheus
24	Dond.	ss Bartholomeus, Georgius-Limniota, Talionus
25	Vrijd.	ss Lodewijk, Genesius, Hunegonda, Hermes
26	Zaterd.	ss Zephirijn, Adriaan, Ebbo, Abund
27	Zond.	ss Euthala, Cesar, Jozef (van Calasanct.)
28	Maand.	ss Augustijn, Hermes, Bibiaan
29	Dinsd.	ss Jans onthoofding, Sabina, Verona
30	Woensd.	ss Roza van Lima, Fiacrius, Stentor, Felix (mart.)
31	Dond.	ss Izabella, Reimond-Nonnaat, Amaat

SEPTEMBER

Herfst-, Evene- of Piefmaand.

☾ L. K. Zondag 3. — ● N. M. Zondag 11. — ☽ E. K. Maandag 18 — ⊕ V. M. Maandag 25.

1 Vrijd.	ss Gillis, Gedeon, Nivard, Ammon, Melis
2 Zaterd.	ss Steven (van Hongarië), Bodeslaas, Agricola
3 Zond.	ss Remakel, Seraphia, Erasma, Agulf, Thecla
4 Maand.	ss Rozalia, Candida, Hirmingarde, Mozes
5 Dinsd.	s Laurens-Justiniaan
6 Woensd.	HH. Engelen-Bewaarders, s Onesiphoor
7 Dond.	ss Regina, Hilduard, Clodoald, Willebrord
8 Vrijd.	*O.-L.-V. Geboorte.* ss Adriaan, Corbiniaan
9 Zaterd.	ss Omaars, Dorotheus, Stratonus, Dionijs
10 Zond.	ss Nicolaas (van Tolentijn), Pulcheria, Daviet
11 Maand.	*H. N. van Maria.* ss Vinciana, Patiens, Protus
12 Dinsd.	s Guido (van Anderlecht)
13 Woensd.	ss Amaat, Flederijk, Maurilius
14 Dond.	H. Kruisverheffing. ss Materaus, Rosula
15 Vrijd.	ss Nicomedes, Carolina
16 Zaterd.	ss Cornelis, Cypriaan, Euphemia. Eudita
17 Zond.	O.L.V. der VII Weeën. ss Lambrecht, Hildegaard
18 Maand.	ss Sophia, Ester
19 Dinsd.	ss Januarius en gezellen
20 Woensd.	ss Eustaas, Philippa
21 Dond.	ss Mattheeuws (apostel en ev.), Gerolf, Maura
22 Vrijd.	ss Maurits en 10,000 mart.
23 Zaterd.	ss Thecla, Linus, Polyxena, Soxius, Xantippa
24 Zond.	O. L. V. der Slaven. ss Godevaart, Domina
25 Maand.	ss Firmijn, Cleophas, Scipio, Herculaan
26 Dinsd.	ss Justina, Eusebius, Albaan
27 Woensd.	ss Cosmas, Damiaan, Hildetrude, Epicharis
28 Dond.	ss Wenceslaas, Chariton, Cyraan, Exuperius
29 Vrijd.	ss Michiel (aartsengel), Quiriacus, Euphonia
30 Zaterd.	ss Jeroom, Honorius, Karloman

OCTOBER

Wijn-, Rozel- of Zaaimaand.

☾ L. K Maandag 2. — ● N. M. Maandag 9. — ☽ E. K. Dinsdag 17. — ◯ V. M. Woensdag 25. — ☾ L. K. Dinsdag 31.

1	Zond.	H. Rozenkrans. ss Bavo, Remeeuws, Piatus
2	Maand.	ss Gerijn, Luudgar
3	Dinsd.	s Geeraard (van Brogne)
4	Woensd.	ss Frans (van Assisi), Petronius
5	Dond.	ss Placidus, Flavia, Flaviana, Galla
6	Vrijd.	ss Bruno, Ægidia, Fidea, Castus
7	Zaterd.	ss August, Sergius, Marcus (paus)
8	Zond.	ss Brigitta, Albertina, Thaïs, Demetrius
9	Maand.	ss Gijzelen, Denijs, Rusticus, Gunter
10	Dinsd.	s Frans (van Borgia)
11	Woensd.	Moederschap van Maria. ss Gommar, Zenaïda
12	Dond.	ss Maximiliaan, Wilfried, Harlinde
13	Vrijd.	ss Edward, Gerald
14	Zaterd.	ss Donatiaan, Callistus, Fortunata, Buchard
15	Zond.	ss Teresia, Longina, Debora, Agileus
16	Maand.	ss Saraphijn, Gallus, Balderik, Armogast
17	Dinsd.	ss Hedwig, Oseus
18	Woensd.	Zuiverheid van Maria. ss Lucas ev., Justus, Triph.
19	Dond.	ss Petrus van Alcantara, Ptolomaeus, Vredeswinde
20	Vrijd.	ss Caprasius, Wendelijn
21	Zaterd.	ss Ursula en de XIᵐ maagden, Hilarion, Oscar
22	Zond.	ss Cordula, Philip (van Heracleë), Elodia
23	Maand.	ss Joannes-Capristanus, Severijn, Servandus
24	Dinsd.	ss Raphaël (aartsengel), Evergist, Magloor
25	Woensd.	ss Crispijn, Crispiniaan, Marciaan, Daria
26	Dond.	ss Evarist, Bernward, Rogatiaan
27	Vrijd.	ss Florentijn, Frumens, Elesbaan
28	Zaterd.	ss Simoen, Judas-Thaddeeus, Anastasia, Faro
29	Zond.	ss Narcis, Gaudens, Ermelinde, Maximiliaan
30	Maand.	ss Germaan (van Capua), Zenobia, Aurelia
31	Dinsd.	ss Kwintijn, Lucilla, Wolfgang

NOVEMBER

Slacht- of Loefmaand.

● N. M. Woensdag 8. — ☽ E. K. Donderdag 16. — ☺ V. M. Donderdag 23. — ☾ L. K. Donderdag 30.

1	Woensd.	**Allerheiligen.** ss Cesar, Benignus
2	Dond.	*Allerzielendag.* ss Theodoor, Tobias
3	Vrijd.	ss Huibrecht, Malachias, Pyrmijn, Sylvia
4	Zaterd.	ss Karel (Borromeus), Modesta, Emerik
5	Zond.	ss Zacharias, Epistemis, Odrada, Malachytas
6	Maand.	ss Leonaard, Winok, Atticus
7	Dinsd.	O. L. V. van Bijstand. s Willebrord
8	Woensd.	de 4 Gekroonde broeders. s Govaart
9	Dond.	ss Theodoor (Tiro), Mathurijn, Estella
10	Vrijd.	ss Andreas (Avellinus), Triphon
11	Zaterd.	ss Marten, Theodoor (Studites)
12	Zond.	*Kerkwijding. S. Lieven,* patroon van Gent
13	Maand.	ss Didacus, Stanislaas (Koštka), Brixius (Zebina)
14	Dinsd.	ss Veneranda, Jocundus, Victorina
15	Woensd.	ss Leopold, Maclovius, Machuit
16	Dond.	ss Edmond (van Kantelb.), Eucherius, Otmar
17	Vrijd.	ss Zacheus, Alpheus, Gregoor-Thaumaturg
18	Zaterd.	ss Odo, Basilica, Hesychius, Hilda
19	Zond.	ss Elizabeth van Hongarië, Pontiaan, Abdias
20	Maand.	ss Felix (van Valois), Agapius, Bernward
21	Dinsd.	Marie-Presentatie. ss Columbaan, Gelaas
22	Woensd.	ss Cecilia, Alphonsius, Appias
23	Dond.	ss Clemens, Adela (van Diest), Lucretia, Trudo
24	Vrijd.	ss Joannes (van 't Kruis), Flora, Firmina
25	Zaterd.	ss Catharina, Erasmus, Jucunda
26	Zond.	ss Petrus (Alex.), Koenraad, Silvester (van Osimo)
27	Maand.	ss Maximus, Virgilius, Siegfried, Nicon
28	Dinsd.	ss Mansuetus, Amedeus, Josaphat, Oda
29	Woensd.	ss Saturnijn, Radboud, Philomeen
30	Dond.	ss Andries, Zoziem, Castul, Troiaan

DECEMBER

Joel-, Winter- of Kerstmaand.

● N. M. Vrijdag 8. — ☽ E. K. Zaterdag 16. — ○ V. M. Zaterdag 23. — ☾ L. K. Vrijdag 29.

1	Vrijd.	ss Elooi, Agerius, Olympiades, Proculus
2	Zaterd.	ss Bibiana, Natalia, Guldwald, Adria
3	Zond.	*Advent.* ss Frans (Xaverius), Salemo, Hilaria
4	Maand.	ss Barbara, Petrus (Chrysologus), Hortensia
5	Dinsd.	ss Sabbas, Crispina, Dalmatius, Pelinus
6	Woensd.	ss Nicolaas, Petrus, Pascalis, Dionysia, Leontia
7	Dond.	ss Ambroos, Phara, Eutrapius, Geneboud
8	Vrijd.	*Maria's Onbevlekte Ontvangenis*. s Thiboud
9	Zaterd.	ss Leocadia, Philotheus, Gorgonia, Bassiaan
10	Zond.	ss Melgiades, Fulgens, Eulalia
11	Maand.	ss Damaas, Basiliaan, Eutychius
12	Dinsd.	ss Constantijn, Waldemir, Heraclius, Justijn
13	Woensd.	ss Joost, Lucia, Othilia, Aubert, Lucretia
14	Dond.	ss Nicaas, Eutropia, Dioscorus, Volkwin
15	Vrijd.	ss Candidus, Philothe, Thalia, Gatiaan
16	Zaterd.	ss Eusebius, Adelheid, Albina, Everhard
17	Zond.	ss Begga, Wivina, Olympiada, Yolenda
18	Maand.	Verwachting der Geboorte Christi. s Gratiaan
19	Dinsd.	ss Nemesius, Fausta, Winiboud, Noë, Gregoor
20	Woensd.	ss Philogoon, Ammiaan, Dominiek (van Sylos)
21	Dond.	ss Thomas (Didymus), Glycerius, Severijn
22	Vrijd.	ss Florus, Virginia, Flaviaan, Zeno
23	Zaterd.	ss Victoria, Servulus, Cleomenes
24	Zond.	ss Gregoor (van Spoleta), Irmina, Delphina
25	Maand.	**Kerstdag.** ss Eugenia, Anastasia, Adalsende
26	Dinsd.	ss Steven, diak. en 1e martel., Theophanes
27	Woensd.	ss Joannes (apostel en evangelist), Nicerata
28	Dond.	*HH. Onnoozele Kinderen*. s Theophila
29	Vrijd.	ss Thomas (van Kantelb.), Polydoor Crescens
30	Zaterd.	ss David, Regner, Sabijn, Anysia
31	Zond.	ss Silvester, Melania, Columba, Potentiaan

L. Roersch

Imp. Van Campenhout, Brux.

INSTELLING

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

MINISTERIE VAN LANDBOUW, NIJVERHEID EN OPENBARE WERKEN.

Koninklijk Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Willende een nieuw bewijs geven Onzer bezorgdheid voor de belangen der Nederlandsche letteren :

Overwegende dat niets meer van aard is om dezer ontwikkeling te bevorderen dan de inrichting van een bestendig letterkundig genootschap;

Op de voordracht van Onzen Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. *1*. Er wordt te Gent, onder de benaming van Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en

Letterkunde, een genootschap ingericht van letterkundigen en geleerden, dat de studie en de beoefening der Nederlandsche taal- en letterkunde tot voorwerp zijner werkzaamheden zal hebben.

Art. 2. De Koning is de Beschermheer dezer Academie.

Art. 3. De Academie bestaat uit : 1° werkende leden; 2° inlandsche en uitheemsche eereleden; 3° inlandsche en briefwisselende leden.

De titel van eerelid kan vergund worden :

A. Aan werkende leden, welke door hunnen ouderdom of door andere oorzaken zich in de onmogelijkheid zouden bevinden aan de werkzaamheden der Academie te blijven deelnemen, of welke, na hunne benoeming, zouden ophouden in België gehuisvest te zijn.

B. Aan buitenlandsche geleerden, die zich hebben doen kennen door belangrijke werken.

Art. 4. Er zijn vijf-en-twintig werkende leden; twintig dezer leden moeten Belgen zijn en in België gehuisvest; de vijf andere kunnen worden gekozen onder Noord-Nederlandsche letterkundigen en geleerden, in België woonachtig.

Art. 5. De achttien eerste benoemingen van werkende leden zullen worden gedaan door Ons. De verdere benoemingen van werkende leden, de benoemingen der eere- en die der briefwisselende

leden worden door de werkende leden gedaan en aan de Koninklijke goedkeuring onderworpen.

Art. 6. De werkende leden vereenigen zich maandelijks in gesloten zittingen, eenmaal 's jaars in openbare vergadering.

De eerleden en de briefwisselende leden kunnen aan de beraadslagingen over wetenschappelijke zaken deelnemen met stemrecht.

Art. 7. De benoemingen voor openstaande plaatsen worden gedaan in de maandelijksche zitting volgende op die, waarin kennis werd genomen van het openvallen dier plaatsen.

Art. 8. Het bureel der Academie bestaat uit eenen Bestuurder, eenen Onder-Bestuurder en eenen Bestendigen Secretaris, allen gekozen onder de werkende leden.

Art. 9. Het eerste bureel der Academie zal benoemd worden door Ons.

Art. 10. Te beginnen met het tweede jaar van haar bestaan zal de Academie jaarlijks haren Bestuurder en haren Onder-Bestuurder benoemen.

Art. 11. De Bestuurder en de Onder-Bestuurder kunnen niet onmiddellijk in dezelfde hoedanigheid herkozen worden.

De benoemingen van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder worden aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Art. 12. De Bestuurder heeft het algemeen beheer der Academie; hij zit alle vergaderingen voor en maakt van rechtswege deel aller commissiën; hij doet beraadslagen over de verschillige punten, welke in de bevoegdheid vallen van de Academie; hij zamelt de stemmingen in, door de leden uitgebracht, en spreekt de beslissingen uit, welke met meerderheid van stemmen genomen zijn.

In geval van ontstentenis wordt hij door den Onder-Bestuurder vervangen.

Art. 13. De eerste benoeming uitgezonderd, wordt de Bestendige Secretaris benoemd door den Koning, op eene dubbele lijst van voorstelling, opgemaakt door de Academie, bij geheime stemming en bij volstrekte meerderheid der stemmen, in eene zitting waar ten minste de twee derden der werkende leden aanwezig zijn.

Art. 14. De Bestendige Secretaris houdt het boek der beraadslagingen : hij onderteekent met den Bestuurder de genomen beslissingen; hij levert de bewijsschriften van goedkeuring en andere getuigschriften af; hij ontvangt de brieven en de memoriën aan de Academie gezonden.

Hij is gelast met de briefwisseling en met de bewaring der archieven en der bibliotheek.

Hij is daarenboven gelast met den rekendienst der Academie.

Art. 15. Wanneer, door ziekte of eenig ander wettig beletsel, de Bestendige Secretaris zich in de onmogelijkheid bevindt de zittingen bij te wonen, kan hij, naar eigen keuze, zich doen vervangen door een werkend lid.

Art. 16. De Academie stelt haar reglement van inwendige orde vast, dat aan de Koninklijke goedkeuring moet worden onderworpen.

Er kunnen aan dit reglement geene wijzigingen worden gebracht dan op het voorstel van ten minste vijf leden, met de toestemming van de twee derden der werkende leden der Academie. Die wijzigingen moeten aan de goedkeuring van den Koning worden onderworpen.

De voorstellen tot wijziging van het reglement moeten op de dagorde en in de bijeenroepingsbrieven worden aangekondigd.

Art. 17. Aanwezigheidspenningen en schadeloosstelling voor reis- en verblijfkosten, waarvan het bedrag door Ons zal worden bepaald, kunnen aan de leden worden toegekend.

Art. 18. Onze Minister van Landbouw, Nijver-

heid en Openbare Werken is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 8n Juli 1886.
LEOPOLD

Van 's Konings wege :
De Minister van Landbouw, Nijverheid
en Openbare Werken,

Ridder DE MOREAU.

WETTEN

DER

KONINLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

WETTEN (1)

1.

De werkzaamheden der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bevatten al de vakken der Nederlandsche taal- en letterkunde.

2.

De Academie bestaat uit : 1° vijf-en-twintig werkende leden; 2° hoogstens vijf-en-twintig buitenlandsche eereleden; 3° hoogstens tien inlandsche briefwisselende leden; 4° inlandsche eereleden, die vroeger werkende leden geweest zijn.

3.

De kiezingen voor werkende leden geschieden in de maandelijksche zitting na die, waarin kennis genomen is van het openvallen der plaatsen.

Eere- en briefwisselende leden worden gekozen ééns in het jaar, in de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering.

---

(1) Bekrachtigd bij koninklijk besluit van 15 Maart 1887; gewijzigd, voor het tijdstip der jaarlijksche vergadering en de hiermede in verband zijnde artikelen betrekkelijk de prijskampen en kiezingen, bij koninklijk besluit van 23 Maart 1891.

Zittingen.

4.

De Academie vergadert in gewone zitting éénmaal ter maand, en houdt jaarlijks eene openbare vergadering in Juni, na de gewone zitting dier maand.

5.

De uitnoodiging tot het bijwonen der zittingen wordt omtrent acht dagen te voren verzonden. Zij meldt de voornaamste onderwerpen, die op de zitting te verhandelen zijn.

6.

De eere- en briefwisselende leden hebben het recht de vergaderingen bij te wonen, behalve wanneer de Academie geheime zitting houdt Zij kunnen aan de beraadslagingen over wetenschappelijke zaken deel nemen met stemrecht.

7.

Aan de geheime zittingen nemen geene andere dan werkende leden deel.

De geheime zitting is verplichtend, telkens als de Academie vergadert tot :

1° het voorstellen en kiezen tot de openstaande plaatsen in de Academie of in de Commissiën;

2° het beraadslagen over wijzigingen, toe te brengen aan de Wetten;

3° het opstellen der prijsvragen;

4° het beoordeelen der ingezondene stukken.

Worden evenwel tot de geheime zitting, voorzien bij 4°, toegelaten, de eere- en briefwisselende leden, die van den keurraad deel maken.

8.

De zitting begint stipt op het uur, bij den uitnoodigingsbrief aangeduid, welk ook het getal zij der aanwezige leden.

De zitting vangt aan met de lezing des verslags over de vorige zitting en met de mededeeling der ontvangen brieven.

Het is verboden, gedurende die lezing, den Secretaris in de rede te vallen.

9.

Bij afwezigheid van den Bestuurder wordt zijne plaats waargenomen door den Onder-Bestuurder.

Bij afwezigheid van den Bestuurder en van den Onder-Betuurder leidt het oudstbenoemde der aanwezige werkende leden, naar de volgorde der lijst van het *Jaarboek*, de zitting.

10.

De Bestuurder leest de dagorde, onmiddellijk na de lezing en vaststelling des verslags.

De dagorde, wat betreft de ingezondene verhandelingen, wordt geregeld volgens de dagteekening van ontvangst bij den Bestendigen Secretaris.

Alléén afgewerkte en op de dagorde vermelde stukken worden in de zitting voorgelezen.

De dagorde wordt door het Bestuur vastgesteld. Een voorstel, door minstens vijf leden schriftelijk aan het Bestuur gedaan, veertien dagen vóór de zitting, wordt op de dagorde gebracht.

11.

De voorlezingen, in de openbare zitting te houden, worden in de voorgaande gewone zitting aan de Academie onderworpen.

12.

In de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering wordt gestemd over het al of niet bekronen der ingezondene werken.

13.

De werkende en briefwisselende leden zullen, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aanbieden.

Elk jaar, in de maand October, zal de Bestendige Secretaris deze verplichting schriftelijk aan de werkende en briefwisselende leden herinneren.

Bestendige en tijdelijke Commissiën.

14.

Eene bestendige Commissie van tien leden is gelast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken, en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

15.

De leden dezer Commissie worden onder de werkende leden benoemd.

In geval van openstaande plaatsen worden de nieuwe leden gekozen door de Academie, op eene dubbele lijst van candidaten, door de Commissie voorgesteld.

16.

Deze Commissie kiest in haar midden eenen Voorzitter en eenen Secretaris.

17.

Deze Commissie is gelast met het aanleggen eener verzameling van boeken betreffende gemelde studiën.

18.

Eene vergoeding van twintig frank het vel druks wordt toegekend aan de leden, die gelast worden met de critische uitgave van Middelnederlandsche werken.

19.

Al de uitgaven, van welken aard ook, door de Commissie te doen, moeten vooraf aan het Bestuur onderworpen en door de Academie goedgekeurd worden.

20.

De Academie benoemt verder in haar midden zoo vele bestendige of tijdelijke Commissiën als de aard van hare werkzaamheden zal vorderen.

Kiezingen.

21.

Elke kiezing wordt in de uitnoodiging vermeld, met aanduiding van het uur, waarop zij zal geschieden, en van 't getal der openstaande plaatsen.

22.

Bij de kiezing wordt volstrekte meerderheid van stemmen vereischt. Evenwel, indien, na twee proeven, geen der candidaten die meerderheid verkrijgt, gaat

men over tot eene herstemming tusschen de twee candidaten, die het hoogste getal stemmen bekomen hebben.

Bij gelijkheid van stemmen in deze laatste proef is de oudste candidaat gekozen.

23.

Wanneer verscheidene plaatsen open staan, wordt voor elke plaats afzonderlijk gestemd.

24.

Elk jaar, in de maand April, stelt de Academie het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast. Zij benoemt eene Commissie van drie werkende leden die, gezamenlijk met het Bestuur, voor elke dezer plaatsen twee candidaten voorstelt.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden, en in de Meizitting besproken.

De kiezing heeft plaats in de maand Juni.

25.

In die zitting mogen, op voorstel van werkende leden en onder goedkeuring der Academie, andere candidaten op de lijst gebracht worden.

26.

De voorgaande bepalingen zijn niet toepasselijk op de benoeming der eerste 10 briefwisselende leden, der eerste 25 eereleden en der eerste 10 leden van de bestendige Commissie.

27.

De leden der Voorstellingscommissie mogen geene twee achtereenvolgende jaren gekozen worden.

28.

De Bestuurder en de Onderbestuurder worden gekozen in de zitting der maand November. Zij treden den eersten Januari in bediening.

Geen van beiden mag in dezelfde hoedanigheid onmiddellijk herkozen, noch de Bestuurder tot Onderbestuurder benoemd worden.

Wedstrijden.

29.

De Academie schrijft jaarlijks wedstrijden uit over onderwerpen betreffende Nederlandsche taal- en letterkunde. Vaderlandsche geschied- en oudheidkunde, schoone kunsten en boekenkennis zijn onder Nederlandsche taal- en letterkunde begrepen.

30.

De prijsvragen worden twee jaar op voorhand vastgesteld.

In de zitting van Juli benoemt de Academie eene Commissie van vijf leden om tien prijsvragen

voor te stellen. In de zitting van Augustus doet de Commissie verslag. De Academie kiest eenige der voorgestelde prijsvragen, en bepaalt daarbij de waarde der toe te kennen prijzen.

31.

De antwoorden moeten vóór den 1en Februari ingezonden zijn,

In de zitting dezer maand worden de keurraden benoemd. De leden, die eene prijsvraag opgegeven hebben, maken van rechtswege deel van den keurraad, en bieden er schriftelijk een omstandig verslag over aan, hetwelk, met de verslagen der andere keurders, in de zitting van Mei gelezen wordt.

Op deze verslagen, die gedrukt en aan de werkende leden gezonden worden, stemt men in Juni. Het al of niet bekronen wordt beslist bij meerderheid van stemmen der aanwezige werkende leden.

De prijswerken blijven ter inzage van de leden tot den dag, op welken de brieven der inzenders geopend worden.

32.

Voor de wedstrijden worden enkel handschriftelijke en niet te voren uitgegeven stukken aanvaard.

33.

De mededingers zetten op hun handschrift hunnen naam niet, maar alleen een teeken of eene ken-

spreuk, herhaald op den omslag van eenen gesloten brief, inhoudende hunnen naam en hunne woonplaats.

Zij, die zich, op welke wijze ook, bekend maken, en zij, wier verhandelingen na den voorgeschreven dag aan den Bestendigen Secretaris besteld zijn, blijven uit den wedstrijd gesloten.

34.

De werkende leden mogen aan de Academische wedstrijden geen deel nemen.

35.

De verhandelingen, ten wedstrijde bestemd, moeten in de Nederlandsche taal geschreven, binnen het bepaalde tijdvak aan den Bestendigen Secretaris gezonden worden.

Drukwerken.

36.

De drukwerken der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bestaan uit :

1° *de Verslagen en Mededeelingen;*
2° *het Jaarboek;*
3° *de Verhandelingen en Bijdragen;*
4° *de Bekroonde Verhandelingen;*

5° De uitgaven, door de Academie aangenomen, op voorstel der verschillende Commissiën.

37.

De *Verslagen en Mededeelingen* worden na elke zitting gedrukt, en, minstens acht dagen vóór de eerstvolgende zitting aan de leden gezonden.

Het *Jaarboek* verschijnt in de maand Januari.

38.

De *Verslagen en Mededeelingen* vermelden de gedane mededeelingen en de gelezene verhandelingen, 't en zij de meerderheid der aanwezige leden beslisse, dat deze niet gedrukt, of dat ze in de *Verhandelingen en Bijdragen* zullen opgenomen worden.

39.

De Bestendige Secretaris is gemachtigd tot eene volgende aflevering der *Verslagen en Mededeelingen* de onleesbare verhandelingen uit te stellen, alsook de stukken, waarvan het zetten of het op steen brengen de uitgave vertragen mocht.

40.

Het Bestuur beslist welke verhandelingen het eerst zullen gedrukt worden. Daarbij wordt gelet :

1° op het tijdstip van de aanvaarding des werks door de Academie;

2° op de kosten der uitgave.

41.

Verhandelingen, aan de Academie ter uitgave medegedeeld, worden onderworpen aan de beoordeeling eener Commissie van drie leden.

De verslagen der beoordeelaars over de verhandelingen der werkende leden worden niet gedrukt. Evenwel, indien ze, buiten de ontleding, bijzonderheden behelzen die voor taal- of letterkunde van belang zijn, kan er een uittreksel in de *Verslagen en Mededeelingen* van opgenomen worden.

Het verslag over de verhandelingen van andere leden of geleerden wordt in de *Verslagen en Mededeelingen* gedrukt.

42.

De Bestendige Secretaris mag de verhandelingen, die voor den druk aangenomen zijn, aan de schrijvers ter noodige verbetering terugbestellen. Zijn echter deze schriften aanmerkelijk gewijzigd of vermeerderd, dan is hij verplicht ze opnieuw aan 't onderzoek der beoordeelaars te onderwerpen.

43.

In geen geval mag men den schrijver het handschrift der bekroonde verhandeling teruggeven.

De wijzigingen, gebracht in werken, die eenen

prijs of eene eervolle melding bekwamen, en die het drukken waardig gekeurd zijn, zullen als aanteekeningen onder aan de bladzijde of als bijvoegsels achter de verhandelingen gedrukt worden.

44.

Indien verhandelingen van werkende leden voor den druk niet aangenomen zijn, dan mogen zij door de schrijvers teruggeeischt worden.

De handschriften der verhandelingen, ten wedstrijde ingezonden, en der schriften, door eere- of briefwisselende leden medegedeeld, en waarover een verslag bestaat, blijven eigendom der Academie. Echter kunnen de schrijvers, op hunne kosten, afschrift hunner werken ontvangen.

45

Behoort eene verhandeling met platen toegelicht te worden, dan zal de schrijver den Bestendigen Secretaris daarvan kennis geven. Over het drukken der verhandeling en der platen wordt afzonderlijk gestemd.

46.

Geeft plaatwerk aanleiding tot buitengewone kosten, of is 't noodig dat eene verhandeling voorzien zij van verscheidene platen, dan wordt de uitgave verdaagd, en de Bestendige Secretaris maakt tegen de eerstvolgende zitting het bestek op der kosten, die het plaatwerk zal veroorzaken.

47.

De opstellers der schriften, gedrukt in de *Verslagen en Mededeelingen*, hebben recht op vijftig afdrukken van hun werk, met bijzonder bladmerk.

Honderd afdrukken worden gegeven aan den schrijver van een werk, dat in de *Verhandelingen* opgenomen is.

Verder hebben de schrijvers recht op een grooter getal, mits den drukker daarvoor eene vergoeding te geven van 4 centiemen het vel.

Voor zetkosten en buitengewone titelbladen betaalt men 3 fr. het honderd; druk, als voor de schrijvers-exemplaren, 4 centiemen het vel.

Ongedrukte omslag, de honderd exemplaren,								fr.	1,50
Gedrukte	»	»	»				»	»	3,00
Innaaien, met platen, min dan 5 vellen								»	3,00
»	»	»	meer	»	»	»		»	4,00

48.

De Academie heeft haren drukker, die van den Bestendigen Secretaris de uit te geven werken ontvangt, maar zonder oc rlof van dezen niet afdrukt.

49.

Het heen- en terugzenden der proefbladen geschiedt door bemiddeling van deu Bestendigen Secretaris.

50.

De kosten van groote wijzigingen tijdens het proefverbeteren zijn ten laste van hen, die ze veroorzaakt hebben.

51.

De uitgaven der Academie worden getrokken op minstens 300 afdrukken en aan al de in België wonende leden gezonden. De buitenlandsche leden hebben recht op deze uitgaven, mits zij in België iemand aanduiden, die gelast zij hun de werken te zenden.

Geldmiddelen.

52.

De geldmiddelen der Academie worden beheerd door eene Commissie van rekendienst, bestaande uit het Bestuur en drie leden, die in Januari gekozen worden. Die Commissie is gelast in Januari de begrooting van het ingetreden dienstjaar te maken en aan de goedkeuring der Academie te onderwerpen.

53.

Het Bestuur is gelast alles, wat de drukwerken aangaat, te regelen.

54.

De rekeningen van elk dienstjaar worden door de Commissie van rekendienst in de zitting der maand December opgemaakt, en aan de Academie voorgelegd.

Boekenverzameling. — Handvesten.

55.

De boekenverzameling staat onder toezicht van het Bestuur. De bewaring der boeken en handvesten is toevertrouwd aan den Bestendigen Secretaris.

56.

De geschriften, titels en papieren aangaande de Academie blijven altijd in handen van den Bestendigen Secretaris. De lijst daarvan wordt op het einde des jaars opgemaakt, en door den Bestuurder onderteekend.

57.

De boeken, die de Academie toebehooren, worden met het merk der Academie op het titelblad, en, bij het inbinden, op den rug gestempeld.

Nieuwaangeboden boeken worden in de zitting der Academie ter tafel gebracht, en niet vroeger in leening gegeven.

58.

Elke uitleening van boeken, der Academie behoorende, geschiedt tegen onderteekend ontvang bewijs van den vrager.

59.

De boeken en andere stukken worden voor niet langer dan ééne maand uitgeleend. Zijn, in den loop van dien tijd, de uitgeleende boeken niet gevraagd door andere leden, dan kunnen ze voor eene tweede maal aan hetzelfde lid te leen gegeven worden.

60.

Het bestuur mag te allen tijde de uitgeleende boeken terugeischen.

61.

De dagteekening van het uitleenen en terugsturen der boeken en de naam des vragers worden in een bijzonder register aangeteekend. Daarbij wordt vermeld, in welken staat de boeken teruggegeven zijn.

62.

Hij, die een boek of ander stuk, aan de Academie toebehoorende, beschadigt of verliest, is verplicht het op zijne kosten te vervangen.

Plechtgewaad der Academie.

63.

Donkerblauwe frak. Op den kraag, mouwopslagen en in de lenden, gestikte purperzijden palmen lauwertakken, tusschen gouden boorden.

Gouden knoopen, met den Belgischen Leeuw in het midden, op een schild, bekroond door de koninklijke kroon en omringd door de woorden : **Koninklijke Vlaamsche Academie.**

Broek van gelijke kleur als de frak, met gouden streep op den naad.

Witte vest met gouden knoopen. Klakhoed. Degen.

Bijzondere bepalingen.

64.

De Academie kan, indien zij het noodig acht, onder goedkeuring des Staatsbestuurs, een of meer harer leden gelasten met eene letterkundige of eene wetenschappelijke zending. Wordt daartoe besloten, dan ontvangen die leden van de Academie de noodige inlichtingen betreffende hunne zending.

65.

Bovenstaande bepalingen zijn de inrichtende Wetten der Koninklijke Vlaamsche Academie. Deze Wetten kunnen niet gewijzigd worden, 't en zij in eene vergadering, op voorstel van minstens vijf werkende leden bijeengeroepen, en met de toestemming van twee derden der aanwezig zijnde werkende leden. De voorstellen tot wijziging der Wetten moeten op de dagorde vermeld worden.

Werkzaamheden der Academie, voorgeschreven door de Wetten.

Januari.

De in November gekozen Bestuurder en Onder-Bestuurder treden den 1 Januari in bediening.

Benoeming van drie leden, welke met het Bestuur de commissie van rekendienst vormen.

Uitgave van het *Jaarboek.*

Februari.

De commissie van rekendienst onderwerpt aan de goedkeuring der Academie de begrooting van het ingetreden dienstjaar.

Benoeming der keurraden voor de prijswerken, welke vóór den 1 dezer maand moeten ingezonden zijn

April.

De Academie stelt het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast.

Benoeming eener commissie van drie werkende leden die, samen met het Bestuur, voor elke openstaande plaats twee candidaten voorstellen.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden.

Mei.

Lezing van de verslagen over de beoordeelde prijswerken.

Bespreking der candidaten voor de openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden.

Juni.

Stemming over de verslagen betrekkelijk de prijskampen.

Kiezing der eere- en briefwisselende leden.

Openbare zitting der Academie. Afkondiging van den uitslag der kiezingen. Uitreiking der prijzen, in de wedstrijden behaald.

Juli.

Benoeming eener commissie van vijf leden om tien prijsvragen voor te stellen.

Augustus.

De commissie, gelast met de voorstelling der prijsvragen, doet verslag daarover.

De Academie stelt de prijsvragen vast en bepaalt de waarde der toe te kennen belooningen.

October.

De Bestendige Secretaris herinnert, schriftelijk, aan de werkende en briefwisselende leden hunne verplichting om, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aan te bieden.

November.

Kiezing van den Bestuurder en Onderbestuurder voor het volgende jaar.

December.

De commissie van rekendienst maakt de rekening op van het afgeloopen dienstjaar en legt die aan de Academie voor.

Vrijdom van briefport.

BESTUUR VAN DEN
POST EN DEN TELEGRAAPH.

—

POST.

—

Vrijdom en tegen-teekening.

—

Nr 126/113.

BIJZONDER BEVEL.

—

Den 22 *November* 1886.

Ingevolge een ministerieël besluit mogen, vrij van briefport, in het koninkrijk verzonden worden de dienst-correspondentiën, onder banden door den Bestuurder en den Bestendigen Secretaris der *Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde* met de leden dezer instelling gewisseld.

De tegenwoordige bepaling zal overgeschreven worden op de tabellen, gevoegd bij het Koninklijk besluit van den 30 October 1854.

De algemeene Bestuurder,
GIFE.

N. B. — Opdat de brieven, drukproeven, boeken enz. vrijstelling genieten van port, moeten zij *onder kruisband* verzonden worden aan het adres van den Bestuurder of van den Bestendigen Secretaris, en voorzien met de handteekening van het Werkend, Briefwisselend of Eerelid, als verzender. Daarenboven moet het verzondene *aan het postbureel worden afgegeven*. Vrijstelling van port bestaat niet voor papieren *onder omslag*, of *eenvoudig in de postbus geworpen*.

Bestendige Commissiën.

Bestendige Commissie, gelast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

Voorzitter : de heer Willems (P.)
Secretaris : » Gailliard.
Leden : de heeren Alberdingk Thijm,
Daems.
jhr. de Pauw,
Génard.
Gezelle,
Stallaert,
van der Haeghen,
van Droogenbroeck.

De Commissie vergadert op onbepaalde tijdstippen.

Bestendige Commissie, gelast met de studie der Vaderlandsche geschiedenis en der Vlaamsche kunst; met de uitgave der algemeene Levensbeschrijving der in België geboren Nederlandsche schrijvers, der algemeene Vlaamsche Bibliographie en van oude Vlaamsche geschiedschrijvers.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

Voorzitter : de heer Alberdingk Thijm,
Ondervoorzitter : » van Even.
Secretaris : » Broeckaert,
Leden : de heeren Bols,
de Flou,
jhr de Pauw,
de Potter,
Génard,
Mathot,
Sermon.

De Commissie vergadert ten dage der maandelijksche vergadering in *Januari*, *April*, *Juli* en *October*.

(*Beslissing der Academie van* 21 *Augustus* 1889.)

Bestendige Commissie, gelast met de studie van al hetgeen in verband staat met de beoefening en de belangen der huidige taal- en letterkunde, met inbegrip van de Nederlandsche tooneelletterkunde; met de uitgave van verzamelingen Kunst- en Vakwoorden, met inbegrip van Nederlandsche, zoo oudere als nieuwere, rechtstermen; van eene Bloemlezing uit de werken onzer XVIIe en XVIIIe eeuwsche schrijvers, bij voorkeur uit den schat der Volksliederen uit gemelde tijdvakken en van eene bijzondere verzameling der voorname tooneelwerken van Nederlandsche schrijvers sedert het begin der XVIe eeuw.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

Voorzitter : de heer	Daems,
Ondervoorzitter : »	Hiel,
Secretaris : »	Coopman,
Leden : de heeren	Claeys,
	de Vos,
	Hansen,
	Micheels,
	Obrie,
	Prayon,
	Snieders.

De zittingen der Commissie zijn vastgesteld op den dag der maandelijksche vergadering in *Februari*, *Mei*, *Augustus* en *November*.

(*Beslissing der Academie van* 21 *Augustus* 1889.)

Commissie van Rekendienst.

De Commissie van Rekendienst voor 1893 bestaat uit de leden van het bestuur : de heeren P. Génard, Stallaert en de Potter, en de heeren de Pauw, Mathot en Obrie.

Vergaderplaats der Academie.

De Academie is gevestigd in het aloude Dammansteen of *huis van Oombergen*, Koningstraat, nr 18.

LIJST VAN DE LEDEN DER ACADEMIE.

Z. M. de Koning, Beschermheer.

WERKENDE LEDEN

benoemd bij Koninklijk besluit van 8 Juli 1886.

de Heeren :

Claeys (Dr Hendrik), te Gent;
de Pauw (jhr. Mr Napoleon) ✠, te Gent;
de Potter (Frans) ✠, *Bestendige Secretaris,* te Gent;
Gailiard (Edward), te Brugge;
Génard (Pieter) ✠, te Antwerpen;
Gezelle (Dr Guido) ✠, te Kortrijk;
Hiel (Emmanuël) ✠, te Schaarbeek;
Snieders (Dr August) ✠, te Antwerpen;
van der Haeghen (Dr Ferdinand) ✠, te Gent;
Willems (Dr Pieter) ✠, te Loven;

Alberdingk Thijm (Dr P.-P.), te Loven.	*Gekozen den*	27 *Oct.*	1886.
Daems (S.), te Tongerloo;	»	»	»
Hansen (Dr C.-J.), te Antwerpen;	»	»	»
Mathot (Lodewijk), te Antwerpen;	»	»	»
Micheels (Jan), te Gent;	»	»	»
Obrie (Mr Julius), te Gent;	»	»	»
van Droogenbroeck (Jan) ✠, te Brussel;	»	»	»
Coopman (Theophiel), te Schaarbeek;	»	15 *Dec.*	1886.
de Vos (Dr Amand), te Gent;	»	»	»
Stallaert (Karel), te Schaarbeek;	»	»	»
Broeckaert (J.-B.), te Dendermonde;	»	16 *Aug.*	1888.
van Even (E.) ✠, te Loven;	»	24 *Dec.*	1888.
Coremans (Mr Edw.), te Antwerpen;	»	15 *Juli.*	1891.
Sermon (Hendr.) »	»	21 *Oct.*	»
Bols (Jan), te Alsemberg	»	16 *Dec.*	»

BRIEFWISSELENDE LEDEN.

de Heeren :

de Flou (Karel), te Brugge; *Gekozen den* 16 *Nov.* 1887.
Haerynck (Hippoliet), te Brussel; » » »
Prayon-van Zuylen van Nyevelt (Mr A.), te Elsene; » »
Willems (Frans), te Antwerpen; » »
Claes (Des.), te Namen; *Gekozen den* 24 *December* 1888.
Janssens (Alfons) ✠, te St.-Nicolaas; » » »
de Ghelder (jhr. Dr Karel), te Koekelare; *Gek. den* 29 *Dec.* 1889
de la Montagne (Victor), te Antwerpen. » » »
Simons (Lod.), te Loven; *Gekozen den* 22 *Juni* 1892.
de Ceuleneer, (Ad.), te Gent; » » »

BUITENLANDSCHE EERELEDEN,

gekozen den 16 November 1887.

de Heeren :

Arnold (Th.-J.-I.), beambte aan de Bibliotheek der Hoogeschool, te Gent;
Beets (Dr Nicolaas) ✠, rustend hoogleeraar, te Utrecht;
Bohl (Mr Joan), letterkundige, te Haarlem;
Cosyn (Dr P.-J.), taal-en letterkundige, te Leiden;
de Backer (Lodewijk), letter- en geschiedkundige, te Noord-Peene (Frankrijk); in den winter te Cannes, departement des Alpes Maritimes;
Everts (Dr W.), bestuurder der scholen, te Rolduk;
Franck (Dr J.), hoogleeraar, te Bonn;
Groth (Dr Klaus), hoogleeraar, te Kiel;
Habets (Jozef), rijksarchivaris in Nederlandsch Limburg, te Maastricht;
Heyne (Dr Moritz), hoogleeraar, te Goettingen;
Kern (Dr J.-H.-C.), hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Leiden;

Kluyver (Dr A.), taal- en letterkundige, te Leiden;
Moltzer (Dr Henri-Ernest), hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Utrecht;
Schaepman (Dr H.-J.-A.-M.), letterkundige, te 's Gravenhage;
te Winkel (Dr J.), hoogleeraar te Amsterdam;
Verdam (Dr J.), hoogleeraar te Leiden;
Weale (W.-H.-James), letter- en geschiedkundige, te Londen;
Wenker (Dr Georg.), bewaarder van de Bibliotheek der Kon. Hoogeschool, te Marburg;
Winkler (Dr Johan), taal- en letterkundige, te Haarlem;

Fruin (Dr. R.), hoogleeraar te Leiden; *Gek. den Dec.* 1889.
Nuyens (Dr Will.-Jan-Fr.), te Westwoud; *Gek. den* 29 *Dec.* 1890.
Brouwers (Jan-Willem), te Nieuwer-Amstel; » »
Bonvarlet (Alexander), te Duinkerke; » »
Burgersdijk (Dr. L.-A.-J.) rector aan het Gymnasium te Deventer; *Gekozen den* 22 *Juni* 1892.
Quack (H.-P.-G.), letterkundige te Amsterdam; » »

Woonplaats van de Werkende Leden der Academie.

de Heeren :

Alberdingk Thijm (P.-Paul), te Kessel-Loo;
Bols (Jan), Dorpsplaats, te Alsemberg;
Broeckaert (J.-B.), Dijkstaat, 48, te Dendermonde;
Claeys (H.), Catalognestraat, 16, te Gent;
Coopman (Th.), Daillystraat, te Schaarbeek;
Coremans (Ed.), Montebellostraat, te Antwerpen;
Daems (S.), abdij van Tongerloo;
de Pauw (jhr. N.), Lange-Violettenstraat, 279, te Gent;
de Potter (Fr.), Godshuizendreef, 29, te Gent;
de Vos (Am.), Coupure, 233, te Gent;
Gailliard (Edw.), Prinsenhof, 4, te Brugge;
Génard (P.), Van Leriusstraat, 37, te Antwerpen;
Gezelle (G.), Handboogstraat, 19, te Kortrijk;
Hansen (C.-J.), Leeuw-van-Vlaanderenstraat, 1, te Antwerpen;
Hiel (Emm.), Ste-Maria-Koningstraat, 303, te Schaarbeek;
Mathot (L.), Jezusstraat, 19, te Antwerpen;
Micheels (J.), Visscherij, 71, te Gent;
Obrie (J.), Ketelvest, 44, te Gent;
Sermon (Hendrik), Melkmarkt, 22, te Antwerpen;
Snieders (A.), Van Leriusstraat, te Antwerpen;
Stallaert (K.), Kesselsstraat, 52, Schaarbeek;
van der Haeghen (Ferd.), St.-Denijs-Westrem (Maalte);
van Droogenbroeck (J.-A.), Daillystraat, 131, te Brussel;
van Even (Edward), Stopselstraat, 6, te Loven;
Willems (P.), Brusselsche straat, 192, te Loven.

Woonplaats van de Briefwisselende Leden der Academie.

de Heeren :

Claes (D.), Lelièvre-straat, 20, te Salzinnes (Namen);
de Flou (Karel), Oude-Gentweg, 28, te Brugge;
Haerynck (Hippoliet), Zonder-Zorgstraat, 124, te Elsene;
Janssens (Alfons), Zamanstraat, 39, te Sint-Nicolaas;
Prayon-van Zuylen (Alfons), Gewijdenboomstraat, 25, Elsene;
Willems (Frans), Minderbroedersstraat, 2, te Antwerpen;
de Gheldere (jhr. K.), te Koekelare;
de la Montagne (Victor), Wijngaardstraat, 10, Antwerpen;
Simons (Lod.), Vlamingstraat, 97, Loven;
de Ceuleneer (Ad.), Lievestraat, Gent.

Afgestorven Leden

DER

ACADEMIE.

1887. Delcroix (D.), werkend lid.
1888. Snieders (R.), buitenlandsch eerelid.
» Nolet de Brauwere van Steeland (J.), werkend lid.
» Delgeur (Lod.), buitenlandsch eerelid.
» Dodd (G.-J.), werkend lid.
1889. Stroobant (Eug.), werkend lid.
» Alberdingk Thijm (Jozef-Alb.), buitenlandsch eerelid.
1890. de Coussemaker (Ign.), buitenlandsch eerelid.
» ten Kate (J.-J.-L.), » »
» Campbell (M.-F.-A.-G.), » »
1891. de Laet (J.), werkend lid.
» Schuermans (L.-W.), » »
» Roersch (L.), » »
1892. Scherpenseel (J.), buitenlandsch eerelid.
» de Vries (M.) » »

Lijst der Bestuurders van de Academie.

de Heeren :

Willems (P.), 1886-1887.
de Pauw (jhr. N.), 1888.
de Laet (J.), 1889.
Hiel (Emm.), 1890.
Snieders (Aug.), 1891.
Micheels (J.), 1892.
Génard (P.), 1893.

Lijst der Onderbestuurders.

de Heeren :

de Pauw (jhr. N.), 1887.
de Laet (J.), 1888.
Hiel (Emm.), 1889.
Snieders (Aug.), 1890.
Micheels (J.). 1891.
Génard (P.), 1892.
Stallaert (K.), 1893.

JAARLIJKSCHE WEDSTRIJDEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

1887.

Gouden eerepenning aan den heer P.-H. van Moerkerken, leeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde aan 's Rijks hoogere Burgerschool te Utrecht, voor zijne verhandeling over *De verbinding der volzinnen in het Gotisch.*

Vereerende melding aan den heer Dr. L. Simons, leeraar aan het Koninklijk Athenaeum te Loven, en aan de heren Prosper de Pelsmaeker, van Denderleeuw, en Theodoor Stille, van Maastricht, beide studenten aan de Hoogeschool te Loven, voor hunne te zamen bewerkte verhandeling over hetzelfde onderwerp.

Gouden eerepenning aan den heer Louis D. Petit, bewaarder der drukwerken aan de bibliotheek van 's Rijks Hoogeschool te Leiden, voor zijne *Middelnederlandsche Bibliographie.*

Eerste vereerende melding aan den heer Jan Broeckaert, briefwisselend lid der Academie, te Wetteren, voor zijn werk over hetzelfde onderwerp.

Tweede vereerende melding aan den heer P.-H.-F. Bakker, bestuurder eener openbare lagere school, te Haarlem.

Gouden eerepenning aan de heeren Jan Broeckaert, voornoemd, en Jan Craeynest, leeraar aan St.-Lodewijksgesticht te Brugge, voor hunne lijst van *Onnederlandsche of Bastaardwoorden, met de evenveel beduidende echt Nederlandsche woorden.*

1888.

Gouden eerepenning aan Mr. Alf.-M.-N. Prayon-van Zuylen, letterkundige te Gent, voor zijne *Geschiedkundige en critische verhandeling over de drie Taalwetten van België.*

1889.

Gouden eerepenning aan den heer Hippoliet Meert, leeraar aan het stedelijk college te Ieperen, voor zijne verhandeling over *het voornaamwoord Du.*

1890.

Gouden eerepenning aan den heer Felix Leviticus, leeraar te Amsterdam, voor zijne verhandeling over de *Klank- en Vormleer van het Middelnederlandsch dialect der St.-Servatiuslegende van* Heinrijk van Veldeke.

1891-1892.

Gouden eerepenning aan den heer Ernest Soens, letterkundige te Loven, voor zijn werk over het onderwerp : *De rol van het booze beginsel, onder den naam van Lucifer, Satanas, Sinnekens enz. op het middeleeuwsch tooneel. Wat zijn daarvan de algemeene, en, in sommige werken, de bijzonderste karaktertrekken ?*

Gouden eerepenning aan den heer Oscar van Hauwaert, leeraar te Chimai, voor zijn *Geschiedkundig en critisch overzicht van het Vlaamsch tooneel gedurende de XVII*e *eeuw.*

Gouden eerepenning aan den heer J. van de Ven, letterkundige te Loven, voor zijne *Verhandeling over het gebruik der naamvallen, tijden en wijzen in den Heliand.*

Driejaarlijksche prijskamp voor Vlaamsche tooneelletterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk Besluit van 10n Juli 1858, dat eenen driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur instelt, en namelijk artikel 4, luidende als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst door de Klas van Letteren der Academie van België opgemaakt ».

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene academie inricht van letterkundigen en geleerden, die de studie en het beoefenen der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van candidaten voor de jury van den driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur deel maakt van hare werkzaamheden;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 4 van voormeld Koninklijk Besluit van 10n Juli is gewijzigd als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst, *door de Koninklijke Vlaamsche Academie opgemaakt.* »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 2 October 1888.
LEOPOLD.

Vanwege den Koning :
De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,
J. DE VOLDER.

Verordeningen voor den driejaarlijkschen wedstrijd van Nederlandsche tooneelletterkunde.

Art. 1. Er wordt een driejaarlijksche prijs uitgeloofd voor de samenstelling van een in het Vlaamsch geschreven tooneelwerk. De mededingers hebben volle vrijheid voor de keus des onderwerps, maar bij gelijke verdienste zal de prijs toegewezen worden aan het stuk, welks onderwerp aan de geschiedenis of aan de zeden van het land zal ontleend zijn.

Art. 2. Het stuk zal in het land moeten uit-

gegeven zijn (1), of, in handschrift, gezonden worden hetzij aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, hetzij aan de Koninklijke Vlaamsche Academie, vóór het einde van het driejaarlijksch tijdvak.

Art. 3. Vertaalde en naar vreemde of vaderlandsche werken geschikte tooneelstukken zullen buiten prijskamp blijven.

Driejaarlijksche prijzen sedert het begin van den wedstrijd.

1°	tijdvak,	1856-1858.	Prijs toegewezen	aan	H. van Peene (2).
2°	»	1859-1861.	»	»	B. Sleeckx.
3°	»	1862-1864.	»	»	F. van Geert.
4°	»	1865-1867.	»	»	A. van den Kerckhove.
5°	»	1868-1870.	»	»	J. van de Sande.
6°	»	1871-1873.	»	»	D. Delcroix.
7°	»	1874-1876.	»	»	D. Delcroix.
8°	»	1877-1879.	»	»	*niet toegewezen.*
9°	»	1880-1882.	»	»	Frans Gittens.
10°	»	1883-1885.	»	»	H.-B. Peeters.
11°	»	1886-1888.	»	»	H. Plancquaert.
12°	»	1889-1891.	»	»	Nestor de Tière.

(1) Volgens Koninklijk besluit van 26n Augustus 1881 worden ook tot den prijskamp aangenomen de stukken, door Belgen geschreven en in den vreemde gedrukt.

(2) De tooneelstukken werden, gedurende de tien eerste tijdvakken, beoordeeld door eenen keurraad, samengesteld uit Leden der Koninkl. Academie van Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten.

Te beginnen van het elfde tijdvak wordt de beoordeeling gedaan door Leden van de Koninkl. Vlaamsche Academie.

Vijfjaarlijksche wedstrijd voor Vlaamsche letterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk besluit van 6 Juli 1851, dat vijf vijfjaarlijksche prijzen instelt van 5,000 franken ieder, voor de beste werken, welke door Belgische schrijvers zijn uitgegeven en kunnen gerangschikt worden in eene der volgende reeksen :

1° Zede- en Staatkundige wetenschappen;

2° Fransche letterkunde;

3° *Vlaamsche letterkunde*;

4° Natuur- en wiskunde, en

5° Natuurwetenschappen;

En namelijk het artikel 2 van dit Besluit, luidende als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten voor de drie eerste reeksen : door de klas der Letteren, en voor de twee andere reeksen door de klas der Wetenschappen van de Koninklijke Academie van België. »

Herzien Ons Besluit van 30n December 1882, regelende de vijfjaarlijksche en tienjaarlijksche prijskampen, welke door de Regeering ingesteld zijn;

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene academie inricht van letterkundigen en geleerden, die de studie en het beoefenen

der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van candidaten voor de jury van den vijfjaarlijkschen prijs van Vlaamsche letterkunde deelmaakt van de werkzaamheden dezer instelling;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1 Het artikel 2 van voormeld Koninklijk Besluit van 6n Juli 1851 is gewijzigd als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten : voor de twee eerste reeksen door de klas der Letteren, voor de twee laatste reeksen door de klas der Wetenschappen der Koninklijke Academie van België, en voor de derde reeks, *Vlaamsche letterkunde*, door de Koninklijke Vlaamsche Academie. »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 14n October 1889.

LEOPOLD.

Van 's Konings wege :

De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,
J. DE VOLDER.

Algemeene verordening voor den vijfjaarlijkschen prijskamp van Nederlandsche letterkunde.

Het programma van dezen wedstrijd is bepaald als volgt :

a) Dichtkunst (ter uitsluiting van de dramatische poëzie, voor welke een driejaarlijksche wedstrijd is ingericht).

b) Romans, novellen, en andere louter letterkundige voortbrengselen, als levensbeelden, zedeschetsen, verzamelingen van gedachten, opstellen van welsprekendheid.

Vijfjaarlijksche prijzen voor Nederlandsche letterkunde, sedert de opening van den wedstrijd.

(Beoordeeling, toevertrouwd aan Leden der Koninklijke Academie van Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten.

1e tijdvak.	1850-1854,	prijs toegekend aan	H. Conscience.
2e	»	1855-1859	»	Prud. van Duyse.
3e	»	1860-1864	»	wed. Courtmans.
4e	»	1865-1869	»	H. Conscience.
5e	»	1870-1874	»	Tony Bergmann.
6e	»	1875-1879	»	P. de Mont.
7e	»	1880-1884	»	J. van Beers.

(Beoordeeling door eenen keurraad, samengesteld uit Leden der Koninklijke Vlaamsche Academie.)

8e tijdvak. 1885-1889 » Mathilda Ramboux.

HET PALEIS

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

Wie te Gent uit de Lange Munt komt, aan de noordzijde, bij de Vrijdagsmarkt, ziet vlak vóór zich, op eenige honderde meters afstand in oostelijke richting, een groot heerenhuis, dat onmiddellijk zijne aandacht boeit door de fraaie vormen, kenteekens van den bouwtrant der voorgaande eeuw De vensters, nochtans, hebben hun steenen kruis en kleine ruiten niet meer : zij zijn vervangen door ramen met groote spiegelruiten; al het overige van den ouden gevel is gebleven, maar de blauwe en witte hardsteenen, uit welke hij bestaat, zijn, jammer genoeg! bedekt met eene dikke verflaag. Onder de vensters van het eerste bovenverdiep zijn draperijen afgebeeld, in steen, en aan den voorkant des daks rijst, te midden, een koepel, versierd met eenen grooten zonnewijzer en wereldbol. Sedert den 12 April 1892, d. i. den dag na de toewijzing des gebouws aan de Belgische regeering, die 't gekozen

had tot zetel der Koninklijke Vlaamsche Academie, prijkt, onder de kroonlijst, een opschrift in gouden letteren, hetwelk de huidige bestemming op tamelijk grooten afstand doet kennen.

Eene korte beschrijving van dit gebouw mag hier wel medegedeeld worden.

Is men de breede rijpoort binnengetreden, dan heeft men, ter rechter zijde, een breede marmeren trap, leidende naar de vertrekken der eerste verdieping.

Boven deze trap is een met marmer bevloerde gang, langs waar men de groote zalen bereikt. Ter rechter zijde is eene kamer met zwarte sieraden : spiegellijst, deuren der ingemaakte kassen enz., alles is glanzend zwart; deze plaats, Ledeganck's kamer geheeten, naar het borstbeeld van den dichter, dat op het marmeren schouwblad prijkt, dient tot vergadering van Commissiën.

Daar rechtover is het bureel van den bestendigen Secretaris, een nog ruimer en rijker vertrek, met eiken beschot onderaan de wanden, hooge breede kassen aan beide zijden der schouw, met schoongewrochte eikendeuren. In de zoldering, tusschen de balken, zijn acht op doek geschilderde bloempaneelen, en één, in 't midden, voorzien met kleine engelenfiguren, alles zoo frisch en levendig als kwamen ze pas uit de hand des schilders. Nevens deze kamers zijn twee groote zalen; de eene, langs de straat, behangen met prachtige roode zijde en boven elke der drie

deuren versierd met een geschilderd paneel (grisaille), vermoedelijk het werk van de gekende schilders VAN REYSSCHOOT; de andere, zicht gevende op den tuin, is behangen met vier groote in fraaie eiken lijsten gevatte tapijten van Ingelmunster, versierd met de wapens der familiën van Pottelsberghe de la Potterie en de Kerchove, van welke twee leden, door huwelijk vereenigd, het gebouw in 1860 aankochten. Hier vertoonen de paneelen, boven de drie ingangen, landschappen. Prachtige spiegels en vuurhaarden verhoogen in beide zalen de versiering.

Men bereikt het hoogere verdiep langs eene breede trap met schoone, kunstig gebeitelde leuning, uitgevoerd door eenen zeer ervaren meester der vorige eeuw. 't Is een gewrocht, dat den goeden smaak evenzeer als den beitel des kunstenaars tot eere spreekt.

Op gezegd verdiep zijn vier ruime vertrekken: een, dienende tot de maandelijksche vergadering der Academie; een ander, daarnevens, waar de boekerij is ingericht, en twee ruime kamers, waar Commissiën zetelen.

De hoogste verdieping telt eveneens verscheidene groote vertrekken; deze zijn zonder pracht, maar gelijk die der lagere plaatsen « hoog van steke », dus luchtig en gezond. Boven deze verdieping zijn de kloekgebouwde zolders, waar men niets dan stevig, nog gansch gaaf eikenhout aantreft in groote hoeveelheid, hetwelk, na ruim honderd jaren, nog wel minstens eene nieuwe eeuw zal tarten.

De zolder is evenwel niet het hoogste gedeelte der huizing. Eene kleine trap, gelijk al de andere in eikenhout, geleidt naar een zeshoekig kamertje, waarboven de reeds gemelde wereldbol prijkt.

Vier vensters in dat dakkamertje geven een verren uitkijk op de stad en het omliggende; dáár geniet men, zonder iets van het gerucht der bedrijvige gemeente te vernemen, een waarlijk schoon panorama van ontelbare huizen, fabrieken, kerken, kloosters en hovingen tot buiten de voormalige Brugsche poort, Ledeberg, Gentbrugge, St.-Pieters-Aaigem, St.-Amandsberg, ja tot de groene dreven en velden van Oostakker.

Het Academiepaleis oud zijnde, moet eene geschiedenis hebben. Laten wij het historiek des gebouws hier beknoptelijk mededeelen; 't is in verband met eene voorheen aanzienlijke, machtige familie, welker rechtstreeksche afstammelingen thans nog alleen in de volksklasse te vinden zijn.

De oudste eigenaars van dit huis, die wij kennen, waren Rufelaart van der Couderburch en zijne echtgenoote Catharina d'Amman. Deze verkochten er een deel van aan hunnen zwager en broeder, Simoen d'Amman (1) na wien wij als eige-

---

(1) « Ruflaert van der Couderborch ende joncv. Catheline sAmmans, zine wettelike gheselnede, zijn commen etc. kende dat zij vercocht hebben wel ende duechdelic Symon dAmman, der voors. joncvr. Catheline broeder, te wetene

naar geboekt vinden Jan d'Amman, en dezes zoon Karel d'Amman, heer van Oombergen, Buus, Velaine, Warnoise en St.-Pieters-ten-Berge (eene heerlijkheid in Munkzwalm).

Nu zal het niet verwonderen dat het gebouw in de oude schepenenboeken aangeduid wordt met de benaming : *Huus van Oombergen*, *Steen van d'Amman*.

De d'Ammans, gelijk hun naam te kennen geeft, stamden af van de oude ammans der stad Gent, wier voorname taak was, de in vierschaar als rechters zetelende schepenen te manen of te bezweren om recht te spreken. De amman voerde er het woord namens den baljuw. Was zijne vraag : of het uur gekomen was om recht te doen,

---

tvierendeel van j gheheelen huus ende stede, staende jnde Conincstrate, metten voorhoofde jeghen over de Cammerstrate, daer de selve Symoen ten tide van nu jnne woont, der neeringhe vanden Merceniers ghehuust an deen zijde ende Lievin de Groote an dander vierendeele, met j poorte ende peertstalle jnde Baeysteghe, ende voort met j huse ooc daer toebehorende, twelke voortijts hiet de *Eeke* ende nu *de Zaghe*, uutcommende metten voorhoofde ande Verkinmaert, met allen den ghelaghen, plaetsen, erven, lochtinghe en vrijheden dier aen alle zijden toebehoorende ende anclevende van vooren tot achter, tvoors. principael huus in de Cammerstrate vrij huus ende erve zijnde, ende uter poorte metten peertstal ende *Saghe* metten toebehoorten jaerlics gaende .... VIII sch. III d. gr. te landcheins. Desen coop es ghedaen omme zeker somme van penninghen danof zij hemlieden kenden wel betaelt van Symon... Actum ultima xbris LXXVI. »

(*Acten en Contracten*, Keure, 1476-1477, 47v.)

bevestigend beantwoord, dan verklaarde hij de zitting geopend. Hij daagde, met drie schepenen, alle personen, beticht van manslag, verkrachting of verwonding; wie niet verscheen, stond buiten de wet. Was er gevecht geweest, de partijen mochten niet meer verzoenen van zoohaast het feit door den amman gekend was, die, bijgestaan door drie schepenen, de vechters moest verplichten tot wapenstilstand en vrede.

De bediening der ammanij was in den beginne erfelijk en, evenals deze van den Ouden Burcht, te Gent, in 't bezit des geslachts, dat er den naam en de wapenen van droeg. De oudstbekende amman van Gent is Gozewijn d'Amman, die leefde in 1317, en wiens zoon Pieter aan den graaf Robert van Vlaanderen, ten jare 1331, de ammanij verkocht voor de som van 10,400 pond parisis (1).

De geldelijke voordeelen van den amman waren niet gering : hij had een deel van de boeten, toegepast voor de overtredingen der stadskeuren, en van elke wagenvracht haringen, welke hij ter vischmarkt bewaken deed, mocht hij twintig stuks vorderen. (2)

Naar het schijnt had de Gentsche amman omtrent het midden der XIIIe eeuw zijne boeten en

---

(1) Karel V stond de ammanij van Gent weer af aan het magistraat in 1528.

(2) Dit recht werd door genaamden Pieter, ten jare 1358, verkocht aan Jan Borluut, Gerem's zoon.

winsten willekeurig vermeerderd, hetgeen tot gevolg had dat in 1252 een nieuw tarief werd vastgesteld. — In 't schepenenhuis, op den vloer der Collegekamer van de keure of eerste bank, was er in de XVIe eeuw eene koperen plaat te zien, waar eenieder de rechten des ammans op lezen kon (1).

Men vergeve ons deze kleine uitweiding : zij dient om den Lezer een denkbeeld te geven van het aanzien en den invloed, genoten door de oude ammans van Gent, voorvaderen der eerstbekende eigenaars van het erf, waarop het Academiepaleis nu staat. Overigens — de d'Ammans maakten langen tijd deel van het schependom der stad Gent, en van hen getuigt L'ESPINOY : « Ils « ont tousiours tenu le premier rang entre les « magistrats de ceste ville, auquel ils ont feruy « plusieurs fois. Ils ont aussi eu plusieurs sages et « hardis chevaliers de leur dicte famille, qui jadis « firent de notables services aux comtes de Flan- « dres, leurs princes souverains ».

Karel d'Amman, hooger genoemd, leefde in de tweede helft der XVIe eeuw, op welken tijd de huizing een zeer antiek voorkomen had. Wij vonden er eene beschrijving van in het *Landcijnsboek der Armen van de St.-Jacobsparochie* (1561),

---

(1) Dit opschrift is medegedeeld in het 1e deel van ons werk : *Gent van den oudsten tijd tot heden*, 337.

met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld door KAREL VAN ORSCELARE, of OXELARE, dien wij, om deze reden, den naam van verdienstelijk plaatsbeschrijver niet mogen ontzeggen. Dank aan zijne aanteekeningen kunnen tal van oude merkwaardige gebouwen der stad, in zijnen tijd nog bestaande gelijk zij in de middeleeuwen waren opgericht, met de teekenpen nauwkeurig weergegeven worden.

Ziehier in welke bewoordingen KAREL VAN ORSCELARE ons het XVIe, of liever XIVe of XVe eeuwsch gebouw, in zijn *Cijnsboek* doet kennen :

« De heere van Oomberghen 8 deniers groote,
« te Bamesse, uut zijn erfve ende lochtinc achter
« zijn huus jnde Coninckstraete jeghens over thende
« van der Cammerstraete, tzelve huus wezende
« met eenen steeghere ende tgheheel huus van
« blauwen steen,, zeer hooge, boven met canteelen;
« daerneffens ghehuust ende gheërft Segher vander
« Straeten, ten Zantberch waert, ende mijn voors.
« heere met een schoon groote nyeuwe poorte, ter
« andere. »

t Was derhalve een echt middeleeuwsch steen, gebouwd van arduin, bekwaam om wederstand te bieden in geval van aanranding.

Reeds op gezegd tijdstip had de woning in het er achter loopend straatje eenen uitgang, zooals blijkt uit deze andere regelen van gemeld *Cijnsboek* :

« Uut ende up de erfve (*in de Baysteghe*)
« daer zijn (*d'Amman's*) poorte staet, neffens (*achter*)
« zijn groot huus inde Conincstraete... »

Karel d'Amman, heer van Oombergen, overleed in 1616, na in huwelijk vereenigd geweest te zijn met Florence de Cambry, die den 19 Januari 1630 ten grave daalde. Toen dezer staat van goed werd opgemaakt, beschreef men de huizing in de volgende bewoordingen : « een huys ende stede, « zoo datte met alle zijn toebehoorten, vrijheden « ende servituiten ghestaen ende gelegen is in de « Conijnckstraete, commende ten voorhoofde recht-« over de Cammerstraete ».

Eene oorkonde van 1640 meldt dat het vroeger uit drie woningen bestond, en geeft nog den titel op van ééne dezer, te weten *den Oraignenboom.*

Valeriana d'Amman verkocht het eigendom den 4 November 1642 aan Kasper d'Amman, heer van Oombergen, voor de som van 1,500 pond groote.

Een pond groote had de waarde van 10 fr. 88 ct. Aannemende dat de muntwaarde op gezegd tijdstip viermaal grooter was dan heden, komt men tot de som van 65,280 fr. Men neme evenwel in aanmerking dat het gebouw, te dien tijde, niet zoo groot en schoon was als heden.

Kasper d'Amman belastte zijn nieuw eigendom met twee renten, eene ten beloope van 50, de andere tot een bedrag van 14 pond groote 's jaars, ten profijte van zijnen broeder jonker Karel d'Amman. De desbetreffende acte, voorkomende in 't register : *Vrij huus, vrij erve,* 1640-1644, beschrijft het eigendom in de onderstaande bewoordingen :

« tHuus, stede ende erfve, hier te vooren drij

« huusen geweest sijnde, ende als nu jn een ghe-
« proprieert sijnde... soo tselve met alle sijne appen-
« dentien ende dependentien, eertwortel ende naghel-
« vast ghestaen ende gheleghen is ten voorhoofde
« jn de Coninckstraete, thende de Cammerstrate
« binnen deser stede, van oudts ghenoempt *thuus*
« *van Oomberghe,* vrij huus ende erve wesende
« ende nochtans van te vooren belast boven de
« heerelicke renten, van ouden tijden daer uytte
« ghegaen hebbende, met eene rente van elf pon-
« den grooten tsiaers. »

In deze regelen hebben wij den oorsprong van de uitbreiding des gronds, op welken later het huidige gebouw zou worden opgericht; zij toonen ook aan, dat het aloude verblijf der d'Ammans de grootte van een gewoon huis of steen niet te boven ging.

Kasper d'Amman, in huwelijk met Johanna Lanchals, deed het gedeelte des gebouws, dat aan de Vlasmarkt paalt, vernieuwen; men vindt daarvan het bewijs gebeiteld op de balken van de voorzaal, die aan de uiteinden het wapenschild vertoonen der familie d'Amman (eene *versterkte poort* of *burcht*) en van 't geslacht Lanchals eene *zwemmende zwaan*).

In den loop der XVIIIe eeuw ontviel het eigendom aan de heerenfamilie van Oombergen.

Mark-Antoon de Preud'homme d'Ailly, burchtgraaf van Nieuwpoort en Oombergen, die gehuwd

was geweest met Anna-Maximiliana van Oombergen, had voor erfgenamen zijnen zoon Karel-Florens en zijne dochters Maria-Augustina-Coleta en Anna-Jozefa-Nicolle de Preud'homme d'Ailly. Deze verkochten het eigendom bij notariëele acten van 21 Januari en 30 April 1745, verleden vóór den notaris Antoon van der Cruysen, aan David 't Kindt, koophandelaar en meester-timmerman ter stede.

Van de verschillige tot ééne huizing ingerichte eigendommen deed de timmermansbaas 't Kindt bouwen « een groot huys, bequaem om koetsen ende « peerden te houden ». Zóó bestaat het nog heden : 't groote huis met eene uitgestrektheid van 6 aren 95 centiaren, 't andere groot 3 aren 05 centiaren.

Drie jaar later werd het voormalige *Huis van Oombergen* verkocht aan J-B. de Ghellinck, ridder, heer van Wingene. Bij dien koop waren begrepen : twee woningen op de Vlasmarkt (ter plaatse, namelijk, waar de voorloopige zetel der Academie is geweest), en van welke woningen één bekend staat onder den naam van *Groen huys*, nevens het gebouw, dat den hoek der Koningstraat uitmaakte; eindelijk eene derde woning nevens ***het huis van Oombergen*** welke vroeger daar deel van gemaakt had. Thans beliep de koopsom tot 37,000 gulden sterk wisselgeld, boven eene gift van 100 patacons voor de vrouw des verkoopers, en ongerekend de kapitalen van verschillige, op de huizen gevestigde renten. Bovendien was bepaald, dat de kooper aan 't Kindt zou afstaan, « by forme van manghelinghe

ende in plaetse van voordere coopsomme », twee huizen in de St.-Jacobs-Nieuwstraat.

In de eerste helft dezer eeuw behoorde het eigendom aan Lodewijk-Karel-Jozef van Rockolfing van Nazareth, gehuwd met Maria-Francisca Borluut. Deze bewoonden het, gedurende eenigen tijd ook met hunnen schoonzoon den baron Philip Kervyn van Volkaarsbeke, oudschepene der stad en oudvolksvertegenwoordiger van het arrondissement Gent, genoegzaam bekend als een verdienstelijk geschiedschrijver. Rockolfing overleed in 1860, en zijne erfgenamen (1) deden het gebouw den 30 November deszelfden jaars in openbare veiling brengen. Het werd toen aangekocht door jonker Camille-Frederik van Pottelsberghe de la Potterie, burgemeester van Grootenberge, voor de som van 100,025 fr. (met de kosten 110.027 fr. 50 ct.)

Na het overlijden van dezen eigenaar bleef zijne weduwe, geboren Florence de Kerchove, er haar verblijf houden. Deze groote weldoenster der armen en beschermster van alle nuttige volksinrichtigen overleed er in den aanvang van 1892.

---

(1) Mevrouw Maria-Julia-Coleta-Gislena van Rockolfing van Nazareth, gehuwd met jonker Valentijn-Lodewijk-Gisleen Kervyn.

Mevrouw Eugenia-Amelia-Francisca-Gislena van Rockolfing van Nazareth en haar echtgenoot jonker Philip-August-Christiaan Kervyn van Volkaarsbeke.

Mejonkvrouw Sophia-Maria-Theresia-Gislena van Rockolfing van Nazareth.

Het schoone gebouw der Koninkstraat, dat wèl den naam van paleis verdient, is zonder tegenspraak het fraaiste, dat de stad Gent uit de tweede helft der XVIIIe eeuw, in Louis-XV-stijl, heeft behouden. Het aankoopende voor de Koninklijke Vlaamsche Academie ten prijze van 94,000 fr., heeft de Belgische regeering een nieuw bewijs gegeven van echte bezorgdheid en toegenegenheid aan de vaderlandsche letteren. Geen wonder dan, dat de Academie, in zitting van 20 April 1892, na een eerste bezoek aan het nieuwe lokaal, op voorstel des heeren J. Micheels, bestuurder, besloot haren oprechten dank te betuigen aan de heeren Ministers J. de Burlet, A. Beernaert en L. de Bruyn, voor het hoogstgewaardeerde geschenk, alsmede aan den heer J. Lammens, Senator, aan wiens aanhoudende en krachtdadige voorspraak de aankoop van het paleis grootendeels is verschuldigd. Het in dit *Jaarboek* medegedeelde portret van den heer Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs moge beschouwd worden als eene blijvende hulde vanwege de Academie voor den onvergetelijken dienst, aan de vaderlandsche letteren bewezen. Inderdaad : de zoo lang door de Vlamingen betrachte instelling is thans gevestigd in een schoon, duurzaam, alleszins waardig gebouw, waar zij haren beschermheer, Z. M. den Koning, de heeren Ministers, Gouverneur, Stadsbestuurders, Leden van Kamer en Senaat en andere hooggeplaatste personen op behoorlijke wijze kan ontvangen.

FR. DE POTTER.

LODEWIJK-WILLEM SCHUERMANS

WERKEND LID DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE,

door EDW. VAN EVEN.

Op eenen Octoberzondag van 1869 was het feest in het paleis der Leuvensche Hoogeschool, de oude Lakenhalle der XIVe eeuw. Het Studentengenootschap *Met Tijd en Vlijt* vierde de 25e verjaring der benoeming van een zijner verdienstelijkste en werkzaamste leden. Uit alle gouwen van het Vlaamsche land waren er letterkundigen en vrienden toegekomen om den onvermoeibaren werker een blijk van belangstelling en vriendschap te geven. Vóór de aanzienlijke schare sprak hoogleeraar Willems de volgende woorden uit :

« Te midden der laakbare onverschilligheid voor vaderlandsche taal en zeden, waarvan ieder onzer elken dag, helaas! ooggetuige is, is het hoogst vertroostend mannen aan te treffen, mannen van moed en beleid, mannen van kunde en arbeid,

wier ziel een reine spiegel is der vaderlandsche zeden, wier hart een gloed van liefde voor 's volks belangen, wier geest een put van wetenschap voor 's volks taal, wier doel en eenig streven de heroprijzing van den Vlaamschen stam is.

« Het is vereerend voor ons genootschap, zulken man onder zijne leden te tellen. De titels van zijn adeldom zou het overbodig zijn u op te sommen. Meer dan een vierde deel eeuw is hij reeds een der zekerste en der hechtste steunen van *Tijd en Vlijt.* Gij weet het allen, gij bijzonder die tot de vorige studentengeslachten behoort en den man in zijne tot hiertoe zoo ruimschoots vervulde levensbaan van nabij gekend en gevolgd hebt. Als priester was 's mans wandel onbevlekt. Als mensch wist hij de algemeene achting, zelfs van andersdenkenden, te verwerven. Op het terrein der staatkunde was hij Vlaming, immer gereed om met de pen, met woord en der daad de Vlaamsche beweging aan te wakkeren en te verdedigen. In het gebied der geschiedenis deed hij de merkwaardige mannen zijner woonstad en onzer oude *Alma Mater* in al den glans hunner kennissen en zedelijke grootheid herleven, en voor ons genootschap was hij, 25 jaren lang, de getrouwe Achates van onzen onvergetelijken David. » (1)

In deze toespraak maalde onze geleerde collega

---

(1) ALBERT FREDERICQ, *Verslag over de werkzaamheden van het genootschap* MET TIJD EN VLIJT, 1868-1869.

op de meest treffendste wijze de beeltenis van den jubilaris, ons diepbetreurd medelid Lodewijk Schuermans, ons, het voorleden jaar, door den dood ontnomen.

Sedert meer dan eene halve eeuw leefden wij met den ontslapen in vriendschappelijke betrekkingen. Wij kenden hem in al de tijdperken van zijn leven : eerst als leerling van het college *ten Hoogen Heuvele*, dan als leerling der Leuvensche Hoogeschool en eindelijk als priester en letterkundige. Steeds vonden wij hem een man van vromen wandel, voorbeeldige werkzaamheid en brandende vaderlandsliefde. Wij achten het ons dan ook tot eenen plicht den ouden vriend te herdenken, die met den gloed eener vaste overtuiging zijn gansche leven aan de verdediging der Vlaamsche belangen heeft gewijd.

Schuermans was een voortreffelijk priester, een voorbeeldig burger, een gemoedelijk volkslievend man. Vlaming was hij in bloed en leven, in alles en voor alles. Het grootste deel zijner inkomsten besteedde hij ter aanmoediging van Vlaamsche schriften. Zijne bibliotheek stond ten dienste van elken Vlaming die er verlangde in te putten.

De man was geen hooge, maar een practische geest, een kloeke werker, een behendige zoeker, een onvermoeibare ontginner op ons taal- en letterveld. Al wat hij kende had hij door onverpoosd blokken, door taaien arbeid, opgedaan. Buffon heeft gezegd dat de stijl den man verraadt. Het

woord is ook voor onzen vriend eene waarheid : zijn stijl is eenvoudig, gemoedelijk, gelijk de schrijver. Bij het behandelen der pen zocht hij niet te verrukken noch mede te slepen, maar te leeren of te stichten, dienstig te wezen aan den Godsdienst, de Taal en het Vaderland.

LODEWIJK-WILLEM SCHUERMANS werd geboren den 6 Januari 1821, binnen Kampenhout, een aanzienlijk en bloeiend dorp van Brabant, bespoeld door de schipvaart van Leuven naar Mechelen. Hij was zoon van Pieter, een welgesteld landbouwer, en van Anna-Maria de Keyser. Zijn vader had eenen broeder, Arnold Schuermans, pastoor van het groot Begijnhof, te Leuven. Een andere broeder, met name Frans, hield, met zijne zuster Barbara, in gemelde stad, eenen kruideniers-winkel, in het huis *den Wolf*, Brusselsche straat, recht over de vroeger zeer bezochte herberg *den Pelgrim*.

Schuermans had het geluk onder zijne naaste bloedverwanten een geletterd man, den pastoor van het Leuvensch Begijnhof, te tellen, die zijne wetenschappelijke opvoeding bewaakte. In de dorpschool ontving hij de beginselen van het lager onderwijs. Zijne oprechte godsdienstigheid liet aan zijne ouders voorzien dat hij zou priester worden.

Vroeg werd hij dan ook naar Leuven gezonden om er zijne middelbare opleiding te ontvangen. Hij woonde in *den Wolf*, bij zijnen oom Frans en zijne moei Barbara, twee nederige, deugdzame en god-

vruchtige menschen, die hunnen neef oprecht lief hadden en hem met de meeste zorgen omringden. Frans stierf in 1869, oud 90 jaren; Barbara, in 1867, oud 85 jaren. Zij hadden het genoegen gehad hunnen neef tot de priesterlijke waardigheid te zien verheven worden.

Het huis *den Wolf* was een schilderachtig gebouw uit de 16e eeuw, met ijzeren staven in de vensters van den winkel en kleine ruitjens in de stagevensters (1). In de vertrekken vond men hier en daar een schilderstuk of een snijwerk. Het kon niet anders of de jongeling, die dit huis bewoonde, moest genegenheid opvatten voor onze oude kunst. Zulks was het geval met Schuermans. Terwijl hij op de banken van het College nog was gezeten, volgde hij de teekenlessen, welke Frans van Dorne, een leerling van den schilder David, destijds voor eenige betalende jongelingen had geopend. Later verkreeg hij met voorliefde oude schilderijen, oude prenten en oud porselein.

Schuermans was leerling in het Stadscollege van Leuven, toen, in 1837, dit sticht onder het beheer der Katholieke Hoogeschool werd gebracht. Door de zorgen van Mgr de Ram werd er het onderwijs zoo doelmatig ingericht dat het weldra de beste uitkomsten opleverde. Onze vriend had er tot leeraar van Rhetorica een man van hooge geleerdheid, geoefen-

---

(1) Het is afgebeeld in ons werk : *Louvain monumental.*

den smaak en onverpoosden ijver, Mgr Namèche, later Rector der Hoogeschool, een Waal die onze taal lief heeft, leest en verstaat; en die thans in de aloude abdij van Perk, in den gezegende ouderdom van 82 jaren, den schoonen avond van zijn werkzaam leven overbrengt.

In het College ten *Hoogen Heuvele* werd een leergang van Vlaamsche taal gegeven door den eerw. heer Karel Bogaerts, een Limburger, destijds onderregent in het Pauscollege en medewerker aan het maandschrift *de Middelaer*, welk hoogleeraar David, te Leuven, van 1840 tot 1843 in 't licht gaf. Het was deze geleerde, aangename priester, later grootvicaris van het bisdom van Luik, die onzen Schuermans tot het beoefenen der volkstaal overhaalde.

Ten jare 1841 werd Schuermans leerling van wijsbegeerte en letteren bij de Hoogeschool. Hier kwam hij in aanraking met kanunnik David, die, destijds, rond zijn catheder, de bloem der Vlaamschgezinde jonkheid had vergaderd, als Nolet de Brauwere, Delgeur, van der Molen en van Straelen, om er slechts eenige te noemen Te midden dezer moedige mannen werd hij een veelbelovend recruut voor onzen Taalstrijd en een der ijverigste leden van het genootschap *Met tijd en vlijt*, door Emmanuël van Straelen, in 1836, in den schoot der *Alma-Mater*, tot stand gebracht.

In 1842 herriepen eenige burgers de aloude Leuvensche rederijkkamer *het Kersouwken* in het leven. De zittingen van dit genootschap hadden

plaats elken donderdag der week, te 8 uren 's avonds, in eene herberg gestaan in de Brusselsche straat, tegenover de kerk van Sint Jacob. Men hield er, tusschen pot en pint, voordrachten van eigene vinding of aan bekende schrijvers ontleend. Een boezemvriend van Schuermans, August Mertens, later pastoor van ter Vuren, dit jaar mede overleden, was de eerste secretaris dier maatschappij. De jeugdige student liet zich als lid aannemen en hield er voordrachten, die bijval verwierven. In het *Kersouwken* kwamen wij met Schuermans in kennis en waren wij getuigen van zijnen ijver tot verspreiding der zucht voor de taal.

In October 1842 trad Schuermans in het aartsbisschoppelijk Seminarie van Mechelen. Als leerling in de Godgeleerdheid beantwoordde hij volkomen aan de verwachting zijner meesters. De weinige stonden, die hem overbleven, wijdde hij aan het maken van propagande onder zijne medeleerlingen in het belang der Vlaamsche taal. Ons schreef hij brief op brief om ons aan te zetten de belangen der taal in Leuven niet te verwaarloozen.

Schuermans werd priester gewijd den 20 December 1845. Den 30 derzelfde maand bekwam hij den post van onderpastoor te Melsbroek. Hier vond hij tijd om zich meer werkdadig met de nationale zaak onledig te houden. Van 1846 tot 1848 leverde hij bijdragen over de Vlaamsche beweging aan het weekblad het *Belgisch Leeuwken*, eerst te Hasselt en later te Brussel gedrukt. In

1850 was hij medewerker aan de *Grondwet*, die te Schaarbeek verscheen.

Ten jare 1851 werd hij aan *Met Tijd en Vlijt* en aan het *Kersouwken* teruggegeven door zijne benoeming tot onderpastoor van het groot Begijnhof van Leuven. Hier vond hij andermaal tijd tot letteroefening. In die dagen leefden nog in ons, thans zoo vervallen Begijnhof, vele Begijnen die vóór de Fransche omwenteling het Beggaskleed hadden aangenomen en in bezit waren der nalatenschap van vroegere medezusters. Schier elkeen dezer Begijnen telde eene verzameling van oude vlaamsche boeken. Onderscheidene bezaten ook schilderijen en beeldhouwwerken. Schuermans, die een wakker snuffelaar in oudheden was geworden, doorzocht die Begijnenbibliotheken en vond er handschriften en boeken, die voor de geschiedenis onzer letteren een groot belang opleverden. Naar aanleiding dezer ontdekkingen vervaardigde hij eene reeks van verhandelingen over Leuvensche geleerden (hoogleeraren en anderen) die in de moedertaal geschreven hebben, en wier werken weinig of niet bekend waren, als Cornelius Jansenius, Bisschop van Gent, Franciscus Sonnius en Johannes Malderus, Bisschoppen van Antwerpen, Johannes Hessels en Marten Steyaert, hoogleeraren te Leuven ; Adriaan Sassenus, Marcus van den Tymple, Peeter Peck, Jan Goethals, Willem de Metser, Willem Baseler en anderen. Ook deed hij belangrijke bijzonderheden kennen

over twee oud Vlaamsche dichteressen, die op het Leuvensch Begijnhof geleefd hebben : Maria van Sulper, eene Leuvenares, en Anna Doevrin, die tot eene patriciërsfamilie van Brussel behoorde. Deze verhandelingen zijn gedrukt, gedeeltelijk in de *Eendracht*, gedeeltelijk in de *Vlaamsche School*.

In *Met Tijd en Vlijt* deed Schuermans belangrijke mededeelingen. Ten jare 1857 las hij er zijn uitgebreid opstel over de *Fratricellen en Beggaarden*, in een der bundels van dit gezelschap gedrukt, en, ten jare 1859, zijne verhandeling *over de Vlaamsche Bijbelvertalingen*. In dezen arbeid toont hij dat, indien de katholieke volkeren steeds gewedijverd hebben om den Bijbel, het boek der boeken, in de volkstaal over te brengen, de Nederlanders (Vlamingen en Hollanders) bij deze taak niet ten achter bleven : getuigen de Rijmbijbel van Jacob van Maerlant en de Bijbel, te Delft, in 1477, gedrukt. De schrijver bespreekt met kennis de overzettingen van Delft, Keulen en Leuven. Over elke dezer vertalingen deelt hij belangrijke inlichtingen mede. Doch hij handelt meer bepaaldelijk over de vertolking, vervaardigd op last van Karel V, door Nicolaas van Winghe, kanunnik van Sint Marten, te Leuven, en in 1548 in gemelde stad verschenen. Gelijk men weet, bestaan er van deze vertaling 50 zoo heele als halve herdrukken. Dezen arbeid voltrok Schuermans met eene verhandeling *over de Jansenistische Bijbelvertalingen*, in België en in Holland verschenen.

Te midden zijner letterkundige werkzaamheden op het stille Begijnhof, werd hij benoemd tot pastoor van het aangename dorp Wilsele, onder de muren van Leuven gelegen. Het was den 25 September 1868. Door zijne oprechte goedheid en zijne eenvoudige, ronde handelwijze won hij weldra het vertrouwen en de achting zijner parochianen. In den kerkdienst uitmuntend ondersteund door de heeren Hendrickx en Craenen, die opvolgendlijk de bediening van onderpastoor waarnamen, vond hij tijd om zijnen letterarbeid voort te zetten en aanhoudend anderen in liefde en genegenheid tot de landtaal op te wekken. De pastorij van Wilsele werd een vereenigingspunt voor al de liefhebbers en beoefenaars onzer letterkunde. Dáár werd, met medewerking van hoogleeraar Alberdingk Thijm, de grondslag van het *Davids-Fonds* gelegd, nadat de heer Fr. de Potter, in het toen door hem opgestelde *Fondsenblad*, de noodzakelijkheid had bewezen om de katholieke Vlamingen in éénen bond te vereenigen en ook den eersten oproep daartoe had gedaan, welk ontwerp door den heer Aug. Snieders in het *Handelsblad van Antwerpen* met kracht was ondersteund geworden.

Reeds had Schuermans zich eenigszins met eigenlijke taalstudie opgehouden in zijn onderzoek over den *Oorsprong der Vlaamsche familienamen*, toen hem een ruimer veld ter ontginning werd aangeboden. Op voorstel van hoogleeraar David opende, in 1859, het genootschap *Met Tijd en Vlijt* eenen

wedstrijd tot het verzamelen der noodige stof tot een algemeen Vlaamsch *Idioticon*. Hij vond mededingers : de eerste prijs werd toegekend aan een gezamentlijk werk van Jan van Beers en Karel Stallaert; de tweede aan pastoor Duvillers; Schuermans, die insgelijks naar den lauwer had gedongen, bekwam slechts eene eervolle melding. Nochtans was het hij, die geroepen werd om de alleszins groote onderneming te verlichamen.

De ingezondene stukken moesten tot een enkel geheel versmolten worden. Het was eene groote, moeilijke, veelomvattende taak : meer dan zestien duizend woorden moesten onderzocht en in de gewestspraken vergeleken worden. David verlangde den arbeid door Em. van Straelen te zien verrichten; doch deze schrijver nam niet aan, en het werk bleef verschillende jaren onder. Eindelijk werd er een oproep gedaan aan de vaderlandsliefde van Schuermans. Met ijver en genegenheid tevens nam hij den arbeid aan. Vijftien volle jaren wijdde hij aan het te gader brengen en het opstellen van het Vlaamsch *Idioticon*, doelmatig ter zijde gestaan door zijne medeleden de heeren Dubois en Lambrechts. De eerste aflevering verscheen in 1865; de laatste in 1876. Het werk vormt een boekdeel van XXVII — 902 bladzijden 8°. Ofschoon er onder het graan nog al kaf was gebleven, vond het boek vrij ruimen bijval. Sedertdien werd er op dit veld, door meer voorbereide mannen, geoogst. De werken van De Bo, Joos, Tuerlinckx, Rutten en Gezelle brachten oneindig toe ter ontwikkeling der Vlaamsche taalstudie.

Meer en meer overtuigd van het nut zijns werks, hield Schaermans niet op nieuwe bouwstoffen te vergaderen om het te volledigen. In 1885 gaf hij zijn *Bijvoegsel* in het licht — een boekdeel van XIX-405 bladzijden in-8°.

Na de uitgave van dezen laatsten arbeid ging hij immer voort met het verzamelen en verklaren van onbesprokene woorden. Op de veiling zijner boeken kocht de Vlaamsche Academie een afdruksel van het Vlaamsch *Idioticon*, met wit papier doorschoten, 't welk hij met eene reeks belangrijke aanteekeningen had verrijkt.

In 1861 gaf Schuermans de onuitgegeven gedichten in het licht van onzen stadsgenoot Frans van Arenbergh, priester, bestuurder van het Stadscollege van Lier, geboren te Leuven den 11 Mei 1811 en aldaar aan eene tering overleden den 5 October 1846. — Met de schoone verzen van dezen Vlaamschen dichter aan de vegetelheid en misschien aan de vernieling te onttrekken, bewees hij aan onze letterkunde wederom een wezenlijken dienst.

Ter gelegenheid der inleiding van eenen pastoor of der inkleeding eener non of eener begijn, tokkelde Schuermans weleens de Vlaamsche snaren; gekend als goed en vlug de pen te hanteeren, riep men bij dergelijke feestjes zijne hulp in, wetende dat, om dienst te bewijzen, hij nooit weigeren kon; edoch, de dichtkunst was zijne zaak niet, en hij legde er zich dan ook niet op toe.

Al wat het Vlaamsche vaderland tot eer verstrekte, zoo wel op het gebied der schoone kunsten als op dat der letteren, ging hem aan het hart. De grootste Vlaamsche schilder der 18e eeuw, Pieter-Jozef Verhaghen was, in 1811 te Wilsele begraven geworden. Zekeren dag, in samenspraak met Schuermans, gaven wij hem ons spijt te kennen op het kerkhof zijner parochie geenen gedenksteen voor den uitmuntenden meester aan te treffen « In dit gemis zal voorzien worden. » was het antwoord, en van dit oogenblik was het stichten van een gedenkteeken aan Verhaghen, eene besliste zaak. Op zijn aandringen deed het Staatsbestuur het marmeren borstbeeld van den schilder vervaardigen, door den heer Jules Courroit, leeraar van beeldhouwkunde bij de Academie van Hasselt (1). Het werd geplaatst op eene arduinen zuil ten kerkhove van Wilsele; maar de pastoor, vreezende dat het aldaar mettertijd door de kinderen kon beschadigd worden, deed het een paar jaren later binnen de kerk plaatsen.

Schuermans deed nog meer voor de gedachtenis van den grooten kunstenaar : in 1875 werden te Leuven de schilderijen van Verhaghen, nagelaten door zijn kleinzoon advocaat Pieter Quirini, openbaar te koop gesteld. De pastoor kocht op deze veiling eene *Madona met het kindje Jezus*,

---

(1) Zie ons boek : *De schilder P.-J. Verhaghen, zijn leven en zijne werken*. Leuven, 1875, in-8°, bl. 157.

welk schoon gewrocht hij bij uitersten wil schonk aan de kerk van Wilsele om in het hoogaltaar geplaatst te worden. Zóó vindt men in dezen tempel naast Verhaghen's praalgraf ook een gewrocht uit het penseel van dezen kunstenaar gevloeid.

Schuermans schreef ook eenige werkjes van godsdienstigen aard, als : *Onze lieve Vrouw van Rimini*; *Oefening van den kruisweg*; *Leven van de heilige Lucia*, enz. Hij vertaalde het werk van den eerw. heer Bets : *Over den veldtocht der Franschen en Hollanders in België in 1635*, en schreef een opstel over hetzelfde onderwerp, ter gelegenheid van het 250 jubelfeest der verlossing van Leuven, ten jare 1885 gevierd.

Het kon niet anders of de Koninklijke Vlaamsche Academie moest eene hulde van erkentelijkheid brengen aan Schuermans voor de veelvoudige diensten, die hij gedurende zijne lange loopbaan aan de nationale zaak had bewezen. Den 13 December 1887 benoemde zij hem tot briefwisselend lid, en reeds den 26 Juli 1889 werd hij tot werkend lid verkoren. Zeer gevoelig was hij dan ook aan deze onderscheiding. Ofschoon onpasselijk, reisde hij naar Gent en verscheen te midden zijner Academiebroeders om hun zijnen hartelijken dank te betuigen. Eene tweede maal kwam hij naar de zitting, om het geleerd gezelschap een oud Vlaamsch glossarium ten geschenke aan te bieden.

Tot in zijne klimmende jaren werkte hij wakker voort. Dikwijls leed hij aan eene borstkwaal,

gevolg van zijn huiszittend leven. Eene geraaktheid kwam voor immer zijne werkzaamheden onderbreken. Hij herstelde wel eenigszins, maar de boom had een knak gekregen die hem bij den eersten rukwind moest doen nedervallen. Wat de goede man het meeste spijt veroorzaakte was, dat hij zich niet meer in staat gevoelde aan de werkzaamheden der Vlaamsche Academie deel te nemen. Hij bekende het, met tranen in de oogen en eene van aandoening bevende stem, toen, enkele weken vóór zijn verscheiden, onze bestendige secretaris hem, bij een bezoek te Wilsele, vroeg om te trachten weder de zittingen der Academie bij te wonen.

Te midden zijner boeken hield hij zich echter nog veel met haar onledig Opgewekt door den bestendigen secretaris onderzocht hij, met de meeste aandacht, de proeven van de lijst der Zuinederlandsche schrijvers, en zond nu en dan boeken en vlugschriften voor onze Bibliotheek. Zoo bleven nog zijne laatste dagen, hoezeer door de krankheid des lichaams gekwollen, nuttig aan de wetenschap, tot dat eene tweede geraaktheid hem uit het leven rukte.

Lodewijk-Willem Schuermans ontsliep te Wilsele den 30 Augustus 1891. Den 2 September, te 11 uren 's morgens, had zijne teraardbestelling, onder eenen grooten toeloop van vrienden en kennissen, plaats. Zij werd bijgewoond door onderscheidene leden der Academie als de heeren Frans de Potter, bestendigen secretaris, van J. van

Droogenbroeck, E. Hiel, P. Alberdingk Thijm, P. Willems en Fr. Willems. Eene afvaardiging van den gemeenteraad, met den heer Burgemeester aan het hoofd, waren mede aanwezig. De eerw. heer Ceulemans, deken van Leuven, verrichtte de plechtigheid, bijgestaan door de geestelijkheid der omliggende parochiën. Voor de uitgestelde baar werden er twee redevoeringen uitgesproken : de eerste door ons, in name der Koninklijke Academie, de tweede door onzen veelgeachten en geleerden collega hoogleeraar Alberdingk Thijm, een bijzonderen vriend des overledenen (1).

Na den dienst werd het lijk ter aarde besteld aan de rechte zijde van het koor der kerk van Wilsele. Daar rust de deugdzame man te midden zijner parochianen, die hij gedurende drie en twintig jaren niet ophield met woord en voorbeeld te stichten. Zijne gedachtenis zal niet alleen te Wilsele, maar in geheel het Vlaamsche land voortleven. Met het gevoel van vereering zullen de Vlamingen het aandenken bewaren der diensten, aan onze letteren bewezen door den priester, die nooit andere leuze had dan : *Godsdienst, Vaderland en Taal.*

Leuven, 15 *November* 1892.

---

(1) Zij zijn gedrukt in de *Verslagen en Mededeelingen der Academie* van 1891.

Wetten betrekkelijk de verzameling en het uitleenen van boeken.

De Bestendige Secretaris is gelast met de bewaring der archieven en der bibliotheek. (*Artikel* 14, 2e §, *van het Koninklijk besluit betreffende de instelling der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

De boekenverzameling staat onder het toezicht van het bestuur. De bewaring der boeken en handvesten is toevertrouwd aan den Bestendigen Secretaris. (*Artikel* 55 *van de algemeene Wetten der Academie.*)

I.

De boeken der Koninklijke Vlaamsche Academie zijn ter beschikking van de werkende en briefwisselende Leden der Academie.

II.

Geen boek wordt in leen gegeven dan nadat het gebonden, en op het titelblad, alsmede op den rug, voorzien is van den stempel der Academie.

De uitleening geschiedt door tusschenkomst van den Bestendigen Secretaris.

Tijdschriften, of werken bij afleveringen uitgegeven, worden niet geleend dan nadat zij, bij jaargang of boekdeel, door band vereenigd zijn.

III.

De leener schrijft, duidelijk, den titel en het nummer van het gevraagde boek in een daartoe bestemd register op twee aan elkander gehechte aanvraagbewijzen. Het eene daarvan blijft in het register bewaard; het andere bekomt de leener, als ontvangstbewijs, bij de teruggave des boeks.

IV.

De leening geschiedt voor ten hoogste acht weken.

Na dezen tijd is de leener verplicht het boek aan den Bestendigen Secretaris terug te sturen, en eene nieuwe aanvraag te doen, indien hij begeert het boek nog langer te raadplegen.

V.

Niet meer dan vier deelen van een zelfde werk worden in leening gegeven.

De Bestendige Secretaris-Boekbewaarder beslist over de uitzondering.

VI.

De leener vervangt, op zijne kosten, de door hem beschadigde of verlorene boeken.

VII.

Al de uitgeleende boeken moeten den 1 December van elk jaar in de Bibliotheek teruggebracht zijn.

VIII.

Geen handschrift hoegenaamd wordt buiten het lokaal der Academie geraadpleegd. Aanteekeningen op boeken of handschriften, plooien van bladzijden en andere verminkingen zijn verboden.

IX.

De vrachtprijs, te betalen voor de boeken, welke de post niet verzendt, is ten laste van den leener.

Gezien en goedgekeurd door het Bestuur der Koninklijke Vlaamsche Academie.

De Bestuurder,
P. WILLEMS.

De Bestendige Secretaris.
FR. DE POTTER.

Gent, Augustus 1887.

LIJST DER BOEKEN

TOEBEHOORENDE AAN DE

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

(*Eerste vervolg.*)

XXII.

Bloemlezingen. — Verzamelwerken.

15083 BOLS (J.) en MUYLDERMANS (J.). Nederduitsche bloemlezing, dicht- en prozastukken verzameld en voorzien met aanteekeningen, eene schets van de geschiedenis onzer letterkunde, enz. 2e uitgave. Mechelen, R. van Velsen, 1892, 12°.

— — Nederduitsche Bloemlezing, Dicht- en prozastukken, verzameld en voorzien met aanteekeningen en eene schets van de geschiedenis onzer letterkunde. Twee deelen. Tweede uitgave. Mechelen, E.-F. van Velsen, 1886-1888, in-12°.

15083[1] — — Eerste deel, 4e uitgave. Mechelen, Raym. van Velsen, 1892. Tweede deel. Tweede uitgave, ibidem, 1892, 12°.

15087 CLAES (DÉS.). Livre de lecture flamande à l'usage des Athénées, des Collèges, des écoles normales et des écoles moyennes de la Belgique wallonne. Namen, Ad. Wesmael-Charlier, 1884, 12°.

15090 Handelingen van het (1e) Nederlandsch Congres, gehouden te Gent, den 26, 27, 28 en 29 Augustus 1849. Gent, L. Hebbelynck, 1850, 8°.

15091 Handelingen van het tweede Congres, te Antwerpen, in 1850. Amsterdam, J.-F. Schleyer, 1851, 8°.

15092 Idem. Derde Congres, te Brussel, in 1851. Brussel, J.-H. de Hou, 1852, 8°.

15093 Idem. Vierde Congres, te Utrecht, in 1854. Utrecht, J.-G. Broese, 1855, 8°.

15094 Idem. Vijfde Congres, te Antwerpen, in 1856. Antwerpen, J.-H. van der Wielen, 1856, 8°.

15095 Idem. Zesde Congres, te 's Hertogenbosch in 1860. 's Hertogenbosch, gebr. Muller, 1860, 8°.

15096 Idem. Zevende Congres, te Brugge, 1862. Brugge, Tanghe, zoon, 1863, 8°.

15098 Idem. Achtste Congres, te Rotterdam, in 1865. Rotterdam, M. Wyt en zoon, 1865, 8°.

15097 Programma van het negende letterkundig Congres. Gent, G. van Melle, 1866, gr.-8°, 14 bl.

15097[1] Handelingen. Negende Congres. te Gent, in 1868. Gent, I.-S. van Doosselaere, 1868.

15099 Handelingen over het tiende Congres, te 's Gravenhage in 1869. 's Gravenhage, Mart. Nijhoff, 1869, 8°.

15100 Idem. Elfde Congres, te Loven, in 1870. Loven, gebr. van Linthout, 1870, 8°.

15101 Programma van het twaalfde Congres. Middelburg, J.-C. en W. Altorffer, 1875. gr.-8°.

15100[1] Handelingen over het twaalfde Congres te Middelburg, in 1872. Middelburg, J.-C. en W. Altorffer, 1873 8°.

15103 Programma van het veertiende Congres. Maastricht, H. Bogaerts, 1875, 8°.

15104 Idem. Veertiende Congres te Maastricht, in 1875. Maastricht, H. Bogaerts, 1876, 8°.

(*De handelingen van het* 15° *Congres, gehouden te Brussel in* 1878, *werden niet gedrukt.*)

15107 Handelingen van het zeventiende Congres, te Mechelen, in 1879. Mechelen, H. Dierickx-Beke, zonen, 8°.

15109 Idem. Negentiende Congres, te Brugge, in 1884. Brugge, J. Cuypers, 1887, 8°.

15110 Programma van het XXI° Congres. Gent, A. Siffer, 1891, 12°.

15111 Handelingen van het een-en-twintigste Congres, te Gent, in 1891. Gent, A. Siffer, 1892, 8°.

15120 JOTTRAND (L.). Nederduitsche gewrochten van den Nederlandschen Waal L. Jottrand. Brussel, van der Auwera, 1872, 8°.

15127 Letteroefeningen (Nederduitsche). Gent, Snoeck-du Caju en Zoon, 1834, 8°.

15123 Letteren (Noordsche). (Talen, letterkunde, omzettingen), als vervolg op de Reisbrieven uit Dietschland en Denemark, door *C.-J. Hansen*. Gent, I-S. van Doosselaere, 1860, 12°.

15125 Letterkunde. (Nederlandsche) Voornaamste schrijvers der vier laatste eeuwen (van Nederland). Bloemlezing door D. de Groot, L. Leopold en R.-R. Rijkens. Zesde, gewijzigde druk. Groningen, J.-B. Wolters, 1887, 2 deelen 8°.

15129 Stijl- en letterkunde. Practisch handboek ter beoefening der Nederlandsche letteren (Bloemlezing) door Frans Willems. Eerste deel (proza), Antwerpen, Van Os-de Wolf, 1881, in-12°. Tweede deel (poëzij), Lier, J. van In en Cie, 1890, 8°. Idem, 2e stuk, poëzij, 1891, 8°.

15132 WILLEMS (Jan-Frans). Brieven, aan Jer. de Vries, K.-A. Vervier, E.-J. Potgieter, F.-H. Mertens, J.-B. David enz. Gent, W. Rogghé, 1874, 8°.

15133 — — Keus uit de dicht- en prozawerken, verzameld door *Max Rooses*. Gent, W. Rogghé, 1873, 12°.
I. 1812-1830.
II. 1831-1846.

XXIII.

Middelnederlandsche Spraakkunst.

15135 FRANCK (Johannes). Mittelniederländische Grammatik, mit Lesestücken und Glossar. Leipzig. T.-O. Weigel, 1883, gr.-8°.

15136 JOOST (AMAAT). Korte Spraakkunst van Jacob van Maerlant, volgens « Spiegel Historiaal ». Brugge, F. de Haene-Wante, 1887. 16°.

15137 VAN HELTEN (Dr. W.-L.). Middelnederlandsche Spraakkunst. Groningen, J.-B. Wolters, 1887, 8°.

XXIV.

Nieuwe Nederlandsche Taalkunde. — Spelling. — Uitspraakleer. — Woordgronding. — Prosodia.

15139 ALBERDINGK THIJM (J.-A.). De Nederlandsche spelling, in haar beginsel, haar wezen en eischen beschouwd. Vermeerderde overdruk uit het *Algemeen Letterlievend Maandschrift*. Utrecht, Kemink en zoon, 1847, 8°.

15140 BAUWENS (Ev.). Gebruik en oorsprong van het ontkennend *en* Een wandelingsken door onze letterkunde. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°.

15140² BECKERING VINCKERS (J.). Een orthographische E-legie of Dr. L.-A. te Winkel 's E-spelling en uitspraak der Gothische *ai*, naar aanleiding van haar strijd tegen de gewestelijke uitspraak en zekere verschijnselen in een paar Ravennatische oorkonden uit de 6e en 7e eeuw, taalvergelijkend beschouwd. Kampen, B.-L. van Dam. 1864, 8°.

15140³ — — Hagchelijkheid van de spelling volgende afleiding of objectiviteit van de resultaten der wetenschappelijke (?) afleiding, op het standpunt, vertegenwoordigd door de Redactie van 't Woordenboek der Nederlandsche Taal. Kampen, K. van Hulst, 1866, 8°.

15140⁴ Begrip (Kort) des Rederkavelings : in slechten rijm vervat, om des zelfs voorneemste hoofdpuncten te beter in de gedachten te hechten. Leiden, Chr. Plantijn, 1585, 12°.

15140⁵ BEHAEGEL (P.). Verhandeling over de Vlaemsche spelkunst, byzonderlyk ingerigt ter beslissing van de geschilpunten der taalgeleerde omtrent de spelling. Brugge. C. de Moor, 1837, 8°.

15140[5] Bewerp (Ruych) vande Redenkaveling ofte Nederduytsche Dialectike. Leiden, Chr. Plantijn, 1585, 12°.

15141 BILDERDIJK (W.). Korte aanmerkingen op Huydecopers Proeve van taal- en dichtkunde. Amsterdam, P. den Hengst en zoon, 1828, 8°.

15142 — — Taal- en dichtkundige verscheidenheden. Rotterdam, J. Immerzeel, 1820-1823, 8°, 4 deelen.

15143 — — Nieuwe taal- en dichtkundige verscheidenheden. Ibid. id. 1824-1825, 8°, 4 deelen.

15144 — — Nederlandsche spraakleer. 's Gravenhage A.-D. Schinkel, 1826, 8°.

15145 — — Voorlezingen over de Hollandsche taal. Arnhem, H.-W. van Walré, 1875, 8°.

15146 — — Verslag betrekkelijk de bastaardwoorden. 1809, 4°. (*Overdruk.*)

15147 — — Beginsels der Woordvorsching. Leeuwarden, G. Saringar, 1831, 8°.

15149 BOLS (JAN). « Geene hope — gene hoopen ». Verschil van uitspraak tusschen de zuivere en de gemengde *e* en *o*. Loven, J. Lefever, 1882, 8°.

15150 — — « Geene kolen — geene koolen ». Verschil in uitspraak tusschen de zuivere (zachtlange) en gemengde (scherplange) *e* en *o*. Gent, A. Siffer, 1891, 8°.

15151 BOLS (J.) en DE RUYSSCHER (J.). Eenige regeltjes om den Vlaamschen studenten hunne moedertaal te leeren behoorlijk schrijven en uitspreken. Verbeterde en vermeerderde uitgave. Mechelen, E. Janssens, 1883, 12°.

15152 — — Eenige regeltjes. Handboeksken, waar de Vlaamsche studenten hunne moedertaal behoorlijk in leeren schrijven en uitspreken. Vierde uitgaaf. Lier, Joz. van In, 1892, 12°.

15152[1] — — Nieuwe spelling : enige hoge bomen. 8°.

15164[1] BOSDIJK (J.-F.). — Korte uitspraakleer der Nederduitsche taal, voor beoefenaars der mondelijke voor-

dragt en voornamelijk voor onderwijzers en kweekelingen. Amsterdam, N.-W. van Nifterick, 1844, 8°.

15153 BORMANS (J.-H.). Verslag over de verhandelingen ingekomen bij het staetsbestuer van België, ten gevolge der taelkundige prijsvraeg voorgesteld bij Koninklijk besluit van 6 September 1836. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1841, 8°.

15154 BROECKAERT (JAN). Taal- en stijlzuivering. Gent, A. Siffer, 1890, 8°.

15154' BROUWER (ANSKE M.). Toemaatje 8°.

15156 CLAES (D.). Gemengde taal- en letterkundige aanmerkingen. Gent, A. Siffer, 1891, 8°.

15157 — — Taalpolitie toegepast op Cato Schabletter. Antwoord aan M. H. Meert. Gent, (Ad. Hoste), 1891. 8°. (*Overdruk*).

15158 — — Cours de langue flamande à l'usage des Wallons. 5e édition. Namen. Ad. Wesmael-Charlier, 1884, 12°.

15162 DAEMS (S.) Waard of weerd, 1882, 8° (*Overdruk*)

15164 DAVID (JAN). De ziekte der geleerden, in zes zangen, van Bilderdijk, uitgegeven met inleiding en aanteekeningen, door *J. David*. Loven, van Linthout en van den Zande, 1848, 8°.

15165 DE GROOT (D.). Nederlandsche Spraakkunst Achtste verbeterde druk. Groningen, P. Noordhoff, 1884. 8°.

15166 — — Proeve eener beantwoording der vraag : « In hoe verre zijn de tegenwerpingen, in de laatste tijden tegen de ingevoerde spelling gemaakt, gegrond, en in hoe verre behooren zij tot verbetering onzer taal te worden aangenomen en ingevoerd »? (Uittreksel uit het 1e deel der *Nieuwe werken der Hollandsche Maatschappij van Fraaie Kunsten en Wetenschappen*. Leiden, 1840. Gevolgd door eenige hs. aanteekeningen van PRUDENS VAN DUYSE).

15167 DE JAGER (A.). Bezwaren tegen de Spelregeling voor het Woordenboek der Nederlandsche Taal, Deventer, A. ter Gunne, 1865, 8°.

16168 DE JAGER (A.). Mijne toetreding tot de spelling van het Woordenboek der Nederlandsche taal. Deventer, A. ter Gunne, 1867, 8°.

15170 — — Verscheidenheden uit het gebied der Nederduitsche taalkunde. Deventer, A. ter Gunne, 1844, 8°.

15171 — — Latere Verscheidenheden uit het gebied der Nederduitsche Taalkunde. Deventer, A. ter Gunne, 1858, 8°.

15172 — — Toelichtende bedenkingen op het Naschrift van J.-P. Sprenger van Eijk, geplaatst achter zijne Handleiding tot de kennis van onze vaderlandsche Spreekwoorden. aan het Landleven ontleend. Rotterdam, T.-J. Wijnhoven-Hendriksen, 1841, 8°.

15173 — — Proeve over de werkwoorden van herhaling en during in de Nederduitsche taal. Tweede uitgave, Deventer, A. ter Gunne, 1844, 8°.
Zie : Woordenboeken.

15176 DELGEUR (L.) Over de geographische benamingen. Gent, S. Leliaert, A. Siffer et Cie, 1882, 8°. (*Overdruk.*)

15177 DE NECKEKE (Ph.-Jac.). Bewerp van Vlaemsche spelling, gevolgd van eenen oogslag op de Nederlandsche dichtkunst. Ieper, J.-B. Smaelen-Moerman, 1815, 8°.

15178 DE PAPE (Amaat). 't Werkwoord in den Indo-germaanschen taalboom. Proeve van ontleding. Gent, A. Siffer, 1891, 8°.

DE RUYSSCHER (Jan). *Zie* : BOLS (Jan).

15180 DE VRIES (M.) De Nederlandsche taalkunde, beschouwd in hare vroegere geschiedenis, tegenwoordigen toestand en eischen voor de toekomst. Haarlem, A.-C. Kruseman, 1849, 8°.

15183 — — Verslag der redactie van het Nederlandsch Woordenboek omtrent den staat harer werkzaamheden van 1 Juli 1856 tot 1 Juli 1860. Ibid. id. 1860, 8°.

15184 — — Verslag der redactie van het Nederlandsch Woordenboek omtrent den staat harer werkzaamheden, van 1 Juli 1860 tot 1 Juli 1862. Haarlem, A.-C. Kruseman, 1862, 8°.

15186 D'HULSTER (Leo). Verslag over de verhandeling van den heer Behaegel ter oplossing van het vraagstuk, in 1836 door het Staetsbestuer voorgesteld over de geschilpunten ten aenzien der spelling en woordverbuiging der Nederlandsche taal. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1838, 8°.

15187 — — Woordenlijst voor spelling en uitspraak. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1839, 8°.

15188 Discussions à la Chambre des Représentants du royaume de Belgique sur l'orthographe flamande et autres pièces à ce sujet, avec des notes et des éclaircissements. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1844. 8°.

15189 DOZY (R.). Oosterlingen. Verklarende lijst der Nederlandsche woorden, die uit het Arabisch, Hebreeuwsch, Chaldeeuwsch, Perzisch en Turksch afkomstig zijn. 's Gravenhage, M. Nyhoff, 1867, 8°.

15192 FRIJLINK (H.). Het ontwerp der spelling over het aanstaande Nederlandsch Woordenboek; met een blik tevens op de Aanteekeningen en Vingerwijzingen van de heeren Dr. B. Huydecoper en J. Kuyper, over dit onderwerp. Amsterdam, H. Frijlink, 1863, 8°.

15193 Gedichten, (Nederlandsche) met taal- en letterkundige aanteekeningen van wijlen hoogleeraar J.-B. David, in naam en op last van het Taal- en Studentengenootschap « Met Tijd en Vlijt », uitgegeven door *P. Willems*. Loven, gebroeders Van Linthout, 1869. 8°.

15194 HALBERTSMA (J.-H.). De lexicographie van het Nederlandsch in de XVIe eeuw. Losse aanmerkingen. Brugge, Tanghe, zoon, 1863, 8°.

15196 HEREMANS (J.-F.-J.) Beknopte Nederlandsche spraakleer. Zesde druk. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1867, 12°.

15197 HOEUFFT (Jacob-Hendrik). Taalkundige aanmerkingen op eenige oud-Friesche spreekwoorden. Breda, W. van Bergen, 1812, 8°.

15198 HUYDECOPER (B.). Aanteekeningen op het « Ontwerp der Spelling voor het aanstaande Nederlandsch Woordenboek ». Nijmegen, C. Klercq, 1863, 8°.

15199 JOOS (AM.). Spraakkunst en Volkstaal. 1° Over zich en de wederkeerige werkwoorden. 2° Onze ongelijkvloeiende en onregelmatige werkwoorden. Tweede uitgaaf. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1886, 8°.

15200 — — Eenige wenken voor het onderwijs van de Vlaamsche en de Fransche taal in de gestichten van middelbaren graad. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1886.

15201 — — Vlaamsche spraakkunst ten gebruike van het middelbaar en normaal onderwijs. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1884. 18°.

15202 — — Korte spraakleer van Jacob van Maerlant, volgens « Spiegel historiael ». Brugge, F. de Haene-Wante, 1887, 16°.

15203 — — Opgaande taal- en letterkundige lessen op stukken van « Nederduitsche Bloemlezing door Bols en Muyldermans ». Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, in-8°.

15204 — — Taal- en letterkundige aanmerkingen. 1^e^ deel. Gent, S. Leliaert, A. Siffer et Cie, 1889, 8°.

15208 KERN (H.). Over open en gesloten *e*, inżonderheid in het Oostgeldersch. 8° (*Overdruk*).

15209 — — Ast, eest, ożd. 8° (*Idem*).

15212 KINKER (J.). Beoordeeling van Mr W. Bilderdijk's Nederlandsche Spraakleer. Gevolgd van eenen brief des hoogleeraars *Matthijs Siegenbeek*, aan den schrijver, als bijvoegsel tot deze beoordeeling. Amsterdam, J. van der Hey en Zoon. 1829, 8°.

15214 KUYPER (G.). Vingerwijzingen binnen het gebied der Nederlandsche Spelling, naar aanleiding van het ontwerp der Spelling voor het aanstaande Nederlandsch Woordenboek, Utrecht, J.-G. Broese, 1863, 8°.

15215 LAMBRECHT (JOAS.). Néderlandsche Spellynghe, uutghesteld bij vráge ende antwoorde, tot onderwys der jonghers voor haar eerste beghin. (Heliotypisch facsimile van het eenig bekende exemplaar berustende in de Bibliotheek der Gentsche Hoogeschool.) Met

inleiding van Dr. *J.-F.-J. H.* en *F. v. d. H.* Gent, C. Annoot-Braeckman, opvolger Ad. Hoste, 1882, 8°.

15216 LAND (J.-P.-N.). Over uitspraak en spelling, voornamelijk in de Nederlandsche taal. Amsterdam, C.-A. Spin en zoon, 1870, 8°.

15216[a] Leerboek van de voornaemste regels der Nederduitsche versificatie en dichtkunst; gestaefd door voorbeelden uit de beste schryvers en byzonder geschikt voor het openbaer onderwys, met een voorwoord van J.-F. Willems. Turnhout, Glénisson en van Genechten, 1840, 8°.

15217 LORIAUX (A.-G.). Langue flamande. Langage usuel. Nouveau cours pratique à l'usage des Wallons. Loven, K. Fonteyn, 1890, 8°.

15219 LULOFS (B.-H.). Taalkundige werken. Vierde druk. Op nieuw herzien... door Dr *A. de Jager*. Amsterdam, A. Akkeringa, 1875, 2 deelen 8°.

I. Spraakkunst.

II. Nederlandsche redekunst of grondbeginselen van stijl en welsprekendheid voor Nederlanders.

Gronden der Nederlandsche woordafleidkunde, in een bevattelijken trant voorgedragen.

15220 — — Over Nederlandsche spraakkunst, stijl, en letterkennis, als voorbereiding voor de Redekunst, of welsprekendheidsleer. Groningen, J. Oomkens, 1823, 8°.

15221 — — Gronden der Nederlandsche woordafleidkunde, voor zoo ver dezelve eenigzins zeker is, of woordontleedkundige beschouwing van de wijze, waarop in het Hollandsch de woorden uit elkander voortspruiten, en met elkaâr vermaagschapt, of verbonden zijn. Groningen, J. Oomkens, 1833, 8°.

15223 M. Over de spelling van de bastaartwoorden in 't Nederduitsch. Amsterdam, Nagler en Cie, 1843, 8°.

15225 MEERMAN (Joh.) Over de vocaalverdubbeling in het Nederduitsch, volgens den regel, welken de Commissie der psalmberijming in 1773 zich ten dien opzichte heeft voorgeschreven. 's Gravenhage, Erven van Isaac van Cleef, 1806, 8°.

15226 MEERT (H.). Cato Censorius komt in beroep. Gent, (Ad. Hoste, 1892), 8°.

15227 MONCHAMP (Georges). Le flamand et Descartes, d'après des documents nouveaux. St.-Truiden, Joz. Leenen, 1889, 8°.

15229 OBRIE (Julius). De Nederlandsche rechtstaal. Gent, F.-L. Dullé-Plus, 1880, 8°.

15231 Opmerkingen van een corrector over de nieuwe spelling. Amsterdam, P.-N. van Kampen, 1866, 8°.

15233 PIETERS (J.). Nederduitsche praakkunst, ten gebruike van collegiën en middelbare scholen. Tweede druk. Brussel, Deprez-Parent, 1847, 8°.

15237 PIJNAPPEL (J.). Spreektaal en schrijftaal. 's Gravenhage, 1855, 8°.

15140[6] Rederijck-kunst, in rijm opt kortst vervat. Hierby ghevoeght de Redekaveling ende Letter-kunsts grondvesten .. Leiden, Fr. Raphelinghen, 1587, 12°.

15240 ROUCOURT (Th.-J.-E.). Proeve van Nederlandsche woordafleidkunde. Mechelen, J. Rijckmans-van Deuren, 1872, 12°.

15242 SIEGENBEEK (M.). Schets, bij wijze van uittreksels uit de verhandeling over de Nederduitsche spelling, ter bevordering van eenparigheid in dezelve. Antwerpen, J.-C. Roosen, z. j. 16°.

15243 — — Verhandeling over de Nederduitsche spelling ter bevordering van eenparigheid in dezelve. Amster sterdam, J. Allart, 1805, 8°.

15244 — — Woordenboek van de Nederduitsche spelling. Herziene druk. Doordrecht, Blussé en Van Braam, 1829, 8°.

15246 SOMERS (F.-L.-M.) Een woórd over de hoeveelheyd der letteren in de Nederduitsche taal. Antwerpen, C.-F. Vinck, 1824, 8°

15247 — — Redevoering over de enkele en dubbele vokaalspelling. Ibid. W. van Merlen, 1826, 8°.

15248 — — Drie vraagstukken over de filosophische Nederduitsche spraakkunst. Ibid., P.-J. de Wever, 1830, 8°.

15249 SOMERS (F.-L.-M.). Epitre aux hommes de lettres de Belgique, relativement à la décision du 18 Août 1839... aux fins de porter un jugement sur les dissertations critiques, existants par rapport à l'orthographe de la langue flamande. Ibid., T.-J. Janssens, 1839, 8°.

15252 STELLWAGEN (A.-W.). De levende taal. Een boek voor gymnasia, hoogere burgerscholen en jonge onderwijzers. Uit *Nassau*'s geschriften verzameld en bewerkt... Vierde druk. Groningen, Wolters, 8°.

15255 TEN KATE (LAMBERT). Aanleiding tot de kennesse van het verheven deel der Nederduitsche sprake, behelzende den grondslag, beneffens twee proeven van geregelde afleiding. Amsterdam, R. en G. Wetstein, 1723, 2 deelen 4°.

15259 TERNEST (K.-L.). Taal- en letterkundige nalatenschap, uitgegeven door *J. Broeckaert*. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1888, 8°.

15260 — — Beknopte uitspraekleer der Nederduitsche tael. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1860, 8°.

15261 TE WINKEL (L.-A.). De beginselen der Nederlandsche spelling. Ontwerp der spelling voor het aanstaande Nederlandsch Woordenboek. Leiden, Noothoven-van Goor, 1863, 8°.

15262 — — De grondbeginselen der Nederlandsche spelling. Regeling der spelling voor het Woordenboek der Nederlandsche taal. Ibid. id. 1865, 8°.

15263 — — Leerboek der Nederlandsche spelling. Zevende, geheel omgewerkte en veel vermeerderde uitgave van de Nederlandsche spelling onder beknopte regels gebracht. 's Gravenhage, gebr. van Cleef, 1881, 8°.

15264 — — De gramatische figuren in het Nederlandsch. Tweede uitgaaf. Kuilenberg, Blom en Olivierse, 1884, 8°.

15266 TORFS (J.-A.). Essai sur les analogies du Français et du Wallon avec le Néerlandais ou Flamand. Lier, Joz. van In en Cie, 1888, 8°.

TUINMAN (CAROL.). *Zie* : **Woordenboeken.**

15140[7] Twe-spraack vande Nederduitsche Letterkunst, ofte vant spellen, ende eyghenscap des Nederduitschen taals, door *H.-L. Spieghel*, *G. Fallet*, *R. Visscher* en *D.-V. Coornhert*. Uytghegheven by de Kamer « in Liefd bloeyende », t'Amstelredam. Leiden, Chr. Plantijn, 1584, 12°.

(Dit werkje vormt het eerste gedeelte van « Kort begrip, leerende recht Duitsch spreken » enz.

15269 VAN DEN BERGH (L.-Ph.-C.). Bespiegelingen over den aard en de ontwikkeling onzer taal. Leiden, D. du Mortier en zoon, 1831, 8°.

15272 VAN DEN HELM (G.-L.). Proeven van woordgronding. Eerste stukje. Utrecht, A.-J. van Huffel, 1859, 8°.

15275 VAN DEN HOVE (V.-H.). De verbuigingen der Oud-, Middel- en Nieuw-Nederduitsche sprake. Brief aan professor Bormans. Brussel, 1850, 8°.

15276 — — La langue flamande, son passé et son avenir. Projet d'un orthographe commune aux peuples des Pays-Bas et de la Basse-Allemande. Brussel, C. Muquardt, 1844, 8°.

15279 VAN HELTEN (W.-L.). Vondel's taal. Grammatica van het Nederlandsch der XVIIe eeuw. Groningen, J.-B. Wolters, 1883, 8°.

15281 VAN MOERKERKEN (P.-H.). Warenar, 233 (I, 3.) Overgedrukt uit het *Taalkundig Tijdschrift*, 1888.

15284 VAN VLOTEN (J.). Spraakwoording, taal en schrift; Nederlandsche spreek- en schrijftaal. Zutfen, Will. Thieme, 1859, 8°.

15286 — — Zielkundig-historische inleiding ter algemeene en Nederlandsche taalkennis. Tweede herziene en vermeerderde druk. Haarlem, I. de Haan, 1871, 8°.

15289 VERSTRAETEN (A.-M.). S. J. Joost van den Vondel's « Jozef in Dothan », treurspel, taal- en letterkundig verklaard. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 12°.

15290 — — Vondel's meesterstuk. Lucifer, taal- en letterkundig verklaard. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1884, 12°.

15291 — — Idem. Tweede uitgaaf. Ibid. id. 1890, 8°.

15294 (WERNDLY, TH.-J.) Een blik op iets van nationaal belang — een handvol op- en aanmerkingen met betrekking tot het « Ontwerp van Spelling voor het aanstaande Nederlandsch Woordenboek », door *Didymus*. Deventer, N. Reuvecamp, 1863, 8°.

15297 WHITNEY (WILLIAM DWIGHT). Taal en taalstudie. Voorlezingen over de gronden der wetenschappelijke taalbeoefening. Volgens de derde uitgave voor Nederlanders bewerkt door Dr J. Beckering Vinckers. Haarlem, Erven F. Bohn, 1884, 2 deelen, 8°.

15300 WILLEMS (FRANS). Nederlandsche spraakleer, naar eene gansch nieuwe methode bewerkt. Voor meer gevorderd lager-, voor middelbaar- en normaalonderwijs, alsook tot zelfonderricht. Antwerpen, van Os-de Wolf, 1887, 12°.

15304 WILLEMS (J.-FR.) Beslissing der Koninklyke Commissie wegens de geschilpunten in het schryven der Nederduitsche tael. Gent, F. en E. Gysélynck, 1839, 8°.

15305 — — Over de Hollandsche en Vlaemsche schryfwyzen van het Nederlandsch. Antwerpen, wed. J.-S. Schoesetters, 1824, 8°.

15308 WINKLER (JOHAN). Wereldtalen en kunstmatige talen. Haarlem, H.-D. tJeenk Willink, 1884, 8°.

XXV.

Synoniemen. — Geslachts- en Bijnamen.

15314 BRUINING (G.) Nederduitsche synoniemen of woorden, die elkanderen somwijlen vervangen kunnen, doch somwijlen niet, taalkundig, en ten deele ook etymologisch, behandeld. Rotterdam, J. Immerzeel, jr., 1820, 2 deelen, 8°.

15318 LEOPOLD (J.) Nederlandsch- Hoogduitsche klank- en zinverwante woorden (homoniemen, paroniemen en synoniemen) voor school- en privaatgebruik. Tweede, zeer vermeerderde en verbeterde druk. Breda, P.-B. Nieuwenhuys, 1886, 8°.

15321 MARTIN (H.). Nederduitsche synoniemen. Ten vervolge van het beredeneerd Nederduitsch Woordenboek. Amsterdam, H. Martin, 1829.

15324 WINKLER (JOHAN). De Nederlandsche geslachtsnamen in oorsprong, geschiedenis en beteekenis. Haarlem, H. D tJeenk Willink, 1885. 8°.

15325 — - De namen der ingezetenen van Leeuwarden ten jare 1511. 12°. (*Overdruk.*)

15326 — — De naam van St. Bavo. Gent, A. Siffer, 1891, 8°. (*Overdruk.*)

15327 — — Helmondsche namen uit de middeleeuwen. Helmond, Aug. Pellemans, 1892. 8°. (*Overdruk.*)

WEILAND (P.) en LANDRÉ (G.-N.). *Zie* **Woordenboeken.**

XXVI.

Spreekwoorden.

15334 FOKKE (AREND). Verzameling van eenige uitdrukkingen, welke dikwijls in gemeenzame gesprekken voorkomen, voorgesteld in samenspraaken. Zaandam, H. van Aken, 1807, 8°.

15337 HARREBOMÉE (P.-J). Spreekwoordenboek der Nederlandsche taal. Utrecht, Kemink en Zoon, 1858-1870, 3 deelen, gr.-8°.
Eerste deel : A — Kwispel.
Tweede » : Laag — Zwoord.
Derde » : Bijvoegsels.

15341 JOOS (AM.) Schatten uit de volkstaal. Eenige duizende volksspreuken gerangschikt en verklaard. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°.

15344 Lijste van spreekwoorden, op verscheyde voorvallen toepasselijk. Te Zeg-Waardt, bij Joh. Silentiarium, in Momus. 16°.

15348 MODDERMAN (A.) Bijdragen tot de huishoudkunde, in voorlezingen, meerendeels zamengesteld uit spreuken, spreekwijzen en spreekwoorden. Groningen, R. Schierbeek, 1852, 8°.

15351 PAN (J.) Drentsche woorden en spreekwijzen verzameld en toegelicht. 1847, 8°. (Overdruk uit *Archief van Nederlandsche Taalkunde*, I.)

15354 SCHELTEMA (PAUL.-CORNEL.). Verzameling van spreekwoorden, gezegden en anekdoten, benevens belangrijke geschied- en oudheidkundige aanteekeningen, meerendeels Vriesland en de Vriezen betreffende... Leeuwarden, L. Schierbeek, 1831, 8°.

15357 SPRENGER VAN EYK (J.-P.) Handleiding tot de kennis van onze vaderlandsche spreekwoorden en spreekwoordelijke zegswijzen, bijzonder uit het Dierenrijk ontleend... Rotterdam, Mensing en Van Westreenen, 1838, 8°.

15358 — — Handleiding tot de kennis van onze vaderlandsche spreekwoorden en spreekwoordelijke zegswijzen, bijzonder van de scheepvaart en het scheepsleven ontleend. Rotterdam, Mensing en Van Westreenen, 1835, 8°.

945 Sprichwörter (altniederländische) nach der ältesten Sammlung. — Gesprächbüchlein, romanisch und flämisch. Herausgegeben von *Hoffmann von Fallersleben*. Hannover, C. Rümpler, 1854, 8°. (N° 9 van *Horae belgicae*.)

15360 SURINGAR (Dr W.-H.-D.). Over de proverbia communia, ook proverbia serosia geheeten, de oudste verzameling van Nederlandsche spreekwoorden. Leiden, 1863, 4°.

15361 — — Erasmus over Nederlandsche spreekwoorden en spreekwoordelijke uitdrukkingen van zijnen tijd, uit 's mans « Adagia » opgezameld en uit andere meest nieuwere geschriften opgehelderd. Utrecht, Kemink en Zoon, 1873, 8°.

15364 VAN DER HULST (N.). Luim en ernst, of verklaring en uitbreiding van eenige vaderlandsche spreekwoorden, welke van eijeren ontleend zijn. Rotterdam, N. Cornel, 1823, 8°.

15367 WILLEMS (J.-F.). Keur van Nederduitsche spreekwoorden en dichterlijke zedelessen, uitgegeven door... Antwerpen, wed. J.-S. Schoesetters, 1824, 8°.

15368 — — Idem. Gent, A. Siffer, 1892, 8°.

XXVII.

Glossaria. Woordenboeken.

15374 BOGAERS (A.) Woordenboek op de dichtwerken van Mr W. Bilderdijk, gevolgd door Bijlagen, behelzende getuigschriften en oordeelvellingen van den dichter, benevens opgemerkte eigenaardigheden zijner taal en poëzij. Haarlem, H.-D. Tjeenk Willink, 1878, gr.-8°.

BONTE. *Zie* : KRAMERS.

15376 BOOM (D.-J.). Zeemans woordenboek in vier talen. Ten gebruike van zeeofficieren, gezaghebbers en stuurlieden der Koopvaardij... Tweede, herziene en vermeerderde druk. 's Gravenhage, gebr. van Cleef, 1888, 8°.

15378 BORRINGS (L.-S.). Dictionnaire danois-français et français-danois. Kopenhagen, F.-V. Solderfeldt, 1856, 8°.

15381 CORLEVA (JOHANNA). — De schat der Nederduitsche wortel-woorden, nevens der zelver afkomstigen. Amsterdam, Dirk Jemans, 1741. 4°, 3 deelen.

DANNEIL (J.-Fr.). *Zie* : **Gewestspraken.**

15384 DE BO (L.). Kruidwoordenboek. Bewrocht en uitgegeven door *Jos. Samyn*. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1888, 8°.

Zie : **Gewestspraken.**

15387 DE JAGER (A.) Woordenboek der frequentativen in het Nederlandsch. Gouda, J.-B. van Goor 1878, twee deelen, gr.-8°.

Eerste deel : werkwoorden op *elen* : Aarzelen — Zwirrelen.

Tweede deel : werkwoorden op *eren* : Angsteren — Zwangeren.

15388 DELGEUR (LOD.). Rymwoordenboek der Nederduitsche tael, voorafgegaen van eene beknopte prosodia. Mechelen, van Velsen-van der Elst, 1846, 12°.

15389 DE SEYN-VERHOUGSTRAETE (H.). Het Bargoensch van Roeselare. Een bijvoegsel aan Is. Teirlinck's « Woordenboek van Bargoensch ». Roeselare, De Seyn-Verhougstraete, 1890, 8°.

15390 DE VRIES (M.) en TE WINKEL (L.-A.). Woordenlijst voor de spelling der Nederlandsche taal, met aanwijzing van de geslachten der naamwoorden en de vervoeging der werkwoorden. Derde uitgave, door den eerstgenoemden bewerker opnieuw herzien. Leiden, A.-W. Sijthoff, 1881, 12°.

15391 DE VRIES, COSIJN, VERWIJS, KLUYVER, TE WINKEL. Woordenboek der Nederlandsche taal. 's-Gravenhage, 1864-1887, gr. 8°.

Eerste deel : *A-Ajuin.*

Tweede deel : *Akant-alvolmaakt.*

Derde reeks : *G--gemoedelijk. O--onderrichten.*

15395 Dictionnaire (Nouveau) portatif français-danois et danois-français. Leipsich, O. Holtze, 1872, 16°, 2 deelen.

15398 FRANCK (JOHANNES). Etymologisch woordenboek der Nederlandsche taal. 's-Gravenhage, M. Nijhoff, 1885-1892, 2 deelen, 8°. (*Nog niet volledig.*)

FRYLINK (H.). *Zie* : MULLER.

15401 GAILLIARD (EDW.). Glossaire flamand de l'inventaire des archives de Bruges. Brugge, Edw. Gailliard, 1879-1882, 4°.

945 Glossare (Niederländische) des XIV. und XV. Jahrhunderts, nebst einem Niederdeutschen. Herausgegeben von *Hoffmann von Fallersleben.* Leipzig, W. Engelmann, 1845, 8°. (Nr 7 der *Horae belgicae.*)

15408 HELMS (EV.-HENR.). Neues vollständiges Wörterbuch der dänischen und deutschen Sprache, nebst einem kurzen Abrisse der Formenlehre beider Sprachen. Derde uitgave. Leipzig, Otto Holtze, 1876, 2 deelen, 8°. (*Saamgebonden.*)

15404 HENDRIX (J.-V.). Handwoordenboekje van Nederlandsche synoniemen. Tweede, herziene en vermeerderde druk. Met eene voorrede van Dr J.-H. Gallee. Tiel, D. Mys, 1885, 8°.

HETTEMA (N.) *Zie* : **Tongvallen.**

15411 HEYNE (MORIZ). Deutsches Wörterbuch. Leipzig, S. Hirzel, 1890-1893, 5 deelen, 4°.

15414 HUBNER (JOHANNES) en VAN WESTHOVEN (ARN.). Algemeen kunstwoordenboek der wetenschappen, waer in de eige benaemingen van al het geene in het gansche ryk der natuur gevonden word, nevens die van allerlei kunsten, wetenschappen, staats- en oorlogskundige zaken, ridderlyke oefeningen, ambachten, enz., verklaart worden. Leiden, Dirk Haak en Samuël Luchtmans, 1734, 2 deelen, 4°.

KILIANUS (C.). *Zie* : VAN KIEL.

15417 KLUGE (FRIEDRICH). Etymologisches Wörterbuch der deutsche Sprache. Dritte unveränderde Auflage. Strasburg, Karl Trübnern, 1884, gr.-8°.

15419 KLUYVER (A.). Proeve eener critiek op het Woordenboek van Kiliaan. 's-Gravenhage, M. Nijhoff, 1884.

15421 KOERBAGH (ADR.). Een bloemhof van allerlei lieflykheyd sonder verdriet, geplant door Vreederyk Waarmond, onderzoeker der waarheyd, tot nut en dienst van al die der nut en dienst uyt trekken wil. Amsterdam, 1668, 12°.

15424 KRAMERS (J.). Technologische woordentolk in vier talen, bevattende de vertolking en verklaring der vaktermen van het Nederlansch, Fransch, Engelsch en Hoogduitsch... Nieuwe uitgave. Gouda, J.-B. van Goor, Zonen, 8°.

15426 — — Nouveau dictionnaire Néerlandais-Français. Seconde édition, revue et augmentée d'après les récents travaux de M. E. Littré et de l'Académie française, par *H.-W.-J. Bonte*. Ibid., id., 1884, 2 deelen, gr.-8°.

15429 MEIJER (L.). Woordenschat, verdeelt in : 1° bastaardtwoorden, 2° kunst-woorden, 3° verouderde woorden. VIIe druk. Amsterdam, H. Boom, 1689, 12°.

15432 MOBIUS (Dr THEODOR). Altnordisches Glossar. Wörterbuch zu einer auswahl alt-Isländischer und alt-Norwegischer prosatexte. Leipzig, B.-G. Teubner, 1866, 8°

MOLENA (H.). *Zie* : **Tongvallen**.

15435 MULLER (A.). Woordenboek voor de uitspraak van vreemde eigennamen. Voor het Nederlandsche publiek bewerkt door *H. Frylink*. Amsterdam, H. Frylink, 1852, 8°.

15438 OUDEMANS (A.-C.). Woordenboek op de gedichten van G.-Az. Bredero. Leiden, E.-J. Brill, 1857, 8°.

15440 — — Taalkundig woordenboek op de werken van Hooft, ter aanvulling en verbetering van het Uitlegkundig Woordenboek op Hooft, uitgegeven door de tweede klasse van het voormalig Koninklijk Instituut. Leiden, J.-K. Steenhoff, 1868, 8°.

15441 — — Bijdrage tot een middel- en oud-nederlandsch woordenboek. Arnhem, H. van Marle, 1870-1880, 7 deelen, 8°.

Eerste deel : A — buwen.
Tweede » : cebol — gwerra.
Derde » : haaf — quiten.
Vierde » : laef — nuwinge.
Vijfde » : ob ander — ruwijn.
Zesde » : saed — swoord.
Zevende » : taak — wuwerkine.

15444 STALLAERT (Karel). Glossarium van verouderde rechtstermen, kunstwoorden en andere uitdrukkingen uit Vlaamsche, Brabantsche en Limburgsche oorkonden. Leiden, E.-J. Brill, 1886-1893, gr.-8°.

15447 TERWEN (J.-L.). Etymologisch handwoordenboek der Nederduitsche taal, of proeve van een geregeld overzicht van de afstamming der Nederduitsche woorden. Gouda, G. van Goor, 1844, 8°.

15450 Thesaurus Theutonicae linguae. Schat der Nederduitscher spraken. Antwerpen, Christ. Plantijn, 1573, 4°.

15454 TUINMAN (Carol). Fakkel der Nederduitsche Tale; ontsteken byzonderlyk aan de Hebreeuwsche, Grieksche en Latynsche spraaken, als ook de Duitsche, uit de overblyfzels der grijze aaloudheid, en die van laatere eeuwen. Om de weetgierige Vaderlanderen hunne Moedertaal te leeren verstaan, door opheldering van den oorsprong en de waare betekening van zeer vele woorden en spreekwijzen, die nu in dagelijks gebruik, maar onbekent of duister zijn. Hier achter is gevoegt: Oud en Nieuw, of Vergelyking der oude ende Nederduitsche Taal, in vorming en spreekwijzen. Leiden, Samuël Luchtmans, 1722, 2 deelen, 4°.

15455 TUINMAN (CAROL). Vervolg op de Fakkel der Nederduitsche Taale, opgedolven uit de aaloude oorsprongen, ontsteken byzonderlyk aan de Hebreeuwsche, Grieksche en Latijnsche Spraaken, als ook de oude Duitsche, uit de overblijfzels der gryze aaloudheid, en die van latere eeuwen. Om de weetgierige Vaderlanders hunne Moedertaal te leeren verstaan, door opheldering van den oorsprong, en de waare betekening van zeer veele woorden en spreekwijzen, die nu in dagelijks gebruik, maar onbekent en duister zijn... Met eene voorrede uitgegeven door *Johan Huibert Jungius*. Middelburg, Michiel Schrijver, 1731, 4°.

15457 VAN DALE (J.-H.). Nieuw woordenboek der Neder landsche taal. Derde, vermeerderde en verbeterde druk, door *J. Manhowe*. 's-Gravenhage, M. Nijhoff, 1884, 8°.

15460 VAN DROOGENBROECK (J.-A.). Algemeen Nederlandsch rijmwoordenboek. Mechelen, G.-F. van Velsen, 1884, 12°.

15462 VAN KIEL (C.). Etymologicum teutonicae linguae; sive Dictionarium teutonico-Latinum, praecipuas teutoniacae linguae dictones et phrases Latine interpretatas et cum aliis nonnullis linguis obiter collatas complectens. Utrecht, Roeland de Meyere, 1787, 2 deelen, 4°. (*Saamgebonden.*)

15463 — — Synonymia latino-teutonica (ex etymologico C. Kiliani deprompta). Latijnsch-Nederlandsch woordenboek der XVIIe eeuw, uitgegeven door *Emile Spanoghe*. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1892, 2 deelen, 8°.

15463 VAN RONKEL (S.-J.). Woordenboek der eigennamen, naar hunne eerste spelling en oorspronkelijke uitspraak, met eene korte beschrijving van de personen, landen en plaatsen, in het Oude Testament voorkomende, en voor het grootste gedeelte ook etymologisch behandeld. Groningen, N. Folkens, 1835 8°.

15466 VERWIJS (Dr E.) en VERDAM (Dr J.). Middelnederlandsch woordenboek. Amsterdam, Mart. Nijhoff, 1882-1888, gr.-8°.

15467 VON RICHTHOFEN (Dr KARL). Altfriesisches Wörterbuch. Göttingen, Dieterichsche Buchhandlung, 1840, 4°.

15469 WEILAND (P.). Kunstwoordenboek of verklaring van allerhande vreemde woorden, benamingen, gezegden en spreekwijzen, die uit verscheidene talen ontleend, in de zamenleving en in geschriften betreffende alle vakken van kunsten, wetenschappen en geleerdheid voorkomen. Antwerpen, J.-P. van Dieren en Cie, 1843, gr.-8°.

15470 — — Nederduitsch letterkundig woordenboek. Ibid., id., 1844, 2 deelen, gr.-8°.
Eerste deel : A — O.
Tweede deel : P — Z.

15471 — — en LANDRÉ (G.-N.). Woordenboek der Nederduitsche synonimen. 's-Gravenhage, wed. J. Allart, 1825, 3 deelen, 8°.
Eerste deel : A — C.
Tweede deel : D — N.
Derde deel : O — Z.

15473 WINSCHOOTEN (WIGARD). Seeman, behelsende een grondige uitlegging van de Nederlandsche konst- en spreekwoorden, voor soo veel die uit de seevaart sijn ontleend... Leiden, J. de Vivie, 1681, 12°.

15477 Woordenboek (Uitlegkundig) op de werken van Pieter Korneliszoon Hooft, uitgegeven door de tweede klasse van het Koninklijke Nederlandsche Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schoone kunsten. Amsterdam, Ipenbuur en van Seldam, 1825-1838, 4 deelen, 8°.
Eerste deel : A — F.
Tweede deel : G — M.
Derde deel : N — R.
Vierde deel : S — Z.

XXVIII.

Gewestspraken.

15482 BAES (P.). Gewestspraak en algemeene taal. (Getrokken uit *het Belfort*.) Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1886, 8°.

15486 DANNEIL (JOH.-FR.). Wörterbuch der altmärkisch-plattdeutschen Mundart. Salzwedel, J.-D. Schmidt, 1859, 8°.

15487 DE BO (K.) Westvlaamsch Idioticon, bewerkt door... Brugge, Edw. Gailliard en Cie, 1873, gr. 8°.

15488 — — Westvlaamsch Idioticon, bewerkt door... en heruitgegeven door *Jos. Samyn*, pr. Gent, A. Siffer, 1892, gr.-8°.

15489 DE HAAN HETTEMA (MONTANUS). Proeve van een Friesch en Nederlandsch woordenboek, bevattende de moeilijkste woorden der eerstgenoemde taal, met dezelver uitspraak en aanwijzing der plaatsen, waar dezelve voorkomen, voorafgegaan door eene beknopte schets der Friesche taal. Leeuwarden, L. Schierbeek, 1832, 8°.

15493 — — Idioticum Frisicum. Friesch-Latijnsch-Nederlandsch woordenboek. Uit de oude handschriften bijeenverzameld. Leeuwarden, H. Suringar, 1874, gr.-8°.

15490 HALBERTSMA (J.-H.). Lexicon Frisicum. (*A-Feer*.) Post auctoris mortem edidit et indices adieciet *Tiallingius Halbertsma*, Justi filius. Deventer, J. de Lange, 1873, 8°.

15496 — — Woordenboekje van het Overijselsch. Proeve. (Zonder naam van drukker of jaartal.)

15500 HOEUFFT (J.-H.). Proeve van Bredaasch taal-eigen, of lijst van eenige in de stad en den lande van Breda gebruikelijke en in sommige oorden van ons vaderland min gewone woorden en spreekwijzen. Breda, E.-P. Sterk, 1836, 8°.

Zie : **Taalkunde**.

15504 MOLENA (H.). Woordenboek der Groningsche volkstaal, vergeleken met en verklaard door de naastverwante dialekten en taaltakken, als: Drentsch, Overijselsch, Geldersch, Friesch, Oostfriesch, Nedersaksisch, Holsteinsch, Noordfriesch, Oudfriesch enz. Winsum, J.-C. Mekel, 1884-1887, 8°.

15508 RUTTEN (AUG.). Bijdrage tot een Haspegouwsch Idioticon. Antwerpen, J. Bouchery, 1890, gr.-8°.

15511 SCHUERMANS (L.-W.). Algemeen Vlaamsch Idioticon. Bewerkt door... met behulp van verscheidene taalminnaars van Zuid-Nederland. Leuven, gebr. van Linthout, 1865-70, gr.-8°.

15512 SCHUERMANS (L.-W.). Bijvoegsel. Leuven, K. Fonteyn, 1883, gr.-8°

15513 — — Hetzelfde werk, doorschoten met papier en voorzien met talrijke aanteekeningen van Schuermans. Drie deelen.

15517 Schuitpraatjes in Groningerland, grootendeels in den Groninger tongval. Groningen, G. Wouters, 1827, kl.-8°.

15519 SIMONS (L.). Het Roermondsch dialect, getoetst aan het Oud-Saksisch en Oud-Nederfrankisch. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1888, gr.-8°.

15521 TEIRLINCK (H.). Woordenboek van Bargoensch. Roeselare, de Seyn-Verhougstraete, 1886, 8°.

15524 TUERLINCKX (J.-F.). Bijdrage tot een Hagelandsch Idioticon. Gent, A. Hoste, 1886, 8°.

15527 VAN ZUTPHEN (A.). Een brief over den Franschen tijd en dan een vrouwenpraatje, in de Gorkumsche volkstaal. Gorinchem, J. Noorduyn en Zoon, 1866, 8°.

15529 WENKER (G.). Das rheinische Platt. Dusseldorp, Ed. Schultze, 1877, 12°.

15531 WINKLER (JOHAN). Algemeen Nederduitsch en Friesch dialecticon. 's Gravenhage, M. Nijhoff, 1874, 2 deelen, 8°.

15532 — Ytlike bledsiden oer Fryske tael- end skriftekennisse. 8°. (Overgedrukt uit *de Tijdspiegel.*)

15533 — — Friesche plaatsnamen. Oorsprong, beteekenis en spelling, in verband met geslachtsnamen en mansvoornamen. Leiden, E.-J. Brill, 1888, 8°.

15534 — — Franjebûrren. Haarlem, 1888, 8°. (*Overdruk.*)

15535 — — Frisk end Flaemsk. 8°. (*Overdruk.*)

XXIX.

Hoogduitsche en Scandinavische (Noordsche) talen.

15543 ANDERSSON (AKSEL). Om Johan Salbergs grammatica svetica ett bidrag till kännedomen om 1600-talets svenska. Upsala, Edv. Berling, 1884, 8°.

15547 ANNERSTEDT (CLAES). Upsala universitets konstitutioner af ar 1655. Upsala, C.-J. Lundström, 1890, 8°.

15551 ASTROM (PER). Sprakhistoriska studier öfver degerforsmalets ljudlära. Stockholm, P.-A. Norstedt en Söner, 1888, 8°.

15555 BEHM (O.-P.). The language of the later part of the Peterborough chronicle. Gothemburg, 1884, 8°.

15560 BEKKER (EMMANUËL). Ueber den Streit der historischen und der filosofischen Rechtsschule. Akademische Rede zur Feier des Geburtsfestes der höchstseligen Grossherzogs Karl Friedrich am 22 November 1886... Heidelberg, J. Hörning, 1886, 4°.

15563 BIRCH-HIRSCHFELD. Uber die Bedeutung der Troubadours in Dante's Göttlicher Komödie. 4°. (*Overdruk.*)

15565 BRATE (ERIK). Nordische lehnwörter im Orrmulum. Halle a. S., E. Karras, 1884, 8°.

15569 — — Aldre vestmannalagens ljudlära. Upsala, C.-J. Lundström, 1887, 8°.

15572 EDMAN (L.). Zur rection der Deutschen präpositionen. Upsala, id., 1879, 8°.

14576 EDSTROM (A.-E.). Studier öfver uppkomsten och utvecklingen af fornfranskans e-ljud i betonad stafvelse. Upsala, R. Almqvist en J. Wicksell, 1883, 8°.

15580 ESTLANDER (C.-G.). Naturalismen enligt Zola. Helsingfors, J.-C. Frenckell en Son, 1891, 4°.

15584 FEHR (ISAK). Studier i frichetstidens vitterhet. Den politiska visan jämte meddelanden om censuren och utländsk ltteratur i sverige. Upsala, R. Almqvist en J. Wicksell, 1883, 8°.

15588 FRUNCK (GUDMUND). Bidrag till kännedrommen om nya skolans förberedelser och första utveckling (till är 1811). Stockholm, 1889, 8°.

15591 GEYER (P.-A.). Studier i Fransk linguistik. Upsala, C.-J. Lundström, 1887, 8°.

15595 GRIMM (JACOB). Deutsche Grammatik. Neuer vermehrter Afdruck. Berlijn, Ferd. Dümmler, 1869-1878, 2 deelen, 8°.

15596 GROTH (KLAUS). Gesammelte Werke. Kiel, Lipsius en Tischer, 1893, 4 deelen, 12°.

15598 HAGELIN (HUGO). Stomatoskopiska undersökningar af franska spraklјud. Stockholm, P.-A. Norstedt en Söner, 1889, 4°.

15601 HAINER (HANS). Om de sammansatta verben i Isländskan. Lund. Hakan Ohlson, 1877, 8°.

15605 HELLQUIST (ELOF). Bidrag till läran om den Nordiska Nominalbildningen. Lund, 1890, 8°.

15609 HEYNE (MORITZ). Kleine altsächsische und altniederfränkische Grammatik. Paderborn, Ferd. Schöningh, 1873, 8°.

15615 JOHANSSON (KARL-FERDINAND). Beiträge zur Griechische Sprachkunde. Upsala, C.-J. Lundström, 1890, 8°.

15619 KARSTEN (ANTON). Kökarsmalet ljud-ock formlära. Helsingfors, 1891, 8°.

15622 KLINTBERG (M.). Laumalets kvantitet ock aksent. Stockholm, P.-A. Norstedt et Söner, 1885, 8°.

15624 KLOCKHOFF (OSKAR). Partalopa saga. Upsala, C.-J. Lundström, 1877, 8°.

15625 — — Studier öfver þidreks saga af Bern. Upsala, C.-J. Lundström, 1880, 8°.

15626 — — Studier öfver Eufemiavisorna. Upsala, idem, 1881, 8°.

15629 LARSSON (ROBERT). Södermannalagens sprak. Stockholm, Ivar Hæggströms, 1891, 8°.

15631 LEFFLER (LEOPOLD-FREDRIK). Om 1607 ars upplaga af Uplandslagen. Upsala, C.-J. Lundström, 1880, 8°.

15637 LIND (ERIK-HENDRIK). Om rim och verslemningar i de svenska landkapslagarne. Upsala, C.-J. Lundström, 1881, 8°.

15640 LINDGREN (Jonas Valfrid). Burträskmalets Grammatik. Ljudfysiologisk oversikt, aksentlagar, vokallagar. Stockholm, P.-A. Norstedt en Zonen, 1890, 8°.

15644 LINDSTROM (Per-Elof). Anmärkningar till de obetonade vokalernas bortfall i nagra ortnamn. Upsala, Almqvist en Wiksell, 1892, 8°.

15648 LJUNGGREN (Carl). The poetical gender of the substantives in the works of ben Jonson. Lund, Collin en Zickerman. 1892, kl.-4°.

15651 LJUNGSTEDT (Karl). Anmärkningar till det starka preteritum I Germanaska sprak. Upsala, C.-J. Lundström, 1888, 8°.

15657 LUNDELL (J.-A.). Etudes sur la prononciation russe. 1° partie. Compte rendu de la littérature. Upsala, C.-J. Lundström, 1891, 8°.

15662 LUNDGREN (Magnus-Fredrik). Spar af hednisk tro och kult i fornsvenska personamn. Upsala, C.-J. Lundström, 1880, 8°.

15672 MEYER (Ernst). Gustaf Rosenhane en literaturhistorisk studie. Upsala, Almqvist en Wiksell, 1888, 8°.

15680 MUNTHE (Ake W : Son). Anteckningar om folkmalet i en trakt af vestra asturien. Upsala, R. Alqvist en J. Wiksell, 1887, 8°.

15684 NOREEN (Adolf Gotthard). Fryksdalsmalets ljudlära. Akademisk Afhandling, som med tillstand af vidtberömda filosofiska fakultetens i Upsala humanistiska sektion för den filosofiska gradens vinnande... Upsala, 1877, 8°.

15685 — — Om behandlingen af lang vokal i förbindelse med följande lang konsonant i de östnordiska spraken. Upsala, C.-J. Lundström, 1880, 8°.

15689 PERSSON (Per). Studien zur Lehre von der Wurzelerweiterung und Wurzelvariation. Upsala, C.-J. Lundström, 1891, 8°.

15694 Reinolt von Montelban, oder die Heimonskinder, herausgegeben von Dr. *Fridrich Pfaff.* Tübingen, 1885, 8°.

15696ª MARTIN (Ernst). Neue Fragmente des Gedichts van den Vos Reinaerde und das Bruchstück von Bere Wisselauwe, herausgegeben von. . Strasburg, 1889. 8°.

15697 RICHERT (M.-B.). Försök till belysning af mörkere och oförstadda ställen i den poetiska eddan. Upsala, Esaias Edquists boktryckeri, 1877, 8°.

15699 Ritter Malegis (Die schöne historie von dem), der das berümhte Ros Baiart gewann. Francfurt a/M, 12°.

15700 SCHAGERSTROM (August). Om tyska lånord med *kt* i medeltidsvelkan. Upsala, Edv. Berling, 1880, 8°.

15703 SCHLEICHER (August). Compendium der vergleichenden Grammatik der Indogermanischen Sprachen. Derde uitgave. Weimar, Herman Böhlau, 1871, 8°.

15705 SCHRAM (G.). Principes de la langue danoise et norvégienne, suivis d'un choix de morceaux en prose et en vers avec la traduction en regard. 2ᵉ édition. Kopenhagen, A.-F. Host, 1866, 8°.

15706 SCHWARTZ (Eug.). Om oblika kasus ock prepositioner i fornsvenskan fran tiden före ar 1400. Upsala, 1878, 8°.

15708 SERMON (H.). Praktische en theoretische leergang der Hoogduitsche taal, voor Nederlanders bewerkt. Eerste deel. Lier, J. van In en Cⁱᵉ, 1888, 8°.

15709 SILJESTRAND (Karl). Ordböjningen i västmannalagen. I. Substantivets böjning. 1890. 4°.

15691 SOLTAU (Dietrich). Reineke der Fuchs. In vier Büchern und zwölf Gesängen. Leipzig, Sturm en Koppe, 32°.

15712 Sprakvetenskapliga sällskapets i Upsala förhandlingar. Sept. 1882 — Maj 1888. Upsala, C.-J. Lundström, 1886-1887, 8°.

15715 STJERNSTROM (Gustaf). Eric Aurivillius grammaticæ svecanæ specimen, utgifvet af... Upsala, C.-J. Lundström, 1884, 8°.

15719 STROM (Torvald). Dank literaturhistorie. Kopenhagen, P.-G. Philipsens, 1878, 8°.

15722 SVENSSON (Jacob-Vilhelm). Om spraket i den förra (merciska) delen af Rushworth-handskriften. I. Ljudlära. Gotteborg, D.-F. Bonniers, 1883, 8°.

15729 SYLWAN (OTTO). Sveriges periodiska literatur under frihetstidens förra del (till midten af 1750-talet). Lund, C.-W.-K. Gleerup, 8°.

15732 TAM (FREDR.). Om tyska ändelser i svenskan. Upsala, C.-J. Lundström, 1880, 8°.

15733 — — Slaviska lanord fran nordiska sprak. Ibid., id., 1882, 8°.

15734 — — Fonetiska kännetecken pa lanord i nysvenska rikssprakets. Ibid., id., 1887, 8°.

15737 VASENIUS (VALFRID). Historiska undersökningar rörande sveriges äldsta originalroman. Helsingfors, 1892, 8°.

15741 WADSTEIN (ELIS). Fornnorska homiliebokens ljudlära. Upsala, Edw. Berling, 1890, 8°.

15743 WENKER (G.). Aussprache des Hochdeutschen. Leipzig, kl.-4°. (*Overdruk.*)

15744 — — Sprack-Atlas von Nord- und Mitteldeutschland. Strassburg, K.-J. Trübner, 1881, 4°.

XXX.

Romaansche talen (Fransch, Italiaansch, Spaansch, Portugeesch, Provençaalsch enz).

15755 ADENÈS LI ROIS. Li roumans de Berte aus grans piés... Publié avec notes et variantes par *A. Scheler*. Brussel, 1874, 8°.

15756 — — Bueves de Commarchis. Chanson de geste publiée et annotée par *A. Scheler*. Brussel, M. Closson en Cie, 1874, 8°.

15757 — — Les enfances Ogier. Poëme publié et annoté par *A. Scheler*. Brussel, Weissenbruch, 1874, 8°.

15758 — — Li roumans de Cléomadès. Publié par *André van Hasselt*. Brussel, V. Devaux en Cie, 1865-1866, 2 deelen 8°.

15759 ANDERSSON (HERMAN). Etude linguistique sur une version de la légende de Théophile. Upsala, Amqvist en Wiksell, 1889, 8°.

15762 Bastars (li) de Buillon. Poème du XVe siècle, publié par *A. Scheler*. Brussel, M. Closson en Cie, 1877, 8°.

15771 BODEUX (M.). Un candidat en droit. (Overdruk uit le *Magasin littéraire et scientifique.*) Gent, 1887, 8°.

15773 BORG (HERALD). Sagan om Athis och Prophilias Upsala, Edv. Berling, 1882, 8°.

15776 CASIER (JEAN). Les Moines et Em. Verhaeren. Gent, 1887. (Getrokken uit *le Magasin littéraire et scientifique.*)

15780 — — Poésies eucharistiques. Gent, A. Siffer, 1890, 16°.

15784 CHASTELAIN (G.). Le concile de Basle. — Le Pas de la Mort. — L'oultré d'amour. Epistre au Duc de Bourgogne. — La complainte d'Hector. — La mort de Charles VII etc. (*VI van de uitgave der volledige werken.*)

15785 — — Epitaphe de Pierre de Brezé. — Les douze dames de Rhétorique. — Recollection des Merveilles. — La mort du Duc Philippe. — La paix de Péronne. — Le Prince. (*VII idem.*)

15786 — — Louenge à la très-glorieuse Vierge. Lay de N.-D. de Boulogne. — Ballades. — Rondeaux. — Complainte de Fortune etc. (*VIII idem.*)

15787 Chevalier (Le) au Cigne et Godefroid de Bouillon. Poème historique publié par le baron *de Reiffenberg*. (IV-V-VI.)

15790 COUSOT (M.-A.). De quelques œuvres réactionnaires en littérature. Gent, 1887 (Getrokken uit *le Magasin littéraire et scientifique.*)

15791 — — Deux adversaires du naturalisme. Gent, 1886. (*Idem*).

15792 DE CONDÉ (BAUDOUIN et JEAN). Dits et contes. Publiés par *A. Scheler*. Brussel, V. Devaux, 1866, 3 deelen, 8°.
I. Baudouin de Condé.
II-III. Jean de Condé.

15794 DE LAVELEYE (Em.). Histoire de la langue et de la littérature provençales. Brussel, Th. Lesigne, 1845, gr.-8°.

15796 DE LE MOTE (Jehan). Li Regret Guillaume, comte de Hainaut. Poëme inédit du XIVe siècle, publié par *A. Scheler.* Loven, J. Lefever, 1882, 8°.

15800 DIRKS (Servais). Les voyageurs belges et le *Patria Belgica.* Gent, 1887. (*Overdruk.*)

15804 FANT (Carl). L'image du monde. Poème inédit du milieu du XIIIe siècle, étudié dans ses diverses rédactions françaises d'après les manuscrits des Bibliothèques de Paris et de Stockholm. Upsala, Edv. Berling, 1886, 8°.

15808 FROISSART. Poésies. Brussel, V. Devaux en Cie, 1870-1872, 3 deelen, 8°.

15812 FUSTER (Charles) La question brûlante. Gent, 1887. (*Overdruk.*)

15814 GEYER (P.-A.). Studier i Fransk linguistik. Upsala, C.-J. Lundström, 1887, 8°.

15822 Gilles de Chin, poème. Publié par le baron *de Reiffenberg.*

15816 GOUIN (Fr.). L'art d'enseigner et d'étudier les langues Paris, Jules Carey, 1880, 12°.

15819 HAGELIN (Hugo). Stomatoskopiska undersöckningar af franska sprakljud. Stockholm, P.-A. Nordstedt en Zonen, 1889, 4°.

15824 HOORNAERT (H.). La chance du Triumvir.

15825 — — Israël. Poème couronné. Gent, 1886 en 1888. (Getrokken uit *le Magasin littéraire et scientifique.*)

15829 JOANSSON (Alfred). Spraklig undersökning af le Lapidaire de Cambridge, en fornfransk öfversättning af biskop Marbods Lapidarius. Upsala, R. Alqvist en J. Wiksell, 1886, 8°.

15832 LE BEL (Jehan). Li ars d'amour, de vertu et de boneurté. Brussel, V. Devaux en Cie, 1867, 8°, 2 deelen.

15836 LEMAIRE DE BELGES (JEAN). Œuvres. Loven, J. Lefever, 1882-1891. 4 deelen.

I-II. Les illustrations de Gaule et singularitéz de Troye.

III-IV. Œuvres diverses.

15839 LÉVEILLÉ (H.). Constance Chlore, ou l'aurore du triomphe. Tragédie en trois actes et en vers. Gent, A. Siffer, 1890, 8°.

15843 LEVERTIN (OSCAR). Studier öfver fars och farsöver i Frankrike mellan Renaissancen och Molière. Upsala, Edv. Berling, 1888, 8°.

15847 LI MUISIS (GILLES). Poésies. Publiées pour la première fois d'après le ms. de lord Ashburnham par le baron *Kervyn de Lettenhove*. Tome I. Loven, J. Lefever, 1882, 8°.

15851 LOISE (FERD.). L'Église et l'ordre social chrétien, par P. de Decker. Gent, 1888. (Getrokken uit *le Magasin littéraire et scientifique*.)

15850 LUNDBERG (AUGUST-VILHELM). Försök till framställning af lagarna för intensiteten i Franskan. Upsala, Esaias Edquit, 1877, 8°.

15853 MAILHARD DE LA COUTURE. Soleils couchants. Gent, 1888. (*Overdruk*.)

15856 MALMBERG (TEODOR) Le passe-temps Michault, Fransk dikt fran det femtonde arhundradet efter tvenne hand skrifter i Kongl. bibliotheket i Stockholm för första gangen utgifven. Upsala, Ed. Berling, 1877, 8°.

15859 MALMSTEDT (A.) Om bruket af finit modus hos Raoul de Houdeng. Stockholm, Isaac Marcus, 1888, 8°

15861 MARTIN (ERNEST). Observations sur le Roman de Renart, suivies d'une table alphabétique des noms propres. Supplément. Strasburg, K.-J. Trübner, 1887, 8°

15862 — — Le Roman de Renart. Ibid., id., 1882-1887, 3 deelen, 8°.

I. Première partie du texte : l'ancienne collection des branches.

II. Seconde partie du texte : les branches nelles.

III. Les variantes.

15863 MOUSKES (PHILIPPE). Chronique rimée, publiée par le baron *de Reiffenberg*. Brussel, M. Hayez, 1836-1845. Twee deelen, 4°.

15866 MUNCHMEYER (EMIL). Tva fragment efter en versifierad fornfransk bearbetning af Maccabeer-Böckerna. Stockholm, Isaac Marcus, 1886, 8°.

15870 NORDFELT (ALFRED). Etudes sur la chanson des Enfances Vivien. Stockholm, 1891, 4°.

15873 ORTENBLAD (OLOF). Etude sur le développement des voyelles labiales toniques du latin dans le vieux français du XII° siècle. Upsala, R. Almqvist en J. Wiksell, 1885, 8°.

15881 Poètes flamands (Nos). 1830 1888. Choix de morceaux traduits en vers français. Préface de *J. Stecher*. Roeselare, de Seyn-Verhougstraete, 1887, 8°.

Renart (Roman du). *Zie :* 15861 en 15862.

15877 RINGENSON (CARL-AXEL). Studier öfver verbets syntax hos Blaise de Monluc, ett bidrag till kännedomen om 1500-talets franska. Upsala, R. Almqvist en J. Wiksell, 1888, 8°.

15885 SERRURE (C.-A.). Le gaulois expliqué au moyen de l'archéologie, de la numismatique, de l'histoire et de la philologie comparée St-Gillis, 8°.

15886 — — La langue des Gaules depuis César jusque sous Charlemagne. (Chapitre détaché des Etudes gauloises. (*Muséon.*) Loven, K. Peeters, 1884, 8°.

15889 SPEELMAN (EDM.). Deux drames du temps des Gueux : Jacques Blommaert, ou le triomphe des Gueux, à Audenarde (1572) — Jean de Hembise ou la chute des Gueux, à Gand (1584). Avec notes historiques. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1888, in-8°.

15892 SVENONIUS (THURE-LEONARD). Om bruket af subjonctif hos Chrestien de Troyes. Ett bidrag till det franska sprakets historiska grammatik. Upsala, Edv. Berling, 1880, 8°.

[illegible] Trouvères belges du XII° au XIV° siècle. Chansons d'amour, jeux-parties, pastourelles, dits et fabliaux, par

Quenes de Béthune, Henri III, Gillebert de Berneville, Mathieu de Gand, Jacq. de Baisieux, Gauthier le Long etc. Publiés et annotés par *Aug. Scheler.* Brussel, M. Closson en Cie, 1876, 8°.

15897 — — Tweede deel : *Gauthier de Soignies, Jacques de Cisoing, Carasaus, Jehan Fremaus, Laurent Wagon, Raoul de Houdenc, etc.* Ibidem, 1879, 8°.

15900 VAN CALOEN (E.). La France juive. Gent, 1887. (*Overdruk.*)

15904 VISING (JOHAN). Etude sur le dialecte anglo-normand du XIIe siècle. Upsala, Esaias Edquist, 1882, 8°.

15908 VON FEILITZEN (HUGO). Li ver del juïse en fornfransk predikan. Upsala, Edv. Berling, 1883, 8°.

15912 WATRIQUET DE COUVIN. Dits, publiés par *A. Scheler.* Brussel, V. Devaux en Cie, 1858, 8°.

15916 YOUNG (J.). Språklig undersökning af la Vie Saint-Grégoire en fornfransk versifierad öfversättning af Joh. diaconus vita S. Gregori. Upsala, R. Almqvist en J. Wiksell, 1888, 8°.

15919 ZANDER (EMIL). Recherches sur l'emploi de l'article dans le français du XVIe siècle comparé aux autres époques de la langue. Lund, E. Malmström, 1892, 4°.

XXXI.

Aziatisch-Arische talen. — Sanskrit.

15929 COLINET (PH.). La langue et la littérature sanscrites. Deux leçons d'introduction au cours de sanscrit. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°. (Getrokken uit *le Magasin littéraire et scientifique.*)

15932 Selectæ è Sanscriticis scriptoribus paginæ. Choix de morceaux sanscrits traduits, annotés, analysés par *L. Leupol*, avec la collaboration de *Em. Burnouf.* Parijs, w^e^ Raybois, 1867, 8°.

XXXII.

Overige talen (Engelsche, Schotsche, Latijnsche, Grieksche enz.).

15939 AUGER (ALFR.). De doctrina et meritis Joannis van Ruysbroeck dissertatio theologica quam ad gradum doctoris S. Theologiæ in universitate catholica Lovaniensi consequendum. Loven, J. van Linthout, 1892, 8°.

15944 Bidasari. Poëme malais, précédé des traditions poétiques de l'orient et de l'occident. Parijs, E. Plon en Cie, 1875, 8°.

15949 DANIELSSON (O.-A.). Grammatiska anmärkningar. I. Om de Indoeuropeiska femininstammarne pa-i och nagra därmed beslägtade bildningar i grekiska och latinska spraken. Upsala, C.-J. Lundström, 1881, 8°.

15953 — — II. Om de grekiska substantiverna med nominativändelsen-60. Ibid., id., 1893, 8°.

15957 — — Grammatische und etymologische studien. 1888, 8°.

15962 DE LEPELEER (EUG.). Nog een nieuwe vorm van Homeros' Ilias. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°. (Getrokken uit *het Belfort*.)

15967 DE SWERT (J.-CHR.). Carmina anecdota et dispersa edidit et præfatione notisque donavit *Fr. Servatius Daems*. Tongerloo, 1889, 8°.

15972 KILIANUS. Latijnsche gedichten. Uitgegeven en met een levensbericht voorzien door *Max Rooses*. Antwerpen (J.-E. Buschman), 1880, 8°.

15977 POITVIN (CH.). Homère. Choix de rhapsodies illustrées d'après l'art autique et l'archéologie moderne, et mises en vers. Brussel, F. Hayez, 1891, 4°.

15981 STERZA (ANDR.). Maria virgo in monte Calvariae. Amsterdam, I. Muller, 1891, 8°.

15985 VAN OPPENRAEY (ROD.). Amor. Carmen eligiacum. Ibid., id., 1890, 8°.

INHOUDSTAFEL.

GAVEN DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

I^e REEKS.

erslagen en Mededeelingen, van 1887 tot 1893, per jaar . . . . fr. 4,00

IIe REEKS.

aarboek voor 1887 (Met portretten van Z. M. *Leopold II*, en van de heeren *Beernaert* en ridder *de Moreau*), 190 blz. 2,50

aarboek voor 1888 (Met de lijst der boeken, toebehoorende aan de Academie), 240 blz. 2,50

aarboek voor 1889 (Met de levensschets en het portret van Dr *R. Snieders*), 148 blz. 1,50

aarboek voor 1890 (Met de levensschetsen en portretten van Dr. *L. Delgeur* en *G. Dodd*), 172 blz. 2,00

Jaarboek voor 1891 (Met de levensbeschrijvingen van *Josephus-Albertus Alberdingk Thijm* (met portret), van *Jan-Jacob-Lodewijk ten Kate* en van *Igenaas-J.-L. de Coussemaeker*), 202 blz. 2,00

Jaarboek voor 1892 (inhoudende de levensbeschrijvingen van *J.-A. de Laet* (met portret) en van *L. Roersch*) 2,00

IIIe REEKS. — MIDDELNEDERLANDSCHE UITGAVEN.

De Zevenste Bliscap van Maria. Mysteriespel der XVe eeuw, uitgegeven door K. Stallaert (1887), xxxii-116 blz. 2,50

Woordenlijst voor de Zevenste Bliscap van Maria, opgesteld door K. Stallaert (1888), 141 blz. 0,50

Woordenlijst op de Alexanders Geesten van Jacob van Maerlant, door L. Roersch, 1ste *aflevering* (1888), 68 blz. 1,00

Van de vij Vroeden van binnen Rome, bezorgd door K. Stallaert (1889), xx-182 blz. 3,00

Het Roermondsch dialect, getoetst aan het Oud-Saksisch en Oud-Neder-Frankisch, door Dr L. Simons (1889), 162 blz. 1,25

Madelghijs' kintsheit, al de gekende fragmenten, bezorgd door Jhr. Mr. Nap. de Pauw (1889), 208 blz. (met facsimile's) 2,50

Dit is die Istory van Troyen, bezorgd door Jhr. Mr. Nap. de Pauw en Edw. Gailliard, 1ste deel, (1889), 424 blz. (met facsimile's) . 7,00

. id. id. 4de deel, afl. I (1889), 64 blz. 1,00

. id. id. 2^e deel, (1890), 400 blz. 7,00

0. id. id. 4^e deel, afl. II (1890), tot blz. 216. . . 2,50

1. id. id. 3^e deel, (1891), 366 blz. 7,00

2. id. id. 4^e deel, afl. III (1892), tot blz. 284 . . . 1,00

3. **Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten**, uitgegeven door Jhr Mr. N. de Pauw (1^e aflevering) 2,50

IVe REEKS. — UITGAVEN DER COMMISSIE VAN GESCHI-BIO- EN BIBLIOGRAPHIE.

Alphabetische lijst van de voorloopig verzamelde namen der in België geboren Nederlandsche schrijvers, dienende tot het samenstellen van de Biographie der Zuidnederlandsche schrijvers, door FR. DE POTTER, 524 blz. *(niet in den handel).*

Vlaamsche Bibliographie (1830-1890), door FR. DE POTTER, 1ste afl.

Ve REEKS. — UITGAVEN DER WERKEN VAN DE COM. VOOR NIEUWERE TAAL- EN LETTERKUNDE.

Prudens van Duyse, door J. MICHEELS. (Met portret des dichters) 352 b...

VIe REEKS. — BEKROONDE WERKEN.

1. **Bibliographie der Middelnederlandsche Taal- en letterkunde,** door L. PETIT (1888), XVI-300 blz. *(Uitverkocht.)*
2. **Verhandeling over de verbinding der volzinnen in het Gotisch,** door P.-H. VAN MOERKERKEN (1888), 104 blz. . . . .
3. **Het voornaamwoord DU,** door H. MEERT (1890), IX-98 blz . . . .
4. **De klank- en vormleer van het middelnederlandsch dialect der St. Servatius legende van Heynrijck van Veldeken,** door FELIX LEVITICUS (1892), 172 blz. . . . .
5. **De Belgische Taalwetten toegelicht** door Mr. A. PRAYON-VAN ZUYLEN, (1ste deel) 476 blz. . . . .
6. **Historisch en Critisch overzicht van het Vlaamsch tooneel in de 17de eeuw,** door OSC. VAN HAUWAERT, 102 blz. . . . .

TER PERS.

(VIe reeks.) **Gebruik der naamvallen, tijden en wijzen in den Heliand,** J. VAN DE VEN.

(Id.) **De rol van het « booze beginsel » in het middeleeuwsch dra...** door ERNEST SOENS.

(Id.) **Lijst der Bastaardwoorden, met de evenveel beduidende Nederlandsche woorden,** door J. BROECKAERT.

(Id.) **De Belgische Taalwetten toegelicht** door Mr. A. PRAYON-VAN ZUYLEN (2e...

(IIIe reeks.) **Middelnederlandsche Gedichten en Fragmenten,** door Jhr NAP DE PAUW (2e afl.)

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1894

ACHTSTE JAAR.

GENT
DRUKKERIJ A. SIFFER
Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie
SINT-BAAFSPLAATS, 2.

1894

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

JAARBOEK

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

1894

ACHTSTE JAAR.

GENT
DRUKKERIJ A. SIFFER
Drukker der Koninklijke Vlaamsche Academie
SINT-BAAFSPLAATS, 2.

1894

JANUARI

Louw- of Sneeuwmaand.

● N. M. Zondag 7. — ☽ E. K Maandag 15. — ☺ V. M. Zondag 21. — ☾ L. K. Zondag 28.

1	Maand.	*Besnijdenis van Jezus* ss Euphrosina, Osmund
2	Dinsd.	ss Adelhard, Concordius, Aspaas, Macarius
3	Woensd.	ss Genoveva, Cirijn, Florens, Salvator
4	Dond.	ss Pharahilde, Benedicta, Rigobert, Titus
5	Vrijd.	ss Telesphoor, Edward, Amata, Januaria
6	Zaterd.	ss *HH. 3 Koningen:* Balthazar, Kasper, Melchior
7	Zond.	ss Hillo, Wittekind, Reimond, Polyant
8	Maand.	ss Goedele, Luciaan, Erard, Paladius
9	Dinsd.	ss Paschasia, Basilissa, Epictetes, Jelijn
10	Woensd.	ss Agatho, Abdus, Domitiaan, Gundisalf
11	Dond.	ss Hyginus. Honorata, Hortensius, Theodos
12	Vrijd.	ss Arcadius, Valentiniana, Cesaria, Probus
13	Zaterd.	ss Godfried. Leontius, Veronica, Remeeuws
14	Zond.	*H. Naam Jezus.* ss Hilarius van Poitiers
15	Maand.	ss Puuwel (1e eremijt), Maurus, Emebert
16	Dinsd.	ss Marcellijn, Berard, Adelwijn, Priscilla
17	Woensd.	ss Antoon, Emilia, Leonilla, Nennius
18	Dond.	ss Pieters' stoel te Rome, Prisca
19	Vrijd.	ss Knuut, Maria van Bethanië, Dagobert
20	Zaterd.	ss Fabiaan, Sebastiaan, Celidonia
21	Zond.	*Septuagesima.* ss Agnete, Meinraad, Fructuosus
22	Maand.	ss Vincent, Anastaas, Walter, Meinhard
23	Dinsd.	*Trouw van Maria.* ss Emerentia, Hildefons
24	Woensd.	ss Timotheus, Babylas, Philo, Metellus
25	Dond.	ss Pauwels' bekeering, Apollonius
26	Vrijd.	ss Polycarp, Paula, Alfons, Xenophon, Rodolf
27	Zaterd.	ss Jan Guldenmond, Vitaliaan, Engelbert
28	Zond.	*Sexagesima.* ss Juliaan, Karel (de Groote), Cyril
29	Maand.	ss Frans van Sales, Valerius, Constantijn
30	Dinsd.	ss Martina, Adelgonde, Bathilde, Felix (paus)
31	Woensd.	ss Petrus-Nolasc., Marcella, Eudoxia

FEBRUARI

Sprokkel- of Regenmaand.

● N. M. Maandag 5. — ☽ E. K. Dinsdag 13. — ☺ V. M. Dinsdag 20. — ☾ L. K. Dinsdag 27.

1	Dond.	ss Ignaas, Sigebert, Eubert, Ephrem
2	Vrijd.	*O. L. V. Lichtmis.* ss Heracliet, Adelbald
3	Zaterd.	ss Blasius, Berlinde, Celsa, Azarias
4	Zond.	*Quinquagesima.* ss Joanna, Andreas-Cors.
5	Maand.	ss Agatha, Adele, Bertolf, Bertrada
6	Dinsd.	*Vastenavond.* ss Amand, Dorothea, Vedast
7	Woensd.	*Aschdag.* ss Romuald, Gonzalf, Theodoor
8	Dond.	ss Johannes van Matha, Werner
9	Vrijd.	ss Apollonia, Ansbert, Nicephoor, Hippias
10	Zaterd.	ss Willem, Scholastica, Paschaas
11	Zond.	*Quadragesima.* ss Desideer, Adolf, Ceciliaan
12	Maand.	ss Eulalia, Meletius, Claudiaan
13	Dinsd.	ss Gijsbrecht, Lucijn, Catharina, Juliaan
14	Woensd.	ss Valentijn, Poliaan, Abraham
15	Dond.	ss Faustijn, Jovita, Melis
16	Vrijd.	ss Juliana, Maxima, Secundus, Isaïas
17	Zaterd.	ss Silvijn, Mariana, Chrysant
18	Zond.	*Reminiscere.* ss Simeon, Constantia, Zephyrina
19	Maand.	ss Gabinius, Beatus, Tullius, Bonifaas, Koenraad
20	Dinsd.	ss Eleutherius, Eucherius
21	Woensd.	ss Pepijn, Vitalina, Gombert, Ablebert
22	Dond.	ss Pieters' stoel te Antiochië, Margareta
23	Vrijd.	ss Petrus-Damiaan, Leonora, Willigis
24	Zaterd.	ss Mathijs (apostel), Marcellina, Modest
25	Zond.	*Oculi.* ss Walburgis, Gothard, Adelm, Adeltrudis
26	Maand.	ss Alexander, Porphyrius, Leonius, Nestor
27	Dinsd.	ss Leander, Gelaas, Honorina
28	Woensd.	ss Romaan, Basilia, Ermina

MAART

Lente- of Dorremaand.

● N. M. Woensdag 7. — ☽ E. K. Woensdag 14. — ○ V. M. Woensdag 21. — ☾ L. K. Dond. 29.

1	Dond.	ss Albijn, Rogier, Sigismond, David, aartsbisschop
2	Vrijd.	ss Karel (de Goede), Absolon, Marnan, Simplicius
3	Zaterd.	ss Kunegonde, Camilla, Emerit, Cheledoon
4	Zond.	*Lætare.* ss Casimir, Lucius, Archelaus, Æneas
5	Maand.	ss Theophiel, Oliva, Theophania, Virgiel
6	Dinsd.	ss Coleta, Fridolijn, Vibiaan, Balrod
7	Woensd.	ss Thomas (van Aquine), Victoria, Perpetua
8	Dond.	Joannes van God, Philemon, Herenia
9	Vrijd.	ss Francisca-Obl., Reinhard, Gregoor
10	Zaterd.	de HH. 40 Martelaren te Sebaste
11	Zond.	*Passiezondag.* ss Heraclius, Constantijn
12	Maand.	ss Gregoor (de Groote), Rosina, Nestor
13	Dinsd.	ss Euphrasia, Dionysia, Patricia, Nicephoor
14	Woensd.	ss Mathilde, Alfried, Frontina, Arnout, Liebert
15	Dond.	ss Longijn, Nicander, Walter, Abraham, (herem.)
16	Vrijd.	*O. L. V. van VII Weeën.* ss. Eusebia, Castor
17	Zaterd.	ss Patricius, Jozef van Arimathea, Gertruda
18	Zond.	*Palmenzondag.* ss Gabriel (aartsengel), Ingenua
19	Maand.	ss Jozef, Jozefina, Amant, Sibilla, Landoald
20	Dinsd.	ss Ambroos, Joachim, Martijn (van Dume)
21	Woensd.	ss Benedictus (1e abt), Amator, Angelica
22	Dond.	*Witte Donderdag.* s Catharina (van Zweden)
23	Vrijd.	*Goede Vrijdag.* ss Victoriaan, Fidelis
24	Zaterd.	ss Ademar, Aretemon, Simeon, Irenaeus
25	Zond.	**Paschen.** ss Einhard, Pelagius, Hermeland
26	Maand.	ss Emmanuël, Ludger, Felix (bisschop)
27	Dinsd.	ss Lazarus, Augusta, Ernst, Rupert
28	Woensd.	ss Sixtus III, Malchus, Priscus, Eilbert
29	Dond.	ss Bertold, Jonas, Ludolf, Eustaas, (abt)
30	Vrijd.	ss Quirijn, Regulus, Liberata, Veronus
31	Zaterd.	ss Cornelia, Benjamin, Menander, Balbiana

APRIL

Paasch- of Grasmaand.

● N. M. Vrijdag 6. — ☽ E. K. Vrijdag 13. — ☺ V. M. Vrijdag 20. — ☾ L. K Zaterdag 28.

1	Zond.	ss Hugo, Alexandra, Emma, Walderijk
2	Maand.	s Frans van Paula, Theodosia, Genoveva
3	Dinsd.	ss Rijkhard, Alexandrina, Tyro, Nicetas (abt)
4	Woensd.	ss Isidoor (van Sevil.), Quintillaan, Hilzebert
5	Dond.	ss Vincent (Ferr.), Silvia, Eva, Juliana
6	Vrijd.	ss Sixtus I, Celestijn, Faustina, Willem (abt)
7	Zaterd.	ss Herman-Jozef, Clotarius, Aibert
8	Zond.	ss Perpetuus, Walter, Dionijs, Edesius
9	Maand.	ss Waldetrude, Hugo, Dotto (abt), Walcar
10	Dinsd.	ss Macarius (biss.), Ezechiël, Mechtilde
11	Woensd.	ss Leo (de Groote), Eliza, Godebesta, Isaai
12	Dond.	ss Julius, Boudewijn, Erkembod, Sabas
13	Vrijd.	ss Hermengild, Justijn (de Wijsgeer), Ida
14	Zaterd.	ss Tiburtijn, Valeriaan, Maximus
15	Zond.	ss Petrus-Gonzales, Octavia, Basilissa
16	Maand.	s Joachim (van Senen), Magnus, Drogo
17	Dinsd.	ss Aniceet, Rudolf, Isidora, Steven, Simeon
18	Woensd.	ss Idesbald, Perfectus, Galdijn, Appoloon
19	Dond.	s Bernaard, Leo (IX), Usmar, Werner
20	Vrijd.	ss Hildegonde, Floribert, Oda, Theotiem
21	Zaterd.	ss Anselm, Benanus-Simeon, Silvius, Idesbald
22	Zond.	ss Soter, Cajus, Leonidas, Theodoor (Sicea)
23	Maand.	ss Joris, Geeraard (van Toul.), Leontia, Achilles
24	Dinsd.	ss Fidelis (van Sigmaringe), Valeria, Robrecht
25	Woensd.	ss Erminus, Aniaan, Heribald, Moreus, Ivo
26	Dond.	ss Marcellijn, Felicia, Cletus, Blanca, Ricarius
27	Vrijd.	ss Angela, Anastaas, Hieronymus, Liberalis
28	Zaterd.	ss Marcus (evang.), Vitalis, Prudens, Proba
29	Zond.	ss Petrus (mart.), Libert, Gondebert, Hugo (abt)
30	Maand.	ss Catharina (van Senen), Emiliaan, Rozemond

MEI

Bloei- of Wonnemaand.

● N. M. Zaterdag 5. — ☽ E. K. Zaterdag 12. — ○ V. M. Zaterdag 19. — ☾ L. K. Zondag 27.

1	Dinsd.	ss Philip, Jacob, Florina, Blandijn, Sigismond
2	Woensd.	ss Athanaas (de Groote), Patientia, Walbrecht
3	Dond.	**O.-H.-Hemelv.**, ss Juvenaal, Antonia, Walter
4	Vrijd.	ss Monica, Floriaan, Silvaan, Pacificus, Monica
5	Zaterd.	ss Pius V, Angelus, Irena, Hilaar, Mauront
6	Zond.	ss Jan in de olie, Victoriana, Judith, Eadbert
7	Maand.	ss Stanislas, Justiniaan, Benedict II, Gibrian
8	Dinsd.	Bescherming H. Jozef. ss Michiels-openb., Ita
9	Woensd.	ss Macarius verh., Gerontius, Gregoor (biss.)
10	Dond.	ss Antoon (van Flor.), Job, Gordiaan
11	Vrijd.	ss Eleonora, Mamertus, Achilles, Gangulf
12	Zaterd.	ss Nereus, Renaat, Achilleus, Pancraas, Flavia
13	Zond.	**Sinksen.** ss Servaas, Dominica, Natalis, Agrippa
14	Maand.	ss Pacomius, Paschalis, Stephania, Erembert
15	Dinsd.	ss Dimphna, Gerebern, Sidronius, Euphraas
16	Woensd.	ss Ubald, Hippolita, Jan (Nepom.) Simon Stock
17	Dond.	ss Paschalis-Baylon, Gijzelbrecht, Fabius
18	Vrijd.	ss Felix van Cant., Venantius, Hippolyta, Erik
19	Zaterd.	ss Ivo, Petrus-Celestinus, Dustan, Prudentia
20	Zond.	*H. Drievuldigheid.* s Bernardijn (van Senen)
21	Maand.	ss Idisberga, Constantina, Laurentia, Godrik
22	Dinsd.	ss Melis, Julia, Gabriëlla, Adam, Rita, Ivo
23	Woensd.	ss Desideer, Emilia. Wijbert
24	Dond.	*H. Sacramentsdag.* O. L. V. Hulp der Christenen
25	Vrijd.	ss Urbaan, Maria-Magd. (van Pazzi), Aurelius
26	Zaterd.	ss Philip-Neri, Theodora, Eleuther (paus)
27	Zond.	ss Joannes (paus), Oliverius, Beda
28	Maand.	s Germanus (van Parijs), Caran (diaken)
29	Dinsd.	ss Maximijn, Theodosia, Bonna, Cyril (kind)
30	Woensd.	ss Ferdinand, Felix (paus), Walstan
31	Dond.	ss Petronilla, Amelia, Roeland, Fulco (abt)

JUNI

Somer-, Wede- of Braakmaand.

● N. M. Zondag 3. — ☽ E. K. Zondag 10. — ○ V. M. Maandag 18. — ☾ L. K. Dinsdag 26.

1	Vrijd.	H. Hart van Jezus. ss Pamphiel, Octaaf, Dieboud
2	Zaterd.	ss Eugeen, Raas, Valentina, Blandina, Pothijn
3	Zond.	ss Clotilde, Adelbert, Genesius, Cecilius
4	Maand.	ss Antonia, Bonifacia, Saturnina, Martialis
5	Dinsd.	ss Bonifaas, Franco, Illydius, Dorotheus
6	Woensd.	ss Norbert, Paulina, Delphina, Aldrik
7	Dond.	ss Robrecht, Landolf, Godschalk
8	Vrijd.	ss Medard, Gildard, Wilhelmina, Calliopa
9	Zaterd.	ss Pelagia, Columbus, Pelagia, Vincent
10	Zond.	ss Margriete van Sch., Landrik, Maurijn
11	Maand.	ss Barnabas, Amabilis, Rozelina, Adelheid
12	Dinsd.	ss Joannes (van Sahagun), Basilides
13	Woensd.	ss Antoon (van Padua), Landoald, Roderik
14	Dond.	ss Baselis (de Groote), Quintiaan
15	Vrijd.	ss Modest, Vitus, Landelijn, Hilariaan
16	Zaterd.	s Luitgarde, Quirijn, Aureliaan
17	Zond.	ss Alena, Reinier, Isaurus, Ismaël, Nicander
18	Maand.	ss Marcus, Marcelliaan, Fortunaat, Geerland
19	Dinsd.	ss Servaas, Protaas, Raso, Odo, Alena
20	Woensd.	ss Florentina, Ida, Benigna, Silverijn
21	Dond.	ss Aloïs van Gonzaga, Reimund, Demetria
22	Vrijd.	ss Paulijn van N., Everhard, Albaan, Annibal
23	Zaterd.	ss Ediltrude, Agrippina, Maria van Oignies
24	Zond.	ss Jan (de Dooper), Iewan, Simplicius
25	Maand.	ss Elooi's verheffing, Prosper, Bertha, Willem
26	Dinsd.	ss Joannes en Paulus, Maxentius, Deodaat
27	Woensd.	ss Liebwin, Ladisluas, Stephania
28	Dond.	ss Ireneus, Plutarchus, Leo II
29	Vrijd.	*ss Pieter en Pauwel*, Beata, Alexia, Aletha
30	Zaterd.	Gedachtenis van s. Pauwel. ss Emiliana, Lucina

JULI

Hooimaand.

● N. M. Dinsdag 3. — ☽ E. K. Maandag 9. — 🌕 V. M. Dinsdag 17. — ☾ L. K. Woensdag 25.

1	Zond.	ss Rombout, Guthago, Esther, Regina
2	Maand.	Maria-Bezoeking. ss Otto, Marciaan
3	Dinsd.	ss Heliodoor, Anatool, Abel, Eulogius
4	Woensd.	ss Ulrik. Flaviaan, Odo, Bertha
5	Dond.	ss Cyrillus Methodius, Leontina, Zenaïs
6	Vrijd.	ss Godelieve, Isaïas, Goard, Tranquillijn
7	Zaterd.	ss Wibo, Odo, Edelberga, Nicostrates, Illidius
8	Zond.	ss Landarda, Elizabeth (van Portugaal), Kiliaan
9	Maand.	HH. 19 Martelaren van Gorcum. s Anatolia
10	Dinsd.	ss Amelberga, Rufina, Secunda, de 7 Gebroeders
11	Woensd.	ss Pius, Benedictus' verheff., Hildof. Sabijn
12	Dond.	ss Joannes-Gualbert, Jason. Nabor, Felix (mart.)
13	Vrijd.	ss Anacleet, Hendrik-Dionijs, Mildrada
14	Zaterd.	ss Bonaventura, Izabella van Portugaal, Vincent
15	Zond.	ss Hendrik, Bernhard van Baden, Zosima
16	Maand.	O. L. V. (van Carmel.), s Reinhild, Fulrad
17	Dinsd.	ss Alexis, Arnout, Odilia, Leo IV
18	Woensd.	H. Sacrament van mirakel, Symphorosa, Arnulf
19	Dond.	ss Vincent van Paulo, Arsenius, Justa, Aurelia
20	Vrijd.	ss Margriete, Hieronymus-Æm., Ontkommere
21	Zaterd.	ss Daneel, Praxedes, Fastrada, Victor
22	Zond.	ss Maria-Magdalena, Wandregisil, Platos
23	Maand.	ss Liboor, Apollinaris, Paschier, Romula
24	Dinsd.	ss Christina, Nicetas, Aquilina, Aglibert
25	Woensd.	ss Jacob de Meerd., Clodesinda, Christoffel
26	Dond.	ss Anna, Noëlla, Exuperia, Olympius
27	Vrijd.	ss Pantaleo. de 7 Slapers gebroed., Constantijn
28	Zaterd.	ss Nazarius, Innocentius, Victor, Hildebrand
29	Zond.	ss Martha, Seraphina, Beatrijs, Callinicus, Odolf
30	Maand.	ss Abdo, Sennen, Rufijn, Donatilla, Ursijn
31	Dinsd.	ss Ignaas (van Loyola), Germaan (van Auxerre)

AUGUSTUS

Oogst- of Bouwmaand.

● N. M. Woensdag 1. ☽ E. K. Woensdag 8. — ⊕ V. M. Donderdag 16. — ☾ L. K. Vrijdag 24. — ● N. M. Donderdag 30.

1	Woensd.	*S. Pieters' banden.* ss Eleazar, Bavo's verheffing.
2	Dond.	Aflaat Portiunc., O. L. V. der Eng., s Gustaaf
3	Vrijd.	ss Stephanus' vinding, Nicodemus, Gamaliël
4	Zaterd.	ss Domien, Aristarch, Tertulliaan, Euphroon
5	Zond.	O. L. V. ter Sneeuw, ss Cassianus, Oswald
6	Maand.	Transfiguratie Christi. ss Sixtus II, Pastor
7	Dinsd.	ss Cajetaan, Donaas, Albrecht
8	Woensd.	ss Cyriacus, Joannes (de Alm.), Hormisdas
9	Dond.	ss Justijn (van Alex.), Veriaan, Secundiaan
10	Vrijd.	ss Laurens, Asteria, Sara, Myron
11	Zaterd.	ss Suzanna, Philomena, Goorik, Tiburs
12	Zond.	ss Clara, Hilaria, Porchaar, Florimond
13	Maand.	ss Hippoliet, Concordia, Radegonde
14	Dinsd.	ss Athanasia, Eusebius, Marcellus, Werenfried
15	Woensd.	**Maria-Hemelvaart.** s Napoleon, Arnout
16	Dond.	ss Rochus, Hyacinth, Rochus, Arsacius
17	Vrijd.	ss Bertrand van Cominge, Rogaat, Judith
18	Zaterd.	ss Helena Agapiet, Clara (van Monte-Falco).
19	Zond.	ss Julius, Magnus, Lodewijk, Flores (van Antw.)
20	Maand.	ss Bernhard, Samuël, Christoffel, Oswijn
21	Dinsd.	ss Joanna van Chantal, Privaat, Euprepius
22	Woensd.	ss Joachim (vader van O. L. V.), Philibert
23	Dond.	ss Philip Benitius, Lupus, Sidoon, Zacheus
24	Vrijd.	ss Bartholomeus, Georgius-Limniota, Talionus
25	Zaterd.	ss Lodewijk, Genesius, Hunegonda, Hermes
26	Zond.	ss Zephirijn, Adriaan, Ebbo, Abund
27	Maand.	ss Euthala, Cesar, Jozef (van Calasanct.)
28	Dinsd.	ss Augustijn, Hermes, Bibiaan, Juliaan
29	Woensd.	ss Jans onthoofding, Sabina, Verona, Adelt
30	Dond.	ss Roza van Lima, Fiacrius, Stentor, Felix (mart.)
31	Vrijd.	ss Izabella, Reimond-Nonnaat, Amaat

SEPTEMBER

Herfst-, Evene- of Pietmaand.

☽ E. K. Vrijdag 7. — ☺ V. M. Zaterdag 15. — ☾ L. K. Zaterdag 22. — ● N. M. Zaterdag 29.

1 Zaterd.	ss Gillis, Gedeon, Nivard, Ammon, Melis
2 Zond.	ss Steven (van Hongarië), Bodeslaas, Agricola
3 Maand.	ss Remakel, Seraphia, Erasma, Agulf, Thecla
4 Dinsd.	ss Rozalia, Candida, Hirmingarde, Mozes
5 Woensd.	s Laurens-Justiniaan, Bertijn, Alton,
6 Dond.	s Onesiphoor, Bega, Eleuther (abt)
7 Vrijd.	ss Regina, Hilduard, Clodoald, Willebrord
8 Zaterd.	*O.-L.-V. Geboorte.* ss Adriaan, Corbiniaan
9 Zond.	ss Omaars, Dorotheus, Stratonus, Dionijs
10 Maand.	ss Nicolaas (van Tolentijn), Pulcheria, Daviet
11 Dinsd.	*H. N. van Maria.* ss Vinciana, Patiens, Protus
12 Woensd.	s Guido (van Anderlecht), Albeus
13 Dond.	ss Amaat, Flederijk, Maurilius, Lidoor, Franco
14 Vrijd.	H. Kruisverheffing. ss Maternus, Rosula
15 Zaterd.	ss Nicodemes, Carolina, Eutropia
16 Zond.	O. L. V. der VII Weeën. ss Cornelis, Cypriaan
17 Maand.	ss Lambrecht, Hildegaard, Colomba
18 Dinsd.	ss Sophia, Ester, Thomas (Villa-Nova)
19 Woensd.	ss Januarius, Eustochius, Theodoor (abt)
20 Dond.	ss Eustaas, Philippa, Suzanna, Agapit
21 Vrijd.	ss Mattheeuws (apostel en ev.), Gerolf, Maura
22 Zaterd.	ss Maurits en 10,000 mart.
23 Zond.	ss Thecla, Linus, Polyxena, Soxius, Xantippa
24 Maand.	O. L. V. der Slaven. ss Godevaart, Domina
25 Dinsd.	ss Firmijn, Cleophas, Scipio, Herculaan
26 Woensd.	ss Justina, Eusebius, Albaan, Nilus
27 Dond.	ss Cosmas, Damiaan, Hildetrude, Epicharis
28 Vrijd.	ss Wenceslaas, Chariton, Cyraan, Exuperius
29 Zaterd.	ss Michiel (aartsengel), Quiriacus, Euphonia
30 Zond.	ss Jeroom, Honorius, Karloman, Koenraad

OCTOBER

Wijn-. Hozel- of Zaaimaand.

☽ E. K. Zaterdag 6. — ☺ V. M. Zondag 14 — ☾ L. K. Zondag 20 — ● N. M. Zondag 27.

1	Maand.	ss Bavo, Remeeuws, Piatus, Ananias, Domlin
2	Dinsd.	HH. Engelen-Bewaarders, ss Gerijn, Luudgar
3	Woensd.	s Geeraard (van Brogne), Gijbert
4	Dond.	ss Frans (van Assisi), Petronius, Edwijn
5	Vrijd.	ss Placidus, Fluvia, Flaviana, Galla
6	Zaterd.	ss Bruno, Ægidia, Fidea, Castus, Fides
7	Zond.	H. Rozenkrans. ss August, Sergius, Marcus (paus)
8	Maand.	ss Brigitta, Albertina, Thaïs, Demetrius
9	Dinsd.	ss Gijzelen, Denija, Rusticus, Gunter
10	Woensd.	s Frans (van Borgia), Paulijn, Clarus
11	Dond.	Moederschap van Maria. ss Gommar, Zenaïda
12	Vrijd.	ss Maximiliaan, Wilfried, Harlinde, Relinde
13	Zaterd.	ss Edward, Gerald, Colman
14	Zond.	ss Donatiaan, Callistus, Fortunata, Buchard
15	Maand.	ss Teresia, Longina, Debora, Agileus
16	Dinsd.	ss Seraphijn, Gallus, Balderik, Armogast
17	Woensd.	ss Hedwig, Oseus, Florentijn, Andries
18	Dond.	Zuiverheid van Maria. ss Lucas ev., Justus, Triph.
19	Vrijd.	ss Petrus van Alcantara, Ptolomaeus, Vredeswinde
20	Zaterd.	ss Caprasius, Wendelijn, Zenobius
21	Zond.	ss Ursula en de XIm maagden, Hilarion, Oscar
22	Maand.	ss Cordula, Philip (van Heracleë), Elodia
23	Dinsd.	ss Joannes-Capristanus, Severijn, Servandus
24	Woensd.	ss Raphaël (aartsengel), Evergist, Magloor
25	Dond.	ss Crispijn, Crispiniaan, Marciaan, Daria
26	Vrijd.	ss Evarist, Bernward, Rogatiaan, Luciaan
27	Zaterd.	ss Florentijn, Frumens, Elesbaan
28	Zond.	ss Simoen, Judas-Thaddeeus, Anastasia, Faro
29	Maand.	ss Narcis, Gaudens, Ermelinde, Maximiliaan
30	Dinsd.	ss Germaan (van Capua), Zenobia, Aurelia
31	Woensd.	ss Kwintijn, Lucilla, Wolfgang, Foïllan

NOVEMBER

Slacht- of Loefmaand.

☽ E. K. Maandag 5. — 🌕 V. M. Dinsdag 13. — ☾ L. K. Dinsdag 20. — 🌑 N. M. Dinsdag 27.

1	Dond.	Allerheiligen. ss Cesar, Benignus, Marcel
2	Vrijd.	*Allerzielendag*. ss Theodoor, Tobias
3	Zaterd.	ss Huibrecht, Malachias, Pyrmijn, Sylvia
4	Zond.	ss Karel (Borremeus), Modesta, Emerik
5	Maand.	ss Zacharias, Epistemis, Odrada, Malachytas
6	Dinsd.	ss Leonaard, Winok, Atticus
7	Woensd.	O. L. V. van Bijstand. s Willebrord, Amarant
8	Dond.	de 4 Gekroonde broeders. s Govaart, Willebald
9	Vrijd.	ss Theodoor (Tiro), Mathurijn, Estella
10	Zaterd.	ss Andreas (Avellinus), Triphon, Justus
11	Zond.	*Kerkwijding*. ss Marten, Theodoor (Studites)
12	Maand.	ss *Lieven*, patroon van Gent, Cunibert
13	Dinsd.	ss Didacus, Stanislaas (Kostka), Brixius (Zebina)
14	Woensd.	ss Veneranda, Jocundus, Victorina, Sidoon
15	Dond.	ss Leopold, Maclovius, Machuit, Eugeen
16	Vrijd.	ss Edmond (van Kantelb.), Eucherius, Otmar
17	Zaterd.	ss Zacheus, Alpheus, Gregoor-Thaumaturg
18	Zond.	ss Odo, Basilica, Hesychius, Hilda
19	Maand.	ss Elizabeth van Hongarië, Pontiaan, Abdias
20	Dinsd.	ss Felix (van Valois), Agapius, Bernward
21	Woensd.	Maria-Presentatie. ss Columbaan, Gelaas
22	Dond.	ss Cecilia, Alphons, Appias, Philemon
23	Vrijd.	ss Clemens, Adela (van Diest), Lucretia, Trudo
24	Zaterd.	ss Joannes (van 't Kruis), Flora, Firmina
25	Zond.	ss Catharina, Erasmus, Jucunda
26	Maand.	ss Petrus (Alex.), Koenraad, Silvester (van Osimo)
27	Dinsd.	ss Maximus, Virgilius, Siegfried, Nicon, Achaar
28	Woensd.	ss Mansuetus, Amedeus, Josaphat, Oda, Steven
29	Dond.	ss Saturnijn, Radboud, Philomeen, Brando
30	Vrijd.	ss Andries, Zoziem, Castul, Troiaan

DECEMBER

Joel-, Winter- of Kerstmaand.

☽ E. K. Woensdag 5. — ◯ V. M. Woensdag 12. — ☾ L. K. Woensdag 19. — ● N. M. Donderdag 27.

1	Zaterd.	ss Elooi, Agerius, Olympiades, Proculus
2	Zond.	*Advent.* ss Bibiana, Natalia, Guldwald, Adria
3	Maand.	ss Frans (Xaverius), Salemo, Hilaria
4	Dinsd.	ss Barbara, Petrus (Chrysologus), Hortensia
5	Woensd.	ss Sabbas, Crispina, Dalmatius, Pelinus
6	Dond.	ss Nicolaas, Petrus, Pascalis, Dionysia
7	Vrijd.	ss Ambroos, Phara, Eutrapius, Geneboud
8	Zaterd.	*Maria's Onbevlekte Ontvangenis.* s Thiboud
9	Zond.	ss Leocadia, Philotheus, Gorgonia, Bassiaan
10	Maand.	ss Melgiades, Fulgens, Eulalia
11	Dinsd.	ss Damaas, Basiliaan, Eutychius
12	Woensd.	ss Constantijn, Waldemir, Heraclius, Justijn
13	Dond.	ss Joost, Lucia, Othilia, Aubert, Lucretia
14	Vrijd.	ss Nicaas, Eutropia, Dioscorus, Volkwin
15	Zaterd.	ss Candidus, Philothe, Thalia, Gatiaan
16	Zond.	ss Eusebius, Adelheid, Albina, Everhard
17	Maand.	ss Begga, Wivina, Olympiada, Yolenda
18	Dinsd.	Verwachting der Geboorte Christi. s Gratiaan
19	Woensd.	ss Nemesius, Fausta, Winiboud, Noë, Gregoor
20	Dond.	ss Philogoon, Ammiaan, Dominiek (van Sylos)
21	Vrijd.	ss Thomas (Didymus), Glycerius, Severijn
22	Zaterd.	ss Florus, Virginia, Flaviaan, Zeno
23	Zond.	ss Victoria, Servulus, Cleomenes, Dagobert
24	Maand.	ss Gregoor (van Spoleta), Irmina, Delphina
25	Dinsd.	Kerstdag. ss Eugenia, Anastasia, Adalsende
26	Woensd.	ss Steven, diak. en 1e martel., Theophanes
27	Dond.	ss Joannes (apostel en evangelist), Nicerata
28	Vrijd.	*HH. Onnoozele Kinderen.* s Theophila
29	Zaterd.	ss Thomas (van Kantelb.), Polydoor Crescens
30	Zond.	ss David, Regner, Sabijn, Anysia, Radulf
31	Maand.	ss Silvester, Melania, Columba, Potentiaan

INSTELLING

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

MINISTERIE VAN LANDBOUW, NIJVERHEID EN OPENBARE WERKEN.

Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Willende een nieuw bewijs geven Onzer bezorgdheid voor de belangen der Nederlandsche letteren;

Overwegende dat niets meer van aard is om dezer ontwikkeling te bevorderen dan de inrichting van een bestendig letterkundig genootschap;

Op de voordracht van Onzen Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Er wordt te Gent, onder de benaming van Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, een genootschap ingericht van letterkundigen en geleerden, dat de studie en de beoefening der Nederlandsche taal- en letterkunde tot voorwerp zijner werkzaamheden zal hebben.

Art. 2. De Koning is de Beschermheer dezer Academie.

Art. 3. De Academie bestaat uit : 1° werkende leden; 2° inlandsche en uitheemsche eereleden; 3° inlandsche briefwisselende leden.

De titel van eerelid kan vergund worden :

A. Aan werkende leden, welke door hunnen ouderdom of door andere oorzaken zich in de onmogelijkheid zouden bevinden aan de werkzaamheden der Academie te blijven deelnemen, of welke, na hunne benoeming, zouden ophouden in België gehuisvest te zijn.

B. Aan buitenlandsche geleerden, die zich hebben doen kennen door belangrijke werken.

Art. 4. Er zijn vijf-en-twintig werkende leden; twintig dezer leden moeten Belgen zijn en in België gehuisvest; de vijf andere kunnen worden gekozen onder Noord-Nederlandsche letterkundigen en geleerden, in België woonachtig.

Art. 5. De achttien eerste benoemingen van werkende leden zullen worden gedaan door Ons. De verdere benoemingen van werkende leden, de benoemingen der eereleden en die der briefwisselende leden worden door de werkende leden gedaan en aan de Koninklijke goedkeuring onderworpen.

Art. 6. De werkende leden vereenigen zich maandelijks in gesloten zittingen, eenmaal 's jaars in openbare vergadering.

De eereleden en de briefwisselende leden kunnen aan de beraadslagingen over wetenschappelijke zaken deelnemen met stemrecht.

Art. 7. De benoemingen voor openstaande plaatsen worden gedaan in de maandelijksche zitting volgende op die, waarin kennis werd genomen van het openvallen dier plaatsen.

Art. 8. Het bureel der Academie bestaat uit eenen Bestuurder, eenen Onder-Bestuurder en eenen Bestendigen Secretaris, allen gekozen onder de werkende leden.

Art. 9. Het eerste bureel der Academie zal benoemd worden door Ons.

Art. 10. Te beginnen met het tweede jaar van haar bestaan zal de Academie jaarlijks haren Bestuurder en haren Onder-Bestuurder benoemen.

Art. 11. De Bestuurder en de Onder-Bestuurder kunnen niet onmiddellijk in dezelfde hoedanigheid herkozen worden.

De benoemingen van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder worden aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Art. 12. De Bestuurder heeft het algemeen beheer der Academie; hij zit alle vergaderingen voor en maakt van rechtswege deel aller commissiën; hij doet beraadslagen over de verschillige punten, welke in de bevoegdheid vallen van de Academie; hij zamelt

de stemmen in, door de leden uitgebracht, en spreekt de beslissingen uit, welke met meerderheid van stemmen genomen zijn.

In geval van ontstentenis wordt hij door den Onder-Bestuurder vervangen.

Art. 13. De eerste benoeming uitgezonderd, wordt de Bestendige Secretaris benoemd door den Koning, op eene dubbele lijst van voorstelling, opgemaakt door de Academie, bij geheime stemming en bij volstrekte meerderheid der stemmen, in eene zitting waar ten minste twee derden der werkende leden aanwezig zijn.

Art. 14. De Bestendige Secretaris houdt het boek der beraadslagingen : hij onderteekent met den Bestuurder de genomen beslissingen; hij levert de bewijsschriften van goedkeuring en andere getuigschriften af; hij ontvangt de brieven en de memoriën aan de Academie gezonden.

Hij is gelast met de briefwisseling en met de bewaring der archieven en der bibliotheek.

Hij is daarenboven gelast met den rekendienst der Academie.

Art. 15. Wanneer, door ziekte of eenig ander wettig beletsel, de Bestendige Secretaris zich in de onmogelijkheid bevindt de zittingen bij te wonen, kan hij, naar eigen keuze, zich doen vervangen door een werkend lid.

Art. 16. De Academie stelt haar reglement van

inwendige orde vast, dat aan de Koninklijke goedkeuring moet worden onderworpen.

Er kunnen aan dit reglement geene wijzigingen worden gebracht dan op het voorstel van ten minste vijf leden, met de toestemming van de twee derden der werkende leden der Academie. Die wijzigingen moeten aan de goedkeuring van den Koning worden onderworpen.

De voorstellen tot wijzigingen van het reglement moeten op de dagorde en in de bijeenroepingsbrieven worden aangekondigd.

Art. 17. Aanwezigheidspenningen en schadeloosstelling voor reis- en verblijfkosten, waarvan het bedrag door Ons zal worden bepaald, kunnen aan de leden worden toegekend.

Art. 18. Onze Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 8n Juli 1886.

LEOPOLD.

Van 's Konings wege :

De Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken,

Ridder DE MOREAU.

WETTEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

WETTEN. (1)

1.

De werkzaamheden der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bevatten al de vakken der Nederlandsche taal- en letterkunde.

2.

De Academie bestaat uit : 1° vijf-en-twintig werkende leden; 2° hoogstens vijf-en-twintig buitenlandsche eereleden; 3° hoogstens tien inlandsche briefwisselende leden; 4° inlandsche eereleden, die vroeger werkende leden geweest zijn.

3.

De kiezingen voor werkende leden geschieden in de maandelijksche zitting na die, waarin kennis genomen is van het openvallen der plaatsen.

Eere- en briefwisselende leden worden gekozen ééns in het jaar, in de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering.

---

(1) Bekrachtigd bij koninklijk besluit van 15 Maart 1887; gewijzigd, voor het tijdstip der jaarlijksche vergadering en de hiermede in verband zijnde artikelen betrekkelijk de prijskampen en kiezingen, bij koninklijk besluit van 23 Maart 1891.

Zittingen.

4.

De Academie vergadert in gewone zitting éénmaal ter maand, en houdt jaarlijks eene openbare vergadering in Juni, na de gewone zitting dier maand.

5.

De uitnoodiging tot het bijwonen der zittingen wordt omtrent acht dagen te voren verzonden. Zij meldt de voornaamste onderwerpen, die op de zitting te verhandelen zijn.

6.

De eere- en briefwisselende leden hebben het recht de vergaderingen bij te wonen, behalve wanneer de Academie geheime zitting houdt. Zij kunnen aan de beraadslagingen over wetenschappelijke zaken deel nemen met stemrecht.

7.

Aan de geheime zittingen nemen geene andere dan werkende leden deel.

De geheime zitting is verplichtend, telkens als de Academie vergadert tot :

1° het voorstellen en kiezen tot de openstaande plaatsen in de Academie of in de Commissiën;

2° het beraadslagen over wijzigingen, toe te brengen aan de Wetten;

3° het opstellen der prijsvragen;

4° het beoordeelen der ingezondene stukken.

Worden evenwel tot de geheime zitting, voorzien bij 4°, toegelaten, de eere- en briefwisselende leden, die van den keurraad deel maken.

8.

De zitting begint stipt op het uur, bij den uitnoodigingsbrief aangeduid, welk ook het getal zij der aanwezige leden.

De zitting vangt aan met de lezing des verslags over de vorige zitting en met de mededeeling der ontvangen brieven.

Het is verboden, gedurende die lezing, den Secretaris in de rede te vallen.

9.

Bij afwezigheid van den Bestuurder wordt zijne plaats waargenomen door den Onder-Bestuurder.

Bij afwezigheid van den Bestuurder en van den Onder-Bestuurder leidt het oudstbenoemde der aanwezige werkende leden, naar de volgorde der lijst van het *Jaarboek*, de zitting.

10.

De Bestuurder leest de dagorde, onmiddellijk na de lezing en vaststelling des verslags.

De dagorde, wat betreft de ingezondene verhandelingen, wordt geregeld volgens de dagteekening van ontvangst bij den Bestendigen Secretaris.

Alléén afgewerkte en op de dagorde vermelde stukken worden in de zitting voorgelezen.

De dagorde wordt door het Bestuur vastgesteld. Een voorstel, door minstens vijf leden schriftelijk aan het Bestuur gedaan, veertien dagen vóór de zitting, wordt op de dagorde gebracht.

11.

De voorlezingen, in de openbare zitting te houden, worden in de voorgaande gewone zitting aan de Academie onderworpen.

12.

In de gewone zitting vóór de jaarlijksche openbare vergadering wordt gestemd over het al of niet bekronen der ingezondene werken.

13.

De werkende en briefwisselende leden zullen, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aanbieden.

Elk jaar, in de maand October, zal de Bestendige Secretaris deze verplichting schriftelijk aan de werkende en briefwisselende leden herinneren.

Bestendige en tijdelijke Commissiën.

14.

Eene bestendige Commissie van tien leden is gelast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken, en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

15

De leden dezer Commissie worden onder de werkende leden benoemd.

In geval van openstaande plaatsen worden de nieuwe leden gekozen door de Academie, op eene dubbele lijst van candidaten, door de Commissie voorgesteld.

16.

Deze Commissie kiest in haar midden eenen Voorzitter en eenen Secretaris.

17.

Deze Commissie is gelast met het aanleggen eener verzameling van boeken betreffende gemelde studiën.

18.

Eene vergoeding van twintig frank het vel druks wordt toegekend aan de leden, die gelast worden met de critische uitgave van Middelnederlandsche werken.

19.

Al de uitgaven, van welken aard ook, door de Commissie te doen, moeten vooraf aan het Bestuur onderworpen en door de Academie goedgekeurd worden.

20.

De Academie benoemt verder in haar midden zoo vele bestendige of tijdelijke Commissiën als de aard van hare werkzaamheden zal vorderen.

Kiezingen.

21.

Elke kiezing wordt in de uitnoodiging vermeld, met aanduiding van het uur, waarop zij zal geschieden, en van 't getal der openstaande plaatsen.

22.

Bij de kiezing wordt volstrekte meerderheid van stemmen vereischt. Evenwel, indien, na twee proeven, geen der candidaten die meerderheid verkrijgt, gaat

men over tot eene herstemming tusschen de twee candidaten, die het hoogste getal stemmen bekomen hebben.

Bij gelijkheid van stemmen in deze laatste proef is de oudste candidaat gekozen.

23.

Wanneer verscheidene plaatsen open staan, wordt voor elke plaats afzonderlijk gestemd.

24.

Elk jaar, in de maand April, stelt de Academie het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast. Zij benoemt eene Commissie van drie werkende leden die, gezamenlijk met het Bestuur, voor elke dezer plaatsen twee candidaten voorstelt.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden, en in de Meizitting besproken.

De kiezing heeft plaats in de maand Juni.

25.

In die zitting mogen, op voorstel van werkende leden en onder goedkeuring der Academie, andere candidaten op de lijst gebracht worden.

26.

De voorgaande bepalingen zijn niet toepasselijk op de benoeming der eerste 10 briefwisselende leden, der eerste 25 eereleden en der eerste 10 leden van de bestendige Commissie.

27.

De leden der Voorstellingscommissie mogen geene twee achtereenvolgende jaren gekozen worden.

28.

De Bestuurder en de Onderbestuurder worden gekozen in de zitting der maand November. Zij treden den eersten Januari in bediening.

Geen van beiden mag in dezelfde hoedanigheid onmiddellijk herkozen, noch de Bestuurder tot Onderbestuurder benoemd worden.

Wedstrijden.

29.

De Academie schrijft jaarlijks wedstrijden uit over onderwerpen betreffende Nederlandsche taal- en letterkunde. Vaderlandsche geschied- en oudheidkunde, schoone kunsten en boekenkennis zijn onder Nederlandsche taal- en letterkunde begrepen.

30.

De prijsvragen worden twee jaar op voorhand vastgesteld.

In de zitting van Juli benoemt de Academie eene Commissie van vijf leden om tien prijsvragen

voor te stellen. In de zitting van Augustus doet de Commissie verslag. De Academie kiest eenige der voorgestelde prijsvragen, en bepaalt daarbij de waarde der toe te kennen prijzen.

31.

De antwoorden moeten vóór den 1en Februari ingezonden zijn.

In de zitting dezer maand worden de keurraden benoemd. De leden, die eene prijsvraag opgegeven hebben, maken van rechtswege deel van den keurraad, en bieden er schriftelijk een omstandig verslag over aan, hetwelk, met de verslagen der andere keurders, in de zitting van Mei gelezen wordt.

Op deze verslagen, die gedrukt en aan de werkende leden gezonden worden, stemt men in Juni. Het al of niet bekronen wordt beslist bij meerderheid van stemmen der aanwezige werkende leden.

De prijswerken blijven ter inzage van de leden tot den dag, op welken de brieven der inzenders geopend worden.

32.

Voor de wedstrijden worden enkel handschriftelijke en niet te voren uitgegeven stukken aanvaard.

33.

De mededingers zetten op hun handschrift hunnen naam niet, maar alleen een teeken of eene ken-

spreuk, herhaald op den omslag van eenen gesloten brief, inhoudende hunnen naam en hunne woonplaats.

Zij, die zich, op welke wijze ook, bekend maken, en zij, wier verhandelingen na den voorgeschreven dag aan den Bestendigen Secretaris besteld zijn, blijven uit den wedstrijd gesloten.

34.

De werkende leden mogen aan de Academische wedstrijden geen deel nemen.

35.

De verhandelingen, ten wedstrijde bestemd, moeten in de Nederlandsche taal geschreven, binnen het bepaalde tijdvak aan den Bestendigen Secretaris gezonden worden.

Drukwerken.

36.

De drukwerken der KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE bestaan uit :

1° *de Verslagen en Mededeelingen*;

2° *het Jaarboek*;

3° *de Verhandelingen en Bijdragen*;

4° *de Bekroonde Verhandelingen*;

5° De uitgaven, door de Academie aangenomen, op voorstel der verschillende Commissiën.

37.

De *Verslagen en Mededeelingen* worden na elke zitting gedrukt, en, minstens acht dagen vóór de eerstvolgende zitting aan de leden gezonden.

Het *Jaarboek* verschijnt in de maand Januari.

38.

De *Verslagen en Mededeelingen* vermelden de gedane mededeelingen en de gelezene verhandelingen, 't en zij de meerderheid der aanwezige leden beslisse, dat deze niet gedrukt, of dat ze in de *Verhandelingen en Bijdragen* zullen opgenomen worden.

39.

De Bestendige Secretaris is gemachtigd tot eene volgende aflevering der *Verslagen en Mededeelingen* de onleesbare verhandelingen uit te stellen, alsook de stukken, waarvan het zetten of het op steen brengen de uitgave vertragen mocht.

40.

Het Bestuur beslist welke verhandelingen het eerst zullen gedrukt worden. Daarbij wordt gelet :

1° op het tijdstip van de aanvaarding des werks door de Academie;

2° op de kosten der uitgave.

41.

Verhandelingen, aan de Academie ter uitgave medegedeeld, worden onderworpen aan de beoordeeling eener Commissie van drie leden.

De verslagen der beoordeelaars over de verhandelingen der werkende leden worden niet gedrukt. Evenwel, indien ze, buiten de ontleding, bijzonderheden behelzen die voor taal- of letterkunde van belang zijn, kan er een uittreksel in de *Verslagen en Mededeelingen* van opgenomen worden.

Het verslag over de verhandelingen van andere leden of geleerden wordt in de *Verslagen en Mededeelingen* gedrukt.

42.

De Bestendige Secretaris mag de verhandelingen, die voor den druk aangenomen zijn, aan de schrijvers ter noodige verbetering terugbestellen. Zijn echter deze schriften aanmerkelijk gewijzigd of vermeerderd, dan is hij verplicht ze opnieuw aan 't onderzoek der beoordeelaars te onderwerpen.

43.

In geen geval mag men den schrijver het handschrift der bekroonde verhandeling teruggeven.

De wijzigingen, gebracht in werken, die eenen

prijs of eene eervolle melding bekwamen, en die het drukken waardig gekeurd zijn, zullen als aanteekeningen onder aan de bladzijde of als bijvoegsels achter de verhandelingen gedrukt worden.

44.

Indien verhandelingen van werkende leden voor den druk niet aangenomen zijn, dan mogen zij door de schrijvers teruggeeischt worden.

De handschriften der verhandelingen, ten wedstrijde ingezonden, en der schriften, door eere- of briefwisselende leden medegedeeld, en waarover een verslag bestaat, blijven eigendom der Academie. Echter kunnen de schrijvers, op hunne kosten, afschrift hunner werken ontvangen.

45.

Behoort eene verhandeling met platen toegelicht te worden, dan zal de schrijver den Bestendigen Secretaris daarvan kennis geven. Over het drukken der verhandeling en der platen wordt afzonderlijk gestemd.

46.

Geeft plaatwerk aanleiding tot buitengewone kosten, of is 't noodig dat eene verhandeling voorzien zij van verscheidene platen, dan wordt de uitgave verdaagd, en de Bestendige Secretaris maakt tegen de eerstvolgende zitting het bestek op der kosten, die het plaatwerk zal veroorzaken.

47.

De opstellers der schriften, gedrukt in de *Verslagen en Mededeelingen*, hebben recht op vijftig afdrukken van hun werk, met bijzonder bladmerk.

Honderd afdrukken worden gegeven aan den schrijver van een werk, dat in de *Verhandelingen* opgenomen is.

Verder hebben de schrijvers recht op een grooter getal, mits den drukker daarvoor eene vergoeding te geven van 4 centiemen het vel.

Voor zetkosten en buitengewone titelbladen betaalt men 3 fr. het honderd; druk, als voor de schrijvers-exemplaren, 4 centiemen het vel.

Ongedrukte omslag, de honderd exemplaren,	fr.	1,50
Gedrukte » » » »	»	3,00
Innaaien, met platen, min dan 5 vellen	»	3,00
» » » meer » » »	»	4,00

48.

De Academie heeft haren drukker, die van den Bestendigen Secretaris de uit te geven werken ontvangt, maar zonder oorlof van dezen niet afdrukt.

49.

Het heen- en terugzenden der proefbladen geschiedt door bemiddeling van den Bestendigen Secretaris.

50.

De kosten van groote wijzigingen tijdens het proefverbeteren zijn ten laste van hen, die ze veroorzaakt hebben.

51.

De uitgaven der Academie worden getrokken op minstens 300 afdrukken en aan al de in België wonende leden gezonden. De buitenlandsche leden hebben recht op deze uitgaven, mits zij in België iemand aanduiden, die gelast zij hun de werken te zenden.

Geldmiddelen.

52.

De geldmiddelen der Academie worden beheerd door eene Commissie van rekendienst, bestaande uit het Bestuur en drie leden, die in Januari gekozen worden. Die Commissie is gelast in Januari de begrooting van het ingetreden dienstjaar te maken en aan de goedkeuring der Academie te onderwerpen.

53.

Het Bestuur is gelast alles, wat de drukwerken aangaat, te regelen.

54.

De rekeningen van elk dienstjaar worden door de Commissie van rekendienst in de zitting der maand December opgemaakt, en aan de Academie voorgelegd.

Boekenverzameling. — Handvesten.

55.

De boekenverzameling staat onder toezicht van het Bestuur. De bewaring der boeken en handvesten is toevertrouwd aan den Bestendigen Sectetaris.

56.

De geschriften, titels en papieren aangaande de Academie blijven altijd in handen van den Bestendigen Secretaris. De lijst daarvan wordt op het einde des jaars opgemaakt, en door den Bestuurder onderteekend.

57.

De boeken, die de Academie toebehooren, worden met het merk der Academie op het titelblad, en, bij het inbinden, op den rug gestempeld.

Nieuwaangeboden boeken worden in de zitting der Academie ter tafel gebracht, en niet vroeger in leening gegeven.

58.

Elke uitleening van boeken, der Academie behoorende, geschiedt tegen onderteekend ontvangbewijs van den vrager.

59.

De boeken en andere stukken worden voor niet langer dan éénе maand uitgeleend. Zijn, in den loop van dien tijd, de uitgeleende boeken niet gevraagd door andere leden, dan kunnen ze voor eene tweede maand aan hetzelfde lid te leen gegeven worden.

60.

Het bestuur mag te allen tijde de uitgeleende boeken terugeischen.

61.

De dagteekening van het uitleenen en terugsturen der boeken en de naam des vragers worden in een bijzonder register aangeteekend. Daarbij wordt vermeld, in welken staat de boeken teruggegeven zijn.

62.

Hij, die een boek of ander stuk, aan de Academie toebehoorende, beschadigt of verliest, is verplicht het op zijne kosten te vervangen.

Plechtgewaad der Academie.

63.

Donkerblauwe frak. Op den kraag, mouwopslagen en in de lenden, gestikte purperzijden palm- en lauwertakken, tusschen gouden boorden.

Gouden knoopen, met den Belgischen Leeuw in het midden, op een schild, bekroond door de koninklijke kroon en omringd door de woorden : **Koninklijke Vlaamsche Academie.**

Broek van gelijke kleur als de frak, met gouden streep op den naad.

Witte vest met gouden knoopen. Klakhoed. Degen.

Bijzondere bepalingen.

64.

De Academie kan, indien zij het noodig acht, onder goedkeuring des Staatsbestuurs, een of meer harer leden gelasten met eene letterkundige of eene wetenschappelijke zending. Wordt daartoe besloten, dan ontvangen die leden van de Academie de noodige inlichtingen betreffende hunne zending.

65.

Bovenstaande bepalingen zijn de inrichtende Wetten der Koninklijke Vlaamsche Academie. Deze Wetten kunnen niet gewijzigd worden, 't en zij in eene vergadering, op voorstel van minstens vijf werkende leden bijeengeroepen, en met de toestemming van twee derden der aanwezig zijnde werkende leden. De voorstellen tot wijziging der Wetten moeten op de dagorde vermeld worden.

Elke wijziging wordt aan de goedkeuring des Konings onderworpen.

Gezien èn goedgekeurd om gevoegd te worden bij Ons Besluit van 15 Maart 1887, Nr 445.

(*Onderteekend :*) LEOPOLD.

Van 's Konings wege,

de Minister van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken,

(***Onderteekend :***) Ridder DE MOREAU.

Voor gelijkvormig afschrift, de Secretaris-generaal van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Openbare Werken,

BELLEFROID.

Werkzaamheden der Academie, voorgeschreven door de Wetten.

Januari.

De in November gekozen Bestuurder en Onder-Bestuurder treden den 1 Januari in bediening.

Benoeming van drie leden, welke met het Bestuur de commissie van rekendienst vormen.

Uitgave van het *Jaarboek.*

Februari.

De commissie van rekendienst onderwerpt aan de goedkeuring der Academie de begrooting voor het ingetreden dienstjaar.

Benoeming der keurraden voor de prijswerken, welke vóór den 1 dezer maand moeten ingezonden zijn.

April.

De Academie stelt het getal openstaande plaatsen van eere- en briefwisselende leden vast.

Benoeming eener commissie van drie werkende leden die, samen met het Bestuur, voor elke openstaande plaats twee candidaten voorstellen.

De namen der candidaten en de titels hunner werken worden, gedrukt, aan de werkende leden gezonden.

Mei.

Lezing van de verslagen over de beoordeelde prijswerken.

Bespreking der candidaten voor de openstaande plaatsen.

Juni.

Stemming over de verslagen betrekkelijk de prijskampen.

Kiezing der eere- en briefwisselende leden.

Openbare zitting der Academie. Afkondiging van den uitslag der kiezingen. Uitreiking der prijzen, in de wedstrijden behaald.

Juli.

Benoeming eener commissie van vijf leden om tien prijsvragen voor te stellen.

Augustus.

De commissie, gelast met de voorstelling der prijsvragen, doet verslag daarover.

De Academie stelt de prijsvragen vast en bepaalt de waarde der toe te kennen belooningen.

October.

De Bestendige Secretaris herinnert, schriftelijk, aan de werkende- en briefwisselende leden hunne verplichting om, zooveel mogelijk, alle drie jaar een onuitgegeven opstel aan te bieden.

November.

Kiezing van den Bestuurder en Onderbestuurder voor het volgende jaar.

December.

De commissie van rekendienst maakt de rekening op van het afgeloopen dienstjaar en legt die aan de Academie voor.

Vrijdom van briefport.

BESTUUR VAN DEN
POST EN DEN TELEGRAAPH.

—

POST.

—

Vrijdom en tegen-teekening.

—

Nr 126/113.

BIJZONDER BEVEL.

—

Den 22 November 1886.

Ingevolge een ministeriëel besluit mogen, vrij van briefport, in het koninkrijk verzonden worden de dienst-correspondentiën, onder banden door den Bestuurder en den Bestendigen Secretaris der *Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde* met de leden dezer instelling gewisseld.

De tegenwoordige bepaling zal overgeschreven worden op de tabellen, gevoegd bij het koninklijk besluit van den 30 October 1854.

De *algemeene Bestuurder*,
GIFE.

N. B. — Opdat de brieven, drukproeven, boeken enz. vrijstelling genieten van port, moeten zij *onder kruisband* verzonden worden aan het adres van den Bestuurder of van den Bestendigen Secretaris, en voorzien met de handteekening van het Werkend, Briefwisselend of Eerelid, als verzender. Daarenboven moet het verzondene *aan het postbureel worden afgegeven.* Vrijstelling van port bestaat niet voor papieren *onder omslag*, of *eenvoudig in de postbus geworpen.*

Bestendige Commissiën.

Bestendige Commissie, gelast met het bevorderen van de studie der Oudgermaansche en Middelnederlandsche talen, met het uitgeven van Middelnederlandsche werken en met het bevorderen van de studie der gewestspraken.

Voorzitter : de heer Willems (P.).
Secretaris : » Gailliard.
Leden : de heeren Alberdingk Thijm,
S. Daems,
jhr. de Pauw,
de Potter,
Génard,
Gezelle,
van Droogenbroeck.

De Commissie vergadert op onbepaalde tijdstippen.

Bestendige Commissie, gelast met de studie der Vaderlandsche geschiedenis en der Vlaamsche kunst; met de uitgave der algemeene Levensbeschrijving der in België geboren Nederlandsche schrijvers, der algemeene Vlaamsche Bibliographie en van oude Vlaamsche geschiedschrijvers.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

Voorzitter : de heer Alberdingk Thijm.
Ondervoorzitter : » van Even.
Secretaris : » Broeckaert.
Leden : de heeren Bols,
de Flou,
de Pauw,
de Potter,
Génard,
Mathot,
Sermon.

De Commissie vergadert ten dage der maandelijksche vergadering van *Januari*, *Maart*, *Mei*, *Juli*, *September* en *November*.
(*Beslissing der Academie van September* 1893.)

Bestendige Commissie, gelast met de studie van al hetgeen in verband staat met de beoefening en de belangen der huidige taal- en letterkunde, met inbegrip van de Nederlandsche tooneelletterkunde; met de uitgave van verzamelingen Kunst- en Vakwoorden, met inbegrip van Nederlandsche, zoo oudere als nieuwere, rechtstermen; van eene Bloemlezing uit de werken onzer XVIIe en XVIIIe eeuwsche schrijvers, bij voorkeur uit den schat der Volksliederen uit gemelde tijdvakken, en van eene bijzondere verzameling der voorname tooneelwerken van Nederlandsche schrijvers sedert het begin der XVIe eeuw.

(*Beslissing der Academie van* 15 *Mei* 1889.)

Voorzitter : de heer Hiel,
Ondervoorzitter : » Micheels,
Secretaris : » Coopman,
Leden : de heeren Claeys,
Daems,
de Vos,
Hansen,
Obrie,
Prayon,
Snieders.

De zittingen der Commissie zijn vastgesteld op den dag der maandelijksche vergadering in *Februari*, *April*, *Juni*, *Augustus*, *October* en *December*.

(*Beslissing der Academie van September* 1893.)

Commissie van Rekendienst.

De Commissie van Rekendienst voor 1894 bestaat uit de leden van het bestuur : de heeren Claeys, Hansen, de Potter, en de heeren de Pauw, Obrie en Mathot.

Vergaderplaats der Academie.

De Academie is gevestigd in het aloude *Dammansteen* of *Huis van Oombergen*, Koningstraat, nr 18.

LIJST VAN DE LEDEN DER ACADEMIE.

Z. M. de Koning, Beschermheer.

WERKENDE LEDEN

benoemd bij Koninklijk besluit van 8 Juli 1886.

de Heeren :

Claeys (Dr Hendrik), te Gent;
de Pauw (jhr Mr Napoleon) ✠, te Gent;
de Potter (Frans) ✠, *Bestendige Secretaris*, te Gent;
Gailliard (Edward), te Brugge;
Génard (Pieter) ✠, te Antwerpen;
Gezelle (Dr Guido) ✠, te Kortrijk;
Hiel (Emmanuël) ✠, te Schaarbeek;
Snieders (Dr August) ✠, te Antwerpen;
Willems (Dr Pieter) ✠, te Loven.

Alberdingk Thijm (Dr P.-P.), te Loven;	*Gekozen den*	27 *Oct.*	1886.
Daems (S.), te Tongerloo;	»	»	»
Hansen (Dr C.-J.), te Antwerpen;	»	»	»
Mathot (Lodewijk), te Antwerpen;	»	»	»
Micheels (Jan), te Gent;	»	»	»
Obrie (Dr Julius), te Gent;	»	»	»
van Droogenbroeck (Jan) ✠. te Brussel.	»	»	»
Coopman (Theophiel), te Schaarbeek;	»	15 *Dec.*	1886.
de Vos (Dr Amand), te Gent;	»	»	»
Broeckaert (J.-B.), te Dendermonde.	»	16 *Aug.*	1888.
van Even (E.) ✠, te Loven.	»	24 *Dec.*	1888.
Coremans (Edw.), te Antwerpen.	»	15 *Juli*	1891.
Sermon (Hendr.) »	»	21 *Oct.*	»
Bols (Jan), te Alsemberg.	»	16 *Dec.*	»
de Flou (Karel), te Brugge.	»	21 *Juni*	1893.
de Maere-Limnander (jhr. August) te Gent.	»	17 *Jan.*	1894.

BINNENLANDSCH EERELID.

van der Haeghen (Dr Ferd.) ✠, te St.-Denijs-Westrem.

BRIEFWISSELENDE LEDEN.

de Heeren :

Haerynck (Hippoliet), te Brussel; *Gekozen den* 16 *Nov.* 1887
Prayon-van Zuylen van Nyevelt (Mr A.), te Elsene; » »
Willems (Frans), te Antwerpen. » » »
Claes (Des.), te Namen; *Gekozen den* 24 *December* 1888.
Janssens (Alfons) ✠, te St.-Nicolaas. » » »
de Ghelder (jhr. Karel), te Koekelare; *Gek. den* 29 *Dec.* 1889.
de la Montagne (Victor), te Antwerpen. » » »
Simons (Lod.), te Loven; *Gekozen den* 22 *Juni* 1892.
de Ceuleneer (Ad.), te Gent. » » »
. . . .

BUITENLANDSCHE EERELEDEN,

gekozen den 16 November 1887.

de Heeren :

Arnold (Th.-J.-I.), beambte aan de Bibliotheek der Hoogeschool, te Gent;
Beets (Dr Nicolaas) ✠, rustend hoogleeraar, te Utrecht;
Bohl (Mr Joan), letterkundige te Haarlem;
Cosyn (Dr P.-J.), taal- en letterkundige, te Leiden:
de Backer (Lodewijk), letter- en geschiedkundige, te Noord-Peene (Frankrijk); in den winter te Cannes, departement des Alpes-Maritimes;
Everts (Dr W.), bestuurder der scholen, te Rolduk;
Franck (Dr J.), hoogleeraar, te Bonn;
Groth (Dr Claus), hoogleeraar, te Kiel;
Heyne (Dr Moritz), hoogleeraar, te Goettingen;
Kern (Dr J.-H.-C.), hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Leiden;

Kluyver (Dr A.), taal- en letterkundige, te Leiden;
Moltzer (Dr Henri-Ernest), hoogleeraar aan de Rijkshoogeschool, te Utrecht;
Schaepman (Dr H.-J.-A.-M.), letterkundige, te 's Gravenhage;
te Winkel (Dr J.), leeraar aan het Gymnasium, te Groningen;
Verdam (Dr J.), hoogleeraar aan de Vrije Hoogeschool, te Amsterdam;
Weale (W.-H.-James), letter- en geschiedkundige, te Londen;
Wenker (Dr Georg.), bewaarder van de Bibliotheek der Kon. Hoogeschool, te Marburg;
Winkler (Dr Johan), taal- en letterkundige, te Haarlem.

Nuyens (Dr Will.-Jan-Fr.), te Westwoud; *Gekozen* 29 *Dec.* 1890.
Bonvarlet (Alexander), te Duinkerke. » »
Burgersdijk (Dr L.-A.-J.), lector aan het Gymnasium te Deventer. *Gekozen* 22 *Juni* 1892.
Quack (Dr H.-P.-G.). » 21 *Juni* 1893.
Gallée (Dr J.-H.), te Utrecht. » 21 *Juni* 1893.

Woonplaats van de Werkende Leden der Academie.

de Heeren :

Alberdingk Thijm (P.-Paul), te Kessel-Loo;
Bols (Jan), Dorpsplaats, te Alsemberg;
Broeckaert (J.-B.), Dijkstraat, 48, te Dendermonde;
Claeys (H.), Catalognestraat, 16, te Gent;
Coopman (Th.), Daillystraat, 129, te Schaarbeek;
Daems (S.), abdij van Tongerloo;
de Flou (K.), Beenhouwersstraat, 35, te Brugge;
de Maere-Limnander (A.). Zonnestraat, 6, te Gent;
de Pauw (jhr. N.), Lange-Violettenstraat, 279, te Gent;
de Potter (Fr.), Godshuizendreef, 29, te Gent;
de Vos (Am.), Coupure, 247, te Gent;
Gailliard (Edw.), Prinsenhof, 4, te Brugge;
Génard (P.), SS.-Pieter-en-Pauwelstraat, 2, te Antwerpen;
Gezelle (G.), Handboogstraat, 19, te Kortrijk;
Hansen (C.-J.), Leeuw-van-Vlaanderenstraat, 1, te Antwerpen

Hiel (Emm.), Ste-Marie-Koningstraat, 303, te Schaarbeek;
Mathot (L.), Jezusstraat, 19, te Antwerpen;
Micheels (J.), Visscherij, 71, te Gent;
Obrie (J.), Ketelvest, 44, te Gent;
Sermon (Hendrik), Melkmarkt, 22, te Antwerpen;
Snieders (A.), Van Leriusstraat, 24, te Antwerpen;
van Droogenbroeck (J.-A.), Daillystraat, 131, te Brussel;
van Even (Edward), Stopselstraat, 6, te Loven;
Willems (P.), Brusselsche straat, 192, te Loven;

Woonplaats van het binnenlandsche eerelid der Academie.

de Heer :

van der Haeghen (Ferd.), te St.-Denijs-Westrem (Maalte);

Woonplaats van de Briefwisselende Leden der Academie.

de Heeren :

Claes (D.), Henri-Blesstraat, 2, te Namen;
de Ceuleneer (Ad.), Lievestraat, nr 9, te Gent.
de Gheldere (jhr. K.), te Koekelare;
de la Montagne (Victor), Wijngaardstraat, 10, te Antwerpen.
Haerynck (Hippoliet), Zonder-Zorgstraat, 124, te Elsene;
Janssens (Alfons), Zamanstraat, 39, te Sint-Nicolaas;
Prayon- van Zuylen van Nijevelt (Alfons-M.-N.), Gewijdeboomstraat, 25, te Elsene;
Simons (L.), Vlamingstraat, 97, te Loven.
Willems (Frans), Minderbroedersstraat, 2, te Antwerpen;

Afgestorvene Leden

DER

ACADEMIE.

1887. Delcroix (D.), werkend lid.
1888. Snieders (R.), buitenlandsch eerelid.
» Nolet de Brauwere van Steeland (J.), werkend lid.
» Delgeur (Lod.), buitenlandsch eerelid.
» Dodd (G.-J.), werkend lid.
1889. Stroobant (Eug.), werkend lid.
» Alberdingk Thijm (Jozef-Alb.), buitenlandsch eerelid.
1890. de Coussemaker (Ign.), buitenlandsch eerelid.
» ten Kate (J.-J.-L.), » »
» Campbell (M.-F.-A.-G.), » »
1891. de Laet (J.), werkend lid.
» Schuermans (L.-W.), » »
» Roersch (L.), » »
1892. Scherpenseel (J.), buitenlandsch eerelid.
» Brouwers (Jan-Willem), » »
1893. Habets (Jozef), » »
» Stallaert (K.), werkend lid.

Lijst der Bestuurders van de Academie.

de Heeren :

Willems (P.), 1886-1887.
de Pauw (jhr. N.), 1888.
de Laet (J.), 1889.
Hiel (Emm.), 1890.
Snieders (Aug.), 1891.
Micheels (J.), 1892.
Génard (P.), 1893.
Claeys (H.), 1894.

Lijst der Onderbestuurders.

de Heeren :

de Pauw (jhr. N.), 1887.
de Laet (J.), 1888.
Hiel (Emm.), 1889.
Snieders (Aug.), 1890.
Micheels (J.), 1891.
Génard (P.), 1892.
Stallaert (K.), 1893.
Hansen (C.-J.), 1894.

JAARLIJKSCHE WEDSTRIJDEN

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

1887.

Gouden eerepenning aan den heer P.-H. van Moerkerken, leeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde aan 's Rijks hoogere Burgerschool te Utrecht, voor zijne verhandeling over *De verbinding der volzinnen in het Gotisch.*

Vereerende melding aan den heer Dr. L. Simons, leeraar aan het Koninklijk Athenaeum te Leuven, en aan de heeren Prosper de Pelsmaeker, te Denderleeuw, en Theodoor Stille, te Maastricht, beide studenten aan de Hoogeschool te Loven, voor hunne te zamen bewerkte verhandeling over hetzelfde onderwerp.

Gouden eerepenning aan den heer Louis D. Petit, bewaarder der drukwerken aan de bibliotheek van 's Rijks Hoogeschool te Leiden, voor zijne *Middelnederlandsche Bibliographie.*

Eerste vereerende melding aan den heer Jan Broeckaert, briefwisselend lid der Academie, te Wetteren, voor zijn werk over hetzelfde onderwerp.

Tweede vereerende melding aan den heer P.-H.-F. Bakker, bestuurder eener openbare lagere school, te Haarlem.

Gouden eerepenning aan de heeren Jan Broeckaert, voornoemd, en Jan Craeynest, leeraar aan St.-Lodewijksgesticht te Brugge, voor hunne Lijst van *Onnederlandsche of Bastaardwoorden, met de evenveel beduidende echt Nederlandsche woorden.*

1888.

Gouden eerepenning aan Mr. Alf.-M.-N. Prayon-van Zuylen, te Gent, voor zijne *Geschiedkundige en critische verhandeling over de drie Taalwetten van België.*

1889.

Gouden eerepenning aan den heer Hippoliet Meert, leeraar aan het stedelijk college te Ieper, voor zijne verhandeling over *het Voornaamwoord Du.*

1890.

Gouden eerepenning aan den heer Felix Leviticus, te Amsterdam, voor zijne verhandeling over de *Klank- en Vormleer van het Middelnederlandsch dialect der St.-Servatiuslegende van* HEINRIJK VAN VELDEKE.

1891-1892.

Gouden eerepenning aan den heer Ernest Soens, letterkundige te Loven, voor zijn werk over het onderwerp : *De rol van het booze beginsel, onder den naam van Lucifer, Satanas, Sinnekens, enz. op het middeleeuwsch tooneel. Wat zijn daarvan de algemeene, en, in sommige werken, de bijzonderste karaktertrekken?*

Gouden eerepenning aan den heer Oscar van Hauwaert, leeraar te Chimai, voor zijn *Geschiedkundig en critisch overzicht van het Vlaamsch tooneel gedurende de XVIIe eeuw.*

Gouden eerepenning aan den heer J. van de Ven, letterkundige te Loven, voor zijne *Verhandeling over het gebruik der naamwoorden, tijden en wijzen in den Heliand.*

1893.

Gouden eerepenning aan de heeren Willem de Vreese, te Leiden, en Hip. Meert, te Luik, voor hunne verhandeling over de *Klank- en Vormleer in de werken van Jan van Ruusbroec.*

Gouden eerepenning aan den heer Poffé-Goris, te Antwerpen, voor zijne studie over *Het huiselijk leven, de zeden en gewoonten in eene Vlaamsche gemeente gedurende de tweede helft der XVIII^de eeuw.*

Driejaarlijksche prijskamp voor tooneelletterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk Besluit van 10n Juli 1858, dat eenen driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur instelt, en namelijk artikel 4, luidende als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst door de Klas van Letteren der Academie van België opgemaakt »;

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene Academie inricht van letterkundigen en geleerden, die de studie en het beoefenen der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van candidaten voor de jury van den driejaarlijkschen prijs van Vlaamsche tooneelliteratuur deel maakt van hare waakzaamheden;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 4 van voormeld Koninklijk Besluit van 10n Juli is gewijzigd als volgt :

« Art. 4. De beoordeeling is toevertrouwd aan eene Commissie van ten minste drie leden, gekozen op eene dubbele voorstellingslijst, *door de Koninklijke Vlaamsche Academie opgemaakt.* »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Geveven te Brussel, den 2 October 1888.
LEOPOLD.

Vanwege den Koning :
De Minister van Binnenlandsche Zaken
en Openbaar Onderwijs,
J. DEVOLDER.

Verordeningen voor den driejaarlijkschen wedstrijd van Nederlandsche tooneelletterkunde.

Art. 1. Er wordt een driejaarlijksche prijs uitgeloofd voor de samenstelling van een in het Vlaamsch geschreven tooneelwerk. De mededingers hebben volle vrijheid voor de keus des onderwerps, maar bij gelijke verdienste zal de prijs toegewezen worden aan het stuk, welks onderwerp aan de geschiedenis of aan de zeden van het land zal ontleend zijn.

Art. 2. Het stuk zal in het land moeten uit-

gegeven zijn (1); of, in handschrift, gezonden worden hetzij aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken, hetzij aan de Koninklijke Vlaamsche Academie, vóór het einde van het driejaarlijksch tijdvak.

Art. 3. Vertaalde en naar vreemde of vaderlandsche werken geschikte tooneelstukken zullen buiten prijskamp blijven.

VLAAMSCHE TOONEELLETTERKUNDE.

Driejaarlijksche prijzen, sedert het begin van den prijskamp.

1°	tijdvak,	1856-1858.	Prijs	toegewezen aan	H. van Peene (2).
2°	»	1859-1861.	»	»	B. Sleeckx.
3°	»	1862-1864.	»	»	F. van Geert.
4°	»	1865-1867.	»	»	A. van den Kerckhove.
5°	»	1868-1870.	»	»	J. van de Sande.
6°	»	1871-1873.	»	»	D. Delcroix.
7°	»	1874-1876.	»	»	D. Delcroix.
8°	»	1877-1879.	»	»	*niet toegewezen.*
9°	»	1880-1882.	»	»	Frans Gittens.
10°	»	1883-1885.	»	»	H.-B. Peeters.
11°	»	1886-1888.	»	»	H. Plancquaert.
12°	»	1889-1891.	»	»	Nestor de Tière.

(1) Volgens Koninklijk Besluit van 26n Augustus 1881 worden ook tot den prijskamp aangenomen de stukken, door Belgen geschreven en in den vreemde gedrukt.

(2) De tooneelstukken werden, gedurende de tien eerste tijdvakken, beoordeeld door eenen keurraad, samengesteld uit Leden der Koninkl. Academie van Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten van België.

Te beginnen van het elfde tijdvak wordt de beoordeeling gedaan door Leden van de Koninkl. Vlaamsche Academie.

Vijfjaarlijksche wedstrijd voor Vlaamsche letterkunde.

LEOPOLD II, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, HEIL.

Gezien het Koninklijk besluit van 6 Juli 1851, dat vijf vijfjaarlijksche prijzen instelt van 5,000 frank ieder, voor de beste werken, welke door Belgische schrijvers zijn uitgegeven en kunnen gerangschikt worden in eene der volgende reeksen :

1° Zede- en Staatkundige wetenschappen;

2° Fransche letterkunde:

3° *Vlaamsche letterkunde;*

4° Natuur- en wiskunde, en

5° Natuurwetenschappen;

En namelijk het artikel 2 van dit Besluit, luidende als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten voor de drie eerste reeksen : door de klas der Letteren, en voor de twee andere reeksen door de klas der Wetenschappen van de Koninklijke Academie van België. »

Herzien Ons Besluit van 30n December 1882, regelende de vijfjaarlijksche en tienjaarlijksche prijskampen, welke door de Regeering ingesteld zijn;

Gezien Ons Besluit van 8n Juli 1886, dat, onder de benaming van « Koninklijke Vlaamsche Academie », eene Academie inricht van letterkundigen en geleerden, die de studie en het beoefenen

der Nederlandsche Taal- en Letterkunde tot het voorwerp harer werkzaamheden zal hebben;

Aangezien de Koninklijke Vlaamsche Academie gelast is met de belangen der Vlaamsche literatuur en dat, bijgevolg, de voorstelling eener dubbele lijst van candidaten voor de jury van den vijfjaarlijkschen prijs van Vlaamsche letterkunde deelmaakt van de werkzaamheden dezer instelling;

Op voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Art. 1. Het artikel 2 van voormeld Koninklijk Besluit van 6n Juli 1851 is gewijzigd als volgt :

« Art. 2. De beoordeeling der werken is toevertrouwd aan jury's van zeven leden, door Ons benoemd op voorstel, te weten : voor de twee eerste reeksen door de klas der Letteren, voor de twee laatste reeksen door de klas der Wetenschappen der Koninklijke Academie van België, en voor de derde reeks, *Vlaamsche letterkunde,* door de Koninklijke Vlaamsche Academie. »

Art. 2. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig besluit.

Gegeven te Brussel, den 14n October 1889.

LEOPOLD.

Van 's Konings wege :

De Minister van Binnenlandsche Zaken en Openbaar Onderwijs,

J. DE VOLDER.

Algemeene verordening voor den vijfjaarlijkschen prijskamp van Nederlandsche letterkunde.

Het programma van dezen wedstrijd is bepaald als volgt :

a) Dichtkunst (ter uitsluiting van de dramatische poëzie, voor welke een driejaarlijksche wedstrijd is ingericht).

b) Romans, novellen, en andere louter letterkundige voortbrengselen, als levensbeelden, zedeschetsen, verzamelingen van gedachten, opstellen van welsprekendheid.

Vijfjaarlijksche prijzen voor Nederlandsche letterkunde, sedert de opening van den wedstrijd.

(Beoordeeling, toevertrouwd aan Leden der Koninklijke Academie van Wetenschappen, Letteren en Schoone Kunsten.)

1e	tijdvak.	1850-1854,	prijs toegekend aan	H. Conscience.
2e	»	1855-1859	»	Prud. van Duyse.
3e	»	1860-1864	»	Joanna Berchmans, we Courtmans.
4e	»	1865-1869	»	H. Conscience.
5e	»	1870-1874	»	Tony Bergmann.
6e	»	1875-1879	»	P. de Mont.
7e	»	1880-1884	»	J. van Beers.

(Beoordeeling door eenen keurraad, samengesteld uit Leden der Koninklijke Vlaamsche Academie.)

8e	tijdvak.	1885-1889	»	Mathilda Ramboux.

LEVENSSCHETS VAN J. W. BROUWERS,

door P. ALBERDINGK THIJM.

Een man van veel besogne,
Een strijder voor den Heer.

Een ongeloofelijk ijverig, wakker man, een heete strijder voor zijne beginselen, een beminnelijke gastheer, een medesleepende redenaar, van vluggen, fransch-getinten, ontvankelijken geest, een man van initiatief, en vooral daarbij een waardig priester (1) is in den persoon van Joannes Wilhelmus Brouwers, pastoor van Bovenkerk (Nieuwer-Amstel), bij Amsterdam, den derden Maart 1893 ten grave gedaald.

Van den eenen kant buitengemeen strijdlievend, een geboren *debater*, was hij van de andere zijde verzoenlijk gestemd, wanneer hij het zwaard had opgestoken.

In plaats van, zooals vele anderen, den om-

---

(1) Men zie daarover J. C. ALBERDINGK THIJM, S. J., in den *Almanak voor Nederlandsche Katholieken*, 1894, bl. 181-196.

gang te schuwen met mannen, wier beginselen van de zijne breed verschilden, verzocht hij die en verkeerde daarmede aan den vriendschappelijken disch. Als jong priester trad hij reeds te Amsterdam op in de *Vrijdaagsche Vereeniging*, eene ware *Debating Society*, waarin de meest uiteenloopende denkwijzen vertegenwoordigd waren.

Het was zijn lust en zijn leven aldaar het woord te voeren, « Stellingen » in dat strijdperk te verdedigen tegen allen, welken het zou gelieven eenen aanval er op te wagen.

Had hij eenmaal eene gedachte gevormd, een beginsel tot het zijne gemaakt, dan hield *hij* daaraan met eene hardnekkigheid vast, die in zulk kamp nuttig en vermakelijk is.

Doch die eigenschap toonde hij openlijk. Kwamen hem nu geheel onverwacht beschouwingen, bij voorbeeld over zulk geschiedpunt onder het oog, waaraan hij juist geene bijzondere studie had gewijd, en die hem toch mishaagden, dan gebeurde het wel eens dat de ijver voor hetgeen hij alleen als waarheid erkende, dat die vasthoudendheid hem « parten speelde », gelijk men pleegt te zeggen. Dit betreft vooral de staatkunde der vroege middeleeuwen (1). Gold het

(1) Dit blijkt onder anderen uit de door hem geschreven artikels in het weekblad *Katholieke Stemmen*, waarin over de toenmaals (omtrent 1859) opkomende nieuwe geschiedbeschouwingen, uit de school van den beroemden geschiedschrijver A. F. Gfrörer, betreffende de eerste eeuwen der uitbreiding van het christendom, de staf wordt gebroken.

de zestiende eeuw, waarvan de geschiedenis tot zooveel strijd gelegenheid geeft, dan zat hij wat vaster op het strijdros. De gebeurtenissen van die dagen zijn heden algemeen gekend. De beoordeeling dier verschijnselen, het loffelijke of de laakbaarheid daarvan schijnt veelal af te hangen van de opvoeding, de beginselen, de voorkeur of de vooroordeelen des historicus. Daarom wordt er bij voorbeeld thans, na 300 jaren, nog over gestreden, in hoe verre Willem van Oranje andere plannen heeft gekoesterd dan onmiddellijk uit zijne woorden blijken, of in zijne schriften te lezen zijn. Zulke twijfel komt altoos voor bij de beoordeeling der levensgeschiedenis van een uitstekend en gezagvoerend diplomaat. Als hij goed heeft weten te « zwijgen » zal zijn leven en streven steeds een onderwerp van strijd blijven. Wij weten 't allen (hadden Proud'hon en Donoso Cortes het ook beiden niet gezegd) : « Au fond de chaque question politique il y a de la théologie ». De godgeleerdheid nu is niet alleen de ijsbaan waarop in den naam van het recht, bij 't schavedijnen, de meeste schoppen, met de schaatsen, worden uitgedeeld, maar achter de vraagstukken van het geloof versteken zich het best de geheim broeiende wereldsche eer- en heerschzucht, vooral in tijden van troebelen als die van Willem den Zwijger.

De strijdlust ontvlamde bijzonder bij Brouwers, toen in het jaar 1868 de driehonderdste verjaardag van den slag bij Heiligerlee werd gevierd, te

welker gelegenheid natuurlijk over het recht of onrecht en de waarde der heldendaden uit het midden der zestiende eeuw weder uitvoerig werd geschreven.

Eene andere gelegenheid tot dergelijken strijd was daar, toen Dr. J. van Vloten, met evenveel gloed van verontwaardiging als afzijn van argumenten, den staf brak over hen, die het waagden Marnix van Ste Aldegonde voor te stellen als eenen dweeper voor zijne overtuiging, wien de middelen om die te handhaven niet altoos heilig waren. Dat geschiedde toen te Antwerpen door een bijzonder gezelschap een prijs over het onderwerp *Marnix* was uitgeschreven, en van Vloten over de antwoorden als jurylid mede uitspraak had te doen. Brouwers schreef toenmaals over Marnix eene studie in de *Dietsche Warande* (Deel XI en XII 1876, 1879).

Voorzeker zoude van Vlotens verdediging, die tamelijk wel het aanzien had van uit persoonlijke voorliefde tot den wedstrijder te zijn ontstaan, heden niet meer noodig wezen, nu allen, bij voorbeeld ten Brink, Kalff enz., zoowel als de katholieke geschiedschrijver W. J. F. Nuyens, ja zelfs Edgar Quinet, Marnix' bijzondere loftrompetter en anderen het over het karakter en het doel van dien held vrij wel eens zijn, namelijk dat de begaafde spotter, in den strijd voor zijne denkbeelden, aan zijne natuurlijke geestigheid en vernuft heeft botgevierd; dat hij niet altoos met

eerlijke wapenen, maar met ware dweepzucht heeft rondgesabeld, om zijn eigenaardig doel, de stichting der zoogenaamde « Kerke Gods », te bereiken.

Er zijn sedert die studie van Brouwers weldra achttien tot twintig jaren verloopen. In dien tijd is de drift gezakt, waarmede men dat deel van ons verleden behandelde. Hier en daar flitst nog een enkel meer dichterlijke dan historische bliksemstraal uit de afdrijvende onweerswolken der hartstochten, maar het heeft reeds gedaagd voor hen die van goeden wille zijn en... daarmede de waarheid gezocht hebben. Men kan zeggen : de Marnix-vraag is verouderd, verjaard. De deur is meer dan half open waartegen een bestrijder van Marnix heden nog het zwaard zou willen trekken. Dat hier of ginds een straatbordje Marnix' naam verkondige, daar zal niemand iets tegen hebben.

Heeft de lezer den jongen geestelijke persoonlijk gekend, toen hij, pas het seminarie verlaten hebbende, het brevier in de hand, stil, vroom, de processiën begeleidde door de straten van het stille Roermond ?

Dat was werkelijk een liefelijk beeld, gelijk men zich gaarne Gabriël, den jongen priester, denkt, in der tijd door Eugène Sue geschetst.

Eene zekere neerslachtigheid, die hem zijn

leven lang is bijgebleven en soms tot bitterheid oversloeg, lag van jongs af aan in Brouwers' trekken, doch bij 't gebed klaarden die zich tot kalme innigheid op.

Hij had dan ook zijne ouders reeds vroeg verloren!

Och, de bitterheid, waarmede hij in latere jaren soms strijd voerde, is almede het gevolg der teleurstelling als kind ondervonden.

Joan Willem Brouwers, te Margraten in Hollandsch Limburg geboren, was het kind eener Waalsche moeder en eens Nederlandschen vaders. Hij zag 't eerst het levenslicht op den nieuwjaarsdag van 1831. Hij werd als eenjarige wees bij eenen goedhartigen oom opgevoed.

In den ouderdom van 12 jaren werd hij naar het wijd en zijd bekende Klein Seminarie van Rolduc (Kerkrade) ter schole gezonden. Na den glansrijken afloop zijner eerste studiën, zette hij die in de godgeleerdheid voort te Roermond, trad reeds in den ouderdom van 23 jaren op als leeraar in het bisschoppelijk college aldaar, en werd den 24n Maart 1855 tot priester gewijd. Hij bekleedde het leeraarsambt tot op zijn 32e jaar.

Eenmaal priester en meer openlijk optredende, zou zijn naam als redenaar, welken hij reeds in het Klein Seminarie had verworven, zich weldra schitterend verbreiden.

In Augustus 1861 steeg hij voor 't eerst op

de kansel voor een groot en uitstekend publiek, en wel op het *Kunstcongres* van Antwerpen. Hij was toen 30 jaren oud. De bladen van de tegenstrijdigste staatkundige kleur huldigden allen de groote verdienste van den jongen redenaar en stemden overeen in zijn lof (1).

Deze verhandeling betrof vooral de overeenkomst tusschen Vondel en Milton. Brouwers' thesis was daarbij, dat Milton nauwkeurig met Vondels *Lucifer* bekend was, en aan den Nederlandschen dichter veel te danken had. De redenaar schreef nu een gedicht over hetzelfde onderwerp, gaf dit met letterkundige en historische noten in 1862 te Roermond (2) uit, en hield daarvan de eerste voordracht te Leuven in het studentengenootschap *Met Tijd en Vlijt*. Het gevolg daarvan was een feest, ter eere van Vondel, te Roermond gevierd, het eerste dat, met het doel een standbeeld voor den dichter op te richten, in Nederland plaats had.

Het voorgedragene vond ook elders zooveel bijval dat de Engelschman George Edmundson er aanleiding in zag over het onderwerp *Vondel en Milton* een boekdeel te schrijven, hetwelk te Londen in 1885 verscheen, onder den titel : *A curiosity*

---

(1) Zie *Le Temps, Het Handelsblad van Antwerpen, L'Indépendance*, het *Journal de Bruxelles* en andere bladen dier dagen.

(2) *Juste van den Vondel, poème avec des notes biographiques, caractéristiques, littéraires.*

of Literature (1). Hetzelfde onderwerp werd door Brouwers te Amsterdam in het genootschap *Felix Meritis* (2) voorgedragen, en zoo overtuigend was zijn woord, dat de echtgenoote des voorzitters, zooals Brouwers zelf verhaalde, na de voordracht t' huis keerende, « hare uitgave van Milton op het vuur wierp ». Deze voordrachten verwierven den redenaar den titel van lid der Academie van schoone kunsten en het ridderkruis der Eikenkroon. Ook behandelde Brouwers, naar aanleiding der vergelijking van Vondel en Milton op eenen spreekavond in het genootschap *Oefening kweekt kennis*, te 's Gravenhage, verschillende soorten van duivels, maar vooral den duivel, gelijk de twee genoemde dichters dien hebben geschilderd (3). Met niet minder geestdrift was de jonge redenaar reeds lang te voren, in 1863, te Mechelen begroet, toen hij aldaar op het Congres der katholieken, deelnemende aan de werkzaamheden der afdeeling voor kerkelijke kunst, het woord voerde over de waarde van de kunst der Heidenen, die door de mannen van de (zoogenaamde) *Renaissance* op deerlijke wijze was nageaapt, zoodat de grootheid der oude kunst daarbij verloochend en daarentegen de zinnelijkheid daarvan met zekeren nadruk, door gebrek aan

(1) Het is door Dr. Moltzer in *Noord en Zuid* (1886 n° 4) uitvoerig besproken.

(2) Uitgegeven bij C. L. van Langenhuysen te Amsterdam.

(3) Zie *Dagblad van Zuid-Holland*, 15 Maart 1875.

christelijken zin of aan talent, overdreven werd (1). Eveneens verdedigde Brouwers met J. Bethune en Aug. Reichensperger op het Congres de tentoonstelling der gewijde kunstwerken in de kerken en schreef voor de afdeeling van *Art chrétien* een verslag, waarin bijzonder de bedekking der kunstwerken in de kerken werd afgekeurd, op grond dat de kerken het museum der armen zijn.

Intusschen was hij naar Amsterdam verhuisd en aldaar aan 't hoofd geplaatst van het liefdegesticht van St. Bernaard. Tegelijk werd hij lid der hoofdredactie van het dagblad *De Tijd*, onder de leiding van deszelfs stichter, Mgr. Smits.

De letteren en de redenaarsstoel werden echter door de beroepsplichten van den dapperen strijder niet uit het oog verloren. In deze jaren schreef hij een aantal artikelen in den *Annuaire du Limbourg* (2), stelde het werk *Nederland en Pius IX* (3) op en gaf een bundel jongelingsgedichten uit, waarin onder anderen een oproep voorkomt tot de Hollandsche en Belgische jongelingschap gericht, ter verdediging van den pauselijken Stoel. Met woord en daad werkte hij de vorming van het zouavenleger in de hand (4).

---

(1) Zie *Assemblée générale des catholiques en Belgique* (1863) T. II, bl. 161 Cf. T. I, 153.

(2) Maastricht, Van Osch-America.

(3) Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1864.

(4) Vergelijk eene latere voordracht daarover in *Den Amstelbode* van den 28n October 1888.

Steeds vaardig met de pen, mengde hij zich ook in den strijd die ontstaan was over het plan ter bouwing van een groot Rijksmuseum te Amsterdam, waarbij zijn hekelader bijzonder in Nederlandsche verzen vloeide.

In 't jaar 1865 weerklonk zijne stem in den Katholieken Kring te Gent, waar hij den lof verhief van Canisius. Hier werd ook de grond gelegd voor het groote boekgeschenk hetwelk het volgend jaar Pius IX zou worden aangeboden (1).

Brouwers gaf omtrent denzelfden tijd nog menig politisch schriftje in het licht, alsmede een aantal artikelen over kunstcritiek in 't *Journal des Beaux-Arts*, van Siret, en wel onder den schuilnaam van *J. W. B. van Mariëngraat*, eenen naam dien hij ook schreef op een treurspel in verzen, getiteld *La mort de S. Jean*, bewerkt naar Vondels *Joannes de Boetgezant* en bestemd om in jongelingsscholen te worden gespeeld (2).

Opnieuw schitterde hij als redenaar in 1867 op het derde Congres der katholieken te Mechelen. Hier vierde hij wellicht zijnen grootsten triomf als redenaar. Hij trad daar op als buitenlandsche eere-ondervoorzitter en verhandelde er over den toestand der katholieken in Nederland, op eene

---

(1) *Bien public*, 5 Mei 1865. *Nederland en Pius IX*, C.-L. van Langenhuysen, 1867.

(2) *Joannes Baptista* enz. Haarlem, Kuppers en Laurey.

wijze waardoor hij aller opmerkzaamheid, geestdrift en medegevoel verwierf (1).

Om nog een strijd te voeren, zooals hij het beminde, diende, als gezegd is, bijzonder het jaar 1868, en de herinnering aan de overwinning van Heiligerlee : vlugschrift op vlugschrift werd daarover door Brouwers uitgegeven tegen Groen van Prinsterer, Jonckbloet, ter Haar en vele anderen, om het recht of onrecht dier dagen in 't licht te stellen. Jonckbloet ging zelfs zoo ver dit vraagstuk in de 2e kamer te brengen, waarvan deze letterkundige toenmaals lid was.

In dezen strijd ontwikkelde Brouwers buitengewone volharding en zette het stempel op de beweging van dien tijd door de uitgave van een boekdeel : *Mengelingen op staat- en letterkundig gebied.*

Van den anderen kant toonde hij ijver en geestdrift door de reis naar Rome met het reusachtig boekgeschenk vol teekeningen en handschriften, Pius IX aangeboden; bij welks aanblik deze met een' glimlach van genoegen het *Dies iræ* aanhalende, uitriep : « Liber scriptus proferetur, ubi totum continetur. (Zooveel als : Breng (mij) het boek dat alle mogelijke zaken bevat). »

Intusschen was hij aan het dagblad *De Tijd* niet meer werkzaam gebleven, al was ook de strijd

(1) Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1867. Die redevoering werd o. a. in het Italiaansch vertaald.

voor zijne beginselen een zijner geliefdste bezigheden. In 1870, na verloop van 8 jaren, trad hij af als redacteur, en werd in 1872 pastoor te Bovenkerk (gemeente Nieuwer-Amstel), bij Amsterdam.

Voor de rechten der katholieken, voor die van den pauselijken Stoel, voor de eer der groote Nederlandsche letterkundigen en andere kunstenaars, voor alles wat hem scheen verdediging, hulp, recht te vereischen en op zijn weg zich vertoonde, greep hij naar het zwaard : hetzij het de middeleeuwsche bouwkunst, en bijzonder de herstelling van het Muiderslot, hetzij de toon- of dichtkunst, vooral Vondel, of de zaken der zestiende eeuw betrof — voor alles vond hij tijd en lust, en bracht daarvoor menigmaal groote geldelijke offers, zoowel als voor een tal van liefdewerken, en voor de gronding van twee tijdschriften. Het eene was aan de staatkunde gewijd, met name het weekblad *De Amstelbode,* het andere *De Wetenschappelijke Nederlander*, bevatte artikelen over wijsbegeerte, natuurkunde en dichtkunst, onder de medewerking van Dr. A. Dupont te Leuven, C. Ubaghs, V. Becker, J. C. Alberdingk Thijm en vele anderen.

De Wetenschappelijke Nederlander opende ook een rubriek *Vondeliana*, die later (1890) in de *Dietsche Warande* is overgegaan. Brouwers drukte daarbij de hoop uit, dat in Nederland hierdoor de grond wierd gelegd tot een *Vondel-orgaan*, gelijk Duitschland zijn Gœthe-orgaan,

Italië haar Dante-orgaan, Engeland zijn Shakspeare-orgaan, Spanje haar Calderon-orgaan bezit. De genoemde tijdschriften bestonden eene betrekkelijk lange reeks van jaren en dienen als *fleurons* in Brouwers letterkroon.

Doch wat nog meer zijne gedachtenis eeuwen lang zal doen leven is de bouw eener edele, nieuwe kerk, waarvoor geene offers van geld en tijd hem te groot waren.

Verder zullen de boerkens van Nieuwer-Amstel den pastoor, die niet minder het wereldlijk dan het geestelijk belang zijner gemeente zocht te vrijwaren, hem altoos dankbaar blijven voor de stichting der Bovenkerksche veemarkt; evenals de onderofficieren hem zullen blijven prijzen voor hetgeen hij deed ter verbetering van hun lot. De vrijwillige brandweer was trotsch op pastoor Brouwers (1), en zijne geheele gemeente, voor den strijd dien hij gevoerd heeft tegen de inlijving van Nieuwer-Amstel bij Amsterdam, welke na Brouwers' dood eerst kon worden begonnen.

De aanleiding voor nieuwe steekspelen bleef tot aan het einde zijns levens niet uit. Menigmaal daagden strijdvragen op geheel vreemd aan zijnen werkkring, en waarvoor hij plotseling in de bres sprong : zoo bijvoorbeeld de Congo-questie, wier behandeling te Brussel door het eerekruis

(1) *De Amstelbode* van 12 Maart 1893.

van Leopold werd beloond; zoo, de feestviering van Columbus, waarvan Brouwers het vaste middenpunt was, en waarover hij ons een merkwaardig gedenkstuk heeft achtergelaten (1), en eindelijk de strijd voor de taalquestie der Katalanen en hunne dichters, voor wie hij met gloeienden ijver optrad, bijzonder ter verheerlijking van Jacinto Verdaguer, wiens geheele *Atlantida* door Brouwers in 't Nederlandsch zou worden vertaald.

De leden der Vlaamsche Academie herinneren zich hoe de dichterlijke redenaar, in het jaar 1891 bij eene plechtige zitting der Academie, waarvan hij briefwisselend lid was, Verdaguer, « den modernen troubadour » zooals Fastenrath (2) hem noemt, heeft geschilderd als eenen der voornaamste en edelste dichters van onzen tijd.

Brouwers was nevens zijne waardigheid van priester vooral kunstenaar. De kunst des redenaars is, gelijk wij gezien hebben, die welke hij bij voorkeur en met den besten uitslag beoefende. Hij beminde de dithyrambe en dergelijke lyrische dichtvormen. De vorm zijner prozaschriften is dan ook eenigszins dithyrambisch onsamenhangend. Menig werk bleef, evenals de vertaling van

---

(1) *Het IVe eeuwfeest der ontdekking van de nieuwe wereld.* (Overgedrukt uit de *Oprechte Haarlemsche courant.*) Haarlem, Joh. Enschedé en zonen, 1893 8° 150 blz.

(2) *Catalanische Troubadoure der Gegenwart*, Leipzig, 1890.

Calderon, onafgewerkt (1) of slechts als voornemen bestaan. Het was een zuidelijk vuur, wat hem bezielde; even opvlammend, maar menigmaal zonder van zijn gloed sporen te laten. Door die warmte van zijn half romaansch bloed begeesterd, schitterde hij dan ook als redenaar in de Fransche taal, waarin hij bijzonder was opgevoed. Alreeds bij 't verlaten van het klein seminarie vond hij grooten bijval met eene Fransche redevoering, getiteld : *Le progrès indéfini*.

Na zijn optreden te Antwerpen, hierboven vermeld, waren de Fransche bladen der meest tegenstrijdige richting vol van bewondering voor zijn talent, gelijk hij ook te Rijsel en te Parijs welverdiende hulde door zijne keurige Fransche voordrachten over Vondel verwierf. Doch ook de geestdrift die hij in verschillende Nederlandsche en Belgische steden als redenaar in de Nederlandsche taal verwekte, was steeds klimmende gegaan.

Zijn geestesrichting en vorm waren verder meer die van Lacordaire dan van Van der Palm, veeleer die van Martinus van der Hoeven, dan die zijns vaders Abraham. Hij vloog eer, gelijk de bij in den zomer, van de eene bloem tot de andere, dan dat hij met geregelden duur cellen bouwde van mathematische gelijkheid om er den honig

(1) *Dietsche Warande*, 1891, blz. 326. *Autos Sacramentales*.

van zijne kennis en dichterlijken zin in neder te leggen.

Altoos ijverend, altoos de wapenen voerend, en geene tegenspraak vreezend, integendeel; soms stijf op zijn stuk; maar toch altoos gaarne tegenbewijzen hoorend; in de laatste tijdvakken zijns levens steeds binnen de palen der heuschheid in den strijd, doch niet minder gloeiend, zoo bereikte hij zijn twee en zestigste jaar, zonder dat men dien leeftijd in zijn snellen gang, zijne rechte houding, zijne vlugge spreekwijze, zijn ontvlambaar gemoed zou herkend hebben.

Iedereen weet reeds lang door de dagbladen, dat pastoor Brouwers, in de eenzaamheid bij eenen vriend op eene kamer biddende, te Maastricht, zijn einde vond, terwijl hij in beweging was om eene feestelijkheid ter eere van Leo XIII in zijn geliefd Limburg voor te bereiden. Hij had kort te voren in den *R. K. Volksbond* eene rede gehouden, niet alleen treffend en boeiend, maar ook waarlijk verheven van eenvoud, van kalmen zegtrant!

« Dat was zijne laatste, maar ook zijne schoonste rede » (1).

Hij stierf (was het eene bijzondere gunst van den Hemel?), dezen keer zonder strijd; kalm, gelaten vond men hem als ingeslapen. Doch, gelijk

---

(1) *De Tijd* van den 7n Maart 1893.

in zijne jongelingsjaren reeds zijn wezen het afzijn der ouderliefde uitsprak door eene zekere neerslachtigheid, die er aan eigen was, zoo duidden die trekken een zekeren weemoed aan in de korte, snelle dagen vóór zijn dood (1), dien hij toch niet scheen te hebben voorgevoeld.

Gelijk wij hem leerden kennen, met het brevier in de hand, op de markt te Roermond de processie begeleidende, zoo troffen zijne vrienden hem, zittend geleund, in de hand houdend dienzelfden getrouwen begeleider door het leven van den priester, even kalm als aan het begin van zijn loopbaan. Hij was in het leven getreden met een gevoel van verloren geluk, maar met vertrouwen op het gebed; zoo is hij overgegaan in de eeuwigheid, met dezelfde troostwoorden op de lippen, die hem het brevier bood, nadat de strijd, die tusschen de twee tijdperken ligt, aan God volstreden scheen.

Hoe groot en algemeen het medegevoel was, wat men den priester, den herder en kunstenaar toedroeg, blijkt wel uit het getal en de waardigheid der vele vrienden en kennissen, die zijn stoffelijk overschot ten grave begeleidden en voor den overledene bij den lijkdienst hunne gebeden stortten. Zelden zag men plechtiger uitvaart, meer algemeene deelneming.

Hij ruste in vrede!

(1) *De Tijd*, t. z, p.

Lijst der werken van J. W. Brouwers, gewezen pastoor te Bovenkerk.

In Proza.

1. Neêrlands eerste Vondelsfeest voor het op te richten standbeeld, gevierd te Roermond, 1862. Ibid., id., 1867. 4°. Met platen.

2. Het Nationaal Monument (1813-63). Amsterdam, Gebr. van Es, 1863.

3. Antwoord aan de 63.

4. Derde brochure over het Nationaal Monument. Antwoord aan den schrijver van den leelijken « Open Brief » tegen de « Mooije Brochure ». Ibid., Gebr. van Es, 1863.

5. Het Nationaal Monument. De twee bekroonde ontwerpen. Amsterdam, Gebr. van Es, 1864.

6. Neêrlands keizerlijk kapittel, Neerlands eerste christenkerk, Neerlands oudste Kathedraal met hare XIX° eeuwsche muurschilderingen. Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1864.

7. Wetenschap en schilderkunst. Leyden, J. W. van Leeuwen, 1864.

8. Zeventien hoogleeraars van Nederland, en de kwestie van den dag. Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1866.

9. Naamlijst der zeshonderd een en vijftig Zouaven in het Pauselijke leger. Ibid., id., 1866.

10. Allokutie van Z. H. Pius IX van 29 Oktober 1866 over Italië en de Regeerders der Volken, en over de vervolging der Katholieke Kerk in Polen en Rusland, enz. 2 stukken. (Vertaald door J. W. Brouwers). Amsterdam C. L. van Langenhuysen, 1866.

11. Een groot Nederlander enz. (Canisius, rede uitgesproken te Gent.) 1867.

12. Nederland en Pius IX. Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1867.

13. Het antinationale Nationale Monument. Vijf roskamgedichten. 2° druk. Ibid., C. L. van Langenhuysen, 1868.

14. Toelichting van de eerevaan ten geschenke van Neêrlands Katholieke Vrouwen aan de Pauselijke Zouaven. Ibid., id., 1868.

15. Open Brief aan den Schrijver, getiteld : J. W. Brou-

wers over zijne « De Nederlanden en de gevierden te Heiligerlee », voor de vierschaar der historische waarheid gedaagd, door Dr. D. E. Heij. Rotterdam, G. W. van Belle, 1868.

16. De Nederlanden en de gevierden te Heiligerlee. Ibid., id., 1868.

17. Antwoord aan Groen van Prinsterer op zijn *Heiligerlee en ultramontaansche kritiek*. I. II. Ibid., id., 1868.

18. Wederwoord aan B. ter Haar. Ibid., id., 1868.

19. Wat nu te doen? Een broederlijk woord aan mijne synodale en antisynodale medeburgers. Ibid., id., 1868.

20. De heeren Fruin in de « De Gids », Jonckbloet in de Tweede Kamer en Groen van Prinsterer in zijne Derde Brochure over Heiligerlee. III. Ibid., id., 1869.

21. Mengelingen op staat- en letterkundig gebied. Ibid., id., 1869.

22. De oorlog. (Koning, Veldheer, Soldaat). Redevoering gehouden te Rotterdam. 1870.

23. Fidei et virtuti. Ned. Pauselijke zouaven. Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1870.

24. Nederland aan Pius IX (Pius album). Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1870.

25. Het Pius Petrus Jubileum. Ibid., id., 1871.

26. Konstitutioneele Ned. wedstrijd op 1 April 1872. Utrecht, Wed. van Rossum, 1872.

27. De Kerk in de Vondelstraat. Feestrede. Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1872.

28. Hulde aan den Koning. Rede gehouden te Amsterdam. Ibid., id., 1874.

29. Het Vaderland. Een liefdadigheids-preek gehouden te Brussel, 12 Maart 1874. Ibid., id., 1874.

30. Bijdrage voor het Nederl. Taal- en Letterkundig Congres te Maastricht. Maastricht. H. Bogaerts, 1876.

31. Marnix van Ste Aldegonde te Breda. Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1877.

32. Don Carlos, Kroonprins der Nederlanden. 1877.

33. Staatkundige Harmonieen van Neerlands Grondwet. Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1878.

34. Een woord over Pius IX, onsterfelijker gedachtenis, gesproken te Haarlem. Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1878.

35. Het dagblad « De Tijd », « Recht voor Allen » en

« Kiesrecht is Kiesplicht », door een Amsterdamsch kiesgerechtigde. Ibid., H. W. van Kelckhoven, 1879.

36. Te Delft, een woord van Hulde aan Prins Hendrik. Haarlem, Küppers en Laurey, 1879.

37. Adres aan Z. H. Leo XIII, en de houding van het Katholiek dagblad « De Tijd » tegenover de Katholieke betuiging. Door A. B. van Sint-Mariëngraat. Nymegen, Langendam en C°, 1879.

38. Iets nieuws over Vondel. Ibid., id., 1879.

39. Feestrede bij de Nationale feestvereeniging *Oranje Boven*. 15 November 1888.

40. Aan de nagedachtenis van Dr. J. A. Alberdingk Thijm, hoogleeraar, geb. 13 Augustus 1820 — gest. 17 Maart 1889. Met portret en figuren.

(Overdruk uit *De Wetenschappelijke Nederlander*.)

41. De Wetenschappelijke Nederlander, onder redactie van J. W. Brouwers. 1e tot 7e Jaargang. Haarlem, Küppers en Laurey, 1881-1887. — 8e tot 10e Jaargang. Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1888 tot 1890.

42. Vondel en de Catalaansche dichtkunst, rede uitgesproken op de plechtige jaarzitting der Koninklijke Vlaamsche Academie van 23 Juni 1891.

43. De Votief-Kapel der Nederlandsche Katholieke dankbaarheid in de 19e eeuw. Vucht, Maatschappij drukkerij Bogaerts, 1891.

44. Nederland en het internationaal Hoogheilig Sacramentscongres te Antwerpen. Alkmaar, A. Kusters, 1892.

45. Feestrede gehouden te Valkenberg bij de inwijding van een monument aldaar 1892.

46. Het vierde eeuwfeest der ontdekking van de nieuwe wereld. Haarlem, Joh. Enschedé, 1893.

Vele artikelen in het blad *De Amstelbode*.

In Dichtvorm.

1. Bij den dood van Willem II 1849.

2. Drie helden van Italië. (Maastricht, 1861).

3. Joost van den Vondel. Dichtwerk met levensbeschrijvende, karakterschetsende en letterkundige aanteekeningen. Roermond, J.-J. Romen, 1861. Met plaat door P. J.. H. Cuypers.

4. Een Nederlandsch Pauselijk zouaaf, vóór zijn vertrek naar Rome. Ibid., id., 1868.

5. Hulde aan den Koning. Neêrlands mannenkoor en Nieuwer-Amstels Jubelzang. Ibid., id., 1874.

6. Wederwoord in proza en verzen aan *De Gids* en *De Nederlandsche Spectator*. Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1877.

7. Aan Willem Bilderdijk en verscheidene gelegenheidsgedichten.

In Handschrift.

1. Neêrlands kunst en wetenschap in de XVIIe eeuw, vertegenwoordigd door Rembrandt, Vondel en Hugo Grotius. (Opgedragen aan de gemeente Nieuwer-Amstel) (237 verzen.)

2. Morgentafereel.

3. Jongelingsstrijd en overwinning.

4. De Engel en het Kind.

5. De Slaap van Origines.

6. Daarenboven eene menigte kleinere stukken, zooals b. v. : « Een pastoor die een boer benijdt. » « Met een paar kievitseieren », enz., enz. Verder vele verjaardags- en andere gelegenheidsgedichten.

In het Fransch.

1. Discours d'Anvers.

2. Discours de Malines; la situation des Catholiques en Néerlande. Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1867.

3. La patrie. Sermon de charité à Bruxelles. Bruxelles, Closson, 1874.

4. La Néerlande à Victor Hugo, (Darwin et Spinosa). Poème comique-sérieux par J.-W. Br. de Saint Mariengrat. Amsterdam, C. L. van Langenhuysen, 1877.

5. Réplique au critique Français de « La Néerlande à Victor Hugo » dans « De Gids ». Ibid., id., 1877.

6. Discours au *Journalistenkring* (à l'occasion de l'exposition de 1883).

7. Le centenaire du Poète Hollandais Vondel. Discours

à l'Assemblée Générale des Catholiques du Nord et du Pas-de-Calais, tenue à Lille (2 Décembre 1887).

8. La Belgique et la Hollande dans l'Antiesclavagisme 1893.

9. La Hollande et trois Français.

Vervolgens vele kleinere dichtstukken, zooals : « La Grande Parole ». « Le denier de Saint Pierre ». « A Monseigneur de Vicari, archevêque de Fribourg ». « A Son Eminence le Patriarche Samhiri ».

In Handschrift.

Criméade I, II, III, waarin de oorlog van de Krim bezongen wordt, zooals : « Le Départ du Soldat. L'Assaut de Malakoff. La Belgique. »

Daarenboven Fransche studiën over Vondel en Milton, te zamen zes groote cahiers uitmakende, waarvan de meeste redevoeringen bevatten, in Frankrijk en België gehouden. Deze zijn bijna woordelijk opgeschreven.

LEVENSBERICHT

VAN

PROFESSOR MATTHIAS DE VRIES,

EERELID DER KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

« De Vries is dood! » was de treurmare, die den 9den Augustus 1892 door Nederland ging. In het Zuiden evenals in het Noorden werd door het heengaan van Matthias De Vries de schare der letterkundigen en geleerden op de gevoeligste wijze getroffen. Des te harder was de slag, daar hij zoo onverwacht viel. Wèl was het algemeen bekend dat in den laatsten tijd zijne gezondheid in een eenigszins wankelen staat verkeerde, wèl sprak uit het schrijven, dat hij het jaar te voren aan de Regelings-commissie van het te Gent te houden Nederlandsch Taalcongres stuurde, zulk een weemoedige toon, maar niemand dacht zeker dat hij zoo spoedig zou worden weggerukt. Men koesterde integendeel de hoop dat, nu hij van de zorgen van het hoogleeraarsambt was ontheven, hij nog vele jaren aan de voltooiing van zijn reuzenwerk, het Woordenboek, onverdeeld zou kunnen arbeiden. Vooral in onze Academie werd

zijn verlies diep gevoeld : wij wisten dat ons in hem een trouwe, een beproefde vriend was ontvallen. Van hare wording af droeg hij aan onze instelling een goed hart toe en met de grootste belangstelling bleef hij steeds onze werkzaamheden gadeslaan. Hoe groot de genegenheid was. die hij voor haar koesterde, daarvan legde hij een schitterend getuigenis af in den hartelijken brief, dien hij in 1887 bij gelegenheid zijner benoeming tot eerelid tot haar richtte. « Hoogst aangenaam is het mij », zoo schreef hij o. a., « van eene vergadering van taal-
« en letterkundigen, die zich allen hebben toegewijd
« aan de studie onzer gemeenschappelijke moedertaal,
« en aan wie de handhaving harer rechten in België
« is toevertrouwd, zulk een schitterend bewijs van
« goedkeuring te mogen ontvangen voor de pogingen,
« door mij sedert jaren aangewend in het belang
« onzer Nederlandsche taal,en wel inzonderheid voor
« mijn streven tot opbeuring van het *Nederlandsch*
« *Woordenboek*, het groote werk, dat bestemd is
« om de eenheid der taal in Zuid en Noord voor
« altijd op onwrikbare grondslagen te vestigen, en
« den vollen rijkdom der Nederlandsche taal in het
« licht te stellen. De goedkeuring, door uwe Acade-
« mie aan dien arbeid gehecht, maakt mij als 't ware
« sterk door een nieuw en krachtig bondgenoot-
« schap, en is mij een prikkel te meer om aan dat
« werk, het zinnebeeld der broederlijke eenheid van
« Vlamingen en Hollanders, mijn leven met onver-
« moeiden ijver te blijven wijden, zoolang mijne
« krachten het zullen toelaten. »

Den 9den November 1820 werd De Vries te Haarlem geboren, hij voelde zich van zijne prilste jeugd af onwederstaanbaar aangetrokken tot de studie onzer schoone en rijke moedertaal, waarvan de kiemen reeds vroegtijdig door zijn vader, die met Bilderdijk en Siegenbeek nauw was bevriend, in zijne ziel waren neergelegd. Na het verlaten der Latijnsche school (1838) ging hij aan de Leidsche Hoogeschool studeeren. In de eerste plaats wijdde hij zich thans aan de studie der Nederlandsche taal, en mocht men destijds ook al eens met minachting op die « liefhebberij » hebben neergezien, hij liet zich daardoor niet ontmoedigen. Wellicht had hij er een voorgevoel van dat er eerlang betere dagen voor de Nederlandsche taal- en letterkunde, die toen in het Hooger Onderwijs nog zeer stiefmoederlijk werden behandeld, zouden aanbreken. Dat nam echter niet weg, dat hij ook den meesten ijver aan den dag legde om in de taal en in de beschavingsgeschiedenis van Rome en van Athene steeds dieper door te dringen. Hoever hij het door noeste vlijt in de kennis van het Latijn en het Grieksch wist te brengen, getuigen o. a. zijne voortreffelijke Latijnsche redevoeringen en de bekroning van een door hem ingezonden antwoord op de prijsvraag, « *De Polybii pragmatica* », die door de Hoogeschool te Groningen was uitgeschreven.

In 1843 verliet De Vries de Leidsche Hoogeschool en in 1846 werd hij tot leeraar in de Nederlandsche taal en de Nederlandsche geschiedenis aan

het Gymnasium te Leiden benoemd. Intusschen had hij zich reeds jegens de Nederlandsche letteren verdienstelijk gemaakt door het uitgeven van den *Warenar* van Hooft (1843) en van *Der Leken Spieghel*, waarvan het eerste boek in 1844 het licht zag. Intusschen bleef de verdienste van den jeugdigen taalkundige niet onopgemerkt : reeds in 1844, toen hij nauwelijks drie en twintig jaar oud was, werd hij tot lid van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden benoemd. Ook bleef De Vries zijn geheel leven lang voor die zeldzame onderscheiding dankbaar : in hem vond de Maatschappij, wier algemeene vergaderingen hij twaalf malen als voorzitter leidde, steeds een hechten steun.

Bij Koninklijk Besluit van 24sten Augustus 1849 werd hij tot hoogleeraar in de Nederlandsche taal en geschiedenis te Groningen benoemd, in vervanging van Prof. Lulofs, die overleden was. Hoezeer hij zich over die benoeming verheugde, blijkt uit zijn schrijven aan een vriend, waarin men o. a. leest : « Nu « eerst heb ik mijn hoogsten wensch verkregen, mijn « leven onverdeeld aan de geliefkoosde vaderlandsche « wetenschap te wijden. » Den 28sten November van hetzelfde jaar aanvaardde hij het hoogleeraarsambt met eene rede, die tot titel voerde : *De heerschappij over de taal, het beginsel der welsprekendheid.*

Hier toonde hij dadelijk te zijn de rechte man op de rechte plaats. Wel was het aantal studenten, die zich aan de studie der Nederlandsche taal wijd-

den, toen ter tijd zeer gering, « doch, » zooals Prof. H. Kern het in zijn Levensbericht van De Vries zoo juist aanmerkt, « bij eene jonge wetenschap komt het minder op 't getal dan op 't gehalte harer jongeren aan, en De Vries was tevreden in den begaafden Eelco Verwijs een geestdriftig leerling te vinden, van wien hij zeer groote verwachtingen koesterde. De toekomst zou leeren dat hij zijne verwachtingen niet te hoog gespannen had ». Inderdaad, toen Dr. L. Te Winkel den 24sten April 1868 te Leiden overleed, volgde Verwijs hem als mederedacteur van het *Woordenboek der Nederlandsche taal op*.

Niet lang echter zou De Vries te Groningen verblijven : een ruimer en roemrijker arbeidsveld wachtte hem elders. Toen Schrant in 1853 het hoogleeraarsambt nederlegde, was er maar ééne stem in den lande om te verklaren dat De Vries de aangewezen man was om hem op te volgen en alzoo ook aan de Leidsche academie de taalwetenschap in eene nieuwe richting te sturen. De algemeene verwachting werd niet teleurgesteld : hij, die naar het treffende getuigenis van Prof. Verdam, de grondvester was der wetenschappelijke beoefening van het Nederlandsch, werd tot den opengevallen leerstoel geroepen.

Talrijk en veelomvattend waren de lessen die door hem aan de Hoogeschool te Leiden werden gegeven : Gotisch en Angelsaksisch, Nederlandsche spraakkunst, Nederlandsche stijl, Middelneder-

landsch, Vaderlandsche geschiedenis, enz., dat alles werd door hem behandeld. Hier werd de schare zijner toehoorders steeds grooter : zoo boeiend, zoo onderhoudend waren zijne voorlezingen, dat ook studenten uit andere faculteiten onder zijn gehoor dikwijls eene plaats kwamen innemen.

Ondanks zijne veelvuldige ambtsbezigheden wist hij nog den tijd te vinden om ook elders aan de verheerlijking der hem zoo dierbare moedertaal onverpoosd te arbeiden. « De Taal! » Dat woord alleen deed steeds in zijn hart de gevoeligste snaren trillen : op het spreekgestoelte of in den kleinen vriendenkring, overal waar hij over de taal sprak, kon men het hem aanzien dat hij haar een echten eeredienst had gewijd, dat hare beoefening door hem als een waar priesterschap werd beschouwd. Wanneer hij over hare schoonheid, haar verleden of hare toekomst sprak, dan glinsterde er niet zelden iets als een traan in zijn bezielend oog.

Terwijl hij nog aan de Groningsche Hoogeschool verbonden was, werd hem de gelegenheid verschaft om van zijne liefde voor de taal een schitterend blijk te geven. Op het eerste Nederlandsch taalcongres, dat in 1849 te Gent werd gehouden, werd de noodzakelijkheid der samenstelling van een algemeen woordenboek onzer taal op de klemmendste wijze verdedigd. Op het tweede congres, dat het volgende jaar te Amsterdam vergaderde, werd eene commissie benoemd, die in

opdracht kreeg te onderzoeken op welke wijze een dergelijk werk tot stand gebracht kon worden. Met De Jager en Koenen voor Noord-Nederland, David, Snellaert en Van Duyse voor Zuid-Nederland, werd De Vries, hoewel hij nog geen congres had bijgewoond, tot lid dier commissie gekozen. Tot dusver had De Vries zijne beste krachten aan de studie van het Middelnederlandsch besteed : zeer zeker had hij er nooit aan gedacht dat hij eenmaal de zware taak van het bewerken op een Woordenboek der hedendaagsche Nederlandsche taal op de schouders zou laden. Toch zou dit spoedig gebeuren : want toen hij als Secretaris der commissie op het derde congres, te Brussel, in 1851 verslag had uitgebracht, werd hij dadelijk tot lid der commissie van redactie benoemd. Hoe kon het ook anders : het door den dertigjarigen taalgeleerde gestelde Ontwerp was zoo degelijk, zoo volledig dat het de bewondering van al de toehoorders wegdroeg. De Vries had daarin het bewijs geleverd dat hij de geschikte man was om die grootsche onderneming tot een goed einde te brengen. Door hem zou worden voldaan aan al de eischen die één jaar vroeger op het Amsterdamsch congres door Dr. A. De Jager aan den samensteller van een dergelijk werk gesteld werden : « De vervaardiging van een Taalkundig Woordenboek, » zoo sprak die geleerde, « is geene gemak-
« kelijke taak. Zij vordert bij veel tijd eene uitgebreide
« taalkennis, eene groote belezenheid, een taai geduld
« en meer dan gewonen moed. Al deze eigenschap-

« pen in éénen persoon vereenigd te vinden, is « geen alledaagsch verschijnsel. » (1)

Het volgende jaar toog hij met zijn vriend, Dr. L.-A. Te Winkel aan het werk : de moeielijke arbeid zou door hen alleen verricht worden, daar het derde lid der commissie, David, zich wegens omstandigheden van het deelnemen aan het eigenlijke redactiewerk moest onthouden. Uit den aard der zaak ging de onderneming niet zoo spoedig vooruit, als sommigen het misschien wel hadden verwacht en gehoopt. Niet ieder begreep hoeveel tijd alleen aan het verzamelen en schiften der bouwstoffen moest worden besteed. Daarbij kwamen ook nog de geldelijke zorgen den geregelden gang der werkzaamheden hinderen : bij de Nederlandsche Regeering en in de Tweede Kamer der Staten-Generaal had de zaak van het Woordenboek veel te lijden door de bekrompenheid van enkelen, die het groote belang daarvan maar niet schenen te beseffen en het tot eene ellendige dubbeltjesquaestie poogden te verlagen. De eerste aflevering zag in September 1864 het licht. Intusschen was De Vries in 1860 ontslagen geworden van het onderwijs in de Vaderlandsche geschiedenis dat aan Prof. Fruin werd opgedragen. Op die wijze werd het hem mogelijk meer tijd te wijden aan het Woordenboek,

---

(1) *Handelingen van het tweede Nederlandsch Letterkundig Congres, gehouden den* 16n, 17n *en* 18n *September* 1850, bl. 124.

dat voortaan eene levenstaak voor hem zou worden : van de uitgave van het *Middelnederlandsch Woordenboek* (1864-1865), waarvan enkel twee afleveringen verschenen, zag hij af ter wille van dien grooten arbeid, waarin hij thans bijna al de vrije uren wijdde, die hem na het vervullen van zijn hoogleeraarsambt overbleven

Aan de uitstekendste gaven des geestes paarde De Vries ook de edelste eigenschappen van het hart. Minzaam en hulpvaardig was hij voor eenieder : niemand, die bij hem met eene bede om raad of voorlichting kwam aankloppen, werd ooit afgewezen.

In onze Vlaamsche taalbeweging stelde hij immer het grootste belang. De tekortkomingen der Zuid-Nederlanders op het gebied van taal en stijl bedekte hij gaarne met den mantel der liefde : het onbeholpene en het onvolmaakte zag hij hier gansch voorbij, alleen het edele van hun strijd hield hij in het oog. Wie het met de Nederlandsche taal wèl meende, wie een steentje kwam aandragen om de eenheid van taal te helpen opbouwen, kon altijd op zijn steun rekenen. Uit eigen ervaring kan ik dat getuigen : met weemoedige dankbaarheid herdenk ik nog steeds de talrijke blijken van ware vriendschap en innige belangstelling, die ik van hem mocht ontvangen, sedert in 1880 mijne eerste studie over de Nederlandsche rechtstaal het licht had gezien. Wanneer hij eenmaal voor iemand vriendschap koesterde, dan verzuimde hij geene gelegenheid hem daarvan het bewijs te geven, door

hem ook onverzocht of ongevraagd van dienst te wezen. Zoo mocht ik in September 1886 wel eenigszins tot mijne verwondering uit een schrijven van wijlen ons verdienstelijk medelid, Dr. J. Nolet de Brauwere van Steeland, vernemen dat ik hem door zijn vriend, Prof. M. De Vries voor het lidmaatschap der pas opgerichte Vlaamsche Academie was aanbevolen.

Niet alleen op de Congressen, maar ook bij verscheidene openbare feestvieringen, als in 1860 bij de onthulling van het standbeeld van Jacob van Maerlant te Damme, in 1884 bij de herdenking van Leidens ontzet, enz., trad hij herhaaldelijk als redenaar op, en bewezen hem telkens de luide toejuichingen der toehoorders hoezeer hij door zijnen sierlijken stijl, door zijne uit het hart gewelde woorden de rechte snaar wist te doen trillen, hoezeer in hem de spreuk van Bilderdijk werd bewaarheid, die hij bij het aanvaarden van het hoogleeraarsambt te Groningen aanhaalde : « Wees meester van de taal : gij zijt het van 't gemoed. »

Ook in den gezelligen vriendenkring was De Vries een uitstekend, onovertroffen spreker : nooit gaat me dat uurtje uit het geheugen, dat ik tijdens het Amsterdamsche Congres in 1887 met hem bij Krasnapolsky sleet : wij praatten over de Taal, over Vlaanderen, dat hij zoo lief had, over de Vlaamsche Academie, over de vorderingen der Vlaamsche Beweging, en bij die gelegenheid trof het mij welk een scherpen en juisten blik hij in onze Vlaam-

sche toestanden wist te werpen : het ergerde hem — en zeker niet ten onrechte — dat de Vlamingen, die waar het geldt het vieren van hunne verdienstelijke schrijvers of kunstenaars, in dichte drommen schouder aan schouder opkomen, niet diezelfde eendracht weten te toonen, wanneer het er op aankomt te strijden voor het behoud van het kostbaarste kleinood van een volk, zijne taal. Zoo leerrijk, maar tevens zoo onderhoudend keuvelde De Vries over die verschillende onderwerpen, dat een paar Vlaamsche vrienden, die met mij de reis naar Amsterdam hadden medegemaakt en een gedeelte van het gesprek bijwoonden, naderhand maar niet konden uitgepraat raken over de minzaamheid en den eenvoud van den uitstekenden geleerde.

De groote diensten, door De Vries aan de rechtstaal bewezen, mogen hier niet onvermeld blijven. Aan de *Opmerkingen*, die hij op verzoek der Regeering, over woorden en uitdrukkingen van het Ontwerp van het Wetboek van Strafrecht aan den Minister van Justitie overmaakte, heeft men het te danken dat dit Wetboek als een toonbeeld van taal en stijl mag geroemd worden. Te betreuren is het zeker dat deze Opmerkingen, die in het voortreffelijke werk van Mr. H. J. Smidt, *Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht*, grootendeels zijn opgenomen bij de behandeling der verschillende artikelen van dat wetboek, niet in haar geheel doorloopend werden uitgegeven.

In 1891 trad de Vries als hoogleeraar af. Zijne

laatste les gaf hij op 11den Juni van dat jaar : verscheidene vroegere leerlingen woonden ze bij, als een bewijs van hulde en erkentelijkheid aan den man, die zooveel voor den bloei der taalstudie had gearbeid. In dat laatste uur, dat het hem vergund was aan het onderwijs te wijden, behandelde hij de geschiedenis der studie van de Nederlandsche letteren. Aangenaam was het hem zeker bij zijn aftreden het bewustzijn te mogen mededragen dat deze studie thans met die der classieke letterkunde was gelijk gesteld. De rust, die hij thans zou genieten, hoopte hij wellicht te zullen kunnen dienstbaar maken aan de voltooiing van zijn dierbaar Woordenboek. Maar helaas, reeds één jaar later, den 9 Augustus 1892 werd hij aan de wetenschap ontnomen. In zijne stervensure zal het hem zeker een troost geweest zijn te weten dat de toekomst van zijn werk verzekerd was, dat het aan goede, aan bekwame handen was toevertrouwd. Wellicht dacht hij daarbij aan de woorden van Dr. E. Laurillard, die op het Congres te Gent in 1891 van het Woordenboek zoo heerlijk zong :

Allengs rijst toch 't gebouw, dat, hoe hooger het rijst
Op zijn breeden en krachtigen voet,
Des te luider de kennis der bouwlieden prijst,
Des te klaarder hun moed en volharding bewijst,
Des te wijderen kring tot de erkentenis dwingt :
« Wat ze al bouwden, dat bouwden ze goed ».

Mr. JULIUS OBRIE.

Lijst der werken van Prof. M. de Vries,

zooals zij door Dr. A. KLUYVER in de *Levensberichten der afgestorven medeleden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde* worden opgegeven.

1839. Ad fratrem carissimum G. de Vries, Abr. fil., quum ex honesto certamine literario, in Academia Lugduno-Batava, victor discederet. (*gedateerd :* Die VIII Febr. MDCCCXXXIX; *onderteekend :* M. de Vries, *Litt. hum. Stud.*).

» Amico integerrimo M. E. Bakker, J. Fil., J. U. D. creato S. (*onderteekend :* M. de Vries, *Litt. hum. Stud.*) (*De heer B. promoveerde 1 Juni 1839*).

1840. Hiems. *Studentenalmanak* 1840, blz. 148-150.

» In obitum Viri Celeberrimi Philippi Guilielmi van Heusde. *Alg. Konst- en Letterb.* 1840. Nr 3.

1841. In obitum Amicissimi A. H. Hartmann Drabbe. *Studentenalmanak* 1841, blz. 149-150.

» Aankondiging van *Beatrijs*, uitgegeven door Jonckbloet. *De Gids* 1841, blz. 334-339 (*niet onderteekend*).

1842. Fragmenten eener Nederduitsche vertaling van den roman van Barlaäm en Josaphat, met eene inleiding en aanteekeningen door M. de Vries. *Taalk. Mag.* IV, 1-94; 281-288.

1843. Aankondiging van *Die Dietsche Doctrinale*, uitgegeven door Jonckbloet. *Alg. Konst- en Letterb.* 1843. Nr 6 (*niet onderteekend*).

» P. C. Hooft's *Warenar*, met eene inleiding en aanteekeningen door M. de Vries. Leiden.

» Specimen literarium inaugurale de Historia Polybii pragmatica. Lugduni-Batavorum.

1843-1853. Dichtwerken van Jacob Cats, naar de behoeften van den tegenwoordigen tijd ingericht. Deventer. Deel 1-5 (*Deel 6-8 bewerkt door A. De Jager : zie Levensber. Letterk.* 1880, blz. 158) *de namen van De Vries en De Jager staan niet op den titel*).

1844. Bericht omtrent een fragment van een HS. van den *Rijmbijbel. Versl. d. Vereen.* I, 42-43.

» Fragment eener berijmde samenspraak uit de XIIIe Eeuw,

benevens eenige oude Spreuken en het begin van een Gedicht, getiteld *Van neghen den besten.* Met eene inleiding en aanteekeningen door M. de Vries. *N. W. Letterk.* VI, 123-185.

» Aankondiging van « *Les gestes des Ducs de Brabant*, publiés par J. F. Willems. Tome Second. Ook onder den titel : De Brabantsche yeesten enz. » *De Referent* II, 91-92 (*niet onderteekend*).

1845. Aankondiging van « Verscheidenheden uit het gebied der Nederduitsche taalkunde », door A. de Jager. *De Referent* II, 517-519 (*onderteekend* Dr. M. d. V.).

» Der Leken Spieghel. Eerste Boek. *Werken d. Vereen.* I, 1.

1845. Fragment eener Nederlandsche vertaling van het reisverhaal van Joannes de Hese. *Versl. d. Vereen.* II, 5-32.

» Iets over het oude Nederlandsche woord *Ontraden. Alg. Konst- en Letterb.* 1845. N° 21.

» Verslag van eene beoordeeling in een buitenlandsch tijdschrift van A. Hecker, *Commentatio critica de Anthologia Graeca. Alg. Konst- en Letterb.* 1845. N° 29 (*niet onderteekend*).

» Brief aan Dr. W. J. A. Jonckbloet. Bijdrage tot de kritiek en verklaring van *Karel de Groote en zijne XII Pairs.* Leiden.

» Fragment, vermoedelijk uit *Jans Teesteye. Versl. d. Vereen.* II, 57-63 (verg. *Versl.* IV, 67).

» Der Leken Spieghel. Tweede Boek. *Werken d. Vereen.* II, 2.

1846. Overzicht van verspreide Middelnederlandsche gedichten, fragmenten en letterkundige mededeelingen (door Jonckbloet en De Vries). *Versl. d. Vereen.* III, 5-62.

» Berigt omtrent fragmenten uit het 12e en 13e boek van Maerlant's *Naturen Bloeme. Versl. d. Vereen.* III, 63-64.

» Fragmenten van een dichtwerk, betreffende de geschiedenis der Apostelen (door Jonckbloet en De Vries). *Versl. d. Vereen.* III, 65-71.

» Der Leken Spieghel. Derde Boek. *Werken. d. Vereen.* III, 2.

» Kort verslag van de « Germanisten-Versammlung », gehouden te Frankfort a/M. 24-26 Sept. 1846. *Alg. Konst- en Letterb.* 1846. N° 46-49.

1847. Verslag van beoordeelingen in buitenlandsche tijdschriften van : Dosy, *Historia Abbadidarum*, en Dozy, *Dictionnaire détaillé des noms des vêtements* etc. *Alg. Konst- en Letterb* 1847. N°s 5 en 6 (*niet onderteekend*).

» Aankondiging van den *Roman van Lancelot*, uitgeg. door Jonckbloet. 1e deel. *Alg. Konst- en Letterb.* 1847. N° 8.

» Aan de beoefenaren der geschiedenis in Nederland (met de vertaling van het programma van den pas gestichten « Verein der deutschen Geschichtsforscher »). *Alg. Konst- en Letterb.* 1847. Nr 29.

1847. Die cracht der Mane, door Heynric van Hollant (afschrift van Clarisse, na diens dood uitgegeven door De Vries). *Versl. d. Vereen.* IV, 5-22.

» Nederlandsche. HSS. te Hamburg. *Versl. d. Vereen.* IV, 28.

» Spreuken, « getrokken uit het Haagsche HS.. dat de gedichte van Hillegaersberch en den *Minnen Loop* bevat. » *Versl. d. Vereen.* IV, 29-41.

» Mededeelingen. *Versl. d. Vereen.* IV, 67-70.

» Der Leken Spieghel. Vierde Boek, Bijlagen en Woordenlijst A-L. *Werken d. Vereen.* IV, 2.

1847-1848. Bijdragen tot de Middelnederlandsche Taalkennis I (*Finen, ghefinen.* — *Ghehermen.* — *Gherinen.* — *Onder.* — *Quansijs.* — *Tenden een*). *Archief voor Ned. Taalk.* I, 57-80.

1848. Een klooster-Sermoen; Oorsprong van den dobbelsteen; *Hy is doet, die coninck.* Medeged. door De Vries naar een afschrift van Schinkel van een HS., aan dezen toebehoorende. *Versl. d. Vereen.* V, 27-39.

» Fragmenten eener oude keur der stad Leiden. *Versl. d. Vereen.* V, 40-43.

» Der Leken Spieghel. Woordenlijst M-W. *Werken d. Vereen.* V, 1.

» Der Leken Spieghel. Inleiding. *Werken d. Vereen.* V, 5.

1849. De Nederlandsche taalkunde, beschouwd in hare vroegere geschiedenis, tegenwoordigen toestand en eischen voor de toekomst. Eene voorlezing, door Dr. M. de Vries, tweeden praeceptor aan het stedelijk Gymnasium te Leiden. Haarlem 1849.

» De heerschappij over de taal, het beginsel der welsprekendheid. Redevoering, ter aanvaarding van het hoogleeraarsambt aan de hoogeschool te Groningen, den 28sten November 1849 uitgesproken door Dr. M. de Vries, Groningen 1850.

1849-50. Bijdragen tot de Middelnederlandsche Taalkennis II *Husschen.* — *Indwaghen?* — *Twater laden.* — *Laken.* — *Luusschen.* — *Oflaet?* — *Saken.* — *Stide.* — *Wattan*). *Archief voor Nederl. Taalk.* II, 109-150.

» Over eenige hedendaagsche samenstellingen met *neven.* *Archief v. Nederl. Taalk.* II, 199-202.

1850. Over de oorzaken van het verval en den ondergang der Middeleeuwsche Nederlandsche Letterkunde (*reeds in 1846 geschreven*). *N. R. Werk. Letterk.* VI, 183-214.

1851. Brief aan de Redactie van den *Alg. Konst- en Letterb.* (zie N° 38) over het Spreekwoordenboek van Harrebomée.

1852. Ontwerp van een Nederlandsch Woordenboek. Verslag der Commissie, in de vergadering van het derde Nederlandsch Letterkundig Congres, te Brussel, den 31 Augustus 1851, voorgedragen door Dr. M. de Vries, hoogleeraar te Groningen. Groningen 1852.

Ook in de *Handelingen* van het Congres, blz. 109-156.

1853. De Nederlandsche taalkunde in haren aard en hare strekking. Redevoering ter aanvaarding van het hoogleeraarsambt aan de hoogeschool te Leiden, den 29 October 1853 uitgesproken door Dr. M. de Vries Haarlem 1853.

1853-54. Bijdragen tot de Middelnederlandsche Taalkennis III (*Akerre. — Bare. — Diltheit. — Ghesitten, Ontsitten. — Houien. — Niet, niet daer bi, niet bedi. — Spanen, verspanen, ontspanen. — Teesteye. — Verhijtelic.*) *Archief voor Nederl. Taalk.* IV, 185-213.

1854. Verslag der Redactie van het Nederlandsch Woordenboek, in de vergadering van het vierde Nederlandsch Letterkundig Congres, te Utrecht, den 22 September 1854, voorgedragen door Dr. M. de Vries. Haarlem 1854.

Ook in de *Handelingen* van het Congres, blz. 177-230.

1855. Verslag omtrent de uitgave van het Spreekwoordenboek van den heer P. J. Harrebomée (*onderteekend* : J. van Lennep, M. de Vries) *Versl. en Med. d. K. A., Afd. Lett.* I, 18-23.

» Verslag van de heeren J. van Lennep, M. de Vries en C. J. van Assen over het voorstel van den heer H. J. Koenen. *Versl. en Med. d. K. A., Afd. Lett.* I, 182.

» Bericht van de promotie van Dr. J. H. C. Kern, in den *Alg. Konst- en Letterb.* N° 42 (*niet onderteekend*).

» Aalwaardig. *Nieuw Archief voor Nederl. Taalk.* 259-282.

1856. Proeve van Middelnederlandsche taalzuivering. Voorbereidende opmerkingen voor de aanstaande uitgave van een Middelnederlandsch Woordenboek, door Dr. M. de Vries, Hoogleeraar te Leiden. Haarlem 1856.

» Verslag van de heeren S. Karsten, G. H. M. Delprat en M. de Vries omtrent ingezondene Latijnsche dichtstukken. *Versl. en Med. d. K. A., Afd. Lett.* II, 53-58.

» Rapport aan de Letterkundige Afdeeling der Academie wegens een handschrift van Bilderdijk (*onderteekend* : J. van Lennep, M. de Vries, H. J. Koenen). *Versl.* II, 84-89.

» Verslag der Redactie van het Nederlandsch Woordenboek, in de vergadering van het vijfde Nederlandsch Letterkundig Congres, te Antwerpen, den 16 Augustus 1856, voorgedragen door Dr. M. de Vries. Haarlem 1856.
Ook in de *Handelingen* van het Congres, blz. 97-133.

1856. Mededeelingen (t. w. van fragmenten van *Alexander*, *Spieg. Hist.*, eerste boek van Velthem; en van eene oorkonde van 1366, waarbij eene verklaring van het hierin voorkomende woord *Kercsokineghe*). *N. R. Werk. Letterk.* VII², 189-217.

1857. Advies omtrent de uitdrukking *beslotene plaats*; opgenomen in de brochure : « Besloten plaatsen. Art. 167 der Grondwet ». 's Gravenhage 1857 (*zie ald. blz.* 33-34).

1858. Correspondentie (behelzende de opmerking dat Hoffmann von Fallersleben en Blommaert beiden fragmenten hebben uitgegeven die reeds gedrukt waren). *Alg. Konst- en Letterb.* 1858. N° 8.

» Advies van den heer M. de Vries over het stelsel, ontwikkeld in de verhandeling van den heer T. Roorda. *Versl. en Med. d. K. A., Afd. Lett.* III, 15-37.

» Advies van den heer De Vries (betreffende een HS. van een Middelhoogduitsch gedicht). *Versl. en Med. d. K. A., Afd. Lett.* III, 104-106.

» Advies van den heer M. de Vries omtrent eene oude rekening der Abdij van Egmond. *Versl. en Med. d. K. A., Afd. Lett.* III, 241-250.

» De Visscherijen, geheeten het Vroon, ten jare 1433 aan de stad Leiden in erfpacht gegeven. Taalkundig onderzoek, door Dr. M. de Vries. Leiden 1858.

1859. Verslag van de heeren J. Bosscha en M. de Vries omtrent de spelling der Nederlandsche plaatsnamen. *Versl. en Med. d. K. A., Afd. Lett.* IV, 1-14.

» Verslag van de heeren J. Bosscha en M. de Vries omtrent het plan ter algemeene regeling van den vorm en de spelling der Nederlandsche plaatsnamen. *Versl. en Med. d. K. A. Afd. Lett.* IV, 121-130.

» Woordafleidingen (*Aamechtig. — Aamborstig. — Fransche titel. — Gas. — Kuipen, Kuiperij. — Slabakken. — Uitbundig. — Vaak*). *Taalgids* I, 247-282.

» Toespraak ter opening der Algemeene Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, gehouden den 16 Juni 1859.

1860. Die nordfriesische Sprache nach der Moringer Mundart, von Bende Bendsen. Herausgegeben von Dr. M. de Vries. Leiden 1860.

» Verslag der Redactie van het Nederlandsch Woordenboek, in de vergadering van het zesde Nederlandsch Letterkundig Congres te 's Hertogenbosch, den 11 Sept. 1860, voorgedragen door Dr. M. de Vries. Haarlem 1860.
Ook in de *Handelingen* van het Congres, blz. 42-73.

1860. Rede, uitgesproken aan den voet van het standbeeld van Maerlant. *Handel. v. h. 6de Letterkundig Congres*, blz. 197-200.

1861. Quekenoot. *Taalgids* III, 193-203.

» Aankondiging van de Nederlandsche vertaling van *Çakuntalá*, bewerkt door Dr. H. Kern. *Alg. Konst- en Letterb.* 1861. N° 52.

1862. Brief aan Snellaert over de etymologie van *balfaert;* afgedrukt in *Bulletins de l'Acad. Royale de Belgique*, *2e Série*, XIV, 152-157.

» Het ware liberalisme in de Nederlandsche spraakkunst. *Handel. v. h. 7de Letterkundig Congres*, blz. 31-40 (ook afgedrukt *Taalgids* IV, 145-156).

» Verslag der Redactie van het Nederlandsch Woordenboek, in de vergadering van het zevende Nederlandsch Letterkundig Congres, te Brugge, den 10 September 1862, voorgedragen door Dr. M. de Vries. Haarlem 1862.
Ook in de *Handelingen* van het Congres, blz. 251-278.

» Toespraak bij het graf van J. G. Hulleman op het kerkhof buiten Utrecht, 3 Juni 1862. Achter: « In memoriam Iani Girardi Hulleman allocutio ad commilitones quam die IV M. Junii MDCCCLXII habuit C. G. Cobet ». Lugd. Bat. (*zie ald. blz.* 19-22).

» Bijdrage tot de kritiek van het Middelnederlandsche gedicht *Theophilus. Versl. en Med. d. K. A., Afd. Lett.* VI, 80-100.

» Advies, opgenomen in : Mr. J. A. N. Travaglino, Taalkundige adviezen betreffende zekere testamentaire quaestie *enz.* Amsterdam 1862 (*zie ald. blz.* 51-71).

1863. De grondbeginselen der Nederlandsche spelling. Ontwerp der spelling voor het aanstaande Nederlandsch Woordenboek. Leiden 1863.

» Jacob van Maerlant's *Spiegel Historiael*, met de fragmenten der later toegevoegde gedeelten, bewerkt door Philip Utenbroeke en Lodewijk van Velthem, vanwege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden uitgegeven door Dr. M. De Vries en Dr. E. Verwijs. Deel 1-3. Leiden 1863.

» Toespraak tot de studenten der Leidsche Hoogeschool,

bij de vaderlandsche feestviering op den 19 November 1863, door Dr. M. De Vries, hoogleeraar. Leiden 1863.

1864. Toespraak ter opening der Algemeene Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde, gehouden den 16 Juni 1864.

» Woordenboek der Nederlandsche Taal. Eerste aflevering (*verschenen in September*), bewerkt door De Vries en Te Winkel. Van 1864-1868, toen Te Winkel overleed, werden 7 afleveringen voltooid.

1864-65. Middelnederlandsch Woordenboek, afl. 1 en 2 (*A-Anxt*). 's Gravenhage, Leiden, Arnhem.

1865. Voorbericht bij « De Grondbeginselen der Nederlandsche spelling. Regeling der spelling voor het Woordenboek der Nederlandsche Taal, vanwege de Redactie bewerkt door L. A. Te Winkel ». (*Reeds binnen weinige weken was een herdruk noodzakelijk, de derde uitgave verscheen in 1872, de vierde in 1879, de vijfde in 1884; deze werden na Te Winkel's dood, in 1868, door De Vries bezorgd.*)

» Mededeelingen en Opmerkingen betreffende het Nederlandsch Woordenboek, in de vergadering van het achtste Nederlandsch Letterkundig Congres, te Rotterdam, den 12 September 1865, voorgedragen door Dr. M. De Vries. 's Gravenhage, Leiden, Arnhem 1865.
Ook in de *Handelingen* van het Congres, blz. 74-87.

» Nog een proefje van Middelnederlandsche taalzuivering. *Taalgids* VII, 49-54.

» Toespraak ter opening der Algemeene Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, gehouden den 15 Juni 1865.

1866. Woordenlijst voor de spelling der Nederlandsche taal, door Dr. M. De Vries en Dr. L. A. Te Winkel, leden der Koninklijke Academie van Wetenschappen. 's Gravenhage, Leiden, Arnhem.

1867. XXVI. Maart MDCCCLXVII. Gedenksteenplaatsing te 's Gravenhage in den voorgevel van het huis aan de Princengracht..., nommer 32, waar van 1786 tot 1795 gewoond heeft Mr. Bilderdijk. Toespraak en dichthulde van Dr. Wap en Mr. J. Van Lennep, benevens het voor de vuist gesprokene door de Heeren Prof. M. De Vries (*volgen nog andere namen*). 's Gravenhage.

» Feestrede bij de viering van het eeuwgetijde van de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde te Leiden, den 20 Juni 1867, uitgesproken door Dr. M. De Vries, Voorzitter der Maatschappij.

» *Floris ende Blancefloer*. Tekstcritiek. *Meded. Letterk.* 1867; blz. 15-31.

1867. Mededeeling van een tot dusverre onbekend Mnl. gedicht tot lof der vrouwen, volgens een hs. te Berlijn. *Meded. Letterk.* 1867; blz. 32-35.

» Nog iets over den *Ferguut*. Tekstcritiek en woordverklaring. *Taalgids* IX, 169-197.

» *Reinaert* I, vs. 378. *Taalgids* IX, 198-200.

1868. Bericht van het overlijden van Dr. L. A. Te Winkel, in het *Leidsch Dagbl.* van 27 April (*niet onderteekend*).

» Bij het graf van L. A. Te Winkel. 28 April 1868.

» Toespraak ter opening der Algemeene Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, gehouden den 18 Juni 1868.

1868-1882. Woordenboek der Nederlandsche Taal. Eerste Deel, afl. 8-slot, bewerkt door De Vries.

1869. *Leiden* of *Leyden? Meded. Letterk.* 1869; blz. 35-49.

» Twee brieven aan de redactie van het *Leidsch Dagblad* over een Nederlandschen naam voor *vélocipède* (zie de nummers van 1 Sept. en 4 Sept.). Overgedrukt *Taal- en Letterb.* I, 79-82.

» De afleidiug en beteekenis van het woord *Ruwaard Versl. en Med. d. K. A., Afd. Lett.* XII, 171-190.

1869-76. Woordenboek der Nederlandsche Taal, tweede reeks, afl. 1-9 (*O-Onderrichten*), bewerkt door Dr. M. De Vries en Dr. E. Verwijs.

1870. Woordverklaring (*Afmatten. — Afmergelen, uitmergelen. — Er om koud zijn. Oom kool. — Watervar, watermael*). *Taal- en Letterb.* I, 34-53.

» Woordverklaring (*Adellijk wild. — Kersouw. — Kwispedoor. — Labberdaan. — Opril. — Spijkerbalsem. — Trawalje*). *Taal- en Letterb.* I, 261-288.

» Tekstcritiek (Maerl., *Alex.* V, 943. — *Belg. Mus.* X, 96, vs. 239. — *Limb.* VII, 814). *Taal- en Letterb.* I, 53-60.

» Tekstcritiek (*Lorreinen* II, 1918. — *Ferguut*, vs. 1183. — *Ferguut*, vs. 1743. — *Limb.* IV, 1140. — Heelu, vs. 5485. — Hildegaertsberch, *Van den ouden ende van den jonghen*, vs. 206 (bij Blommaert, *Theoph.*, 2de uitg., blz. 81). *Taal- en Letterb.* I, 153-164.

» *Aamborstig*, den heere J. Beckering Vinckers. *Taal- en Letterb.* I, 312.

1871. Woordverklaring (*Afsmetten*. — *Afsnede*. — *Afspijzen*. — *Gooien, gutsen*. — *Granje*. — *Over recht*. — *Tang*). *Taal- en Letterb*., II, 262-292.

1871-78. Woordenboek der Nederlandsche Taal, derde reeks, afl. 1-7 (*G-Gelegenheid*), bewerkt door Dr. M. De Vries, Dr. E. Verwijs en Dr. P. J. Cosijn.

1872. Woordenlijst *enz*., door M. De Vries en L. A. Te Winkel. Tweede, herziene uitgave.

» Sidrac (Proloog en Epiloog van de Middelnederlandsche vertaling van dat werk, volgens het hs. te Hamburg). *Taal- en Letterb*., III, 64-70.

» Maerlant en zijn Trojaensche oorlog. *Taal- en Letterb*. III, 155-164.

» Der Trojanerkrieg von Jacob van Maerlant. *Anzeiger f. Kunde d. deutschen Vorzeit*, 1872. N° 2.

1873. Tekstcritiek (Velthem, B. IV, c. 33, vs. 112; c. 38, vs. 57; c. 40, vs. 55; c. 66, vs. 17. — *Carel e. Eleg*. vs. 94. — *Parthenopeus*, vs. 2957. — *Renout*, vs. 1158 en 1271. — *Van den lande van over see*, vs. 108 en 139. — *Borchgr. v. Vergi*, vs. 225. — *Theophilus*, vs. 566 en 522. — *Grimb. Oorlog* I, 3113 en 3120. — *Reinaert* 2, vs. 5506. — *Reinaert* 2, 5238. — *Rose*, blz. 254, vs. 65. — *Tien goede boerden*, 3, vs. 1-3). *Taal- en Letterb*. IV, 45-80.

» Toespraak ter opening der Algemeene Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, gehouden den 19 Juni 1873.

1874. Oratio de Academia Lugduno-Batavo Libertatis praesidio, quam die IX Februarii a MDCCCLXXIV, magistratu academico decedens, habuit Matthias De Vries.

» Toespraak ter opening der Algemeene Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, gehouden den 18 Juni 1874.

1875. Allocutio qua professores ab aliis Universitatibus legatos ad ferias trisaeculares Universitatis Lugduno-Batavae concelebrandas die VIII Februarii a. MDCCCLXXV, in senaculo salutavit Matthias De Vries, Academiae Prorector.

» Toespraak ter opening der Algemeene Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, gehouden den 24 Juni 1875.

» Ἀειφάρ. Bijdrage van M. De Vries. *Versl. en Med. d. K. A., Afd. Lett*. 2° R., V, 209-223.

1879. Woordverklaring (*Aal, aalt*. — *Agger*. — *Aterling*. —

Belenden. — *Hakeltakel.* — *Hansje in den kelder.* — *Hongerlijn.* — *Kind noch kraai.* — *Neefje.* — *Nergens na.* — *Ondern, onderen.* — *Reikhalzen*). *Taalk. Bijdr.* II, 1-61.

1879. Fragment, gevonden in een gebedenboek in de Universiteits-bibliotheek te Heidelberg. *Taalk. Bijdr.* II, 57-58.

» Middelnederlandsche Verscheidenheden (*Lorreinen* I, 1881. = *Ferguut*, 2190. — *Esopet* XLIX, 15 vlgg. — *Van den lande van over zee*, str. 5. — *Stoke* 9, 998. — *Flandrijn* 1, 313. — Velthem VII, 28, vs. 10. - *Reinaert* 2, 6042 (*M.*). — *Minnenloop* 1, 2962. — Ruusbroec IV, blz. 286. — *Brab. Yeesten*, D. I. *Cod. Dipl.* bl. 725. — Dierix, *Gends Charter-boekje*, blz. 38). *Taalk. Bijdr.* II, 62-104.

» Woordenlijst enz. Derde herziene uitgave.

» Toespraak ter opening der Algemeene Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, gehouden den 19 Juni 1879.

» Jacob van Maerlant's *Spiegel Historiael*, Tweede partie: vanwege de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden uitgeg. door F. von Hellwald, M. De Vries en E. Verwijs. Leiden 1879.

1880. Bericht van het overlijden van Dr. E. Verwijs, in het *Leidsch dagblad* van 30 Maart (*niet onderteekend*).

» Toespraak ter opening der Algemeene Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, gehouden den 17 Juni 1880.

» Verslag over de verhandeling van den heer W. Moll : « Geert Groote's Dietsche vertalingen » (*onderteekend* : M. De Vries, Th. Borret, J. G. R. Acquoy). *Versl. en Med. d. K. A., Afd. Lett.* 2e R. IX, 216-221.

1881. Toespraak ter opening der Algemeene Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, gehouden den 16 Juni 1881.

» Poot, potig. *Tijdschr.* I, 42-46.

» Een nieuw hoofdstuk der Tweede Partie van den *Spiegel Historiael*. *Tijdschr.* I, 115-124.

» Edwijt. *Tijdschr.* I, 303-305.

» Woordenboek der Nederlandsche Taal. Tweede deel, eerste aflevering, bewerkt door M. De Vries.

1881-86. Opmerkingen, gemaakt op verzoek van den Minister van Justitie, over de woorden en uitdrukkingen in het Ontwerp van het Wetboek van Strafrecht; afgedrukt bij de behandeling der verschillende artikelen van het wetboek, in -

Mr. H. J. Smidt, *Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht* (1881-1886). De *Inleiding* tot die *Opmerkingen* vindt men in het genoemde werk op blz. 32-36 van het 1ste deel. Eene uitvoerige *Nota* over het woord *Openbaar* staat op blz. 319-322 van het 3de deel. De *Inleiding* is van 30 Juni 1879.

1882. Woordenboek der Nederlandsche Taal. Inleiding (*onderteekend 31 Maart 1882*), en laatste aflevering van het Eerste Deel.

» Bladvulling (Het voorzetsel *ob.* — *Rein* II, 5377 en 5698. De naam *Abrioen* in *Rein.* II). *Tijdschr.* II, 75-80.

» Bladvulling (*Borchgr. v. Vergi* 1062). *Tijdschr.* II, 317-320.

» Middelnederlandsche Mengelingen (*Avelinghe.* — *Baraet.* — *Dilde, dulde.* — *Velm, vilm.* — *Verdinkrn.* — *Vergiften, vergichten*). *Tijdschr.* II, 132-174.

1883. Nieuwe fragmenten (fragmenten van den roman der *Lorreinen*, een fragment van den roman van *Limborch*, een fragmentje van het eerste boek van den *Lancelot*). *Tijdschr.* III, 1-63.

1884. Bladvulling (*Borchgr. v. Vergi* 336, 385-392, 411 vlgg., 467 vlgg., 846, 1035). *Tijdschr.* IV, 110-112.

» De Vader des Vaderlands. Gedenkrede, den 10 Juli 1884 in de Nieuwe Kerk te Delft uitgesproken door M. De Vries. Delft 1884.

» De Vries en J. P. Hasebroek. Aan Nicolaas Beets. 13 Sept. 1884. Haarlem.

» Feestrede bij de onthulling van het gedenkteeken van Leidens ontzet, den derden October 1884, uitgesproken door M. De Vries, Voorzitter der Commissie tot oprichting van het gedenkteeken. Leiden.

» Woordenboek der Nederlandsche Taal. Tweede deel, tweede aflevering, bewerkt door M. De Vries.

1885-87. Woordenboek der Nederlandsche Taal, derde reeks, afl. 8-10, bewerkt door Dr. M. De Vries en Dr. A. Kluyver.

1886. Bladvulling (*Beatrijs* 475-482). *Tijdschr.* VI, 159-168.

1887. Toespraak ter opening der Algemeene Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, gehouden den 16 Juni 1887.

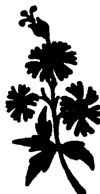
» Van den borchgrave van Couchi. *Tijdschr.* VII, 97-250.

» Een fragment van de tweede vertaling der *Rose. Tijdschr.* VII, 282-291.

» Verslag over eene verhandeling van den heer Kern (*onderteekend* : M. De Vries, P. J. Cosijn). *Versl. en Meded. d. K. A., Afd. Lett.* 3[de] *R.* III, 152-153.

1889. Woordenboek der Nederlandsche Taal. Tweede Deel, derde aflevering, bewerkt door M. De Vries.

1891. Woordenboek der Nederlandsche Taal. Tweede Deel, vierde aflevering, bewerkt door M. De Vries.

BOEKENVERZAMELING

DER

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE.

Wetten betrekkelijk de verzameling en het uitleenen van boeken.

De Bestendige Secretaris is gelast met de bewaring der archieven en der bibliotheek. (*Artikel* 14, 2e §, *van het Koninklijk besluit betreffende de instelling der Koninklijke Vlaamsche Academie.*)

De boekenverzameling staat onder het toezicht van het bestuur. De bewaring der boeken en handvesten is toevertrouwd aan den Bestendigen Secretaris. (*Artikel* 55 *van de algemeene Wetten der Academie.*)

I.

De boeken der Koninklijke Vlaamsche Academie zijn ter beschikking van de werkende en briefwisselende Leden der Academie.

II.

Geen boek wordt in leen gegeven dan nadat het gebonden, en op het titelblad, alsmede op den rug, voorzien is van den stempel der Academie.

De uitleening geschiedt door tusschenkomst van den Bestendigen Secretaris.

Tijdschriften, of werken bij afleveringen uitgegeven, worden niet geleend dan nadat zij, bij jaargang of boekdeel, door band vereenigd zijn.

III.

De leener schrijft, duidelijk, den titel en het nummer van het gevraagde boek in een daartoe bestemd register op twee aan elkander gehechte aanvraagbewijzen. Het eene daarvan blijft in het register bewaard; het andere bekomt de leener, als ontvangstbewijs, bij de teruggave des boeks.

IV.

De leening geschiedt voor ten hoogste acht weken.

Na dezen tijd is de leener verplicht het boek aan den Bestendigen Secretaris terug te sturen, en eene nieuwe aanvraag te doen, indien hij begeert het boek nog langer te raadplegen.

V.

Niet meer dan vier deelen van een zelfde werk worden in leening gegeven

De Bestendige Secretaris-Boekbewaarder beslist over de uitzondering.

VI.

De leener vervangt, op zijne kosten, de door hem beschadigde of verlorene boeken.

VII.

Al de uitgeleende boeken moeten den 1 December van elk jaar in de Bibliotheek teruggebracht zijn.

VIII.

Geen handschrift hoegenaamd wordt buiten het lokaal der Academie geraadpleegd. Aanteekeningen op boeken of handschriften, plooien van bladzijden en andere verminkingen zijn verboden.

IX.

De vrachtprijs, te betalen voor de boeken, welke de post niet verzendt, is ten laste van den leener.

Gezien en goedgekeurd door het Bestuur der Koninklijke Vlaamsche Academie.

De Bestuurder,
P. WILLEMS.

De Bestendige Secretaris,
FR. DE POTTER.

Gent, Augustus 1887.

LIJST DER BOEKEN

TOEBEHOORENDE AAN DE

KONINKLIJKE VLAAMSCHE ACADEMIE

VOOR

TAAL- EN LETTERKUNDE.

(*Tweede vervolg.*)

I.

Belgische Geschiedenis.

16000 Actes des États-généraux des Pays-Bas, 1576-1585. Notice par *Gachard*. Brussel, M. Hayez, 1861-1866, 2 deelen, 8°.

16005 ALBERDINGK THIJM (P.-P.-M.). Karel de Groote en zijne eeuw (741-814), voorgesteld inzonderheid met betrekking tot Nederland. Loven, Karel Peeters, 1867, 8°.

16006 — — De vroolijke Historie van Ph. van Marnix, heer van Ste Aldegonde en zijne vrienden; eene zedeschets opgedragen aan alle zijne bewonderaars. Loven, Karel Fonteyn, 1876, 8°.

16012 BETS (P.-V.). De Pacificatie of Bevrediging van Gent, beschouwd in hare wording, wezen, voorstanders en verdrukkers. Tienen, H. van Hoebroeck, 1876, 8°.

16015 Bibliothèques (les) de Madrid et de l'Escurial. Notice et extraits des Ms. qui concernent l'histoire de Belgique, par *Gachard*. Brussel, F. Hayez, 1875, 4°.

16016 Bibliothèque Nationale (la) à Paris. Notices et extraits des Ms. qui concernent l'histoire de Belgique, par *Gachard*. Brussel, M. Hayez, 1875-1877, 2 deelen, 4°.

16019 BLOMMAERT (PH.). — Julius Cæsar in België. — De Franken. (Fragment). 8°. (*Overdruk*.)

16025 CHASTELAIN (GEORGES). Œuvres, publiées par le baron *Kervyn de Lettenhove*. Brussel, F. Heussner, 1863-1866, 8°, 8 deelen.

16027 Chroniques relatives à l'histoire de la Belgique sous la domination des ducs de Bourgogne. Brussel, F. Hayez, 1870-1876, 4°, 3 deelen.

I. Ad Kadrelesiorum comitem incipit liber de virtutibus sui genitoris Philippi Burgundiae et Brabantiae ducis.

Res gestae ab anno 1383 ad annum 1405.

THEODORICI PAULI de rebus actis sub ducibus Burgondiae compendium.

Liber Karoleidos. (Rijmkroniek.)

Chronica PETRI monachi Bethleemitici.

De laudibus Caroli Burgundiae ducis et victoriis.

Scriptoris anonymi de morte Caroli ducis Burgondiae narratio.

II. Le livre des trahisons de France envers la maison de Bourgogne.

La geste des Ducs Phelippe et Jehan de Bourgongne (1393-1411). (Rijmkroniek.)

Le Pastoralet (*Idem*).

III. Chroniques de JEAN BRANDON, GILLES DE ROYE, GERMAIN et JEAN JOUFFROY, avec les additions d'ADRIEN DE BUT.

Chronique d'ADRIEN DE BUT.

Annalium Flandriae post Jacobum Meyerum. 1477-1482.

Antonii gratia Dei oratio ad Flandrenses.

16029 CLAERHOUT (J.). De Franken, de Friezen en de Saksen. Onze Voorouders. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1886, 8°.

16032 Correspondance du cardinal de Granvelle, 1565-1586, publiée par *Edm. Poullet*. Faisant suite aux Papiers d'état du cardinal, publiés dans la Collection de documents inédits sur l'histoire de France. Brussel, 1877-1886. 4°, 10 deelen.

I. 20 Nov. 1565 - Juillet 1566.

II. 4 Oct. 1566 - 14 Sept. 1567.

III. 14 Sept. 1567-20 Juin 1569.
IV. 11 Feb. 1570-2 Dec. 1573.
V. 8 Januari 1573-18 Dec. 1575.
VI. 1 Dec. 1573-24 Oct. 1875.
VII. 5 Januari 1578-24 Mei 1578.
VIII. Januari 1580-22 December 1581. — Bijvoegsel 1518-1581.
IX. 1582.
X. 1583.

16035 DAVID (J.). Vaderlandsche Historie. Vierde uitgave. Loven, gebroeders Van Linthout, 1885-1894, 8°, 8 deelen.
I. Geschiedenis van België vóór en onder het bewind der Romeinen.
II. Geschiedenis van België onder de Franken. — Worsteling tegen de Romeinsche macht. — Val van het Keizerrijk, — Het bewind der Franken. — Tijdvak der Merovingers.
III. Geschiedenis van België onder de Karolingers.
IV. Geschiedenis van Vlaanderen.
V. Geschiedenis van Brabant.
VI. Geschiedenis van Henegou.
VII. Geschiedenis van Namen. — Id. van Luxemburg.
VIII. Geschiedenis van België onder de Burgondische heerschappij.

16040 DE CLERCQ (G.). Louis Blanc. — De Belgische omwenteling. (Met een Levensbericht door *J. Heemskerk*, en een Oordeel over De Clercq van *R.-C. Bakhuyzen van den Brink*. Amsterdam, P.-N. van Kampen en Zoon, 1887, 8°.

DE GRANVELLE. *Zie :* Correspondance.

16044 DE CEULENEER (AD.). De verovering van Tongeren door Sicambers, Usipeten en Tenchters, in 't jaar 53 v. C. Loven, J. van Linthout, 1892, 8°.

16047 DE GERLACHE (G. C.). Histoire du Royaume des Pays-Bas, depuis 1814 jusqu'en 1830, précédée d'un coup d'œil sur notre ancien régime communal; sur les révolutions belges du XVIe et du XVIIIe siècle; et suivie d'une esquisse de l'histoire du Royaume de Belgi-

que depuis la révolution de 1830 jusqu'aujourd'hui. Brussel, M. Hayez, 1839, 8°, 2 deelen.

16049 DELCROIX. Drie dagen uit de geschiedenis van België. (16, 17 en 18 December 1865). Brussel, Frans Gobbaerts, 1866, 8°.

16052 DE MAISTRE (J.). De Spaansche Inquisitie. Brieven van... uit het Fransch vertaald en in doorloopende notas aangeteekend door *P.-J. Goetschalckx*. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1881, 12°.

16055 DE POTTERE (JAN). Dagboek. 1549-1602. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1861, 8°.

16060 DE RIDDER (A.). Les Pays-Bas pendant les règnes de Philippe-le-Beau et de Charles-Quint, d'après les relations des ambassadeurs vénitiens. (Getrokken uit *le Magasin littéraire et scientifique.*) Gent, 1887.

16065 Documents inédits relatifs à l'histoire du XVIe siècle, publiés par le Baron *Kervyn de Lettenhove*. Brussel, F. Hayez, 1883, 8°.

16c66 Documents concernant les relations entre le duc d'Anjou et les Pays-Bas (1576-1583), publiés par *P.-L. Muller* et *A. Diegerick*. 1576-1578. Utrecht, Kemink en Zoon, 1889, 8°, 3 dl.

16067 FROISSART (JEHAN). Le premier livre des chroniques. Texte inédit publié d'après un ms. de la bibliothèque du Vatican, par le baron *Kervyn de Lettenhove*. Brussel, F. Heussner, 1863, 8°, 2 deelen.

16068 — — Œuvres. Chroniques. Brussel, V. Devaux en Cie, 1870-1877, 8°, 25 deelen.

I. Introduction (deux parties).
II. 1322-1339.
III. 1339-1342.
IV. 1342-1346.
V. 1346-1356.
VI. 1356-1364.
VII. 1364-1370.
VIII. 1370-1377.
IX. 1377-1382.

X. 1382-1383.
XI. 1383-1386.
XII-XIII. 1386-1389.
XIV. 1389-1392.
XV. 1392-1396.
XVI. 1397-1400.
XVII. Chroniques abrégées. 1322-1378.
XVIII. Pièces justificatives. 1319-1399.
XIX. Glossaire par *Aug. Scheler.*
XX-XXIII. Table analytique des noms historiques. Table chronologique.
XXIV-XXV. Table analytique des noms géographiques.

16070 DEVILLERS (Léop.). Inventaire analytique des archives des commanderies belges de l'ordre de Saint-Jean de Jérusalem ou de Malte. Bergen, H. Manceaux, 1876, 4°.

16075 GACHARD. Inventaires des archives de la Belgique, publiés par ordre du gouvernement. Chambre des comptes. Tome 2 : Compte des aides et subsides. Des reliefs des fiefs. Des droits de morte-main ou de meilleur catel, des monnaies, des confiscations, des droits des sceaux, des exploits des conseils de justice. Brussel, H. Hayez, 1851, f°.

16076 — — 3e volume : Comptes de l'hôtel des Souverains et des Princes de leur famille. — Comptes des Recettes générales des Finances, des provinces, des domaines, des domaines jésuitiques, des officiers de justice. Brussel, H. Hayez, 1851, f°.

16077 — — 4e volume : Tonlieux et winages, droits, canaux, écluses, ports, armées, colléges, fondations, hôpitaux et séminaires. Brussel, F. Hayez, 1865, f°.

16078 — — 5e volume : Comptes des provinces, villes, chatellenies, pays et métiers du comté de Flandre, de la régale de l'évêché de Tournai etc. Brussel, F. Hayez, 1879, f°.

16079 — — Inventaire des cartes et plans, manuscrits et gravés, qui sont conservés aux archives générales du royaume. Brussel, M. Hayez, 1848, f°.

16080 GACHARD. Inventaire des Archives du Royaume. Inventaires divers. Brussel, F. Hayez, 1879, f°.
1° 3° supplément à l'inventaire des cartes et plans
2° Archives de la Cour féodale du pays de Malines.
3° Inventaire des archives de Léau.
4° » » » de Vilvorde.

16081 — — Inventaire ou table alphabétique et analytique des noms de personnes, contenus dans les registres aux pages et pensions, des Chambres des Comptes. Ibid, id., 1890, f°.

16090 GÉNARD (P.). Les résolutions des Députés pour l'union d'Utrecht depuis le 29 Juillet 1579 jusqu'au 17 Novembre de la même année. Brussel, F. Hayez, 1888, 8°.

16091 — — Le duc d'Alençon et Marnix de Sainte-Aldegonde. Bruxelles, F. Hayez, 1892, 8°.

16096 GOETSCHALCKX (J.). Verdraagzaamheid der Protestanten in de XVI° eeuw. Gent, 1890, 8°.
(Overdruk uit *het Belfort.*)

16097 Heyntjens (De dry) aen het hoofd der Nederlanders, verplettende den Tyran van Oostenryk. Z. n., 1789, 4°.

16098 KURTH (Godefroid). Histoire poétique des Mérovingiens. Namen, Lambert-de Roisin, 1893, 8°.

HABETS (J.). *Zie :* Nederlandsche Geschiedenis.

17000 LANDRÉ (W.-J.-N.). Het zilveren feest in België. Leiden, A.-W. Sijthoff, 1890, 8°.
(Overgedrukt uit *het Leeskabinet.*)

17002 LEMAIRE DE BELGES (Jean). Œuvres publiées par *J. Stecher*. Loven, J. Lefever, 1882-1885, 8°, 3 deelen.
I-II. Les illustrations de Gaule et singularitez de Troye.
III. Œuvres diverses.

17005 MATHOT (Lod.). Geschiedenis der Oostenrijksche Nederlanden, door L. van Ruckelingen. Antwerpen, J.-P. van Dieren (z. d.), 8°, 5 deelen.
I. Karel VI. (1700-1740).
II. Maria-Theresia. (1740-1780).
III. Joseph II. (1780-1789).

IV. De Brabantsche Omwenteling. (1789-1790).
V. Leopold II. — Frans II. — Fransche overweldiging 1790-1795).

17006 MATHOT (Lod.). Jozef II en zijne regeering in België. Antwerpen, A. de Koninckx, 1889, 16°.

17007 — — De troebele tijd. België onder de Fransche republiek 1792-1799. Ibid., id., 8°, 2 deelen.

17008 — — Maria Theresia. 1740-1780. Vijfde vermeerderde uitgaaf. Ibid., id., z. j., 8°.

17011 Relations politiques des Pays-Bas et de l'Angleterre sous le règne de Philippe II, publiées par le baron *Kervyn de Lettenhove*. Brussel, F. Hayez, 1882-1886, 4°, 9 deelen.

17013 RENON DE FRANCE. Histoire des troubles des Pays-Bas, publiée par Ch. Piot. Brussel, F. Hayez, 1886-1891, 4°, 3 deelen.

17014 Samenspraeke (1ste) tusschen Brosius, Geysken en den Advocaet. Uyt de drukkerye van Geys, in het Toeterputsen, 8°.

17016 Samenspraeke tusschen Zyne Majesteyt den keyser Josephus den II ende Zyne Maj. Ludovicus den XVI, koning van Vrankrijk. Gent, Joz. Bogaert, z. j., 8°.

17018 STEYAERT (J.-J.). Een speelreisje in België, behelzende schilderachtige en geschiedkundige beschrijvingen van landstreken en nationale gedenkstukken, zeden, gebruiken en instellingen; levensschetsen van beroemde Belgen enz. Gent, I.-S. van Doosselaere, 1858, 12°.

17024 Table générale chronologique et analytique des chartes, lettres, ordonnances, traités et autres documents contenus dans les 1e, 2e et 3e séries des Bulletins de la Commission royale d'histoire, par *J. Proost*. Brussel, F. Hayez, 1874, 8°.

17026 Table générale (des noms) du Recueil des Bulletins de la Commission royale d'histoire, rédigée par *Em. Gachet*, Brussel, F. Hayez, 1e série, tome I à XII, — 2e série,

rédigée par *Ern. van Bruyssel*, tome I à XII, — 3e série, tome I à XIV, rédigée par *J. Proost.*

17028 Table générale des Notices concernant l'histoire de Belgique publiées dans les revues belges de 1830 à 1865. par *Ern. van Bruyssel.* Brussel, F. Hayez, 1869, 8°.

17029 THYS (AUGUSTIJN). De Belgische Conscrits in 1798 en 1799. Naar onuitgegeven bescheeden. Loven, K. Peeters, 1890, 8°.

17030 VAN DER SLYPE (JAN). Journal ofte dagregister van onze reyze naer de keyzerlyke stadt van Weenen, ten jare 1716. Met eene inleiding van baron *Jules de Saint Genois.* Gent, C. Annoot-Braeckman, 1849. 8°.

17032 VAN HERMELGHEM (AUGUSTIJN). Nederlandsche historie. Met eene inleiding door *F. van de Putte.* Gent, C. Annoot-Braeckman, 1864-1867, 2 deelen, 8°.

17034 VAN SCHRIECK (ADRIAAN). Van t'beghin der eerster volken van Europa, in-sonderheyt vanden oorspronck ende saeken der Neder-landren... Ieper, Fr. Bellet, 1614, f°.

17036 VAN VAERNEWIJCK (MARCUS). De Historie van Belgie, ofte chronycke der Nederlandsche oudtheyt; waer in beschreven worden alle de memorabelste ende wonderlijcke geschiedenissen, die van het beghin der wereldt af tot ontrent dese tijden toe in alle ghewesten der wereldt gheschiet zijn, maer besonderlijck in dese Nederlanden. Derde druk, in veel plaetsen ghecorrigeert ende verbetert. Antwerpen, Reinier Sleghers, 1665, 4°.

17037 VISSCHERS (P.). Iets over den veldslag by Eeckeren, tusschen de Franschen, de Spanjaerden en de Hollanders, den 30 Juny 1703. Antwerpen, P.-E. Janssens, 1855, 8°.

17038 Voyages des Souverains des Pays-Bas. Brussel, F. Hayez. 1876-1882, 4°, 4 deelen.

17042 VUYLSTEKE (J.). Korte statistieke beschrijving van België. (Uitgave van het *Willems-Fonds*). Gent, C. Annoot-Braeckman, 1865-1869, 12°.

17045 WAUTERS (ALPH.). Table chronologique des chartes et diplômes imprimés, concernant l'histoire de la Belgique. Brussel, F. Hayez, 1866-1887, 4°, 8 deelen.
1e deel : jaar 275-1100.
2e deel : 1101-1190.
3e deel : 1191-1225.
4e deel : 1226-1250.
5e deel : 1251-1279.
6e deel : 1280-1300.
7e deel, 1e gedeelte : bijvoegsel aan het eerste deel : 55 voor J.-Ch. tot 1225.
7e deel, 2e gedeelte : bijvoegsel aan het vierde deel : 1226-1300.
8e deel : 1301-1320.

17046 WILLEMS (J.-F.). Mengelingen van historisch-vaderlandschen inhoud. Antwerpen, wed. J.-S. Schoesetters, 1827-1830, 8°.

II.

Gewestelijke geschiedenis.

BRANDON (JEAN). *Zie :* Chroniques relatives à l'histoire de la Belgique.

17050 Chroniques de Brabant et de Flandre, publiées par *Charles Piot*. Brussel, F. Hayez, 1879, 4°.
Chronijke van Nederlant, van den jare 1027 tot den jare 1525.
Brabandsche kronijk (1288-1469).
Korte chronijcke van Nederlant (1285-1436).
Chronijcke van Nederlant, besonderlijck der stadt Antwerpen, door N. DE WEERT (1097-1565).
Vlaamsche kronijk (1416-1598).

17053 Chroniques de Flandre (Recueil des), publié par *J.-J. de Smet*. Brussel, M. Hayez, 1837-1865, 8°, 4 deelen.
I. Extraits des Antiquités de Flandre, par le président WIELANT.
Antiquissima genealogia forestariorum et comitum Flandriae.

Nomina comitum Flandriae.
Brevissima genealogia Flandrensium comitum.
Alia brevior genealogia forestariorum et comitum Flandriae.
Catalogus et chronica comitum Flandriae.
Chronicon comitum Flandrensium.
Chronicon Flandriae scriptum ab Ad. de Budt.
Annales fratris minoris Gandavensis.
Annales s[t] Bavonis Gandensis.
Chronicon s[t] Bavonis.
Chronicon Trunchiniense.

II. Breve chronicon Elnonense.
Ancienne chronique de Flandre.
Chronicon majus Li Muisis.
Chronicon minus ejusdem.
Chronicon Jacobi Muevini.
Chronica Tornacensis.
Chronicon Balduini Ninoviensis.

III. Breve chronicon Flandriae.
Laatste deel der kroniek van Jan van Dixmuide.
Chronique des Pays-Bas, de France etc.
Chronique de Flandre et des Croisades.
Histoire des Païs-Bas, en forme de journal (1477-1492).

IV. Recueil des Antiquités de Flandre, par Wielant.
Chronique de la guerre entre Philippe le Bel et Gui de Dampierre.
Histoire des guerres et troubles de Flandre sous Maximilien d'Autriche.
Rijmkronijk van Vlaanderen.

DAVID (J.). *Zie :* Belgische geschiedenis.

DE BUDT (Ad.). *Zie :* Chroniques de Flandre.

17056 DE COMMINES (Philippe). Lettres et négociations. Brussel, V. Devaux en Cie, 1867-1868, 8°, 3 deelen.

17059 DE DYNTER (Edmond). Chronique des ducs de Brabant, publié par *P.-F.-X. de Ram*. Brussel, M. Hayez, 1854-1861, 4°, 4 deelen.

17063 DE JONGHE (Bernaard). Het leven van Philippus den

Stauten, hertoch van Borgoniën ende van Margarita van Male, gravinne van Vlaenderen. Gent, C. Annoot-Braeckman, z. j., 8°.

DE KLERK (JAN). Brabantsche Yeesten. *Zie :* nr 851.

17066 DE LANNOY (GILBERT). Œuvres publiées par *Ch. Potvin* et *J.-C. Houzeau.* Loven, P. en J. Lefever, 1878, 8°.

DE LOS (J.). *Zie :* Documents *enz.*

DE MERICA (H.). Idem.

DE MEYERE (PHIL.). *Zie :* Chroniques relatives à l'histoire de la Belgique.

17069 DE POTTER (FR.). Geschiedenis van Jacoba van Beieren (1401-1436). Brussel, F. Hayez, 1880, 8°.

17070 — — Geschiedkundig Mengelwerk voornamelijk over de provincie West-Vlaanderen. Brugge, van de Casteele-Werbrouck, 1869, 8°.

17071 — — Geschiedkundig Mengelwerk over Zeeuwsch-Vlaanderen. Middelburg, J.-C. en W. Altorffer, 1879, 8°.

17073 DEVILLERS (LÉOP.). Cartulaire des comtes de Hainaut, de 1337 à 1436. Brussel, F. Hayez, 1881-1886, 4°, 3 deelen.

I. 20 Juni 1337-19 Nov. 1360.
II. 15 Feb. 1361-12 Dec. 1392.
III. 12 Nov. 1394-8 Jan. 1414. (Met bijvoegsel).
IV. 1377-1436.
V. 1428-1437.

17074 — — Inventaire analytique des archives des Etats de Hainaut. Bergen, H. Manceaux, 1884, 4°, 2 deelen.

17075 — — Inventaire des cartes et plans, manuscrits et gravés, qui sont conservés au dépôt provincial des archives de l'État, à Mons, par L. Devillers. Bergen, A. Duquesne, 1870, 4°.

17076 D'HOOP (F.). La Flandre orientale et ses anciennes archives. Aalst, J. van Branteghem, 1886, 8°.

17080 DUCLOS (AD.). Onze Helden van 1302. Eene studie

over hunne daden en hunnen geest, in verband gebracht met de voortijden. Brugge, A. de Sutter-van Kerschaver, 1881, 8°.

17082 Documents relatifs aux troubles du pays de Liége sous les princes-évêques Louis de Bourbon et Jean de Horne, 1455-1505, publiés par *P.-F.-X. de Ram*. Brussel, M. Hayez, 1844, 4°.

Johannis de Los. Chronicon rerum gestarum ab anno 1455 ad annum 1514.

Henr. de Merica. Historia de Cladibus Leodiensium.

Theodori Pauli. Historio de Cladibus Leodiensium, anno 1455-1467.

Analecta Leodiensia...

17083 DUCLOS (Ad.). Jan Breidel en Pieter de Coninc in Juli 1302. Brugge, K. Beyaert-Storie, 1887, 12°.

17084 GACHARD. Rapport sur le rassemblement et la mise en ordre des anciens greffes scabinaux, seigneuriaux et féodaux de la province de Brabant. Brussel, Deltombe, 1866, f°.

17086 — — Inventaire des archives de la Cour féodale de Brabant par *Gachard*. Brussel, F. Hayez, 1870 en 1884, f°, 2 deelen.

17087 — — Inventaire du notariat général de Brabant, et des protocoles qui y ont été réunis, suivi des protocoles de notaires de l'ancien duché de Brabant par *Gachard*. Brussel, M. Hayez, 1862, f°.

17088 — — Inventaire des chartes des comtes de Namur, publiés sous la direction de *Ch. Piot*. Ibid. id., 1890.

17090 GALLET (Ach.). Les États de Flandre sous les périodes espagnole et autrichienne. Gent, Eug. van der Haeghen, 1892, 8°.

GERMAIN (Jean). *Zie* : Chroniques relatives à l'histoire de la Belgique.

17093 Istore et chroniques de Flandres, publiées par *Kervyn de Lettenhove*. Brussel, F. Hayez, 1879-1880, 4°, 2 deelen.

I. Van Boudewijn met den IJzeren-Arm tot 1360.

II. Van 1361 tot 1407.

17094 JACOBS (H.). Inventaris der archieven van het provinciaal bestuur van Antwerpen. Antwerpen, Cl. Tibaut, 1890, 8°.

JAN VAN DIXMUDE. *Zie :* Chroniques de Flandres.

17100 JEAN DES PREIS (dit d'Outremeuse). Ly Myreur des Histors. Chronique. Brussel, M. Hayez, 1864-1880, 4°, 6 deelen.

17105 JEAN DE STAVELOT. Chronique (*Continuation de l'œuvre de Jean d'Outremeuse*) publiée par *Ad. Borgnet.* Brussel, M. Hayez, 1861, 4°. — Table, dressée par *St. Bormans.* Ibidem, 1887.

JOUFFROY (Jean). *Zie :* Chroniques relatives à l'histoire de Belgique.

17110 Kronijk van Vlaanderen van 580 tot 1467. Gent, D.-J. van der Haeghen-Hulin, 1839, 8°, 2 deelen.

17115 LE BEL (Jehan). Les vrayes chroniques, publiées par *M. L. Polain.* Brussel, J. Heussner, 1863, 8°, 2 deelen.

17120 Leven (Het) van Jan den Onbevreesden, hertoch van Borgoniën, graef van Vlaenderen, Gent, C. Annoot-Braeckman, 8°.

17125 Livre (le) des feudataires de Jean III, duc de Brabant, publié par *L. Galesloot.* Brussel, M. Hayez, 1865, 8°.

17130 LAMOTTE (G.). — Etude historique sur le comté de Rochefort. Namen, Douxfils, 1883, 8°.

17135 Mémoire adressé le 3 octobre 1814, aux Hautes Puissances, assemblées dans le Congrès de Vienne par MM. les Vicaires-généraux du diocèse de Gand. 8°.

17140 Monuments pour servir à l'histoire des provinces de Namur, de Hainaut et de Luxembourg. Brussel, M. Hayez, 4°, 8 deelen.

I. Bijzonderheden over de Provinciën Namen en Henegouw. — Cartulaire de N. D. de Namur. — Cartulaire de Hainaut.

II. Cartulaire de l'abbaye de Cambron, publié par *J.-J. de Smet.*

2e partie : Idem. Cartarum van Lamprenesse, Thiennes en Brugge.

Cartarum van Hauruth.
» van Biermeries.
» van Woudeke en Rebais.
» van Lumbisa.
» de Concordia ecclesiarum.
» Portarii.
» de Elemosinis.
» Winagiis.

III. 1e partie. Cartulaire de Hainaut (1310-1347).
IV-V-VI. Le chevalier au Cygne et Godefroid de Bouillon, poème historique, publié par le baron *de Reiffenberg*.
VI. 2e partie. Glossaire par *Em. Gachet*.
VII. Gilles de Chin, poème.
Chroniques monastiques.
VIII. Autres chroniques monastiques du Namurois et du Hainaut.

MUEVIN (JACQ). *Zie :* Chroniques de Flandre.

MUISIS (Li). Idem.

PAULI (THEOD.) *Zie :* Documents *enz.*

17145 PIRENNE (HENRI). La version flamande et la version française de la bataille de Courtrai. Avec note supplémentaire. Brussel, F. Hayez, 1890-1892, 8°.

17150 PLANCQUAERT (J.). Vlaanderens verlossingskrijg in 1302. (Getrokken uit *het Belfort.*) Gent, 1888.

17155 PRAYON-VAN ZUYLEN (A.). De oorsprong der Belgische vrijheden. Verslag aan de Koninklijke Vlaamsche Academie. Gent, A. Siffer, 1889, 8°.

17160 SERMON (H.). Jan zonder Vrees. Gent, 1889, 8°. (Overgedrukt uit de *Verslagen en Mededeelingen der Kon. Vl. Academie.*)

17165 SEVENS (TH.). Vlaanderen voor en tijdens het bewind der geuzen. Eenige bladzijden uit de geschiedenis der XVIe eeuw. Kortrijk, E. Beyaert, 1888, 12°.

17170 STALLAERT (KAREL). Geschiedenis van Hertog Jan I van Braband, en zijn tijdvak. Gent, I.-S. van Doosselaere, 1859, 8°.

17175 VAN DEN BUSSCHE (EMILE). Inventaire des archives de l'État à Bruges. Section première. Franc de Bruges. Tome I. Chartes. Tome 2. Registres. Brugge, Daveluy. 1881-1884. 4°.

VAN DIXMUDE (JAN). *Zie* : Chroniques de Flandre.

17180 VUYLSTEKE (J.). Drie volksvoordrachten. De oude Vlamingen. — Jacob van Artevelde. — Philips van Artevelde en Frans Ackerman. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1888, 16°.

17185 Weerbaar (de) mannen van 't Land van Waas, in 1480, 1552 en 1558. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1881, 8°.

WIELANT. *Zie* : Chroniques de Flandre.

III.

Plaatselijke geschiedenis.
Gemeenten der provincie Antwerpen.

17195 Antwerpsch Archievenblad, uitgegeven op last van het Gemeente-Bestuur door *P. Génard*, archivaris. Zestien deelen (sedert 1864). Antwerpen, deelen I-VII bij Wil. van Meslen, VIIIe en volgende deelen bij de wed. de Backer, 8°.

I. Aanteekeningen over den Stadssecretaris Hendrik de Moy.
De Rekening der stad Antwerpen van het jaar 1549-1550.
Naamlijst des Secretarissen van Antwerpen.
Index der Gebodboeken. 8 Febr. 1489-1794. (Eerste deel, 1489-1620).

II. Index der Gebodboeken (1621-1650). De Nalatenschap van P. P. Rubens. Het Opera te Antwerpen.
De nieuwe Christenen te Antwerpen (XVIe eeuw).
De goederen van burgemeester van Stralen.
Het huis van Thomas Greshan, te Antwerpen, in 1559.
Het testament der moeder van Rubens.

De vrouw van Egmont, te Antwerpen, in 1578.
De beeldhouwers Robrecht en Jan Colyns de Nole.
De Colonels van Antwerpen in 1585.
Ordonnantiën van het Antwerpsch Magistraat rakende de godsdienstige geschillen der XVIe eeuw (1521-1571).

III. Ordonnantiën van het Antwerpsch Magistraat rakende de godsdienstige geschillen der XVIe eeuw (1571-1582).

IV. Ordonnantiën (*als boven*). 1582-1586.
De Oostendsche Maatschappij.
De privilegiën aan de graveurs Hieronymus Wierikx en J,-B. Barbe geschonken.

V. De Oostendsche Maatschappij (vervolg). Verzameling, getiteld : Collegiale Actenboeken van 1583 tot 1585.

VI. Verzameling (*als boven*) 1583-1585.
Alphabetische tafels.
Redevoeringen en verwelkomingen der Stadspensionarissen van Antwerpen aan de Hertogen, Graven, Landvoogden, Bisschoppen en anderen. 1562-1618.
Naamlijst der Griffiers van Antwerpen.
» » Pensionarissen »
Intrede van Prins-Cardinaal Ferdinand van Spanje, te Antwerpen. op 17 April 1635.

VII. Intrede (*vervolg*).
Personen te Antwerpen in de XVIe eeuw, voor het « feit van religie », gerechtelijk vervolgd. (1521-1544).

VIII. Bescheeden rakende den Burgemeester Antoon van Stralen.
Peronen te Antwerpen in de XVIe eeuw, voor het « feit van religie », gerechterlijk vervolgd. (1544-1558).

IX. Vervolg van 't vorengemelde (1559-1567).

X. Idem (1567-1568).

Xi. Idem » »

XII. Idem (1567-1570).

XIII. Idem (1570-1577).
Intrede van Prins-Cardinaal Ferdinand van Spanje, te Antwerpen. (*Vervolg*).

Overgaaf van Antwerpen aan den hertog van Malborough. 1706.
Naamlijst der Rentmeesters en Tresoriers van Antwerpen.
Lodewijk van Male, graaf van Vlaanderen, en de Antwerpsche gijzelaars in 1357.
De oude Antwerpsche glasblazerijen.

XIV. Tijdordelijke tafel der namen van personen te Antwerpen in de XVIe eeuw voor het « feit van religie » gerechtelijk vervolgd.
De oude Antwerpsche glasblazerijen (*vervolg*).
De haardteilingen van Antwerpen in 1480 en 1526.
Naamlijst der Burgemeesters van Antwerpen.
De volksopstand te Antwerpen in Maart 1567.
De aanslag van den hertog van Alençon op 17 Januari 1583.
Naamlijst van de Gouverneurs van het Kasteel van Antwerpen. 1567-1794.
Verzameling getiteld : Collegiale Actenboeken van 1577-1583 (1577-1578).

XV. Verzameling (*alsvoren*). *Vervolg*. (1578-1579).

XVI. Idem (1579-1580).
Verzameling der *Epistolae publicae* van Bochius (1586-1605).

XVII. Idem. *Vervolg*. — Inventaris van het sterfhuis van Gillebert van Schoonbeke. — Overeenkomsttafel der wijkboeken. — Formulen der vierschaar van Antwerpen.

XVIII. Beschrijving van de Borcht en Borggraafschap van Antwerpen door Andries van Valckenisse. — Collegiale Actenboeken. 1577-1583.

XIX. Register van den dachvaerden.

17200 BERTRYN (Gheraard). Chronijck der stadt Antwerpen, toegeschreven aan ... Antwerpen, P. Kockx, 1879, 8°.

17205 DAEMS (S.). O.-L.-V. op het Zand onder Noorderwijk. Geschiedkundig bericht. Lier, L. Taymans-Nezy, 1883, 16°.

17206 — — De canoniae Tongerloensis suppressione et restauratione. Tongerloo, drukkerij der abdij, 1888, 8°.

17210 DE BURBURE (Leo). De Antwerpsche ommegangen in de XIVe en XVe eeuw. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1878, 8°.

17215 DE POTTER (Fr.). Een bezoek aan de Trappisten van Westmalle. Tweede, vermeerderde uitgave. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°.

17220 DE RAEDT (J.-Th.) en STOCKMANS (J.-B.). De heerlijkheden van het land van Mechelen. — Geschiedenis der gemeente Schelle. Lier, J. van In (1893), 8°.

17225 EUGENIUS (Pater). Beknopte geschiedenis van het aloud en mirakuleus beeld van Onze-Lieve-Vrouw van de Krocht, dat in de parochiale kerk van Bornhem met grooten toeloop vereerd wordt. Antwerpen, M. Brouwers en Cie, 1891, 16°.

17230 FREDERICHS (Julius). De secte der Loïsten of Antwerpsche Libertijnen (1525-1545). Eligius Pruystinck (Loy de Schaliedekker) en zijne aanhangers. Gent, V. van Doosselare, 1891, 8°.

17235 GÉNARD (P.). De gebroeders van der Voort en de volksopstand van 1457-1478. Verhalen en ambtelijke stukken. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1879, 8°.

17236 — — La collection des lettres du magistrat d'Anvers et de ses députés aux Etats de Brabant. Brussel, F. Hayez, 1890.

17237 — — Aanteekening over de bouwmeesters der St.-Lenaartskerk onder Brecht in de Kempen. Antwerpen, wed. de Backer, z. j., 8°.

17238 — — Waarom werd heer Cornelis Sanders omtrent het jaar 1459 ter dood gebracht? Eene geschiedkundige vraag. Ibid., id., 1892, 8°.

17239 — — De Sint-Lucasgilde en het jubeljaar. Borgerhout, H. Peeters, 1852, 8°, 28 bl.

17240 — — Verslag over de merkwaardige burgerlijke gebouwen der stad Antwerpen. Antwerpen, wed. de Backer, 8°.

17241 — — Derde verslag over de werkzaamheden van het

provinciaal Comiteit der koninklijke Commissie van Monumenten der provincie Antwerpen. Ibid., id., 1864, 8°.

17243 GEUDENS (Ed.). Het hoofdambacht der Meerseniers. (Godsdienst en kunstzin). Antwerpen, L. de la Montagne, 1891, 8°.

17246 HANSEN (C.-J.). De roem van Antwerpen. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1876, 16°.

17248 HEUCKENKAMP (Ferdinand). Die heilige Dimphna. Halle, 1887, 8°.

17252 Kerk (De) van Sinte Dimphna te Geel. Tweede uitgave. Geel, E. Biddeloo, 1888, 8°.

17255 KUYL (P.-D.), Priester. Gheel, vermaerd door den eerdienst der heilige Dimphna. Geschied- en oudheidskundige beschryving der kerken, gestichten en kapellen der oude vryheid. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1863, 8°.

17260 MAST (Ernest). Geschiedkundig Liersch Dagbericht, met talrijke aanteekeningen. Lier, L. Taymans-Nezy, 1889, 8°.

17265 MEULEMANS (J.). Inventaris der plaatselijke en kerkelijke archieven der gemeente Schilde. Antwerpen, van Os-de Wolf, 1878.

17269 MICHIELSEN (J.). Geschiedenis der verwoesting van Brecht in 1584. Met aanteekeningen over den toestand der omliggende dorpen, alsook van een aantal andere gemeenten van het markgraafschap Antwerpen, in dit tijdvak. Brecht, L. Braeckmans en Cie, 1888, 8°.

17270 — — Idem. Tweede druk. Ibid., id., 1887.

17275 MORETUS (Jan). Boek gehouden door Jan Moretus II als deken der St.-Lucasgilde (1616-1617). Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1878, 8°.

17280 PAUWELS (J.-A.-F.). Beschryving van de vermaerde riviere de Schelde; hare oudheyd, loop, havens, bezonder voor Antwerpen; benevens de voornaemste hoedanigheden, zeldzaemste voorvallen en merkweerdigste vreugdefeesten in en ontrent de zelve stad geschied .. Antwerpen, J.-S. Schoesetters, 1785, 8°.

17285 REYDAMS (AD.). Eenige bladzijden uit de geschiedenis der vrijheid en voogdij van Moll, Baelen en Desschel. Mechelen, L. en A. Godenne, 1893, 8°.

17290 SCHOUTENS (ST.). Geschiedenis van het voormalig Minderbroedersklooster van Antwerpen (1446-1797). Antwerpen, van Os-de Wolf, 1894, 8°.

17293 SEL (H.). Proeve van historische mengelingen over 't land van Rumpst en in het bijzonder over de heerlijkheid van Boom. Loven, wed. C.-J. Fonteyn, 1873, 8°.

17295 STOCKMANS (J.-B.). Geschiedenis der gemeente Berchem. Antwerpen, J. de Coker, 1886, gr.-8°.

17300 — — Inventaris van de plaatselijke archieven der gemeente Borgerhout. Borgerhout, H. Janssens, 1888, 8°.

17305 THEUNISSENS (L.). Aanteekeningen van Jan-Peter van Dyck, kerksluiter en opperluider der kathedraal van Antwerpen, over geschiedkundige en wetenswaardige voorvallen, deze kerk betreffende in den troebelen tijd (1782-1804). Antwerpen, L. Beerts, 1892, 8°.

17310 THYS (AUGUSTIJN). Historiek der straten en openbare plaatsen van Antwerpen. Tweede uitgave. Antwerpen, H. en L. Kennes, 1893, gr.-8°.

17315 TORFS (L.). Saint Willebrord et son église, à Anvers, et Antwerpsche kerkliteratuur. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1872, 8°.

17320 VAN DER STRAELEN (J.-B.). Jaerboek der vermaerde en kunstryke gilde van Sint-Lucas, binnen de stad Antwerpen, behelzende de gedenkweerdigste geschiedenissen in dit genootschap voorgevallen sedert het jaer 1434 tot het jaer 1795... Antwerpen, J. Pieters-van Genechten, 1855, 8°.

17325 VAN DOREN (P.-J.) en HERMANS. Inventaire des archives de Malines. Chartes, octrois. I-II. Mechelen, E.-F. van Velsen, 1859-1862, 8°, 2 deelen.

— — Idem. Lettres missives. III-IV-V, Ibid., id., 1865-1866, 8°, 3 deelen.

— — Idem. — Affaires civiles et ecclésiastiques. VI. Ibid., id., 1876, 8°.

VAN DOREN (P-J.). en HERMANS. Inventaire des archives de Malines. Nouvelle série. Lettres missives. I. Ibid., id., 1885, 8°.

17330 VAN SPILBEECK (WALTMAN). Het Herenthalsch klooster Onzer-Lieve-Vrouwe Besloten hof; heden St.-Josephsdal. Averbode, C. Compiet, 1892, 8°.

17331 Norbertijnsche Mengelingen. Antwerpen, J.-E. Buschman, 1881, 8°.

17332 — — De voormalige abdijkerk van Tongerloo en hare kunstschatten. Ibid., id., 1883, 8°.

17333 — — O.-L.-Vr. ter Voort. Z. n. van drukker of jaar, 18°.

17334 — — De abdij van Tongerloo. Geschiedkundige navorrschingen. Lier, L. Taymans-Nézy, 1888, 8°.

17335 — — Tongerloo's kloostergemeente te 's Hertogenbosch. 1578-1584. Helmond, Aug. Pellemans, 1890, 8°, 8 bl.

17338 Verzameling van Oorkonden gekend onder den naam van Stadsprotocolen. Aanwijzer opgemaakt in 1869 onder het toezicht van *P. Génard*, stadsbibliothecaris-archivaris, door *J. Pauwels*, beambte bij de stadsbibliotheken en archieven. Eerste deel. Antwerpen, wed. de Backer, 8°.

17340 Verzameling van bijdragen van den Meerhoutenaer, door D. MAES, FOPPENS MAJOR (S. DAEMS) en A. Z. Meerhout, V.-J. du Moulin, z. j., 16°.

MAES (D.). Gevecht van Gheel (1658).
Een woord over den oorsprong der gilden.
Kaert der gilde van den handboog te Herenthals.
Iets over het landjuweel van Herenthals.
Cornelis de Bie. Uit de geschiedenis van Meerhout (1789-1790).

FOPPENS (DAEMS). Dagverhaal van den veldtogt van graaf Frederik de Merode, in 1830.

17345 VISSCHERS (P.). Mengelingen van vaderlandschen inhoud. Antwerpen, P.-E. Janssens, 1855, 8°.

17346 VISSCHERS (P.). St.-Juliaens gasthuis te Antwerpen. Antwerpen, P.-E. Janssens, 1843, 8°.

17347 — — Oude en nieuwe bijzonderheden van St.-Andrieskerk, te Antwerpen. Antwerpen, P.-J. van Dieren en Cie 1846, 8°.

17350 WELVAARTS (Th.-Ign.). Geschiedenis der vrijheid Arenconk, inhoudende een fac-simille en vier gravuren. Turnhout, J. Beersmans-Pleeck, 1887, 8°.

17351 — — Geschiedenis van Corsendonk. Turnhout, Glénisson en zonen, 1881, 8°, 2 deelen.

17352 — — De Beersche processie naar Scherpenheuvel. 's-Hertogenbosch, 1884, 8°.

17353 — — Geschiedenis der abdij van Postel. Naar hare eigene archieven. Turnhout, Splichal-Roosen, 1879, 8°, 2 deelen.

17354 — — Het Refugiehuis der abdij Postel te 's-Hertogenbosch. 's-Hertogenbosch, gebr. Muller, 1888, 8°.

17355 — — Reusel, naar de archieven van Postel's abdij. Idem, 1887, 8°.

17356 — — Postel en zijn vroegere invloed in Nederland. 1883, 8°.

Gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen.

17360 Adressenboek der stad St.-Nikolaas en der Besturen van het Land van Waas. 4e uitgave. St.-Nicolaas, G. Crombez, 1887, 8°.

17361 — — Idem. 1889, 8°.

17365 Beleg (Het) van Gent ten jare 965. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1845, 8°.

17370 BROECKAERT (Jan). Dendermondiana. I. Dendermonde, Aug. de Schepper-Philips, 1892, 8°.

17371 — — De Zwarte Zusters van Dendermonde. Ibid., D. Grootjans, 1891, 16°.

17375 CORNELISSEN (NORBERT). Discours prononcé... le 2 juillet 1845, jour de l'inauguration solennelle du buste colossal en bronze de Jacques van Artevelde. Gend, L. Hebbelynck, 1845, 8°.

17380 Dit es tbesouch van dien dat Pieter Boe ende Leuz sijn broeder ontcracht waren den here vor sinte Verhilden kerke te Ghent. (Gerechtelijk onderzoekvan eenen opstand en een mirakel, 1306). Uitgegeven en toegelicht door Mr. Jhr. *Napoleon de Pauw*. Gent, C. Annoot-Braeckman, opvolger Ad. Hoste, 1890, 8°.

17385 Obituarium Sancti Johannis. Nécrologe de l'église St.-Jean (St.-Bavon) à Gand, du XIII° au XVI° siècle, publié par *Nap. de Pauw*. Brussel, F. Hayez, 1889, 12°.

17390 DE PAUW (N.) en VUYLSTEKE (J.). Rekeningen der stad Gent. Tijdvak van Jacob van Artevelde, 1336-1349. Uitgegeven op last der maatschappij van Nederlandsche Letterkunde en Geschiedenis : *de Taal is gansch het volk,* te Gent, door ..... Gent, I.-S. van Doosselaere. 1874-1885, 8°, 3 deelen.

I. 1336-1339.
II. 1340-1345.
III. 1546-1349.

17395 DE POTTER (FR.). Petit Cartulaire de Gand, recueilli par ... Gent, S. Leliaert, A. Siffer et Cie, 1835, 8°.

17396 — — Second Cartulaire de Gand. Gent, idem, 1886, 8°.

17400 DE VLAMINCK (ALPH.). Cartulaire de l'abbaye de Zwijveke-lez-Termonde. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1869, 8°.

17401 — — Cartulaire de la ville de Termonde, Gent, C. Annoot-Braeckman, 1883, 8°.

17402 — — Inventaris der zegelbrieven van Dendermonde. Dendermonde, E. du Caju, 1866-1870, 8°.

17403 — — De stad en de heerlijkheid van Dendermonde, Dendermonde, wed. E. du Caju, 1869, 8°.

17404 — — Notice historique sur les accises communales

de Termonde, suivie des ordonnances de 1392 relatives à ces impositions. Dendermonde, F.-J. du Caju, vader, 1873, gr.-8°.

17410 D'HOOP (FÉLIX). Inventaris van de oude archieven der stad Aalst. Aalst, J. van Branteghem, 1888, 8°

— — Idem. Bijvoegsel. Aalst, 1889, 8°.

17415 GOETGHEBUER (A.). Les Catacombes de Gand. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1889, 8°.

17416 — — L'église cathédrale de Saint Bavon. (Extrait.) Ibid., id., 1888, 8°.

17417 — — Idem. Ibid., id., 1893, 8°.

17420 KESTELOOT (J.-L.). Redevoering uitgesproken bij de inwijding van het Akademisch paleis. Gent, A.-B. Steven, 1826, 8°.

17425 PYFFEROEN (OSCAR). Une émeute au moyen-âge. — De quaede maendach. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1888, 8°.

17430 Relation des troubles de Gand sous Charles V, par un anonyme, suivie de trois cent trente documents inédits sur cet événement, par *Gachard*. Brussel, M. Hayez, 1846, 4°.

17435 REYNTJENS (OSCAR). De gemeente Moorsel bij Aalst, en hare geschiedenis. Gent, A. Siffer, 1892, 8°.

17440 VAN CAMPENE (CORNELIS en PHILIP). Dagboek der gebroeders ... Verhaal der merkwaardigste geburtenissen, voorgevallen te Gent sedert het begin der godsdienstberoerten tot den 5 April 1571. Uitgegeven door *Fr. de Potter*. Gent, Annoot-Braeckman, 1870, 8°.

17445 VAN DEN ABEELE (ALBIJN). Geschiedenis van Sint Martens-Laathem. Gent, L. Hebbelynck, 1863, 8°.

17450 VAN DEN VIVERE (JAN). Chronijcke van Ghendt, door *J. van den Vivere* en eenige andere aanteekenaars der XVIe en XVIIe eeuw. Uitgegeven door *Fr. de Potter*. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1885, 8°.

17455 VAN DER HAEGHEN (FERD.). Jaerboeken van het

souvereine gilde der Kolveniers, Busschieters en Kanonniers, gezegd hoofdgilde van Sint Antone te Gent. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1867, 8°.

17460 VAN DER HAEGHEN (V.). Het klooster ten Walle en de abdij van den Groenen Briel. Stukken en oorkonden, verzameld door... Gent, C. Annoot-Braeckman. 1888, 8°.

17465 VAN RAEMDONCK (J.). Notice historique des établissements de bienfaisance de la ville de St.-Nicolas. 2e partie. St.-Nicolaas. 1873, gr.-8°.

17470 VAN VAERNEWIJCK (Marcus). Van die beroerlicke tijden in die Nederlanden, en voornamelijk in Ghendt, 1566-1568. Uitgegeven door *F. van der Haeghen*. Gent, 1876, 8°, 5 deelen.
(Het vijfde deel behelst de alphabetische tafels.)

17475 VARENBERGH (Em.). Le n° 4 de la Place du Marais, à Gand. Gent, A. Siffer, 1890, 8°.

17480 Verhael der Reformatie van de abdij van Maegdendale. Gent, C. Annoot-Braeckman (z. j.), 8°

17485 Verhael (Omstandig) van hetgene voorgevallen is binnen Gend, hoofdstad van Vlaenderen, sedert den 12 tot den 25 November 1789 en de volgende dagen. Z. n. van dr., 1789. 12°.

17490 Verslag van 't magistraet van Gent nopens de godsdienstige beroerten aldaer, loopende van den 30 Juny 1566 tot den 30 April 1567. Gevolgd door talryke bewysstukken. Met eene inleiding van *Ph. Kervyn de Volkaersbeke*. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1850, 8°.

Gemeenten der provincie West-Vlaanderen.

17495 Boeck (Het) van al 't gene datter gheschiedt is binnen Brugghe sichtent jaer 1477, 14 Februari, tot 1491. Uitgegeven door *C. C(arton)*. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1859, 8°.

17500 BOWENS (Jacob). Nauwkeurige beschryving der oude

en beroemde zee-stad Oostende... op de wyze van jaerboeken. Brugge, Jozef de Busscher, 1792, 4°, 2 deelen.

17505 Breidel en de Coninc. Historische stoet, 1888. Brugge, P. Raoux, langw.-4°.

17515 Codex Dunensis sive diplomatum et chartarum medii aevi amplissima collectio. Brussel, F. Hayez, 1875, 4°.

17520 COLENS (JULES). Compte communal de la ville de Bruges. Mai 1302 à Février 1303 (n. s.) Avec une introduction et une table des noms par ... suivi d'un glossaire par *Aug. van Speybrouck*. Brugge, A. de Zuttere, 1886, 8°.

17525 COULON (ALPH.). Histoire de Wevelghem, de son ancienne abbaye et de son précieuse relique de la Ste-Épine. Brugge, F. de Haene-Wante en Zoon, 1890, 8°.

17530 DE BACKER (LOUIS). Histoire de la ville de Bourbourg depuis son origine jusqu'à 1789. Duinkerke, We B. Kien, 1879, 8°.

17531 — — Noordpeene. Sa seigneurie, son église et son monastère. Ibid., B. Kien, 8°.

17532 — — Kronijk der bijzonderste gebeurtenissen te Belle en omstreken voorgevallen in de jaren 1647 à 1673. Roesbrugge-Haringe, Allaert-Caron, 1860, 8°.

17535 DE POTTER (FR.). Geschiedenis van Kortrijk, uitgegeven op last van het stedelijk bestuur. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1873-1876, 8°, 4 deelen.

17540 DE VISCH (KAREL). Fundatie des cloosters van Hemelsdale. — Cartularium. Uitgegeven door *C. C(arton)* en *F. v(ande Putte)*. Brugge, van de Casteele-Werbrouck, 1858, 4°.

17545 HIERS (CLEMENTIA). Het beggijnhof van Kortrijk. Kortrijk, Eug. Beyaert, 1887, 8°.

17550 HUYS (EMIEL). Geschiedenis van Gheluwe. Kortrijk, wed. Nys en Zonen (1891), 8°.

17556 SEVENS (THEODOOR). Kortrijk in 1302 en de slag der Gulden Sporen. Kortrijk, Eug. Beyaert, 1893, 16°.

17557 — — De Heilig-Sacramentsprocessie te Kortrijk. Waregem, du Catillon en Zoon. 1892, 8°.

17558 — — Hoe de geuzen in 1578 meester werden van Kortrijk. Gent, A. Siffer, 1892, 8°.

17565 TANGHE (G.-F.). Parochieboek van Sweveghem. Brugge, wed. de Schryvere-van Haecke, 1866, 18°.

17570 VAN MALE (ZEGER). Lamentatie, behelsende wat datter aenmerkensweerdig geschiet is ten tyde van de geuserie ende beeltstormerie binnen en omtrent de stad Brugghe. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1859, 8°.

17575 VAN SPEYBROECK (A.). Wandeling rond Brugge. — Het Beverhoutsveld te Oedelem. Brugge, F. Claeys, 1885, 8°.

17580 VAN STEENKISTE (Ivo). Proef eener geschiedenis der gemeente Heule. Kortrijk, wed. Nys en zonen, 1889, 8°.

17585 VLIETINCK (EDW.). 1489-1889. Eene bladzijde uit de Geschiedenis der stad Nieupoort. Nieupoort en zijne visscherij in de XVe eeuw. Het beleg van 20-23 Juni 1489. De Dankprocessie van St. Jan. Oostende, J. Vlietinck, 1889, 8°.

Gemeenten der provincie Brabant.

17590 BETS (P.-V.). Geschiedenis der gemeente Neerlinter. Loven, C.-J. Fonteyn, 1868, 8°.

17591 — — Belegering, dappere verdediging en wonderbare verlossing der stad Loven in Juni en Juli 1535. — Verduitscht door *L.-W. Schuermans*. Loven, Alf. Meumans-de Preter, 1885, 16°.

17600 DAEMS (S.). Onze Lieve Vrouw van Scherpenheuvel. Gr. 8°.

17605 DE CANTILLON. Vermakelykheden van Brabant, en deszelfs onderhoorige landen, vervattende eene historische, chronologische, geographische en genealogische beschryving der steden, dorpen, vlekken en aanzienlykste heerlykheden van dit hertogdom. Amsterdam, 1770, 8°, 4 deelen.

17610 DE RAADT (THEODOOR). De voormalige heerlijkheden Reeth en Waarloos en hunne bezitters. 's Gravenhage, 4°.

17615 DI MARTINELLI (F.). Diest in den Patriottentijd. Gent, A. Siffer, 1892, 8°.

17620 EVERAERT en BOUCHERY. Geschiedenis der stad Halle. Dendermonde, Aug. de Schepper-Philips, 1874, 8°.

17625 LEÊN (EUG.). Twintig gezichten van Brussel, vergezeld van eene beschrijving. Brussel, Internationale Kunstdrukkerij, 1888, 8°.

17630 MOLANUS (JOH.). Les quatorze livres sur l'histoire de la ville de Louvain, publiés par *P.-J.-X. de Ram.* Brussel, M. Hayez, 1861, 2 deelen.

17635 SERMON (H.). Geschiedenis van Peeter Coutherecle, meier van Leuven, een volksvriend uit de XIVe eeuw. Antwerpen, J.-P. van Dieren en Cie, 1868, 8°.

17640 TIMMERMANS (F.). Bethleem sive coenobii Bethleemitici canonicorum regularium ordinis Sancti Augustini origo et progressus. Loven, K. Fonteyn, 1893, 8°.

17645 Voorvallen (De) van Brussel van den 28 Augustus en volgende dagen, met eene naukeurige beschryving van het roemweêrdig gevegt geduerende den 23, 24, 25 en 26 September 1830. Brussel, J.-B. Crickx, 1830, 16°.

Gemeenten der provincie Limburg.

17648 KEMPENEERS (A.). De oude vryheid Montenaken, of historisch en werkelyk afbeeldsel eener vrye gemeente in Haspengouw, vooral sedert de XVIe eeuw tot het einde der XVIIIe, zoo in 't geestelyke als in 't wereldlyke opzigt. Loven, C.-J. Fonteyn, 1861, 8°, 2 deelen.

17650 LAMBRECHTS (JULIAAN). Het oud begijnhof van Hasselt. Hasselt, M. Ceysens, 1886, 8°.

17655 MAES (P.-J.). Kort overzigt van de geschiedenis der stad Halen. Hasselt, J.-V. Finoulst, 1877-1878, 8°, 2 deelen.

17660 PIOT (CH.). Cartulaire de l'abbaye de Saint-Trond, publié par ... Brussel, F. Hayez, 1870-1874, 4°, 2 deelen.

17665 U(BAGHS) (G.-C.). Het land van Valkenburg. Loven, van Linthout en Cie, 1858, 8°.

17670 VAN NEUSS (HENRI). Inventaire des archives du chapitre noble de Munsterbilsen. Hasselt, J. Billen, 1887, 4°.

Gemeenten der provinciën Luik, Henegouw, Namen en Luxemburg.

17680 BORMANS (E.) en SCHOOLMEESTERS (E.). Cartulaire de l'église St.-Lambert de Liége. Brussel, F. Hayez, 1893, 4°.

17690 DE BORMAN (C.). Le livre des fiefs du comté de Looz sous Jean d'Arkel. Brussel, F. Hayez, 1875, 8°.

17695 GOFFINET (HIPP.). Cartulaire de l'abbaye d'Orval, depuis l'origine de ce monastère jusqu'à l'année 1365 inclusivement. Brussel, F. Hayez, 1879, 4°.

17700 ONOFRIUS. Mémoire du légat Onofrius sur les affaires de Liége (1468. Brussel, F. Hayez, 1885, 8°.

17705 Récit d'un bourgeois de Valenciennes. Loven, P. en J. Lefever, 1877, 8°.

17710 SCHOONBROODT (J.-G.). Inventaire analytique et chronologique des chartes du chapitre de St.-Lambert à Liége. Luik, J. de Soer, 1863, 4°.

17711 — — Inventaire analytique et chronologique des chartes du chapitre de St.-Martin, à Liége. Ibidem, 1871, 4°.

17712 — — Inventaire analytique et chronologique des archives de Val-St.-Lambert, lez-Liége. Luik, J. de Soer, 1875, 4°, 2 deelen.

IV.

Vlaamsche Taalstrijd. — Stichting der Koninklijke Vlaamsche Academie.

17715 ACKERS (D.). Eene Vlaamsche Hoogeschool. Hare noodzakelijkheid en hare mogelijkheid bewezen. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1889, 8°.

17720 B(LOMMAERT, PH.). Aenmerkingen over de verwaerloozing der Nederduitsche Tael. Gent, D.-J. van der Haeghen, 1832, 8°.

17721 — — De Vlaemsche tael in zaken van bestuer. 8°.

17726 BOGAERTS (K.-J.). Algemeene vergadering der maetschappyen van Nederduitsche letteroefening op het stadhuis ie Brussel, den 11 February 1844. St.-Truiden, van West-Pluymers, 8°.

17730 BOLS (JAN). Over de taal van het godsdienstig onderwijs in Pruisisch-Polen en in Vlaamsch-België. Loven, K. Peeters, 1884, 12°.

17731 — — Over het aanleeren van den Catechismus in de moedertaal. Ibid.. id. (*Overdruk.*)

17740 BRÄMER (KARL). Nationalität und Sprache im Königreiche Belgien. (Forschungen zur deutschen Landes- und Volkskunde... herausgegeben von Dr *Richard Lehmann*. 2e Band.) Stuttgart, J. Engelhorn, 1887, 8°.

17745 Brief (Open) der liberale Vlaamschgezinden van Brussel, aan de Heeren Volksvertegenwoordigers Buls, Janson en Lippens. Brussel, N. de Bremaeker-Wauts, 1890, 8°.

17750 Catechismus voor de Vlamingen van alle standen en gezindheden, uitgegeven door den « Vlaamschen Bond » te Loven. Loven, gebr. van Linthout, 1888, 16°.

17755 CLAES (D.). La question des langues en Belgique. Réponse refusée par « le Patriote ». Namur, Ad. Wesmael-Charlier, 1889, 12°.

17760 CLAEYS (H.). Vlaamsche redevoering uitgesproken op het katholiek Congres van Mechelen. Gent, A. Siffer, 1891, 8°.

17763 Commission flamande. Institution, délibérations, rapport, documents officiels, publiés sous la surveillance de membres de la Commission. Brussel, K. Verbrugghen, 1859, 8°.

17767 COOPMAN (TH.) en DE LA MONTAGNE (V.). De Taalstrijd hier en elders. Antwerpen, L. de la Montagne, 1884-1894, 8°.

17772 DAEMS (S.). De Vlaamsche Beweging. Gent, A. Siffer, 1892, 8°.

17773 — — De Toekomst. Gent, A. Siffer, 1892, 8°.

17778 DE BACKER (LOUIS). Nederlandsche letteren in Frankrijk. Gent, 1887, 8°.

17779 — — La langue flamande en France depuis les temps les plus reculés jusqu'à nos jours. Gent, A. Siffer, 1893, 8°.

17784 DE CEULENEER (A.). De bespreking van het wetsontwerp over het hooger onderwijs en het Vlaamsch in de Kamers. Gent, A. Siffer, 1890, 8°.

17785 — — Over de plicht voor de hoogere standen de volkstaal aan te leeren. Ibid., id., 1890, 8°.

17790 (DE DEKEN, G.). De Antwerpsche Vlaamsche Muziekschool « Koninklijk Vlaamsch Conservatorium ». Eenige volzinnen uit een breedvoerig verslag. Antwerpen, van Os-de Wolf, 1889, 8°.

17791 — — Idem (in het Fransch).

17796 DE LAET (J.-A.). Aanspraak bij de inhuldiging van Conscience's praalgraaf, 19 September 1876. Antwerpen, H. en L. Kennis, 8°.

17797 — — Vlaamsche Zaak. Verslag namens de Commissie der vertoogen. Ibid., J.-E. Buschmann, 1866, 8°.

17802 (DE SMET, ALFRED). Il n'y a pas de langue flamande. Brussel, Xaveer Havermans, 1889, 12°.

17807 DIERICKX (J.). Propagation des deux langues ou étude sur les inconvénients qui résultent de la différence

d'idiomes dans notre pays, sur les causes de ces inconvénients; sur les moyens les plus propres à les faire disparaître et à généraliser la connaissance des deux langues usitées en Belgique. Brussel, wed. Pr-ent en Zoon, 1862, 12°.

17812 (DIERCKSENS, Eug.). Iets over Vlaemsche beschaving, door *Eug. Zetternam*. Antwerpen, Aug. Jans, 1849, 8°.

17813 — — Het Bestuer en de natie. Antwerpen, Aug. Jans, 1850, 8°.

17818 Geskiedenis van die Afrikaanse Taalbeweging ver vriend en vyand, uit publieke en private bronne, bewerk deur 'n Lid van die Genootskap van Regte Afrikaners. Paarl, D.-F. du Toit en Cie, 1880, 12°.

17823 GOETHALS (Louis). Quelques réflexions sur le pétitionnement en faveur de la langue flamande. Brussel, Périchon, 1841, 12°.

17830 GOETSCHALCKX (J.). Verdraagzaamheid der Protestanten in de XVIe eeuw. Gent, A. Siffer, 1890, 8°.

17835 HANSEN (C.-J.). Ons Dietsch of het Nederduitsch in Duitschland. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1876, 8°.

17836 — — Dietsche Beweging, 1885, 8°.

17837 — — Platduitsch en Nederlandsch of het Nederduitsch en de Dietsche beweging. Antwerpen, Mees en Cie, 1878, 16°.

17838 — — De uitgebreidheid onzer moederspraak. Gent, A. Siffer, 1893, 8°.

17844 (HARTEVELT, D.). Le mouvement flamand. Lettre à propos du dixième congrès de langue et de littérature néerlandaises. Leiden, A.-W. Sijthoff, 1868, 8°.

17849 KEPPENS (Prosper). Vlaamsche Taalgilde. Verslagen (tijdvak 1887-1890). Aalst, C. van de Putte-Goossens, 1890, 8°.

17850 Klaroen (De). Vlugschrift voor de Vlamingen van alle standen. Loven, K. Fonteyn, 1888, 16°.

17856 (LAMMENS, JUL.). Het jubelfeest van het werk der Vlamingen te Parijs (1862-1887). Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°.

17861 MICHEELS (J.). Onze taal in ons leger. 8°.

17866 MORUANX (JAN). Lettres sur le mouvement flamand littéraire et politique, adressées aux populations wallonnes en vue de prévenir la division ethnique de notre nationalité. Brussel, Lebègue en Cie (1894), 8°.

17871 PAUWELS (AD.). Het gebruik onzer taal in strafrechterlijke zaken. Coremans' wet 17 Oogst 1873. Coremans' nieuw wetsontwerp. De Vigne's wetsontwerp. Loven, Alf. Meulemans-de Preter, 1887, 8°.

17876 PAUWELS (E.-A.). Fantasiekes over Vlaamsch en onderwijs. Geeraardsbergen, G. Broekaert-Jacobs, 1887, 16°.

17886 ROEGIERS (A.). De verdere vervlaamsching van het middelbaar onderwijs van eersten graad, of Latijn en Grieksch, door het Vlaamsch onderwezen. Gent, A. Siffer, 1891, 8°.

17891 (SERMON, H.). De Vlaming en de Staat, in het tegenwoordig België. Antwerpen, wed. F. Lamot-Jacobs, 1857, 8°.

17892 — — La question flamande devant la Chambre. La vérité sur les débats du 3 et 4 décembre 1861, par *H. Rede*. Brussel, L. Truyts, 1862, 12°.

17897 SIFFER (CAMIEL). De landtalen voor de grondwet. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1880, 8°.

17902 SNIEDERS (AUGUST). Herinnering aen het Vlaemsch avondfeest, gehouden te Lokeren, den 24 October 1852. Antwerpen, J.-P. van Dieren en Cie, 8°.

17907 Strijdjaer (Ons eerste). — Het bestuur van den kring « Voor taal en recht »... Aan zijne medeburgers. Antwerpen, H. en L. Kennes, 12°.

17912 TE WINKEL (J.). De Vlaamsche Beweginging en haar belang voor de Noord-Nederlanders. Amsterdam, H. Gerlinger, 1894, 8°.

17917 VAN BECELAERE (D.). Redevoering uitgesproken in de algemeene vergadering van den Westvlaamschen Bond, te Kortrijk, op 18 April 1870. Izegem, Vion-van Eeckhoute, 16°.

17922 VAN BEERS (JAN). Het Vlaamsch in het onderwijs. Antwerpen, Mees en Cie, 1876, 12°.

17927 VAN DE KERCKHOVE (V.). De kanker onzer eeuw. De gilde en de Vlaamsche Beweging. Brussel, Willem Larose, 1892. 8°.

17932 VAN HOOREBEKE (G.). In Vlaanderen Vlaamsch voor onze gerechtshoven ten jare 1386. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1888.

17937 VAN KERCKHOVEN (P.-F.). Le mouvement flamand. Quelques mots au public et aux littérateurs. Antwerpen, P. Janssens, 1847, 8°.

17942 VAN SWYGENHOVEN (CH.). Compte-rendu de la séance solennelle du 11 février 1844, tenue par les sociétés de littérature flamande du pays. 2e édition. Brussel, Hauman en Cie, 1844. 8°.

17947 Verhandeling op d'onacht der moederlyke tael in de Nederlanden. Maastricht, 1788, 16°.

17950 Vlaamsch (het) in de Kamer van Volksvertegenwoordigers. (Januari en Februari 1869.) Redevoeringen van de heeren *de Maere*, *Kervyn de Lettenhove*, *Gerrits*, *Pirmez*, *Coremans* en *de Laet* Loven, gebroeders van Linthout, 1869, 8°.

17952 VUYLSTEKE (J.). Een woord over de Belgische Academie van kunsten, letteren en wetenschappen. Dendermonde, E. Ducaju en Zoon, 1867, 12°.

ZETTERNAM. (*Zie :* DIERCKSENS.)

Stichting der Koninkl. Vlaamsche Academie. — Schriften betrekkelijk deze Instelling.

17957 CLAEYS (H.). De Koninklijke Vlaamsche Academie en de Académie royale de Belgique. Gent, A. Siffer, 1891, 8°.

17961 COOPMAN (TH.). De Koninklijke Vlaamsche Academie en de Académie royale de Belgique. Gent, A. Siffer, 1891, 8°.

17962 COOPMAN (TH.) en DE POTTER (FR.). Ontwerp van Werkzaamheden voorgesteld aan de Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde, in hare zitting van 20 Juni 1888. Ibid., id., 8°.

17963 — — Toelichting voor de uitvoering van Ontwerp het van werkzaamheden voorgesteld aan de Koninklijke Vlaamsche Academie in hare zitting van 20 Maart 1889. Ibidem, idem, 1891, 8°.

17968 (DELCROIX, D.). Officieele instelling der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde. (Met de handteekens der Overheden en der leden van de Academie, bij de instelling aanwezig.) F° en 8°.

17972 DE PAUW (NAP.). Welkomgroet aan de Koninklijke Vlaamsche Academie door den bestuurder Jhr. Napoleon de Pauw, bij hare intrede in haar nieuw lokaal te Gent, Oude Vlasmarkt, 14. Gent S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1888, 8°.

17975 DE POTTER (FR.). De heer Baron de Sélys-Longchamps en de Koninklijke Vlaamsche Academie. Gent, A. Siffer, 1892, 8°.

17976 — — Het Paleis der Koninklijke Vlaamsche Academie. Ibid., id., 1893, 8°.

17978 HAERYNCK (H.). De Koninklijke Vlaamsche Academie. Eenige wenken betrekkelijk hare reden van bestaan en haar doel. Brussel, 1886, kl.-8°.

17983 NOLET DE BRAUWERE VAN STEELAND (D[r] J.). Feestgroet na de plechtige instelling der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde op 10 October 1886.

17984 — — De Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde verkromd door prof. Dr Jan ten Brink en anticritisch weer kaarsregt hersteld. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1887, 8°.

17989 STALLAERT (K.) De Koninklijke Vlaamsche Academie en de Académie royale de Belgique. Gent, A. Siffer, 1891, 8°.

17994 Wetten der Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde. Ibid., id., 1887. 8°.

17999 WILLEMS (P.). Geschiedenis der stichting eener Vlaamsche Academie in België. Gent,, idem, 1887, 8°.

V.

Nederlandsche Geschiedenis.

18004 Archief. Vroegere en latere mededeelingen voornamelijk in betrekking met Zeeland. Uitgegeven door het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. Middelburg, J.-C. en W. Altorffer, 1866-1888, 4 deelen.

18006 BENNINGE (SICKE). Kroniek. 1e en 2e deel. (Kroniek van Van Lemego.) Uitgegeven en met kritische aanteekeningen voorzien door Mr. *P.-J. Block.* Utrecht, Kemink en Zoon, 1887, 8°.

18009 BLOK (P.-J.). Eene Nederlandsche stad in de middeleeuwen. 's Hage, Mart. Nijhoff, 1883, 8°.

18010 — — Eene Hollandsche stad onder de Burgondisch-Oostenrijksche heerschappij. Ibid., id., 1884, 8°.

18015 BOELES (W.-B.-S.). Frieslands Hoogeschool en het Rijks-Atheneum te Franeker. Leeuwarden, A. Kuipers en J.-G. Wester, 1878-1889, 8°, 2 deelen.

18025 BOHL (JOHN). Nederlands Congobelang. Derde vermeerderde druk. Amsterdam, Brinkman en van der Meulen, 1890, 8°.

18030 Brieven aan R. M. van Goens en onuitgegeven stukken, hem betreffende. Utrecht, Kemink en Zoon, 1886, 8°.

18035 BROEKEMA (J.). Borsele als ambachtsheerlijkheid en als polder (vóór 1795). Middelburg, J. en W. Altorffer, 1886, 8°.

18040 CALAND (F.). Twee rekeningen der stad Hulst uit de eerste helft der XIVe eeuw. Ibid., id., 1869, 8°.

18045 CAU (B.-C.). Eenige geschiedkundige bijzonderheden betreffende den polder Schouwen. Ibid., id., 1878, 8°.

18050 Correspondentie van en betreffende Lodewijk van Nassau en andere onuitgegeven documenten, verzameld door *P.-J. Block*. Utrecht, Kemink en Zoon, 1887, 8°.

18055 DE WIND (S.). Bibliotheek der Nederlandsche geschiedschrijvers. Middelburg, gebr. Abrahams, 1835, 8°.

18060 DOZY (Ch.-M.). De oudste stadsrekeningen van Dordrecht. 1284-1424. Uitgegeven door... 's Gravenhage, M. Nijhoff, 1891, 8°.

18065 FOKKER (G.-A.). De ongezondheid van Zeeland. Middelburg, J.-C. en W. Altorffer, 1869, 8°.

18071 F. (R.). Een nog onuitgegeven vervolg op het Recueil de Hopperus. Utrecht, 8°.

18070 F(RUIN)(R.). Gedenkschrift van don Sancho de Londono over de krijgsbedrijven van 1568 in de Nederlanden.

18080 GYS (Jan). Oorspronck ende voortgang der Nederland-scher Beroerten. Midsgaders de voornaemste Tyrannijen, Moorderijen, ende andere onmenschelijcke wreedheden, die onder de regeeringe der Coningen van Spaengien, Philippus de II ende III, van dien name, door hare Stad-houders in de Nederlanden in 't werk gestelt zijn geduyrende dese Inlandsche Troubelen ende Oorlogen... Oock de Tyrannije vanden Admirant van Arragon, bedreven in West-phalen. Wwt verscheyden so geschreven als gedructe Copijen byeengestelt, ende tot waerschouwinge van de Nederlanders uytgegeven. Delft, Jan Andriesz. Cloeting, 1626, 4°.

18085 HABETS (Joz.). Geschiedenis van het tegenwoordig Bisdom Roermond, en van de Bisdommen, die het in deze gewesten zijn voorafgegaan. Roermond, J.-J. Romen, 1875-1890, 8°, 2 deelen.

I. Het oude bisdom Tongeren-Maastricht-Luik. Het aartsbisdom Keulen.

II. Het oude bisdom Roermond.

18086 HABETS (Joz.). Geschiedenis van het leenhof en de leenen van Valkenburg, bevattende een aantal bijzonderheden over de rechtspleging bij die leenen in gebruik en over de heerlijkheden, kasteelen, hoeven, gronden en rechten aan de Heeren van Valkenburg leenroerig. Roermond, J.-J. Romen en Zonen (1884), 8°.

18087 — — Beknopte geschiedenis der proostdij van Meerssen. Maastricht, 1887, 8°.

18088 — — Bouwstoffen tot de geschiedenis van het hertogdom Limburg. Eerste deel. Roermond, J.-J. Romen en Zonen, 8°.

18089 — — Ambtelijke brieven en andere bescheiden over de Bokkenrijders in het Staatsch land van Overmaas. 1775-1785. Ibid., id., 8°.

18090 — — Overblijfsels van Romeinsche gebouwen met bad- en verwarmingstoestel te Hoensbroek. Amsterdam, Joh. Müller, 1887, 8°.

18091 — — Fragment van een Registrum beneficiorum van het landdekanaat Hilvarenbeek in Noord-Brabant uit het jaar 1430. Ibid., id., 1886, 8°.

18092 — — Een Valkenburgsch dorp in 1789. Korte beschrijving van het dorp Oirsbeek, zoo als het was op het laatste der vorige eeuw. Maastricht, 1889, 8°.

18094 HERMANS (C.-R.). Geschiedkundig mengelwerk over de provincie Noord-Braband. 1° deel. 's Hertogenbosch, J.-F. Demelinne, 1839, 8°.

18097 HEZENMANS (J.-C.-A.). De Commandery der Duitsche orde te Vucht en te Gemert. 's Hertogenbosch, gebr. Müller, 1887, 8°.

18107 Historie (Beknopte) van 't vaderland, van de vroegste tijden af tot aan het jaar 1767. Amsterdam, P. Conradi, 1786, 8°, 2 deelen.

18112 HOFDIJK (W.-J.). Ons voorgeslacht. Leiden, van den Heuvel en van Santen, 1873, 8°, 6 deelen.

18117 HUYGENS (Constantijn, den Zoon). Journalen. Utrecht, Kemink en Zoon, 1888, 8°, 3 deelen.

18122 KESTELOO (H.-M.). De stadsrekeningen van Middelburg. IV. 1550-1600. Middelburg, J.-C. en W. Altorffer, 1891, 8°.

18127 KROM (C.) en SASSEN (Aug.). Oorkonden betreffende Helmond. 's Hertogenbosch, gebr. Muller, 1884, 8°.

18132 KRUGER (J.-B.). — Potamo-Chorographie, of nauwkeurige navorschingen over de Schelde, en eenige merkwaardigheden die omtrent en door deze rivier veroorzaakt, hebben plaats gehad, met een beknopt historisch verhaal van Zeeland, van het verdronken Zuid-Beveland, mitsgaders van alle plaatsen der Zeeuwsche eilanden, benevens eene mededeeling van de abdijen, kloosters, kerken enz., die daar in vorigen tijd bestaan hebben. Bergen-op-Zoom, P.-J. Kleymans, 1854, 8°, 2 deelen.

18137 LANTSHEER (M.-F.) en NAGTGLAS (F.). Zelandia illustrata. Verzameling van kaarten, portretten, platen enz. betreffende de oudheid en geschiedenis van Zeeland, toebehoorende aan het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. Middelburg, J. en W. Altorffer, 1866-1880, 8°, 2 deelen.

18140 MEYER (J.-D.). Verhandelingen in geleerde genootschappen. (Letter-, Oudheid- en Geschiedkunde.) 's Gravenhage, gebr. Bellinfante, 1846, 8°, 2 deelen.

18145 MULLER (S.). Het oudste Cartularium van het sticht Utrecht. 's Gravenhage, Mart. Nijhoff, 1892, 8°.

18146 — — De registers en rekeningen van het bisdom Utrecht. 1325-1336. Ibid., id., 1889-1891, 8°, 2 deelen.

18153 NUYENS (W.-J.-F.). Geschiedenis van den oorsprong en het begin der Nederlandsche beroerten (1559-1567). Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen, 8°.

18154 — — Geschiedenis van den opstand in de Nederlanden, van de komst van Alva tot de bevrediging van Gend. 1567-1576. Ibid., id., 1866, 8°.

18155 — — Geschiedenis van den opstand in de Nederlanden, van de Gentsche bevrediging tot aan de dood van Willem van Oranje. 1576-1584. Ibid., id., 1867, 8°.

18156 NUYENS (W.-J.-F.). Geschiedenis van de vorming van de republiek der Nederlanden. 1584-1588. Amsterdam, C.-L. van Langenhuysen.

18160 Oudheden en gestichten van Delft en Delfland, mitsgaders van 's Gravenhage... Uit het Latijn vertaald en met aanteekeningen opgehelderd door *H. V. R.* Leiden, Christ. Vermey, 1720, kl.-8°.

18162 Quedam narracio de Groninghe, de Trenthe, de Covordia et de diversis aliis sub diversis episcopis Trajectensibus. Uitgegeven door Mr. *C. Pijnacker Hordijk*. Utrecht, Kemink en Zoon, 1888, 8°.

18171 Register van den Aanbreng van 1511 en verdere stukken tot de Floreenbelastiog betrekkelijk. Leeuwarden, H. Kuipers, 8°, 4 deelen.

18176 REITSMA (J.). Honderd jaren uit de geschiedenis der Hervorming en der hervormde kerk in Friesland. Ibid., id., 1876, 8°.

18181 RISSEEUW (J.-E.). Iets omtrent de vraag : of Heydenzee moet gezocht worden in het westelijk deel van Staats-Vlaanderen, en of dit gewest tot Zeeland behoorde en de zuidelijke grens dier provincie daarstelde, 16°.

SASSEN (Aug.). *Zie* KROM (C.)

18191 SCHELTEMA (Jacob). Geschied- en letterkundig Mengelwerk. Amsterdam, H. Gartman, 1817-1834, 8°, 6 deelen.

18196 SERVAAS VAN ROOIJEN (A.-J.). Gelderland in! Herinneringen en indrukken. Schoonhoven, S. en W.-N. van Nooten, 8°.

18199 SIEGENBEEK (Matthys). Geschiedenis der burgerwapening in Nederland. Leiden, S. en J. Luchtmans, 1831, 8°.

18200 STIJL (Simon). De opkomst en bloei der Vereenigde Nederlanden. Derde druk. Brussel, M. Hayez, 1824, 8°.

18205 TEN BRINK (Dr Jan). De eerste jaren der Nederlandsche revolutie. 1555-1568. Rotterdam, gebr. van Asperen, 1882, gr.-8°.

18210 TORFS (LOD.) en HANSEN (C.-J.). Nederlandsche krijgs- en partijnamen. Brussel, C. Muquardt, 1874, 8°.

18215 Tyrannie (De Fransche), dat is : oprecht en waerachtig verhael van de grouwelicke wreetheden tot Bodegraven, Swammerzam en elders door de Franssen gepleegt : benevens de laetste toght van 't heir des Koninks van Vrankryk in Brabant en Vlaenderen. Amsterdam, J.-Cl. ten Hooren, 1674, 16°.

18225 VAN BLEYSWIJK (HENDRIK). Memoriën. 1734-1755. Uitgegeven met inleiding en aanteekeningen door *Theod. Jorissen.* Utrecht, Kemink en Zoon, 1887, 8°.

18232 VAN DEN BERGH (L.-PH.-C.). Gedenkstukken tot opheldering der Nederlandsche geschiedenis, opgezameld uit de archieven te Rijssel... Utrecht, J. de Kruyff, 1849, 8°.

18236 VAN DORP (AREND). Brieven en onuitgegeven stukken. Uitgegeven door Mr. *J.-B. Ridder de van der Schueren.* Utrecht, Kemink en Zoon, 1887-1888, 8°, 2 deelen.

18241 VAN GRIJPSKERKE (JACOB). 't Graafschap van Zeeland ofte corte representatie van die regeeringe van Zeeland onder hare graven, tot den jare 1579, behelsende zeer omstandigh den staat en recht van de ridderschap en edelen van Zeelandt. Middelburg, J. en W. Altorffer, 1882, 8°.

18246 VAN RIEBEEK (JAN). Dagverhaal van... 's Gravenhage, Mart. Nijhoff, 1891-1892, 8°, 2 deelen.

18251 VAN SPILBEECK (WALTER). Bijdragen tot de geschiedenis van Mierlo. 2 stuks. Helmond, Aug. Pellemans, 1891-1892, 8°.

18252 — — Necrologium van het klooster Bethlehem te Zwolle.

18256 VAN VERVOV (FREDERICH). Enige gedenckvveerdige geschiedenissen, tot narichtinge der nakomelingen. Workum, H. Brandenburgh, 1841, 8°.

18257 — — Eenige aenteekeningen van 't gepasseerde in de

vergadering van de Staten-Generael anno 1616, 1617, 1618, 1619, 1620. Leeuwarden, J.-R. Miedema, 1874, 8°.

18262 VORSTERMAN-VAN OYEN (A.-A.). De heerlijkheid Nieuw-Lekkerland. 's Gravenhage, 1866, 12°.

18263 — — De hooge Raad van Adel, beschouwd in verband met zijne boekerij en archief, benevens een woord over een nieuw soort van belasting. Leiden, A.-W. Sijthoff, 1880, 8°.

18268 VREEDE (G.-W.). Mr. Laurens van de Spiegel en zijne tijdgenooten (1737-1800). Middelburg, J.-C. en W. Altorffer, 1874, 8°, 4 deelen.

18272 WAGENAAR (JAN). Vaderlandsche Historie, vervattende de geschiedenissen der nu vereenigde Nederlanden, inzonderheid die van Holland, van de vroegste tijden af, uit de geloofwaardigste Schryvers en egte Gedenkstukken samengesteld. Met platen en kaarten. Amsterdam, J. Allart, 1790-1796, 20 deelen, 8°, en 1 deel bladwijzer.

I. Van de Aankomst der Batavieren tot 800 na Christus' geboorte.
II. Tot den dood van Willem II, in 1256.
III. Tot het jaar 1442.
IV. Tot de Vrede van Kamerijk, in 1529.
V. Tot de overdracht der Landen aan Philip II, in 1555.
VI. Tot het Ontzet van Leiden, in 1574.
VII. Tot het overlijden van prins Willem I (1584).
VIII. Tot de overdracht der Nederlanden aan Izabella (1598).
IX. Tot het twaaljarig Bestand (1609).
X. Tot het overlijden van prins Maurits (1625).
XI. Tot het sluiten van den Munsterschen vrede (1648).
XII. Tot den Vrede in het Noorden (1660).
XIII. Tot de aanstelling van prins Willem III (1672).
XIV. Tot den Vrede van Nijmegen (1678).
XV. Tot de verheffing van Willem III als koning van Groot-Brittanje (1689).

XVI. Tot den Vrede van Ryswyk (1697).
XVII. Tot » » » Utrecht (1713).
XVIII. » het Verdrag van Sevillië (1729).
XIX. » den Vrede van Dresden (1745).
XX. Tot den dood van prins Willem V (1758).

18277 WIJNNE (J.-A.). Resolutiën, genomen by. de vroedschap van Utrecht, betreffende de Illustre school en de Academie in hare stad. 1632-1693. Uitgegeven door ... Utrecht, Kemink en Zoon, 1888, 8°.

18278 — — Binnenlandsche geschiedenis van Frankrijk gedurende de middeleeuwen. Groningen, J.-B. Wolters, 1893, 8°.

18283 WILLEM V (Prins). Brieven aan Baron van Lijnden van Blitterswijk, uitgegeven onder toezicht van *F. de Bar*. 's Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1893, 8°.

18288 WORP VAN THABOR. Chronicon Frisiae. Workum, H. Brandenburgh en Zoon, 1847-1871, 8°, 4° en 5° deel.

18293 ZUIDEMA (W.). Wilhelmus Frederici, persona van Sint-Maarten te Groningen (1489-1525) en de Groninger staatkunde van zijn tijd. Groningen, J.-B. Wolterst 1888, 8°.

VI.

Algemeene Geschiedenis. — Oude en Nieuwe Buitenlandsche Geschiedenis. — Kerkelijke Geschiedenis.

18296 BECERRAL (Ricardo). La République de Colombie. Publié par *H. Sermon*. Ibid., id., 1890, 8°.

18298 CACHET (F.-Lion). De worstelstrijd der Transvalers, aan het volk van Nederland verhaald. Tweede druk. Amsterdam, Höveker en Zoon, 1883, gr.-8°.

18303 CURTIUS (Quintus). Historie van Alexander den Grooten, met de Vervullingen van J. Freinshemius. Uit het Latijn vertaald door *J.-H. Glazemaker*. Opnieuw overzien, en merkelijk in stijl en taal verbeterd, door een

Liefhebber der Historiën... Amsterdam, J. de Kruyff, 1764, 8°, 2 deelen.

18306 DE BACKER (Louis). Louis XIV, socialiste. Beauvais, 1893, 8°.

18307 — — Histoire de Montdidier par V. de Beauvillé. Compte rendu. Parijs, Ad. Le Clere, 1859, 4°.

18310 LALLEMAND (A.) en MOUZON (F.-A.). Kort begrip der algemeene geschiedenis, ten gebruike der middelbare scholen en lagere klassen der Koninklijke Atheneae. Vertaald door *J. Micheels*. Luik, H. Dessain, 1886, 12°.

18313 MUZZARELLI (Alf.). Bemerkingen op de verdrukkingen der H. Kerke. Roeselare, Beyaert-Feys, 1818, 12°.

18318 Répertoire des travaux de la Société de Statistique de Marseille. Marseille, J. Cayer, 1891-1892, 8°.

18320 SERMON (H.). Essai sur la république Argentine. Antwerpen, wed. de Backer, 1888, gr.-8°.

18328 VAN DEN BOSCH (Lambert). Treur-Tooneel der doorluchtige mannen, of op- en ondergang der grooten, vertoont in de rampzalige Geschiedenissen van Keyzers, Koningen, Prinsen, Vorsten, en andere voorname Personagien. Beginnende met het Roomsche Keizerryk, en vervolgende tot aen 't jaer 1698. Uit menigte van Schrijvers, en verscheiden Taalen byeen gebracht. Tweede deel. Amsterdam, Jan ten Hoorn, 1698, 4°.

18333 VAN MEERBEECK (Adriaan). Chroniicke vande gantsche werelt, ende sonderlinghe vande seventhien Nederlanden... vanden tijt des keysers Caroli V af, M. D., tot het jaer onses Heeren M. D. C. XX, seer vertrouwelyck uyt verscheyden acten ende geloofweerdige Schryvers vergadert ende beschreven... Antwerpen, Hieronymus Verdussen, 1620, f°.

18338 VISSCHERS (P.). Maria Stuart, met eene aenteekening nopens haer portret en het gedenkstuk van hare twee staetsdamen Barbara Monbray en Elisabeth Curle, in St.-Andrieskerk te Antwerpen. Antwerpen, P.-J. van Aarsen en Cie, 1846, 8°.

18339 VISSCHERS (P.). Geschiedkundige inlichting over het Norbertijnsch Collegie en de voornaemste bibliotheken te Roomen. Antwerpen, wed. J.-S. Schoesetters, 1841, 12°.

18340 — — Notice sur l'hospice et l'église de St.-Julien des Belges à Rome. Antwerpen, J,-E. Buschmann, 1849, 8°.

18345 WILLEMS (P.). Le Sénat de la République romaine; sa composition et ses attributions. Loven, K. Peeters, 1883-1885, gr.-8°, 2 deelen.
I. La composition du sénat.
II. Les attributions du sénat.

VII.

Aardrijkskunde. — Reisbeschrijvingen.

18350 BAUDET (P.-J.). Beschrijving van de Azorische eilanden, en geschiedenis van hunne volksplanting uit Belgisch oogpunt beschouwd. Antwerpen, wᵉ de Backer, 1880, 8°.

18359 BOLS (JAN). Een reisje in Zwitserland. Mechelen, J.-F. van Velsen, 1876, 8°.

18363 CRESPO (ANTONIO F.). Censo general de poblacion, edificacion, comercio é industrias de la ciundad de Buenos Aires. Buenos-Aires, 1889, gr.-8°, 2 deelen.

18368 DE DOPPERE (ROMBOUT). Voyage à Jérusalem et au mont Sinaï, en 1470, d'Anselme Adornes. Publié d'après le ms. original par *E. Feys*. Brugge, L. de Plancke, 1893, 8°.

18372 DE GROOTE (EUGÈNE). Lochs et Fjords. Impressions. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cⁱᵉ, 1887, 12°.

18378 DE GROOTE (PAUL). L'Européen dans les climats chauds, ou guide raisonné et pratique des conditions climatériques et sanitaires de l'explorateur et du colon. Ibid., id., 1887, 8°.

18392 EBEN (W.). Afrika, de slavenhandel en de Aardrijks-

kundige Conferentie van Brussel. Loven, wed. Ickx en Zoon, 1877-1878, 12°.

18398 DE HERT (F.), S. J. Le tunnel du Pas-de-Calais. Brussel, Alfred Vromant, 1885, 8°.

18399 — — Les terrasses blanche et rose de la Nouvelle-Zélande. Origine et destruction. Antwerpen, wed. de Backer, 1887, 8°.

18400 — — De Vuurbergen. Brussel, Polleunis, Ceuterick en Lefébure, 1887, 8°.

18401 — — Apparition d'une île nouvelle dans l'Océan pacifique. Antwerpen, wed. de Backer, 1886, 8°.

18415 HANSEN (C.-J.). Reisbrieven uit Dietschland en Denemark. Gent, I.-S. van Doosselare, 1860, 12°.

18420 HODISTER (A.). Au Congo., Gent, 1888, 8°.

18425 KIRCHER (Athan.). Tooneel van China, door veel, zo geestelijke als werreltlyke, geheugteekenen, verscheide vertoningen van de natuer en kunst, en blyken van veel andere gedenkwaerdige dingen, geopent en verheerlykt. Vertaalt door *J.-H. Glazemaker*. Amsterdam, J. Janssonius van Waesberge, 1668, f°.

18430 LALLEMAND (A.). Éléments de géographie physique et politique. Nouvelle édition, revue et augmentée. — Beginselen van natuur- en staatkundige aardrijkskunde, in het Nederlandsch vertaald door *J. Micheels*. Gent, Ad. Hoste, 1887, 12°.

18440 MARICHAL (C.-H. en A.-F.). Argentina, zijnde eene beschrijving der Argentijnsche republiek. Hare voortbrengsels, volksplantingen, handel en nijverheid, alsmede allerhande inlichtingen ten dienste der Belgische landverhuizers. Brugge, Verbeke-Loys, 1889, 8°.

18445 MERCATOR (Ger.). Declaratio insigniorum utilitatum quae sunt in globo terrestri, caelesti, et annulo astronomico... Publié et annoté par le Dr *van Raemdonck*. St.-Nicolaas, J. Edom, 1868, gr.-8°.

NOLET DE BRAUWERE VAN STEELAND (Dr J.). Proza. (Reisje in 't Noorden. Studiën. Redevoeringen.

Kritiek enz.). Amsterdam, L.-F.-J. Hassels, 1873, 8°, 2 deelen. (Bij de volledige werken des schrijvers.)

18450 RAEPSAET (Paul). Les vacances d'un notaire. Souvenirs de voyage. Gent, S. Leliaert, A. Siffer et Cie, 1887, 8°.

18455 VAN DEN HEUVEL (J.). Constantinople. Quelques pages d'un carnet de voyages. Gent, 1888.

18460 VETH (P.-J.). Java, geographisch, ethnologisch, historisch. Haarlem, Erven J. Bohn, 1875-1882, 8°, 3 deelen.

18465 VORDERMAN (A.-G.). Het journal van Albert Colfs. Eene bijdrage tot de kennis der kleine Soenda-Eilanden. Batavia, Ernst en Cie, 1888, kl.-8°.

VIII.

Oudheidkunde.

18475 DE L'EPINOIS (Henri). De Catacomben van Rome. Aanteekeningen over christelijke oudheidkunde. Naar het Fransch door *A. Nuyens.* 's Bosch, G. Mosmans, 1877, 8°.

18480 PIJNAPPEL (J.). Nehalennia. Middelburg, J.-C. en W. Altorffer, 1891, 8°.

18485 VAN BASTELAER (D.-A.). Les grès wallons, grès cérames ornés de l'ancien Belgique. — L'époque française au point de vue des archéologues n'est pas la même en France et en Belgique. — Les anciens grès artistiques flamands dans le nord de la France. — Les grès armoriés à Liège au XVIe siècle. — Emplacement d'un oppidum belgo-gaulois. — Les trois zeupires à Gozée. — Trois menhirs. — Excursion archéologique. 1887, 8°.

IX.

Geslacht- en Wapenkunde.

18490 DE BACKER (L.). Origines des armes de la ville de Cannes. Cannes, F. Verne, 1892, 12°.

18495 DE RAADT (J.-TH.). Verzameling van grafschriften en wapens van Gorinchem.

18500 — — Verzameling van grafschriften en wapens in verschillende Noordbrabantsche kerken. Helmond, Aug. Pellemans, 1893, 8°.

18505 DE SCHOUTHEETE DE TERVARENT. Recherches sur le séjour au pays de Waes des familles de Burbure et Schoorman. St.-Nicolaas, J. Edom, 1864, gr. 8°.

18510 GÉNARD (P.). Wapenboek der Antwerpsche gemeente-instellingen sedert de vroegste tijden tot op onze dagen. Antwerpen, wed. de Backer, 1883, 4°.

18520 GÉNARD (P.-G.). De Belgische wapenkenner. L'Armoriste belge. Heraldische verzameling samengesteld en geteekend door... Antwerpen, C. t'Felt, 1892, 4°.

18523 SCHEFFER (J.-H.). Nederlandsch Familie-archief. Bronnen. Grafelijke Commissie- of Beveelboeken 1392-1418. Rotterdam, G.-B. t' Hooft, 16°.

18525 — — Nederlands Familie-archief, bewerkt door *J.-H. Scheffer, A.-A. Vorsterman van Oyen* en *G.-J. Honig*. 's Gravenhage, Zuid-Hollandsche Boek- en Handelsdrukkerij; Rotterdam. G.-B. t' Hooft en J. de Jong, 16°.

I. Genealogie van de geslachten Beets, Browne, Chabot en Crommelin.

II. Genealogie van de geslachten H. de Jager, Tromp, Dumbar, Groeninx van Zoelen, Hubrecht en Huyssen van Cattendijcke.

III. Idem van de geslachten Lestevenon, Meyners, Prins, Steyn, Straalman, van Barnevelt en Van Beefting.

18530 VISSCHERS (P.). Epitaphes des familles anversoises à Rome. — Verzameling van grafschriften in St.- Andrieskerk te Antwerpen.

18535 VORSTERMAN VAN OYEN (A.-A.) en HONIG (G.-J.). Genealogie van het geslacht Ver Huell. 's-Gravenhage, Mouton en Cie, 1887, 16°.

18540 — — Genealogische bijdragen. A.-J.-C. Kremer. — Hattuarie. Ibid., id., 1887, 16°.

18545 VORSTERMAN VAN OYEN (A.-A.) en HONIG (G.-J.). Geslachts-Register van het vorstenhuis Waldack-Pyrmont. Utrecht, J.-L. Beyers, z. j., 4°.

18550 — — Het vorstenhuis Oranje-Nassau van de vroegste tijden tot heden. Leiden, A.-W. Sijthoff en J.-L. Beijers, 1882, f°.

18555 — — Dictionnaire nobiliaire. Répertoire des généalogies et des documents généalogiques qui se trouvent dans les bibliothèques, les collections et les archives de A.-A. Vorsterman von Oyen. 's-Gravenhage, C. van Doorn en Zoon, z. j., 8°.

18556 — — Supplément au Dictionnaire nobiliaire. Ibid., id., 1889, 8°.

18557 — — Joost van den Vondel en zijn geslacht. Ibid., id., 1887, 16°.

18558 — — Geslachtlijst der familie Smit. Ibid., id., z. j., 16°.

18562 Verzameling der graf- en gedenkschriften van de provincie West-Vlaanderen. Brugge, E. Gailliard en Cie, 1866, 4°, 2 deelen.

18567 Verzameling der graf- en gedenkstukken van de provincie Antwerpen. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1856-1889, 4°, 7 deelen.

X.

Levensschetsen en Bijdragen daartoe.

18572 ALBERDINGK THIJM (A.-J.). J.-A. Alberdingk Thijm. Amsterdam, Loman en Funke, 1893, 8°.

18576 ALBERDINGK THIJM (P.-P.-M.). De vroolijke historie van Ph. van Marnix, heer van Ste-Aldegonde, en zijne vrienden. Eene zedeschets opgedragen aan alle zijne bewonderaars. Loven, K. Fonteyn, 1876, 8°.

18577 — — H. Willibrordus, apostel der Nederlanden. Loven, C.-J. Fonteyn, 1861, 8°.

18582 BAUWENS (Is.). Herinnering der huldebetooging aan den heer V. van Wambeke, voorzitter der Koninklijke Harmonie « Al groeiend Bloeiend », op Zondag 29 Augusti 1886, gedaan. Aalst, C. van de Putte, 4°.

18587 BERTOLOTTI (A.). Andrea Trevigi celebre medico Monferrino (1500-1600). Casale, 1892, 8°.

18592 BILDERDIJK (W.). Brieven van Joannes-Franciscus Willems. Rotterdam, 1837, 8°.

18597 Biographie des hommes remarquables de la Flandre occidentale. Brugge, van de Casteele-Werbrouck, 1843-1849, 8°, 4 deelen.

18600 Biographie nationale, publiée par l'Académie royale des Sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique. Brussel, 1866-1894, 8°, 12 deelen.

18605 BLOMMAERT (PH.). Levensschets van Lucas d'Heere, kunstschilder te Gent (XVI° eeuw). Gent, gebr. de Busscher, 1853, 8°.

18610 BROECKAERT (J.-J.). Feestrede, uitgesproken ter gelegenheid der onthulling van 't standbeeld des dichters Prudens van Duyse. Dendermonde, F.-J. du Caju, Vader, z. j., 16°.

18615 BUTAYE (R.). Leven van den heiligen Aloysius van Gonzaga. Naar de nieuwste bronnen. Loven, J.-B. Istas, 1891, 8°.

18620 BUTAYE (R.). Leven van pater Damiaan, apostel der melaatschen van Molokaï. Zesde, herziene druk. Brugge, Desclée-de Brouwer en Cie, 1890, 8°.

18625 CLAEYS (H.). Hoogleeraar Jan David. Gent, A. Sifler, 1890, 8°.

18630 CONSCIENCE (H.). Levensbeschrijving van Willem de Mol. Brussel, J.-H. de Hou, 1874, 12°.

18635 DAEMS (S.). De zalige Bronislava.

18640 DE BACKER (Louis). Roumanille. Sa vie et sa mort. Cannes, 1891, 16°.

18645 DE BO (L.). Eene lijkrede, uitgesproken door zaliger.., Gent, A. Siffer, 189*, 8°.

18650 DE DECKER (P.). Het leven en de werken van den heer baron Julius de Saint-Genois. Gent, L. Hebbelynck, 1867, 12°.

18655 DE LA FONTENELLE (A.-D.). Philippe de Comyne en Pitou. Douai, V. Adam, 1836, 8°.

18660 DELARUE (Pieter). Geletterd Zeeland, verdeeld in drie afdeelingen, bevattende in zig de schryvers, geleerden en kunstenaers, uit dien Staet geboortig. Middelburg, M. en A. Callenfels, 1741, 4°.

18665 DE PAUW (Nap.). Note sur le vrai nom du docteur solennel Henri de Gand. Brussel, F. Hayez, 1888, 8°.

18666 — — Dernières découvertes concernant le docteur solennel Henri de Gand, fils de Jean le Tailleur (Formator ou de Schepper). Ibid., id., 1889, 8°.

18670 DE POTTER, Frans. De eeregraven van Jan-Frans Willems en van Karel-Lodewijk Ledeganck, te St.-Amandsberg. Gent, A. Siffer, 1890, 8°.

18671 — — Alphabetische lijst van de voorloopig verzamelde namen der in België geboren Nederlandsche schrijvers, dienende tot het samenstellen van de biographie der Zuidnederlandsche schrijvers. Ibid., id., 1892, 8°.

18677 DE RAADT (J.-Th.). Jozef-Aug. Mertens, oudheid- en geschiedkundige. Gent, A. Siffer, 1893, 8°.

18682 DE VOS (Amand). Een officier geworgd in het Belgisch leger. Uit het gedenkboek van eenen bataljonsgeneesheer. Lokeren, wed. de Smet-Themon, 1892, 12°.

18683 — — Tweede aanklacht bij de Kamer van vertegenwoordigers. Ibid., id., 1893, 12°.

18688 DEYNOOT (F.). De eerw. pater P.-J. de Smet, Belgische Missionaris der Societeit Jesu in de Vereenigde Staten. Dendermonde, A. Grootjans, 1875, 8°.

18692 EEKHOUD (George). Henri Conscience. Brussel, A.-N. Lebègue en Cie, z. j., 12°.

18696 EINHARD. Leven en wandel van keizer Karel-den-Grooten. Voor de eerste maal in het Nederduitsch

uitgegeven door *Ph. Blommaert*. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1849. 8°.

18700 FREDERIKS (J.-G.) en VAN DEN BRANDEN (F.-Jos.). Biographisch woordenboek der Noord- en Zuidnederlandsche letterkunde. Nieuwe druk. Amsterdam, L.-J. Veen, 1892-1893, 8°, 2 deelen.

18705 Gedachtenis (Ter dierbare) van onzen vriend en medemaat Mr. Amédée Donck, student. Roeselare, de Brouwer-Stock, 1889, 8°.

18710 Gelukwensching aen den eerweerden Karel Olivier, S. J., ter gelegenheid dat hy eerstmael het misoffer ... opdroeg. Brugge, de Scheemaecker-van Windekens, 1865, 8°.

18715 GÉNARD (P.). Deux documents concernant la famille d'Egmont. Brussel, F. Hayez, 1890. 8°.

18716 — — Levensschets van den advocaat Theodoor van Lerius. Antwerpen, 1880, 8°.

18717 — — P. P. Rubens. Aanteekeningen over den grooten meester en zijne bloedverwanten. Antwerpen, L. Beerts, 1877, 4°.

18718 — — Levensschets van den zeer eerw. heer P.-J. Visschers. Antwerpen, J.-E. Buschmann, z. j., 8°.

18722 (GEZELLE, Guido). 1781. Mijn eerwaarden heer Joseph-Ignatius-Michaël van Dale, zaliger gedachtenisse, koopman, priester, vader der armen. Kortrijk. Dankbaarheid. 1881. Kortrijk, Eug. Beyaert, 1881, 16°. — Idem. Andere, verbeterde uitgave. Zelfde jaar, 16°.

18727 GOETHALS (M.-J.-A.). Lectures relatives à l'histoire des arts, des lettres, des mœurs et de la politique en Belgique et dans les pays limitrophes. Brussel, C.-J. de Mat, 1837-1838, 8°, 4 deelen.

18728 — — Histoire des lettres, des sciences et des arts en Belgique et dans les pays limitrophes. Ibid., id., 1840-1844, 8°, 4 deelen.

18733 HABETS (Joz.). Eenige bijzonderheden omtrent Paulus Chimarrheus, pastoor te Sittard. Maastricht, 1889, 8°.

18738 HANSEN (C.-J.). Klaus Groth in zijn leven en streven als dichter, taalkamper, mensch, met reisverhaal en terugblik op de Dietsche beweging. Antwerpen, L. de la Montagne, 1889, gr.-8°.

18743 Heremans (In memoriam). Gent, C. Annoot-Braeckman, 1884, 8°.

18748 Herinnering der parlementaire jubelfeest van M. Delcour. Loven, F. Ickx en Zuster, 1888, 8°.

18752 Jansenius, évêque d'Ypres. Ses derniers moments, sa soumission au S. Siège d'après des documents inédits. Loven, J. van Linthout, 1893.

18757 (KIECKENS, J.-F.). Een Gentsche martelaar. Ignatius Toebast, van het Gezelschap Jezus. Zijn leven, zijne brieven en zijne marteldood. (1648-1684). Loven, K. Peeters, 1888, 12°.

18762 Levensbericht van G.-A. Vorsterman van Oyen, door een Oud-Leerling. (*Zonder naam van drukker*), 1884, 12°.

18767 Levensberichten der afgestorven medeleden der Maatschappij der Nederlandsche letterkunde. Leiden, E.-J. Brill, 1890-1892, 8°, 3 deelen.

18772 Levensbeschrijving van Philip Verheyen. St.-Nicolaas, 1862, gr.-8°.

18777 METS (Bern.). Leven van den H. Joseph van Cupertino. Gent, H. van der Schelden, 1893, 12°.

18782 MICHEELS (J.). Theodoor Körner. Antwerpen, 1893, 8°.

18787 MONTHAYE (E.). Z. K. H. Prins Boudewijn. Brussel, Corné-Germon, 1891, 8°.

18792 MUYLDERMANS (J.). Ter nagedachtenis van den zeer eerw. heer kanonik J.-A. Laforce. Baarle-Hertog, 1894, 8°.

18797 Nagedagtenis van onzen teergeliefden medebroeder Franciscus Peeters, kunstgriffier der maetschappy gezegd : Vrede-Minnaers, binnen Kortryk. Kortrijk, L. Blanchet, 1813, 8°.

18802 NAGTGLAS (F.). Levensberichten van Zeeuwen. Zijnde een vervolg op « P. de la Rue : Geletterd, Staetkundig en Heldhaftig Zeeland ». Middeburg, J. en W. Altorffer, 1888, 8°.

18807 Notices biographiques et bibliographiques concernant les membres, les correspondants et les associés de l'Académie royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique. Brussel, F. Hayez, 1887, 12°.

18812 NYSSENS (ALBERT). Eudore Pirmez. Brussel, Polleunis en Ceuterick, gr.-8°.

18817 P. — In Memoriam Mr. M.-F. Lantsheer. 1819-1877. Middelburg, J. en W. Altorffer, 8°.

18822 PAQUOT. Mémoires pour servir à l'histoire littéraire des dix-sept provinces des Pays-Bas, de la Principauté de Liége et de quelques contrées voisines. Loven, 1765-1770, f°, 3 deelen.

18827 PARS (ADRIAAN). Index Batavicus, of naamrol van de Batavische en Hollandse schrijvers, van Jul. Cesar af, tot dese tyden toe. Leiden, A. de Swart, 1701, kl.-4°.

18832 PÉRIER (OD.). Lieven Bauwens en de opkomst der katoennijverheid in Vlaanderen. Gent, Ad. Hoste, 1885, 16°.

18833 — — Antonius-Everardus de Espinosa, XII° bisschop van Antwerpen. Uit het Fransch vertaald door Mevr. *Odilon Périer*, geboren *Wilhelmina Boot*. Dendermonde, Aug. de Schepper-Philips, 1872, 8°.

18838 PEYPERS (W.-N.). Levensschets van Rembrandt en dichtregelen bij de onthulling van zijn standbeeld. Amsterdam, Peypers en Lintvelt, 1852, 8°.

18843 PIRON (C.). Algemeene levensbeschryving der mannen en vrouwen van België, welke zich door hunne dapperheid, vernuft, geest, wetenschappen, kunst, deugden, dwalingen of misdaden eenen naem verworven hebben. Mechelen, J.-F. Olbrechts, 1862, gr.-8°, 2 deelen.

18848 PLANTIN (CHRISTOPHE). Correspondance. Publiée par *Max Rooses*. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1883-1885, 8°, 2 deelen.

18853 PLUTARCHUS. 't Leven der doorluchtige Griecken ende Romeynen, tegen elck anderen vergeleken. Wt de Griecsche sprake overgeset door M. *Jaques Amyot*... Mitsgaders het leven van Hannibal, Scipio den Africaen, uyt het Latyn verfranscht door *Carolus Clusius*... Verduytscht door *A. V. Z. V. N.* Delft, 1644, f°.

18858 Reine (La). Tableau de sa vie et de sa mort. Brussel, G. Stapleaux, gr.-8°.

18863 RITTER (WILLIAM). Evêques artistes. Gent, A. Siffer, 1890, 8°.

18868 Rodenbach (Albrecht). Brugge, Mod. Delplace, 1880, 8°.

18873 ROMEIN. Naamlijst der Predikanten sedert de hervorming tot nu toe, in de Hervormde gemeenten van Friesland. Leeuwarden, A. Meyer, 1886-1888, 8°.

18878 ROOSES (M.), VUYLSTEKE (J.) en BERGMANN (G.). Jan-Frans Willems. Gent, V. van Doosselaere, 1893, 12°.

18883 ROOSES (MAX). Levensschets van Jan-Frans Willems. Gent, L. Hebbelynck, 1874, 8°.

18888 SAMYN (JOZEF). Jan-Bapt. Lamblin en professor David van Leuven. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1889, 8°.

18893 SAVINE (ALBERT). Pedro Calderon de la Barca, d'après de récentes publications. Gent, A. Siffer, 1890, 8°.

18898 SCHAEPKENS. XXII eaux-fortes, avec souvenir biographique de Théod. Schaepkens. 1810-1884. Brussel, wed. Monnon, 1887, 4°.

18903 SCHRANT (J.-M.). Lofrede op Godfried van Bouillon. Gent, A.-B. Steven, 1826, 8°.

18908 SEVENS (THEODOOR). Jan Palfijn's leven, werken en verdiensten, naar velerlei bronnen bewerkt. Kortrijk, E. Beyaert, 1887, 8°.

18909 — — Mgr. de Haerne, huisprelaat van Zijne Heiligheid den Paus, gewezen Lid van het Nationaal Con-

gres, Volksvertegenwoordiger enz. Naar ambtelijke stukken en familiepapieren bewerkt. Met portret en fac-similé. Ibid., id., 1891, 8°.

18910 SEVENS (THEODOOR). Levensschets van Lodewijk Robbe. Ibid., id., 1889, 12°.

18915 SIFFER (A.) en KERKHOFS (P.). Pater Servatius Dirks. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1889, 8°.

18920 SNELLAERT (F.-A.). Notice sur J.-B. David. Brussel, M. Hayez, 12°.

18925 STECHER (F.). Notice sur la vie et les œuvres de Jean Lemaire de Belges. Brussel, 1891, gr.-8°.

18930 (TRUYENS, C.-H.). Maria, moeder van Jesus, door *Jamar*. Vierde, nog aanmerkelijk verbeterde uitgaaf. Gent, H. van der Schelden, 1888, 8°.

18935 VAN DEN BOSCH (FIRMIN). Un mort d'hier. Max Waller. Notes littéraires. Gent, A. Siffer, 1890, 8°.

18940 VAN DER BAAN (J.). Philippus en Petrus Lansbergen. Middelburg, J.-C. en W. Altorffer, 1869, 8°.

18945 VAN DUYSE (PRUDENS). Herinneringen aan het feest gevierd te Merckem, den 20 Augustus 1844, ter eere van den dichter Sidronius Hosschius. Gent, C. Annoot-Braeckman, 1845, 8°.

18950 VAN HOVE (B.). Lykrede van den zeer eerw. heer Joannes-Marcellinus Darras, pastor-deken van Thielt. Brugge, A. Neut, 1855, 8°.

18955 VAN LERIUS (TH.). Biographies d'artistes anversois. Publiées par *P. Génard*. Antwerpen, J.-E. Buschmann, 1880, 8°, 2 deelen.

18960 VAN SPILBEECK (WALTMAN). Petrus van Emmerich. Turnhout, J. Splichal (1890), 8°.

18965 VAN VEEN (S.-D.). Aanvullingen en verbeteringen van Romein's Naamlijst van Predikanten in de hervormde gemeenten van Friesland. Leeuwarden, Meyer en Schaaftma, 1892, 8°.

18970 VERSCHAEVE (ALFONS). Lijkrede uitgesproken op het graf van Mr. Amédée Donck, student... Roeselare, de Brauwer-Roelens, 1889, 8°.

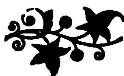
18975 WEALE (W.-H.-JAMES). Hans Memlinc, zijn leven en zijne schilderwerken. Brugge, A. de Suttere, 1871, 12°.

18980 WELVAARTS (TH.-IGN.). Feestmededeeling der dubbel zilveren jubelplechtigheid in de Norbertiener abdij van Postel : Huldeblijk ter gelegenheid van het plechtig dubbel 25-jarig jubelfeest van J.-J. de Kort, eersten gemijterden prelaat der herstelde abdij van Postel, en van A.-C. Verboven, eersten 25 jarigen pastoor der parochie van Postel. Turnhout, F. Beersmans-Pleek, 1881, 8°.

18981 — — Levensschets van Hermanus-Josephus Beugels, kanonik regulier en hersteller der Norbertiener abdij van Postel. Tweede uitgaaf. Ibid., id., 1881. 8°.

18982 — — Levensschets van Cornelius van Boesdoncq. 1884, 8°.

18987 WILLEMS (FRANS). Mgr. P. Claessens. Zijn leven en streven en zijne verdiensten als Vlaamsch letterkundige. Gent, S. Leliaert, A. Siffer en Cie, 1888, 8°.

INHOUDSTAFEL.

